ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ

СЪЧИНЕНИЯ В ЧЕТИРИ ТОМА

Редакционна колегия
проф. д-р ВЕСЕЛИН ТРАЙКОВ,
КИРИЛ ТОПАЛОВ,
СВЕТЛА ГЮРОВА

БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ

ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ

СЪЧИНЕНИЯ ВТОРИ ТОМ

ПУБЛИЦИСТИКА

Подбор и редакция
проф. д-р ВЕСЕЛИН ТРАЙКОВ

СОФИЯ 1983

ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ 2

цена 3,90 лева

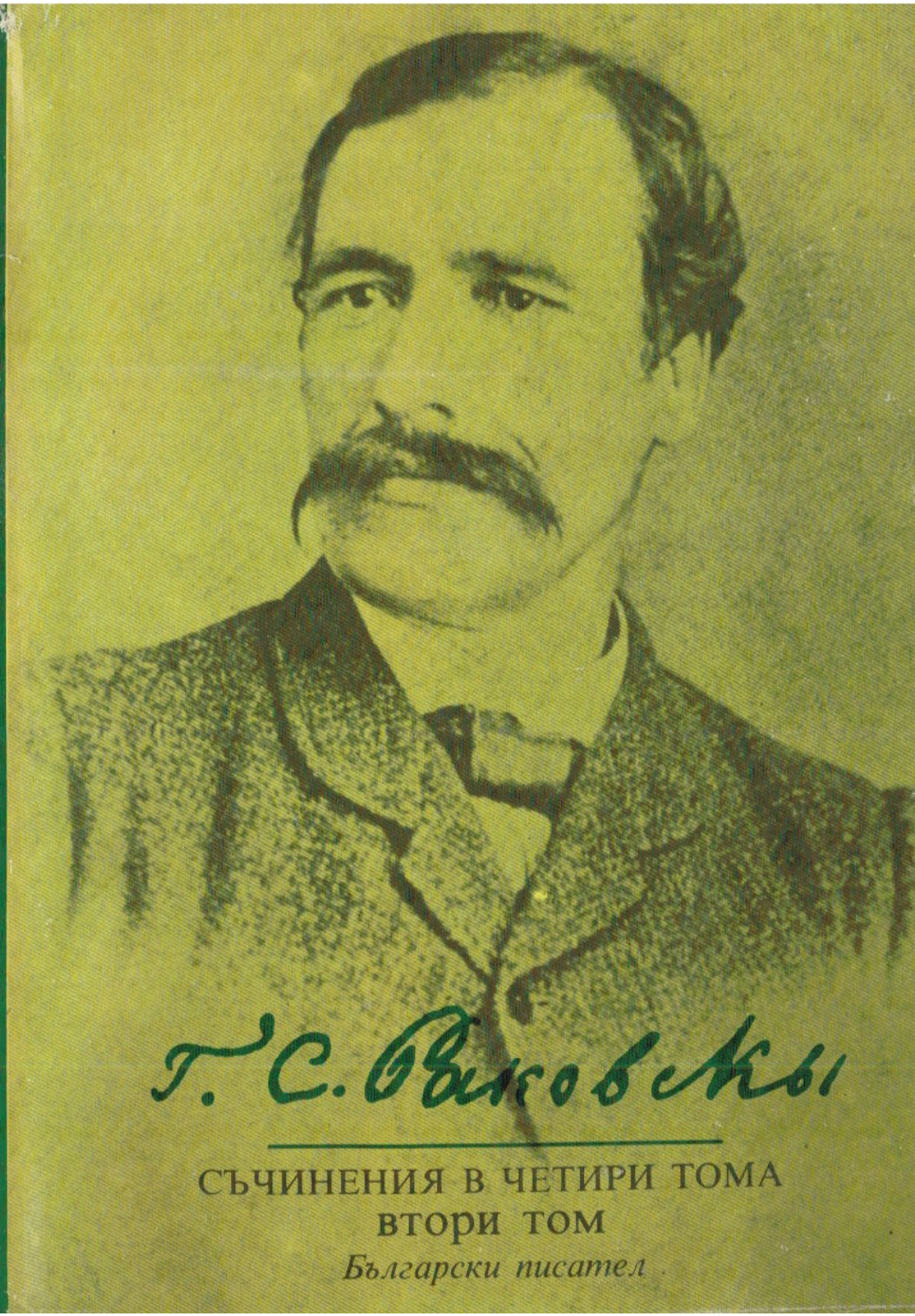

Г. С. Раковски

СЪЧИНЕНИЯ В ЧЕТИРИ ТОМА
ВТОРИ ТОМ

Български писател

ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ 2

ГЕОРГИ СТОЙКОВ
РАКОВСКИ
2

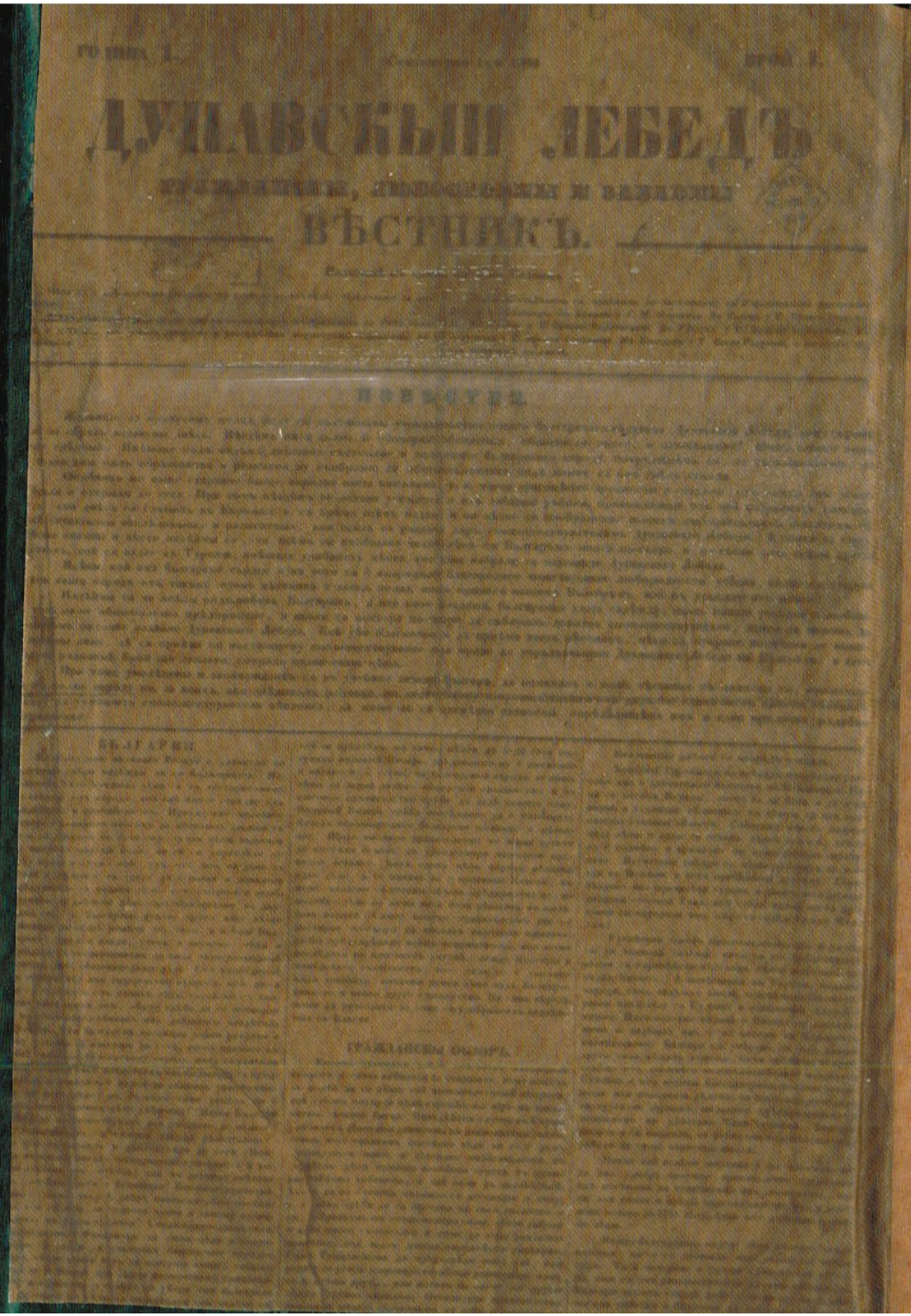

ДУНАЙСКІЙ ЛЕБЕДЬ

ВѢСТНИКЪ.

Г. С. Выговскы

© проф. д-р Веселин Трайков, 1983
c/o Jusautor, Sofia

ПЪРВИ ПУБЛИЦИСТИЧНИ ТВОРБИ

1853—1859

ПИСМО ДО А.П.ГРАНИТСКИ

ЦАРИГРАД, 1853 г.

Господин А. П. Г[ранитски], списателю на Истинний глас на България!

Голямо наслаждение чувствувах, наслаждение от сърце, от давно време разпалено от любов на отечеството, любов гореща и несравнима с никои от най-доброценните световни добрини, като прочетох Вашето списание Истинний глас на България[1], което ще даде поприще голямо на нашите учени българи, за да се занимаят още по-подробно и по-пространно за тоя предмет, предмет колкото важен, толкова вище полезен (интересат), понеже се оправдава народний български и славянски характер пред всичката Европа, който всегда се е опазил и съхранил въобще във всичките си горки пострадания, искрен и истинен, което е и достигнало в пословица между турският и гръцкият народ, що казват например турците и гърците, кога искат да одължат някого да казва истината и искреността: сиоле бана добра добра[2], πές μου ἀδελφέ δόμπρα δόμπρα[3], сиреч по характер български и славянски право, истинно, чистосърдечно, набожно и чистосъвестно. Европа може да е имала криво понятие за нашите българи, понеже никой европейски знаменит списател не беше списал нещо особено за България със съжаление и състрадание на того беднаго народа, както списа нейно високоумие знаменитата списателница английска г-жа Марграсия Лаудон, на която благодариме премного за нейните добри чувствувания към нашия бедний български народ, но тъкмо за онова, що е списала истина, а колкото за безумните нейни приказки, на които, без да изпита от историята истината, занимала си е деятелното перо, за да покаже на английските учени и дипломати една лъжовна ескизаарска княжеска генеалогия и един лъжовно самоназван екзарх на българскаго народа[4]; на това г-жа Марграсия Лаудон сбърка много и види се защо, в което време тая достопочтена госпожа е списувала това списание, да е била в някое изступление на благочувствителната си душа, което е естествено на учените жени въобще, които обичат да уголемяват предметите, които списуват, за да ги показват важни и хубави, както им е природно и обичливо всякога да се труфят (se parer) и всякога красни да се показват. Оставям на европейските учени списатели да я критикуват, както ѝ е

прилично, когдато това ваше списание се преведе на европейски езици.А за самозваннаго Ескизаарскаго лъжовнаго екзарха вие сте доволно изложили неговото истинно жизнеописание, както и на някои други и на това имате свидетели всичките истинолюбиви българи, понеже това е едно дело явно и просто, сиреч кой где е роден, как е живял даже до днес и, както дума турската пословица, кърк киши из бири биримизи билириз (ние сме четиридесет мина и един друг се знаеме). Моята на това послание мисъл не е, за да критикувам някого, но понеже назвахте това ваше списание Истинний глас на България, постарах се да изложа няколко речи върху това ваше название. Въистина тойзи спасителний и истинний глас отгде първо се е чул и как с големи и разни препятствия се е развил след толкова време и пострадания между българите днес? Което мисля, че ще побуди всичките наши учени българи да се занимаят за списания на нова българска история, т. е. от падение на того беднаго народа под отоманского иго даже до днес.

И понеже предметът е за нашият бедний български народ, мисля как чрез две тъкмо действителни средства можеме да го ползуваме: първо, да обнародваме всякога с укоризна ония, които са покварили народният характер за особено и собствено нихно користолюбие. Второ, да похваляваме тия, които са принесли полза от искрено сърце към отечеството, всеки според силата си и според обстоятелствата временни. От такова чувствование побуден, реших се да изложа някои си речи вкратце, както пререкох. Повечето от нашите учени и образовани българи, по злощастие, освен като не са дали никакво внимание даже до днес към нашето българско духовенство и като са вдигнали всяко едно благоговение към него, още хранят към них една омраза, а не са вникнали с по-прозрително око да познаят и да се уверят защо нашето българско духовенство има голяма разлика от другите и е неповинно и храни всегда една естествена и гореща любов към своеродните си и с всичките си лишения всегда се е старало да се съхрани нашият матерний език, който е съхранил нам в нашето падение и народството; свидетелства достоверни са следующите:

Близо от един век[5] някой си гръчески патриарх от ярост към българите решил е бил със свещений събор Цариградски да употреби средства да изкорени съвсем българският език от България и да введе гръческият и затова противохристиянско намерение първо е употребил владиците гърци, та са изгорили на много места по България българските църковни книги и някои

си старобългарски ръкописи, що се бяха съхранили по църквите. и са вместили гръчески и строго са възбранили нигде да се не служи в църквите божествената служба на български, но тъкмо на гръчески, имеящи всегда според лукавите нихни клеветания за българският народ пред правителството отоманско пълна власт върху религиозното управление в България. Но това само средство не е било доволно да изгуби български наш матерний език, но са намислили и друго горшее, защо трябва да ги научат да писват и да прочитат по гръцки въобще, и понеже в него време и гръцки изкусни учители не съществуваха, както е явно, лукавий оний патриарх ведно с тогдашний си св. синод намислиха да употребят някои си монаси гърци съвсем малоучени в него време, които живееха в Света гора Атонска, и така ги определиха по разни места на България под име таксидиоти, от една страна, да събличат неповинний и набожний български народ, а, от друга страна, да изгонят българските учители и да предават те прости таксидиоти гърци и учат българите по гръцки; и то какво пусто предание е било? Тъкмо едно прочитане, понеже и оний, които предаваха, толко знаеха, по щастие на български наш народ. Но хотя и от такива прости средства да не можаха да получат одължителното си желание тии прости таксидиоти, обаче спомагаеми от пълновластните религиозно гърци владици, успяха да изкоренят на много места в България не говоримият матерний български наш език, но само чтение, писане и божествената служба по църквите противу на православната наша Христова вяра спроти свещеното писание, което говори: „Хвалите господа вси езици, похвалите его вси людие“ (Псал. 111, ст. 1), и спроти апостола Павла, който като с една тръба се възгласява и казва: „Всяк език изповедует; яко господ наш Ийсус Христос ест во славу бога отца“ (Към Филип, гл.2, ст.2). И така наши сиромаси и окаяни българи начнаха да пишат взаимнописанието си с гръцки букви български речи, което се е съхранило даже и днес в Сливен, в Т[атар] Пазарджик, във Филибе, в Ямбол и в някои други места, и да ходят в църквата с кръстосани ръце да слушат божествената служба на гръцки, без да разберат бедните поне една реч. В него време, освен в някои села балкански, в другите градове се е родило това отровно гъркоманство и е затъмнило България съвсем с невежество в доволно време, и което гъркоманство даже и до днес владее в някои места. Нашето българско духовенство с голяма скръб и жалост видя това гръцко безбожно дело и приснопаметнии и увенчании хилендарци монаси българи в тогавашното време от

любов към отечеството природна разпалени и от свещений евангелски дълг побудени, решиха се ради спасение нашего народа да съдържат и съхранят наший матерний български език по цяла православна България и съставиха училище славянобългарско в манастир Хилендар, гдето възпитаваха младите монаси природно по български, преуготовляящи ги за таксидиоти не по подобие на гръцките манастири за грабителство и за изкоренение на българския наш език, но напротив, за утешение на того беднаго народа и за подкрепление и развитие на български матерний наш език. Свидетелство за това е защо в него време някой си от по-достопочитаемите старци дошъл е в село Котел, проводен от манастир Хилендар като български таксидиот да утеши неговите единородни и да им вдъхне тоя спасителен дух, както е и успял, и в негово си за Хилендар от Котел отлучение завел е с него си три юноши българи за тая спасителна цел и едного юноша от Катуница, село близо до Жеравна и Котел, но с голяма тайност от гръцката владика, защо можеше да се възбрани от това свято дело, и след време, като са ги образовали и изучили на славянобългарски наш език и дух, изпратили са ги по разни места в България за тая спасителна цел, що казахме горе.

От тия юноши първи е бил покойний славний и увенчаний отец Неофит, който бил най-разпален и най-действителен в това свято дело, както е явно на всите българи, които го знаят и го помнят, и най-паче са истинни живи свидетели свищовците, калоферците, гдето е обитавал покойний много време, и днес, ако се отличават тия два градове повече от други българи заради родолюбието си, първата причина е речений покойний и приснопаметний отец Неофит Хилендарец, уроженец котленский. Вторий беше отец Евтимий, който обитава такожде доволно време в Ескизаара и в други места, и какво действие е показал тамо, всичките жители ескизааpци да свидетелствуват по съвест. Трети беше покойний отец Серапион от село Катуница, който обитаваше такожде доволно време в Карлово и другаде и беше всегда противен на гъркоманите, а най на прочутий тогава в Карлово гъркоманин учител елиногречески г-н Райно Попович. Четвърти беше отец Кирил, родом котленец, който обитаваше доволно време в Жеравна и който се отличаваше за смирението си и сладкий характер. Така и по други разни места изпратиха хилендарците и други много похвални монаси, за коихто оставям на любопитните наши учени българи да придирят подробно и да опишат нихните дела, както и за

Зографский манастир и за другите обители в Св. гора Атонска, тоже и в България, какво са действували и радили, понеже краткото време не ме прощава да се простирам сега повече.

А колкото за древностите старобългарски, що са се съхранили от нашите монаси в българските манастири, какво и колко се оценяват днес и как са самий и истинний източник на българската древновременна история, това е известно на всите учени и благоразумни и без них книжнината на нашият български народ и даже истото народство щеше да е съвсем погинало и заборавено. Колко жално е на днешното свободно време, че повечето от нашите учени не поддържават и не почитат нашето еднородно българско духовенство, за да има повече дързост да се старае за просвещението и ползата на нашего беднаго и окаянаго народа!

Можеме при това пристойно да възпоменеме и първаго от едно почти столетие насам българина епископа Врацанскаго [= Врачанскаго] покойнаго отца Софрония, който след първий е издал на новобългарски език книга, превод на св. евангелие в лято...[6] Покойний е пострадал много за отечеството и на когото похвалното жизнеописание другажди ще се обнародва подробно и пространно, а понастоящему вкратце, толкова само говориме, защо негово преосвещенство беше родом от Котел свещеник, именуем Стойко, и за негово високоучение и достойнство поставен бил иконом в котленската църква, и не тъкмо изпълнявал неговите свещени дълги с неизказана и достопохвална точност, но се е занимавал всегда да писува български разни свещени списания, които са се съхранили ръкописи даже и до днес в Котел у негови сродници. После доволно време от смъртта на съпругата си пресели се в Цариград с всичкото си семейство и беше принят в гръцката цариградска патриаршия с голяма чест, и го определиха после епископ във Враца, и това е доказателство достоверно за неговото високоучение и достойнство в него време, понеже гърците въобще хранеха и хранят злоба и ярост противу българите, както е известно на всите единородни и иностранни. Неговото семейство съставляваше се от сина му Цонка, в него време знаменит търговец и на царска служба, и от съпругата му Гана, и от внуките негови, синове Цонкови: Стойко, Атанас и Георги, за коихто се е старал толко много, за да ги възпитае и изучи пристойно както в негово пребивание в цариградската патриаршия, така исто и в епископството си във Враца с изобилни иждивения, което и сполучи, понеже негов внук Стойко, син Цонков, днешний слав-

ний и височайший княз Стефан Вогориди, познат е за неговото остроумие и достойнство не тъкмо от всичка България, но и от всичка още Европа; вторий син Цонков, покойний Атанасий Вогориди, който почина в Париж. А каква чест имаше он между тогдашните учени в Париж, колкото гърци, както Кораи и други, и какво високо основателно учение имаше, всеки любопитен българин може да се извести от едно гръцко периодическо списание, називаемое Λόγιος Ἑρμῆς, което тогава първо най-ученните гърци списуваха и издаваха в Париж. В това първо периодическо любопитно гръцко списание покойний Атанасий Вогориди беше съучастник и има в него много свои достопохвални изложения и на французки някои списания. Третий внук на преосвещенаго отца Софрония беше Георгий Вогориди, който умря на царска служба. Покойний отец Софроний почина във Влахия след по-напредналата война на Русия с Турция в лято 1773 [1813]. Вечна му памет! И това така вкратце за похвалното наше единородно българско духовенство, а любопитните наши българи нека изследват по-обстоятелствено така за колкото достопочтени лица ми в това кратко послание упоменуваме, както и за други някои, коихто ми не знаеме или времето краткое не ни прощава да ги възпоменем.

Нека кажеме и за първите лица мирски, които са списали или превели и ползували нашият народ. Първо място между тия занимава високоучений и високоумний доктор на медицината и на философията г-н Петър Х. Берович, називаемий Берон, родом от Котел, който трета книга на новобългарски съчини и издаде след покойнаго отца Софрония в л[ето] 1824. Каква полза е принесла тая книга в тях времена, както и даже и до днес, нека изповядват всите истинолюбиви наши единородни. Неговата ревност и родолюбие не се е запряла тъкмо на това съчинение, но жертвува от няколко години насам на доволни училища за женски пол в България ежегодна и порядъчна заплата и още мнозина наши български юноши са се образовали и се образоват с негово иждивление, и който беден българин и инороден не е отишъл и прибягнал нему, тъкмо он не е получил от него великодушна милост и помощ. Тойзи достопохвалний родолюбец българин занимава и място на първите учени в европейските академии и институти, защото е член на много учебни общества и издаде на французки прежде няколко годин едно негово списание под заглавие Система на атмосферология, система, изобретена ново от него, която се прие и одобри от всите академии и се прослави между всичките

европейски учени, както и за други негови нови учебни изобретения и проч[8]. После що е издал книга на новобългарски, е г-н Анастасий Стоянович Кипиловский, родом от Котел: Цветособрание, Всеобща история и проч. И той е похвален за своето си родолюбие. После се появиха със своите издания покойний отец Неофит Котленски и отец Неофит Рилски, покойний В. Априлов, който остава приснопаметен ради неговото рядко родолюбие, както и скоропочивший Н. Палаузов е достопохвален за ревността си към образованието на своите съотечественици. Вечна им памет! И прочиите, що са списали и писват даже до днес, които са явни на народа и похвални за родолюбието си и попечение за просвещението на нашите съотечественици българи, на които почтените имена ми не упоменуваме, понеже нашият предмет е за първите, от които се е чул Истинний и спасителний глас на България.

Молим ви, господине списателю на Истинний глас на България, да вместите това мое послание във вашето списание, което произходи от сърце искрено българско, разпалено отдавно от любовта на нашето отечество България.

Ваш известний

Г.С.Раковский

родом от Котел или Казан в България

ОБЯВЛЕНИЕ ЗА „ГОРСКИ ПЪТНИК“ И в. „НАДЕЖДА“

НОВИ САД, 21 СЕПТ. 1856 г.

Обявление

Любими своеродни!

Всесилное същество, когда человека изпърво е създало, с такова умствена сила го е дарило от природа, чтото опознающ сам благородие естества своего, да всегда наклонен бъдит за удобрение свое. От сия природна наклонност побуждаеми, человеци измислили са разни науки и изкуства. Вси же прославими стари и днешни народи сие светое средство са употребили, за да в

благоденствие и в законно правдодаяние живеят. И ако на неций противно време свобода е отнело, обаче славное нихно име никак не е могло заличити.

А храброст без науки всегда суетна е била, и необнародвана съща, скоро във вечно забвение е пропаднала, в последни же векове конечно заборавлена е остала.

Причина убо толкогодишна бедства нашего българскаго народа било е неучение и от гръцка духовна злоба изгорена наша стара книжнина. Старовременна же многоразширна завладения его до толко са в тъмное незнайство остала, что доскоро не тъчия [=толко] европейски просвещени държави ничто право не познаваха за того беднаго народа, но и истий негови съседи и своеродни също му име не знаеха. А да е той най-първи от вся славянска племена в литературно поприще постъпил, то е ведомо от неговий говоримий днес език, кой е истий с най-старии съхраними църковни ръкописи, в коих се види език върло добре обработен, в първо още начало приложения свещенаго писания; а до кой степен е била достигнала тогда българска словесност (литература)?, то от вишеречна причина, за наше нещастие, остало е под жалное покривало неизвестия. Може време за то утешити нас!

Понастоящему обаче сме оскъдни, за да не река съвсем, много от учебни книги приложени наш български език, а от първообразна народна списания съвсем. Не что не сме имали учени българи достойни, за да спишат, но що не са щели списати на наш български език, понеже надихани същи от гръцка суета, българское народно име бе достигнало омразно и сами тем.*

* *Между гръцки просветители гръцкаго народа вижда се и високоучений Евгений Българин* Εὐγένιος ὁ Βουλγαρης, той е списал и превел доволна на старогръцки и простогръцки, и кой е познавал добре не тъчия латински език, но и старославянский и е бил учител прославен н Атонская гора, где са се учили в него време фенерски княжески синове гърци.
В гръцкое най-първо периодическо списание Ὁ Λόγιος Ἑρμῆς виждат се и изложения Атанасия Вогорида котлянца, брата знаменитаго днешнаго княз Стефан Вогориди; Атанасие е писал и на французшки. А между днес живеящим е високоучений г. Никола Пиколо, родом из град Търнов великий, и он това укорение мъдрий и високоучений г. Петър Верон, котленец, кой хотя и да списва днес непрестанно на французшки, германски и гръцки, обаче първо е дарил своя род с най-първа учебна книжица на български. И кой други е толко жертвувал за наш народ, колко той добродетелний родолюбец?

Ревност и любов народна надвиха недостатки моя, подканиха ме съчинити списание първообразно, народна българска поема Горски пътник називаемо, за предпоръчителност коего имам предложити, кто любочитател ще найдет доволни старобългарски древности и местоописания, коим старо име се е съхранило и до днес в България, такожде и разна събития после падение нейно. А за сполучие или несполучие мое в поезия и в стихотворство то остава да разсъждаят наши учени и да с по-съвършено нам дарят.

Но оскъден същий от дружества словесности улеснения ради печатания, нужда е прибежити на народное спомоществование. Того же ради издадох настоящое обявление и моля вси родолюбци българи да с ревност народна всеки спомогнит, за да се на свят издаде сия народна поема, прилична съща и сходна на настоящое време.

Величина же ще има више от 15 печатни табака[1] на велика 8-на, а цена ѝ се полага 4 цванцика, два проплатна, два же когда всекий приемнит книга.

Достопочтена же ваша имена ще изпратите по-скоро до г. Д. Медаковича, издателя Сърбскаго Дневника, у Нови Сад, где ще се напечати вишеречена поема.

Родолюбци българи! Ако ме улесните с ваше народное спомоществование, ще отхвърля всякое друго особно мое занимание рода ради и не тъчия разна общополезна списания ще напечата, но и дневница под именем „Надежда“[2] да се в Нови Сад на български издава всякояче ще се потруда. Здравствуйте.

21-го руен (7-бр) 1856
у Нови Сад

Ваш известний

Г. С. Раковски

НЯКОЛИКИ РЕЧИ О СЪБИТИИ В БЪЛГАРИЯ В ЛЯТ 1853 ДО ЛЯТ[О] 1856.

НОВИ САД. 1856

Всеки знае и помни каково страшно размирие плашеше вес мир прошедшая 54-та и 55-та година! Каково силно и всеобщо колебание грозно потърси и размъти гражданское равномерие по всичка Европа! Наблизо бе да избухне като огнедишен вулкан пламеноразмесен дим и да все человеческо общество от безвластия и междуособни бойове и люта кръвопролития покрие!

Крепка северна държава силно се опълчи и в кърваво поле вниде![1] Съюзи между велики западни сили против ней се договориха. Средиземное море военни параходи и корабли покриха. Черно море позорище страшно бе достигнало на побеснялое просвещено человечество, борещо със стихиями!...

За коя толика важна причина? За коя тол добра и полезна цел сие всеобщо опълчително движение с толико разсипание и изкоренение человеческаго рода?

Оная силна държава, коя с неизказана храброст и с безчислени жертви в разна времена освободи вес мир от лютаго бича турскаго варварства и насилия, коя съкруши и търти разяренаго и настървенаго на кръв звяра, кто заплашваше да всевселеная погълне и да от лица земли християнство изтреби и да в гнусное мохомеданство мечом преобърне, оная, кажа, сила, кто своболден отвори път на вси европейски сили в турска държава, вса же нейна търговска пристанища предмет своего опълчения против турком полагаше, защищение под насилие стенещих едноверних своих християн, понеже она сама отблизо и подробно познаваше, под каково люто тиранство и свирепо насилие стенат многочислени своеродни ей християни. И кто най тъкмо, аки съседки, принадлежаваше и християнски свещений дълг на то я принудяваше да от два уже века започненое человеколюбиво дело съвърши[2].

Западния же сили, боящи се завладения турскаго цáрства от нея, опълчиха се съюзно с точностия да турска независимост защитят и неповредима обдържат, обещаящи ложно все то изпълнити за християнски народи, кто Русия праведно от Туркия ищеше, и да в път европейскаго образования внити одължат Туркия и т. д.[3]

Сия по явном предполагаше всяка една от опълчившия се страни.

А подании Туркии бедни народи с ужас и велик трепет гледаха сие всеобщо движение, сия чудесна и гигантическа борба.

И далеч от да се прелъстят за удобрение положения своего, тъжаха печално в своя многоуязвена сърца, знаещи добре, яко они, аки зароблени и безмощени същи, имат претърпети йоще строга свирепства от турскаго варварства, кое и последува.

В 53-тое лят[о], пощо начна разбой, почна и угнетения над българи постъпно. Правителство отоманско наложи данъци чрезвичайни и извънредни на бедни българи. Силом бяха унуждени, за да многочислени войски препитават без ни една заплата! Българи одеяния за турски войски без заплата даваха, сироти! Българи бедни, бичом биени немилостиво от турци, крепостна укрепления за турци творяха! Притом сънмища арнаути и азиатски неуредни войски, като гладни мечки разярени, разпръснаха се по всея България, аки би с българом рат имели. Грабеха! Разораваха незащитима българска села. Оскверниха бракове! Обезчестиха девици! Проливаха неповинна християнска кръв!

Вса пътища, гори, планини изпълниха се от местни злодейци турци. Бедни българи, от вся страна притеснени, окръжени от злодеи, не смееха отвън своя градове и села да изидат за най-нужна своя препитателна и търговска потреба и кто изити дръзнаха, живота своего изгубиха.

Присъствие англо-французких сил лесно въистина можеше да запрети сия звероподобна дела турков; но они великодушни человеколюбци малко грижа имаха за страждущее человечество, против нихнаго тол великоречливаго обещания. Тии просвещени разхождаха се и пътешествуваха по България, прегледваха и описваха нейна плодовита земя и я с възхищение нахождаха приятна и сходна, за да разна художествена заведения там съставят и устроят.

Бълнуваха с многочислена преселения, за да наситят своя ненаситна сърца от сребро и злато, като че бе България Калифорния или Хиндийски страни! Възклицаваха с весели и радостни гласове и се изражаваха, като че са наследили бащино свое достояние.

Кой може да изчисли безчислени вини, кто агарянско племе е причинило и причинява въобще на вси народи, до коих се е докоснал опустошителний негов меч? Може ли и сама днес просвещена и свободна Европа да се отрече да е някогда била

съвсем изключена и опазена от турско поганско злодейство? Тъмници, в коих затваряха турци нейни посланици без никаква причина виновна, в Цариграда съществуват йоще на седем тороня. Худая и нищожна странноприемница, в коя само е било допустено обиталище послаников, йоще не се е разсипала съвсем: „Елчи-хан“ по турски називаема, близо до „Чемберлиташ“. Не се е изпълнило още едно цяло столетие от него време.

Знае ли Европа подробно в какво бедство, сиромашество, угнетение въздишат и до днес подвластнии и зароблении от негово варварство и безчеловечно правление и тиранство бедни християнски народи?

Знае ли Европа колко неповинна кърви се проливат днес в България от турци кръвопийци? Знае ли колики девици се обезчестяват и търговци се от злодейци немилостиво посачат и съблачат? Защо толко небрежение за нас хладнокръвно показва? Еда ми сме по-долен род от чернии арапи, за коих отколе толко особно постарание показа и заробление нихно всякояче се потруди да възпрети? Еда ми не сме достойни за нейно помилование и добродетелност — ми, обитаещи сред Европа и счисляеми више от 7 милиона народ християнскаго вероизповедания![4]

Какова следствия принесе привързаний мир? Бедни българи, изнемогши съвсем от вишеречна насилия в тригодишно уже разстояние рата, изгубивши вся своя блага, оскъдни оставши от най-нужни ствари за земеделие, от волове и пр. при вси извънредни и тежки данъци, угнетяват се с други непоносими.

Налага им се и данък нов, досега нечуем, количество велико за войни да приплащат в сребро и злато! И за строение градов за изгнании от Русия человекоомразни татари, ако би българи били причина на то! Отгде веке, сироти, да вземат и да плащат? Тии в днешное свое състояние едва могат с велика мъка домородства своя да препитаят.

Това ли е доброплодие хатихумаюново, кто европейци толко похвалиха и извишиха? Това ли обещава там на свои подани н. в. султан?

Европа скоро заборави своя человеколюбива обещания и, занимаеща се тъкмо за особния своя користни ползи, никак не ще да знае за притесняещое бедство християнски народи. Вижда се явно да е та искала с несъществуемаго Хатихумаюна да заслепи нас. Но ми сме имали още един пример таковаго Хатихумаюна от съставление йоще ветровитаго Танзимата в гюлханский палат, кому от тогда все слушаме име и се лъстиме да

имаме и ми нещо правдодаяние, а ми нищо добро не сме видели. Турци са все истии турци били, грабители, суеверци, кръвопийци, с една реч, турци, „вълча кожа не се променува“.

Напусто неции са били в мнение, що Европа наистина е взела съжаление за страждащи в Турско християнски народи, а най-паче в сия епоха, и са имели доброположителна надежда за претворения щастия! Вса нейна с великоречие представена обещания явиха се, напротив, в суха и суетна следствия; действително нищо не се изпълни.

Ми не трябва веке да се толко глупави показваме и да в суетна обещания мечтаеме, ласкаеми от красноизречений слог просвещених. Трябва и ми веке да правомислиме и да повярваме, что днешная дипломатическа система е такова, щото за да добие една ней полезна точка, съгледва множество человеков като вещества неодушевлена и мала грижа има за нихно изтребление. Трябва да знаеме, че днешни европейски кабинети играят жребия человеческаго рода с такова едно хладнокръвие, като че играят между си игри за преминуване времени.

Того ради нужна е нам да наше внимание другаде обърнеме: трябва да промениме наши мисли, коих ни са относили досега духове в мечтания несъществуема, и да смислиме в настоящо наше бедно положение где е истинное наше спасение и где трябва да прибегнеме, за да целителнаго лека добиеме.

Аз мисля и разсъждавам, кто в настоящое време нищо друго не би било толко полезно и спасително за наш български народ, освен да припадне с молба на неговий днешний владетел султан Абдул Меджид. Да му всякояче докаже своя к нему вярност и привързание; да го умоли за сходно едно правдодаяние и безопасност жизни, що лесно и без страха представити могат българи, понеже молещий се не наказает се нигде.

Н. в. султан мислиме да не е толко жестокосърдечен владетел, за да таково едно праведно искание отхвърли, и да е доволно разумен, за да опознае на какво състоит истинное образование и благоденствие неговия държави.

Он знае добре, ако человеколюбие, благотворение, правосъдие, искреност и неопасное о благоденствии попечение привързват крепко подании народи к царя, а не противная того: притеснение възбуждает метеж, всеки съюз в мира разрушаещий.

Какова полза ожидати может н. в. султан от слабости народа?

Н. в. не тъчия от днешни просвещени държави има изобилно

да иззърне живи примери, чрез кого начина са се образували и своя царства добро устроили, но и от свои истии прадеди има нещо да приемне.

Тии завладетели султани не с утеснение своих поданих бяха разширили дотолко османска държава, доколко я в повести видим, но, напротив, оставяли са свои подани в свобода человекоподобна, имали са ги съюзници и са ги приемали в свое войнство. То засвидетелствуват и до днес назоваема войнишка села и войници в България, коих са били изключени от всяко даждие. Тии са съвоевали с неговии прадеди, а сега, за стид българскаго рода, достигнали са да ходят всяка пролет у царствующий град, за да извождат царски и чиновнически коне на пашство, да им се вси прочии народи подсмиват и поругават за това худо и ненарочито дело. Но то показва незнайство и грубо невежество отоманскаго правителства, кто не знае оценити достоинство своих подаников. Н. в. да се лъсти, кто окръжаещи его странни и свои му са искрени приятели и кто наставления нихна произхождат от чистосърдечна и непритворна любов. Всии неговии са угодници и ласкатели и всеки гледа кой повече да граби от царски приходи. Вси, от най-високостепенний чиновник до най-последний, са такови без изключения. Това може негово величество лесно да опознае, като разгледа колко заплата има всеки, а в какова разкошност живеят, коя без много злато и сребро не може бити. А странний всеки плете свой кошник. И днес, ако политическа обстоятелства унуждиха Европа, за да обдържи турска независимост, сутре друга различна обстоятелства ще я унуждат, за да никаква помощ не подаде, понеже е ведомо, що политика никогда не се е задържала на един постоян степен. То нам поучава четвероъгълно всемирна повест и ежедневна случая. Того ради султану е дълг неотбежен, за да превари това зло.

А то чрез нищо друго не може получити, токмо чрез истинское образование и просвещение своих подаников. Нека Н. в. на то подражае Петра Великаго: повест негова отдавно е на турски преведена, коя покойний султан Махмуд, Н. в. отец, често е прочитал...

Вместо да напусто се иждивяват многочислена количества от държавни приходи, нека созидае и съставя разна художествена заведения в своя държава, за да не се веке изчерпва остатное сребро и злато от странних, нека улесни земеделие в негова земя, най-нужно е и най-полезно, коя е най-плодовита, но сега е пуста и необработена съвсем; нека остави свободен път на вси

свои поданици в изучение без изключения вероизповедания. Нека отдели гражданская власт от религиозная, както сътвори от време вес просвещен мир, и тогда с душевно благодарение ще види за мало разстояние времени да и негова държава процветне, както и прочая Европа е процветнала. Ни един народ не се е породил учен и образован изпърво; отпосле са придобили това благо. Но великодушни мъже са сътворили това, от коих всеки с решителност е изрекъл и в действие положил следния: „Аз не живея за себе си, но за народа; закони мои да изображают и посвещают я."

И като са получили своя цел и велико име за награда от вес мир са добили, за да се славят и почитат якоже добродетели человеческаго рода вечно.

ПИРШЕСТВО НА ТУРСКИ ВЕЛМОЖИ

НОВИ САД, 1856

Явно е всякому , кой е в Турско живял, кто турци са люди въобще съвсем неучени и глупци и що до днешний ден ни едно систематическо учебно заведение [не] съществува за турски народ, но владее между им суеверие и невежество дълбоко. Все нихно учение състоява от религиозни книги, претълкувани от корана Мохамедов, както е всякому тълкователю суемъдрие свое повод подало.

Общо же мнение обладава вес турски народ, да вси прочии инаго вероизповедания человеци за нищо не почитат. Мислят ни за изгубени съвсем и що никой, кой в Мохамеда не вярва, няма да види лице божие, зато ги и гяури назовават. По-голямо съжаление имат за едно псе, нежели за един най-учен и най-образован европеец, и за дълг свещений имат да милостивно псета хранят, от кои се нахожда множество велико в улици цариградски. И когда турчин някой се е зарекъл от нещо и велика клетва е сторил, за да го веке не струва, то другояче не се разрешава, но тъкмо чрез следнаго начина. Купуват доволно количество хляба и на много места, като жертва умоления, раздават на обитаещии по цариградски улици слепи и крастави от нечистота пси и тако с олекчение съвести вярват, что са се

освободили от натежаеща их клетва (шарт бозмак[1] — называемо е сие дело по турски).

Много други подобни сему глупости с религиозна почест и уверение съвести се изпълняват от турски въобще народ, за коих не е наш предмет тук да говорим.

От няколико уже време явило се е и между просветни турци друго едно вероизповедание, кто тии остроумни просветници назовават по турски „дини-джедие", тоест нова вяра. Сие ново нихно вероизповедание основание има следния: да нови просветници веке Мохамеда за пророка не вярват, да не се веке мият (абдес[2] да не чинят), да не се веке кланят, да не държат веке пост през рамазана. В една реч, да не вярват веке нищо, от що са досега вярвали, но все, що е любезно и охотно на телесни страсти, без изключения и безсъвестно да изпълняват. Сие, що е между словесни человеци за развратност укорено и прогнано, между них е франско, алафранга[3], както казват, тоест свободно: да пиршествуват и да се опиват непрестанно, да се занимават страстолюбно в гнусное содомство и т. н.

То ново вероизповедание владее най-много в Цариград в палати на вси велики отомански министри, държавни съветници, велики чиновници и постъпно в много друга худа и нижна общества.

Любопитно и смяха достойно е въистина да гледа человек вечер в дванадесетий час по турски, във великолепни от местоположения их воспорски палати, в сластоукрасени европейском начином салони, приуготовления от трапези, накичени и обредени от разна за пиянство способна духовита пиема: хиоска добра ракия 24 града, англичански бранд, ром жамайка, бутили — боци бордянскаго и шампанскаго вина и т. д.; все изобилно: жамбон французки — свински сухи бутове, съсисон — свински луканки — наденици (то е простено нововерним турцим, както више рекохме), свичерско сирене, разни плодове, кто цариградски картини приносят и пр. Пощо се събират вси призвани гости единоверци, насядат наоколо с всичка своя азиатска разкошност, в бели широки одежди облечени, на глави им кюляфи[4] ниски от скъпа пъсла (таки по турски нарицаеми, у Мека творими), привързани с шарени кърпи — убруси. Измежду се нахождат, но рядко, в такова пиршества и от четници — улями — нововерци, със свои бели чалми, емири назоваеми, свещенаго поколения, според нихно суеверно мнение. Вси, с дълги чибуци със скъпоценни електри (кехлибари) в ръце държащи, разкошно пушат.

Млади ганимедовци, нихни обичливи слуги, гърци и арменци, прави стоящи, с кристални стъклени скъпоценни чаши често им заливат, содомское нихно скотско страстолюбие раздразняещи. В тоже разстояние пиршества разговори нихни относят се в глупости и в страстолюбиви вещи. И многажди увеселяват се от певци — гърци, арменци и еврейци, — по азиатски начин пеещи, без ни една армония и сладост, придружени от момци красни своего рода, кьочеци назоваеми, коих, облечени в женско облекло, с безобразна телесна движения играят пред нихно сиятелство и изпълняват под видом содомства скотски женско дело. Когда мислят веке, що са се напили добре, тогда започнат да пият отново със скотски начин, като от източник, догде им попукат ушеса. И често им се приноси друго и студено вино от ганимедовци, опиени също и они. Пощо се добре опият и изгубят всяка человеческа свяст, почват да се високо провикват като луди. Тогда отхвърлят всяко сиятелство и светлост и почват да се назовават с имена на свои конюнници[5] и кочиаши, и айвази (домашни служители арменци). Например негово сиятелство Рифа приема име Петко, негов[о] сият[елство] Ахмед приема име Драган, Негова светлост Али — Ахпар, Артин и проч. и почнат да се псуват помежду си и да си накачват най-стидни и укорителни порекла. Хвърлят и се замерват един другиго със свои кюляфи и чалми, играят подобно с вишеречни кьочеци с безобразна телесна движения о пощо, превзети съвсем от пиянство, изгубят свои телесни сили, попадат полмъртви тук. Там отвлачат ги айвази и конюнници и ги вносят в нихни хареми, где ги чакат бедни затворени законни жени и многочислени красни робини, коих от своя страна измислят известно всякаго способа, за да изпълнят естествения нужди, и то праведно. А с кого. То всеки може да разумее, че Петко, Драган, Стоян, Артин, Ахпар, коих са имали чест да с нихно име представляват в пиршество свои господари, ще да имат и една малка правда, за да в такова време изпълнят и друго дело. Чудно нещо е въистина как европейци, които често пътешествуват в Цариград, не изписаха досега някоя комедия, за да я в Европа на позорища представляват! Любопитна весма би била, за да опознае просвещений мир от какова достойна лица се управлява турско царство. От такова състояние сутрешний ден отхождат да управляват царщина и царска дела; вътрешна и вънкашна, финанция, търговска, народнаго просвещения, правосъдия, войнствена и т. д.

Горе царство тому от таковий управляемо чиновници! Горше же подаником того царства!

УВОД КЪМ ДОПИСКА ОТ СВИЩОВ

НОВИ САД. 17 ЯН. 1857.

Залудо се мъчи Западна Европа да докаже, че и турците правят крачка напред в просветата си. Докато ислямът, който по начало е противен на всяко развитие и напредък и който внушава на своите последователи мрачно суеверие, е в Европа, дотогава няма да има просвета и образование в пределите, от които е излязла всяка просвета и които са надарени с всякакви природни богатства. Турчинът, дори и когато е лустросан с европейска просвета, ще се пукне, ако не нарече християнина гяур; пък и самите чиновници, които се изпращат от Цариград в България да управляват народа, всеки ден показват зверски свирепства. Те грабят, изтезават, бият бедните българи. Те безчестят жените и децата им, гонят ги, за да избягат от своя мил роден край. Примери да се докажат тези думи има безброй, но ще наведа само един, който се случи в нашия град преди няколко дни.

УВОД И ЗАКЛЮЧЕНИЕ КЪМ ДОПИСКА ЗА ПОЛОЖЕНИЕТО В БЪЛГАРИЯ

НОВИ САД. 20 ЯНУАРИ 1857 г.

Пътувал съм и в други страни и сега попътувах из моето отечество България. И на моите сънародници, и на нашите останали братя съм радостен да кажа накратко що съм видял по пътя си. Добро не съм видял, защото никъде в България го няма. Преди 16 години у нас бе издаден Танзимат, султански ферман, пък като че ли не е бил издаван; миналата година излезе Хатихумаюнът, пък и той вече като да не е излизал. Всеки турски ферман живее само три дни. И Хатихумаюнът вече е мъртъв, както и неговия брат — Танзиматът. Преминавайки някога славния Коджабалкан, дойде ми на ум, че всяко място в България е залято с кръв, искаше ми се да заплача за злата съдба на моя народ, защото още не виждам изглед за неговото спасение. По-рано изтребваха и убиваха българския

народ еничари: след Танзимата и Хатихумаюна го задушават и убиват самите негови властници и управители. Мъчат ни, притесняват ни, глобяват ни, (изнудват) и животът ни не е сигурен. Никой не смее да се оплаче и тъжи, зато той не би смял след това да си отиде в къщи...

...Да се каже всичко, което става в България, вероятно не би се намерила достатъчно хартия в България. Казах всичко накратко да видите как турските комисари и управители прилагат Хатихумаюна. Други ще ви кажат повече, а може би пък и аз. Ние страдаме и страдаме!

БЪЛГАРИЯ

НОВИ САД. 4 АПРИЛ 1857 г.

В Българско почнало се е с живостия и действително да се работи най-много по настоящему, за да се българский народ от безчеловечни гръцки архипастири освободи, кои му са язва отровна и проказа заразителна и кои по-много са г'озлобили и озлобяват, нежели истии турци. Отоманская порта види се да е дала внимание на българская праведна жалба и е отредила да се извърши изследвание. И тако изследвания сия пристъпили са до Търновскаго и Пловдивскаго митрополита. До ще ред и на други. Патриаршия брани опърно свои питомци, коим скъпо продава ценоя сребра архипастирски чин. Она не допуща да се гърци изтирят от Българско и българи да имат архипастири от своего народа.

Гръцко високо свещенство, сънмище враговско, въобще е най-големий български неприятел, гонители просвещения, в най-безобразна развращенства вдадени, пият немилно българская кръв. Българи са добре опознали сие безбожно гръцкаго духовенства нападение, кое отдавно тях тлее, и зато всякое ищат средство, за да с'от него освободят.

Ако са съгласни вси на то подпършат и действително за любов отечества следват, скоро в благополучний конец до щат. Ми им успех сей от сърце желаеме, понеже когда се от гръцки владици освободят, известно е, че тогда на все болше щат напредва.

г. Шумен, 8 марта. Правителство е предложило патриарху да в епархия бъдат и българи, и гърци владици. Но българи ищат съвсем да бъдат отделени от гърци, а то не ще се тако лесно извърши. Правителство е изпроводило по България четири свои чиновници, за да изпитат български народ и да видят дали е истина, що българи говорят в Цариград. Прежде 10 дни бил е един поляк Карчак у Шумен. Он е отишъл в Търново и сега по следство того изгубил е чин и митрополит (?), и каймакам. Из Шумен било е едно българско дружество в Цариград, за да предложи владе що тии ищат да съзидают железен път от Рухчук до Варна, а и параходи. Правителство е тях радостно приемнало и сега чакат ферман. У тукашное гимназие почели са изпити 18 пр[едишнаго] м[есеца], а 25 свършени са. После же изпитания били са друга ученишка заведения, како девическаго училища, где се учат сега 150 девойчици.

Пловдив, 24 марта. Въистина и прежде често сме прочитали, но сега особито от няколико време виждаме по вси вестници яд и жалост от всяка една страна в унесретни братя наши християни по турски области. Не знае се от кого им е по-зле и от кого по-много страдают, дали от кадии и спахии, или от злобно наложное тям проклено гръцко свещенство!

Що от някои си угнетители турски и отметници султанови братя наши, от турци позвани „рая", неописана насилия теглят, истина да са у най-висоκий степен злодейства, но то толко не им е тежко, колко им е непоносимо мъчителство от своеверни над тях творимо. Ми се чудиме защо знатна лица част от турски големци вън Цариграда не щат ни да знаят за Хатихумаюна султанов, нежели да му се повинуват и своя равноправност с преугнетении християни да споделят; но що нам остава да сториме, когда чуваме и виждаме да в разорение хатихумаюново не само неции турци, изконни познати гонители християнства, а и сами християни, и то онии, кои са за стид и безчестие цялаго православия, аки църковни поглавари, наложени със злобна дела, на път стоят, и най-малое народно покушение за изпълнения хатихумаюново и на други султански фермани тии безбожници, коим са подарени вероизповедни народни светини, в черна краска съвиват, називаещи зато народа български бунтовник и отстъпител!

Тако е по турски области с наши многострадалци, коим жалостно състояние положения само всемогъщий най-добре познава. Тии бедни от толко столетия робуват и непрестанно дават с шепа и калпак на свои угнетители, предводители коим

са митрополити гърци; но докле ще се с таковий начин дава и отгде тии извори, из коих ламя и ненаситни кръвопийци могли би били утешити се? Довека не може се тако дава, понеже и най-изобилний извор един път трябва да се пресуши, па що ще тогда последва? Несъмнена пропаст едному или другому, т. е. християнскому народу или гръцкому сегашному духовенству, кое чин свой не само не познава, но еще го и осквернява!

Народ е навсякъде главно, тако и в турски области, кой свободно, без никакво ущръбване от свои земски злотворници може лишити се, а да зато никак не посърне. За тая причина надяваме се, че отоманска Порта предузе ще благовременно нужни постъпки, за да изтреби всякаго онаго, кой не само не се склонява никак на нейно напредване и благосъстояние, но еще и в пропаст е склонен, и че ще освободи тях от сегашни им църковни поглавари, кои под образа благого пастиря стадо свое вълчешки уморяват и давят.

Да всеки народ у свой кръг и от своих своеродних себе старейшини и поглавари би избирал, никогда не би дошло в Турско християнство до того степени, да аки от права беда в ред своего свещенства фанариоти търпи, кои ако нищо друго и не знаят разве гръцки групянски и турски, с кои езици служат подобно Неофиту търновскому митрополиту и самое богослужение. Того ради и най-високи свещени степени се вземаха и днес се вземат непрестанно само и само следуящи своя безбожная и безчеловечная фанариотска развратна плотска склонност, гледат и единствено се стараят като би повече сребро и злато добили. По важности новчанаго количества[1] и важност християнскаго свещенства достоинства без никакво особное личности презрение дели се и раздава се на гърци и зато не е чудо митрополити с всичко свое мнимо свещенство не са пастири духовни, но гладни за кръв мечки и ненаситни свирепи мъчители българскаго народа!

Безбожници тии злодейци гърци калугери и владици тая вражда еще от време падения византискаго царства са наследили и даже до днес немилостиво над тъжни и бедни българи зверски я изпълняват. Аки зли тигрове разярени гнусна своя уста яростно са разтворили, за да го цял погълнат и от лица земи махнат. Ни народност, ни почтение человеческо чувствуват, разве гадна своя особност и злобна корист, робско додворяне милости победителя отечества своего срамотно изповедаещи, отгде и оно безчувствено и непонятно враждебно разположение против цялаго славянства произтича, задобивши у

неции големци турци приятели и защитители, споради коих леко и върло леко свое стидно желание за постигати най-великая достоинства свещенства изпълняват, и како више рекохме, на вся страни бедная рая дерат немилно, угнетяват тях с всякаква несретна и безчеловечна измишления, при многи же турски власти представляват тях аки султану и неговим верним служителем опърни, аки же бунтовници противу самое правление; како е нам недавно подобен пример сегашний пловдивски митрополит за вечна своя срамота писмено дал, оклеветивш суетно пловдивская община патриарху цариградскому, кому е аки званично то съобщил, да е помената община бунтовнаго духа и да се на някое отстъпителство приуготовлява: кое всесветейший патриарх по негова длъжност слово по слово султанову дивану представи (негли и с неколика прибавления); по следство коего абие отреден биде из Андрианопол Исмаил паша да отиде у Филипопол и да все подробно издири и изпита що е и како е, добив у истое време и споменатаго митрополита писмена клевета от Дивана.

От това, что е Цариградски диван принесена нему от патриарха тъжба реченому пашу дал, да я у ръце за всеки начин има, ако не единствено, а то поне отчасти, следва да е Диван то сторил, познаваещ митрополити аки интриганти на своя рая и такови люди, коим не трябва все що да се вярва. Исмаил паша, следуещ точно дадения нему заповед, пощо е достигнал у Пловдив, абие е познал да е ядно общество на права бога от една злоба местнаго митрополита, кой иначе не е можел своя особни користи да добие, наклеветено; и на негово питание защо е митрополит читава мълва подигнал против свои мирни и почтени люде, отговорил е митрополит, да он нищо за това не знае и да он никого не е оклеветил, с една реч, искал непочтено да се отрече от свое сплетеное дело. Но когда му е паша писменая клевета показал, тогда он нищо друго не знаел да каже, разве да се послужи с давно обичное тям средство, и приуготовява 26 000 гроша в брой и 3 биниша[2] всеки у вредности 6000 гр. и проводи ги Исмаилу на дар. Той же верний и честит султанов слуга, имащ више правдолюбия, нежели споменатий митрополит христолюбия, не е търпял даром да се обмами и Дивану на корист срамотнога клеветника дело да представи, но му е абие все повърнал и с том е неколики стотини неповинни души от конечна погибел спасил. Такови примери от гръцки митрополити в турски области многи са били и днес еще безбожно се вършат, кои могли бихме миру всему да представим

вещественo; но где то щастие да са на всяко място старейшини и паши в своя постъпка с християни, подобни андрианополскому Измаил пашу, кой от всякаго християнина, а особито от пловдивски жители вечна признателност и благодарност заслугува, па не би се тако непрестанно час на турци, час на митрополити и на многи други тям подобни тъжили, но всякому злу мало по мало в диря би ишло и лек за изкоренение наишло.

Ми сме за сега любопитни що ще да се извърши с пловдивский митрополит за вишеречное негово престъпление, но понеже му толко хиляди и биниши нищо не помогнаха, то нам дава надежда, че ще го Диван с достойна казн накаже, како е то исто потребно и много полезно за истая Порта и за в Турско живеещи християни да се и на прочии фанариоти владици извърши, кои по най-важная места в епархии в свои кървави зверски нокти бедни християни българи държат, не би ли един път и тъжно християнство в слободна душа поотдъхнало.

ЧУДНО Е ОТНОШЕНИЕТО...

НОВИ САД, 18 АПРИЛ 1857 г.

Чудно е отношението на българите към гърците. То е двояко. Едно е към гърците от кралство Гърция, а друго — спрямо цариградските фанариоти. Първите са справедливи, почтени и учтиви към всекиго, знаят да ценят всяка народност, а така също и българската; последните пък се отличават със своята злоба, със стремеж единствено към богатство, с безнравственост, с крайна простотия, с ругателско многознание. Ако българите имат разпра с гърците, то е само с фанариотите, които могат да се сравнят по постъпките си само с бившите еничари.

Откак са почнали цариградските гърци да управляват църквата в България, Сърбия, Босна, Херцеговина и т. н., рядко и прерядко е някой да е бил достоен за похвала. Докато са управлявали Сърбия, било е и там същото положение, каквото е по ония земи, където те поставят владици. Като че ли са се заклели да дерат кожата на нещастния народ. Когато някой дойде от Цариград в България за владика, той е сиромах, дължи по 5—600 000 гроша, които е изхарчил, докато бъде ръкопо-

ложен за владика. За 2—3 години епископствуване той направи по 8—9 милиона гроша. А тези милиони кой им ги дава освен бедния български народ? Когато запопи някого, този трябва да му даде 2000 гроша, за изповед взима 500—2000 гроша, за афоризмо 2500 гроша, за освещаване на черква 2000 гроша, от всяко венчило на година 8 гроша, за сватба 50 гроша и още много други, които не могат да се изброят. Както еничарите са взимали диш-хакъ[1], кьопек-паръсъ (за куче), бейгир паръсъ (за коне), ятак (за преспиване) и т. н., така и гръцките владици имат всякакви приходи от измислените свои работи. Те вършат еничарски злоупотреби, които са още по-гнъсни, тъй като тъкмо те трябва да са образец за всяка добродетел за своето паство. За всичко това би се намерило лек, ако турското правителство сложи край на фанариотската власт над славяните християни и като даде на българите владици от техния народ. Всички народи в Турско имат духовни началници от своята среда — и гърци, и ромънци, и арменци, и евреи, римокатолишки поданици, — а ние единствени не сме достойни да се радваме на тая благодат. Нима гласът на народ от 4—5 милиона души не може да намери отзвук и да се чуе от царския престол? Или там се слушат повече оклеветяванията и лъжите на цариградските гърци, отколкото праведните молби на целия народ?

Нека турското правителство един път да разбере истинския свой интерес и нека да ни освободи от тази беда, а така на нас ни се налага да си останем бунтовници, но не против султана, а против фанариотите. Ние се надяваме на султанската справедливост и милост да ни избави от тези мъчители.

ОТ БЪЛГАРСКАТА ГРАНИЦА...

НОВИ САД, 19 МАЙ 1857 г.

От българската граница ни пишат: турците, които са били затворени поради метежа в Свищов, са пуснати по къщите си без никакво наказание. Свищовските християни не могат да сложат камбаната без разрешение. Владиката Неофит е защитяван от пашата и познатите ефендита, но всичко това не му е помогнало и той е отзован и си е отишел в Цариград. По всички български

села има по няколко турци, които пазят българите да не се побунят. Тези изпратени така турци вършат най-много беззакония. Българите са се оплакали на видинския паша, но напразно; после са се оплакали на султана чрез цариградския патриарх. Пашата чул за това и обвинява владиката Игнатий. Казал е още на баш-кнеза, че е писал за войска в Цариград, тъй като българите не са верни на царя, че искат да вдигнат бунт и че трябва всички, които са по-възрастни от две години, да бъдат заклани. Бил е там и някой си Маруф ага, когото нашите са забелязали, и е срамота, ако той е наредил това. Бедните българи сега страдат повече, отколкото преди Хатихумаюна. Ако това зло не се предотврати, в България може всичко да се очаква!

РАКОВИЦА (В БЪЛГАРИЯ), 21 МАЙ

НОВИ САД, 30 МАЙ 1857 г.

Като гледаме безчинствата, които турците вършат, не може да ги премълчим. Времето тече, а ние непрекъснато стоим в пропастта. Никой не слага край на нашата 460-годишна мъка и ние живеем като затворени сред християнския свят и нашите господари толкова лошо, колкото и с добитък не се постъпва.

Известно е, че българите се вдигнаха през 1850 г. против турските зулуми и по този повод пострадаха много българи. След въстанието в Цариград са били отведени кметовете и им било дадено право да си изберат баш-кмет, който да събира всичко от народа и да го плаща на султана. Но не мина и година време, турците му взеха фермана и го изпъдиха. След това турците започнаха да вършат всякакви злини над българите, а след като завърши последната Източна война, от това време вече така ни мъчат, че и камъните биха пропищели, та що остава за хората.

Сега във всяко село има по 50 турски пандури да пазят да не се породи сред народа някаква буна. Тези пандури вършат такива беззакония, които не могат се изрече: жени насила безчестят, девойки крадат, вършат содомство, всеки ден са пияни, с една дума, всичко, което е безнравствено, пандурите го вършат. И те са дошли да пазят да не се побуни народа!... Та

за такива безчинства, каквито те вършат, чудо ще е народът да не се побуни, та били те и 500, а не 50, но само против тях, а не против султана, защото султанът с добрината си издаде хат, а турците скриха хата под коляно. Европа пак немари, като че няма нищо, въпреки че е проливала ценната своя кръв, докато се стигне до тоя хал.

Турското правителство продава на откуп десятъка на всеки арменец, грък и евреин. Навсякъде отдаването десятъка на откуп е свързано с най-горки последици, но в Турско е най-тежко. Тези откупчици в България не искат плодовете на реколтата, а пари, и понеже народът няма пари, той трябва да продава добитъка и друго, за да може да плати на закупчиците. По този начин нещо, което струва 20 гроша, се продава за 5 гроша и от това се вижда, че народът става все по-беден. По Хатишерифа данък трябва да се плаща от всекиго, както и от турчина, но турците събират тежкият данък само от българите. И докато има турски села, които не знаят какъвто и да е данък, той се разхвърля по българските села. В Хатишерифа е предвидено да се взимат войници от народа. Турците обаче вместо войници взимат от всяка християнска глава по 50 гроша бедел. Докога ще трае това? Защо мълчи Европа? Нима само турците могат да се ползуват от плодовете на последната кървава война, като да са ги получили от европейските сили срещу независимостта и целокупността на тяхната държава, а бедните християни трябва да бъдат само угнетявани! Или това би представлявало нарушение на турската независимост и целокупност, и то тогава, когато европейските сили са се наели грижливо Портата да изпълнява това, което е обещала? Нека грехът от това падне върху душите им, но на раята е дошло до гуша от злоупотребленията на закупчиците и от турските власти.

СПОМОЩЕСТВОВАНИЕ НА БЪЛГАРСКИ ЛИСТ „ДНЕВНИЦА“

НОВИ САД, 26 ЮНИ 1857 г.

По желания на някои си родолюбци българи решили сме да издаваме политичен лист на български език где ще се обнародова все, що е важно, както е в „Сръбски дневник“.

Желание сие предприемнали сме радостно да изпълниме, понеже чрез того начина сръбски и български народ скоро и болше щат се опозна помежду си.

У месеца априла предадохме надлежние власти молба за това издаване и в истое време разпроводихме такъв един лист аки образец обявления по някои си места, где българи живеят.

Желаемото допущение добили сме преди няколико дни. Добили сме и спомоществувателе от няколко си места, а най-паче от Русчук, Цариград и Свищов.

Хотя и да не се е явило даже досега толико количество спомоществувателех, колико може посрещна нужния разноски за издаване того листа, ми с настоящий първи брой почваме тойзи лист и издава щем го редовно. Надееме се, че родолюбци българи, известивши се сие общеполезно тем дело, щат усърдно посрещна наше желание с благородное тяхно спомоществование, и от други страни, за да може да се обдържи не само настоящий политичний лист, но да го съдружиме и с йоще един други любословен лист всяка неделя[1], който известно, че ще носи първообразно народно българско име и предмет ще има развияние българския книжевности, както явихме в първи лист обявления нашего.

Аустрия, в коя земя тойзи лист се издава, живее в приятелство с Турско. Тако нито мислиме, нито нам е свободно на султана како господаря да нападаме.

Ми щем открива пороци и престъпления на управители, било духовни или светски; а най-паче лист наш има ще тойзи задатък да народ добие правда гражданска, държавна, църковна и народна свяст; казиващи му начин, чрез кого разна зла могат се отбягна; трудещем се да приятели своего народа упътиме, как може да се развие в просвещение гражданскаго и търговскаго живота за своя и държавна полза. Хатихумаюн, хотя и понастоящему да се отмаря, той ще се оживотвори. Народ български е голям приятел просвещения и любител роду и отсега предстои му красна и лепа бъдещност. Народно негово битие може му се обезбедити, граждански живот може му се уреди, църквени сегашни пороци и злоупотребления могат се прекъса и уклони. Въобще и предстоящая дела българом, коя изискват да имат свой орган (оръдие), кой не ще зависи от непосредствена воля на оная лица, коя се на царска заповед не обзират.

Такъв орган и застъпление би ще сей лист. Кой желае да се та цел болше и стално постизава, нека нам изволи помощ за

събиране не само спомоществувателех, но и нужних дописаниех. До колико се би могло, ми щем дописки награждати.

Призоваваме родолюбци българи учтиво да се постараят и потрудят, за да и други спомоществуватели нам найдат и разпис на тяхна имена изпроводят по-скоро, за да би и други научно-книжевний лист могъл колко по-скоро да се издава.

Цена е на година 2 [жълтици], а отсега до конца настоящия години 1 [жълтица] кесарска.

БЪЛГАРИЯ

НОВИ САД, 26 ЮНИ 1857г.

Пловдив. Разновидна злоупотребления и гонения, творима тук насилно от страна на високое духовенство гръцко фанариотско, преодоляха най-сетне познатая търпеливост българскаго народа и той принуден се намери да поднесе праведния жалби пред царское правителство, за да призове върху себе си благотворная негова внимателност. Тия оплаквания най-сетне досегнаха до сърце на ц[арското] правителство и веке нужни заповеди се издадоха, за да се изпитат и вземат мерки, възможни да поставят на добър ряд гръцкое фанариотско духовенство и да възпрат подобно печалное състояние вещех. Радостотворная сия вест колико утеши сърца наша, толико, от друга страна, приводи ни в недоумение уверяване на Ж[урнал] де К[онстантинопл], че милости от обещания Хатихумаюна, за колко можеме се надея относително на наши жалби върху жалостное положение, до кое ни доведе гръцко духовенство, няма да се простират по-надалеч от ограничение грабителства, причиняема от того духовенства.

В българския жалби и прошения не се заключават само оплаквания противо веществена злоупотребления гръцкаго духовенства. Българи се плачат, и то най-много от нравственое угнетение от страна того духовенства, кое по своя сметки ежедневно е излагало и излага в нарекание и самаго им съществувания и спокойствия. Самая тяхна дела многократно са дока-

зали, че то всякоги и във всякой случай се е силило да държи българи някак си отритнати и отдалечени от турское правителство: от една страна, пред очи българскаго народа за всяко зло, причинено даже от самое него, грижило се е да стоваря отговорност върху правителство; а, от друга страна пък, непрестанно с клетви вдъхвало е правителству неповерение и съмнителност към того народа.

Ж[урнал] де К[онстантинопл] в неколико дописки, обнародовани едно време, не извади ли на бяло доста плачевна следствия от такова една политика систематически гонен?

Неповолни слухове за колебание що народ едно време във Видин и после в Самоков, и отскоро в Търново, и най-сетне в Пловдив, от кого и с каква цел бидоха разнесени? Нели се явиха с доказателство всегда владишки клевети?

Отначало еще, гръцкое духовенство откак довърши българская йерархия и съсредоточи в своя ръци всичка духовна власт и над България, освен злини друго некое добро не е показало към подръчное себе стадо! Друга грижа не е имало, нито има, освен с ожесточение да гони българская народност, да заглушава народний език и в църкви, и в училища, и вместо него да въвожда гръцки, да изтреблява всяка българска древност, да презира всякого, кой е българин, и да покровителствува изключително своя само единородци гърци.

То за в признателност за безчисленая количества, коя събира от нас, възблагодарява ни с изтребление нашия писмености, гори даже и самия наши богослужебни български книги. Причина того не трябва да дириме само в позната му алчност за грабителство и във врождена му ненавист към всичко българско: като не оставя българом да имат поне една печатня, то при ощитителний недостатък в България за книги можеше се ползува много печатащо българом поне църковни им книги, но то не е напечатало друго нищо освен една книга — типик, коя продаде по 60 гроша за в полза на протопсалта великия църкви! Гонения гръцкаго духовенства върху наша писменост и ученост теглят към друга цел; тия изтичат из враждебная оная политика, коя упражнява да ни довърши! То теглеше да ни принуди да купуваме потребния нам църковни книги из Русия и такова търговска сношения с чужда сила да приими за повод, та често да ни клевети и да сочи, че руски книги, що ишли в България, уловили са се на гюмрюка и пр., ако и да износеха такови книги повеч гръцки търговци.

С това друго ако не постигаше гръцкое духовенство, а то

поне повярно приближаваше до своя цел, наметаяше нам своя елински книги, наместо български, на коя достъп бе присъединен с толико мъчност и тежка иждивления.

А за училища колко се погрижи гръцко духовенство? С наши новци истина издигнало е многа елинска училища, но за българи въздигнала ли е поне едно българско учебно заведение, в кое да се изучат наши еднородци и да се приготвят за учители и за свещеници? Гръцкое духовенство освен що не е направило такова нещо, но еще то поставя тисещи мъчности, когда се иска да се отвори негде ново училище, готовая затваря, гони българския учители и на място тях довожда и наместя ни елински. С това яко не постига друго, а то поне сили се да държи народа в невежество или принуждава ни да пращаме деца наша на изучение в чужди земи.

И така, от една страна, презирание нашия народности, гонение нашего езика, странное притеснение гръцкаго духовенства, за да ни претопи в елини; от друга страна, лъжовни клевети, с коя ежедневно подвърга със съмнителност нашая преданост към престола и с това излага в опасност наше спокойствие; осъдиха ни най-сетне, че живот наш с такови заклети нам неприятели е невъзможно нещо. И ми с ослон на благодетелний Хатихумаюн, кой разпростира царски своя милости равно върху всички поданици, дръзнахме, аки чада султанова, да попросиме отеческия царски милости и върху себе си.

При такова състояние, в кое се нахождаме с ограничение грабителства, само ще ли може се двигна духовное иго, кое тегне над нас? Щат ли изцеле само с това дълбокия рани оскърбенаго народнаго чувства? За полза ли е то турския държави да се отдава на гърци да управляват многочислени нейни народи? И неповолни слухове, коя от време на време приносят, не служат ли повеч държаве за вреда, от колико грабителства ощетяват народ?

Наша обаче проста оплакания и невинна желания Ж[урнал] де К[онстантинопл] приема откъм лоша страна и предава я на някои си оръдия от бедственно честолюбие, кои гонят някакви тайни помисли. Основа того неговаго мъдрование ми не знаеме да търсиме на друго място освен в предубеждение, кое умее да вдъхне за нас враждебное нам иноплеменно гръцко духовенство. Ми бихме желали явно да ни каже кои са тия тайни помисли на тия честолюбиви българи. Дали че поискаха да имат религиозно равенство с гърци? Или високомерие е за тях, че попросиха да бъдат не повеч нещо, отколко що са гърци, арменци, евреи и проч.

Хатихумаюн потвърди всички духовни привилегии на своя народи, обещава еднакво правдини всем равно! Е, защо да се отдават тайни помисли българом, яко по желях да им се възобнови и уреди църковна йерархия? Или Хатихумаюн отдаде на гърци и привилегии да са управители на другия народи и да ги тъпчат? Българи и ако да са от едно вероизповедание с гърци, по нрави и дух между тях има по-голяма разлика, отколко що съществува между българи и други народи! Е, след това един грък, кой не познава език български, кажете ми моля, как може да пасе и да наставлява на вяра българи, кои не разумяват неговий глас? Това само в религиозно отношение не оправдава ли наше желание и праведно прошение да си имаме и ми от своего рода духовни пастири?

Телеграф възпорски отбива тия наша желания аки незаконна, с уверяване, че уж в една държава не могло да бъдат два духовна началства в едно вероизповедание. А пак Ж[урнал] де К[онстантинопл] проповяда с лекост, че ако се съставеше една нова църква, то с това усилвал се бил панславизм за в полза на една сила, коя не е Турция.

Ето вся речи, вся доводи, по коя българи трябва да стенат под чуждо духовно иго и да нямат правдина да си управляват сами колко за вяра! От наша страна ми казваме, че колко е безпътно уверение гръцкаго листа, толко смешно ни се види легкое проповедание французкаго листа. „Телеграфос“ наместо да се труди да ходи в Англия и Индия, где търси примери за потвърждение на своя речи, ако би обърнал внимание свое върху това, що се случи наскоро в Турция, той не би проговорил такова глупост. Армено-католици не ли са от еднаго вероизповедания с други в Турция католици, кои си имат в Цариград патриарх? Когато биде угодно на негово величество да подари такови милости Армено-католическому обществу, то ми повеч и повеч се утвърждаваме в наши надежди, че същия милости не щат се отре[че] българскому народу. А на Ж[урнал] де К[онстантинопл] отговаряме, че ми българи не ищиме съставление на нова църква, а желаеме в име Хатихумаюна да се възобнови и уреди и наша, коя, разрушена от гръцкое духовенство, лежи в развалини.

А панславизм, тая химерическа мечтайна идея, коя вмята насред като едно плашило, ми искрено му казваме, на българи то не е познато каково нещо е. А ако предстои негде боязн от такова нещо, що наричат панславизм, то българи що са криви за то, та да им се отрича и религиозное равенство и да им се

присиляват правдини на своя вяра за в полза не на самая държава, но на гръцкое духовенство и на елинизм? Българи ако са славяни, както ги показват, то тии щат бъде такови и без да имат своя църква. А ако от страха панславизма би се видяло потребно за една държава да потъпче един многочислен народ, како що е българский, то не е ли по-износно за нея да го не прави за чуждая сметка, но за своя?

Истинное намерение българом е, че тии, притеснени, от една страна, от панславизма, а от друга страна, от панелинизма, еднакво за тях вредителна, искат да си останат българи, и за то от душа и сърце се връгът в обятия на царское правителство и молят го да ги прибере, а да ги не оставя и занапред под чуждо правление. А при таково едно самоволно тегление към правителство едного не малкаго народа мислиме, че ни едно мъдро правителство не би се отрекло да удовлетвори най-умереная негова прошения. Правдини на гръцкая църкова се повреждават, ако се даде на българи да имат свое духовенство, вика Ж[урнал] де К[онстантинопл]! Та българи с желание да имат и тии верозаконно равенство търсят ли да се пощетат правдини на гръцкая църква? Или гърци са само привилегирований народ в Турция, та се усещат докачени на своя правдини, ако би се дало и другиму народу нещо? И ако е неправедно да се повреждава гръцка църква в своя привилегии, коя няма, то праведно ли е нък да се отрича едному народу и верозаконно негово равенство?

Не знайме що разумява Ж[урнал] де К[онстантинопл] под име гръцка църква — само гърци ли, или вкуп всички православни. Ако е първое, то това същое не показва ли, че и за българи е потребно да им се възобнови църква? Ако ли под име гръцка църква разумява всички православни в Турция, то правдини нейни и привилегии защо да присвояват само гърци? Защо духовная звания да държат само гърци? Защо изключително гърци да имат участие в дела на тая църква? По заповед от н[егово] в[еличество] става събор в Патриаршия за определения заплати на духовния пастири, та чрез того да се възпрат злоупотребления негова. А кой заседава в тойзи събор? Не ли са все гърци? И има ли призван поне един българин? В Цариград се бавят пълномощни почти от всички български епархии толики месеци — защо ги не призоват на събор? Когда днес в решение важнаго въпроса за заплата на духовенство, коя ще плаща народ, гръцко духовенство показва такова презрение към българи и не ще да ги има за нищо, то съдете, остая ли да се

мисли, че не лъчи българи от своя църква и в другое свое поведение към тях ще ли да бъде по-великодушно?

От многогодишен опит уверени, че не можеме има обезпечение за съществувания народности нашия, ни за спокойствия нашего под иноплеменно духовно началство, ми же един от подани народи същи н[егову] и[мператорско] в[еличество] милостивейший ни господар, в име на подарений от него Хатихумаюн, просиме да се възобнови и одреди нашая българска йерархия. Тя е за нас необходимо нужна като насъщний хляб, ако се ище да останеме како що сме българи. Сия са нашия намерения, сия са нашая горещая желания.

ВСЕГДА Е ВРЕДНО...

НОВИ САД, 24 ЮЛИ 1857 г.

Всегда е вредно да четеме и да гледаме що странни люде пишат за наши или нами съседни народ и земи. Они често пишат, но никоги почти вероятно[1] не пишат. Наш человек трябва често да им се подсмейва, когда ги чете.

Тия дни донесоха нам такова едно писмо „Общ.Нов." от Видина. Ми щем вкратце обнародова оно, що е най-главно в сие писмо, а то е следное:

„Във ваший лист неотдавно е повестено, как българи са незадоволни от своя гръцки владики. Състояние църковно християнах в България въистина заслужва презрение особито евангелическаго или протестантскаго света и протестантских мисионер. По всичка България християни са незадоволни много от своего свещенства. Владики гърци са купували достойнства своя от патриарха, зависвали са само от него. Българи презират тях, защо са само закупници свещения работи и защо застъпляват русийски ползи. Грабители са ненаситни и безкнижници простаци. Веке са се българи на тях люто тъжили в Цариград. Турци не са вредни никакво зло да изправят и тако тия църковни злини в България раждат веч плодове, кои заслужават да се на тях обозре добро. Българско нижно свещенство ище сега владики от българскаго народа. То не се е одобрило, ради того са българи огорчени и сега веке отпадват от православная вяра. Заради тия домашни раздори ище Австрия да българи дойдат

под сръбскаго патриарха у Карловци. От Франция са дошли 200 католически мисионери, кои са в йезуйтская училища учили и знаят български език, тии сега ходят и кръстосват по България. Веке са тейзи мисионери 86 общини обърнали в папищашка вяра. Многи български жители желаят да приидат в евангелическа протестантска вяра. Неции българи са веке предавали писмени молби на протестантска лица и молили са я да им се проводят неколики протестантски мисионери. Превод свещенаго писания търси се по България като най-голяма драгоценност. Писец е уверен, че сега би било най-красное време за жътва на евангелически мисионери, само да додат в България. На жалост пак еще не са тако наредили, понеже не работят съгласно и не знаят н[а]пр[имер] български език, кой им е овде веч нужен. Тако исто не са се старали да от туземци българи мисионери учинят. На това са французшки йезуити по-учени, пък са нас и сега научили що нами трябва да правиме. Само да имаме 20 мисионери, кои би знаели български, пък да ги сега в България проводиме, аз съм уверен, че они сега при тая църковна смущения в кратко време половина България в протестантская вяра би били обърнали. Българи са се чак в Америка обърнали и оттамо са веке методисти на път, но то е малко. Ми, немци, пак щем приспава. Сегашни работи в България са важни и откъм политични, и откъм църковни точки. Както е познато, повеч свещенство гръцко добива та звания ради Русия, пак за то е било, а и сега е твърде угодно за развивания на политични русийски планове на изток. У колико е глас Русии от последния случаи отпаднал, у толико се сие гръцко свещенство напина да чрез всякакви сплетки дойде до първаго своего влияния и да работи за Русия, както е и прежде работило. Ако се извърши, а като да няма о тому съмнение, да се тяхно влияние прекъса, тогда е Русия пак изгубила подпорка, с коя е мислила да си послужи в сгодний час и да Портиний дом потърси."

Тако мъдрува из Видина той протестантски немец. Он види неволя българскаго народа и свещенства, кой страдае от своя и ради своих гръцких владиках. Вместо да им тражи и препоръча целителний лек за великия църковни техни рани, иска да употреби сие благовремие, да страдаещи българи на своя най-нова вяра обърне и с том да умножи брой своих единоверник. То нито е християнско, нито человеческо негово поведение. Всякому другому приличало би тако да желае и да работи, но не едному протестанту.

Както е желание того дописника грешно, тако са му и догаждания лъжливи. Първо и първо, не е истина да е Австрия искала да съедини в църков българи със сърби под нашего[2] карловачкаго патриарха. Най-първо трябвало би то да се извърши в Сърбия, Босна и в други сръбски земи. Тамо от того няма ни спомен.

Дали е истина, че са дошли 200 французи от йезуитская училища в България, то тамошни българи щат зная по-добре. Ми между тем свободно смейме да кажеме, да е оно известие лъжовно, кое казва, че тии французшки мисионери веч са обърнали 86 села на папищашка вяра.

Исто е тако голяма лъжа да са гръцки владики дошли до сие звание чрез Русия, както и да са они некогда за полза Русии работили. Били са неции побожни гърци, кои са свое спасение от Русия изгледвали, но они са били други съвсем люде, а не тейзи фанариоти, кои митри и епархии ценою злата купуват, после нижное българско свещенство и народ глобят и злини му чинят и кои ни за вяра, ни за народ никак не щат да знаят, но само гледат своя пазви да изпълнят. Българи щат се смеяти, когда чуят що тойзи немски писец от нихна земля и за них пише.

Въистина дивно чудо е, да от толики учени европейски пътници от различни езици, кои през турска земя и после последнаго рата проминават, даже досега ни един не е подигнал глас свой в слава праваго и чистаго християнства и человечества. Всекий види що страдаят тамо народи, а ни един страдание сие не ще да спомене, понеже им е и страдание християнско поугодно, нежели крив поглед на некого турчина. Може бити и заради того они избягват то, що се боят да би за избавление християнско русийско влияние по-яко било. Бояли са се они що им е драго, то се види, че са они глухи към християнска запевания. Ако би били християни в България други вери и другаго племена, тъжби техни удавили би досега вса Европа. Вместо да помогнат на тия бедни и страждающе, они искат да се ползуват от тяхнаго страдания и да ги мамят и отцепват от тяхна православна стара вяра и в своя нова да ги заблуждават и окалят. То нито е почтено, нито е добро. Хвала вам на преждума ви и то заслужение. Знайте между тем, че щете се излъже на ваши сметки: българи щат се със свои гръцки владики карат, догде се от тях не освободят; в това тии много ще пострадаят, но при све страдание твърде мало или съвсем ни един не ще търпи своя прадедна премила вяра да остави и друга, коя да приемне. Тамошна земля нито е родила, нито ще роди такови раздорни плодове.

БЪЛГАРИЯ

НОВИ САД, 28 АВГУСТ 1857г.

Явно е, че от няколко години насам следували са у видинская област доста рододвижителна смущения от страна преугнетяемаго беднаго простаго народа, и того ради, турци сматряще то за побуждение, доста неповинна българска кръв неправедно са проляли!

Простонародное сие движение никаква политична цел не е имало, нито е простий народ някога такова нещо помислил. Главния причини того били са следния: угнетение от страна управителех, кои противо султански заповеди стрували са най-голямая злоупотребления, грабяще и съблачаще народ ненаситно! Закупници на царския десятнини (илтизами и беглици) земали са даждие силою тройно, отколко им е било определено на царския тарифи и фермани. Трета и по-важна причина били са у Видин обитаеще чорбаджии българи християни, кои са били всякоги зла оръдия на вишеречная злоупотребления управителех и закупников, понеже без тяхно лукаво посредствие нито едни, нито други са можали своя цел да изпълнят, тоест, да угнетяват и съблачат бедний народ. Тии чорбаджии, кои са съхранили за титул си старое име еничарско, съхранили са и тяхна злоупотребления, живееще, както те някогаж от грабителства и от пота народа. Представници же също цялаго видинскаго окръжия прилепяват се лесно при всякаго управителя, при всякаго закупника на десятнини, при гръцки лукави владици фанариоти и вместо да защитяват народная правда според царския заповеди и фермани, они истии показват път развращения на вишеречения управители, закупници и владици и съдружаеще се с тях, пият ненаситно кръв беднаго българскаго народа. От друга страна, имееще уверение при него, аки единородни и единоверни му братя, казват му и го лъжат, че тако били писали царски заповеди и фермани, сиреч да дава бедная рая колко всякий управител, закупник и владика неправедно и със сила ище!!!

Турско правителство сматрало и сматра таковия чорбаджии, наследници еничарски, за почтени, верни и нему привързани подани и на многи от тях е дало чест и орден царски (нишан ифтихар) за тяхна вярна заслужения!

У Видин са опознати за такови: Хаджи Томаки, Цанко, Игнат и в последное време установивш се тамо некий грък

Парисиади, предател 1854 лета. Тяхна милост закупили са тая година десятнина на овци (игнам бедели) от правителство на все видинское окръжие и са я с тежка и притоварена цена село по село разпродали на по-малки закупчици (илтизамджии). Купувачи, гледаеще такова притоварена цена, рекли са: „Ми не можеме изля на глава с тая цена и не щем нищо да купиме, понеже царский ферман пише повеч от 18 грош. на овца приплата (бедел) да не вземаме.“ Вернии подани царю и орден царски на гърди носяще чорбаджии християни българи отговорили са: „Ви купете и земайте колко можете бедел от 50 до 100 гроша за овца, не гледайте що пише царский ферман и тарифи! Народ е в наша ръка и ми както щем ще го играйме, ферман и тарифа сме ни тук у видинско окръжие, притом ми не сме и сами в тая компания; видинский паша ваш управител е съдружник (ортак) с нас, где щат иде другде да се оплачат?“

И тако купувачи усърчени купили са села и събрали са от народа по 50 и по 100 гроша на овца приплата. Народу е било то тежко и неїоносно. Но слушащ бедний, че и паша е съдружник на то, търпели са и плащали са, от неволю кървави сълзи проливаще. Понеже се е разнесла мълва, дочул е и паша за то и абие е съставил комисия, за да придири тая работа. Комисия е добре издирила, че вернии заслужители царски чорбаджии и хаджии събрали са повеч от 500 000 гроша от народа глоба безправедна, а най-паче употребляеще негово име за оръдие грабителства, и казваеще народу да е и паша с тях съдружник. Хаджи Томаки, Цанко, Игнат и Парисиади били са затворени в тъмница. Парисиади обаче е пуснат на емство своего консула. Паша е много похвален за това негово деятелно постъпване. Такови управители заслужават вярно свое царство и отечество! Давно обаче следува и продължи своя постъпки у редовно изпитване на тия явни злодейци, за да се пристойно накажат по царския закони, за пример и на другия!

Нам са добре позната тая лица и можеме с точностия да кажеме, че видинское бедно окръжие повеч страдае от тях, нежели от другиго си някого.

Видинская област що се е смътявала няколико пъти после смърти Хюсеин паша, причина е било тяжкое угнетение от таковия кръвници изедници. В последное време, когда бяха отведени в Цариград няколики прости селяни българи ведно с два свещеника и страдаха в цариградския тъмници толико време в железа обковани, догде се изпита причина смъщения, истий узрок е бил и тогова — приплата (бедел) за десятина на овци.

Турское правителство беше тогда упознало добре и решило да даде няколико олекчения бедним, както да си поставят и българин родом владика у Видин.

Хаджи Томаки и други нему подобни предатели отечества и турскаго царства бяха определени от народна страна видинскаго окръжия за представници в Цариград за нея работа. Тии освен като показаха едно твърде голямо количество за иждивление уж че плащали тук-таме за народна полза и го събраха от чернокалпаци българи, подплатиха се по 50 тисеши грошове от днешнаго фанариотина гърка владика и вместо българина (кое им беше доизволила Високая порта и нямаше Патриаршия що да стори тогава) сами си избраха того днешнаго изедника гръка, без да попитат беднаго народа, кому се бе дало то право! Но щат ли остана ненаказани от бога и от царя за тяхна злоупотребления? Ето първий знак се показа! Бог забавя, но не заборавя. Един враг съдрал товар опинци, догде докара едного злодейца до бесило...

За нещастия българскаго народа по много места в България се нахождат такови изедници и предатели, кои не познават ни царски фермани, ни царско повеление! Тии усърчават и подпомагат управители, закупници и владици в угнетения и грабителства и грабят и тии сами! Тии затъмнят училища и са камен притъкнения българскаго просвещения и образования, сами невещи и безкнижници съще. Догде се не изтребят тии българи еничари, не ще се изпълни ни един царский ферман, нито ще се разлее отеческая султанска царска милост над бедному народу, кого н[егово] ц[арско] величество люби и иска негово напредване, според както ежедневно показват царскии му фермани и хатихумаюни.

БЪЛГАРИЯ

НОВИ САД. 4 СЕПТЕМВРИ 1857 г.

Р. — от България 25 авг.

Когда разгледаме въобще текущое гражданское състояние днес в Турско и сравниме европейское о тому мнение, кои, основаещи се на последний хатихумаюн, разгласили са и разгласяват по цял свят, че обитаещии в Турско подани християни веке са се олекчили и политичен уже живот добили, а турци са се упътили у път напредвания и образования, чудиме се и не знаеме що да

речеме, понеже друго се у Европа дума, а друго се у Турско върши. Дела не само не съгласуват се с написания точки у Хатихумаюн, но йоще от ден в дне се умножават угнетения и злоупотребления въобще. Що е ли убо причина, та не може да се изпълни започнатое в Турско образование (реформа)? А дали е причина того н. в. султан Абдул Меджид? Не! Ми го познаваме добре. Н. в. султан е подарен с благодетелна и человеколюбива душа; ище напредване на свое царство; излива своя отеческа милост без разнствие[1] народности и вероизповедание. Учебная заведения, коя в последная времена е съставил н[егово] в[еличество] в Цариград, где се приемат на учение млади от всякаго рода подаников, показват ясно неговое великодушно намерение! Негова ежедневно издаваема повеления и фермани такожде са знаци едного милостиваго и преблагаго владетеля.

Но защо нищо не се полага в действие? Кой ли е на то препятствие и камен претъкнения? Всеки, кой е живял и живее в Турско, лесно може да реши тойзи въпрос. Обща и главна причина е неучение, тоест управляещии турское царство велможи и чиновници са въобще неучени и неизкусни людие, кои, отдалечивши се от попредания им обичаи и мняще да са се и тии уж поевропейчили, първое са изгубили, а от второе са приели само оно, що се относи на разкошност, а не оно, що се относи на удобрение турскаго царства.

Турци живеще сред Европа и имаще политична сношения със съседи на образовани и доброуредни държави, нужда им е, да и тии не само по духу днешнаго века живеят, но и вътрешния и вънкашния уредби своего царства преобразят и настанят ако не по истому начину, а то поне колко им е възможно, за да могат да обдържават пристойно своя сношения с европейския сили, а не да се непрестанно движат от временное влияние того и онаго посланика.

Тогава възточний многоуплетений въпрос сам от себе ще се реши и развързе, за общо спокойствие на цяла Европа! Но де са такови люде в Турско, за да извършат това важно дело? Има ли ги в днешния министри? Има ли ги в днешния чиновници? Има ли ги в цяла Турция между турский народ?...

Ми от наша страна до колико познаваме, можеме с точностия да кажеме, че днес в Турско голяма рядкост е да се найде чиновник, кой, усърчен и одушевен за свое отечество, да се старае с искреност и родолюбие за удобрение и напредване турскаго царства. Всеки гледа само да се добие до един чин, за да граби и да се обогати на разорение своего отечества!

Защото се купуват чинове много скъпо и всеки знае добре, че не е постоянен на своя служба и чин. Днес ако е, сутре без никаква причина го променуват. От того що произходи? Народ, бедний народ! Страдае и от дне в дне осиромашава и се оголява. А каква полза може бити за едно царство, когда въобще народ е оскъден и беден? Може ли то царство за дълго време да се обдържи? Всякому е от века познато добре, че когда народ едного царства е богат, благополучен и живее под равноправност, тогда то царство цвети, напредва и за много време се удържава. Бедност народа е бедност самаго царства!

Колко се относи на европеизм (civilisation!), кой се е днес умъкнал в Турско, то е достигнало на чиста разкошност и развращенство! От многи примери излагаме последний пресен пример:

Преди десет дни един от в крайдунавския градове паши, старец на 70 уже години, бързо, бързо, с нестърпеливост удря телеграф у Беч до едного си българина търговца от Русчук. Що ли е то? Каква ли е натежаема нужда? Важно предприятие? Негова светлост поръчва да му се проводят от Беч две прекрасни млади немцойки! Да имат сладкий и привлекателний глас! Да знаят да свирят клавир! Да играят все европейски игроводи и... и... да му се купи великолепна колесница от найновая мода! Два скъпоценна коня, една за яздене хубава маджарска кобила, един добър колесницоводец (кочияш), кой да е оженен. Все то по-скоро да се набави и купи, и изпроводи у... Цена се не определя! Колко да бъде, нека бъде, само да бъде все красно и изрядно. Замечава се българину търговцу у истая телеграфическа депеша: ако се у Беч не найде желаемое, да изпрати търговец нарочито человека или сам да иде даже до Берлин (разумява се, че на пашово иждивение) и да изпълни пашовая комисиона. Ето образование турско!... Civilisation! Европеизъм! Красни девойки, скъпоценни коне, великолепна колесница, то е образование!

Ако би дошло от Цариград някое си царско повеление, дали с истое усърдие и бързина би го изпълнил негова светлост?... Ако би негде да се появят злодейци (кои никак не престават в Турско) и да убиват и съблачат бедная царска рая, дали с истая трезвеност и живост би ударил телеграф и известил все управители да ги издирят, уловят и накажат според царския закони?... Ако би най-после имала Турция бой с някого си неприятеля, дали би отишъл негова светлост на бойное поле, за да си пролее кръв за отечество си, като правий мюсюлманин?...

За да обдържи един паша такова извънредна иждивения и тежки разноски, дали му е доста царска заплата, или е унужден да краде от царския приходи и да глоби бедная рая? То ми оставяме всеки да разсъди сам, кой е живял и живее в Турско и гледа ежедневно най-свирепая угнетения и грабителства, творима от самия царски управители.

Европейци в последний рат доста се скитаха по Турско и самовидци на многа убийства бидоха, а и многи от тях се обезчестиха и пострадаха от турская необузданост. Но пак думат, че турци уж са се образовали и напредват! Тежко и горко на бедная рая от таковое образование! Неин пот и труд, и кървавия сълзи изпълняват все, що е нужно за днешная турска цивилизация!

Туркия има нужда да уведе преобразование първо у своя си финанция, да олекчи бедная рая, да им обезопаси живот и чест, да ги не бият злодейци като лов на пътища! А рая, както е досега била вярна и подана н. в. султану, тако исто и за бъдещност ще му бъде и ще живее спокойна под негова отеческа царска милост.

ОТ РАЗНА МЕСТА ПИШАТ

НОВИ САД, 4 СЕПТЕМВРИ 1857 г.

От разна места пишат. 15 авг. Златишки турци са ударили на еничарски начин. Карат насила селяни да им жънат, особито искат млади девойки на тлъка да им жънат жито. Народ е поискал да не дава девойки, но мъжки да идат на жътва, но от меджлиш е дошел заптие и силою събрал е от три села моми: от Правца, Новачане и Врачеш, народ и едного попа били са ги турци и мъчили на всекий начин. Що са агарянци с девойки чинили, то от срам не може се изказа. Исто тако са чинили и самоковски турци, особито някой си Рашид бей (он е познат злодеец и в Цариград е много пъти каран, но никоги не е наказан от правителство!). В Дупница се между другия злодейци отличава за християнски гонител някой си хаджи Барбут, кой е най-лошавий кръвопиец. В Джумая са мъчили за никакви работи християни, резали им са пръсти, горили им са месо с борина, драли са ги и били са ги безчеловечно!

Турци навсякъде отнемат и грабят от християни, карат бедная рая да им работи всички работи, а жито бедним стои и сега още по ниви, пак бог зна щат ли и половина от рода добият, доде намерят време да го съберат! От такова угнетения турчат се жалостни християни, а владики мълчат. А как щат на то помисли, когда имат особна и користна полза да бъдат съдружници със злоупотребители ведно противо царския заповеди, за да по-скоро съберат сребро и злато и да изплатят епархий, коя са купили с голяма цена от Патриаршия. Найголямое слово, кое приказват бедним, е: притърпен, спасен! Търпи душо, чернее кожо, на права бога! доби щеш спасение, кога достигнеш да просиш! Умножила се е платка на заптии, може за то, що ходят от село на село, та ядат, мъчат и обезчестяват бедни християни.

МНОГИ ОТ НАШИ БЪЛГАРИ...

НОВИ САД, 2 ОКТОМВРИ 1857 г.

Р. — Многи от наши българи, а най-паче странни, не познаещи фанариотское пъклено съмище около свещеная назоваема власт, могат да кажат: как е възможно Патриаршия и обиколяещий и святий и свещений синод да могат да противодействуват противу праведное искане едного цялаго и многобройнаго народа българскаго? Ето как: първо оръдие тяхно е лъжа и клевета. Тии всякоги са предполагали турскому правителству, и сега предполагат,[1] че ако се допусне българскому народу да си възобнови негова йерархия, коя и сами султани са оставили независима после превзятие българскаго царства, българи щат отстъпи противу турское правителство... Ако се не хване тая лъжа и клевета, защото и сами турци веке познават, че то е прекословно слово, тогава фанариотское лукаво свещенство прибягва на друго крепкое и всесилное на свят оръдие — то е злато и сребро, кое имат изобилно. И ето отгде: Патриаршия има в ръце обща каса, коя се пълни от купувачи на епархии (владики), има каса на народная болница, коя се събира повече от чернокалпаци българи, има от всяка църква приходи, има власт да налага извънредни данъци над християни в Турско, когда ѝ се прище под разна лъжоизвинителна имена, има

най-после толико митрополити, епископи, манастири под власт си и може всегда да наброи милиони, за да препречи всякое праведно българско искане. А бедни българи що имат? Самая правда, коя се нигде не слуша гола в Турско. Откак се е заработило за установение на българско свещенство, има близо до 20 години. В това растояние Патриаршия е заточила няколко просветители българскаго народа свещеници родом българи, от коих и един издъхна в желязо обкован на Атонская гора в дълбоко и влажно подземие на един торон. Той е приснопаметний и незаборавимий отец Неофит, родом от Котел, първа жертва неповинна на фанариотская калугерска злоба. Втора жертва е дякон Дионисий, такожде родом от Котел, кого отровиха в Патриаршия, защото се реши от Високая порта по представлением видинскаго Хюсеин паша да се ръкоположи покойний митрополит за Видин. То се случи в лято 1839, във време злобливаго патриарха Григория, родом фанариота, кого после англичанско в Цариград посланичество свали за злоупотребления от патриаршеское седалище.

В 1843—4 лято пропъди злобний Неофит търновский митрополит отца Максима, игумена лясковскаго манастиря, чрез Патриаршия и ако не бе побягнал нощем разпалений родолюбец българин отец Максим у Сърбия и оттамо у Влашко, бог знае де щяха сега да му гният кости! В лято 1854, във время Севастополскаго рата, Патриаршия найде време, та проводи нечайно в заточение в Азия на Трабезунт без никаква виновна причина г. Ковачовича, кого пред малко беше ръкоположила за митрополит без епархия, само за българская в Цариград църква. И него не можа да търпи гръцкая злоба! И ако г. Ковачович не бе аустрийски поданик да го освободи негов консулат, бог зна колико щеше и он да пострадае! И колики други учени българи родолюбци е пропъдила с клевети и в странство прогнала далеч от мило им отечество, кое могат да ползуват нещичко! Прочии же родолюбци българи търговци и учени, кои са остали в Турско и трудили за то, заплашвала ги е Патриаршия със заточение и във вечна тъмница.

Тяхна калугерска злоба не може я сравни человек с нищо, що има зло на свят. Тия надминува всякое зло, кое може да измисли една най-развратена и врагу предадена душа. За да се опишат подробно все нихни злини, трябва много време и цели книги да се изпълнят, и пак ще остане много нещо неописано.

Нека сега българи се размислят добре с какви зверообразни

человеци имат работа, та тогава да действуват пристойно, за да получат своя правда. А та пристойност се състои да бъдат вси съгласни и да вършат съгласно. Самому султан Абдул Меджиду нека дават непрестанно своя жалби, самому милостивому си царю нека докажат своя болки. Н[егово] в[еличество] ще изпълни тяхно праведно желание. Н[егово] в[еличество] не зазарява злато и сребро.

БЪЛГАРИЯ

НОВИ САД, 9 ОКТОМВРИ 1857 г.

Р. За правление българскаго царства в последная му времена, с кой начин се е управлявало, нямаме еще обнародвани подробности, за да знайме дали е съществувала аристокрация между народу.

Вси български цари, отколко се види от история, владали са самодържавно, хотя и да са имали съвет, съставен от боляри, тогда назоваеми велможи. Но от честая народодвижения и свалвания и убивания на многи цари види се, че български народ не е търпял самопроизволная монархия, аки от древност еще необикновен на тойзи начин правления, кой се е вмъкнал в България по подобие византийскаго двора пай-паче после кръщение преславскаго двора.

Днешни черти о тому, кто виждаме между народу въобще в България, паче се относят на най-старая времена, нежели после кръщения двора ѝ. Днес български народ няма измежду си гордост на суетна насловия благородия, остатки среднаго века, коя съществуват еще в Западна Европа и другаде. Вси българи се сматрят помежду си равни и никакъв суетен титул изключително не отдават никому измежду си, хотя и бил най-богатий и на каква да е чужда служба. Всякаго назовават от звание и занимание му. Най-големий и общий титул между българи е ваша милост, но то се отдава всякому без никакво изключение богатства и достойнства. Слушал съм и многи да думат в разговор си с простосърдечие и моя милост, и наша милост.

Днес български народ, хотя и подпаднал под турское иго,

обаче свободно и без никакво препятствие си избира във всяко село кажда година по едного старейшина (коджа-баши по турски, кое значи буквално исто със старейшина) и по едного бирника (капза-мал — бирник). Едного избират за да управлява селския обществени и правителству относяеми работи, а втораго, за да събира от народа царская бир-даждие. Тии старейшина и бирник нямат по малкая села никаква заплата, но слугуват рядом общества ради по година. Най-сиромах селянин има това право да се избере на тая обществена служба, стига да е почитан человек. Истото се е творило и по всекий град изпърво, но в големия градове и села мало по мало достигнало в злоупотребление и избираеми старейшини се развратили и почнали сами тии да гонят това достойнство, употребляяще всекий укорителен начин, за да го постигат.

Тии, освен като се плащат добре от народа, чинат и голяма злоупотребления, тоест грабят от своя братя, а най-паче от бедния прости селци. Даждие селско се определява в главния градове окръжия, де обитават турскии управители, и гръцкии владици грабители неспоразмерно на народонаселение, но по воля на турския управители и на речения старейшини. Бедни селци плащат колико им се натовари, без да знаят ако то количество въистина е от султана определено.

Такови злобни чорбаджии (яничари) има доста по бедная България, кои, освен като грабят, стават и злобно оръдие на турския управители и гръцкия владици, за да съблачат бедний народ!

Тойзи начин правления е въобще по вся България, до колико е мне познато. В Търновское обаче окръжие съвсем друго нещо съществуе, кое не зная отгде е приело свое начало.

Шест часа растояние далеч от Търново е село Елена до 1000 и повеч къщи. Жители му са вси българи и управляват се от няколко си старейшини, свободно без никакво чуждо влияние, само що имат едного турчина за знак от страна правителства субаш. От Елена зависват повеч от 6000 челяди (домородства), наоколо живеяще в малка селца българи, кто назовават колиби и колибари. Тии бедни колибари, ако и да не живеят в прости колиби (хижи), както ги наричат, разделени са обаче от еленския чорбаджии (еничари) по 10, по 200 и даже по 600 домородства и зоват се рая Хаджи Николова, Хад[жи] Христова, Хад[жи] Йорданова и проч., тоест два пъти рая — и султану, и на вишеречния чорбаджии, кои приплащат всекий вид даждия в Търново за без оръжием усвоена си рая. После събират колко им

с по воля. Бедни селци никоги не се отплащат от натоварений им безправедно дълг. От година на година повеч задлъжняват. Тии еленски панове не припущат в тая сёлца ни едного купца, за да купи от селския тамо производи нёщо, кои производи са коприна, вълна, овци и проч., но земат насила труд бедних с долна и побиена цена. Селци им работят тлъка като влашки цигани, без заплата на лозя и другаде, де имат потреба. Носят им без заплата сирене, масло, кокошки, прасета, агнета по длъжност и по няколко пъти на година. С една реч, употребляват ги като роби, само що не могат да ги продават. Но син наслежда бащина си рая и никога бедни селянин не може да се отпише от това двойно поданство. Тии еленски панове имат голямо влияние и в цяло Търновско окръжие, и кога не им е по воля някой си управител търновски, абие събират от всяко знаменито село того окръжия, като Бибрева, Трявна и Дряново и др., по едного тям подобнаго старейшина и отиват в Цариград и с голямо иждивление го променуват и довождат техен си, а разноски плащат съгубо бедни селци, за коих се води нов мъчител.

В последная времена еленчани показаха най-безчестное начертание (характер) и доведоха от изгнание пак на търновское митрополитско седалище злобнейшаго фанариота Неофита, кого други търновци бяха свалили или от родолюбие, или от особно користие. А на второе сегашно праведно народодвижение противо истаго Неофита, кое и цяла Европа чу, тии бездушни неродолюбци панове показаха се топли защитители того изедника и гонителя българския народности и просвещения.

Жално е да гледа человек такова безстидна и безчовечна дела, творима от българи над своя събратия! Такови губители не само стават препятствие и камен притъкнения българскаго просвещения и олекчения беднаго нашего народа, но еще и тии истии го угнетяват и дерат му кожа. Дали не ще дойде ден да дадат слово за своя безчеловечна дела? Един от тях панове се обеси сам пред не много години. Види се да се е сам опознал, че не е достоен да тъпчи черная земя и да гледа световная светлост.

С ГОЛЯМА ДУШЕВНА РАДОСТ...

НОВИ САД, 16 ОКТОМВРИ 1857 г.

Р. С голяма душевна радост приемаме радостотворна известия от разна места в България, известия толико важна и полезна за нас въобще българи. Учебная заведения с родолюбива ревност и великодушна помощ постепенно навсякъде се установяват и възраждаемое българско просвещение тържествено се слави.

В 348 брой „Цариградскаго вестника“ със сърдечно удоволствие гледаме, че г. Михаил Георгьович, дошавш в град Дупнична Джумая от Киев, где е съвършил свой курс учения, подействувал е да се събере основное количество за обдържание там училища. Граждани того града, усърчени от младого българина, спомогнали са усърдно за това умственое доилище.

Отдаваще им въобще пристойная похвала, молитствуеме им добри успехи!

Не пред много време познатий за свое жарко родолюбие достопочтений г. Д. [=Ив.] Денкоолу сам доведе в свое мило отечество Средец (София) едного младаго българина, г. Сава Вълчов Филаретов от Жеравна, кой е съвършил свое образование в Москвенский университет, и постави го учителя в славний някогда град Средец. Нек осияе и тамо българское просвещение, где тъмное невежество мраков покриваше прекрасния му предели!

Достопохвалнии жители града Русе (Русчук) стараят се всеусърдно да установят пристойно учебно заведение в тойзи крайдунавски знаменит град не само за изучение мъжескаго пола, но и за нужное йоще и необходимое образование нежнаго пола, без коего не може бити общое просвещение едного народа.

Усърчение, мили съотечественици! Дерзайте и следвайте сие спасително поприще. То ще нас в благоденствие доведе! Оттамо зависва наша благополучна бъдещност. Потомци щат начерта ваша имена със златна неизгладима слова в народная наша нова история, коя не ще остане веке неописана!

Бъдете же съгласни и съединени и никой неприятел нашего просвещения не ще може да нам препятствува. Сам наш милостивий владетел султан Абдул Меджид отдавна йоще подава всякое удобно средство за образование въобще всех подаников н. величества. Учебная заведения, кто с изобилное иждивение

е учредил в Цариград и где без изятия народности се приемат любители учения и просвещения, доказват ясно и викат уже гръмогласно, че н[егово] в[еличество] ище да види все своя подани просвещени и образовани! Н[егово] в[еличество] знае добре, че просвещение подаников скоро ще да уведе всякое полезно художество и изкуство в негова държава, коя тогда само може бити цветна и необорима. Простота и неучение докарали са всегда зла следствия.

ПОЗИВ НА СПОМОЩЕСТВОВАНИЕ ЗА УЧРЕЖДЕНИЯ НА ЕДИН БЪЛГАРСКИ ГРАЖДАНСКИ И ЛЮБОСЛОВНИ ВЕСТНИК В ЕВРОПА

ЯШ. ДЕКЕМВРИ 1857 г.

Родолюбиви българи,

Человек, най-благородное божие сътворение, подарен е от създателя с естествена умствена сила и промисленост. То негово преимущество отличава го от прочия животна и докарва го да он живее обществений живот и в домовно питомо състояние, в кое се нахожда веществено живеящ. Но неговий естествений живот сам не е доволен да украси и доведе человека на оний степен, за кого е он преопределен и заради кого му е подарена словесност. Трябвало словесний человек да промисли и за нравствений свой живот, тоест да обработи и източи своя умная сила или вътрешное си свещено светило. Оттамо се е родила негова първа наклонност и учения и постепенно е измислил и уредил всяко изкуство и живее отличаем от безсловесния животни, както го гледаме днес в просвещений мир.

Человек без учения и науки е мъртъв наравно. Въистина он живее телесно, но умно не съществуе, нито се на свят от някого си възпоменуе! Таковий человек временно дохожда в свят като едно безсловесно животно или като едно бездушно естествено явление и изчезва, без да остави никакъв спомен своего явления на свят.

Примери имаме в световное битиописание, че вси учени стари народи, ако и от тисещи години да се са веке поминали

телесно, обаче днес живеят и живея щат във веки веков, възпоменаеми от вся потомци заради свой нравствений живот, кого са били счастливи да украсят със своя наука и умное образование.

Наш българский народ, изгубивш свое гражданское битие, съвременно же своя драгоценна книжевност, впадна в конечно забвение и самое народно негово име в четеровечно и више разстояние остана заборавено на свят! Никой в сие растояние не споменуваше веке име България и българи! Впаднали бяха в тъмное незнайство, като че не бяха, бедни, никак на свят съществували и като че не съществуват, народ от шест уже милиона днес счисляем!!!

Вси световни работи са подложени на временно изменение. Такожде и человек собствено сматрает, както и един цял народ е подложен на световное временно изменение, тоест негова дела извишават се, сливат се, достигват до най-високий степен и, напротив, унижават се и падат, а понякогаж и никаква черта възпоменания в следствие не остават! Кое е най-жалостно за един народ? Какво по-горко нещо може бити за едного народа, освен да няма никаква знания за прошедшая дела на своя праотци? Какво усърчение може има той народ за свое напредвание? Слава богу за наш обаче народ, кой, ако и да е пострадал толико и е изгубил свое гражданско битие и своя книжевност, но от драгоценни остатки негово старовременно битие доста е опознато днес и славное его прошествие не отстъпва от многи други народи. То обаче не е доволно да го изравни с прочия просвещени народи! Трябва му наука и просвещение съобразно с днешний век.

Познато е, че днешни просвещени народи за най-удобно и деятелно средство просвещения са употреблили и употребляят ежедневная списания, тоест вестници граждански и любословни, чрез коих народи въобще, и стари и млади, учени и неучени, поучават се като в ежедневно училище разни общеполезни работи, опознават свое гражданско битие, разпространяват своя знания в търговщина, в индустрия, газденство, стопанство, хазайство и за малко време стъпват в път умнаго образования, отгде зависва всяко благополучие и благоденствие.

Наш българский народ от няколко години насам, ако и да е усетил ревност к учения и просвещения, обаче за несчастие негово не се е сподобил с таково средство, за да положи в действие едно таково оръдие, кому вещественая полза скоро с наслаждение да вкуси! А най-паче не имеящ толико богати ро-

долюбци, кои сами да жертвуват за таково общеполезно дело. Того ради нужда му е да прибегне на общенародно спомоществование всех родолюбцех българ, за да може да състави и он едно таково народно учредничество в Белжия или в Парис, или другаде, где бъде угодно. То учредничество да издава един граждански лист на български и на французшки език и другий любословен поучителен забавний лист; първий да носи наслов Българска дневница, а вторий Дунавский лебед.

Вси днес просвещени народи изпърво начало нихнаго просвещения на такова средства са прибягнали и своя цел радостно с добри успехи са получили!

Умолява се убо всекий родолюбец българин да усърдием спомогне на това общеполезно народно дело. Спомоществование же сие ще благоизволи да управи всякий в Галац достопочитаему господину господину П. Аврамовичу, кой, умолен от обитаещих в Галац родолюбци българи и от разни други, благоизволил е да възприемне труд сей народа ради, да бъде главний попечител и хранител того спомоществования. При том удължили са се с благоволение и г. г. братия Добрович и г. г. братия Хамамджиеви, търговци, обитаеще в Галац да възприемнат и тии всекий труд за истое сие дело, тоест да събират всяко управено тем количество помощи и да го връчават вишеречному достопочитаему г. г. П. Аврамовичу.

Пощо се събере нужное количество спомоществование за обдържание на едно такаво учредничество, абие щат се състави и написа редовни протоколи за управление того дела и щат се избра двама достойни и учени българи, кои щат се изпрати във вишепоменутия места да започнат и следуват издание на поменатия листове.

По пълномощия на обитаещия в Галац търговци родолюбци българи и на разни други, състави и написа

Г. С. Раковски

КНЯЗ БОГОРИДИ

ОДЕСА, 22 АВГУСТ 1859 г.

Господин издателю Цариградскаго вестника!

В 443 брой вестника видим Смърт и жизнеописание княза Вогорида. Дозволете да обнародовате и сие наше о тому замечание:

Ви казвате, че сте слушали от истаго, но ето и мне как е познато Жизнеописание княза Вогорида:

Покойний въистина е роден в село Котел, но Врачански епископ Софроний не му е стрика, а дяд, т. е. бащин му баща, кой в Котел се зовал поп Стойко, и негов дом досега стои, има и улица поп Стойкова, и отделение поп Стойково (махала). Княз Вогорид е кръстен на дядово си име и зовали са го в Котел Стойко, а братя му Герги и Атанас. Ви казвате, че когато минал Софроний на Зимничи във Влашко, тогава завел Стефана и два му брата и пр. А после казвате, че в 1798 ходил Стефан терджуманин Юсрефу в Египет. Аз зная добре, че отец Софроний в 1812 мина за Влашко ведно с руски войски, кога изгориха Разград, Арбанасе (при Разград) и други, коим развалини еще се виждат. Имам и прокламация на ръце отца Софрония, печатана тогава на български и раздадена по българи. Отец княза Вогорида се звал Цонко и се занимавал в търговщина на овци (джелепин); а във време Пазвантоолу е бил таинджи-баши, т. е. давал на опълчивша се против Пазвантоолу войска нужное месо. И та причина е била, та после разорения султанскаго войнства запреха Цонка в Одрин, Едирне, защото той каза, че Пазвантоолу разграбил царски овци, а други го наклеветиха, че ги продал. Поп Стойко се унуждил, та си продал всичко имение да откупи сина си Цонка и тогава от жалост се е преселил в Цариград с всичко си семейство. Поп Стойко е служил и в Цариградская патриаршия, де му се [даде име] Софроний. Княз Вогорид е бил на 18-годишна възраст, кога е излязъл от Котела, и доде еще бил в Котел, учил е гречески и турски. В него време из Котел имало еще няколко турски семейства и някой си учен ходжа Хасан ага, от кого се е учил турски Стойко Цонков. Княз Вогорид се учил и в Букурещ при тогдашно му учителю Ламбру Фотияду и е бил съученик с познатим елинистам Дука и Комита (Дука в свои си дописки, издадени в две

книги, има и до С. Вогорида писмо), но то е било, мисля, после, като е станал отец поп Стойко врачански епископ. В 1810 княз Вогорид се определя наместник Богданскаго княжества и е минал през Котел, отде е взел в служба и няколко българи, от коих мне са познати Ненко Дичов Босолу, сродник С. Вогорида откъм баща му, Петър Стаюв, познати днес поп Петър Котленца и други. А в гръцкое размирие в 1821 Стефан Вогорида докараха в Силистра, ведно с Т. Негри, и ги запря в окови Селим Мехмед паша. Някои си българи, а именно Иванчо Пашакапулу от Сливен, кой е бил в служба Селим Мехмед пашова, отде и носеше прекор паша-капулу, измолиха С. Вогорида и се проводи в заточение до примирение Андрианополско в 1828. И тогава пак постъпи в служба брат му Герги (Георгаки погърчено), умря и той на заточение в Коня. Ние ви правим това кратко замечание, защото, ако някой се зауземе да пише пообширно жизнеописание покойнаго, да има истинни свидетелства. Може бити и аз да имам погрешка в известия си, но Ви като редактор известете се добре и поправете. Г. Гаврил Кръстович може да има по-добри знания о тому и не ще да е излишно да опише жизнеописание щедраго си благодетеля в знак признателности.

Ако наши праотци записваха по нещичко от един век насам, сега щяхме да имаме познати най-малко до 20 славни учени мъже, кои са се трудили за гръцкое просвещение, както е бил покойний Атанас Вогорид, кому ръкописи на французшки и гръцки език видях в княз Вогоридово книгохранилище в 1837, както Евгений Българин Εὐγένιος ὁ Βούλγαρης, Никола Пикола от Търново, Андон от Сливена, основавший елинское училище в Халки, Маргарит от Търново, бивши елински учител в Цариград на Джибалий в 1838 Белчо /Λευκίας/ от село Каратопрак близ Пловдив, професор в Атинское всеучилище в 1843 — и проч. в Атонская гора по всички гръцки монастири мнозина от знаменити и по-учени монаси са родом българи погърчени. Колко българи са работили за гръцкое просвещение от един век насам! А колко българи погърчени са дарили гръкам големи количества за училища им! В последни времена знаменитий в Александрия Душица и други! Българское гръколудие е принесло най-голямо зло и пагуба българъм, а най-голяма полза гръкам! И сто защо гърци се трудиха да погърчат българи. Известно, че седем милиона български народ не е малко нещо да се прилепи при два милиона бедни гърци. Но слава богу, че това гръколудие изчезна и ръждиви духове, кои си кривяха

уста да произносят гръцкая Θ и се гърчеха, не остаха веке или ако са остали донегде си, нямат никакво уважение от народа. Това гъркоманство немалко докачаше и турское правителство, защото му приготвяше размирици. Затова и турское правителство има строго повеление да се не женят туркоподани с елини.

Г. С. Р.

ОТГОВОР Г-НУ КРЪСТОВИЧУ, УРЕДНИКУ НА БЪЛГАРСКИ КНИЖИЦИ

ЯШ. 19 ДЕКЕМВРИ 1859 г.

В 20-и брой на Български книжици, месеца октомвр., в Книжевни дневник видях, че г-н уредник явно и с неприлични в уста му речи напада на моя личност и иска да ми наложи качество съчинителско тщеславие. Г-н уредник навожда една малка статийка, обнародована в Ц[ариградски] вестник в брой 453, окт. 17, с подпис Д.[1] Негова милост, като излага вишеречена статийка, постъпва разярен в опровергание не на реченая статия според съдържание ѝ, но с нападением върху ми. Ето що говори: „Без да се запираме да разпитваме дали е други някой съчинителът на вишеречените извлечени редовце, или сам г-н Раковски, както го слогът и езикът му показва, ми ще речем просто за отговор, че любезний той наш съотечественик би имал всяко право да ни се оплаче, че сме отложили да поговорим до нине за неговия Показалец, както сме говорили и за други книги, зле или добре, според както ни се видяло, а не да иска непременно да похвалиме Показалецът му и да ни казва, че в Чехия той се бил до небе възвишил с похвали. Ми почитаме г-на Раковскаго за толкова разумен и остроумен, що смеем да кажем, че и сам, ако не бе го заслепило някое съчинителско тщеславие, ще изповяда, че таквази една претенция от негова страна никак не е прилична."

Всеки благоразумен человек вижда явно, че г-н Кръстович, без да се запира да разпитва, както сам казва, кой е писал вишепомената статия, полага основа от слога и езика, че аз съм я писал и на това си лъжовно основание плете свое нападение

върху ми, еще и с непристойни речи: „Ако не би го заслепило някое си съчинителско тщеславие.“ Ние се запираме и разпитваме повеч от негова милост и го питаме: първо, има ли право да напада така лекоумно на личности, а еще повеч без доказателство, само че видял ближност слога и езика? Второ, прилича ли в уста уреднику народнаго съчинения реч заслепило го. Г-н Кръстович като народен уредник и като человек, учивши се в Париж няколко години, а най-паче закон,[2] трябва да знае добре, че за първое няма това право, и, второе, никак не подобава образованому и ученому человеку. Трето, го питаме, що разумява с реч съчинителско тщеславие? И какви доказателства има, че то качество съществуе в мене? Той казва, че аз съм писал нея статия и съм уж с там искал непременно да похвали мое съчинение Показалеца! От того же заключава, че аз съм бил заслепен от някое си съчинителско тщеславие! Че аз не съм писал такава статия. Ц[ариградский] вестник се удължава да яви отде му е проводена статията, а и самий съчинител неин, ако е честен и искрен българин, не ще забави сам да си яви име. Тогава се види явно, че г-н Кръстович не сторил добре, дето се не позапрял да разпита и тогава да пише и напада на личности! Негово лъжовно основание на ближности слога и езика е недостойно постъпване народнаго уредника и человека, учившаго се в Париж закон! Това негово уредническо самопроизволство доказва, че он, обладан от съчинителско тщеславие, доизволява си така несмислено, без да се запира да разпитва, да напада на личност. Г-н Кръстович не се отговаря редовно и смислено на реченая статия, но предлага гордо, като на еднаборство, сравнение на качества негови и мои. Речения статия заключава следное главно предложение: защо г-н Кръстович, като имат Български народни книжици отворено място Книжевни дневник и всяко българско съчинение или превод се споменува в него, да не каже нещо си и за Показалеца? Г-н Кръстович трябваше да се отговори на тойзи простичък въпрос, та че тогива да предлага сравнение на качества негови и мои и да издиря причини зависти и презрения. По-долу г-н Кръстович казва, уж да похвали, че аз съм можал с време да принеса отечеству си голяма полза, но трябвало мое отечестволюбие да ме води в правий и законний път! Не зная що разумява тук негова милост под именем законни и прав път! Тука се крие висока някоя си мъдрост. Аз зная добре, както и цял учени свят знае, че любословно книжевно поприще всякому е свободно и отворено да се занимава и пише, стига да има средства. В него

поприще няма крив и беззаконен път. Занимающ се в книжевно любословно поприще, ако пише нещо си неправо, то учени читатели не щат го остави без опровергания, ако ли же право, щат го одобри. Сами крив и беззаконен път в книжевно поприще е, кога се напада на личности несмислено без много разпитване. Господство му като уредник народнаго ни съчинения и като законник, ако си е наумил да постави закони и да ограничи наша народна книжнина, то може да бъде! В книжевност завладеяне не входи! Царуване няма! Там и най-богатий, и найсиромах може да се занимава и свои мисли и изследования да обнародува, стига, както казахме, да има средства. Учени же читатели съдят, разсъждат и оценяват все, що се пише на свят, а в тем не входи никакво насилие; всеки е свободен да съди и мисли, както му е драго и угодно. Умная человеческа сила не подпада под игом мъчителства. Тя е свободна.

Кривомислие

Слог и език статии е ближен със слог и езика Раковскаго, ибо Раковски сам е писал нея статия! В статия се пише за Показалеца Раковскаго, Раковски пише сам за себе. Който пише сам за себе, той е заслепен от съчинителско тщеславие! Ибо Раковски е заслепен от съчинителско тщеславие. Свиня рови, вятър вей!

Правомислие

Слог и език едного списателя може да е ближен със слога другиго, както и сами мисли могат да бъдат едни, от слога и езика не може да узнай человек списателя. Кръстович съди с тая неосновна мярка. Кръстович не съди право!

Раковски не е писал нея статия, и не е писал сам за себе си, ибо Раковски не е заслепен от съчинителско тщеславие.

Кръстович против общаго закона книжевности напада на личности без доказателства, без да се запре да разпита много-много. Кръстович постъпва беззаконно, несмислено и самопроизволно. Самопроизволство произходи от тщеславие, ибо Кръстович е обладан от тщеславие!

Г-не издателю Цариградскаго вестника и ваша милост, г-не писавши вишепомената статия, умолявате се да обнародовате по-скоричко ваше име! Тук не се състои за някоя голяма работа, но да се оправи една съчинителска клевета.

Г. С. Раковски

ДУНАВСКИ ЛЕБЕД

1860—1861

ИЗВЕСТИЕ

БЕЛГРАД. 1 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Желаещи да принесем полза роду си, съставихме учредничество новаго българскаго вестника Дунавский лебед, кому първи броiй за образ издаваме днес. Не щем писа дълги и обширни обявления, обещаещи много, а неизпълнимо! Наш главний ход би ще следний: имаще под видом днешное състояние и положение българскаго народа, потруди щем се по възможностия да му показваме път образования и развитие му съобразно с обстоятелствам, под коим се он днес находи.

Особено же наше старание би ще народна наша книжнина, т. е. наши драгоценни древности и старини, от коих сме доста събрали и открили досега. При том не щем го остави оскъден и от забавни работи, привождащи от най-избраних списателев, кои днес се славят в Европа; а с време щем издава и по някое си изображение наших любознателних старинах с повествователни изследвания и разяснения, кои щат се раздава дар спомоществователем Дунавскаго лебеда. А колко за европейски новини и вести, надеем се, че щем ги съобщава читателем си българом много по-скоро и по-точно от всеки друг вестник, кой се издае в Турция, имащи удобност места, кое сме избрали за издавание Дунавскаго лебеда.

Всеки, кой има българско сърце и в кого се е възродило благородное чувствуване любородности, усеща колко се нуждае днес наш народ от такъв един вестник и каква полза може принесе нашим българом, кои са оскъдни от много!

Надееме се, че всеки родолюбив българин, а най-паче младежи, българская злата надежда, щат показа усърдие и любов на това наше общополезно предприятие и щат се постара поскоро да съберат доволни спомоществувателi, щото да можем да започнем редовно издание Дунавскаго лебеда. Кой убо благоизволи да приема наш вестник, нека се отправи писмено до вишеназначени лица, де се приема понастоящему спомоществование, или право до учредничество Дунавскаго лебеда в Белград, а кога получи редовний брой, ще заплати според назначеная цена.

При том умоляваме и занимаещих се в учебное звание българ да почитат и наш вестник с дописки си, относещи се в ползу народу ни, за коих, ако следват редовно, по настоящему изпровожда щем им дар по един лист нашего вестника, а като

се умножат спомоществуватели вестника, да може да се посреща разноски, определи щем им и едно прилично редовно награждение.

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 1 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Пътешествие великаго везира е разнесло по България добри надежди за в бъдъщност.[1] Изпълнение Хатихумаюна чака се с нестърпением навсякъде от народа, кой най-много страдае от злодейцев и разбойников. Присъствие великаго везиря е накарало многих да познаят длъжност си и да дойдат в съзнание, че тии не са вършили по висока царска воля, нито са управлявали по духу правителства, кой дух от ден на ден се усиля и всякояче се труди да изпълни и извърши предприетое си велико дело, т. е. сходное и необходимое за днешни век преобразование в държава си. А български духове друго еще нещо занимава въобще повеч от того и всеки българин, стари и млади, учени и неучени, чака и ожидава с нетърпением да види радостотворний конец того общенароднаго дела. То е възбуден за независимо им свещенство въпрос, кой, ако и да се е решил от самих тях, съгласно с апостолским правилам, обаче трябва да се потвърди и от человеколюбиваго им днешнаго владетеля султана. Тая българска постъпка толко разумно и разпалено се извърши досега, щото приноси въобще похвала българскому народу, като се разсъди под каквим обстоятелствам нахождаеща се предприел и докарал е до тойзи степен такова важно за него дело. Но с том само успех не е сполучен — конец дело увенчава! Наши българи трябва да постоянствуват вси съгласно до пълнаго му извършвания със същая твърда решителност, с коя са почнали и действували досега. Нека ги не плаши никак фанариотская упорност и хитро-лукавния им сплетки. Тии в днешни времена са съвсем слаби и безпомощни! Високое правителство е узнало твърде добре нихни пагубни постъпки, кои са нанесли толкова злини и самому правителству в разни времена. А оная православна сила, коя подпомага фанариоти за своя цел и неправедно се труди да уничтожи българское народно дело, не ще успее и тя да извърши нищо, защото и тя не е твърде присърце отоманскому правителству и колко тя се старае да обори сие българско дело, толко повеч се отдалечава от успеха си и по-голяма мързост навлача на себе си от страни българскаго народа.[2]

Освен всеобщи протести и прошения, коих българи досега отправили Порти и султану за тойзи предмет, по всички места, де е досега пътувал великий везир, предложено му е писмено и казано му е устно, че български народ не може веке да търпи никак фенерское свещенство и че високое правителство трябва да даде конец тому. Великий везир трябва непременно да е съобщил власти общенародное българско желание и решение, щото високое правителство не може другче да постъпи, освен да удовлетвори народное праведно искание. Кога един цял народ решава едно дело, а то никак не е противно власти, но още съгласно с негови начала предприятия му, то подобно дело не може оста без решения по желания народа. Самое високо правителство ще се постарае по-скоро да изпълни народное желание, да би предупредило всяка неприятност, коя може последова в противен случай между българи и фенерскаго свещенства, кое, както е тисещи пъти доказано, никакви права няма над българи, както и никое друго свещенство. Но сам народ може да разполага на това с одобрением надлежния си власти.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 1 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Европа занимава днес най-много възточний въпрос и всички кабинети се стараят кому повеч в полза да се реши той многоуплетений въпрос, кой грозно потърси цял европейски мир в знаменитая съюзна битка![1] Ненадейни случки в Сирия[2] причиниха деятелни движения в дипломатски свят, коим още никакъв постоян ход не се е дало. Французшкое живо и деятелно вмешателство в сирийски дела причини всеобщи страх във всички европейски кабинети, а най-паче в английский. Ако и да се учиниха някакви си договори о тому, т. е. как трябва да се постъпи на това съгласно и с одобрением на всички велики сили, обаче работа е еще много съмнителна и може да вземе различни промени, кои щат докара европейско размирие. Сама

Турция може да предупреди това зло, ако успее да угаси и примири сирийски размирици, както и всеки други, кои могат се случи по други места турския държави. Отоманское правителство въистина показа деятелност на това и изпроводи знаменитаго Фуат паша, но желателни успехи еще не са достигнати. От размисленая и разумная постъпка того високаго чиновника се ожидава всяка добронадеждна сполука.

Италиански работи все напред отиват. Храбрий Гарибалди навсякъде напредува. Негово име е достигнало възторг за италианци. Папа с негови йезуити готви се да бяга и да иска мирно и уединено седалище в някоя си от германски съюзни области. Светская власт папина пада веке и папа си остава един поп, както му е подобно и прилично по евангелским правилам. Йезуитское гнездо се веке разорава за всегда в Италия и иска прибежище другаде. Гарибалдово име причинява страх и ужас в папская днешна столица Рим, кой след малко ще се прослави с народное име царствующи град Италии!

Русийски военни приготовления, ако и да не са дотолкова големи, както ги представят някои си европейски вестници, обаче плашат западна Европа. А живеещи в Турция подани народи сама надежда имат человеколюбивое старание владетеля си султана и изпълнение Хатихумаюна. Пътешествие великаго везиря ги занимава живо и надежда им е на негово в Цариград възвращение. Българи са уверени, че от никоя друга сила нямат помощ, нити трябва да чакат освен от днешнаго человеколюбиваго владетеля султана и от негови благоразумни високи чиновници, кои показват делом, че ищат да въведат в турская държава желаемое преобразование и положение в действие Хатихумаюна. Българи знаят и са опитали, че всяка от европейски сили работи за своя користна полза.

Нихно най-голямо желание е по настоящему да им одобри високое правителство праведная им постъпка за независимо им свещенство, кое са тии имали и преди падения царства им и много еще подир до 1764 лета, както е доказано и знайно веке.[3]

Между българскому народу няма никакво чуждо влияние, нито се движат от някоя си чужда сила. То е мечтание и гръцка фанариотска клевета, коя са тии разпространили за своя тайна цел. Българи знаят твърде добре, че в други държави има робство и бедност до най-висок степен и простонародие се числи като добивка и притежание богатим и благородним. А в България и най-простий селянин си има къща и земя доволна да работи и да живее на свое прадедно огнище. А колко за убий-

ства и разбойничества, що има днес по негде си, и тии един ден ищат се прекрати. Високое правителство е взело мерки за това и трябва да успее да го изкорени.

ВАГАБОНТСТВО ГРЪКОФАНАРИОТОВ И ЛЕГКОВЕРИЕ ЗАПАДНИХ ПРОСВЕЩЕНИХ

БЕЛГРАД, 1 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Във вестник L'illustration, journal universel 26 мая 1860, издаваем в Парис, видяхме изображение с надпис Le Prince Jacques G. Pitzipios — княз Яков Г. Пичипиос и едно лъжовно сплетено родословие того княза. Съчинител казва, че то родопоколение си теглило начало еще от 1057 л. (!), кога е Исак Комнен възлязъл на византийски престол. Бил, казва, някой си Юван Пичипиос, произведен на чин патрикия от императора Костадина IX, кой Юван бил помогнал Исаку Комнену да възлезе на престола византийски и за това му дал сестра си Комнена в знак благодарности и признателности. Днешний убо княз Яков Г. Пичипиос оттамо си водил родопоколения!!!

Ние познаваме лично того Пичипиоса от Цариграда и знаеме отчасти негово житие. Но преди да кажем нещо си за него, казваме въобще, че и други гръкофанариоти се надявали на своя си исторически имена византийских цареи и с том са искали да лъжат свят, а най-паче лековерни западни. Многи Палеологовци и Кантакузиновци са ходили в Петроград и представлявали са се от царскаго поколения князове, но нихно княжеско сиятелство не е отходило за дълго. Петроградская полиция ги е изпращала за граници, без да плащат подвоз!

Такъв един вагабонец изпъдиха в последния времена после Севастополский мир от Петрограда, кой беше облъгал тамо мнозина. Пичипиос е също един от такива вагабонци, кого в 1848 изгониха от свободна Гърция ведно с други фанариоти. Он дойде в Цариград и защото имаше една хубава жена, фанариотски отци го поставиха управител над гръцкое тогавашно народно училище в Куручешме. Подир няколко време святии отци фанариотски отнеха му съвсем жена и я държаха на Фенер. По тая причина Пичипиос остави учителское надзирателство,

прилепи се при Сами-паша, кого турское правителство бе изпроводило тогава по Турска Европа да пригледа изпълняват ли се танзиматски уредби, то беше в 1849. Тамо доде беше Пичипиос, Сами-пашови слуги му даваха име терджуман-бей, кое е обично при турци и кое повеч на присмех отдават таковим служителем. Подир завръщения си със Сами-паша, Пичипиос бей, като не можа от срама да живее в Цариград, защото святии фанариотски отци бяха взели и усвоили веке жена му и тя сама не го пропущаше при себе си, той отиде в Малта и издаде една брошура под надслов Ὁ Ἀνατολικός Χριστιανός -Възточний християнин, — в коя описваше злоупотребления фенерскаго свещенства, действително истинно, защото е бил очевидец, а и негова жена извадиха от глава. Фанариотско свещенство даде в проклятие Пичипиос бея и събра много от вишеречени брошури, та ги изгори. Пичипиос от Малта отиде в Рим 1853 и стана папищаш. Тамо, помощия папа Пия IX, издаде няколко си книги на французшки език, кои дишат папищаство и йезуитство. Едно от тях съчинение носи наслов L'eglise orientale — Възточная черква, а друго — L'orient, les réformes de l'empire Byzantin — Възток, преобразования Византийския империи. В последно си пише Pitzipios—bey — Пичипиос бей. Негова цел е да разпространи папищашство на Възток, а мечтай и Византийска гръко-фанариотска империя, защото казва, че тем принадлежала и гръцкий език сам бил удобен за това! Може да му е минало на ум да стане и византийски император, та затова си е обнародовал и родословие!...

В Парис някои си умни гърци го наричат le roi des vagabaundes — цар на вагабонците, кое е равно с турское кюлхан-бей — князове, кои се скитат по улици и вечер спят в пепел, коя изхвърлят от хамамски врати.

В Петроград има днес такъв един княз, кой от Καϊκτζίδης си е обърнал име на Βεγλερίδης. Но еще не сме видяли негово родословие обнародовано.

В Атини се издава вестник Ἥλιος от едного изтупленаго фанариота, кой също води родословие си от княжескаго поколения. Той изтуплен гръкофанариот мечтае две Елади — ὁρατή καί ἀόρατος Ἑλλάς — видима и невидима Елада! Петдесет милиона гърци, цяла Турска Европа гърчи, до Дунава и до Сава река казва, че било все елинщина. А в 259 брой поменатого вестника Ἥλιος видяхме писано следное: Кое ще бъде елинско ново царство? Коя же ще бъде новая елинска държава?[1] — следная: „Тя ще почва от входа Ядранскаго море до Възпора, по

море обемаща елински острови Средиземнаго моря и от Тенера до Емона — Стара планина в Европа и от Тавра до Трапезунд в Азия. Съдържаваще же само елини, а не славяни и румъни.

Обемаща свободна днес Елада имеюща народонаселение	1 200 000
Тесалия	350 000
Епир	1 500 000
Южна Тракия до Емона	2 000 000
Острови Средиземнаго мора, Тенедос, Самотраки, Лесбос, Хиос, Самос, Псара, Крит, Кипро, Родо и други елински острове, имеюще народонаселение	1 000 000
Мала Азия, коя по крайбрежия си съдържава елиноезичници елини, по вътрешност же туркоезичници елини, пишаще с елинска абзука и сички же християни възточнаго вероизповедания	3 000 000
Сиреч елини	9 000 000
Ако Англия отдаде седем острови държава, сия имаще и	250 000
Всичко	9 250 000

Тая нова елинска държава ще бъде равна по народонаселение и двойна по пространство си от Сардинское царство, кое французшки и италиански меч образуваха. А по-богата от него, имеяща 140 000 морнари, имеяща Цариград, град, кой е само една държава, чрез богати си митарници и — най-чудесное — имеяща и великаго Патриарха, кой духовно управла Русия и славянски народ (Sic!!) и може да направи примирение между възточнаго и западнаго свещенства, без да повреди никак догма святия ни вери и да умали много съществующия омраза между Запад и Възток."

Изтуплений издател Илиоса другаде мечтаеше 50 милиона елини, а сега ги смалява на 9 250 000. Посмали, манго, посмали!

Ние от наша страна им честитим радост за тая нова елинска държава и молитствуваме им добри успехи. Но като приятели приказваме им две кратки приказки и една басня, от коих ги оставяме свободни да си изберат коя им по-сходна и по-прилична на предмета: Едного циганина поискали едно време да го направят цар, но той попитал: „Ами хляб, кой ще ми дава?" Тии му рекли: „Ти кога станеш цар, хляб ще ти доходи с кола!" Он же отвещал: „Аз не ща царство! По-добре да карам колата

с хляба!“ Друга: Във време султан Селима бил е в Цариград някой си чутен пияница на име Бекри Мустафа, глумец (суитария) султан Селима. Той Бекри Мустафа, като се напил добре един ден, тръгнал по цариградски улици и викал гръмогласно: „Продавам Цариград!“ Султан Селим, известив се о томъ, повелел да го доведат тутакси пред себе си и му гневом изрекъл: „Бре, пезевенк! Как смейш ти да продаваш Цариград?“ Бекри Мустафа, при сичко що е бил чутен бекрия — пиянец, бил е и живаго духа глумец и отведнаж е отговорил султану: „Падишахъм! Аз зная, че никой не ще купи Цариград, та за то го и продавам.“ Това остроумно глумление се допаднало султану и с насмейванием сторил сиктир Бекри Мустафа! Басна. Една кокошка като гледала, че гъска сноси големи и едри яйца, поревнало се и ней да снесе и тя голямо яйце. И така придържала в утробата си яйце два дни. На третий ден напнала се да го снесе, но яйце било порасло толко голямо, щото бедная кокошка не можала да го снесе, изподрала се и пукнала от болести.

В същий вестник Ἥλιος, в 269 брой видим следное:

Порта вика противо панславизма росийски, кого действува уж в България, но подпечител просвещения турчин присъствува миналая неделя в изпитания учеников българскаго училища, основано във Фенер от българина господина Вогорида повелением везира Решита, де се предава български и турский език и българская наука християнския вери приготвя свещеници и свещеноначалници българи.[2]

Всеки види ясно от каква фанариотска злоба напоен към българи, изтуплений издател Илиоса гръкофанариот пише по тойзи клеветни и предателски начин. Нему не е на сърце, че се учредило българско училище и че се предавало християнская вяра там и български език. Черна душа фанариотска! Той меси панславизма, от кого българи нищо не щат да знаят, а нити Русия е действувала такова нещо над българи, както го фанариотска му глава понимава. Вместо да похвали подпечителя просвещения за негово снизхождение и благоволение, че е присъствувал в изпитания българскаго училища, лукавий фанариотин изхвърля противо него от злобное си сърце хитросплетени клевети, като иска с реч панславизм да възбуди нещо си! Но нека узнай добре предател гръкофанариот, че турскии днешни попечители и подпечители просвещения знаят добре своя полза и що са гръкофанариоти и българский народ. При тем не минуват веке клевети и лъжи, коих са тъй лесно разпространяли

и извергали гръкофанариоти противо българи! Високое турско правителство не слуша веке тъй неизпитно лъжи и клевети, то време веке премина! В съща предателска смисъл писана се появи и една безименна брошура на гръцки език, писана преди няколко време, под надслов Ἡ φωνή τοῦ δικαίου — глас справедливаго. Там писавший се старай да оклевети българи, извъргаещ и бездстидни укоризни против черковнаго ни езика. Но за това си получи пристойний отговор в Отечествени записки, месеца юлия, де му се показа развратност характера и дебелое незнайство в науки.

Атински публицисти и гръкофанариотская сган с том, що нападат на български народ и въобще на славени, навлачат на себе мързост и презрение ученаго света Европи, и нищо не се ползуват от того. По-добре би сторили да обърнат внимание на своя голота и бедност, в коя са погружени до уши, а смешная мечтания нека си останат в баснословни им Парнас и Олимп, с кого са лъстили свят. Сега веке басни не се слушат. Баснословний век отдавно изчезна!

ПРЕДИ 4 ЧАСА...

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Преди 4 часа еще тукашний управител крепости (мухафис) паша и г-да консули ходиха да изяват неговии светлости участие в дълбокая тъга за изгубвания своего светлаго родителя,[1] а и в също време да му честитят и владение.

Попечителство же вътрешних дел явило е по далеписа (телеграфа) полицайним властем за двогубо знаменити случаи, издавше и нужния наредби за обдържание порядъка.

Чрез същи начин (по телеграфа) е явено званично (официално) и на всички страни извън Сърбия, че княз Михаил е приемнал владение, изявил е признание според сузеренаго двора, известил е в прокламация закона за най-висока воля и дал е всеопрощение (амнистия) политичним приплетеним.

В същий ден надвечер пренесоха тяло блаженопочившаго княза от летнаго му дворца (в Топчидере), де почина, в Княжеский двор в Белград, и биде изложено народу на последное

целување до 2 часа после пладне на утрешний ден 16 септември.

В петък 16 септември от 2 часа после пладне почна великолепна парада за погребение блаженопочившаго княза, коя държа до 5 часа после пладне. Тяло блаженопочившаго се отнесе в съборная черква с най-голямое жалостно тържество, на кое присъствуваха и чест. мухафиз, и г-да консули, отряд султановия войски със своя музика и множество народ не само от Белград, но и от разни вънкашни градове и села, както и от австрийска земя бяха дошли много зрители. Топове от минути на минути гърмяха засобно в сръбская казарма, доде следоваше печалная парада.

Забележително е, че тая парада се изпълни с най-мирний и най-похвалний ред. От 5 часа же после 16 септември тяло блаженопочившаго княза бе изложено сред черкви пак народу на последное целување, а от 20 часа, после изпълнения религиозни обряд, спустиха тяло блаженопочившаго във вечное почивало.

Сутрешний ден 18 септември настана ден радости и веселия. В него ден се тържествува в съборная черкова възведение на престола сърбски княза Михаила Обреновича III. Доде се изпълняваше служба божия, няколко отряди от сръбска войска стояха наредени пред съборная черкова и засобно гърмяха, поздравляяще възведение на престола светлаго княза. В това тържество так же присъствуваха всички консули. После же се отправиха на поздравление князу. В него ден светлий княз после пладне ходи на посещение във военная сръбска казарма, де бе посрещнат с най-големий възторг от страни войников и с гръмогласния викове „да живи!“ Светлий княз възприе, та напи наздраве войников, кои през него ден се веселяха, свиряще народни сръбски игроводни песни; сръбское коло (народен игровод) бе обигърнало цяло предворие казарми, и общое веселие владееше там до най-висок степен. Няколко же офицери непрестанно гърмяха с топове, сами пълняюще, а други заедно с прости войници играеха на хоро. Светлий княз се позабави доволно тамо и после се управи в княжеский двор.

Събрани же тамо зрители от народа викаха гръмогласно „да живи!“ Княз же, поздравляющ на обе страни народа, прохождаше великолепно.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Всички европейски кабинети са обратили занимателен взор на Италия, а най-паче французкий. Едно повидимому несъгласие между Гарибалди и Кавура, министра сардинскаго, занимава живо дипломатски кръг. Не знае се на какъв начин ще се свърши то несъгласие. Сардиния почна с въоръжно вмешателство в Италия да постъпва, под предложением да предупреди уж всяко безвластие, кое можало би да последова на щета Италии. Но както показва ход Гарибалдов и негових, тии ищат съвсем друго нещо да основат в Италия, отколко мисли сардински кабинет. Гарибалдовий кръг, съставен от разпалених републикантов, съединен с най-изкусни маджари и поляци, участвувавши в досегашни подвиги Гарибалдови, мислят твърде далеч. А сардински кабинет се старае всякояче да би се положила Сардиния глава над цяла освободена досега Италия. Време ще реши бъдност! Днешни дипломатически работи са тъй заплетени и важни, щото и най-прозорливое око не може да провиди какъв ход щат взе за в бъдещност. Кога си напомни человек, че не пред много време Наполеон, сардински крал Виктор Емануил и Гарибалди със свои си заедно предприеха знаменитая борба за освобождение Италии, а сега гледа да се пораждат такива несъгласия между им или по-право да кажем, съвсем други наклонности в тия три страни от оная първа цел, не може нищо точно да узнае от тия наяве уж несъгласия, т. е. дали че всяка страна действува веке само за своя полза, или че между им играе някаква си тайна роля, за да замаят временно другия сили, доде тии си приуготвят и докарат угодное време? В цяла Европа може се породи общо смущение и размирици от италиански работи, защото се касаят твърде отблизо до някои си сили.

Както се види, Гарибалди е решен твърдо да удари и усвои Рим. Папа е проводил посолство Наполеону III и иска решително да му се потвърди, че до 30/18 септември да му се върнат назад заузетия места от пиемонтски войски. Ако ли не, свети отец ще бяга, казва, от Рим. (Свети отец е много разсърден, ще направи нещо!) Наполеон, както се види, не се е склонил на попово желание, извиняещ се, че обстоятелства не му допущат да се вмести.

Друго еще занимава дипломатски свят — разгласеное съставяне и виждане рускаго императора с австрийскому и другим във Варшава. Много се хортува о тому, но решително нищо не е познато, т. е. каква цел ще има. Главное се мисли да е съюз, кой да действува противу хода на италиански работи, кой може да се разпространи и иде далеко и отвън Италия.

Сирийски работи, колко и страшни да се явиха изпърво, обаче дипломатическое изкуство ги оглади доволно и сега всички сили се виждат склонени да действуват чрез посланих си тамо, съгласно с отоманская порта, без да ѝ повредят права на тях места с някакви си особни вмешателства.

ДНЕШНИЙ ВЕК НЕ СЕ БОИ ВЕКЕ ОТ НЕПРАВЕДНИ АНАТЕМИ (ПРОКЛЯТИЯ), ТИИ НЯМАТ ВЕКЕ НИКАКВА СИЛА!

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Наши читатели знаят от други вестници, че Рим-поп[1] беше издал една смешна за днешний век анатема (афоризмо) против Виктора Емануила, сардинскаго краля, и против храбраго Гарибалда, освободителя Италии. Тя анатема по някои си места се чете, а по някои си не допустиха да се чете такова непристойно за днешно време нещо. Виктор Емануил и Гарибалди не обърнаха никакво внимание, както е знайно, на попово заплашване, но следваха си и следват си предприятое сияйно поприще и освободиха Италия. Гарибалдови подвиги над Неапол са познати веке и негова бъдеща цел е да усвои и Рим и да го провъзгласи столица италианскаго царства и после да действува далше. Рим-поп пак се готви да издаде и друга анатема против вишеречени лица. Колко смешно е това Рим-попово постъпване! Он еще не е разбрал, че остри байонети и дале биещи гърмила вършат днес всичко, а неправедни анатеми си остават едно от злобних измишлениях иноков средняго суевернаго и пустовернаго века.

Гръкофанариотско свещенство не е било по-добро от папищаши в това отношение. Нихни афоризми са държали източни бедни християни тежко свързани като с железни вериги

и всеки трепереше само от спомена им! Тии безделци измислили и впосеяли между народу, че когото афореса (прокълне) някой си владика, той после смърти си не се стопявал в гробу си, но почернявал като арапин. А негова душа не можела да види лице божие, доде пак някой си владика не прости и развърза проклетаго! Види се, че египетски стари нестопени человечески телеса, от няколко си векове, да са били и тии проклети от тогавашни египетски жреци и мъдреци.

Гръкофанариотско свещенство, както е познато всем, продава прокълнителни книги (афоризма) всякому, кой поище да си купи, стига да заплати едно количество, според както се спазарят — от 1000 до 5 гроша! Тии ги имат написани готово във фенерска Патриаршия, само има оставено място да се напише име и причини оногози, върху кого ще стане проклятие. Наши българи преди няколко години трепереха от такива патришки и владишки прокълнителни писма. Но сега, слава богу, просвещение изгони тойзи страх от сърца им и тии узнаха, че то е чиста калугерска лъжа за пари! Помня, в 1838 л., кога приснопаметний отец Неофит възбуди най-напред въпроса за независимо българско свещенство и за съзидание на една народна черкова в Цариград, тогдашний фенерски патриарх го заплашваше да го афореса (прокълне), а той казваше на присмев пред всички тогдашни в Цариград българи: „Нека ме афореса вселенски патриарх чехлите да се не стопяват за няколко години, да не разносям често да си купувам нови!“

В първи брой Лебеда споменахме, че Рим-поп скоро ще се пресели от Рим на друго място и че той ще си остане като един поп, както му е прилично по евангелским правилам. Гарибалдьови славни успехи в Неапол приближиха това време. Казахме в същое място, че йезуитское гнездо се разорава завсегда. Гарибалди им взема всичко, що бяха тии присвоили от народа, и употребява го в полза народу, а тях ги гони и чисти от Италия като една заразителна проказа. Той удар се разпространява надалеч. Внезапно затваряне на Бебешкия йезуитска фабрика[2] в Цариград оттамо си тегли причина. Няма веке сребро в разположение им да лъстят свят! То се веке прекрати за тях. А Сентбенедикский тъпан[3], кого бяха предали едному лъжебългарина да тумка и между българи, кои сами бяха остали свободни от нихна зараза, той, кажа, веке ще престане да издава такъв глас и ще почне други ласкателства, както се вижда от няколко му броеве. Но наши българи, а най-паче балкапански родолюбци[4], кои знаят твърде добре, че той не оставя никого

в спокой и нападаше безобразно и лудо за всекиго, а възвишаваше до небеса неговий светий отец Рим-поп, балкапански, кажа, българи сега могат да употребят тойзи йезуитски орган за отрепка в нужди си! Нека наши българи не слушат веке негови лъжовни извинения, коих той може да казва, че негова цел била друга. Негова цел се показа твърде ясно каква е била, кога он почна да бърка вероизповедни наши прадедни закони, да ги хули и да хвали и представя българъм папищашкия. Негова цел ако е била друга, както той лъжовно и безстидно иска сега да се подмилкува и правдае, тя нямаше никакво отношение с наша прадедна вяра. Той ако мечтае, че първи е доказал българъм гръкофанариотски злоупотребления и с това ище да се покаже, че е извършил нещо си, той на това лъже и който го вярва и му даде някое си уважение заслуги за това, и той е излъган. Преди него други проповядваха явно в България и в Цариград, бидоха за това изгнани от отечества си и някои си погинаха в тъмници от гръкофанариотска свещена злоба. Други же, кога еще той се прескачаше по цариградски улици, писаха и обнародваха явно противу гръкофанариотско злобно за българи свещенство, и не само на български, но и на други еще езици писаха в разни европейски славянски и други вестници.

Колко трудове и жертви са станали от 1828 л. насам, доде се възбуди тойзи дух в българи, т. е. доде и българи почувствуват любородности и узнаят що е отечество и матерний език! То на това имаме еще живи свидетели, кои са били очевидци на тая борба с гръкофанариотское свещенство, кое бе удавило и народност, и език наш. А сега, кога веке той дух всеобщо се разви по цяла България, да се яви един лъжебългарин и да ище да посее раздор и несъгласие между народу, продавш себе си отчайност за гнусно оръдие йезуитам, кои са озлобили цял свят, то таковаго человека всеки благочувствен и чист българин трябва да го мисли за най-голямаго неприятеля българскаго народа и премилая му народности. Може някои си неопитни младежи да са се повели подир него. Но ние мислиме и се надееме, че и тии щат узна своя погрешка и оттук нататък щат се стара за общое съгласие и съсредоточие народа ни, от коих се ожидава всяко напредване и успехи в просвещение и благоденствие.

Человек, един път като се очерни, мъчно се побелява; да прегреши частно, то се относи само на негова личност и в един малък кръг около него, а никой на свят не е изключен от такива частни погрешки, всеки си има по някакви си недостатки. Но

да докачи един цял народ на негово най-свято нещо, то се никоги не прощава! Таковий человек остава завсегда очернен пред народа, ако и он триста пъти да се покае отпосле! Няма на свят предател, кой да е можал да изтрие от себе си това черно име, с какви и да е жертви принесъл отпосле, ако и да се обеси, все предател си остава!

В 38. БРОЙ ВЕСТНИКА...

БЕЛГРАД. 22 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

В 38. брой вестника „България“ видяхме, че някой си негов читател напомня, че като сме говорили за ония гърци, кои се прогласяват за лъжовни князове в Европа и особно в Русия, защо не сме говорили и за наши някои си българи, кои са вършили същое. Отговор наш е, че техен лик не е бил досега изобразен в някой си европейски вестник, нито им е било обнародовано лъжовное родословие, както бе обнародвано родословие Пичипиос-бега в Journal l'Illustration. Ако се появи такова нещо и за наш някой си такъв българин, нека бъде спокоен и уверен читател вестника „България“, че ще кажеме истина нашим българъм. А колко за частно, то ние кога се появи такъв случай, не пропущаме без прилични отговор. Помня, кога бях в Русия, попитаха ме на едно званично място: „Ели познавате Княжескаго?“ Аз же с насмеивание им отговорих, че между нас българи няма ни князове, ни княжоци, но всички сме равни. Еще прибавих, че наш народ не се дели на касти благородия и мужичество, но всички българи са благородни и почитат се помежду си с равна чест народности.

ПОЗИВ ЗА УЧРЕЖДЕНИЯ НА ЕДНО ТЪРГОВСКО БЪЛГАРСКО ДРУЖЕСТВО ПО ГЛАВНИЯ МЕСТА В ЕВРОПА, ОТДЕ БЪЛГАРСКИ ТЪРГОВЦИ ИЗВОЗВАТ РАЗНИ СТОКИ

БЕЛГРАД, 29 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

В България земеделие въобще е доста развито, както всякому е добре познато, и ако да не е усъвършенствувано дотолко, колко в просвещена Европа, обаче то не отстъпва много европейскому с изкуством работену. Вътрешное же развитие в разни занятия и художества, нужни человеческому обществу, такожде се нахожда подпълно почти в България за всеки стрък и ако да не е дотолкова изтъщено и прехитрено, колко в Европа, обаче и то изпълнява български днешни нужди освен оних, кои са се повели по европейская разкошност, коя днес е излишна и най-вредителна за българи. Всяко нещо трябва да бъде умерено и да дойде на свое време, а най-паче тогава, когато един народ почне да има сам тях изтъщени и прехитрени изделия, той има право и му е простено да ги употребява, че тогава не се поврежда, защо употребява свои си производи и ръкоделия, а не да ги купува от других с големи цени и да презира свои си. То е най-голямо бедствие за едного народа, като има свои си производи и ръкоделия, да купува от других, че били тии по-изтъщени и прехитрени!

Человек не трябва твърде много да се отдалечава от природния нужди, защото навлача бедност на себе си. Колко человек се отдалечава от природи, толко по-беден става! Защото никоги не ще може да удовлетвори подпълно желание си. Человеческая мъдрост и хитрост толкова лъскави и прехитрени работи е измислила, произвела и окичила в днешний век, щото и най-богатий на свят не може на всичко да удовлетвори себе си.

Человек е естеством любопитен и ненаситен и колко нови работи гледа на свят, още да ги узнае и добие. Колко за негово любознание, то му е необходимо нужно, за да може да образова и усъвършенствува умни си сили, а другое, да още да добие и се насити с всяко нещо, кое не му е естествено нужно, т. е.

може и без него да премине или може да премине с онова, кое той сам си е произвел и издялал, то не му е нужно и ако го гони, без да има средства, той опропастява себе си и става неприятен и самому обществу, в кое живее, защото, като гони работи скъпи без средства, той непременно ще пропадне и в злоупотребления. Наша реч се относи за някои си места в България, де са се и тии поевропейчили, т. е. облекли са се със скъпоценни дрехи и следват европейская труфа (мода), а най-паче женски пол, от най-изтънчения европейски изделия. А от друга страна, капитали и средства им са толко нищожни и слаби, щото за малко време, според тия безсмислени разноски, дохождат в крайно отчайване и струват безчестни постъпки в търговщина си! Да разясним еще повече наша реч. Ние, българи, трябва днес да почитаме наши производи и изделия повече от чуждих, защото са наши, и да отбягваме, колко ни е възможно, употребление чуждих. Съвременно же да се трудиме постепенно да усъвършенствуваме нашия. Но на това трябва да дадат пример народу богатии, а не тии да увождат нови непотребни и вредителни работи за днешное състояние България. Ние, българи, трябва да отбягваме разкошност като една заразителна болест. Тя води със себе си много други злини! От разкошности се ражда нравствено развращенство, безчестие, зависти, кражби и отчайности!

При тем можем да кажем и за наши народни обряди, обичаи и тържества, че и тях трябва да си ги почитаме за святи, а не да ги презираме и гониме измежду народа и да увождаме чужди развратности намясто тях.

Трябва да знае всеки българин, че в тях наши народни обряди, обичаи и тържества се крие наша най-отдална древност, повестност, наше най-старо прошествие!

Но могат някои си младежи да кажат: „Ей! Ние ищеме да напредваме, да носим, както носят европейци, да уведем в къщи си нихни изделия, обряди и обичаи, да се труфим, както тях, и проч. — днешно време тъй го изисква!“ То добро и хубаво нещо е, мили младежи, но я размислете Европа в какъв степен се нахожда днес? Тамо науки и изкуства са се развили, усъвършенствували и цветят днес. Занаяти и художества достигли до най-висок степен съвършенства! Тамо всичко се наредило и улеснило тъй, щото техни производи, като удовлетворяват земя им, бликнали и удавили цял други свят! Ами ние, българи, какво имаме сравнително с тях?

Я смислете, мили младежи, европейци като купуват от нас

с най-долная цена наши сурови производи и ги огладят и изработят, пак ни ги стократно скъпо продават, как хубавичко ни съблачат! С наши камения нас бият, според народная пословица. Трябва ли еще ние да се не размислиме и да не обърнем внимание на тия работи? Наше положение е подобно положению едного търговца, кой печели само пет тисещи гроша н[а] п[ример] в година, а разноси десет. Какъв конец може има таковий търговец? Известно, че пропаст! Ние реч образование—цивилизация не трябва да я вземаме наопаки. Ние най-напред трябва да се стараеме за науки, за усъвършенствуване нашего земеделия, занаятиях и художествах и разпространение търговщини, та другое от само себе си ще дойде у свое време.

Но при всички тия може някой си да отговори и каже: „То добро всичко, що казахте, но като са се увели и се увождат толкова работи от Европа и народ се е веке научил и привикнал на тях, на това що ще кажете? Какъв цяр има за това?“ Наш отговор е: да се стараеме колко можем да отбягваме употребление им и да предпочитаме наши народни. Но главное, да не дохождат чужди человеци да ни съблачат и да се от нас обогатяват, ние трябва да обърнем голямо внимание на търговщина си, т. е. да съставим едно българско търговско дружество от дялове (акции) с един голям и знаменит капитал и то дружество да изпроводи свои человеци по главния места в Европа, отде най-много стоки се извозват за в България. С тойзи начин Българии се отваря за в бъдъщност едно най-сияйно поприще за всяка страна. Такова едно дружество, освен като ще обогати с време свои съдружници, еще ще принесе и други големи ползи въобще всему българскому народу. То дружество, по нашему мнению, трябва да се състави на следний начин:

Между наши българи има днес доволно количество търговци, кои се занимават не само с вътрешна търговщина, но и с вънкашна, т. е. тии вадят и от Европа разни стоки за в България, а други, кои не могат да се простират до Европа, купуват стоки в Цариград от чуждестранни къщи, а най-паче от гърци, кои имат големи стоварища в Цариград. Първии, кои се работят с Европа, изваждат стоки си все пак чрез гърци и унуждени са да им плащат 2% комисиона и по 1/2 или 1% за гръцки черкови и общества, що имат тии в Европа. Освен того тии гърци се ползуват и 10%, що дава всяка фабрика спадане (сконт) и товарят на цена и разноски, доколко им е угодно! Това, що се изпълнява днес от чуждестранни, не може ли се върши от наши сами българи? Нямат ли и наши българи достойни и опитни

человеци да извършат по-добре еще от других това дело, като се състави едно търговско българско дружество? Или кой ще им препятствува и забрани на такова едно дело? Самое турско правителство ще усърчи и подпомогне такова едно нещо за в държава си, защото ще ѝ принесе голяма полза.

1. Да съставят наши българи засега едно дружество от 3000 (три тисещи) дялове (акции), всеки дял по 50 (петдесет) английски лири.

2. Като се събере количество от 150 000 лири, да ги вложат в един европейски банк с лихва.

3. Да отберат достойни и опитни в търговщина человеци и да ги изпроводят по тех места в Европа, отдето се най-много стоки вадят, като им отворят една добра довереност (кредит) от вишепоменатое количество.

4. В Цариград да бъде главное управление и стоварище за разни стоки.

5. Това българско дружество да обнародва по всичка България, че ще работи с комисиона за всички ония стоки, що са нужни и се днес разносят и продават в България.

6. То ще взема по 2% комисиона за полза дружества, а по 1/2%, за да се събере една народна каса, от коя да се обдържават няколко си способни младежи за изучения в разни места Европи с обвязаност да служат после отечеству.

А колко за вътрешное и вънкашное правление того дружества и какви обвязаности ще има към съдружници, т. е. как и коги ще им дава разчет на дела си, то ние оставяме нашим по-опитним в такива дела българъм да го съчинят и наредят, както е най-добре и най-полезно. Наш предмет е да докажем нашим българъм, че такова едно търговско българско дружество им е необходимо нужно и ще принесе най-голяма полза отечество нашему; ще го избави от чужденци, кои го немилно днес съблачат и оголяват, а най-паче ще прекъса ход в България гръкъм. А колко за наши български производи, като се състави такова едно наше дружество, че не ще бъдат презрени и купувани с най-долна цена, както се случва много пъти, то всеки разумява, че и на това щат се ползува наши българи, защото чрез българское дружество щат има всякоги точни известия каква цена имат в Европа. А и през самое наше дружество могат си ги изпроважда някои си в Европа да се продават за нихна сметка, като знаят, че българское дружество ще се старае като за свои стоки и че не ще им никоги направи някакво си злоупотребление.

Нека размислят добре наши българи тойзи предмет и нека се постараят по-скоро да го положат в действие. Нека разгледат в цяла просвещена Европа колко такива дружества имат европейци, а най-паче в Англия, и да видят какви големи предприятия и успехи вършат с тях. И де еще? Простират се в пусти и отдални места, в Хиндистан и другаде. А наше дружество ще бъде в просвещена Европа, де всичко е наредено и огладено, щото с най-големи леснини се вършат такива работи. Най-после що са три тисещи дялове по петдесет английски лири за един цял български народ? Толкова търговци имаме днес в Русия, във Влашко и Богданско, в Аустрия, по крайдунавски места в България, в Цариград най-паче и по всичка въобще България, щото не само това количество може се събра изведнаж, но и тройно, и више еще!

Нека цариградски българи започнат такова едно нещо и щат видя с удоволствием, че всички българи са съгласни на това и всеки ще притече да вземе дял.

Умоляваме наши българи, кои са по-вещи и по-опитни в такива търговски предприятия, да напишат и изложат и тии мнение си и устройство (план) того важнаго за българи дела, а ние с най-голямо си усърдие и благодарение щем го обнародва в наш лист.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 29 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

В дипломатский кръг три занимателни работи се въртят: Виждание трех царей във Варшава[1], какво участие ще вземе Наполеон после папово отхождение от Рим за тая черковна столица, Виктор Емануилово дохождане в Анкона.

Анкона, както е веке знайно, превзета е от пиемонтски войски и генерал Ламорсиер, предводител паповия войски, предал се е победителем с най-понижний начин, т. е. роб с всичко си

войнство! Виктор Емануил, дошав в Анкона, прославил е победа воинов си, напомнящ им необходимая нужда да основат веке велико и силно свободно самодържавие Италия, помощия божия, кой наяве им помага и „кой възнагражда оногози, кой го служи, а не оногози, кой притиска народи и презира народное право".

Причина бързаго входа пиемонтских войск и царя Виктора в завладения места Италии и прогласения италианскаго самодържавия е едно, че в Италия почнаха да се пораждат несъгласия, а друго, че във Варшавский събор трех царей има да се говори за Италия.

Гарибалди! Храбрий Гарибалди е добил еще една сяйна победа над неаполитански остали войски царя Йосифа II и ги е конечно веке разорал и разпилял. Неаполитанский бивший цар искал изяснения от туринскаго кабинета за вхождение на пиемонтски войски в неаполитанска земя. Говори се, че негови искания са поддържали живо Русия и Австрия. А святий отец Пий IX изрекъл е една дълга реч в държавное попско заседание в Рим 16/28 септемвр. Святий отец, ако и да е говорил малко умерено и без прокълнителни изражения, обаче все пак напада на Виктора Емануила, че той насилил уш и человечи, и божи права! Но повече еще напада на французкое правителство, че то уж било причина на тия завладения. Святий отец чак сега се усетил, че то било тъй!

Да видим наежений облак, кой днес покрива политически небосклон, дали страшни само гърмежи ще донесе, или силни порои с едри град! Всички велики сили се готвят, но кой за къде, никой еще не знай!

ЙЕЗУИТСКАЯ ОТРЕПКА...

БЕЛГРАД, 29 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

Йезуитская отрепка[1], коя безстидно е надянала име отечества нашего България, еще се труди да предпоръча любими си отец българъм. Тя в бр. 38 казва, че българи веке трябва да престанат

да болят глава н. в. султана, за да им потвърди независимо свещеноначалство, но да пратят исканията си до оногози, когото Исус Христос е отредил на земята да слуша в негово име молбите на нашите бащи и нашите (чуваш ли, куме, че те викат на сватба!). Всеки види тука че писавший това йезуитски поп иска да каже, че папа само е отреден на земя от Христа да слуша молби нашим отцам и нашим. Колко смешно е папищашство, а най-паче в днешни век, с такива си глупомислени мечтания! Ако би се попитал някой си фанариотин: кого е оставил Христос на земя да бъде глава християном? — той несъмнено ще отговори: τόν παναγιώτατον καί οἰκουμενικόν πατριάρχην νέας Ῥώμης = всесветейшаго и вселеннаго патриарха Новаго Рима (Цариграда). Но тези папищашки и гръкофанариотски мечтайни мисли само в средни векове имаха сила, кога еще народи, погружени в невежество, не знаеха да разсъдят истинная основа християнския вери, а нито смеяха да разтълкуват святое писание человеци несвещени лица, но трябваше да прекланят вратове и да слушат онова, що им се проповяда от самих свещених лиц, надевших на себе разни високославни титули и чинове и държащих народи тежко оковани с проклятия си (афоризми) и с изключение от Христова черква! Но като пройде средний век и просвещения слънце разгони тех суеверни облаци и мъгли, кои покриваха християнский мир, тогава веке всеки народ почва да вниква в святое писание и да издиря истинная основа християнския вери, коя е любов и равенство, а не пусти първенства и злобни гонения и омрази (инквизиции)! Оттогава еще народи узнаха, че днешни наследници апостолов и светих отец не са такива, каквито искат тии да се представят християнскому миру, защото тии свети отци нямали са великолепни палати, скъпоценно одеяние, множество послушство и от оба пола, царски венци на глави, войнство и проч. Нити са се возили на великолепни колесници, теглими от четири и више най-скъпи коне. У тях немало такова нещо, не! Тии с една тояжка в ръка пешком ходили и обикаляли познатий тогава свят, провядали мир и любов, докасвали и оборили идолопоклонское заблуждение, съсредоточвали народа в братства и общества, творили всякому добро и най-после жертвували себе за Христовая вяра! Тии свети апостоли, истинни наследници Христови, оставили и правила (канони), кои са познати всякому ученому. В тях апостолски свети правила християнския вери никому се не дава първенство, нито се някой народ другому подчинява, но всеки народ има право да си ръкополага сам-самичък свещеници, епископи (надзиратели вери) и каквито той ще свещеноначалници да си има. Ето що казва то свято правило:

„Епископи всякаго народа трябва да припознават първаго си и да го почитат за глава и нищо излишно да не струват без неговаго мнения. Всякой же (епископ) да върши само ония дела, кои се относят в негово седалище и в подчинени му земи. Нито он (глава им) да върши нещо си без мнения всех (епископов и християн); понеже така би ще в съгласие и прослави ще се бог чрез господа в святому духу. Отец и син, и святий дух."[2]

Това апостолско правило не отличава ни едного народа да не има своего свещеноначалника, нити дава изключителни права неким само лицам да бъдат тии глави, както днес папа и фенерски патриарх искат да усвоят първенство над всех християнах. Апостолское правило казва: всеки народ, а не папищашки или гръцки. При това апостолско свято правило онемяват и папищаши, и фанариоти гърци, кои противоевангелски и противоапостолски ищат да имат за първенства канонически, от тях мислими, права на всех християнских народов.

Йезуитски поп казва, че н.в. султан не можал да потвърди българъм йерархия! А кой други може, а не н. в. султан? Папа? (sic!) Йезуитин се види или че не знай права н.в. султана в своя си държава, или че ище да въведе и друго смущение в султанска държава, като приканя българи да пратят искания си при оногози, когото бил оставил Исус Христос на земя, да слуша български молби!

Български днешни молби за какво и да е нещо никой други няма право, нити може да ги слуша, освен н.в. султан, днешний им владетел. Йезуитски поп нарича българи башибозуци. Българи не са башибозуци, защото тии не се скитат по света, както йезуити са се разсеяли между народам и мълвят свят! Тии между никому не са впосяли раздор и омраза, както чинат йезуити, нито са озлобили някого. Нихна же постъпка, що учиниха за независимо си свещенство, извърши се с най-миролюбивий и най-похвалний начин. Какво башибозушко постъпване вижда йезуитин в българское праведно дело? Станаха ли някакви си яростни разпри, боеве и безчинни движения? Последова ли някое си поругание от страни българскаго народа към гръкофанариотов, кои са го толкова озлобили? Или най-после случи ли се някое си убийство негде си за тая работа? Де види убо башибозушко постъпване злобний йезуитин? Йезуитский орган, кого са тии наемнали, може се нарече и ест башибозушки, защото всички качества, кои отличават башибозука, се видяха

досега в него. Той употреби и еще употреблява най-мръсни и хулни поругания, не остави не еднаго българина да не нападне на него. Но то не е чудно, защото от един йезуитски орган не можеше да се очаква друго освен йезуитска постъпка!

В 79. БРОЙ...

БЕЛГРАД, 29 СЕПТЕМВРИ 1860 г.

В 79. брой йезуитскаго органа[1] видяхме една безименна дописка, от Габрово проводена, в коя съчинител се е нàел да влезе и той в разсъждение (критика) за издаденая книга Г. С. Раковскаго „Няколко речи о Асеню...“ и „Глас едного Българина“. Дълбокоумний критик, кой се е нàел на такова едно важно дело, сам себе показва ветровен в това занятие, защото самичък изповядва, че ги преровил надве, натри! То ще каже, че той не е разбрал нищо. Един критик трябва с голямо и дълбоко внимание да прочете и разбере нещо си добре, та после да разсъди и реши правое, като докаже с необорими доказателства не само погрешки оногова, кого разсъжда, но еще да ги замести за други доказани и одобрени от праваго разума. После говори за езика, кого пиши Раковски, и за българщина че се увлачал много, та то не щяло уж да докара чест българскому народу! Най-после дохожда на онова, кое го е заболяло най-много, а то е за покойнаго В. Априлова. Ние за сега казваме дописнику, че негова такава на две, на три критика прилича на оная пословица, коя е позната в България „работата е габровска“, а в идущий брой щем се отговори редовно и за езика, и за увлеченая българщина, и за онова, що сме писали за покойника В. Априлова еще по-обширно и с няколко си живи доказателства. Колко за езика и за В. Априлова, предмет е явен и знае се на що трябва да отговорим, но за увлеченая българщина молим господина критика да ни назначи де именно е видял увлечение, да докаже и негова милост как знай или мисли по-право от нас за него предмет, та ако ни убеди с дълбокоумни си разсъждения и изследования, нека бъде уверен (вяра българска!), че щем му поблагодари с най-голяма признателност за тая му заслуга към нас. При том го молим да не крие име си под „допис от Габрово“, но да се яви на свят и тогава наш разговор ще бъде приятен, като се познайме лично.

А колко за йезуитски орган, що мъдрува и той нещо си за езика кого употреблява Раковски, то към него никакво внимание и не обърtаме за това, понеже он е много бос да съди за такова нещо. Той като един папагал приговаря сé онова, що са други говорили, без да го разбира. Ние еще знаеме, че някои си от г. Раковскови съчинения не му са присърце и по воля, защото доказва народу негови папищашки и йезуитски постъпки. Йезуитский орган е едно празно нещо и занимава се в празни работи, както едно време някой си султан накарал Насрадин ходжа̀ да му каже една празна реч „бир бош лакърда“, а той, като постоял малко, попитал го: „Ходили ли сте на Бруса?“

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 6 ОКТОМВРИ 1860 г.

Възбуденият за независимо свещенство въпрос занимава днес най-много български народ. Той е веке наблизо да се реши в полза българъм. Фанариотско свещенство, ако и да се находи в крайна отчайност, еще обаче не престава, употребящо хитролукави сплетки, да би могло да възпрепятствува българское народно дело. Тии фанариоти, както е знайно, не жалят ни сребро, ни злато, ни стидят се от безчестни постъпки, употребят лъжи, клевети, предателства и все друго, що може една черна и врагу предадена душа да измисли, само да би могли да постигнат цел си, т. е. да остане пак български народ в техни окови и свещени вериги и да го угнетяват и съблачат тъй ненаказано, като едного роба, както е било то в разстояние на два и више векове! Фанариоти, освен свои си средства, подпомагат се на това и от свободни гърци, кои явно показаха в първое появление на тойзи въпрос, че им се то много отблизо касае и докача ги дълбоко на сърце им. Тии тогава в Атински сенат явно говориха и имаха няколко си заседания, разсъждаещи и решаящи, че било една от най-големи нужди да предуземе Гърция всяко средство и мерки, да би предупредила и угасила разпространяемаго българизма, защото иначе голямая гръцка идея се губи![1] И действително свободни гърци на това имат право.

Проминалии съвременни работи го доказват. Всеки, кой с прочитал и знае гръцкая нова история, вижда очевидно, а и живи еще свидетели имаме, че гръцкая за свобода първа идея се е развила във Фенер от фанариотски князи, кои бяха достигли на тях чинове според Патриаршия и хранеха се от нея, т. е. от българска сиромашка сълза и кръв. Фенерское свещенство в 1821 г., както е знайно, иска и вътре в Цариград да се възбунтува противу султанова власт и да учреди пак византийски престол тамо, но за щастие българскаго народа това фенерско в престолний град съзаклятие се откри и великодушний султан Махмуд предупреди всяко зло, като повели да обесят патриарха Григория и други няколко си фанариоти, владици и миряни.[2] От него време фанариотизъм угасна за време. Свободная же днес Гърция, ако и да е сполучила да се освободи и има веке малкое си кралевство, обаче тя никоги не е заборавила фанариотская първа идея, коя днес наричат голямая гръцка идея, и никоги не е прекъсвала тайни си сношения с фанариотско свещенство. Най-голямая надежда за свободни гърци е фанариотско свещенство! И затова прочутий учен богослов Фармакиди, като чу, че българи се отказват веке общенародно от фенерска Патриаршия, дойде му внезапно нападение и като от гръм ударен умря! Затова в Атински сенат явно се говори, стават заседания и разсъждава се о тому българскому делу, да би на всеки начин го угасили и удавили! Това трябва да знаят добре наши българи и така да вземат нужния мерки в постъпки си.

Истина, че тойзи въпрос е голям, важен и труден за българи, но големина, важност и трудност беше, додето се възбуди един път и се докара, до което се днес положение находи. Сега веке работата е огладена и докарана в път. Българи изпълниха законно и мирно всички нужни за това постъпки: отказаха се от гръцкаго свещенства всички въобще съгласно и общенародно[3]; дадоха и принесоха надлежнии власти писмено праведное и законное си искане; отредиха си по евангелским правилам свещеноначалника, человека, кого цял народ иска, избра и припозна не само устно, но и писмено[4]; наредиха си общонародна комисия за тая работа; събират се в общонародни събори и заседания, разсъждават и вършат все, що е нужно за тая работа; а то всичко се изпълни без раздори и с най-голямое благочиние и тишина. С една реч, наши българи почнаха и следват това народно дело, както един образован европейски народ. Но що остава еще да се свърши това народно българско дело? Остава

еще най-главное! А то е да се потвърди от н. в. султана, днешнаго им милостиваго владетеля, и тогава веке дело ще се увенчае с желаемий успех.

Нека разгледаме тая работа малко нещо и в политическа точка и да видим каква важност има за отоманска Порта особно и въобще за другия сили.

Отоманская Порта, като знае и помни еще добре фенерски от 1821 постъпки и като гледа, че освободившая се Гърция ежедневно се труди да положи в действие оная съща фенерска постъпка и сама ѝ надежда е фенерско свещенство, трябва ли и може ли да не обърне внимание на това и да не изпълни българское желание — да им потвърди независимост свещенства, кое ще ѝ бъде една най-добра гаранция за в бъдещност и ще прекрати път свободним гръкъм за разпространение мечтайнаго елинизма в Турска Европа? Българское искане не е ли основано на стария права, коих са им дали първи султани и кои сега се потвърдяват от Хатихумаюна всякому в Турция народу? Н. в. человеколюбивий султан, както и цяла Европа, не ищат ли изпълнение Хатихумаюна?

А Европа, коей е познат веке тойзи въпрос, а най-паче Англия, коя е обърнала и особно внимание на това, не може ли да размисли, като един път тържествено изхвърли от църкви си име гръкофанариотскаго патриарха, замени го със своего си българина, направи и изпълни благоразумно всички изискаеми за това постъпки, той народ може ли търпя веке да подпадне пак под власти гръкофенерскаго свещенства? Може ли той народ веке оттук нататък да мирува за това нещо? Не може ли Европа да размисли, че кога се породи и развие в едного народа една общонародна мисъл, а най-паче религиозна, че то е веке невъзможно да се угаси и той народ в противен случай ще предпочете да изгуби и най-драгоценно си нещо, само да добие желание си? Нямаме ли такива тисещи примери, и стари, и днешни еще?

Ние се надееме, че человеколюбивое намерение н. в. султана и благоразумних му министров скоро ще дадат желаемий конец на това праведно и законно искане българскаго народа, а и благоразумие европейских сил ще бъде в помощ на това, а най-паче Англия, коя най-първа е обърнала особно внимание на това.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 6 ОКТОМВРИ 1860 г.

Във вторий брой Дун. лебед. възпоменахме да не би се крила някоя си тайна роля между Наполеона, Гарибалди и Виктора Емануила, кои по видимому показваха, че не са уж съгласни помежду си. Това наше догаждане се разяснява сега, като гледаме, че сардинский крал съгласно с Наполеона се положи лично над италиански войски предводител и вхожда с войски си в завладения места от италианцев, да съсредоточи всички сили в едно и да състави по-скоро италианско силно царство. Възпоменахме еще, че причина бързаго того предприятия Виктора Емануила е бъдещое съставяне трех царей във Варшава, кое главна цел ще има да предупреди италианска цел, и то се потвърдява сега — според „Indépendance“, че Виктор Емануилу дошел налог от Парис да иде по-скоро да усвои Гаета, де еще е остало нещо си пречка от бившего неаполитанскаго царя Йосифа II.

В Парис се е раздало глас и говори се като уверително, че Русия, Австрия и Прусия са решили да призоват европейски събор (конгрес) и да решат в него, щото италиански работи да си останат по прежному, т. е. в онова състояние, както се е решило в Цурих. Но то веке е твърде късно и такова едно мнение може се мисли за чисто мечтание! Италия веке брои 22 милиона освободен народ с толико окървавена и добре упражнена войска, щото и сама ако остане, ни една европейска сила не може ѝ заповяда веке! А за колко време и могат ли се съедини и съгласи всички европейски кабинети с желания трех царей? А италиански дипломати, военни предводители и войници ще ли оставят тъй лесно европейски сили да се подиграят с тях подир толкова сяйни победи, завладения и толкова скъпоценни жертви? Най-после Наполеонова политика на коя страна ще се склони? Добрий ден се познава еще от сутрини и не ще тук много тълкуване. Наполеон, Виктор Емануил и Гарибалди, после Цуришкий времен договор, приспаха цяла Европа и със самоволния уж войници под предводилством храброго Гарибалди извършиха онова, що не можеше и сам Наполеон да извърши! Всеки помни как ненадейно се прекрати започнатий бой от Наполеона с Австрия за освобождения Италии и как Наполеон подир толкова блистателни битки над Австрия иска

и предложи сам той победител мир! Тогдашна Наполеонова политика, коя никой не можеше разтълкува, сега се явява увенчана с най-добри и сяйни успехи. Ето Италия освободена и съставена в едно силно европейско царство, кое ще заузема място между първи европейски сили и може би ще даде съвсем други ход на европейски дела.

В 404. БРОЙ ФАНАРИОТСКАГО...

БЕЛГРАД, 6 ОКТОМВРИ 1860 г.

В 404. брой фанариотскаго органа „Византис“ видяхме една дописка от Дръстра (Силистра) с подпис Εἷς τῶν Γραικοβλάχων = един от Гръковласи. В тая дописка се тъжи гръковлах, че българи усвоили старая черкова св. Георгия и почнали да я зидат наново и че тамошний паша и владика били съгласни с българи на това. Бедни фанариоти, колко почнаха да се унижават! Тии почнаха и гръковласи да се наричат, само да би могли да постигнат цел си. Но то веке отиде. Българи веке узнаха проминалое си заблуждене в гръколудие и гръкофанариоти трябва веке да си оберат круши от български градища и да не смущават мирния общества българ. Голямая гръцка идея не ще се постигне! То беше един мечтайний сладък за тях сън, кой изчезна, щом се събудиха българи! А и в Дръстра отде гърци? Тамо, както е знайно, обитават и няколко си гагаузи зовими, кои не са гърци, но чисти българи, говорещи турски език. Ние имаме живи доказателства за тяхна българщина и без да вхождаме в общирни изследования откога и как са изгубили матерни си език, навождаме ги за сега, оставаще за друго време да говорим по-обширно за нихно най-старо начало.

В пътешествие си в Бесарабия имахме случай да познайме отблизо гагаузи, кои се нахождат тамо множество и в особни села преселени в разни времена от България. Тии гагаузи говорят турски език, смесен с много български речи. Домашнии им обряди, обичаи, празници и тържества са същи с наши старобългарски. Игроводи и песни им са чисти български. Много пъти ни се случи да се намерим на седенки и сватби им и с голямо си удивление ги слушахме да пеят български стари пес-

ни, без да знаят да говорят български! Тия нямат никакво си ясно попредание откога и как са изгубили матерни си език, но че са били българи, това се е съхранило между им. А кога им се отправи въпрос: какъв сте народ вие? — тии бедни не знаят нищо решително да кажат, но отговарят с малко стеснение „ние сме гагаузи", без да знаят що значи това име и откога им се е дало. Но нахождат се много измежду им, най-паче образовавших се между гъркъм, кои се казват Ῥωμαῖοι — римляни, име кое са гърци присвоили. А то е остало и в тях от онова време от един век и половина, кога гръколудие бе наводнило и удавило цяла България, от познатаго удворения гръкофанариотскаго свещенства, кое се веке обширно доказа.

Тии са наши братя българи, живи поменати остатки го доказват. И ние не трябва да ги презираме и да се страним от тях, но трябва да им докажем, че са наши братя, и да ги привлечем в общое наше българско общество. Тем ще бъде твърде лесно да научат пак матерни си език, кога еще женский найпаче пол пеят български чисти песни, лазарват (ладуват), както и наши българки. Ние сме написали и няколко си старобългарски песни, слушани от тях. А за гърци е веке дошло време да се чистят не само от Дръстра, но и от всички еще крайдунавски и черноморски крайбрежия, а гръцкая голяма идея нека идат в Морея[1] да я гудят в действие! Тамо има много изтуплени глави и изтънчени мозъци, тии ще ги утешат за несполучия им и щат ги залъга с други златномечтайни за бъдъщност надежди!

А колко за власи, че се нахождат няколко си и от тях в Дръстра, то е истина. Но в Силистра влашки език не е владеещи и тии нямат никакво си прение с българи. Ако биха пожелали и тии да си съзидат особна черква и да си четат на влашки, то никой не ще им препятствува на това. Но лукави гръкофанариоти месят и нихно име дано би могли да сполучат нещо си! От друга же страна, влашки език е твърде ближен с българскаго и влаху е твърде лесно да разбере български, нежели гръцки. Не видят ли веке фанариоти и у Влашко каква ги е огряла? Власи узнаха твърде добре що са изтеглили от злобни фанариоти в разстояние на два почти века. Тии имат доста писано и пишат еще о тому. Види се, че дописник фанариотскаго органа не знай нищо от това или се преструва тъй от лукавщина и с име гръковлах и гръковласи, притискаеми уж от българи в Дръстра, ище да смрази българи и с власи.

В същий лист брой 404 пак се виждаше една дописка от Белграда, в коя дописник се тъжеше фанариотскому органу, че

сръбское правителство не допущало елином (!) в Белград да си съзидаят особна черкова и да си служат в нея на елински език и че за малкое елинско училище, кое имат в Белград, с големи уж трудове добили дозволение.

После казва дописник, че имало в Сърбия повеч от сто тисещи власи земеделци, съставляващи цяла област и говорящи матерни си език, но и тем уж правителство не допущало да употреблят матерни си език в черкови и училища си, нити да имат попове от единородних си. Най-после, казва дописник, това славянско племе, кое с толкова гълчове в България ище да разпространи български език, кое никой не им забранял, нити им забрани, тука в Сърбия толкова самопроизволно се относи, щото противния начала поддържава. Дописник е съкратил име си под слово △.

Ние щем отговори вкратце и за трите предмети и щем доказа читателем, че за първое дописник сънува и мечтай, за второе клевети сръбское правителство и лъже, а за третое не знай и той сам що хорґува.

В Белград, трябва да знаят наши читатели, няма ни грък, ни елин, нити се в някое общество гръцки език говори, освен някои си погърчени цинцаро-арнаути и македонски българи, кои бърборят по нещо си изкривено, нити гръцки, нити славянски. Н[а]п[ример] Ὁ μύσηντζες ἔφαγε τό σήρηντζε = о мисинцес ефаге то сиринце — мищица изяла сиренце! — Φέρε τήν κόσαν νά κοσίσωμε τό λιβάδι — фере (вер-турски) тин косан на косисоме то ливади = дай коса да покосиме ливада и др. такива гръцки се говорят от белградски елини! А някои си от тях, кои са се по нещо си обогатили в Сърбия и проваждали са синове си в Атини да ги потопят в тайнства елинизма, то и тии, като са се върнали в Белград, заборавили са го за малко время, защото тук, както казахме, в никое общество не се говори гръцки език, а нити е потребен за нещо си в Сърбия.

Ако се отправи въобще въпрос тем мнимим елинам: отде да сте вие, елини? Де и в коя Елада сте се родили? Как са се звали ваши дедове? — тии на първое щат се отговори: Ей! Ние сме елини потомци Темистоклови. А за мясторождение си щат показа или Тракия, или Македония, Епир и най-после собствена България! Имена прародителев си щат нареди Златкос, Петкос, Куманос, Цветкос и други тем подобни! Същи като тях, елини се нахождат и в Земун, Нови Сад, Будим и другаде, както Барака, Кода и проч. Чудни елински имена!...

Случи ми се в Темешвар да видя един надпис на мрамор

издълбан Ἐσύστησεν ὁ φιλογενὴς Ἕλλην Ζλάτκος ἀπό Γάμπροβον — Съставил родолюбивий елин Златко от Габрово! Чудно нещо елинин Златко и еще от Габрово!!...

Такива са и в Белград мечтаюши себе за гърци, за коих дописник се тъжи фанаритоскому органу, че не им допустило сръбское правителство да си съзидаят особна черкова и да четат в нея на елински език!

Не е ли по-добре тии заблудени в гръколудием наши братя, както го доказват имена прародителев им и месторождение им, вместо да се лъчат и делят от славяни, да додат в съзнание народности си и да се оставят от тойзи мечтайни елинизъм, кого никога не щат постигна. Не е ли веке доказано откога се е увело това гръколудие в живеещи в Турция славяни! Не видят ли тии гръкомани, че настана веке друго време и всеки народ се старай да възживи своя истинна народност? А просвещений свят повеч уважава ония человеци, кои любят и почитат за свята своя собствена народност, нежели ония, кои се прилепят при чужди народности, презиращи своя си.

А за власи що говори дописник, че имало повеч от сто тисещи в Сърбия и че съставляли цяла област, то не е истина. В Сърбия има по няколко си села и разсеяни салаши, зовими власи, но нигде няма град да се говори въобще влашки. Ние за тойзи предмет оставяме на сръбски новини да се отговорят обширно, но вкратце казваме, че сръбское правителство ги приема във войнство си и в училища си без никаква разлика от сърби, производи и от тях на чинове граждански и свещени, стига да бъдат достойни за това. И тии нямат никакви изискания от правителства, но живеят в Сърбия с най-голямо си задоволствие, понеже имат равна свобода със сърби и никой не ги угнетява и притиска, както във Влашко, де твърде малка разлика имат от черни роби. Какво иска с това да възбуди дописник? Не види ли всеки, че негова мисъл е да впосей раздор и мълви между задоволни и мирни власи и сърби! Това само една фанариотска злобна душа е в състояние да върши!

А какво отношение има български предмет с живеящим в Сърбия влахам? Власи са преселци в Сърбия и живеят в чужда за тях земя, и то едно твърде незначително количество сравнително със сърби. Българи же увождат български език в свое си отечество, де живеят от памтивека, кога еще име елин и грък се е отдавало само на едно малко количество горци или елини, живеяще в гористи някои си места, а именно във Виотия[2]. Това е засвидетелствувано от сами техни историци. А елини нити в

старост са били един народ, нити сега са. И в старост, и сега са сбирщина от разни народи. За в старост го доказва сами им писмен език, че е съставен от разни езици, кое засвидетелствува и Платон, и Ксенофонт; а за днес е живо доказателство заселение свободния Гърции. Тамо са заселени три народи: арнаути, власи и славяни, кои по някои си главни само градища говорят гръцки език, а по другия места арнаутски, влашки и по негде си славянски. Тук не ни е предмет да вхождаме в езикословни изследования, коих сме другаде обширно написали и щат се скоро на свят яви в особено съчинение, но колко за Платоново и Ксенофонтово свидетелство, навождаме го тук, да видят тии елини каква елинщина мечтаят! Ето що казват тия учени мъже:

„Елини взели много имена (в езику си) от варваров, а най-паче живеящи подвластни варварам; варвари же са по-стари от нас... Защото се преобъртат всевидно имена (език), никак не е чудесно, ако старий език (елински) никак не се различава от езика днешних варваров“ (Платон в Кратила)[4].

Ето що говори и Ксенофонт:

„Атинейчани, слушаще всеки език, избрали от едного и от другиго по нещо си. Елини же употребляват паче свой език, начин живота и облекло, а атинейчани смесено от всички елини и варвари.“[5]

От това Ксенофонтово доказателство види се явно, че тогдашни атинейчани не били чисти елини, нити по езику си, нито по начину живота си, нити по одеяния си, но смес и сбирщина от разни народи.

БЪЛГАРИЯ В ПОЛИТИКОИКОНОМИЧЕСКО ОТНОШЕНИЕ СЪС ЗАПАДНА ЕВРОПА

БЕЛГРАД, 12 ОКТОМВРИ 1860 г.

В проминалий брой явихме нашим читателям, че Англия първа е обърнала внимание на наш народен въпрос за независимо ни свещенство; то нам дава повод да кажем нещо си, каква важност има той наш въпрос за Европа, в политическа точка разглеждан, а еще повече в икономическа.

Всеки, кой знае какъв ход има днешная европейска политика, т. е. на какво най-много пази, уверен е, че европейское най-голямо старание е да се утвърди турское-царство целокупно и да се уведе в него едно общо преобразование, прилично и сходно днешному веку! На това имаме живи еще доказателства — последний севастополски съюзний бой, де толкова кръв се проля и толкова разноски и пагуби станаха само и само за тая цел; а в Парижки договор (1856) това се определи и писмено между великим силам. Основание же мира стана, както е всекиму знайно, на издадений Хатихумаюн, изпълнение коего рано или късно трябва да стане и другояче не може Парижки договор да има важност. А и на това имаме живо доказателство Горчаковая последна нота, по следствию на коя станаха толкова разпри в европейски кабинети и отоманское правителство изпроводи за тая цел великаго везира по Турска Европа — да разгледа състояние народа и до кой степен се е увело новое преобразование, основано на Хатихумаюна, щото за в бъдещност да се вземат прилични мерки за по-скорошное положение в действие того спасителнаго за Турция преобразования. Великий везир веке се е завърнал в престолний град и вярно, че е донесъл най-прави и истинни известия отоманскому правителству о състоянию на ония места, коих е обходил. Отоманская порта непременно трябва да се зауземе да извърши по-скоро това ожидаемо преобразование, сходно с желанию и изисканию Европи. Време е близо и скоро трябва да видим Хатихумаюна положен в действие по всички му точки. Днешная политика го изисква и н. в. человеколюбивий султан отдавно е склонен и решен на това. Предузети досега мерки го показват.

Наш български народ, както е явно твърде добре отоманскому правителству и всем европейским силам, ако и да е угнетен до голям степен, обаче никакво безчинно движение не е учинил досега; но, съобразяещ се с днешная политика, чака с нестърпением изпълнение Хатихумаюна, отдаващ богу молитви за благоденствие н. в. султана ради человеколюбиваго му решения, кое е с твърдо намерение издал, да олекчи и положи веке всички си подани в равноправност.

Български народ съобразно с Хатихумаюна една само едничка и първа постъпка е учинил досега, коя вхожда в политически кръг и коя се относи най-първо отоманскому правителству, а после трябва да привлече и внимание европейских сил, за кое Англия не забави да се яви първа участница на това. Първая точка и член Хатихумаюна започват най-напред от по-

твърдения на религиозни права всех поданих Турции народов, без да се изключва от тях права ни един народ, и то доказва, че н[егово] в[еличество] знае и оценява каква важност имат тии права и че без тях никаква равноправност не може би в държава му, де се нахождат разни народи и вери, та затова започва от нея важна точка, коя еще от начала превзетия от тия места тогдашни султани завладетели строго и свято са вардили, знаещи твърде добре, че религия всякаго народа е свята и найдрагоценно нещо за него и когато се на това докачи, всеки народ решава и самий си живот да пожертвува, да уварди религия си. Примери имаме на това твърде много, че человеци, кои са били силом карани да се откажат от вяра си, предпочели са да претърпят най-горчивая смърт, нежели да се откажат от нея. Наши българи, както е всякому знайно, без да учинят някакво си безчинно и противно движение, когато започва да се положи първая точка Хатихумаюна в действие, т. е. да се уреди по Хатихумаюну свещенство всякаго народа в Турско, тии незабавно подадоха многобройни прошения отоманскому правителству от всичка България съгласно, в коих молят н. в. султана и ищат онова старо народно си право, кое първии завладетели султани им са дали и кое сегашний Хатихумаюн н. в. султан Меджида потвърдява пак наново всякому народу без изключения.

Досега званичен отговор В[исокая] П[орта] не е дала българъм, но от частни отговори види се явно, че отоманское правителство е склонено на това и не ще забрави да реши.

В миналий брой казахме колко се стараят и трудят гръкофанариоти да унищожат това българско дело. Казахме еще каква цел имат и от кого се подпомагат. Европа, а най-паче Англия, трябва да обърне добро внимание на това. Европа, както и више казахме, ище в Турция да бъде мир и тишина, народи да добият равноправност, коя н. в. султан е решил в Хатихумаюна; а тойзи мир и тая тишина може ли да бъде, ако се не даде всякому народу негово право според самий Хатихумаюн? Възможно ли е више от шест милиона българи да претърпят тъй хладнокръвно да ги владеят един кривач гръкофанариоти, кои съгласно със свободни гърци ежедневно се трудят да впосеят смущение в Турско? Турция и Европа има пред очи си живи примери и не трябва да им доказваме повече. Англия знае и познава твърде отблизо гръцкая наклонност и нихно натягане; в 1854 л. се показа явно що мислат тии.[1] Може ли Европа, подир тия доказани, да остане хладнокръвна и да не вземе

участие в български днешен праведен и законен въпрос? Ние никоги не вярваме да бъде то!

Нека видиме и в икономическо отношение как стои България и Гърция пред Европа.

Европа, както е знайно, най-голяма полза има от търговски си предприятия и тии са нейни най-големи и най-важни занятия. Гръцки производи са явни, че нямат никаква важност за Европа. В Гърция главни производи са: маслини, дървено масло, смокини, лимони и портокали, сухо грозде (стафиди), вино и други някои си. От всички тия има еще по-добре обработени в Европа, щото никаква нужда няма за тях от гръцких. А мореплавство, кое е главний живот гръков, никаква полза не приноси Европи, напротив, еще ѝ смутява. Гърци, както е знайно, са разсеяни по всички свят да могат да живеят, иначе в свое си отечество умират от глади. Тии са най-големи спекуланти, както и евреи, и навсякъде ги има. А за вносимии в Гърция европейски производи и изделия, и от тях Европа няма твърде големи приходи — тии са съвсем незначителни сравнително с вносимия в други места, защото един народ, кой едва брои един милион жители, и еще беден, твърде малки работи ще купи от европейски производи и изделия. В Гърция, като изключим три-четири главни градове, де се вносят и продават европейски производи и изделия, по другия места освен платно друго почти нищо европейско не се носи и употребява. Причина тому е, защото са бедни и нямат с какво да си купят.

В България же въобще, както е знайно, народ е твърде трудолюбив и земя им производи много работи, от коих Европа има голяма нужда и тегли всяка година едно твърде голямо количество, а по-главнии са: храна, жито въобще, вълна, конопи и лен, памук, коприна (свила), ленено семе, кожи обработени и сурови, розово масло, духан, масла-лойове, бубено семе и други някои си. Тия са главни производи, коих Европа купува от България. А освен тях има и други неща, коих вади и производи България: желязо, ориз, овци и говеда, врекели (чували), дървено вещество за строене (кересте), мед, восък и други много. А колко европейски производи вхождат в България, то е знайно от разни сборове (панаири), що стават всяка година по разни ѝ места, де множество товари от европейски разни стоки се продават. Колко же пристанища и големи градища брои България, и то е знайно. Един такъв трудолюбив народ, кой има толкова производи, разумява се, че е в състояние да си купи и уведе в употребление си разни работи, щото Европа има

голяма взаимна полза от българскаго народа и за това нужда ѝ е да обърне внимание към него за един такъв религиозен въпрос, кой се е възбудил в него и кого неприятели му искат да угасят! А тойзи въпрос е, както казахме, една от първи и най-големи точки в Хатихумаюна. Нека притом разгледа добре Европа нравственое състояние, разположение и наклонност българскаго народа и да го сравни с гръцкаго, та да види с какъв народ има да прави и да го привлече към себе си. Ние о тому не щем нищо говори, защото от няколко години насам много учени европейци са пътешествували в България и писали са доста обширно о тому народу, както и о гръцкому. Техни описания и свидетелства са доволни да убедят Европа и да потвърдят наши кратки речи и напомняния, коих сме тук мимоходно изложили.

Български народ, като получи праведное си искание, т. е. старая си йерархия, коя е допреди един век имал, както е доказано, и като се положи в действие Хатихумаюн, той ще живее в най-голямо спокойствие и тишина, обезпечен от всяка страна, занимаещ се в земеделие си и във взаимная търговщина с Европа. А какво развитие и умножение в търговщина и във вътрешни еще производи могат се появи и улесни в България тогава, то всеки спекулант европеец може да провиди твърде добре и някои си са писали по нещо си тому.

Нека кажем еще нещо си и за самий престолний град (Цариград) колко се нуждае от българи.

В Цариград, както е знайно, една голяма част храна (жито) въобще от България се носи: масло, сирене, овци и говеда в голямо количество. Всички почти джелепи са българи в Цариград. Хлебари, млекари, шивачи и други най-потребни и най-нужни за человеческое общество търговщини от тях се водят, и то от български производи. Защо убо отоманское правителство да не обърне особно внимание на един такъв трудолюбив и миролюбив народ? Защо да не одобри нихно праведно желание и искане, за кое толкова благоразумно и благочинно постъпиха, като се отнесоха прямо владетелю си, человеколюбивому султану? Каква полза има отоманско правителство от един кривач фанариоти, да им даде първенство над други подани народи? И добро ли е то нещо за едно правителство? Може ли état dans état — правителство в правителство да бъде? Не знае ли отоманско правителство, че тии фанариоти не са за друго нищо освен за сплетници и интриганти? Каква нужда има веке от тях? В старост ги е употребявало за

терджумани, че не е имало учени турци; но сега има доволни образовани свои си и няма веке никаква нужда от фанариотов. А и между други си подани, арменци и българи, не нахождат ли се доста учени человеци, познаващи твърде добре турски и европейски езици, кои могат да изпълнят еще по-добре фанариотска служба, ако би да потрябва такова нещо?

Ние се надееме, че отоманское правителство не ще остави тъй тойзи важен въпрос за българи, както и европейски сили ще обърнат внимание на това. А български народ има отсега еще да принесе своя благодарност и признателност Англии, коя най-първо обърта умилно око към него.

ДОПИСКА ОТ ОХРИД

БЕЛГРАД, 12 ОКТОМВРИ 1860 г.

.....

Тая от Охрид дописка обнародвахме тъй също, както ни е проводена. Призовавахме всички българи да обърнат внимание на тия наши събратя, кои толкова голямо наслаждение са почувствували към народний език и с толкова усърдие да се заузели пак да го уведат в черкви и училища си. Коя благочувствена българска душа, а и въобще всяка славянска не ще усети едно българско подбуждане, кога отвори листове повестности и види, че то място някогаж, освен като е дало на свят толкова велики мъже, кои са били императори във Византион и най-славни полководци, както е бил Управда (Юстиниян) Великий и негов сестрич Юстиниян П. Величар славний и други? А кога отворим черковная история и видим, че тамо се е съставило първое независимо свещено славянско седалище еще от времени Управда Великаго; оттамо са били спомощници и съподвигатели Св. Кирила и Методия в кръщения преславскаго двора и в преписвания свещенаго писания за новокръстивших се преславцев. Тии възпоменаеми в наши древности „велми бързописци българи попове“ Сава, Ангеларий, Наум, Климент и друг. у тях места са били! А кога смислиме в какво положение днес са ги докарали злобни фанариоти, изгнавши матерний им език из черкви и училища и старавше се да изгладят и най-малкое възпоменание

от стараго и славнаго прошествия, как трябва да гледаме на тях фанариоти? Разумява се, че с най-голямое презрение да ги гоним и чистим съвсем от тях наши святи места, кои са тии осквернили със злобное и развратное си поведение!

А на охридски булгари, както се тии сами назовават, трябва да им помогнем всички други българи и българи с книги и други нужни за училища им работи, да се и по тях места народная наука и просвещение уведе.

Охридски булгари са съхранили живи обширни попредания за съществувания на българская там патриаршия, коя гръкофанариотская злоба преди един век с клевети и лукавщини оборила[1], както е веке доказано и всякому знайно. А чудно е, че и за свети Климентово време имат обширни исторически попредания, както и част от светия му мощи и досега са съхранили, казват, в Охридская черкова.

Нужно и необходимо нужно е да се зауземе някой си от наших учених да опише всички по тях места стародревни остатки, както и попредания народа. Какъв свят ще разлеят тии за наша стара и нова повестност!

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 12 ОКТОМВРИ 1860 г.

В днешний брой нямаме много да говорим за занимающи работи европейски кабинети, но идущий си брой ще дадем читателем си точни и общирни известия. Главное днес е, че Русия прекъсва всяко дипломатическо сношение с Пиемонтски двор ради италиански работи. Австрия съсредоточава войски близо до назначеная граница в Цурих. Италиански работи ще докарат големи приплетки в Европа. Прусия, ако и да не се е още склонила с Австрия и Русия, но види се, че и тя е съгласна с тях да предупредят и ограничат пиемонтское напредване в Италия и учреждение бъдещаго великаго царства Италии. За Франца нищо решително не може се каза каква роля ще играе в това позорище, за кое са обърнали взор много сили и много народи, ожидаяще с нестърпением кому в полза ще се изиграе.

Две начала имат да се борят с това поприще. Защищаящи

монархическое старо право и защищаящи новое, кое се основава на народное суверенство. На първое са бранители най-паче северни царюве и във Варшава ще решат средства да го поддържат и бранят. А на второе са бранители окървавивши се в бойное славно поле италианци, Виктор Емануил, негли и Наполеон. Страшни следствия се очакват от того. Байонети и саби трябва да играят, иначе такова нещо не се решава без големи кръвопролития.

В 17. БРОЙ...

БЕЛГРАД, 12 ОКТОМВРИ 1860 г.

В 17. брой на „Български книжици“, част III, септемврия, книжка първа, година III, в Книжевни дневник видяхме една критика против съчинения Г. С. Раковскаго „Няколко речи о Асеню първому, великому царю българскому и сину му Асеню второму“. Съчинител на тая критика не се е подписал отдолу, но види се да е самий редактор того периодического списания г. Т. Стоянов Бурмов. Ние, като не нахождаме права тая критика, унуждаваме се да отговорим господину редактору и да му кажем, че не е разбрал съдържание вишереченаго съчинения Г. Раковскаго, а еще повеч негова главна цел. Ето как почва господство му да разсъжда: „Читателите, като вземат во внимание заглавието на книгата, ще помислят, че съчинителят излага по всичкото пространство на 127 страници историята на Асена I и Асена II. Но нека те тъй не мислят. Съчинението на Г. Раковский съдържи по-малко за Асенювците, отколкото за други много предмети, които нямат никакво вътрешное отношение с историята на тези български царе или с епохата им.“

Всеки види явно, че господство му не е разсъдил право надслов книги. Читатели, като вземат във внимание само заглавие „Няколко речи и проч.“, никак не щат помисли, че ще найдат в това съчинение цяла история за Асенювци, но само няколко речи за тяхно царствување и време. А подобно заглавие „Няколко речи“ показва, че то съчинение не е чисто историческо, но има да се разсъжда в него за работи, кои са били или се казват, че са били в Асенюво време, и за работи, кои имат

отношение на тойзи предмет. Тойзи е главний ход того съчинения, както всеки може да види, и по него е следовало, без да отпадне и се отстрани от главная си цел. Папищаши искат лъжовно да кажат, че във време Асеня в България било уния, и наши някои си, без да издирят истина, писали о тому и дали повод неприятелем да се трудят да впосеят раздор между българи, т. е. да ги придумат, че като във време Асеня е било уния, и сега може да бъде! То всичко се оборя, опровергава и доказва лъжовно в това съчинение с доказателства основни. После се разясняват по-обширно и някои си работи, кои спадат все в него предмет, или имат някакво си отношение. А колко за езикословни и други исторически предмети, тии се излагат в забележки, щото никакво отвлечение не дават читателю. Каква неуредба види господин Бурмов в това съчинение! Какво излишно нещо е видял, кое да няма никаква связ с главний предмет и цел того съчинения? Ние го молим да го раздроби критически едно по едно и да ни докаже, за кое ще му бъдем признателни.

Учений свят, кога се зауземе да критикува някое си съчинение, разглобява го глава по глава, период по период и найпосле реч по реч и тъй доказва недостатки или преимущества му. А да се каже тъй, с две-три речи, еди-кое съчинение е такова или онакова, то не е критика, но показва, че онзи който върши тъй, или не знае нищо, или ище тъй да говори, само че се е наишал в такова положение.

Съчинител поменатаго съчинения казва сам, че някои си неща, кои са показани и разяснени в него съчинение, а не спадат в Асенюв век, и тии имат цел си, т. е. да дадат повод другим ученим българъм да ги изследоват по-обширно. А господство му Бурмов казва „здравата критика не може напълно да се съгласи с това мнение на Г. Раковский“. Тя здрава критика трябваше да размисли, че това съчинение не е писано да се уведе в училище и да се предава на малки деца, но писано е с любословни разбор предмета си, кого е имало, и тогава лесно щеше да се съгласи с мнение Г. Раковскаго.

Педагогически правила, кои трябва за една учебна книга да се вардят, тии не спадат във вида на това съчинение, защото то е съвсем друго. Потреба и нужда са най-главни правила за едно такова съчинение.

Ние не трябва да съдим педантически — тя система отколе се изхвърли от ученаго свята Европи и тамо, де е остала досега, никаква полза не приноси, но държи в робство духове тях, кои

се водят с безусловно уверение от казания того и онаго списателя, и тъй никак не могат да напредоват в книжевное поприще, но държат се еще от ръждиви мисли, назоваяще ги авторитет! После казва г. Бурмов: „Чини ни се нам такожде, че Г. Раковский много надалеч простира сближаването на думите от разни езици с думите на славенскийт, ако и да показва това сближаване доста голямо остроумие в него.“ Ние и за това молим г. Бурмов да покаже примери. То е длъжност едного критика, а най-паче редактора народнаго ни повременнаго съчинения, кому предмет са такива работи, кои се относят на наша книжнина.

После приходи и говори за езика нещо си. Ние за езика имаме да говорим обширно, както и в други брой явихме, и тамо щем предложи въпроси о тому всем въобще ученим българъм.

ЙЕЗУИТСКАЯ ОТРЕПКА...

БЕЛГРАД, 12 ОКТОМВРИ 1860 г.

Йезуитская отрепка[1] още не престава да мърси свят. Еще бълнува и сънува с Рим-попа си! Тя в 80 си брой представя една лъжовна и от йезуити скована дописка, уж че някой си българин от Битоля свещеник молил да я обнародва! Ето и какво предисловие ѝ сплела:

„Един свещеник българин, който припознава папата, а не гръцкия патрик за началник в черковата, отговаря на попръжните, които архидяконът на битолския владика изрекъл в гръцката черкова пред народът против тоя свещеник. Като православен униат, т. е. такъвзи, който припознава папата и държи възточните обряди, той от няколко месеца служи в битолската французка черкова по български език и по български обряд, не остава да се мине неделя или празник, без да каже поучително слово към народът. Българите от Битоля не ходили веке на друга черква освен на тая, дето слушат божията служба и поучение на матерният си език.“

После того йезуитская отрепка казва, че цел того свещеника

била добра и тя от все сърце му желай да я достигне! Може ли другче йезуитская отрепка да каже? После се излага обширна дописка уж от страни свещеника, в коя се вижда цяла йезуитска злоба с ласкателства към български народ сплетена. От дописка се види, че той българин поп, както се нарича лъжовно, бил без брада и без мустаци! В нея дописка притворений поп се оправдава уж противо едно слово архидякона битолскаго владика, кое е он изрекъл на 28 августа пред народа и е доказал, че тойзи притворник и лъжец не е българин, нити български свещеник. Архидякон е имал и има право на това и ние общенародно сме съгласни с него на това, защото ние българи нямаме такива без мустаци и без бради попове! Ако се е такъвзи някой си появил и е лъжовно надянал народное българско име, той, няма никакво съмнение, е някой си лъжец и притворник йезуитин, кой ище да лъсти простодушни българи. Но няма освен Гиков син[2] и съдружника му Ваклидова и онаго Манчовича, кои са се продали йезуитам за гнусни оръдия и кои пишат тейзи работи, освен тях, кажа, няма да найде други последователи! Отчаяни други българи няма, но всеки си е наишал по едно почетно занятие и живее прилепен при български си народ, верен и постоян на прадедная си вяра. Знайно е, че български народ е толкова постоян на вяра си, щото предпочита смърт, нежели да измени прадедна си вяра на друга. Напусто дрънкат и пишат йезуити разни глупости, че техни отец бил глава християнства. Учений свят се ругае днес с такива глупости.

Притворений йезуитин в български лъжовен поп се оправдава, че архидякон го хулил защо се мазал с помади. И на това има право архидякон. Защото светии апостоли, коих днешни свещеници представляват, не са се кичили, гладили и мазали с помади. А от това негово поведение се види каква стока е той лъжливий поп!

Хитри и лукави йезуити! При всичка си отчайност еще не престават между българскому народу да гонят предприятая си пропаганда! Бебешко им гнездо[3] се развали и разпиля, а тии тръгнаха по България и по ония места, де има французки консули, и в техни къщи служат на български. Не смеят навън да се яват, че дървений господ ще играй по гърбове им! Колко са хитри и лукави йезуити, толкова глупави и легкоумни се показват в тойзи случай. Не видят ли, че цял български народ се ругае и подсмива с тях? Каква надежда им остава веке? А, ние заборавихме: в Италия веке не смеят да идат, тамо е Гарибалди!

Тии от нужда еще щат се скита по тейзи места, доде им се отпее надгробний отпев йезуитства, и тогава бог зна в какво друго по-зло ще се претвори тая чета!

ОТ ЕДНА ОСОБНА ДОПИСКА...

БЕЛГРАД, 12 ОКТОМВРИ 1860 г.

От една особна дописка се известяваме, че е домъчняло нещо си нашим цариградским българъм, що напада тъй безобразно на тях йезуитская отрепка, кои с толкова трудове и с такава една благоразумна постъпка започнаха народное дело![1] Но нека размислят предмет и важност великаго си предприятия, трябва ли да обърнат внимание на един отчаян человек, кой се е продал за хапка хляб и кому еще? Лукавим йезуитам, кои са озлобили цял свят! Най-безчестен и най-нижен человек на света е онзи, кой менува вяра си и издава народа си! От такъв человек никакво добро не трябва да се очаква. А колко за наш народ, що се труди йезуитски орган да впосее между му раздор, то веке доста му е познато от какви мисли и за коя цел се сеят между им тия мълви. Български народ не взема от такива блещуревения и бърборения! Той знай добре, че онова, кое се е предприело от негови в Цариград достопохвални първенци и от неговаго свещеноначалника Илариона българскаго, то трябва с постоянство да се следова докрай, доде получи увенчаний си успех.

Нека цариградски достопочтени българи постоянно действуват започнатое свято народно дело и да го с успех извършат, та български народ знай твърде добре да оценява благодетели си и съвременная българска история се пише. Мрачни векове веке проидоха! Нищо не остава непретърсено и неоценено от ученаго свята. Нихни имена щат се записа със златия и неизгладими слова в българска история, а предатели и изневерци щат останат завсегда зачернени.

БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС ПРЕД ОТОМАНСКАЯ ПОРТА

БЕЛГРАД, 19 ОКТОМВРИ 1860 г.

В проминалий брой известихме читателем си, че великий везир е веке дошъл в Цариград и че решение българскаго въпроса се чакаше от негово дохождане. Наши в Цариград българи, представници цялаго народа, както е всякому явно, трябваше да се яват при н[егово] вис[очество] и да ищат решителни отговор: то се е и учинило и по-доле щем изложи и самое прошение, кое му са подали у тому и на кое отговор еще не е даден. Нека ни допустят наши българи да им кажем о тому нещичко нужно да си знаят мерки.

С великий везир, както е знайно, имаше и няколко си фанариоти, кои непременно, че във всичко пътешествие н[егово] вис[очества], кога се е представлял той наш народен въпрос, трудили са се на всеки начин да изкривят истина и да представят съвсем другояче наш въпрос, та за това н. вис. може да не е твърде добре разположен на тая наша народна работа. Твърде вероятно е такова нещо да се яви, но наши народни представници[1] не трябва за това да изстиват от народная работа и да се отчайват, ами да следват с оная постоянност, с коя са започнали това народно дело, кое непременно трябва да им се одобри. Праведно искане и желание на 6 милиона народ не може да остане тъй презрено. Ако фанариоти са успели да впосеят накои си мълви, а най-паче сегашни им патрик, то може да се докаже и разправи и работа да вземе други ход. Може тии наши народни представници да чинят за това и някои си заплашвания, но и затова пак не трябва да се отчайват и да изстиват, но да постоянствуват. От какво трябва да се боят наши народни представници за тая работа? Ти ищат ония права, коих н. величество потвърдява чрез Хатихумаюна всем поданикам си народам, без да изключва никого. Тии се досега с най-голямо благочиние отнесоха на н. в. султана человеколюбиваго си владетеля. Ако някой си отстрани се изпита да ги плаши, трябва ли тии да се боят от него и да се отчайват? Не! Не, въистина! Но трябва да постоянствуват докрай. Ако ли постоянствуват и не щат никак веке да признават гръкофанариотско свещенство, то за това н. в. султан ще ли ги насили, или ще обърне топове да ги бие, за да стане воля фенерскаго

лукаваго свещенства, кое толкова пъти се е явило и предател султановия власти? Такъв един въпрос не се тъй лесно решава, защото има и толкова сплетници, кои не щадят нищо, но трудят се всякояче да го угасят и да му възпрепятствуват успех. И за това еще повеч наши народни представници трябва да бъдат постоянни и съгласни. Постоянство и съгласие всичко извършват.

Ето и наша дописка що казва:...[2]

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 19 ОКТОМВРИ 1860 г.

Според „L'Opinion" Русия е отзовала посолство си от Турина по следствию коего и Пиемонт е отзовал посланика си от Петрограда. Причина того прекращения се отдава Русии най-много заради едно приятелско уж възпоменание към Фердинанда Неаполитанскаго, кой се е всякоги показвал приятел Петроградскаго двора. Пиемонтский двор, при тия русийски постъпки, трябвало е и той да отзове посланика си от Петрограда, кое е и учинено чрез далеписа и след няколко си дни маркиз Соли се очеква в Турин.

Според „Const." княз Леон Гагарин, поверений рускаго посолства в Турин, предал е 20 октомвр. господину Кавуру една нота, в коя му явява званично отзование цялаго посолства. Причини же се излагат в тая нота, че правителство Виктора Емануила никакво внимание не е обърнало към съобщения и представления устни, коих Петроградски двор е съдил за нужни да извести в Пиемонт за всички ония случки, кои се явиха в последни времена тамо, а най-паче за вхождание пиемонтских войск в неаполитанска земя. Г. Кавур, получив това писмено съобщение, поспешил да даде заповед по телеграфа маркизу Соли, министру пълномощному при русийски двор, да ище паспорти си.

22. октомвр. 1 час 1/2 вечер австрийски император, съдружен с многобройна свита, достигнал е във Варшава. Н[егово] в[еличество] е бил посрещнат от рускаго императора на железници. Оттамо двамата императори са отишли на колесница в

палата Лазиенски. Австрийский император Франц Йосиф е бил облечен в руска униформа, а русийски — в австрийска.

В друга една колесница от двора возил се е княз наследник Русии, а в третая колесница настоящи княз Прусии и други пруски князове.

23. октомвр. явяват, че австрийски император проминалий ден бил на посещение рускому императору и бавил се е половин час, а при пруски княз се е бавил още по-малко. Генерал Панаутин е бил отряден на лично послушство императора Франца Йосифа. Вечерът всички двор е бил на театър. А 23. на пладне била е една голяма парада, командувана лично от император Александра. Княз Хохенцолерн е отишел тая сутрена при пруски княз. Конт де Тун, австрийски посланик в Петроград, се находи във Варшава, но г. де Монтбело, посланик французшки при императора Александра, не е никак тамо доходил, ако и да се е разнесло за това глас. Тесни приятелски разговори са станали между министров великих сил и други щат ги последова, но уверяват с най-положителни начин, че не трябва да се очеква някакво си заключение на особни договори.

Европейски вестници говорят и разсъждават разновидно за съюза северних трех сил и за следствия, кои могат да произидат от него, т. е. за средства и хода, коих могат да приемнат тии сили да предупредят всяко развитие и напредвание Пиемонта в Италия. Ние же по нашему щем разгледа вкратце и щем каза читателем си що мислим о тому многоважному предмету, кой днес занимава живо всички европейски кабинети. Въистина, че Русия най-първа показа, че е противна на това италианско напредване и тя ище да се уварди монархическое старо право по Европа. Тя го показа чрез съюза, кого иска да учини с Австрия, подир толкова неприятности, кои бяха се възродили от разни причини между тях държави, а еще повеч чрез прекъсвания на дипломатически си сношения с Туринский кабинет. Ние не щем издирва тук кои са тайни причини на това движение Русии, но щем разгледа само ще ли може Русия да успее в това си предприятие. Русия, съединена с Австрия, ако ище чрез дипломатически път да достигне тая си постъпка и да намести пак победенаго и изпъденаго неаполитанскаго царя на престола му, кое е най-главная цел нейна, то е веке невъзможно да се постигне чрез тойзи път, защото италиански работи взеха веке съвсем други път и дипломатское перо не е веке в състояние да ги умири по воля си. Народное право взе веке голяма важност в просвещена Европа и всяко противно, по старому духу, мъд-

руване веке се никак не слуша! Ако ли же тии две държави се решат и прибягнат на военна сила, то тогава работата се менува съвсем другояче и пораства твърде много, щото без всеобщи европейски бой и страшно кръвопролитие не може се умири. А и незнайно е кому в полза ще се умири! Тамо ще реши по-острая сабя. Може ли си някой си въобразжи и помисли, че ако Русия и Австрия се решат на такова едно нещо, Франца, Наполеон III ще стои тъй хладнокръвно, без да вземе никакво си участие в тая работа? Ние оставяме всякого да размисли и реши сам, като вземе под видом Наполеонова политика, коя от няколко години насам се доста явно показва в кой път отходи, а най-паче в италиански работи, де и сам Наполеон толкова войска пожъртвува и живот си в опасност изложи. А кога вземем под видом русийская политика от Парижкий мир насам, коя на всяки начин ище да има сближение с Франца, и тук не издирваме тайни причини, можем ли допусти, че Русия тъй лесно ще се реши на едно такова нещо, кое ще ѝ направи най-голям неприятел Франца? А Пиемонт, кой ведно с освободена Италия има на крак близо до 300 тисещи войска, и каква еще войска — человеци, усърчени от любородности, кои отиват на бой като на сватба за свобода и отечество и кои от няколко време насам са се окървавили и дерат земя за бой, тии, кажа, храбри юнаци ще ли търпят тъй лесно да доде друга държава да им налага закони и воля си? То е невъзможно! А коя е тая сила, коя ще победи такова едно войнство, кое нити в юначество, нити във военни изкуства отстъпва другим европейцам, а най-главно, че то е решено да се жертвува до един, нежели да се покори веке другиму? А ако се такова нещо случи, ония държави, кои ще нападнат в Италия, могат ли съвременно удържа в мир и недвижност ония народи, кои живеят под нихна власт и кои чакат и най-малкое благовремие да се подигнат и отърват от нихна власт? То всеки може да провиди, че не е възможно, имеящ под видом днешни шум, кой се е раздал между им.

А колко за Прусия, то всеки може да съди, че тя, доде германски съюзи ѝ се не вредят от никого, никога не ще вземе участие в една такава борба, коя никаква полза не ѝ приноси освен пагуби. А и тайная наклонност Прусии не е ли позната твърде добре, че тя всякога ище ослабление австрийско, да остане сама тя глава германскаго съюза? Това като е тъй познато, поноси ли Прусии да вземе участие в тойзи съюз?

А Англия, коя досега таи мисли си на това отгоре и се

показва уж като посредственица за примирение, не ще ли се ползува от тия обстоятелства? И ако се тии сили счепкат, знай ли се и тая коя страна ще държи? Знайно е, че когато се заключаше Парижкий мир, тя не беше на това склонена, но искаше да се продължава бой с Русия и да докара Русия в най-голямо изнемощение. Англия, доде гледа, че Русия от ден на ден напредова и усвои цял Кавказ, и през кого с време може да се сближи с Хиндистан чрез една железница и вместо Англии да почне тя да продава Европи хиндистански производи, може ли да бъде приятелка Русии и да ѝ мисли добро? Ако Русия подпадне в някаква си погрешка и се сплете в такъв един европейски бой, не ще ли се ползува хитрая Англия от такова едно благоволно ѝ обстоятелство и няма ли нужния средства да действува?

В 124. БРОЙ...

БЕЛГРАД. 19 ОКТОМВРИ 1860 г.

В 124. брой на „Сръбске новине“ видяхме един безимен отговор със знак „Ж“ на наш един член, кого бяхме обнародовали в 4. брой „Дунавскаго лебеда“ и от кого част „Сръбски новине“ бяха превели в 123. си брой. Той наш член беше, както е явен, отговор фанариотскому органу „Византис“, кой клеветеше сръбское правителство, че не допущало белградским елинам (!) да си съзидаят особна черкова в Белград, в коя да си четат на елински език. Притом дописник того органа, за да даде уж важност члену си, месеше и обитаящи в Сърбия власи, уж че и тии били онеправдани от сръбскаго правителства, а после като в заключение си казваше, че в България се увождало в церкви и в училища български език, предмет, кой няма никаква связ, нити отношение с белградски мечтайни елини и с приселци в Сърбия власи, коих сръбское правителство има под същая равноправност със сърби. Тук, както види всеки, три главни предмета се споменуват: белградски мечтайни елини, приселци в Сърбия власи и български език в България. Ние по длъжност отговорихме и на трите предмета, без да нападнем на някоя си личност и без да кажем нещо си неистинно и противно праваго разума, и несъобразно законам и потребности местнаго

правителства, де днес издаваме наш вестник. Господин Ж., кой се е опълчил да брани елинизма в Белград, не се отговаря редовно на наш член и не се ограничава само на предмета, кого сме ние обнародовали, но отстраняящ се софистически (прихитрено), меси и други предмети, коих ние никак не сме споменали, и онова, що сме ние за частно навели, господство му го взема за общо. Ние щем наведе и сами негови речи и щем доказа наша реч. Господин Ж. започва: „У брою „Срб. новина“ читали смо један чланак „Дунавскаго лебеда“ као одговор на некији допис из Београда у грчким цариградским новинама „Византису“ печатанији.

И ми замерамо Византиу и његовом дописнику за оно, щто вели о грчкој школи и цркви и о власима у Србији; али са не слажимо са осталим нападањем „Лебеда“ на овдашње грке и цинцаре.“ Ние питаме господина Ж. кои тукашни гърци разумява, на коих да сме ние нападали? Ние доказахме че няма в Белград ни елин, ни грък чист, но няколко си грькомани, кои искат да се кажат, че са елини.

Какво нападане може да бъде на едно нещо, кое не съществуе? Ние се чудим на такава логика! После питаме господина Ж. защо меси и цинцари с гърци и клевети „Лебеда“, че нападал на цинцари? Ние казахме в отговора си, че мечтаещи себе си за елини и гърци в Белград, тии не са чисти елини и гърци, но някои са погърчени или по-право грькомани арнаути, цинцари, коих свободни гърци назовават Κουτζόβλαχοι — хромо-власи — и някои си македонски славяни. Тук, както всеки види, не спада цял народ цинцарски, но само някои си от тях. Познава ли господин Ж. цинцарский народ какъв е и какъв език говори?

Ние му казваме, че той народ по народности си няма някаква си ближност и сродство с елини и гърци. Той народ е преселен в Македония от Римлянская държава, еще от времени, кога тя се раздели надве, т. е. учреди и във Византион нов престол. Тии говорят влашки език, помесен и с други езици от народов, при коим са се преселели и с коим са имали и имат съобщение. А в Сърбия ги е имало еще във време великаго Душана. Негов законник потвърдява наша реч.

(XXXIII. О власѣхь и арбанасѣхь. 71. Где пръстои влахь или арабанасинь на селѣ, на тоизи селѣ да не станеть другы, за нимь греде. Аще ли по силѣ станеть, да платить поткоу, и що е изпасль.)

Господин Ж., кой се показва филолог и споменува и Омира, види се да не е изследовал народопоколения цинцарско и не им

знай история, а нити да е прочитал Душанов законник! Иначе не би месил цинцари с елини — гърци. Ние сме имали и имаме познайство с многим достопочтеним лицам от тях и сме разговаряли на техен език и тии достопочтени лица не се отричат от народа си, нито приемат да се кажат елини или гърци! После казва:

„У броју дошљака“. Какво иска да каже с това господин Ж., ние не разбираме! Ние отговаряме на дописа, кого видяхме обнародован в брой 401. във Византиса, де дописник го проважда от Белград и се подписва Д. А дописник, че бил от Белград, или не, то нам не трябва да знайме. С това, че не бил дописник от Белграда, опрадава ли се негова нападателна и лъжовна дописка? Господин Ж. не знайме де е учил тая сократическа диалектика. После казва: „Али што „Лебед“ вели.. Лебед, кој ни годину дана свога суштествовања у Београду не брои, да у Београду нема ни грка, ни елина, осим неколико погрчењи цинцаро-арнаута и македонски славена, томе се јако чудимо. Мы напротив поуздано знамо, да у Београду има и грка, и цинцара (наравно не у знатном броју), и да тии грци у своим кућама и у своим друштвама говоре своим матерњим езиком, но не збркано, као што Лебед потврђује, већ уљудно и лепо.“ За „Лебеда“ що казва господ. Ж., че не броил еще една година съществувания си в Белград и следователно не му са добре познати тукашни работи, на това е излъган, защото „Лебед“ се е еще в 1857 л. родил по тез води и тез места му са твърде добре познати. Самий му наслов „Дунавски“ нека извести господ. Ж., че то е тъй. А за гърци и елини че няма в Белград, за това не трябва да се чуди. Нека ги попита де и по кои места са се родили, как са се звали нихни прадеди и тогава ще се съгласи с „Лебеда“, че тии не са чисти гърци и елини, но са погърчени или по-право, както и више казахме, грькомани, съставени от някои си арнаути, цинцари и македонски славяни. Но ако не знай господин Ж. новия изследования германских учених, както Фалмерайера[1] и других, то на това ние не му сме криви. Един человек, кой се заузема да критикува един предмет, трябва да го познава добре. Еще забележаваме господину Ж. да не пада в клевети и лъжи и кога пише, да мисли що пише. Ние сами казваме, че в Белград има и цинцари, и арнаути, и македонски славяни и от тях са се съставили мнимии елини. А каква смисъл има неговое „ми, напротив, знамо, да у Београду има и грка и цинцара“, казал ли е някой си, че няма цинцари в Белград? Защо господин Ж. излага такава клевета и лъжа на

„Лебед“? И защо току меси цинцари с гърци? Тии са два различни народа. Или мисли, че мнимии елини в тях ще найдат подпорка елинизма? Ако мисли тъй, на това е излъган. Живеящи в Белград цинцари са разумни человеци и тии никога не щат приемна, освен някой си, да се откажат от народности си и от матернаго си езика. Тии, ако и да учинят това, по-напред щат предпочете сръбски език, защо живеят в Сърбия и имат нужда да се съобразяват с местни език, както всички въобще го познават добре, говорят и пишат на него. Мечтайний елинизъм тук, в Сърбия, няма никакво място и работа. После що казва, че гърци и цинцари в къщя си и в друштва си говорили гръцки, и то няма никаква связ с онова, що казахме ние в отговору си. Ние тамо казахме, че в Белград няма общество, в кое да се говори гръцки език. В Белград владеящи език е сръбский. А кога говорим общество, то г. Ж. трябваше да разбира добре тая реч. Т. е. такова общество или търговско, или учебно, в кое като се намери и някой си сърбин, да е унужден да говори гръцки, а домашно дружество е друго нещо. А за цинцари що казва, че в къщи си и в друштва си говорили и тии гръцки и еще „уљудно и лепо“, и това, г. Ж.,не е истина. Цинцари говорят матерни си влашки език, а не гръцки. Как ще говорят език, кого тии не знаят, изключая учивших се? Найпосле казва г. Ж.: „Лебед“ греши кад безусловно проглашава све овдешње грке и цинцаре за погрчене бугаре и проч.“ Тук г. Ж. явно клевети Лебеда и ние го молим да покаже де сме прогласили „овдешње грке и цинцаре за погрчене бугаре“? Ние казахме, че мними тукашни гърци или елини са погърчени гръкомани от цинцари, арнаути и от македонски славяни, име же българи нити поменахме. Ние удължаваме г. Ж.да си яви име и да се отговори и оправдай на това, иначе му казваме, че безусловно клевети Лебеда. Слава богу ние живейме в законно и просветено място, де такива работи се не допущат. После казва: „ И обвинујући с правом „Византиса“ да тражи раздор посејати међу Србима и власима, он у исто време чини такву неправду спрам овдешњи грка.“ Каква неправда разумява тук г. Ж.? Да се отговори един вестник на една лъжовна дописка и да покаже свету истина, чини ли някому си някоя неправда и с това докарва ли раздор? „Дунавский лебед“, издаваюш се в Сърбия на български език, има длъжност да брани тях две места, кога някои си лъжовно и неправедно напада на тях, бил грък, бил други. А с тойзи си отговор към дописника „Византиса“ изпълни си длъжност. Какъв раздор види г. Ж. в това?

При всичкия тия г. Ж. иска да се покаже и страшен филолог на елински език! Он казва, че реч μῦς =миш се употребява и от Омира и следователно била елинска. Чудно заключение! Колко речи се употребляват от Омира, все елински ли са? Омир употребява и реч δαήρ с дигама δαβήρ = девер, както ὀΐς с дигама ὀβίς = овца, и реч πόπος множ. πόποι = Θεοῖ =богове, на коя елински филолози никаква етимология не могат дâ. Но на славянски език си има твърде ясна етимология. Ние кога сравним наша реч поп с пунник = кумир, възвишено нещо, и с немское puppe = кукли, кумирчета, виждаме и́ истинное значение, т. е., че та значи възвишено нещо. А бога, както е знайно, с реч вишний изражаваме, а кога разглобим тая реч на ония слогове, от коих е съставена по-пъ, виждаме наш чист предлог по, кой значи извишеност. И тъй нахождаме самое истинно и естествено значение, живо днес в славянски език, т.е. по-пъ, възвишено, свето и приносно нещо. И тая реч според г. Ж. трябва да е елинска (sic!)!

Омир употребява и много други речи, както ὄρος с дигама γ-όρος = гора, ὁδός с дигама χ-όδος = ход, ἐτήρ с дигама β-ετήρ = вятър,οἶνος с дигама β-οίνος = вино и множество други. Елински всички филолози съгласно казват, че тии речи в старост тъй се употребляли с дигама, кое се засвидетелствува и от стари открити надписи, а отпосле дигама са заместили с познатия знакове ̓δασεῖα и ̓ψιλί и за тях то старо произношение станало ἄχρηστον = неупотребително; а във всички въобще славяни тии речи остали същи със старое значение и произношение, както всякому е известно: гора, ход, вятър, вино и проч. От това какво може се заключи? Ние оставяме дълбокоумнаго филолога Monsieur Ж. да заключи сам и да узнае, че Омирово μῦς е наше миш, мишкос увеличително и мишинцес — умалително! После казва г. Ж., че ἔφαγε произходило от ἐσθίω глагол, а не може, бедний, да види, че то ἐσθίω е нашее ѣсти и в бъдеще време гърци го спрягат ἔδομαι, кое произвождат пак от ῥῆμα ἄχρησιον = глагол неупотребителен ἐδέω—ἐδῶ = едая, яда славянско. Ние казваме г. Ж., че всички почти неправилни елински глаголи са славянски чисти, например δίδωμι = дая, в бъдеще спрягат δώσω и казват, че то произходило от стар неупотребителен глагол δάω — δῶ = дая славянско. Ἵστημι — бъдеще στήσω от στάω, στῶ = стая славянско и др. много, а когато всички елински граматици и филолози съгласно казват, че тия глаголи са стари и станали за тях неупотребителни, а за всички днес славяни са живи и употребителни, то ние пак що трябва да за-

заключим? Ние пак оставяме г. Ж. да си побие малко глава и да найде утешително за негов разум заключение!

После казва: „Лебед је слабо научио грчки, кад каже, да φέρε долази от турскаго вер. Φέρω стои међу најстариима и неправилним глаголима грчког језика.“ То! То! Защо то стои между най-стари неправилни глаголи, затова си има и корена в турско-татарское вер. А че произлази от него фора и други, то не доказва, че не е турско-татарска реч. Ние имаме множество примери, че много странни речи, като са се увели в други език, произишли са от тях и други речи на него език. А да докажем г. Ж., че има еще множество турско-татарски чисти речи в стар елински език, ето навождаме мимоходом няколко си. Отрицателная частица οὐκ = не на чисто татарски е също ук, а на турско облагозвучена йок. На гръцки второе лице личн. местоим. е ἐσένα, на турско-татарски е сана, ἐσείς, множ. на тур[ско]—тат[арски] е сис.Κεφαλή = глава на елински, на тур[ско]-тат[арски] кафа, на елински εὖ или ἐύς = добре, на тур[ски] ей. Елински ῥᾴστα и ῥᾷστα εὐκολον = лесно, на турски растъгеле. На елински βότανον = трябва, на турск. от и с дигама вот, а погърчено вотанон. На елински ἅρπαγμα = грабеж, на турск. харп или харап, на елински ἁρπή, кое на простогръцки тълкуват в речници си: κάθε δρεπανοειδίς ἥ, ἀγγιστροτόν, δρεπάνη, ἡ κόσσα = всяко криво остро нещо, коса! На турски харба или харби, а знайно е, че гръцкое δασεῖα се е произносило като ха, а и самая реч δρεπάνη и δρέπανον е турское търпан = коса! На елински σειρά = ред, на турски сыра, сырайле юрюйн = на ред вървете, и гърци казват μέ τήν σειράν на ред. На елински ζάλος = снемвание по реки, на турски сал и глагол салвермек = спущам надолу по води. На елински ὅλαξ, αὖλαξ, ἀυλάκι = вада, на турск. улук, на елински γελῷ = смея се, на турск. гюлерим, на елински γέλος = смях, на турски гюлмек и други множество, за коих нямаме време сега да се продължаваме. Подир толкова доказателства надейме се, че Monsieur Ж. ще се убеди, че и φέρε е едно от тия, т. е. турское вер. После казва г. Ж., че и реч τυρός била прастара гръцка реч. С какво може да ни убеди на това? Ние я находим и в един други език съща, кой е твърде ближен със староелинскаго, има член ὁ и член ἡ, окончания ος и ης, брои, както и на елински, има множество същи речи с елинскаго. А той език живее днес в Европа и се говори близо от 1 милион народ, кому историци отскоро откриха истинное начало отде е дошел. Той народ е скитащии се по Европа зингари [цигани], или по-право изгнании от Хиндистан парии. В техен език гвоздей се казва карфи, на еленск. също καρφί ; цвете = лулуди, на елинск. λουλούδι ; градина = периволи, на елински περιβόλι ; сир или сирене е тирил, на елински τυρός ; стол = скамин, на елински σκαμνί ; чук = свирин или сурин, на елински σφυρά или σφυρί ; кога кажат зингари да насветлят желязо, казват: пирозула, на елински е πυρώζειν от πύρ = огън; затвори = клисн, на елинск. κλύσε ; добивка = кер, на елински κέρδος и на турск. кяр; коза = катчика, на гръцки κατσίκα и на турски кечи: ключ = клидин, на гръцки κλιδί и по негде си κλιδίν и много други. На зингарски език има собствени имена Лолос, Манияс, Патирис, Минос и други същи с елински имена. Зингари броят 1 ек, 2 дуи, 3 трен, 4 щар, 5 панш, 6 щов, 7 ефта, 8 офто, 9 еня, 10 диш, 20 биш, 30 трианта, 40 саранта, 50 пенинта, 60 екшинда и проч. Ние тези филологически сравнения наведохме да покажем, че в елински мним първобитен език се нахождат множество речи от други езици, кои речи в него нямат никакво етимологическо начало. А то е доказателство, че той език в старост се е съставил от разни други езици. А това е било познато и Платону, и Ксенофонту, та затова тии мъже са писали:

„Елини взели много имена (в езику си) от варваров, а най-паче живеящи подвластни варварам; варвари же са по-стари от нас... Защото се преобъртат всевидно имена (език), никак не е чудесно, ако старий език (елински) никак не се различава от езика днешних варваров.“

(Платон в Кратила)[2]

Ето що говори и Ксенофон:

„Атинейчани, слушаще всеки език, избрали от едного и от другиго по нещо си. Елини же употребляват паче свой език, начин живота и облекло, а атинейчани смесено от всички елини и варвари.“[3]

От това Ксенофонтово доказателство види се явно, че тогдашни атинейчани не били чисти елини нити по езику си, нити по начину живота си, нити по одеянию си, но смес и сбирщина от разни народи.

Ние не щяхме да увождаме тойзи предмет в Лебеда. Но защото Monsieur Ж. казва, че Лебед слабо познавал гръцки език и че μῦς = миш била Омирова реч и φέρε не било турское вер, за това му показахме каква е днешная права наука и какво мнение има учений свят в лингвистическая наука за елински стар език. Схоластика веке не минува в днешний век.

Тая изчезна заедно със златия гръцки мечти!

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 27 ОКТОМВРИ 1860 г.

В проминалий си брой явихме, че от свидания трех северних царей във Варшава се очакваше съюз противо италианскаго напредвания и ние дадохме мнение си какви следствия може има той съюз, ако би станал. Сега же видим от разни званични европейски вестници, че нищо такова не можало да стане във Варшава, защо тии три северни сили не можали да се съгласят помежду си и цар Александър заради причина болести майци си, коя е и починала, отишел си е назад в Петроград и на утрешний ден са сторили същое австрийски и пруски царюве. „Indépendance" обнародова няколко си от Варшава дописи, от коих се види и заключава вишеказаное.

А в Парис се разгласяват разни мнения; от коих едни казват, че скоро сега ще бъде бой, а други, че то ще се продължи до пролет и че дипломатское перо може да успее до тогава да се то предупреди. И едни, и други се основават на деятелния военни приуготовления Австрии, Италии и Франции. „Indépendance" наводи мнение „Times", кой казва, че положение Австрии възбужда в тойзи час важни побуждения и в това състояние бой между ней и Италий, ако не е явен, твърде възможно е да бъде. Тойзи вестник се бои да не заприлича настоящее положение на 1859[1] и забележва, че днес има еще повеч нещо си смутително, нежели тогава, сиреч разположение Пиемонта, кой е изтуплен от успеха си, да накара съперника си с всички възможни средства да встъпи в нападвание. А ако Австрия, казва, постоянствува да удържи последная си италианска област, бой може да се отложи за време, но ще бъде невъзможно да го отбегне. В други же един член „Times" разгледва въпроса, какво действие може има пригласение едного конгреса на европейски работи. Той пита първо, ако един такъв събор може се призова да защити начало невмешателства и разпространение на папски земи: но забележва, че в такъв случай единогласие между членам того съвета ще бъде невъзможно, защото занятието Рима от французшки войски е неоспоримо едно насилие начала невмешателства. Конгрес же може ли и он да се вмеси? Но, казва еще „Times", кое право един съюз страних самодържцев може има да се вмеси във воля едного народа, освободившаго се от странна власт и съединившего се, да си избере владетеля? Конгрес,

казват, може се събра да назначи чрез Европа новая държава, съставена в Италия, и негли да принесе посредствие си между новая държава, Франца и Австрия относително на ония страни италианския земи, коих тии две сили еще задържават. Но еще не е дошъл час да се положи печат на големая грамота свободи Италии. Кога Виктор-Емануил усвои цяла Италия, изключая Рим и Венеция, и кога постоянно седне на новий си престол, тогава само тойзи самодържец ще бъде в положение да пригласи посредствие Европи между него и оних, кои го забранят да усвои столица си (Рим) и северни крепости. А тая минута, казва „Times", не е далеч и то е на Виктор-Емануилова ръка да поспеши приближение ѝ. Но доде тя достигне, ние не можем да видим в един конгрес освен една опасност за начало, даже коего Наполеон III се прогласява наблюдател."

Подир тия мнения, що дава отважний английски вестник „Times" и „Indépendance" ги уводи в страници си, ние можеме потвърди наше мнение, кое в проминалий брой дадохме о съюзу във Варшава противо италианское напредване, че той съюз не може да стане такъв, какъв го провъзгласиха някои си европейски вестници и че ако някак си е станал, той не може има никакъв успех в полза бранящих монархическое старо право; защото италиански работи са взели веке съвсем други ход, щото нити дипломатское перо, нити въоръженая ръка северних сил могат го възпря, когато Франца и Англия не са съгласни с тях, защото ги унуждават съвсем други интереси, а днес всичко се върши за интерес.

СЛАВА БОГУ, ЧЕ И...

БЕЛГРАД, 27 ОКТОМВРИ 1860 г.

Слава богу, че и в отважни европейски вестници злоба фанариотскаго свещенства почна да се описва и обличава с най-черни краски злини. Нека и просвещен свят Европи узнае що са бедни българи от няколко века от тях изедници изтеглили. Просвещений свят Европи, кой се старай да уведе право человечества в африкански и други пустини, а не обърта внимание на повеч от 6 милиона български народ, кой е теглил повеч зло от фа-

нариотско свещенство, нежели заробении в Африка черни! Той български народ, кому просвещений свят Европи отчасти само познава прехвалния добрини и кой от няколко време насам почна да се образовава и напредова в науки доста, съобразно с обстоятелствам, под коим се находи. Нека просвещений свят Европи узнае добре, че българи с всичко си законно право се отказаха от власти фенерскаго свещенства и ищат независимо си свещенство, кое допреди един век са имали в лице Охридскаго Патриарха!

Ние в 5. брой Дунавскаго лебеда обнародовахме един допис от Цариграда,[1] де се описваше подробно с какъв безчестен начин е станал избор фенерскаго патрика и как фенерски отци са си скубали бради един другиму, разпукали си глави и гологлави, и без чели са текли към В[исоката] порта да се тъжат един противо другиго, щото правителство се е унуждило да се вмеси в това патришко избиране. Ето и „Indépendance“ каква дописка обнародова от Цариграда о тому същому предмету: [Следва текстът на дописката, описваща срамните сцени, станали при избора на новия патриарх.]

Атински публицисти нищо не говорят о тому, не им поноси! Само викат безобразно противо български въпрос, но и тях пак кой ги слуша!

СЪЧИНЕНИЕ Г. РАКОВСКАГО...

БЕЛГРАД, 27 ОКТОМВРИ 1860 г.

Съчинение Г. Раковскаго „Няколко речи о Асеню и проч.“ обезпокоява твърде много йезуитски орган и Цариградски йезуити. Тии са се разярили като бесни и нападат на него с най-голямо безобразие и безстидност. А може ли то съчинение да бъде приятно и по воля йезуитскому органу и йезуитам? Не въистина! Тамо се доказват папски були и легенди относително Българии, лъжовнии сплетени отпосле в разни йезуитски фабрики. Тамо се доказва цел и намерение пропаганди и злини, коих е тя миру нанесла. Мечтаемая уния се доказва лъжовна и никога не съществуваща в България. Най-после тамо се открива българъм как се е най-напред съставила и явила днешная йезуитска

отрепка между им, от какви лица се състои и каква цел има. Всеки разумява добре, че такова едно съчинение, кое показва и открива българъм истина и ги съветова да не слушат такива изневерци предатели народа и продадени телеса, да се не цепят и делят в раздорни и никога непримирими религиозни разделения, но да живеят в онова единство и съгласие, кое толкова време са свято увардили. Такова въистина съчинение никога не може да бъде приятно йезуитскому органу и злобливим йезуитам, защото ги гони и разорава техен план. Български народ го прие с най-голямо си усърдие и благодарение. Доказателство е, че три тисещи екземплара се досега продадоха. Защо йезуитское перо не може да опровергае онова, що е там доказано за техни лъжливи и отпосле сковани папски були и легенди, коих тии сеят между българи? Един едничак Асеня II надпис послужи да обори и докаже лъжовно всичко, що е казано от папищаши за мечтаемая уния. Търновски патриарх Евтимий описва твърде добре какво отношение са имали българи във время Асеня с папищаши и за коя причина той великий цар български ги е поразил и разбил при Одрин, уловил императора им Балдуина жив, отвел го роб в Търново и тамо го наказал. А защо е сторил това великий Асен? Защото латини докачили православие според патриарха Евтимия, кой ги нарича нечестиви, и обрали и съблекли всички цариградски черковни утвари. Това като не са могли да търпят цариградски православни, призовали са благочестиваго царя българскаго, Йоана Асеня, сина стараго царя Асеня, кой ги е освободил от латини, коих е пристойно наказал. Не е ли свято за българи такова едно свидетелство святаго ни патриарха Търновскаго Евтимий? Можеме ли ние веке да слушаме лъжовни були и легенди, коих са сплели и сковали йезуитски с обръснати мустаци попове да лъжат и примамват свят? Може ли йезуитски орган и негова почетна чета да гледат с добро око на такива обнародовани български святи древности? Тии им затварят път, кого са уловили, и доказват им лъжовния постъпки, коих искат тии да предпоръчат българъм с по техен начин и дух лъжовно сковани були и легенди. Кой българин ще послуша веке една папищашка приказка, сплетена от йезуитски попски глави, кога той види свои святи народни древности да му доказват истина? Разумява се, че никой други освен продадени телеса йезуитам. Но и тии вътрешно в съвест си, ако е остала съвест в тях, познават истина.

Йезуитская отрепка напада и село Котел — месторождение Г. Раковскаго — и казва, че тамо имало и цигани. Да! В Котел

има и цигани жители, но котленски българи не правят цигански работи, т. е. ни един котлянин не се е продал йезуитом и е станал гонител прадедния вери. То е само на едни цигани свойствено да си менуват вяра, да се прилепяват при всякоя и да не държат никоя си, както е сторила йезуитская отрепка. Знайно е тяхно начало в пословица: Мюсюлманин чок намаза вар. Християнин чок пепризи, хай гиди чингенелък! Не намазъ вар, не пеирази![1]

Ако знаеше йезуитская отрепка какви древности се нахождат в Котел, да открият цяла история Българии, какви заслуги е учинил Котел Българии отпосяе падения ѝ в разни отношения и най-после като по всичка почти България бе угаснал народний дух и не една българска книжица нигде не се виждаше, котленци първи обърнаха внимание на това и тии се решиха да дадат първий удар на гръкоманство. Приснопамятний отец Софроний, прежде поп Стойко в Котел, а после епископ във Враца, първи е превел на български поучителное тълкование Евангелия и тях усилни и мъчни времена го е напечатал и разнесъл по всичка България.[2] А и колко негови ръкописи има разпръснати между народу!

После поп Стойка се явява пак от Котел български буквар многоуважаемаго П. Берона доктора, кой буквар и до днес заслужва голяма полза.[3] Подир се явяват преводи Анастаса С. Кипиловскаго, пак котлянца. Подир се явява приснопаметний отец Неофит архимандрит Хилендарски, котлянин, и освен книжевни си познати трудове, от първи е почнал да проповяда явно по сичка България злоупотребление гръцкаго свещенства и нему сме днес длъжни за Цариградска народна черкова. Подир отца Неофита се явяват и други котлянци в книжовное поприще: Гавриил Кръстович, Захария Симеонов, Гранитски, Изворски, Василий Берон, кои и днес еще с това се занимават. А княз Вогоридова жъртва за българская черкова колко заслужва?[4] И княз Вогорид е от Котела. Най-после днешни привъзгласен от народа за български свещеноначалник Иларион Стоянович, както ми се струва, и той си тегли рода от Котел или баща му, или дядо му са от Котел.[5]

Ние тук нямаме предмет да хвалим Котел. Ние отдаваме равна похвала на всеки град и село Българии, стига да е сторило и принесло една и каква да е добрина общому отечеству; но защото йезуитская отрепка напада на Котела, възпоменахме тия неща, кои са всякому познати. А еще нека знаят наши читатели, че познатий за родолюбие си ученейший доктор П.

Берон, освен като приноси чест и слава за всем българъм между ученому святу Европи със свои си изрядни съчинения, той непрестанно помага на толкова училища в България и толкова младежи е издържал и издържава в науки. А живеещи в Мала Влахия котлянци, и тии на колко младежи са помогнали и помагат! Какво иска да каже йезуитская отрепка, що напада на Котел? Иска ли с това да похвали месторождение си Сищов? Ако е то, ние му отговаряме, че Сищов е въистина похвално място; тамо има доста родолюбци българи, за коих ние и другаде сме казали истина. Но негова личност и другаря му Манчовича приноси срам Сищову! Такива пекни (лекета) по-добре би било да се не яват от Сищов.

ЙЕЗУИТСКАЯ ОТРЕПКА...

БЕЛГРАД, 27 октомври 1860 г.

Йезуитская отрепка, като ѝ пристойно име дадохме, обезобразила се е дотолко, щото трябва и друго еще име да ѝ се даде. Ние, като размислихме и не можахме да найдеме прилично име на нейно безобразие, напомнихме си нещо, с което само можем да я сравним. Кога живеехме в Цариград, имахме един приятел турчин ходжа, на име Ахмед ефенди. Той един ден ни предложи: хайде да те заведа на едно място, де щеш видя едно твърде любопитно и занимателно нещо, кое не си видял други път. Ние се склонихме на Ахмед ефендюво предложение и тъй тръгнахме към Едрине капусу. Там, както е явно живеещим в Цариград, обитават около стария цариградски стени познатии черни зингари. Като достигнахме тамо, Ахмед ефенди каза: да се запрем тук и гледайте що има тук. Тамо се бяха събрали няколко си зингари, жени, мъжие, голи деца и стоеха на две страни разделени от едно въже, кое бе теглено помежду им, като че щяха да представят някое си позорие, но действие не бе започнало еще, актори се чакаха.

Ние от любопитства попитахме другаря си: що е това, ходжа? А он ни отговори: „Бу ип чекчектар“ — това е тегление

въжа — и това трай цяла една неделя, прибави Ахмед ефенди. Сега ще видите що ще стане тук. След малко се явиха две безобразни черни циганки и изправиха се една от едная страна въжа, а друга от другая, в разстояние, колко да се не достигат. Събрание зингарско общество стоеще мирно и в най-голяма тишина, само по очи им се изобразяваше голямое нестърпение кога ще се отвори многоожидаемая от тях сцена и ще започне действие. Представивши се циганки си плеснаха ръце и с обичное тем безобразие изрекоха вместо поздрав една противо другия най-безстидни и срамни речи, коих человек не търпи да слуша, а камо ли и да каже! После една от тях млъкна, а другая почна да нарежда укоризни противо съперници си. Тук нямаше никакъв определен предмет прения им, кое ги бе накарало да теглят въже, но оная безобразница нареждаше всичко, що е най-мръсно и най-гнуснаво на свят противо съперници си. Най-после смеси и мъжа си и правеше сравнение с мъжа съперници си, като изказваше злини му, а най-срамное, че правеше едно отвратително описание и на телесни им части. Това трая близо до един и половина час и безобразная циганка се разпени в уста си от зло и като си показа и срамния места съперници си, падна на земя и тъй се свърши нейно действие. Тогава почна другая еще по-безобразно и нареди и тя против съперници си същия гнусоти и срамоти, и тъй се свърши него ден действие на циганское — им чекмек. Слушатели же зингари почнаха да разсъждават коя повеч мръсотии е изказала съперници си и тъй решиха не разпра си, но коя е по-безобразно говорила! Ние сравняваме и уподобяваме йезуитская отрепка с това циганско им чекмек! И това уподобение всеки ще го найде прилично за нея йезуитска отрепка, коя се е нацапала и омърсила с най-голямое безобразие и мръсност, откак се е появила, за нещастие, между българи и е еще безстидно надянала българское име!

Ни един търговец, ни един учен, ни един най-после честен българин не е оставила да не напада безобразно, по циганьски. Всичко, що не е йезуитско и папищашко, за нея отрепка е противно и лошаво. Само папа и негови йезуити били добри! Но не смисля ли тя гнусна отрепка, че време ѝ дойде веке да се хвърли на гноя? Не смисли ли, че тогава веке не ще я сбира нигде по тез места? Ние един път завсегда ѝ отговаряме, колко се относи за безобразия ѝ. А колко за йезуитство и папищашство, що се труди да сее между българи и да цепи българскаго народа, да докара брат противо брата и баща противо сина, то за него народна свята длъжност ни унуждава да я гоним,

доде се изчисти и изтреби от помежду ни. Нека си не въобразжава, че ще отбегне от народная обща казн! Доще едно такова време, щото и миши дупки да не могат да я съкрият!

А йезуити, о, вие злобни и лукави йезуити! Цяла Европа ви гони, презира и уничтожава по цял свят, не мислете и не се надейте, че ще постигнете цел си между българи! Ако сте наишли двама-трима заблудени лъжебългари и мислите, че с тях ще извършите нещо, на това сте излъгани. Българский народ се състои от 6 милиона и више, между коим брои множество учени, кои познават твърде добре какви злини сте вие изнесли на свят, и тии никога не щат търпя да раздвоите и разцепите милаго им народа, кой при най-тежкия обстоятелства е остал целокупен, увардил прадедная си свята вяра, коя е получил от самаго посланика Павла, а не, както вие и други блещуревят, че тии му дали вяра и кръщение. Гледайте вие как ще се отървете от Гарибалдови ръце! В България няма за вас хляб, тия векове, кога западнии трепереха от ваш поп, минаха веке! Сега се подсмиват веке с него и той се е унуждил да проси свети Петрова парица за обдържание си. Негови проклятия не струват веке пари и сами негови папищаши не се боят от тях!

ЙЕЗУИТСКАЯ ОТРЕПКА...

БЕЛГРАД, 27 ОКТОМВРИ 1860 г.

Йезуитская отрепка, за да скрие лъжебългарство си, сплела си и попско родословие! Види се, че си е наумила да стане някой си йезуитски с обръснати мустаци поп. Но то не ще ѝ прилича твърде, защото е доста очернена. Нейно родословие прилича на оная басня, коя се приказва за мазга. Една мазга (кътърка), която искала да се похвали и тя с родопоколение си, казала, че вуйчо ѝ бил ат, а баща си съкрила!

Йезуитская отрепка претълкува и апостолское правило по йезуитски, кое ние в 3. бр. Лебеда обнародовахме, че всеки народ има право да има своего си началника свещенства. Но то не е чудно за един йезуитин! Тии да достигнат цел си, облачат

се в различни дрехи, като карагьози, и менуват и самое свещено писание. Тии в Хиндистан са сковали лъжовно евангелие, в кое никак се не споменуват Христова смърт и разпятие, а кръст никак не показват. Тии имат изобразен Христа като един страшен войник, въоръжен, и пред кого стоят коленопреклонно цари и мъдреци!

После йезуитская отрепка приходи и явно веке с най-голямо безобразие говори и придумва българи да признаят папа и да станат унияти. Тя плете и похвали за уния си, но ние ѝ казваме, че благоразумни българи знаят твърде добре, че уния е за тях една смрадлива воня, коя ще омърси и раздвои невинни български народ. Примери им са пред очи в австрийски славяни и власи, в какво жалостно и бедно положение са ги докарали тия йезуитски вонии! Тамо дотолко се мразят и ненавиждат тии бедни народи, щото многажди и до убийства дохождат. Йезуитская наука до това ги е докарала! Народи еднокръвни и един език говорящи, а според йезуитская воня, коя са тии вмъкнали помежду им, достигли да се ненавиждат и гонят като най-големи неприятели! Еще по-ближен пример имат българи малочислени брой павликян в България, кои и по език, и по народности са едно с българи, а дотолкова мразят и ненавиждат въобще православни българи, щото и кара-каури — черни неверници ги наричат. А то е плод на йезуитская наука. Жалостно е да гледа человек по тях села един с обръснати мустаци поп, кого тии наричат домино, да владее всички с най-тиранически начин, да ги съди и запира по воля си, да им гони народни обряди и обичаи, сватби и игроводи и да им не дава нищо историческо да споменат от свое старо прошествие, но само папа и домина си! С една реч, йезуитски попове ги направили като волове.

Такива ли работи иска йезуитска отрепка да се въведат в България? Раздори, ненавист и конечно уничтожение народности, то е йезуитска главна цел! Кой прочитал и най-малко нещо си от многобройния съчинения, що са писани в просвещена Европа за йезуити, все това ще срещне и види навсякъде. Който от българи в днешни просвещени век се измами и поведе подир такива йезуитски мисли, той ще се покаже, че е най-ничтожен и най-глупав и прост человек на света и че той не яде хляб, но пасе трева!

После, за да даде някоя си важност на това, що блещуреви, казва, че гърци щели да гонят български език. То веке мина за гърци! Тии веке да пият една студена вода за това! Българский

народ си отвори веке очи и по всички места се отвориха училища, кои се посещават и от сами паши и управители в изпитание учеников. Каква власт имат на ръце си веке гърци или какво могат доби? Не видим ли, че самое правителство узна веке техни сплетки и от ден на ден почва да ги презира и уничтожава! А може ли отоманская Порта да остави тойзи български въпрос тъй несвършен, без да го тури в един ред за общое спокойствие на 6 милиона народ?

При всички тия глупости йезуитская отрепка казва, че българи, като стават унияти, ще се отърват от клевети и мюзевирлици, които гърци правили пред правосъдно наше правителство. Тук йезуитин само себе противоречи. Когато е правосъдно правителство, какви клевети могат прави гърци пред правосъдно правителство? Йезуитска глава! Ако ли же правителство не е правосъдно, то папа има ли власт да го накара да бъде правосъдно? Смешно йезуитско мъдруване! Ние видим, че отоманское правителство днес твърде добре издирва работи и без да опита едно нещо, не решава тъй лесно. Какво блещуреви тук йезуитская отрепка? Ако гърци наклеветят нещо си българи, тии не могат ли да се увардят и да докажат истина? Или им е запушил някой си уста, или ги е ритнала камила в уста според пословица? Такива йезуитски мъдрувания нека идат да ги продават между дивия народи, де еще книжевност и наука не са се появили. Българи, слава богу, научиха се да се представят пред отоманская Порта и да си изказват жалби, а Порта никого, кой има да ѝ каже нещо си, не гони го, но слуша и веднаж, и дваж и после свършва, ако е за свършване работа. Но не се вършило тъй лесно; ами в просвещена Европа вършат ли се тъй лесно такива работи?

Йезуитская отрепка ни пита: кого ние предпочитаме, папа ли, или гръцки патрик? Ние ѝ отговаряме, че ни едного и че и двамата имаме за человеци, кои нищо не следоват по евангелским правилам. Един иска да се каже наследник Христов, наместник посланика Петра, райски ключар, със сабя в ръка, и изисква всички християнски свят сляпо да се покланя на негова йезуитска воля! А другий е надянал титул всесветейший, титул, кого християнство отдава само святому духу и пресветейший Богоридици! По делам же си и един, и други са нищо!

Ние предпочитаме и искаме и щем се труди, доде съществуваме, да добийме наше независимо свещенство, кое сме в старост имали, както е обширно доказано, и кое и сами султани, завладетели Българии, нам са неповредно и независимо оста-

вили из начала, но преди един век гръцки сплетки и лукавщини чрез отоманская Порта са го оборили, както е и о тому обширно доказано и сами берати свидетелствуват.

Но сега пак Хатихумаюн человеколюбиваго султана наново го възстановява, възнобновляющ и потвърждаещ стария права всех подаников си народов без изключения. Ето наше искане, ето наше старание! А то е и желание на всички благоразумни българи, кои желаят и ищат наш народ да не се цепи и впадне в религиозни между си раздори; коих плод ще да е унищожение народности ни, за коя толкова жертви са ставали, доде се разбуди и развие, в който степен е до днес дошла!

Наши неприятели с четири очи гледат да стане такъв един раздор помежду ни, да ни играят после тии, както си щат. Но ако наши българи постоянствуват на това си праведно, законно, сходно и съобразно с Хатихумаюна искане, отоманская Порта трябва един ден да го потвърди с един ферман и тогава всички наши неприятели щат се оттегли настрана. Който е чист българин и който е смукал девическо нескверно българско мляко, на тия наши спасителни за народа ни мисли ще се склони и на това само ще има старание си!

После ни известява йезуитская отрепка, че няколко си младежи българи влезли в папищашки училища и в поляшки в Парис лицеум. Ние се радваме от сърца за това и молитствуваме им добри успехи. Но ги съветоваме братски и от българско сърце да се ползуват само от нужния науки, а колко за йезуитство, да не обърнат никакво внимание на това и да се вардят от него като от смъртоносна отрова! Ние никога не сме били противни да ходят наши българи в европейски училища и учебни заведения, но да отбягват само онния йезуитски фабрики, кои са за тая цел съставени, т. е. да разпространяват пропаганда си и да сеят раздори между народам. А колко за поляшкий лицеум в Парис, ние мислим, ако не сме излъгани, че йезуитство е далеч от него. Ние сме имали случай да се запознаем отблизо с многи от знаменитих и учених поляков, кои с въздиханием доказват, че една от главни причини падения и разорения им са били лукави йезуити! Тии са най-големи раздори и сплетки сеяли помежду им!

ПРЕДИ НЯКОЛКО ЕЩЕ ВРЕМЕ...

БЕЛГРАД, 27 ОКТОМВРИ 1860 г.

Преди няколко еще време бяхме се известили за новосъставленая търговска къща в Русе на г. г. Иван Мавриди и П. Златов, но сега сме пригласени да обнародоваме и нихно окръжно писмо в наш лист.

Ние от наша страна се радваме за такава една търговска къща, коя приноси търговски си услуги нашим българъм и молитствуваме ѝ добри успехи от все сърце. Дано още такива търговски къщи се съставят по наша България, кое е за полза народа и разпространение търговских предприятии! Ето и окръжно ѝ писмо [следва текстът на писмото].

НАРОДНОСТ

БЕЛГРАД, 1 НОЕМВРИ 1860 г.

Преди двайсет и пет години това свято и мило име рядко бе познато в България и от твърде малко лица се слушаше. Но каква внезапна и бърза промяна за няколко само годинки!

Тисещи български сърца се подвижиха като от електрическа невидима сила и сега това свято и мило име ги е разположило днес във възторг. Всеки усърдно е наклонен да служи и принесе нещо си тому общому двигателю и всеки желае и се труди да се с това мило име почете и прослави. Доказателства са разни пожертвувания, коих от няколко години насам са учинени и ежедневно се чинят от разни в странство и в България живеещи българи. А защо тъй късно да се яви и развие народний дух между българи, живеещи сред Европа, а най-паче в тейзи векове, кога почти цяла Европа е толкова напредвала и своя народност миру славна показала? Дали сами българи са на това причина и виновати, или друго някое си вънкашно притеснение ги е в такава морна недвижност и безчувствие държало? Всеки, кой се е малко нещо занимал в български работи, т. е. в нихна отпосле падения им под турска власт история, знае добре, че

главна причина конечнаго угасвания народности им са били злобливи фанариоти и нихно свещенство, кое за тая цел им е оборило патриаршия в Търново и Охрид и от лукави фанариоти заменило.

Тии фанариоти, както е доказано, са изгорили безбройни старобългарски книги, гонили всяко старобългарско възпоминание и вместо тях увождали са гръцки език и разпространявали са мечтайний елинизъм! Това, както е знайно, траяло няколко векове, щото български народ е силом трябвало да подпадне в таково незнайство и да заборави за време своя премила народност, а да се прилепи част от него при гръколудие и да стане сам гонител народности си. Примери того еще и до днес са, за нещастия, остали между българи они ръждиви стари духове, кои еще не са изишли от онова си в гръколудие заблуждение. Такива стараго духа ръжди еще се нахождат по разни градища Българии и за стид българскаго народа еще се държат от оная си заблудена мисъл. Тии ако и да не важат днес нищо, но все са камен претъкнения за всяко народно българско предприятие. Тях може да ги сравни человек с осталия от яничарскаго духа стари ръжди, кои са противни на всяка добра нова уредба и преобразование турскаго царства, а и самое яничарско име чорбаджии у тях е явно остало! Ние не щем тук да увождаме личности, но само напомняме нашим родолюбивим българъм да си имат грижа и внимание на това, а най-паче в настоящее време, кога се най-голяма бодрост изисква за наш народен о независиму ни свещенству въпрос. Тии стари ръжди, ако и да нямат веке голяма сила и власт в ръце си, както е преди било, но все пак могат бърка; защото от сутре до вечер киснат и се подлизват във владишки и в управителски къщи (конаци) и друга работа нямат, освен да правят сплетки (мюзевирлици)! Кога ще дойде онова щастливо време да се изчистят из България и тейзи стари ръжди и зарази? Отоманское правителство е обърнало внимание си на това и някои и други се наказаха, но общий един удар им трябва, както е било с яничари. А за чудо е, че всички тии стари ръжди са все хаджии, человеци, кои са ходили на божи гроб да се поклонят на ония свети места, да си изповядват грехове и като се завърнат в отечеството си, да оставят веке всяка светска грижа и да гледат и се занимават само с душа си. А тии, напротив, като се завърнат с това арабско име хаджии и според него добият пристъп в общи работи, стават по-лошави отнапред и според народная пословица, коя е за тях направена, отиват с един дявол в глава си, а връщат се с четири

си! Много пъти се е случвало и покръстени някои си цигани да идат на божи гроб и като се върнат с почетное име хаджи, стават и тии чорбаджии и ищат да управляват общонародни дела!

В МИНАЛИЙ БРОЙ...

БЕЛГРАД, 1 НОЕМВРИ 1860 г.

В миналий брой цариградски ни дописник поменуваше нещо си за „Цариградски вестник“ и за г. А. Екзарха, т. е., че под неговая болест, ради коей се уж престана издание того вестника, таила се някаква си друга тайна! Ние, желаещи да бъдем всякоги безпристрастни и истинни за все, що се относи за наши народни работи, щем пожертвува във вестнику си и една страница за тойзи предмет.

„Цариградски вестник“, както е знайно, с всички си недостатки, приносяше голяма полза народу ни, кой е оскъден от много в книжевност и негово престание, а най-паче в едно такова обстоятелство, кога йезуитская чета явно веке почна да сее раздори и отцепвания между народу ни, докара и вреда. Ние не щем издирва тук коя е истинная причина престания му, но щем изложи народу самая истинна повестност, как изпърво се издействува допустителний ферман за тойзи вестник и кому трябва да принадлежи днес то допущение. Знайно е, че първи от българи се е потрудил да издава на български език вестник господин Иван Богоев, от Карлово родом. Той многопохвалний българин, от родолюбия подбуден, с големи трудове, без да има свои средства, помощия на някои си родолюбци търговци българи, най-напред започна да издава български вестник отвън България (мисля, в Липиска или Виена?), де издаде няколко си броеве. Но защото не можеше там дело да напредва, ради пенежни средства, унужди се да дойде в Цариград и тамо да започне това общополезно за български народ дело. Но за това трябваше да се издействува отстрани правителства един ферман. Г. Богоев трябваше да прибегне за това при тогдашни в Цариград българи, от коих и тогава по-главнии се нахождаха в Балкапан хан. Но тии, както е знайно, тогава еще не бяха

тъй, както днес опознати, нито имаха влияние и пристъп в правителствени места.

Това беше, както ми се струва, в 1847 л[ято], (не помня добре). Г. Богоев беше дошъл в отчайване за сполучия допущения, кога един ден се найдохме в Хасър-чаршиси на едно кафене, де обично тогава ходеха балкапански българи. Тамо като се разговаряхме с него за тойзи предмет, мене ми падна наум, че тая работа може да се свърши чрез едного българина, кой беше тогава в царска служба и за добър еще случай в министерство просвещения и земеделия. Той българин беше покойний Василаки от Върбица, село в Преславско окръжие, 6 часа далеч от Котела. Но той человек тогава не бе всякому пристъпен и трудно беше да му се предложи такова нещо, а най-паче от млади българи. Но за щастие, той беше познат добре с покойнаго ми отца и с г. Хр. Тъпчилеща. Тогава предложих г. Богоеву да поговори о тому с г. Хр. Тъпчилеща, а аз от моя страна говорих покойному си отцу, кой беше тогава в Цариград и при кого често дохождаше Василаки и по цели часове се разговаряха с него. От една страна, покойний ми баща, а от друга страна, г. Хр. Тъпчилеща придумаха и склониха Василакя да издействува такъв един ферман. Но покойний Василаки беше много интересат человек, кое го и накара на такова нещо, а не някаква си искра любородности, защото за малко време той като издействува такъв ферман на име си, иска да му се плаща годишно нещо си за това. Г. Богоев с всичка му оскъдност трябваше да склони на това, само да сполучи желаема си народна цел. Така г. Богоев почна да издава „Цариградски вестник“ в Балкапан хан в оная малка и оскъдна печатница, коя с големи трудове си беше набавил и купил повече помощия на някои си от Влашко родолюбци българи. Но в него време, както е знайно, наши българи еще не обръщаха дотолкова внимание на такива общополезни дела и трудове и г. Богоево предприятие не отиваше редовно, нити му бе възможно да напредва без средства. Он се денем и нощем трудеше сам да пише, сам в печатница си да нагледва и работи и сам еще да тича по пощи! А, от друга страна, да няма и най-нужни си разноски и да е еще задлъжнял тому и оному за народное дело. Ние тук нямаме намерение да хвалим г. Богоева, но свята длъжност ни кара да кажем истина, на коя сме били отчасти очевидци, а и многи други наши еще живи българи знаят това и еще може би по-обстоятелствено.

Тъй г. Богоев, като беше дошъл в голямо утеснение и го

непрестанно заставаха ония, коим беше задлъжнял, един ден остави Цариград[4] и всичко , що имаше в Балкапан, т. е. печатница си и книги. Подир негово отсъствие яви се купувач печатници му г. А. Екзарх, кой беше тогава наскоро дошъл от Русия в Цариград. Г. Христо Тъпчилеща и братя Караминкови, кои тогава бяха при него, бяха Богоеви главни кредитори и тя първа в Цариград българска печатница, купена повече от родолюбиво спомоществование, продаде се за дълг основателя ѝ, и то от българи!... Г. А. Екзарх я купи, мисля за десет тисещи гроша, и почна да издава „Цариградски вестник“, като плащаше Василакю едно годишно количество за фермана. Но Василаки до 1854 нямаше никакво сношение с г. А. Екзарха, защото беше противник на негови мисли и други пострадствуваха при него да допусти да се издава „Цариградски вестник“ с негов ферман, кого си той имаше като един приход и в „Цариградски вестник“ не виждаше се име редакторово. Това е самая истина и начало за „Цариградски вестник“, познато нам твърде добре до 1854 л[ято]. Сега да дойдем на главний си предмет, т. е. кому трябва да принадлежи тойзи ферман.

Колко же за г. Богоева печатница, имали ли са право кредитори му да я продават, нямали ли са и какви други околности са станали в тая продажба, т. е. тя струваше ли повече, ние не щем го издирва тук, нито сами сме се заузели да браним право г. Богоева, кой е, слава богу, еще жив и може един ден да извести самая истина пред народу, както и беше нещо си, струва ми се, в „Български книжици“ писано о тому. Ние, както казахме, щем разгледа главное и нужное засега. От 1854 до 1860, между кое разстояние се случи и смърт покойнаго Василакя, не зная какви условия е имал г. А. Екзарх с Василакя до смъртта му, а после смърти му на кое име се е менил той ферман. Ако е останал той ферман на Василакьово име, то г. А. Екзарх няма никакво право, нити мислим, че ще приемне да го усвои, а най-паче като той ферман се относи на едно общополезно народно дело. А и Василаки после смърти си, известяваме се, оставил всичко си имение на българская народна в Цариград черкова, щото и той ферман остава народен български. Ако ли же, доде е еще бил жив Василаки, г. А. Екзарх го е купил от него и го е прекарал на друго някое си име (защото на негово име като странний поданик не може да бъде), то пак г. А. Екзарх няма никакво право да задържава и усвоява такова едно народно дело за себе си, но трябва да го предаде народу, като му се плати онова количество, що е дал за него

и го докаже с писмени верни доказателства. Ние наричаме тойзи ферман народен, защото казахме с какви начала се е издействувал, и че еще наш народ не е достигнал дотамо, както е в Европа, щото един редактор да върши това като едно особно си търговско предприятие. Наш народ е еще далеч от това!

Но може г. А. Екзарх да противопредложи, че като е толкова години издавал „Цариградски вестник", иска пак да го издава. То твърде добро и свято дело. Но г. А. Екзарх обнародва, че лекари му решили да се не занимава веке с такова занятие и затова трябва да найде един добър редактор и да започне по-скоро издание „Цариградскаго вестника", но без да иска г. А. Екзарх да се ползува нещо от фермана, както покойний Василаки правеше. Но и Василаки, мисля, твърде едно малко количество вземаше на година; струва ми се, по пет-шестстотин гроша. То може се узна твърде лесно от г. Хр. Тъпчилеща, при кого в последни дни живота си покойний Василаки все е оставил. Г. А. Екзарх е жертвувал много за народа ни, нека принесе и тая жертва, коя ще му принесе чест и слава и ще покрие други неприятности, кои могат се породи от тойзи предмет. Г. А. Екзарх може да се занимава в други полезни за наша книжевност работи, т. е. като е събрал доволни български стари ръкописи, кои му са от разни места изпратени, длъжен е постепенно да ги обнародва и извади на бял свят, защото ония лица, кои са ги увардили или открили, за тая цел му са ги пратили. Нека ни извини и за това господство му, защото то ни е писано о тому и ние, за да не даваме причина прения, не щяхме да обнародваме онова, що ни е в обширност писано.

Най-после за нас, българи, е нужно не само „Цариградски вестник" да се издава, но еще няколко си други. В просвещена Европа освен като излизат множество вестници и всеки ден, многи от тях се издават и два пъти на ден! А колко повременни списания и други съчинения се издават! Европейци само чрез тойзи начин са можали да разпространят дотолкова науки и просвещения.

Ежедневни издания на вестници и повременни списания са като едно общо училище всем и с тях има да прави всеки, дето иде и се намери. От тях се всеки ден поучават и млади, и стари, учени, и неучени. Не е ли срамота днес за нас, българи, да останем само с един народен вестник и с едно само повременно списание? Не се ли смеят на това другии подани на Турция народи, арменци, евреи и гърци, кои имат по толкова вестници и повременни списания, по-малочислени същи от нас, българи?

Докоги толкова хладнокръвие в нас? В тойзи век и под владением человеколюбиваго султана, кой всякому си поданику народу допуща да се занимава с просвещение си, колко повече му е възможно, защо ние повече от 6 милиона българи, живеещи в най-плодовити предели Европейская Турция, защо, кажа, ние да бъдем по-долни от други съподани народи? Какво извинение можем да за това, ако ни се отправеше въпрос о тому? Извинение наше ще бъде, че реч народност и любородност често се слушат от наши уста, но тии изчезват на вятъра, без никакъв плод, и че ние не сме поняли тейзи свети речи!

АТИНСКИ ПУБЛИЧИСТИ...

БЕЛГРАД, 1 НОЕМВРИ 1860 г.

Атински публичисти в свободна Гърция са се обезобразили дотолкова заради български народен о свещенству въпрос, щото един го назовава панславишко движение, други го назовава йезуитско, а други лудо, други же бъбри и пляска работи, съвсем непристойни за един вестник, кой носи почетно име! Тия всички като плещи и цапа един и други, нямат никакви доказателства и основания, но произхождат от чиста злоба противо българи, а най-паче защото се губи и изчезва гръцкая голяма идея, коя тии смешно си бяха вкарали в изтуплени си глави и го имаха веке за готово, че повеч от шест милиона народ българи щат подпадна веке под тяхна власт и щат се всички поелинчат θά ἐξελληνισθῶσι, както тии на свой език се изражават! Не може по-глупосмешно понятие да бъде в днешни век от тия сънища и мечтания гръцки. Гръцкая стара история с такъв изтуплен и от голи мечти изпълнен дух е писана, щото твърде малко се различава от баснословни приказвания, и в днешни век е срамота человеку да чете такива дебели лъжи, записани за повестност, т. е. за истинни събития! Тии всичко почти, що са писали, имат го тъй преобърнато и претворено само в своя полза, че нищо друго нямало на свят, но само елини и нихни само дела били славни и юнашки, а други всички народи били при тем варвари и скити, и нихни дела ничтожни! А, от друга страна, всички почти знаменити люде, кои са се

явили между им, като им се придири родословие, по самим описаниям, коих са все пак тии елини оставили, ще ги найде человек, че принадлежат все пак на ония народи, коих тии назовават варвари и скити! Най-старий им поет Орфевс, казват, бил не елинин, но варварин от Тракия. Тукидит Олоров /Волоров) син бил от Тракия и да загладят варварщина му, казват, че бил от царскаго тамо родопоколения. Демостен бил от кимерийскаго Възпора Σκύθης βάρβαρος τό γένος ἑλληνίζων τῇ φονῇ = скитник варварин родом, научивш се да говори елински език, както негов съвременник и съперник Есхил общенародно го е обличил и доказал в Атини, а после няколко века познатий витий (оратор) Ливаний, кой е щял уж да го оправдае за това му скитско родопоколение, казва, че не бил той сам варварин, но баба му била скитянка и варварка, доведена от дяда му Гилона в Атини от Възпора и баща му правил ножове в Атини. Тъй и за други много, коих ние тук нямаме време да изчислим, нито ни е предмет. И за това, що възпоменахме мимоходом, причина имаме, да покажем малко нещо читателем какъв дух е владало в стари гърци, т. е. присвоение и лъжа е било тем свойствено, а то е постало потомцем им наследие, защото не е имало тогава други да пише за тях, да разсъди нихни описания и да извади лъжи из глави им, както във време римлянов и в днешни времена се то чини. Иродот за персийски в Гърция поход такива големи лъжи е написал, щото е срам человека да ги чете. Той при другия лъжи казва, че като дошла персийская войска при една голяма река и почнали да пият вода, реката пресъхнала! Толкова множество било! А противо такова едно множество един кривач гърци стоели насреща им и ги победили! Триста само момци стоели насрещу толкова персийска войска на Термопили! Кога размисли человек, че в него време нямаше нито топове, нито други изтребителни оръжия, както днес, но само лъкове със стрели и голи ножове и ръжени, ще види, че това тол прославено гръцко противо персов юначество прилича на техен баснословни Ираклис[1], кого тии скитат по цял свят и казват, че всичко що се явило пред него, съкрушил го и победил го!

Персийски историци не описват тъй него военний си поход в Гърция, но съвсем другояче. Днешни же зовими гърци, заблудени от стари си истории и описания, наследили са същий дух от праотци си, коим тии искат да се кажат потомци, и все що е добро и славно, присвояват го и казват, че било все елинско! Примери живи имаме тисещи да покажем, а най-паче колко

учени и юнаци българи са поелинчили и за свои описали, прикрививше имена им по свойству гръцкаго си езика, но казахме, че нямаме време да се дотолко простираме и че то не ни е предмет тук. Наш предмет е да докажем само вкратце, че тии са наследили същий лъжлив дух от праотцев си, и ето един скорошен пример, кой ще потвърди наша реч.

Наши читатели знаят, че преди няколко седмици стана гръкофанариотски събор в Патриаршия да си изберат патрик и с кой безчестен начин постъпиха тии гръкофанариоти, щото за стид православия и в европейски вестници се обличи с най-черни краски то гръкофанариотско съборище, както явихме в проминалий си брой.

Атински публицисти, а именно Еон, Елпис и горящий Илиос са обнародовали, че в това съборище е участвувало и сръбское княжество, и то в полза фанариотом противо българ. Ето реч в реч що казва Еон в 1925 брой: „Сръбский княз извърши дело, кое му приноси величайшая чест и доказва доволно негов ум и политически разум за мъжествени и въистина възточни му мисли. Кога стана събрание в Цариград за избирание патриарха, движащии се от йезуитов българи не само не щяха да участвуват на избора, прогласяющи, че не признават цариградская черкова, но и еще заплашиха ония българи, кои би случайно участвували. Доде се тия съобщаваха народному събору, явивш се тамо сръбский посланик изяви събору, че иде да му съобщи един телеграфически повод, кого е получил от страни княза си. А то телеграфическо повеление носеше следния: „Повелява се посланику да съобщи светейшему събору и народу (грькофенерскому, У[чредителство]), че негово височество княз, ведно с всички сръбски народ, желай да съдействува всем силом на защищение черковних прав противо българския искания.“ Това съобщение, както и трябва, изпълни радости народное събрание, кое гледаше, че се съопълчава заради него най-главное и най-коренное славянско племе сърбов, кои са и пó войници, и по-умни от всех под Турции славянов и коим се очаква красна бъдъщност. Заради славяни сръбский княз поправи пред елинам всичко онова, кое български сплетки, докачвания и ослеплени нападвания, движими от других, направиха.“

Това четеме във вишепоменатий атински вестник „Αιών“, а ние, живеяще днес в Белград, известихме се от званично място, че работа не е била тъй.

Ето как е последвало: гръкофанариоти са призовали и сръбски посланик да участвува в избору за патрика им и дали му

са право да има няколко си гласа. Но н[егово] прев[ъзходителство] не е могъл да учини това, без да попита сръбское правителство о тому, и тъй телеграфом е питал, на кое му е отговорено, че може да участвува, но с това условие, ако избираемое лице за патрик знай и славянски; и защото такова лице не е имало между избираемим лицам за патрик, сръбский посланик никакво участие не е взел в избора им.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 1 НОЕМВРИ 1860 г.

Вършавское свидание[1], както явихме, се веке свърши без никакво следствие от онова, що се от многих очакваше. Но много еще европейски вестници го приговарят и разновидно мъдруват о тому. Някои си английски вестници ищат да кажат, че за това не можело да стане съюз между Русия и Австрия, защото последная не се съгласила с Русия да се прегледа трактат от 1856. А в Парис, де най-много новости се приказват, размълвило се е, че се очеква една нота от страна княза Горчакова към г. Тувнела, в коя нота, казват, щяло да му се съобщи следствие свидания във Варшава.

Италианское оръжие победоносно напредова и се еще повеч прославля под личном предводителством Виктора-Емануила. Капу е превзето и бранещий се еще неаполитански бивши цар остава окръжен в Гаета, коя след малко ще падне в ръце Пиемонтезов, и тогава веке Виктор-Емануил тържествено ще влезе в Неапол, де го очаква великолепно посрещане и тридневен празник.

Англия, както и другаде сме говорили, стои най-голяма бранителка италианскаго напредвания и то се веке званично показва чрез проводеная депеша лорда Русела английскому в Турин посланику, да я съобщи г. Кавуру. Ето що гласи тя депеша: (следва текстът на телеграмата, която сочи, че Англия поддържа борбата за италианско освобождение).

БЪЛГАРСКИЙ НАРОДЕН ВЪПРОС ПРЕД ОТОМАНСКАЯ ПОРТА

БЕЛГРАД, 8 НОЕМВРИ 1860 г.

Няма по-горчиво и по-люто нещо за един народ, освен кога негово праведно и законно искане не се даде, а най-паче кога то искане е вероизповедно нещо. В сърца того народа се тутакси пораждат други съвсем наклонности и негови мисли се променуват и преобъртат в едно общо незадоволствие.

Някои си вънкашни най-паче неприятели български потрудили са се да представят пред отоманская Порта българское народно искане уж като движимо от друга някоя си страна и за друга цел! Тии господиновци, като се наплашили от панславишко мечтайно страшило, каква и да е работа да видят, че се върши в България, все неговая ужасна за тях сянка им се струва да гледат в нея. Но колко са излъгани и смешни на това тии господиновци! Тии, като спадат в големий дипломатически кръг, с том показват, че не знаят нищо истинно за тойзи български въпрос и клеветят пред правителству му едного беднаго народа. Български народ нищо не знае, нито ище да знае за панславизъм — то нещо бяло ли е, черно ли е, българи го въобще не знаят! А за Русия що ищат да кажат тии господиновци дипломати, че тя уж била движела българи на това и че българи били въобще привързани ней, и на това са излъгани тии господиновци и с том наносят клевети против българи при явни и недавнешни примери, коих тии показаха и с том доказаха, че тии предпочитат турская власт пред руская.

В последний съюзний бой, знайно е, няколко тисещи домородства българи от Дръстенская (Силистренска) област в него размирно време минаха Дунава и отидоха ведно с русийски войски в Русия; но щом се заключи мир, тии незабавно се върнаха в отечество си в Турско. Може ли би по-голямо доказателство за това, че българи въобще предпочитат турская власт от руская? Какво могат отговори на това тии господиновци дипломати, клеветници българскаго народа? А еще колко такива по-стари примери можем показа!

Източник и начало того българскаго въпроса и искания са твърде явни и познати, щото не трябва обширни разяснения и доказателства. Той източник и начало са исторически и тряб-

ваше тия времена, кога отоманское правителство постъпи в път преобразования, да ги възбудят не само в български народ, но и във всички други подани Турции народи. Българи преди паденията са имали независима си йерархия и толкова патриарси, както е знайно. Тя българска независима йерархия във време падения Българии остала неповредна от тогдашни завладетели султани и то траяло за няколко си векове, както е доказано и сами султански берати свидетелствуват. Преди един век лукавия фанариоти за своя цел успели чрез разни клевети и лъжи, та оборили съвсем българска йерархия, съхранившая се до него време независима в лице охридскаго патриарха. Българи подпаднаха в крайно невежество, защото им изгориха фанариоти книги и изгониха матерний им език от черкви и от училища им, щото бедни българи не можеха да възбудят тойзи праведен си въпрос, а най-паче в тях времена, кога играеше широкий палюш (нож), остри железни куки, кол и бесидо. Време измени тях тежки обстоятелства, яви се спасителний за турское царство Танзимат и Хатихумаюн. Обща реформа (преобразование) се увожда в турское царство и тя основана на онния същи почти стари права, коих са дали тогдашни завладетели султани поданикам си народам. Първи член Хатихумаюна започва от вероизповедная точка и потвърдява стария права всем поданикам си народам, т. е. че всеки народи може да има вероизповедни си права, коих ab antiquo в старост е имал. Ето начало, източник и основа българскаго за независимо им свещенство днес съществуещаго въпроса, господа странни дипломати, а не както вие мечтаете, че било вънкашно и чуждо движение!

Български въпрос е чисто народно българско движение, основано на историческо им право, кое Хатихумаюн человеколюбиваго им султана Абдул Меджида общонародно пред цял свят потвърдява!

Ако сте въистина человеколюбци, както се гордо пред света провиквате, и ако сте въистина приятели отоманскаго царства, както искате да се кажете, тъй трябва да знаете за тойзи въпрос български, както и за други много работи в Турция, коих вие искате съвсем другче да представите. Но не бойте се, Турция сега има доста благоразумни министри, кои могат да познаят добре ваши тайни постъпки и примки, коих вие чрез дипломатское изкуство се трудите да ѝ подложите. И ако сте успели да убедите някои си от тях по вашему, щат се найде други, кои да узнаят истина и да постъпят праведно за тойзи български въпрос. А истиннии синове Българии щат се потруди на всеки

начин да докажат самая истина отоманскому правителству и человеколюбивому днешному си владетелю султану.

Ако българи не биха имали и никакво си историческо право да ищат възобновление на старая си народна независима йерархия и ако и сами обстоятелства и времена не биха им благоволни, както са днес, то тойзи въпрос пак щеше да се възбуди в тях от неизказания злоупотребления гръкофанариотскаго свещенства, кои са достигли до най-голям степен злоби, както е о тому в обширност писано и доказано не само от българи, но и от техни единородци гърци, и както в последни времена в Кандия (Крита) и в Брусенска област толкова православни доморотства гърци, заради непоносими веке злоупотребления того гръкофенерскаго свещенства, отстъпиха безумно и несмислено от прадедна си вяра, без да имат българско търпение и постоянство и да искат спасение си от отоманская Порта, коя непременно и тях щеше да олекчи, а не да ѝ се месят други сили и да разполагат с нейни подани. Великий везир в пътешествие си твърде добре е опознал и с писмени доказателства се снабдил, че подании Турции народи повече са страдали и страдаят от гръкофанариотское свещенство, нежели от местния управители турци.

ОТ ЕДНА НАША ДОПИСКА...

БЕЛГРАД, 8 НОЕМВРИ 1860 г.

От една наша особна дописка от Цариград, коя по-долу обнародоваме, видим, че наша народна комисия през тейзи дни имала чест да се представи при н[егово] вис[очество] Аали паша и била призована да се представи и пред н[егово] вис[очество] Садир-Азама. Познатий за добродушие си Аали паша е дал добри надежди за българское праведно и законно искане, а съвършеное решение се ожидава от н[егово] вис[очество] Садир-Азама.

Наши читатели желаят, както трябва, да опознаят от какви лица и на каква основа е определена тая народна комисия, и ето истинния известия, съобщени нам от самаго източника: [следва дописката, в която се дава текстът на Пълномощното

писмо с дата 9 юли 1860 г., с което Иларион Макариополски, Авксентий Велешки, Христо Тъпчилещов, х. Николи х. Минчоолу и Д. Ив. Гешов са натоварени да представляват българите в усилията за припознаването на българска народна йерархия].

Така се е съставила и упълномощила народная българска комисия, коя се потвърди и упълномощи, както е знайно, и от всичка България единодушно и единогласно да действува за народний въпрос до решения му. Подир такива единодушни и съгласни редовни постъпки цялаго българскаго народа остава ли веке тук работа за йезуити и йезуитска отрепка? Тя мръсна отрепка еще не престава да бълнува и предпоръча папищашкая си воня (уния), мечтай събрания и комисии! От куцовлаха Гикова, от Паничка салепчия и от Манчовича, и от други тем подобни голтаци и отчаяни пекни (лекета)!...

Българская народна комисия е съставена, както види цял български народ, от най-първи и от най-знаменити лица българи, духовни и мирски, а избравши и упълномощившии я са също от най-знаменити и най-почтени българи, както и вънкашни, кои съгласно и единодушно я одобриха и упълномощиха, кой убо остава веке да се съдружи с Гиковая почетна чета?...

Български в Цариград търговци имат с всичка България взаимни ползи и съдружества, тях ги почита и уважава цял български народ и тии му са днес негова подкрепа и слава. Ами Гиковий бедни заблуден син какви търговски сношения или взаимни ползи има с едного самаго почетнаго българина? Кой дава или ще даде и най-малкая чест на един такъв отчаян и гол момък? Разумява се, че подобний нему Паничко, Манчович и други такива изгубени... Какви остри сечива са ги избрали безумни йезуити! Тии негли мислят, че българи са някои си див африкански народ!...

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

ББЕЛГРАД, 8 НОЕМВРИ 1860 г.

Читатели наши могат да са забележили досега, че ние в граждански си обзор не се простираме твърде много, навождаеще речи и мнение того и онаго вестника въобще или министра. Ние

следваме само главния точки днешния политики и най-точния известия отважних европейских вестников, а най-паче английских, и понякогаж даваме и наше о тому мнение и разсъждение. Ние мислим, че с тойзи начин наши читатели по-лесно би имали едно общо и рядовно понятие хода на днешная политика.

Италиански работи, може се каза веке наздраво, увенчаха се с желаеми си успех. Виктор-Емануил е веке владетел Италии, избран от толкова милиона народа. Наполеонова же политика, както по-долу щем видя от едно му писмо към Пия IX, отива съгласно с италианская голяма народна цел. А храбрий Гарибалди подир толкова сяйни победи и подир като се показа по всичка обширност освободител Италии, оттегля се самоволно в свое си притежание земи в Капрера за време и ище да поживее тамо мирно. Той рядкий на свят человек не приема никакви ордени и титули, никакви награждения и чинове, но остава си със свое име Гарибалди, кое превъзходи всеки орден и титул! Той славний мъж в последно си оттеглюване от бойное със слава победи от него увенчано поле, негово последно сбогом към верни си другари войници и въобще към народа италиански било е следное: че той се оттегля временно и че народ трябва да бъде въоръжен готов, защото той пак ще дойде да вземе предводителство и да освободи и други заробени еще народи. А, от друга страна, известия точни има, че до пролет Италия ще има готова въоръжена войска един цял милион. Тия всички като си ги съобразим, и ония, що казахме в други броеве Лебеда, че Наполеон, Виктор-Емануил и Гарибалди са едно и една главна цел имат, може да провиди твърде вярно, че напролет се очакват големи и твърде големи нови предприятия, коих северни сили никак не ще могат да посрещнат и предупредят. Нека прибавим еще и Кошутовое около Наполеона ходене, генерал Клапковое преди няколко дни тържествено от Парис за Италия отшествие, възвълнивший се в Австрия маджарски отважен народ и толкова други маджари и поляци, участвувавши в италианская за свобода борба, и щем видя, че тая пролет ще огрее съвсем други свят, кой ще зазари многи досега в тъмнота живеящи!...

СЪРБИЯ

БЕЛГРАД, 8 НОЕМВРИ 1860 г.

В проминалий лист явихме нещо си заради новия реформи в Сърбия. Княз Михаил Обренович III, щом стъпи на престол, яви ведно и сръбскому народу коя ще му бъде най-първа грижа и най-първо занимание, кое ще условлява доброе напредование сръбскаго народа. Но не мина се много време от деня, в кого бе изявена благородна воля его светлости и общенародное ожидание задоволява нестърпение си. И днес занимава Сърбия тия важни приустроения в държава си с най-голяма възбилност и предосторожност, кои трябва да следоват с немалка мъдрост. Из първия постъпки княза Михаила доволно може да се узнае каква голяма бъднина могат доне предприятия реформи на отечество му. Княз Михаил първо обърна внимание на свое министерство и както явихме в миналий брой, измени го и постави си нови органи за помагачи в бъдное си тежко предприятие. Важно е да споменем и първое лично събирание съвета, кое виждаме описано в сръбски новини. И измежду друго ето що казват: [следва съобщение за първото заседание на новия държавен съвет].

ИЗВОД ОТ ЕДНА ДОПИСКА ОТ СОЛУН.

БЕЛГРАД, 8 НОЕМВРИ 1860 г.

[Поместена е дописка от Солун от 25 октомври 1860 г. Към нея е дадена следната бележка:][1]

Нека лукавия гърци не престават от тая си злобна омраза и ненавист към българи! Нека еще гонят матерний им език чрез злобное си свещенство, кое не е достойно да носи това име. Доще време да узнаят и тии дела си и да се постидят пред цял свят. Тии тогава щат се кая много, но то безвременно каение никаква полза не ще им принесе!...

ЙЕЗУИТСКАЯ ОТРЕПКА...

БЕЛГРАД, 8 НОЕМВРИ 1860 г.

Йезуитская отрепка е нападала безобразно няколко си пъти на личност господина Г. Золотова калоферца, като възпоменува, че г. Золотов бил обичал северний вятър и други глупости. Но причина того безобразнаго нападения на г. Г. Золотова се тегли от друго нещо. Йезуитская отрепка, когато се вмъкна между българи и се криеше еще под було народности, проси и умоли одески родолюбци българи да ѝ дадат назаем пари, за да си снабди печатница с някакви си потребности, а най-паче със слова. Одески родолюбци сториха това добро и дадоха четворица души: Г. С. Д. Тошкович, Н. М. Тошков, К. Палаузов и В. Рашеев, едно количество повеч от 500 рубли сребърни. Но като почна да се издава похитивший народно ни име вестник[2], еще в третий брой[3] дигна и откри притворное покривало, под кое се криеше дотогава, доде излъже и измами няколко си българи, да ги гуди на ръка, и тутакси се лъсна и яви цяла йезуитска омърсена отрепка. Одески родолюбци българи, като видяха такова едно пагубно за народа ни нещо, писаха в Цариград г. Золотову да им извести какво е то йезуитско проявление между българи и с такова едно оръдие в ръце? Г. Золотов, като честен и истинен българин, трябваше да им пише и извести сама истина. Тогава одески българи проводиха ония записки, с коих ги Гиковая стока бе излъгала, и искаха си назад заем. Ето защо йезуитская отрепка не обича г. Золотова и защо северний вятър ѝ шушти и бие хладно по глава ѝ!...

И друга една йезуитска подлога се е явила, както ни извести наш цариградски дописник — тя е на име Д. Паничков, кой сега е уж притежател печатници Гиковаго сина, според известия им, кое в йезуитская отрепка обнародоваха. Той господин чанак или паница йезуитска, явява се и в поприще критерии, запършен и напрегнат като един петел, кой е ял червен пипер, и излаза на борба противо г-на Й. Г. Дайнелова, главнаго надзирателя учредничества Дунавскаго лебеда в Цариград. Той в критика (?) си споменува геги и тоски, арнаути и просо! Ние го съветваме по человеческа длъжност, че е по-добре за него да си вземе пак старий си занаят, т. е. да иде да продава салеп, боза, халвица и шербет по цариградски улици, а не да мърси и обезчести едно занятие, кое не е за него!...

Йезуитская отрепка, като се е отчаяла и не знае веке що да пише, споменува (в 84 брой) подарени от ибраилски българи жълтици и други такива лъжи и глупости, за коих ние я презираме с най-голямо унищожение, кое прилича за такава мръсна отрепка. А ибраилски българи призовавани да се отговорят публично за тях подарени жълтици, защото се касае и до тях, че йезуитская отрепка иска да ги каже прости и незнаеще как да употребят родолюбие си.

В един немски вестник „Fortschritt“ видим тържествено обнародовано, че 4000 българи ведно със свещеноначалника и свещеници си подали прошение да приемнат католическа вяра. Колко са смешни такива публицисти, кои се осмеляват да обнародоват неистинни работи, само и само защо са в тяхна ожидаема полза. Бедни папищаши, онова що мечтаят, представят го миру за истинно и после тии пак сами остават посрамени пред благоразумний свят! Тии клетници, като са се заузели чрез пропаганда си да сеят между мирни народи религиозни раздори и ненависти, лице им се прикрило с биволска кожа!... Такава една лъжа бе се обнародвала (в 1859) в „Общ. новин.“[3] и бяха сковали протестанти уж, че добили едно писмо от Видин, в кое се известявали, че 200 папищашки мисионери дошли и се разпръснали по България и за малко време обърнали 86 общини българи (села) в католическа вяра!... И съветоваха и протестанти да идат по-скоро в България, че тамо имало и за тях изобилна жетва, защото българи не били задоволни от гръцкаго духовенства и проч. Ние им и тогава в 5. брой на „Българская дневница“ пристойно отговорихме.[4] Но человеци, кои нямат ни срама, ни честност, надянали слепешки очи и дрънкат каквото им дойде на ум само и само да постигнат цел си!...

ДНЕШНАЯ ПОЛИТИКА И НАПОЛЕОН III

БЕЛГРАД. 15 НОЕМВРИ 1860 г.

Образование и дух века, разновременни же емиграции във Франца и Англия, покушивших се за освобождения си италианцев, поляков и най-после маджаров, успяха, та внушиха в тия две големи държави живо понятие новаго народнаго права.

Това понятие, че всеки народ има право да се освободи от насилия и мъчителства и да избере себе владетеля чрез общая народна воля, най-голямо съчувствие среща днес във Франца и Англия. А в 1859 л[ято] великодушнии французи и делом показаха това. Сам Наполеон III, както всякому е познато, опълчи се храбро против Австрия за освобождения Италии. Вилафрански ненадеен мир[1], ако и даде повод многим да говорят разновидно противу Наполеонова политика, обаче в него такива точки се записаха, кои, като приуготвиха италиански успех, отдалечиха съвременно и всеобщое размирие в Европа, кое можеше да последва, ако Наполеон III следваше победоносний бой и далше.

Какво же действие игра Наполеон III във всичко разстояние от Вилафрански мир до днес в италиански работи, всеки, кой е вникнал с вниманием, ще види, че той се пренесе искрено и съгласно с онова начало, кое обяви пред цяла Европа, кога (1859) подигна оръжие за освобождения Италии.

Бранещии старое самодържавно право сили (изключая Англия) разновидно се потрудиха да склонят того славнаго мъжа да обърне политика си в нихна полза, както и ищещии да се удържи светская власт папова в Рим немалко противодействуваха на италианское за свобода свято дело; но и едни, и други нищо не можаха да успеят. Наполеон остана непоколебаем на свое начало, на жалост и едним, и другим.

Варшавское последно свидание трех северних царей, от кое се ожидаваше съюз противу италианскаго напредвания, остана безплодно, както е веке познато, и сега казват някои си, че тамо се размислило какви средства да се вземат само за маджари и поляци, да не би някак си да се възбунят и тии.

В Европа днес може се каза две граждански страни, противни една на друга, съществуват:

Бранещая старое монархическо право и бранещая народное ново право. Първая се състои от няколко сили, а най-паче от северних, вторая же наяве е цяла освободена Италия под предводителством Виктора-Емануила, коей и Наполеон III е подкрепител. Англия, ако и оръжием еще никакво участие не е взела, обаче се показва и тя бранителка и защитница того народнаго новаго права. То се види явно от посланая нота Туринскому кабинету и от други ѝ постъпки в това обстоятелство. При бранещим монархическое старо право спадат и бранещи светская Рим-папова власт, някои си в Европа стари духове, но тии са нищо сравнително с демократское множество,

кое най-много съществуе във Франца, както и другаде, и кое, ако и да има и гони други съвсем начала, обаче види се, че се склонява и то на тойзи начин уставнаго правления, кой се сега уведе в Италия, т. е. народ да си изберé чрез вишегласия владетеля, закони да обезпечават личная свобода народов, правителство да емствува за свободний им живот, народ да почита строго честное правителства, власт обуздана и основана на законах, най-после владеещий да бъде като един истинний баща народа, кого по законам владее. Може се каза еще, че демократическая мисъл се слива в това новоустановено в Италия народно право, на извършения коего Наполеон III даде първий постъп, Наполеон, кой от демократ избран постъпи в монархическо правление над французи. Тойзи Наполеонов сегашен постъп не е друго освен едно оправдание неговия политики, що от демократ постана монарх, или с други речи, он с това ище да угаси съвсем демократически духове, кои всякоги таяха нещо си противно. И действително, кога се размисли зряло, вижда се, че тойзи начин правления е много по-добър и по-полезен, нежели демократическое събрание, кое никоги не може да бъде без вълнения и немирности, а най-паче между французкому народу. Нека оставим Съединения щати — тамо е съвсем друго място и други окръжности. В заключение, Наполеон III днес е народен человек и много се еще от него ожидава.

Виктор-Емануил днес разполага на големи средства и военни приуготовления с деятелност стават за пролет за освобождение Венеции и других. Англия и Франца поддържават начало невмешателства, щото борба остава да стане само между Италии и Австрии, ако последная не се склони и отстъпи с добро завладяная от нея еще част Италии. Бранещии монархическое старо право не могат дойде в помощ Австрии, защото ще привлекат с том и Франца, и Англия да се вмесят в полза Италии и тогава частная италианска борба ще се обърне на всемирна европейска. Време не е далеко и всичко това ще се яви кой ход ще вземе.

В ПЪРВИЙ ЕЩЕ БРОЙ...

БЕЛГРАД, 15 НОЕМВРИ 1860 г.

В първий еще брой Дунавскаго лебеда писахме нещо си[1] за гръцкое скитничество и за нихни публицисти в Атини, как бездстидно обнародоват много неистинни работи, а най-паче за българи и въобще за всички славяни, защото славянизм е, мислят, едно голямо препятствие панелинизму, кого тии напусто се трудят да разпространят и тамо, дето си няма място. Тии в последни си листове са обнародовали мечтайно от цял български народ писмо за приемвание на уния!...

Европейски публицисти, кои твърде малко познават истинное положение на възточни въобще работи, по поводу того мечтайнаго писма прибавили са еще и цванци, т. е. тии мечтаят и българска при Наполеона депутация, и други такива, кои се тем ищат! Ние ги оставяме с радости им и като им се понасмейваме за лекост им, коя честичко показват, казваме им веднаж за всегда, че български народ няма никаква нужда от тях да му покажат кое е право и кое криво за него. Той днес е в състояние да разсъди от какво има нужда и кому трябва да прибегне за това. Негови общенародни постъпки, коих пред владетеля си султана направиха за народни си въпрос, го показаха. Най-после казва ми познатая пословица: „Челешки уста не са чувал да ги затвориш!“ Нека всеки говори, както му е драго и мило, а ние да си гледаме наша народна работа, както сме си я досега единодушно и съгласно гледали, и кога успейме да я свършиме, всеки ще си млъкне и остане с голи и празни речи, що е говорил и писал.

ПРЕДИ ДЕСЕТ МЕСЕЦА...

БЕЛГРАД, 15 НОЕМВРИ 1860 г.

Преди десет месеца, кога минах през Браила, стана реч между тамошним родолюбцам българъм за йезуитская отрепка, що се е между българи появила. Браилски българи вземаха тогава

няколко си броюве, доде еще не бяха узнали цел криящего ся йезуитина под булом народности, но като видяха, че то се откри, написали беха тогава едно писмо, кое щеха да му изпратят. Но защото ищеха да пишат нещо си по-обширно, дадоха ми го ведно с едно писмо издателя того йезуитскаго органа с удължением да напиша нещо си и да го обнародувам в Цариградски вестник, кой еще не бе престанал да се издава. Тогашни ми занятия не ми допустиха да изпълня това, а най-паче защото имах и една голяма отвратителност да пиша за такъв един предмет, кой има за цел да нанесе пагубни раздори между народ ни, както всеки знай и види.

Без да прибавя нещо си, обнародувам сега и едно, и друго писмо с кратки забележки и оставям читатели да съдят с какви йезуитски хитрости се е трудил Гиковий син да лъсти наши вънкашни българи, как клевети цариградски достопохвални българи и цял еще български народ, а как са го узнали вънкашни родолюбци и какви отговори му дават.

Ето писмо Гиковаго сина към едного в Браила родолюбца:
Достопочтенейший господине!

Аз се надявам да ме извините, дето не ви отговарях на толкози писма, дето сте ми писали досега. Защото мисля, господине, че трябува да си въображавате колко главоболия имам върху си. Едно от главните ми главоболия е и това, дето трябува мерам анатман (!?) на всякого от тукашните българи: защо не съм писал тъй или инак във вестникът си. Колкото и да губя времето си с това, аз се радовам, защото не стоят хладнокръвни за едни таквизи народни работи, както си са вообще нашите. Но ела, че хладнокръвни или не, най-сетне всичко вършат по каприцията си, че ако ще бъде да идат и против най-доброто нещо на света. а).

Ще кажа ли, че българите са естествено с тези качества? Не, за зла чест господ ни докарал да бъдем наедно с тези проклети гърци. От тези проклети се раждат у нас всичките лоши качества, от 1500 години насам, откато сме с тях, все таквизи сме били, и все таквизи ще бъдем още и 15 000 год., ако бъдем с тях. Нашата минала и съвременна история ни го показува. б).

Убеден у тая мисъл, целта ми е да направя българите да се прекъсне съвсем всяко сношение между тези два народа. в).

За да бъда закрилен от всякакви интриги противо мене, аз избрах Сан-Бенедето, францушки манастир, да си отворя типографията и да си издавам журнала. г).

Но неприятелите и на туй намериха клинът. Като се опитаха

на Портата с всякакви интриги да ме повредят и не сполучиха, уловиха нашите българи. д).

Тука не ща да ви описувам всичките интриги на русите и гърците и обещанията на русите. е). Ви видяхте веке, че тези наши неприятели направиха същите българи да ме гонят и може тая гонитба да се продължи още много време. ж). Но колкото се показува силна тая гонитба, аз толкова се усилявам в мисълта си. з). И иш-аллах все ще ги поклатя барем тези проклети гърци.

Причината, която ми показуват тукашните българи, задето ме гонят, е, че уж пиша добро за католицизмът и че следователно аз съм подкупен от католиците. Нарочно им казувам аз (!?), че аз като седя у Сан-Бенедето, седя само да бъда закрилен от неприятелите си и като пиша тъй, аз го правя по убеждение, защото, за да навиеш някого си, трябува да го уловиш за слабата страна. и). Но забележете, че нашите тукашни българи го познават всичко това и като ме гонят, не че от сърце го правят: всичко то е, че сега черкова правят и милиони трябуват, а пък руските лъжи са готови да ги накарат на всичко! і). Как и да е, надеждата ми за подпорка остава само на българите, дето са вън от Цариград. к).

Аз ви благодаря, годподине, за вашата подпорка материална и морална и не ми остава друго освен да съм

Ваш признателен слуга

26 августа 1859
Цариград

Д. Цанков

Всеки благоразумен българин види тук под какви лъжоизвинителни причини иска да се съкрие йезуитская цел и в такава смисъл писма са се писали и изпроводили по разни места в България и може би някои си неопитни младежи, незнаещи да разсъдят зряло и далновидно, да са се повели от такива мисли.

Забележки на това йезуитско писмо.

а). Наши българи не вършат всичко по каприция си. Ти ги клеветиш йезуитски. Ти ако не бе им закачил вяра и ако не бе сеял йезуитство и раздори между им, никой не щеше да те закача, но всички щяха да те уважават и да ти помогнат, както ти из начало от всички страни усърдно помогнаха, доде еще не знаеха йезуитски ти мисли.

б).На това си много излъган, ако отдаваш всички причини на лошавия качества, че са се увели в българи от гърци и с том клеветиш български народ за безчувствие. Истина, че българи

са много страдали от гърци, но и тии са имали свои си погрешки. Еда други съвременни в тях времена народи, в коим са се явили толкова лошавини, все от гърци са се увели и в тях? Това твои мъдрувания е чист йезуитизъм, да постигнеш оная цел, коя са ти тии наложили!...

в). То не е твое истинно убеждение, но под това криеше онова, що го изяви отпосле, т. е. да смразиш българи религиозно с гърци и да прибягнат при твои св[ети] отец, кому си се подложил. Но българи не са диванета и предатели като тебе.

г). Не си ти избрал санбенедетско свъртало за тая лъжовна цел, с коя искаш да прелъстиш свят, но защото от друго място не можеш да изпълниш онова, за кое си се подкупил и продал йезуитам, и на друго място йезуитски попове не могат да изпълнят онова, що гонят, но в свое си свърталище, кое е защитено от французов. И. Г. Боре, кой издействува допустителний ферман на твое име, не го издействува за черни ти очи, нито от някоя си добрина за българи, но за своя йезуитска собствена цел, коя той от толкова години насам гони по тези места. От йезуитин никога добро нещо не е бивало, нити ще бъде. В тях няма такова начало, както е от цял свят познато!

д). Наши българи никой не ги е уловил, нито ги наканил да те гонят, ни руси, ни гърци. Ти ги клеветиш черна клевета, и то все за йезуитска си цел. Тии са в състояние да провидят в каква яма заблуждения искат да ги уведат господари ти йезуити и нямат нужда други да им покаже това. Ти като си се продал йезуитам, ставаш и безобразен клеветник цялаго българскаго народа. Но то не е чудно за едного, кой се е продал и е станал гнусно йезуитско оръдие!

е). Ох! Голяма нужда имат руси от тебе да ти обещават! Тии те познават добре, не бой се, еще кога беше в Киев, видяха те какъв си развратник в религия и каква си стока!...

ж). Това добре си го опознал, до смърти ще те гонят за това предателство!

з). Можеш ли другче. Сега като си влязъл веке в йезуитская железна клетка!...

и). Кого си уловил от слабая страна? Ако разумяваш гърци, тии еще се радват да се раздвоим, да постигнат цел си. Ти истина си уловил слабая страна, но слаба българска страна, че под видом родолюбия и че гониш уж гърци, искаш да въведеш папищашство между българи. Но на това не си ти майстора, но твои господари йезуити, кои отдавно еще гледаха с четири очи да доде български народ в това положение и да се вмъкнат

помежду им. Но нека тии хитро-лукави йезуити пият една студена вода за това, да им мине жажда!...

Българи не са като тебе, казахме ти много пъти!

і). Цариградски българи не го гонили от сърце!... Какво искаш веке, като ни в едно общество не те приемат и никой не се обърта да те погледне и ти публично явиха, че не приемат йезуитска ти отрепка? Малко ли те хулиха? Но като си надянал слепешки очи, еда да станат и тии като тебе? Не стига ли ти най-голямое презрение, кое показват към тебе!...

к). Надежда му била на вънкашни българи! Трай воле, за зелена трева. Мислиш, че и тии те не узнаха какъв си? Доказателство е, че започна лично да обнародоваш в отрепка си за неплатено ти уж спомоществование. Какво еще доказателство искаш, че им е догнусяло веке да четат йезуитство, папищашство и воня!...

Ето и отговор браилским българъм, писан от едного самаго по общо одобрение всем.

[Следва писмото на браилци до Драган Цанков, изпратено на 25 ноември 1859 г. В него се протестира срещу опита му чрез в. „България“ да сее папищашство и разделя народа в услуга на чужди противонародни цели.]

Това писмо, както всеки види, е писано в 1859, ноември 25, т. е. близо една година [по-рано] и в това се изражава родолюбивое и истинобългарское чувство на всички браилски българи. От того же може да се разсъди, че ако преди една година браилски българи узнаха твърде добре цел йезуитскаго органа, колко еще по-добре са го узнали досега, като непрестанно и явно веке се пълни с йезуитство и папищашство? Също мнение и отвратителност имат към него и всички благоразумни българи и по другия места. Нека той обнародува лъжовни дописки, че уж одобрили неговите папищашки мисли! Няма никой да ги повярва. Нека им обнародова имена, да ги видим кои са и какви са тии почетни лица! Ние все що обнародоваме досега за народни ни въпрос, явяваме и имена на ония лица, кои са познати по цяла България и ако сме нещо си безименно обнародували досега, ако се попитаме с благословна причина, готови сме да ги изявим, защото са истинни и народни и ще ни бъде еще чест да ги явиме пред народа си.

ФИРМАТА ГЕШОГЛУ...

БЕЛГРАД, 15 НОЕМВРИ 1860 г.

Фирмата Гешоглу от няколко години насам е заслужила голяма честност в търговщина не само между наши българи, но и между другим народам, с коим наши българи имат търговски сношения. Тя търговска къща е една от стари български къщи, разпространившии се и във вънкашни търговски предприятия, а най-паче с Австрия. Сега се състави и нова една търговска къща все пак от Гешогловци, коя ще носи фирма Гешоглу и Райнов, както се види от окръжно ѝ писмо. Ние ѝ молитствуваме добри успехи и препоръчваме я читателем си за честности и достойнства в предприятия ѝ, коих за приятелски сметки изпълнява.

[Следва известието на новооснованата търговска къща Гешоглу и Райнов.]

НЕСЪГЛАСИЕ И ЗЛИ СЛЕДСТВИЯ ОТ НЕГО

БЕЛГРАД, 22 НОЕМВРИ 1860 г.

Несъгласие е по-зло и по-вредително нещо от една най-заразителна и смъртоносна болест. То е разорило царства, области, окръжия, градове и села, семейства и всяко въобще общество, в кое се е за нещастие человечества появило. Най-непристъпни крепости от того са пропадвали в ръце неприятеля. Примери и доказателства на това можеме видя тисещи не само във всемирная повестност, но и в свещеная. Еврейски же народ може да служи за най-добър и най-жив пример того. Негова повестност представя най-жалостное позорие того кръвопролитнаго неприятеля человечества. В нея, като започнеш от Адама до последное им разсеяние по свят, нищо друго не видиш освен несъгласие и ненавист! Каин убива брата си, Яковови синове продават брата си и излъгват бащи си, че го изял звяр! Против Моисея се възбунят толкова пъти предвождаемии от него евреи и толко кръв се пролива! Саул гони баща си да го убие! Исуса

Христа предават на смърт и други множество. Какво добиха евреи от това несъгласие? Пропаднаха и разораха се, а най-жалко, че ги разсеяха по цял свят и нямат никаква надежда да се съставят веке и тии в едно общество, както други народи. Техни равини с реч гняв божи искат да извинят человеческая развратност и злоба. Няма то тук гняв божи! Несъгласие и несмисленост са докарали и най-големи разорения и бедности между народам. Мислещии по тойзи начин, тии бръщолевят и отдават богу качество, несвойствено божеству. Бог като всесъвършено същество никоги не се гневи!

Но еврейски народ най-после дойде в съзнание. Тии узнаха веке или, с други речи, нужда ги накара да узнаят, че несъгласие е зло и разорително нещо и уведе се между им общое съгласие и любов, както ги гледаме. Но то биде много късно веке за тях! Каква полза имат веке? Цял свят ги презира, колко и да се образоват.

Подобни примери, както в еврейски народ, ще види человек и във всички почти други народи. Ние, имащи предмет над народ и наш свещен въпрос, щем метна един поглед на него само вкратце, и то не от стари времена, защото ще ни отвлече надалече, но от няколко годинки, и то твърде отскоро, и щем видя колко злини, лошавини и кръвопролития са станали от това проклето несъгласие, кое най-много се е сеяло и еще се сее между ни от фанариотски владици за тяхна лукава цел. Тии, както е знайно, щом купят от Патриаршия си някоя си епархия, първа грижа им е да раздвоят граждани на две страни, а най-паче старейшини (чорбаджии) и тъй да има и една, и друга страна нужда от тях, защото тии, както е знайно, са в могъщество пред местни управители. Тогава тии ненаказано почнат да съблачат и глобят беднаго народа, кой от никого не е защитен. Фанариоти знаят твърде добре, че ако граждани и старейшини са в съгласие и в братска любов между си, за тях няма хляб, т. е. тии не могат да чинят злоупотребления, и скоро ги махват от помежду си съгласнии граждани.

Такива от фанариоти впосеяни несъгласия между старейшинам до такъв степен ярости и злоби са доходили, щото и до смърт са се гонили по много места. От няколко години насам калоферски старейшини от несъгласия гонят знаменитаго Петка чорбаджи и с клевети издействуват, та го обесват невинно в Пловдив. В Карлово карловски старейшини подкупиха едного злодейца, та уби Божка чорбаджи, в Загора — Нача чорбаджи, в Търново — хаджи Минча, в Севлиево — другиго одного и

проч. Тейзи всички убийства от пусто несъгласие са се сторили и във всички са имали участие фанариотски владици, защото тии, както казахме, първа грижа имат да раздвоят граждани и старейшини. Ни един фанариотин владика по България не е проповядвал любов и съгласие! Нихни проповеди са за сребро и злато! Нихно занятие е да правят сплетни между старейшинам и да ги докарат да се гонят до смърти! Нека си припомнят читатели преди няколко години какви раздори и гонения бяха се появили в Търновская област, движими от безчестнаго фанариота Неофита[1]. Нека си припомнят в Пловдив що беше от Хрисантови[3] сплетки станало. Какви раздори беше посеял тамо той злобний фанариотин и какви клевети бе направил противу невинния българи, щото та работа отиде до одрински паша и оттамо до Акхям-Адлие меджлиси. И други множество нека си припомнят как Патриаршия раздвои търновски проводени, кога бе се решило веке да стане митрополит в Търново отец Неофит Хилендарски, и вместо него направи злобнаго фанариотина Неофита, кой толкова злини нанесе не само в Търновская област, но и в цяла България! Наши българи, като знаят тейзи работи твърде добре и им се казват и пишат всеки ден, трябва ли еще да не обърнат на това внимание, но и сами тии да ищат да се двоят и да сеят раздори и несъгласия? Коя чувствителна българска душа ще търпи в настоящее време, кога най-много се изисква и е нужда належаща да бъдем съгласни, единодушни и целокупни, да получим народное си желание, независима си йерархия, коя, кажа, българска душа ще търпи да се осъди да се сее раздори и несъгласия, да цепи и раздвоява народа? То само една черна и предателска душа може да помисли!...

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 22 НОЕМВРИ 1860 г.

Гаета, падение коей трябва да даде един по-други ход Пиемонту в голямое му предприятие, стои еще в същое положение. Пиемонтешки войски не могат по море да я нападнат, защото французшкий адмирал, кой се находи тамо с няколко си военни кораби, има налог да не остави такова нападение. Пиемонтский

кабинет е прибягнал за улеснение того посредством Англии парижкому кабинету. А Виктор-Емануил е писал и саморъчно писмо о тому императору Наполеону. Казват, че то писмо получило. Във Франца се увожда някаква си реформа, сходна с духу свободи, кой днес владее в Европа.

Маджарское вълнение в Австрия се умножава и разни побунителни мисли се сеят между народу, кому се доказува да не верува на онова решение от 8 окт[омври], защото не било истинно и основно, но издадено от нужда. Военни приуготовления в Италия от ден на ден се умножават и напредоват.

От всички днешни постъпки и явления вижда се, че за пролет бой е необходим и неотбежен.

От север засега никакви важни гласове не се чуват.

Назначение великаго княза Константина наместо стараго Орлова дава повод европейским вестникам да говорят и мъдруват разновидно о тому, а най-паче че предприетая реформа от императора Александра II скоро ще се положи в действие и многоважний въпрос за освобождения робов в Русия ще се реши успешно[1].

ЕЩЕ ЕДИН НОВ МЪДРЕЦ...

БЕЛГРАД, 22 НОЕМВРИ 1860 г.

Еще един нов мъдрец видим се явява в йезуитска чета. Допис му го показва, че е нов или по крайни мери скрит подкупен и подлога йезуитска, защото Гика не знай гръцки, нито може чете гръцки вестници. Скритий йезуитин се провиква като от Галац, бори се с галашкий кал, с брусенско кафене, с куп вестници!... Той трябва да е някое си важно лице! Защото еднообразие го смутявало, дим от цигари му го давил и проч. Той с тойзи начин като се препоръчва, вхожда в мъдруване като един китайски мандарин и съветова как трябвало да се пише за папищашкая воня. Ние оставяме всички му глупости настрани и питаме го: де е научил той да мъдрува тъй кривомислено. Ето що казва той в писмо си на едно място: „Ничто по убеждение казано или писано, е за осъждание.“ Де си купил тайзи мъдрост, господине галашки дописниче? Ако някой си е убежден, че убийство е добро нещо и пише от убеждение или казва за това,

трябва ли да го не осъждаме? Ако някой си е убежден, че кражба е добро нещо и от убеждение си пише или казва, че трябвало да се краде, не трябва ли да го осъждаме? Ако някой си е убежден, че е добро да запали къща съседу си и по убеждение си пише и казва това, не трябва ли да го осъждаме? Ако най-после някой си е убежден, каквито сте и вие, че е добро един народ да се раздвои, брат брата да намрази според вероизповедни раздори, коих искате да впоссйте, и казвате или пишете по убеждение си, не трябва ли за това да ви осъждаме? Всички злодейци по убеждение си чинят злодейства, но за това остават ли тии неосъждени? Има ли на свят человек разумен, да не осъди злодейца, че той бил творил злодейство си по убеждение, според ваше йезуитско мъдруване, и да го остави тъй ненаказано? Всички свят образован и необразован, съставил закони и осъжда и наказва всяка вина, без да гледа, че онзи, кой е сторил тая вина, сторил я по убеждение си, т.е. че нему тъй се струва за добро. Отде сте, молим, научили тая нова логика вие, кои искате логични разсъждения и прав път? На безлогичен человек каква логика може му се каза? Или току сте чули само тия речи логика и други, но то черно ли е, бяло ли е, вие го не знаете, но само дрънкате като бездушни оръдия или като пилци папагали. Защо, ако знаехте що е логика, вие не бихте писали: „Ничто по убеждение казано или писано, е за осъждание.“ Кого искате да лъжете с тия ваши прихитрени (софистически) речи и мисли? Простаго ли и невиннаго народа българскаго, кой не може да узнай лесно ваши лукавщини? Но смислете, че не е всички български народ прост, и смислете, че ваша почетна чета се съставя от най-безчестни лица, както ви добре представи вишеизложеная дописка от Цариграда, и то само стига за простий народ да узнай от каква чета сте вие съставени и отведнаж ще разбере що му мислите и подлагате!...

БЪЛГАРСКИЙ НАРОДЕН ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 29 НОЕМВРИ 1860 г.

Български за независимо им свещенство въпрос от ден на ден става по-важен, защото се преплита от две противни страни, т.е. от фанариоти и от йезуити папищаши. Първии го пред-

ставлят с клевети като от някоя си уж чужда сила движимо и за най-противно нещо Порти, а втории, подпомагающи тия фанариотски клевети пред Порта и сеящи разновидни раздори между българскому народу, а най-паче подкупувающи някои си голтаци и отчаяни безсъвестници, искат чрез тойзи начин да се ползуват и да се вмъкнат между българи, де виждат голяма и изобилна жетва. Тии по видимому употребляват религия за оръдие да достигнат една по-голяма си цел. А тя е политическа нихна цел и не е чудно да се не помесят и посолства в тая българска работа и царе, а най-паче Франца, вмешателство коей ще повлече и други сили, защото тая работа спада във Възточний въпрос и може се каза, че е една от важни му точки. Който е следовал ход на европейска политика, откак са тии обърнали взор към турская държава, или с други речи, откак са почнали да се месят в турски работи, ще види, че непрестанна политическа борба е била между по-главни европейски сили, т.е. Русия, Австрия, Франца и Англия, коя по-голямо влияние да има в турски работи. А то не е било само от приятелство към Турция или за нейна някоя си полза, но всяка от тях сили е имала и своя собствена си полза или надежда. Любящий да се увери, че то е било тъй, нека разгледа добре политическая история, коя ще найде в разновременни договори Турции с речения сили, не от по-далече, но от времени Наполеона I до последний Парижки договор[1] и ще потвърди наша реч. До Севастополски съюзен бой Франца, Англия и Австрия нямаха толкова влияние във възточни работи и всякоги се боеха от Русия като от чума, да не някак си напредова във Възток и тии останат назаде! А той съюз не стана, че тии обичаха Турция от сърце, но за нихна собствена политика. Свършение Севастополскаго боя и Парижкий договор дадоха съвсем други ход на възточни работи и Турция счастливо доби съвсем друго политическо положение в Европа, както е знайно. В Парижки договор се реши и потвърди, че Турция трябва да остане мирна от всяко вънкашно вмешателство и да гледа само да положи в действие Хатихумаюна, щото никому да не остави веке причина да иска да се меси в турски работи. Турция от него време насам, както е видно, занимава се, доколко ѝ допущат обстоятелства, да положи в действие реченаго Хатихумаюна и въистина, като прегледа человек, вижда, че много работи са се уредили по Хатихумаюну и щат се за в бъдъщност уреди, защото такова едно нещо, на кое се основа Парижкий договор и турская бъдност, не може да остане мъртво. Но европейски сили престанаха

ли и престават ли да се не месят в турски работи? И за това пак ние призоваваме внимание читателем си на недавнешни събития. Нека обърнат внимание си на Горчаковая последна нота за Хатихумаюна и французшкое военно вмешателство в сирийски работи и щат потвърди наша реч. Ние не щем издирва тук русийски кабинет имал ли е право на това, нити за Франца имала ли е право да се вмеси с военна сила във вътрешни турски работи, като в Парижки договор има член, че ако в Турция се случи нещо си, ни една вънкашна сила няма право да се вмесва без общое одобрение всех. Но ще каже някой си, че французшкое вмешателство биде одобрено и от других. Да! Но как? Та и ако не бе одобрено, Франца щеше ли да слуша и да не се вмеси? Еще едно питане: ако сирийски християни не бяха католишкаго вероизповедания, Франца щеше ли тъй усърдно да проводи войски си и толкова разноски да направи? Ние призоваваме особное внимание Портино на това и дохождаме на наш предмет — български за независимо им свещенство въпрос — и казваме ѝ следное. А наш глас колко и да е слаб пред отоманская Висока порта, нека го послуша с вниманием и като разсъди наши речи, кои се основават на самая истина и кои се изрекват от българско сърце, кое желай добро отечество си Турции: Високая порта, като оставя тъй явно да се сеят религиозни раздори между верни си днес подани от няколко си безсъвестни и отчаяни людие, кои искат да променят по видимому вяра си и постъпят в друга,т. е. в папищашкая, Високая порта, казваме, трябва да знай, че това е за нея една нова рана, коя, ако не излечи от първо ѝ появление, ще стане с време гнойница(гангрена)!

Днес ако допусти Високая порта да станат само пет лица унияти, тии за скоро щат се умножи и работа не ще се запря само до униятство, но до едно най-противно на Портини интереси вмешателство от страна на католишкая сила. Високая порта има еще пример несвършен пред очи си в Сирия, де папищашство навлече французшкое вмешателство. А ако за нечастие Високая порта допусне едно такова противно на интереси си нещо, нека има и това под видом, че и други сили, Русия и Англия, не щат остана тъй хладнокръвни, без да искат и тии да се ползуват от тая нейна слабост. Русия на всеки начин ще иска да поддържа православие и може би да отцепи най-голямая част на страна си, защото всички българи засега са православни, а еще повеч, като ѝ помага език. Англия ще се труди да впосее протестантизм, както се тълкува, и такива ми-

сионери в Цариград и по България разсеяни нахождат и непрестанно на това работят.

Какво ще стане в Турска Европа подир едно такова религиозно разделение? Нека сама Високая порта размисли добре. Тогава Високая порта не ще има работа със своя рая, както е досега имала, но ще има работа с Франца, с Англия, с Русия и може би с Америка! Защото тии нейни днес верни подани, като са тъй разцепят и разделят, не ще са веке мирни, но щат се движи от тях сили, под защита коим ще бъдат. За пример пак навождаме сирийская работа!...

Всичко това Високая порта може да умири и да бъде завсегда спокойна, ако потвърди с един ферман българское праведно и законно искане, сходное и с Хатихумаюна, кое тии с такова едно благочиние предложиха и просят от человеколюбиваго си владетеля султана. То е най-лесна работа за Високая порта в лице българскаго днес от народа избранного им свещеноначалника и в лице народния им в Цариград черкви да издаде едно високо ираде и всичко се умирява и утешава.

Тогава щат престана и всички вънкашни интриги и вмешателства странних, кои за разорение Турции се вършат.

Коя сила може се съпротиви и не ще одобри такова едно султаново решение? Какво може да противопредложи на това? Това решение се основава на самий Хатихумаюн, кой е одобрен от цяла Европа.

Не казва ли в Хатихумаюн, че всякому народу се одобряват стари му права да има независимо си свещенство? Високая порта знай твърде добре, че българи имат такова историческо право, стари берати ѝ са пред очи. А ако българи и не би имали такова историческо право, единодушное искане на 6 милиона народ не е ли доволно да го добие, по духу Хатихумаюна? Армено-католици имаха ли историческо право да имат патриарх? Но Порта им го одобри с ферман. Отцепившии се в последни времена от армяни протестанти имаха ли такова историческо право? Но Порта им го одобри. Защо българи, като имат такова историческо познато право и като са били досега най-верни поддани Турции, да не добият и тии такава султанска милост?

Но ще се каже, че гърци интригуват разновидно и че други предлагат и съветоват Порта, че по-добре в неин интерес е да се раздели и разцепи религиозно българский народ. Колко за гръцки интриги, то не ще много мислене. Порта знай твърде добре гърци какви са и що губят гърци от това българско от

тях отделение, милиони приходи, от коих цял гръцки род се ползуваше ненаказно досега, имеящ оръдие религия и свещеная власт над българи. А тии същи приходи са служили и за вреда турскаго престола... А колко за ония, що предлагат и съветоват, че за полза Турции било да се раздели и разцепи религиозно българский народ, то ние доказахме какви следствия ще докара в Турска Европа то религиозно разделение и оставяме Високая порта да размисли добре и да реши онова, що е в нейна истинна полза.

ПОСЛЕДНИЯ ИЗВЕСТИЯ ЗА БЪЛГАРСКИЙ В ЦАРИГРАД НАРОДЕН ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 29 НОЕМВРИ 1860 г.

Най-последний отговор Портин е, че българское искане ще се даде и трябва да примирят народа и че Порта никоги не ще допусне да се въведе раздор между му, като се въведе едно друго вероизповедание под влиянием на някоя си друга сила.

На български имот щяло да стане голям народен събор, де ще се реши конечно, че българи трябва да отбягнат и от папищашство, и от протестанство, а да си останат в прадедная си свята вяра и да искат всички единогласно и единодушно да им потвърди с ферман Високая порта независима им йерархия в лице избранаго им свещеноначалника и в лице народния им черкви в Цариград.

Йезуитски отчаяни подкупници са ходили на български имот при негово първосвещенство Илариона да го накарат силом да подпише, че българи ищат да станат унияти! Н. първосвещенство ги е отбил и не е щял нити да ги погледне. Гледайте свят йезуитски постъпки!...

Известяваме се от верен източник, че във Франца никакво званично известие не са имали за български народен въпрос и че в последни само дни се е питало във Възток за тая работа. На това им дало повод, че уж протестантизм напредовал много в България. Еще се е чуло, че и Испания, майка йезуитизма днес, взела уж участие в български работи!Всичко и всичко, но и спанйолски евреи между българи!?

С една реч, на български работи са обърнали многи взор и всеки иска да изиграй своя игровод в полза си. Остава сега българи сами и Високая порта да решат и всеки да си седне на място.

Сръбское правителство е взело живо участие в български наш въпрос и то да подействува, доколко му е възможно, в полза българъм, т. е. да се даде българъм независимо им свещенство и да се не раздвои някак си български народ.

При тия всички всеки благоразумен българин види, че желаемий успех от нас българи зависва и той успех не може другче да се постигне, освен ако бъдем съгласни и единодушни, като оставим настрани папищашки подкупници да си дрънкат на вятъра.

Еще едно: французкое правителство няма никакво намерение да се вмесва званично в наш български вероизповедни въпрос. И въистина то би било съвсем противно на французкая политика, като тя уничтожи папская световна власт дотолкова и иска да го докара, кое непременно ще бъде, да си остане като един прост поп, както му прилича по евангелски. А и французкая днешна политика не ѝ е остало да мисли за религиозни пропаганди, нея я занимават други по-големи мисли и работи. Освен ако стане общий раздор в България, както изложихме в по-горний си член, тогава разумява се, че и тя не ще остане без действие.

В БЕСАРАБИЯ...

БЕЛГРАД, 29 НОЕМВРИ 1860 г.

В Бесарабия в осталая част под молдавское правителство в 1856, останаха и 40 села българи, кои живееха тамо от 43 години насам под особени привилегии, дадени им от русийски императори. Тии си имаха особни общества и живееха в най-голяма свобода, мирни и спокойни от всяка страна. Тии когато се отстъпиха молдавскому правителству, даде им се три години разстояние да решат, ако щат остана в Молдова, или щат се пресели другаде, де имат воля. Някои си от тях бяха готови да се преселят в Русия, а някои си в Турция. Но молдавское тог-

дашно правителство им предложи да си останат тамо и че то ще ги остави на същия права и привилегии, под коим са се находили, когато бяха под руска власт. Тии склониха на това и като им се прегледаха русийски привилегии, одобриха им с малко някое си изменение и от молдавское правителство и даде им се на това и златопечат (хрисовул). Сега молдавское правителство с въоръжна сила напада на тях невинни българи и иска да уничтожи всичко! А цел му е да им вземе приходи от училища и Болградская гимназия, кои приходи се качат на 20 тисещи рубл. всяка година. На 6, 7 и 8 ноември станали са тамо кръвопролития. Молдавския войски нападнат разярени на безоръжни человеци и проливат им невинная кръв. Тии се и на това не ограничават, но изпълнили са и такива насилия, коих най-варварскии народи не са вършили.

Колкото за български тамо права, ние оставаме засега да говориме обширно, но за това влашко насилие, кое тии зверски изпълниха над безоръжни человеци, казваме, че всеки ще ги осъди и еще за тойзи край, кой им се даде в 1856 л[ето], Европа ще види, че тии не са достойни за такова едно нещо, и с том ще изгубят много!...

А и Русия, под власти коей толкова години живяха тия бедни българи и коя ги остави молдавскому правителству, не ще остане тъй хладнокръвна на това молдавско кръвнишко постъпване.

Тии бедни колонисти българи щели да проводят една депутация да се оплаче султану в Цариград, а друга в Парис, да се оплачат Наполеону III. В идущий брой щем обнародова и подробности того жалостнаго събития.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 29 НОЕМВРИ 1860 г.

Във Франца днес най-много занимава немирния духове уведеная реформа. Едни я тълкуват тъй, а други онъй. Наполеон, казват, с това искал да мени вънкашная си политика против Италия, да се развали с Англия и други такива. Парижки духове, като ищат всичко да знаят занапред, много пъти стават и пророци.

Италиански работи същий ход си имат и Гаета еще не е

паднала. Франц II с всичка отчайност еще се държи и труди се дано отнегде си се появи някоя си сила на помощ. Изпращал е в Русия пълномощен да приклони петроградски кабинет да му се даде помощ, но оттамо му е отговорено, че Русия никак не може да се вмеси с въоръжна сила, но чрез дипломатски път, и то ако стане европейски конгрес. Оттамо е отишел пълномощний в Парис при Наполеона, но и оттамо му е отговорено, че Франц II напусто стои в Гаета и с негово седене ще причини разорение того града.

Италианска же тайна политика, подпомагаема от Франца, разпростира се в Унгария, във Влашко явно, а може би и в други места и готви за напролет големи явления.

Турция е протестирала противо съединения на Влахо-Богдански княжества[1] пред великия сили съгласно с парижкая последна о тому предмету конференция. Власи много далеч искат да отидат за наведнаж, но който бърза много, скоро се уморява, казва простая пословица, а може би и в пътя да се спрепне нейде си.

Сирийски работи се веке примириха и войски са в Бейрут на зимовище освен някои си малки отделения, кои се еще скитат. Турский заем е свършен в Парис. В Гърция имат някакво си смущение в народни си събрания, кои стават сега тамо. От Русия нищо относително на сегашная европейска политика не се чува.

БЪЛГАРСКИЙ НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 6 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Народний ни въпрос от какви причини се е възбудил еще от 25 години насам и как се е постепенно развивал досега съобразно с обстоятелствам, под коим се е находил и нахожда наш народ, доволно е писано досега от тому и ежедневно се пише еще. Наши читатели знаят, че той въпрос се основава на историческо право, доказано обширно в повременное българско съчинение и в други частни. Но пред отоманская Порта тойзи въпрос се представляваше от няколко си години насам чрез многобройни прошения от цяла България не по историческое си право, но като едно непоносно веке притеснение и угнетение от страна

гръцкаго духовенства, похитившаго със злоба духовная власт над българи от един век насам с оборение последнаго българскаго патриарха в Охрид, в лице кого бе се увардила до него време независимост българскаго свещенства.

Но от девет месеца насам, както всякому веке е познато, българи постъпиха съвсем другче, т.е. тии основающе се на историческое си право, отказаха се общенародно от духовная власт гръцкаго свещенства по цяла България и принесоха Порти свое покорно прошение, ищаще да им потвърди В[исокая] порта това историческо право съобразно с Хатихумаюна от 1856. Девет месеца[1] минуват досега и с всичкая деятелност, коя показаха народнии български представници в Цариград, Високая порта еще не е дала решителен конец на тойзи многоважен за нея и за българи въпрос.

Причини того забавления досега са много, от коих ние щем каза някои си.

1. Високая порта трябваше да се извести добре за всички околности того въпроса и тогава да реши. А тейзи известия имаше пред очи си в многобройни подадени ѝ от цяла България прошения, в коим се описваха страшния злоупотребления гръцкаго духовенства в България. Великий же везир биде и очевидец на тях отчасти, както е известил и н[егову] в[еличеству] самому султану в подаденое си кратко описание пътешествия си.

2. Причина е била фанариотски хитролукави сплетни и клевети, коих гръцкое свещенство употреби и употреблява пред В[исокая] порта, да би на всеки начин уничтожило това праведно и законно българско искане. Гръцкое свещенство се най-много подпомагаше и подпомага на това от свободная Гърция и еще от една православна сила. Свободна Гърция за каква цел взема таково едно живо участие да препречи на тая българска постъпка, то е веке познато добре, т.е. че нейна мечтайна голяма идея веке изчезва и че панелинизм от Турска Европа си обира круши. А православная оная сила, под извинением, че желай единство великая черкви, употреби всяко средство да препятствува на това българско народно дело[2]. Но с тая си постъпка тя православная сила не може да размисли добре и зряло, защото тя с том изложи на опасност единство великия черкви! Нейно тайно вмешателство подбуди и други сили да се вмесят тайно и да употребят и тии разни сплетни и пречки на тойзи български въпрос, не да го оставят нерешен, но да докарат религиозно разделение между българскому народу и с том да прекъсат всяко влияние на нея православна сила и чрез религиознаго раздора да им се отвори свободен път да решат възточний въпрос, както тии от запад се гордо провикват!

3. Причина нерешения досега народнаго ни въпрос, ако и да е съвсем маловажна, обаче и тя принесе немалко спънки. Тя е подкупении папищашки оръдия, някои си отчаяни твари, кои не са достойни да носят българское име!

Тия са главни причини, кои забавиха до сега решения народнаго ни праведнаго и законнаго въпроса[3].

В проминалий брой ние изложихме доволно ясно и с доказателства В[исоки] порти в каква опасност ще се изложи тя и каква неизцелима рана сама ще си отвори, ако допусне да се уведе някой си религиозен раздор между верни си до сега подани българи, като ѝ казахме открито, че тогава веке не ще има работа с верни си поданици българи, но с три велики сили. Съвременно же ѝ казахме, че на нейна ръка е да реши тойзи въпрос в истинна си полза и спокойствие си, без да ѝ се намесва някоя си друга сила. Наш глас, колко и да е слаб пред Отоманская порта, както и тамо казахме, надейме се обаче, че В[исокая] порта ще бъде снисходителна да го послуша и да разсъди далше.

В Сан-Бенедетская йезуитска чета, известяваме се, че има помесени и няколко си емигранти поляци, кои действуват за религиозное раздвоение невиннаго българскаго народа.

Ние сме имали случай да се упознайме от много години насам с важни някои си от тях лица и уважаваме ги не само като славяни, но еще и като способни человеци. Тяхна цел всякому позната, че тии с всички си сили и със самий живот действуват непрестанно за бедное си отечество. Всичко, що мислят за руско, гонят го до смърти и мислят, че на това си имат право. Тя вкоренена мързост противо Русия негли ги е накарала да се смесят с йезуитская чета, коя ище да впосей религиозни пагубни раздори и между православни българи, мисляще ги, че тии са склонени чрез единоверие си Русии и проч. Но ние се чудиме с тях наши по кърви братя, като се нахождат от толкова години насам между българи, как не са могли да узнаят до сега българския мисли и нихна наклонност. Защо тии наши братя славяни искат да ни сторят най-голямое зло, като съдействуват на това пагубно религиозно раздвоение? Защо искат да въведат между невинному българскому народу онова зло, от кое са тии толкова теглили? Нека отворят народна си история и да видят какви пагубни злини са нанесли и в тях религиозни раздори, а най-паче сатаническое йезуитство!

Ако тии мислят, че чрез религиозное сближение ще привлекат българи на своя страна, то тии на това са излъгани и за образовани поляци такава една мисъл не е пристойна! Тии трябва да знаят добре, като живеят от толкова време между българи, че в български народ се възроди веке народний дух и че българская учена част от ден на ден се умножава. Тя знай да оценява що е народност и що е вяра. А еще повеч познава твърде добре какво зло и разорение може да последова българскому невинному народу от един такъв религиозен раздор. Ако ли тии наши братя поляци мислят: „то ние да си постигнем една дипломатическа точка, та малко ни е грижа що щяло да последова между българскому народу“ и проч. — на това ние им отговаряме, че истинни синове България ще употребят и тии от своя страна всички си възможни сили да уничтожат всяко тяхно подобно в България предприятие им и еще, може би, да станат и техни гонители.

Тии наши братя по кърви поляци никакво зло не са видяли от българи, но напротив, всякога са били приемнати от тях с отворено сърце и с братска любов. Както и много от тях са се между българи установили и живеят си мирно и спокойно.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 6 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Както и други път сме казвали, Италия е днес общий предмет дипломатскаго кръга Европи. Тамо се готви за напролет едно общо движение не само за освобождение на осталая част Италии под австрийска власт, но еще то движение ще повлече на други места. Австрия е много смутена от маджарское явно веке движение, кое тии ежедневно показват. Тии се по някои места отказват да ѝ плащат! А австрийская финанция се находи в твърде зло състояние. Пиемонтский кабинет твърде надалеко работи. Гарибалди, ако и да седи в Капрера, обаче във всичко участвува; он е явно изрекъл на генерали си, кои са ходили на посещение му, че Италии е нужно единство под управление Виктор Емануила и че той напролет ще поведе 500 тисящи италианска войска на нови подвиги! Италианский народ въобще се е отправил Наполеону III и иска по-скоро да се оттеглят

французшки войски от папски земи и да се от тамо очисти папа по-скоро.

Гаета, ако и да не е паднала еще, но в твърде зло състояние се нахожда и скоро ще падне.

В Черна гора се виждат някои си военни приготовления.

В Австрия всички подани ѝ народи явно искат исторически си права и щат ги получи.

Във Влашко и Богданско се откриват также явни военни приготовления и вносят се оръжия, но за каква цел не знай се! Едно отделение от 12000 тисящи руски войски е дошло до молдавски граници и не знай се дали за последни жалостни в Болград събития, или за общое военно приуготовление на тия княжества, най-паче за уловения на Сулина кораби с военни муниции[1].

Русия е проводила 29-го ноември срѣбскому князу Михаилу Обреновичу III орден бялаго орла, с писмо княза Горчакова.

Великий везир е представил изложение негово величеству султану за последное си пътешествие и отдава главная причина угнетения християн в Турска Европа на гръкофенерско свещенство.

От всички тия се види, че на пролет бой е неотбежен.

Съюзнии войски англо-французшки в Китая освоили са една част от престолнаго града Пекин и китайски цар е побягнал в Татария. Ако европейци завладеят тойзи китайски град, много нови работи щат се откри за Европа, а най-паче за книжевност.

А наша бедна България простира умолителни ръце и проси от человеколюбиваго си владетеля султана да ѝ се даде и възобнови народна и независима йерархия, коя е преди един рек имала.

ИЗВЕСТИЕ

БЕЛГРАД, 13 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Спомоществователи Дунавскаго лебеда, кои не са си платили шестмесечие, умоляват се да го платят настоятелем, а господа настоятели да го изпратят прямо до Учредничество в Белград незабавно до нова година, защото от нова година никому не

ще се проважда вестник, без да си проплати шестмесечие. Наши спомоществователи до сега са добили 14 броя с настоящий и до новая година ще бъдат всички броеве 16, а то се брои едно само тримесечие, щото 4 броя повеч им се дават.

Някои си наши българи искат само с реч да се показват родолюбци, а да не плащат нищо или да продължават с месеци и години. Ние, учредивше това Учредничество Дунавского лебеда с толкова трудове и разноски, имаме цел да принесем полза роду си, доколкото ни е възможно, и от досегашное редовно следвание всеки може да види и разсъди каква полза се принесе досега и каква се ожидава за в бъдъщност. Но от друга страна, не искаме да подпаднеме в неприятности, както други, и да обнародоваме: еди кой за толкова време не заплатил и пр. Затова от сега обнародоваме и известяваме наши българи, че от нова година на вяра никому не ще пращаме вестник си, но всеки като си първо проплати шестмесечие, ще го добива.

Нека ни извинят наши българи за това; защото някои си ни дадоха причина на това еще в това първое тримесечие.

Учредничество Дунавскаго лебеда

1860 декемвр. 13, Белград

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 13 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Във Франца еще се занимават с въведеное си свободно изменение в законам, за кое всеки иска да потвърди мнение си. А между Франца и Англия всеки ден се умножават знаци тяснаго приятелства и съюза, кое тии искат най-много да удържат в настоящи времена. В днешний политически ход Англия отива съгласно с Франции, както се явно показа в италиански работи, под покривалом на коих се готви едно твърде голямо превръщане в Европа.

Наполеон е издал повеление да могат свободно без пашапорти да ходят по Франция англичани.

Франца от преди италиански бой еще бе почнала големи

приуготовления, кои все си следоват и до днес редовно. А Англия от няколко време насам трупа и стоваря твърде много военни приуготовления и потребици в остров Малта и крепости того острова се въоръжават и потвърдяват силно.

Сардиния употреблява най-живая деятелност да се приготви и по море, и по сухо, и всички регименти ѝ се умножават значително, щото до марта месеца тя ще има 300 000 войска добре приготвена.

Австрия при всичка си финансиална оскъдност непрестанно проважда войски във Венеция, коя е добре укрепила, а сега от няколко време насам други войски се провождат и трупат в Маджарско.

Маджарское же вълнение от ден на ден взема по-голямо и почти явно движение. Техний комитет в Пеща е принесъл народное решение канцлеру Унгарии, в кое желай да се незабавно призове събор на основание членов закона от 1848 л[ето] и свободное възстановление печатания.

В Гаета е станало едно тридневно почиване оръжия и говорило се е нещо за погаждане. Но пиемонтези не са склонили на предложения Франца II, в коим е искал бивший Неаполитанский цар да стане европейски конгрес, в кого и той да има право да представи правдини си чрез едного си члена. И тъй бомбардиране е почнало пак. А от страни Франции явено му е, че ако упорствува еще да брани Гаета, кое бранене не ще има никакъв успех, Франца му отказва обещаная помощ за спасение личности его и царскаго му домородства и че ще се скоро оттегли оттамо французшкая ескадра, коя само за тая цел бе наредена.

Французшкии войски, кои бяха определени в папски места да вардят св. отец, и тии се оттеглят оттамо все по такава причина, т. е. че папа не ще да остави Рим и да се спаси другаде, а между римски кардинали владее несъгласие и тии почнали да не слушат твърде св[ети] отец, а то се знай, че един человек като изгуби власт си, всеки, кой е от първо треперал от него, почва тогава да се подиграва с него. Свят е такова едно нещо, един се качва, други слезва. Св. отец няма какво да стори, ще си претърпи според божественое писание — претърпен, спасен.

При всички тия и северная държава Русия не седи тъй хладнокръвен зрител за приуготовляемая италианска борба. Пет цели корпуси войска се дотъкмява в Южна Русия.

Във Влахо-Богдански княжества се готви и тамо нещо си, в кое има ръка си Пиемонт.

Дипломатское перо ще престане за време да скърца, как-

то се види, и Бедаювая (Марсова) остра сабя ще поиграй и ще свърши онова, що се е разновидно от дипломати писало и кроило.

Ние споменахме в един брой Дун.лебеда, че йезуитское гнездо в Италия е вече разорено и разпиляно за всегда. Ето и няколко подробности о тому.

Le General superieur de la Compagnie de Jesus = Главний генерал Исуса е дал една протестация Виктору Емануилу и описва разорение йезуитов. Той казва, че откак започнал италиански бой, исусова компания изгубила в Ломбардия три къщи и три училища, в Моденско 6, в папски земи 11, в Неаполитанско царство 19, в Сицилия 15. И навсякъде, казва, исусово войнство било опленено и съблечено от движими и недвижими си притежания. Негови членове в число 1500 се изгонили от учреждения си и от градища, като са ги водили с въоръжена ръка от място на място comme des malfaiteurs = като злодейци и са ги хвърлили в публични тъмници, насилени и обезчестени ужасно; всяко прибежище било им е забранено и проч.

Исусов генерал казва в протестация си, че той знай, че няма никой да го слуша, но той изпълня с това ред, и оставя за онзи свят там да му се види правда!

Той еще казва, че такова едно жестоко гонение на нихни йезуитски чин, ако бе станало в другое някое си място, т. е. между необразовани и нееднородни им, то негли би могли да го претърпят, без да кажат нещо си, но да стане такова едно нещо в образована Европа и от еднородци италианци, то много криво му дошло и никак не може да го претърпи, без да протестува!

Ето що са изпатили клети йезуити. Но то е малко за тях, като смисли человек какви неизказани злини са нанесли те на цял свят. А наши някои си дебелоглави българи ищат да се подчинят на такова сатаническо свещенство! Но тии подкупници нека си видят примера в тейзи йезуити, както са ги италианци разпиляли и да чакат и тии същое приключение от българи.

ИЗВОД ОТ ЕДНА СОЛУНСКА ДОПИСКА

БЕЛГРАД, 13 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Воденски и струмски [=струмишки] гърци митрополити като гледат, че Поленски епископ българин Партений с миролюбивий си начин е успял да смири и потъпче тамошни смущения, за коих станаха толкова викове преди една година, както е знайно, а най-паче като знаят тии гърци митрополити, че тя епархия е твърде приходна, трудят се на всеки начин да впосеят раздори и мълви, щото патриаршия да ги проводи за екзархи тамо да разгледат уж работа и тъй да сплетат някоя си клевета против българина епископа и да го заменят с гърка. Но тамошни българи са твърде задоволни от епископа си българина и решили са се нити екзарх да припустат, а камо ли и да се лишат от него. А за солунския митрополит Неофита, изпъденаго от Търново, казва тая дописка, че уж той поддържавал българская страна и искал да предупреди всяко смущение, кое може да произлезе от такава една постъпка против народное желание, а най-паче неправедно. Нам се види чудно в Неофита да се яви такава мисъл!

Негови противо българи гонения са познати и за тях най-много се е писало, кога он беше в Търново. Както и да е, гръкофанариотско свещенство еще не мирува! Еще не може да доде в себе си и да узнай, че с такъв начин по-голям огън подпаля и един ден негова глава ще изгори! Кукушкое приключение еще не се е заборавило! Ние знайме, че тии лукави фанариоти искат да се подновят такива раздорни работи между ни, но и с том нищо не ще извършат. Само по-голяма омраза и по-голямо гонение ще навлекат на себе си от страни българскаго народа.

ИСТОРИЧЕСКОЕ ПРАВО НАРОДОВ В ЕВРОПЕЙСКА ТУРЦИЯ

БЕЛГРАД, 20 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Последни известия от Цариграда, че Вис[окая] порта е издала заповед да се състави един събор от гърци и българи под председателством едного от министров си, в кой събор ще се даде веке конец на наш български за независимо ни свещенство въпрос, тия, кажа, известия дават нам повод да поговорим за нещо си, за историческое право народов в Турции, на кое се основава тойзи наш многоважен въпрос. Няма никакво съмнение, че Османская държава, като постъпи и тя във великия семейства Европи от времени Парижкаго договора (1856), труди се на всеки начин да въведе едно такова вътрешно правление, кое да съответствува на това нейно сближение с образована Европа по духу днешнаго века. Отоманская държава, като нова и млада в това си велико предприятие, несъмнено че трябва да вземе повод и пример от съседни си приятелки държави, между коим живее и има вънкашни и вътрешни сношения и коим общо желание е: да я видят един ден увенчана с желаемий успех за общое спокойствие Европи поради възбуденаго и тол обезпокояващаго ги Възточнаго въпроса. Тая е по крайни мери общая и явная политика европейских сил от времени съюзнаго рата, ако и всяка от тях да има своя собствена и тайна политика относително Възточнаго въпроса.

В турская държава, както и в австрийская, освен владеещее племе и народ, нахождат се и толкова други племена и народи, подчинени тям държавам. Тии племена и народи не са всички силом изначала подчинени, но по-голямая част от тях подчинили са се на условия и дадени им са някои си преимущества, политически и религиозни, кои за много векове са се вардили свято от владетелев.

Тии пак подчинени народи съдействували са твърде много ведно с владетелем си на увеличение тях държав.

Нека всеки отвори всеобщая европейска повестност и да се увери на това. Но временни обстоятелства потъпкали и унищожили много от тях старих преимущества и тии племена и народи бяха достигли не веке като условлени подчинени, но като чисти роби владеещаго племени.

Деветнадесетий век, кой най-много е озарил Европа, тряб-

ваше да докара едно друго изменение и в политическое състояние народов въобще, както и биде. Оставяме на страни другия държави, защото тии не спадат в наш предмет, и щем говори само за австрийская и османская, две прилични в това отношение държави и две тесни от няколко години приятелки.

Австрийская държава, както е познато, от много векове насам е постъпила в път образования и на това тя не отстъпва поприще другим образованим държавам. Но вътрешное нейно правление, относително владеещему племени и подчиненим си народам, не е било подобно с осталим образованим държавам.

Ние тук не ще разсъждаме в обширност, ако е било зло или добро, но вкратце ще кажем, че то не може да напредва и да се удържи непоколебимо, като в другия държави се увождаше съвсем друго правление, кое и в нея трябваше да разпространи влияние си, доколко обществения сношения от време на време се умножаваха и най-после се усъвършенствуваха до който ги степен днес гледаме достигли. Това общое преобразование Европи и движение разних народов трябваше да накарат Австрия, и без да си ще, да помисли и се зауземе и тя за едно вътрешно преобразование правления си, сходно с обстоятелствам и кое да обезпечи нейно спокойствие и бъдещност. Изкусная и хитра в политическо си правление Австрия, като употреби и опита всеки възможен начин за това, най-сетне реши да даде, както я гледаме днес, историческая права, политически и религиозни, всем подчиненим си народам, и с том да обезпечи целокупност държави си. Това от няколко време насам с голяма деятелност се върши в цяла Австрийска държава, както се в обширност пише ежедневно о том и във всички европейски въобще вестници, и всеки народ там свободно излага и доказва свои исторически права, на коим ще се основе общое правление австрийския държави.

Турция, живееща и тя сред Европа и имаща вънкашни и вътрешни сношения с нея, не можеше да отбегне от влияния того всеобщаго преобразования, въведенаго в цяла образована Европа. Трябваше и тя да помисли на това и да вземе нужния о тому мерки. Но за Турция такова едно велико предприятие беше твърде трудно, защото тя беше лишена образования, кое лишение ѝ навлече вънкашное вмешателство и других сил. Но как и да е, и тя трябваше да влезе в тойзи спасителен път преобразования, защото, както казахме, самий век го докара тъй и не можеше другче да бъде и от нейна страна, живееща

сред Европа и имаща ежедневни вънкашни и вътрешни сношения с образованому святу.

В Турция всеобщое преобразование, както е знайно, започна от времени Танзимата (1838)[1], а в Хатихумаюна (1856) се начерта и официално изяви пред цял свят основаная книга того всеобщаго преобразования, кое се одобри и от цяла Европа с най-голямое ръкоплескание. Кога вземем пред очи начертания членове в Хатихумаюна, не видим друго, освен исторически права и преимущества, дадени ab antiquo — от старости подчинением в Турция народам от тогдашни завладетели султани, да се потвърдяват отново от нинешнаго владетеля султана Абдул Меджида. А кога разглеждаме тия всички членове, ще видим, че съдържават две главни точки, т. е. политически и религиозни. При том еще видим, че това преобразование е всеобщо за всички подчинени в Турция народи, т. е. че всякому народу се дават негови стари исторически права, кои е имал после завладения османских султанов. Тук естествено се ражда въпрос: какви политически и религиозни права е имал в тях времена всеки народ в Турска Европа? (Азия не ни е предмет.) Тойзи е един важен въпрос, кого не знаеме дали е някой си друг досега разбудил.

Нам българъм най-много принадлежи и най-много се касае да се занимаеме на това, а най-паче като сега се решава наша съдбина в религиозно отношение.

Ние по настоящему ще кажем нещо си вкратце о тому, доколкото ни допуща време, а следователно в други броеве вестника си може да продължим изследвания си еще по-обширно.

В Европейска Турция, както е знайно, главни подчинени народи, коим се относят тия исторически права, са следнии: българи и сърби, кои носят общо име славяни, арнаути, няколко власи и няколко гърци зовими. Между всички тия българи са най-многобройни, както всякому е познато, и тии населяват освен собствена зовима България, цяла почти Тракия, Македония, част от Епира и Тесалия. Печат же народности им е съхранений им стар матерний език и народное име, с кое се сами тии назовават: българи, блъгари или булгари. Това нихно прадедно наследие никакво противно обстоятелство от толкова векове насам не е могло да им отемне.

Турская история, ако и да е писана от много учени европейци, обаче много еще страници ѝ са остали непоменати, а и много неистинно писани. Колко же тия важни страни — за

подчинени в Турска Европа народи, т. е. с кой начин е станало то подчинение — учении Европи твърде малко са писали, и то почти неистинно, защото тии не са имали верни на това източници. Колко са изчер[пани] от турски историци, и то е общо само нещо и няма ония подробности. Подробни и обширни истинни известия: с кой начин се е завладала Турска днес зовима Европа, какви преимущества са дали тогдашни завладетели султани покорившим се на условия народам, областем и частним войводам, тии всички подробности се нахождат в съхранивши се и открившии отчасти досега български и сръбски писмени паметници; в дадения тям султански берати и фермани, кои са се за няколко векове подновявали и потвърдявали наследствено от всеки султан, в дадения отпосле спахиям и войнишким предводителям постарому направления, с някои си малка измяна, пак берати и фермани, кои предводители са веке отчасти приели ислямска вяра и от техни наследници еще и до днес живеят няколко си, носещи български прадедни си домородствени имена и проч. Но такива източници не са имали учении европейци, писавшии турская история, и ако са нещо си имали, не са могли да се ползуват, защото български и сръбски езици не им са познати, а на турски език отскоро обърнаха внимание, и то твърде малко лица; оставяме настрани народни песни и попредания, български и сръбски, от коих также се много разяснява тойзи предмет. Ние казахме, че засега ще кажем нещо си вкратце само, без да навождаме източници и подробни разяснения.

Знайно е, че турци, стъпващи в Европа (1321)[2], твърде малко работа имаха с византийци, кои ако и да носеха името империя, обаче всъщност в тях времена то не беше империя, но една малка област или по-право едно окръжие около Костадинов град, кое окръжие се стесни и ограничи отпосле само в Костадинов град.

Това беше Византийска империя във време султана Мохамеда II (1453), кога я освои и подчини без никакви условия, но мечом и нападением. Но с България, Сърбия и Албания не беше същое. С тях царства и кралевства турци имаха твърде много работи и техни битки се продължиха повече от седемдесет години. Повече места от тях се подчиниха с условия. А главнии български условия са били следния:

1. Да имат тии народи свободно вероизповедание си и независимаго си свещеночалника. 2. Да носят свободно оръжие си и да са обвязани да съвоюват с турком против неприятели

им в особни полкове, под особен си знамен и свой еднороден предводител войвода, кое име стана отпосле беглер-бег. 3. Да се управляват области все пак от войводи, а села и градища от кнезове, кметове и старейшини. Между кнезове и кметове е имало и баш-кнез и баш-кмет — върховний кнез или кмет. Това се е съхранило и до днес почти във Видинска област. 4. Ония, кои не са били обвързани да съвоюват с турци, плащали са по 50 аспри — дукахца — ботки на година за даждие. А то даждие се събирало от помежду им от бирници, зовими чиновници, все пак от тях, кое и до днес се съхранило. 5. Съдове и разпри са се извършвали помежду им от избрани старци в черковни за това определени стаи.

Тия са били по-главни условия.

Писания от учени европейци турска история възпоменува, че в турски няколко си знаменити с други народи сражения имало и български и сръбски полкове, а именно в Ангирская битка Илдъръм Баязида с Темурланга (кого наши и сръбски паметници пишат Демир)[3]. А ние имаме исторически доказателства, че българскии войници много векове са съвоювали с турци и против маджари, и против немци. И то войнишко тяло не пред много време се е унищожило, т. е. от когато са се усилили пред Порта фанариоти и са почнали да интригуват и да разпространяват знайная общая и голямая идея си. Тия всички, що възпоменахме мимоходом досега, се относят на политическия исторически права български в Турция. А колко за вероизповедни им, то е веке в обширност досега дока[за]но от разни учени лица, и българи, и сърби, че тии са се съхранили допреди един век българския в лице Охридскаго патриарха, а сръбския — в лице Печкаго патриарха. Покорении византийци, освен религиозная независимост, коя им остави султан Мохамед II, другая някаква си независимост не са имали, защото, както казахме, Византийска империя беше само Цариград в последни времена и той в превзетие голямо разорение претърпя и отпосле се насели от разни народи. В свободна же днес Гърция е имало нещо си под условия останало, и то е било Манятски войводи — бейове.

Тия всички като вземем под видом и като ги сравним със съдържанием Хатихумаюна, не видим друго, както вище казахме, но същия ab antiquo — от старости наши исторически права да се наново пак дават и потвърдяват.

Нека наши българи обърнат внимание си на това и да постоянствуват всички съгласно и единодушно и всичко това, що

се съдържава в Хатихумаюна, ще им се даде от милостиваго им султана, кой напусто не е издал пред цял свят тойзи спасителний Хатихумаюн.

Историческое право едного народа е негово най-свято право и общо наследие всем. Трябва всеки да има стремление си на това и да покаже най-голяма деятелност за сполучение му, а най-паче като самий владетел султан го дава официално.

Вис[окая] порта, ако българи не биха имали такова свято право и ако то не би било съобразно с Хатихумаюна и с увождаемое всеобщо преобразование в Османска държава, тя не би търпяла десет месеци толкова викове, разпри и препирни явни между гърци и българи в самая столица и всеобщое извергание по цяла България имени гръцкаго патриарха и проч., но отдавно би им рекла: „Ви нямате на това никакво право и седете си мирни.“ Тя не би признала официално народна българска комисия и народни български представници, но отдавно би свършила с тях.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД. 20 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

От няколко дни насам дипломатическое перо се труди да изнамери и покаже средства и начин как да се отбегне страшний бой между Австрия и Италия, кой може грозно да потърси и разбърка и цяла Европа. Английски отважни вестници най-много се занимават и говорят о тому. Тии искат да докажат Австрии, че нейно спасение ще бъде, ако тя склони да продаде Венеция Пиемонту и че с том тя не само ще отбегне разорителний за нея бой, но еще ще поправи и страдаящая си финансия, чрез коя ще обезпечи на тойзи начин осталия си владения.

Австрии колко и да се види неприятно такова едно предложение, кое понижава нейно военно достолепие и противо коего австрийски отечественолюбци явно викат, обаче тя като гледа, че не ще ѝ бъде възможно с успехом да се опълчи противо италиански огромни приготовления, съвременно же да удържи в мир развълнувши се маджарски народ, види се да е като полу-наклонена на тая продажба. Някои си вестници са почнали даже да смятат като какво количество трябва да ѝ се плати за Венеция.

Русийская политика най-много съдействува на това примирително средство, защото неин главен интерес е да се предупреди на всеки начин маджарское приготовляемое побунение, кое несъмнено, че ще повлече и поляци.

Според последния тайни и явни движения във Влашко и Богданско о съединению им в едно само княжество и о разпространению на граници им до Днестра река, всичка Буковина, Трансилвания, собствена България до Балкана (Стара планина) и проч., както някои си изтуплени влашки глави мечтаят и според някакви си споразумления с Пиемонт и с маджарски емигранти, кои явно се веке приготовляват в тия княжества, според всички тия причини, Англия се е заузела деятелно да не допусти никаква промяна да стане в тия княжества, освен онова, що се е решило в Парижки събор за тях от всички велики сили. Англия с тая си политика ище да се уварди султаново сюзеренско право над тях. Също и Високата порта предузела е веке потребния дипломатски постъпки о тому пред великия приятелки ѝ сили.

Разумява се, че и Русия заради тия същи причини, както и за последния беззаконни постъпки и кървопролития, кои безчеловечно се изпълниха от страни Молдавскаго правителства в отстъпеная му част Бесарабии (1856) с въоръжена ръка над безоръжни мирни человеци, тамошни колонисти[1], кои от толкова години насам живееха под особни права и преимущества, дадени им от русийски императори и потвърдени и от самаго новаго сего молдавскаго правителства с официални документи, Русия, не търпяща всички тия влашки движения и неправди, ще поддържа искание Англии и ще съдействува на всеки начин с ней.

На това, че ще бъде всеусърдно помощница и Австрия, няма никакво съмнение.

Несмисленое постъпвание на някои си влахо-богдански млади и много високомислящи ще докарат големи приплетки в тия княжества, а то всичко е за голяма пагуба и разорение ромънскаго простаго и беднаго народа. По много градове в тия княжества безчиние с народодвижни постъпки е почнало веке да напредова и настоящее правителство е прибегло за примирение им на въоръжена сила. Такова нещо е станало, както е явено в разни вестници, в Крайова, в Плоещ, в Букурещ и в Бесарабски колонии. Ние мислиме, че такава една политика не излиза на добър край.

Нека вземат пример молдо-власи австрийски ход относително на маджари и други там народи, кои, ако и да показват веке явни някакви си движения и безчиния по някои си места, обаче австрийское правителство не напада оръжием на тях, но изпитва, слуша и разгледва нихни прошения, дава им свобода всеки да изложи мнение си и изпроводи представници си и проч.

Влахо Богданско днешно правителство, като ище да се сближи с просвещенна Европа и да въведе конституционалное правление, трябва ли да постъпва тъй, като необразовани варвари?

НЕ МОЖЕМ ДА НЕ ПОХВАЛИМ...

БЕЛГРАД, 20 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Не можем да не похвалим такива благородни чувствувания към милий наш нород, коих показват с отворено българско сърце наши нови дописници. Тии, ако и живеещи между гърци, кои са искали и ищат да угасят народна им родолюбива искра, обаче тя се еще повеч разпалила и станала огнезрачно светило. То е нам отдавна познато[1], че гърци все това се мъчат да внушат учащим се при тем и през наша глава е минало еще преди 25 години, кога българская народност спеше, погружена и удавена от бесное гръколудие! Желателно е такава искра родолюбие да се разпали и в сърца учащим се в Атини македонским българъм, кои били в число повеч от 200, както ни извести един грък, и да почнат и тии да дописват по нещичко оттамо. Ние ще го приемаме с голямо си благодарение, ако и на гръцки език писано, защото тия наши братя не са учили българска книжевност.

У[чредителство]

СОЛУН

БЕЛГРАД, 20 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

В проминалий брой имахме нещо си извод от една дописка от Солун, писано от българина на гръцки език, защото той родолюбец не е учил българска писменост, и сега в проминала възраст старай се да научи, кое му докарва голяма чест и по-

хвала![1] А съвременно доказва каква сила има народное чувствување и как от малка остатна искрица се разпаля и почва да пламти пламен народности, кого веке никакви обстоятелства не могат да угасят и удушат конечно! Днес получихме от същаго и друга дописка и ето привождаме я реч в реч на български.

[Следва текстът на дописката.][2]

Ние и в проминалий брой говорихме, че лукави фанариоти не мируват за Кукушкое днес българско епископство, оставяме на страни другия злоупотребления, тии са веке познати всем и гнусно е да се споменуват. Но тия сплетки, що ищат да впосеят пак в Кукуш, са важни и трябва наши цариградски българи да обърнат голямо внимание на това. Кукушки българи са разпалени человеци и не щат търпя веке никоги фанариотско иго на тях си! От того ще произлезе пак голямо движение, кое с толкова трудове беше се угасило и потаило. Цариградски българи разбират що им казваме: лукави гърци ще употребят всяка злоба да разбъркат тях места, а злобни йезуити гледат с непримигателно око като нощни сови да получат невинная си хища. Гърци като гледат, че по тях места се възражда българския народност, никоги не щат мирува, защото тамо е българское предстражие против панелинизма, кое като обдържат българи, той изчезва веке за всегда и остава им само едно сладко възпомяние!...

Ние въобще всички други българи, трябва и нужда необходима е да помогнем с всеки книжевни средства тях наши братя, кои са най-удавени от панелинизма и тии, откак се е освободила Гърция, са били първа нейна хища! Това е най-голяма и най-важна точка за наша народност и на това всички трябва да обърнем внимание си, а най-паче цариградски българи, кои днес представлят цял български народ и коим е въверена от народа българская бъдъщност.

ТАЯ ДОПИСКА Е ОТ 40 ДНИ...

БЕЛГРАД, 20 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

Тая дописка е от 40 дни и више и тогава въистина беше се раздала такава една мълва от йезуитская подкупена чета, за кое ние на време явихме редовно.[1] Но то доказва народно общо

мнение по вън. Жално ни е, че някои си наши дописки се задържават толкова време, а някои си се и съвсем потаяват от наши все пак еднородци. Ние ще имаме случай да говорим нещо си о тому... А в друга си една дописка същий той наш дописник говори следния: „В пътешествието си имах внимание да узная духовете на нашите българи за народното ни свещенство. В Свищов, Търново, Габрово, Казанлък, Загара, Пловдив, Сливен, Котел, Ямбол и другаде, решени са да постоянствуват за особна наша чиста българска йерархия, а не да приемат уния, за изключение само някои млади, кои са твърде малко и на кои за нищо не се слуша думата. Тии са онейзи, които нашите българи назовават чапкън и аяк такама[2]. Но в Шумен, Джумаа кажи, че клонят повече за уния. Жално че са заблудени!"

В Цариград, както е знайно, първии двигатели на това народораздорно дело са человеци отчаяни и развратни, кои и баща си продават, да би могли само оживление да добият! Разумява се, че и по вън не ще срещнат други да се съгласят на нихно мнение, освен подобни себе.

От една обширна кореспонденция, коя се е водила от две години насам в по-големая част България, а отчасти във Влашко, нам са познати почти всички тия лица, кои са се умърсили в тая воня, но не е дошло еще време да ги обнародоваме, да видят наши невинни българи каква зараза се е въвела и се крие между им! Толкова само засега явяваме, че той скитник, кой се криеше ту под името „пътник", ту под име „Добруджански пътник", а в писма си до бая си Драгана се подписва „Милорд...", той скитник, кажа, влезе в една добра клетка и според общая пословица: „Дявола съдра един товар цървули, доде го докара да го качят на въже."

В ДРУГА ЕДНА ДОПИСКА...

БЕЛГРАД, 20 ДЕКЕМВРИ 1860 г.

В друга една дописка от Сливен ни явяват и ни молят да обнародоваме във виде Известия, че тамошная гимназия напредвала и бягала твърде силно към оная страна, дето засяда слънце.[1] Господин директор не може да я удържи, тъй се е

засилила и завъртяла като фучило, и че от ден на ден се уводи в Сливен цивилизация и нови моди, а главно е, че едно знаменито лице отишло и обходило нарочно Влашка и Богданска земя, та купило един твърде голям малаков и толкози голям, щото в него може да се скрие много нещо! Освен малакова, купило и една от последная мода капелина с къдрави ресни и нагоре прикривена, с пъстър подбрадник. Тия работи са донесли в Сливен като някои си драгоценни древности с най-голямое прилежание по пътя, без да се някак си повредят, и някои си от тесния приятели на това знаменито лице, щом чули, че си дошло, ходили и го поздравили за добре дошли! Тии, като разнесли глас, че са донесени такива редки древности в Сливен, всички сливенци мало и голямо се привървяли да видят това чудо! Малакова бил изложен, разпрегнат и разперен сред двора като един военни шатор! А капелина била покачена на една липова върлина до него! Народ се чудил и маял много, като гледали тейзи редки работи. Някои си старци свирили си продължително и думали: „Блазе му на тойзи син! С какви работи се е сподобил...“ Подир малко време то лице, кое е било вдовец и изяло повеч от 45 копривника, оженило се за едно младо зелено четирнадесетгодишно момиченце.[2] Сватба станала по европейски и по последна мода! Едно само било не европейско, че сливенски моми не знаели да играят полки и мазурки, ами играли по български. Но да би се изпълнила и тая недостатка, после тая европейска сватба станало едно всеобщо съборище и в първое заседание предложил се е един важен въпрос. Председател бил това знаменито лице и то като поемнало реч, с всичкия парламентарни движения предложило: че първа и необходимо нужда е за сливненское общество и за народное напредване колко по-скоро е възможно да се доведат няколко си изкусни професори от Немско да научат сливненска младеж, а най-паче женски красни и нежни пол, да играят полки и мазурки, защо подир Коледа в карнавала имат намерение да отворят един великолепно украсен салон, де ще става редовно народен бал, по всички европейски обряди! Абонация се отворила еще подир решения, а чудно е, че освен младежи, записали се и много старци да учат да играят и с голямо прилежание от сега се приготвят за бала. А един стар брашованин, от Аба-Пазаръ, направил контракт със сливненское общество да донесе всички потребности за такова едно ново откритие, както помади, ръкавици, маски, домина и разни други нуждни за бал облекла. Контракт се сключил и телеграф се ударил в Беч за всичко това

и ако не замръзне Дунава, всичко може се набави до карнавала. Той същи брашованин взел отгоре си да бъде и управител бала.

Тия са последни известия от Сливен.

Ние като публицисти поздравяваме сливенци за това им към европейская цивилизация стремление и молитствуваме им добри успехи!... Но от друга страна не можем да не обнародоваме и едно прошение, кое ни се изпроводи от страни на някои си от околишни места, в кое прошение са подписани и всички сливненски абаджии и кебеджии. [Следва текстът на прошението, насочено против новата „мода“.][3]

ПОСЛЕДНИЯ ИЗВЕСТИЯ ЗА НАШ СВЕЩЕН ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 7 ЯНУАРИ 1861 г.

Откак се е възбудил тойзи въпрос, доволно се е писало о тому от противници папищашки агенти и от гръкофанариоти, от коих и едни, и други са действували на пропаст беднаго ни народа. Папищаши са се трудили на всеки начин да впосеят вечний вероизповеден раздор между възжививши му се българскому народу, не за някаква си религиозна само цел, но за политична, твърде лукава и хитра постъпка, употребивша религия за оръдие. Лукавии же и упорни фанариоти докараха работа до тамо, щото нихни недостойни постъпки да бъдат в помощ и улеснение папищашкаго предприятия. Тии фанариоти съдействуваха най-много на тойзи приуготовляем раздор и види се, че то се е нарочно от тях вършило по тойзи начин да достигнат цел си, коя е: да удържат български народ в свещеное рабство и да го съблачат ненаказно, както са творили това от толкова години насам. Но тии на това си мечтание са излъгани и то ще докара нихна жалостна и конечна пропаст.

Нека разясним наша реч, т. е. че гръкофанариоти не само са се трудили да удържат духовная власт над българи, но еще са подпомагали вероизповедний раздор, мисляще че с том щат постигна беззаконная и лукавая си цел.

Наши българи знаят и помнят добре, че преди Великденско им еще общенародно отказване от гръкофенерская власт, тог-

дашний патрик явно изрече: „Нека се изневеряват!“, когато народнии представници не рачиха да се подпишат във фенерское съборище, но протествуваха и искаха да утвърдят народное българско право, кое се дава всем поданним в Турция народам в Хатихумаюна и кое гърци ищаха да трабнат и тойзи път. А кога се разбуди в Кукуш от папищашки агенти познатое движение и цяло окръжие бе в опасност да измени вяра си, ако наши цариградски българи не бяха се постарали да предупредят това зло[1], гръкофанариотская патриаршия никакво движение не щеше да покаже. Сега же в Цариград вътре като става явно движение от папищашки агенти, кои привлачат и подкупуват няколко си легкоумни и изневерци българи и вероизповедний раздор се веке явно въвожда между българскому народу, патриаршия еще упорствува на своя злоба и лукавщина.

От тия всички постъпки гръкофанариотскаго свещенства явно се вижда, че то лукаво сънмище ище и съдействува на наше международно раздвоение и мисли, че с том ще получи вишепоменатая си цел, т. е. да уварди власт си над българи. Тии лукави гръкофанариоти, знаяще положение българскаго въобще народа, т. е. че той никога не ще измени прадедная си вяра, нити ще търпи да признай и най-малкая власт папищашства отгоре си, освен неколцина, кои само един раздор ще докарат, както са малочислени брой арменокатолици, в отношение многобройнаго арменскаго народа, или еще по-ничтожно и съвсем ничтожно нещо; защото арменокатолици са богати люде, а предприемшии това българско отцепление са съвсем отчаяни и без средства и гладни люде, това всичко знаяще добре гръкофанариоти, чакат тойзи удар, чрез кого мислят, че многобройний български народ, кой постоянствува на народное си свято право, като види такова едно отцепление, ще се уплаши и ще си прихване веке да остане пак под гръкофенерская власт. Това е най-голямая надежда фенерския патриаршии, що упорствува еще на фанариотская си злоба и лукавщина, а от друга страна да сей разни клевети пред Вис[окая] порта против това българско общенародно чисто и праведно движение, представляюще го за чуждо движение, а явно за русийско под мечтайное плашило панславизма и с том да убавляват решение Вис[оки] порти! Но на това е много излъгана гръкофенерская патриаршия, ведно с всичка си почетна чета и не само не ще извърши в полза си, но еще ще докара с том конечное си разорение. Ние им казваме от страни цялаго българскаго народа, че всички въобще българи са решени да постоянствуват на това си на-

родно праведно и законно искане и никак не щат търпя веке да се подчинят под гръкофанариотская духовна злоба и развратна власт, коя са общенародно от десет и више месеци отхвърлили, благородное и благочиное постъпване, кое са досега българи показали толкова пред гръкофенерскаго свещенства, колкото и пред Вис[окая] порта, ще ги оправдай пред цял свят, ако от сега нататък постъпят съвсем другче с гръкофенерское лукаво свещенство, кому злоупотребления са достигнали до най-голям степен и кои са веке явни и целому свету, описани не само от българи, но еще и от самаго вел[икаго] везира, представени н. в. султану и всем европейским кабинетам званично (официално).

Ние и други път сме писали и говорили обширно, че един вероизповеден въпрос кога се възбуди в едному народу и достигне на такъв един степен, той въпрос не може се веке угаси и потъпчи с никакво друго средство, освен пак чрез същая вяра; заплашване, запиряне, заточение и убийства даже никакво удовлетворение не могат му даде, но еще повеч го раздръзняват. А потвърдение и доказателство на наша реч са многобройни примери в европейская всеобща повестност от християнскаго века до сега.

Ние сме писали и доказвали еще, в политическо отношение каква неизцелима рана си отваря Вис[окая] порта, ако допусне такова едно вероизповедно разделение българскаго народа, кое ще отвори свободний и наложителний път вмешателства других сил в делам поданих Турции и тогава наведохме за пример Сирийская работа, но сега казваме Вис[окии] порти, че той пример е веке пред очи ѝ, в самое онова дело, за кое ѝ казвахме да предупреди! Еще начало не е станало на това разделение и ето французшкий терджуманин, проводен от посланичество си, представи се пред негово вис[очество] Аали паша и изисква му да се признае в лице на отчаяная чета на няколко си вагабонци булгар-католик = българи католици! Сутре ще се представи английски терджуманин и ще иска пак в лице на неколцина други да сѐ признай булгар-протестант = българи протестанти! А в други ден ще се представи руский и ще ище и той в лице других да се припознаят москов-булгаръ = Русии българи! Тъй и американски, и други колкото вери съществуят признати от Вис[окая] порта, ще се потрудят да се ползуват от тая нейна слабост.

Високая порта, като отвори веднаж тойзи път и ход, не може го възпря никак, нито има право веке на това. И ето защо: в

Турска държава от начало превзятия и даже до сега всяко вероизповедание е било свободно и то се е потвърдило в разни договори въобще с всички сили, а най-паче от времени Танзимата (1839) и Хатихумаюна (1856). На това основание всички поданни са си увардили оная вяра, коя са имали кога са станали поданни, изключая неколцина, кои са я изменили в някакви си противни случаи. Това също вероизповедно право, кое Турция е вардила до сега, има го и в цяла Европа, по негде си във всичкая му обширност, а по негде си еще ограничено и под някакви си препятствия, но то право в Европа е определено, т. е. всяко вероизповедание, кое е веке основано и го има, свободно е да се изпълнява, но нигде в Европа не е допуснато да се въвожда вероизповедно разделение и раздор между един народ или между една и каква да е община. И ако се такова нещо си появи в Европа, то се гони и двигатели се казнят като размирници и бунтовници народа и общества. Частно и лично всеки е свободен да се прилепи и приемне каквато вяра ище, но и таковия нямат никаква чест между ученому и образованому обществу.

Турция като е увардила това право въобще, и сега го е веке потвърдила пред цяла Европа, не знайме на какво основание търпи тойзи въвождаем раздор, кой непременно ще ѝ докара големи главоболия! Истина, че преди няколко години е допустила ермено-католишкое и ермено-протестантское отцепление и припознала го е званично (официално). Но за първое, кое се е потвърдило в 1828, времена са били съвсем други и Турция еще не беше влязла в европейски съюз, в кого се днес находи и то допущение е станало от слабости паче, нежели от добра воля. А за второе, кое е по-последно и скорошно, и тамо е било слабост някого си министра, а имено Рашид пашова, и то е издействувано от знаменитаго английскаго посланика лорда Редклифа Канинга. Но тия частни допущения и слабости не могат наруши общое право, одобреное днес от отоманское правителство пред цяла Европа.

Преди няколко години в турски съдовища и съвети решавали са се работи и по едно друго право, кое на турски език тии казват „емсал“ (т. е. има пример записан, или е останало попредание, че това нещо се решило и допустило и други път). Но сега мислиме, че такова нещо не трябва веке да е остало, защото са написаха и въведоха някои си закони под имянем канонname. Щото и на това емсал не могат се опря тии сили Франца и Англия да кажат, че като има емсал, армено-католици

и армено-протестанти, защо да не може да стане булгаро-католици и булгаро-протестанти? Как и да е, Порта е в пълное си право да отблъсне и отхвърли всички тия предложения и раздори, кои се вършат за нейна пропаст. Нека ни се допусти това изражение; защото ние ѝ доказахме и другаде в обширност, че тойзи български народ като се раздвои и разстрои и падне под явна защита силам, не ще да бъде мирен, како то е бил до сега, но ще почне да се движи от тях и тогава Вис[окая] порта не ще има веке работа с български верен ѝ до сега народ, но с три или четири велики сили!

Нека Вис[окая] порта не слуша лукавии съвети фанариотов, тии не са никоги били искрени. Ние сме и о тому доволно до сега писали с примери исторически, познати твърде добре и от самая Порта. А за сега ѝ напомняме заключений мир в 1812 с Русия, във време Наполеона I, какви зли следствия ѝ докара. Истина, че Вис[окая] порта наказа смъртия тех фанариоти, кои я издадоха и коим гробове са в Шумен, но то нищо не я ползува!... Най-после Вис[окая] порта нека вземе под видом днешная политика Европи и да размисли добре, какви следствия могат произиди от такива религиозни раздори под влиянием других сил. Нека обозре в съседни ѝ държави, а най-паче в Австрия, какви политически въпроси са се възбудили и в какво вълнение са дошли тия народи и тогава да оцени мирний характер българскаго народа, кой ище само свое религиозно право, основано на самаго Хатихумаюна и учини най-похвални постъпки от тому самому си владетелю. Еще нека вземе под видом, че онова, кое ѝ представлят за движение руско и с том искат да им се допусти религиозний раздор, уж за предупреждение того, с том, казваме, вместо да се успокои от тая страна, еще повеч ще бъде безпокойна, защото български народ като православен, по-голямая му маса ще задържи православие си и ще се еще повеч утвърди на него. С други речи, българи, ако не са били до сега руси, насила ще станат руси и действително руси, а не както са ги до сега лъжовно представлявали за такови. Наш глас колко слаб и да е пред Вис[окая] порта, както и другаде сме казали, и ако тя в друго отношение да гледа на нас съвсем другче, нека обаче в това обстоятелство послуша наши речи, а време ще оправдае всичко това, що сме ѝ казали, както се оправдават със запознатое французшко вмешателство, говорени като от българи, любляще истинно народ си и желаеще негово благоденствие под владение н[егово] в[еличество] человеколюбиваго султана.

ПОСЛЕДНИТЕ БРОЕВЕ...

БЕЛГРАД, 7 ЯНУАРИ 1861 г.

Последните броеве на „Журнал дьо Константинопл“, които ни бяха донесени с куриер, съдържат няколко статии върху българския въпрос. Начетеното безпристрастие, което този вестник спазва по този въпрос и поведението, което той изглежда желае да поддържа, като съобщава само за сигурни събития и излага само факти без никакви коментарии, ни задължават да не му отговаряме, въпреки абсурдностите, които гъмжат в този вестник и които без съмнение представляват изненада; ние само препращаме нашите читатели за тяхно собствено осведомление към статията, която е поместена тук по-горе [уводната статия „Последни известия за наш свещен въпрос“].

Бихме запитали, въпреки безпристрастието на този вестник, каква злоупотреба е допусната от страна на някои видни българи, за която ни говори статията в броя на вестника от 8 януари и материалите в броя от 4? Ние не знаем за други, освен само за четирите лица, които стоят начело на униятското движение, като не можем да повярваме, че това са „първенците“, за които става дума, още повече, че вестникът започва материала в броя си от 7 януари с едно резюме за „едно събрание на видните първенци от българската община, което е станало в седалището на техния свещеноначалник във Фенер, което е отхвърлило постъпките на техните сънародници от 30 декември и е решило повече да не ги приема в общината, ако биха поискали да се завърнат; от един протокол на заседанието, подготвен и подписан от присъствуващите, от безплодните опити на новооглашените унияти в Балкапан и живото разискване (добре познато), което е станало между неколцина българи нови унията в католическата черква св. Георги, която им е била отстъпена“, и то не между работниците, които са работили там, както иска да каже [статията].

Няма съмнение, че безпристрастната редакция на този вестник не е искала да отдели особено внимание на тези статии и поради това не е могла да съзре грубото противоречие, което се промъква в поменатите броеве.

Нека тези няколко реда послужат също като отговор на твърде ентусиазирания „Курие д'Ориан“, който не пропусна тази възможност, за да пише възторжено по един въпрос, на който той е тайният защитник, преди да се отрече от предишното си име.[1]

ПАПИЩАШКАЯ СЛАБОСТ И ПОСЛЕДНО ИМ ПРИБЕЖИЩЕ

БЕЛГРАД, 7 ЯНУАРИ 1861 г.

От една цариградска дописка (от 14 декемврия м[иналото] л[ято]) известявахме се, че папищашкая пропаганда, коя от няколко месеца насам явно веке се труди да раздвои и разцепи български наш народ чрез познатих си подкупников и чрез органа им[1], тя като се отчая вече на това, да не би остала посрамена и без никакъв успех, прибягнала е на друго едно хитро средство, кое, ако и да не успее, обаче все ще остави една ничтожна зараза между българскому народу.

Тии лукави лазаристо-йезуити отстъпили една тяхна си папищашка черкова в Галата на Першембе-пазар и трудили са се по-скоро да я подправят и да почнат да служат в нея. На това главни двигатели са Гику и Заарский познат мюхлюзин[2]. Тии са успели, та са извлекли тайно един българин поп, кой е бил затворен във Фенерская патрикана. Той малодушен недостойн да носи име българин, а еще повеч и български поп, както казват, приемнал и станал униятин и щял да служи в нея чъркова за сега по униятски[3].

Наши читатели знаят от редовния известия, коих до сега им сме давали, колко тичаха и какви сплетни употребиха лукавии йезуити, дано някак си привлекат наш свещеноначалник и някои си знаменити лица от българи, щото да гудят ръка чрез тойзи начин на народная наша черкова и тъй лесно да успеят в предприятие си, но като от всякъде се отбиха с поруганием и видяха трудове си изгубени, прибягнаха на това крайно средство.

От прилепивших се до сега лицах при тая йезуитска отчаяна чета, всеки може да съди, че това не става по някакво си религиозно убеждение, по някое си морално побуждение, нито за някоя си народна цел, но от една лична отчайност того и оного денгубца, мюхлюзина, недостойнаго да живее с други някой си почетен начин, и най-после от безкнижници или намърсени по нещо си от наука, с кое нигде не могат да проминат и да добият оживление си. А да закрият всичко това вагабонство, тии блещуреват и дрънкат що завърнат, мисляще, че с том ще привлекат нещо си от простаго народа! Но на това тии паднаха излъгани, защото народ колко и да е прост, обаче е честен и непоколебаем в прадедна си вяра и той за никаква причина не

ще търпи да остави и отстъпи и от най-малкая точка святия си вери. Той знае еще и какви зли следствия ще му докара такова едно вероизповедно отцепване и раздвоение и пример му е пред очи в малочисленний брой павликянов зовамих българ, а по-голям еще пример има в австрийски покатоличени славяни, кои според това религиозно разделение всякога са се гонили и ненавиждали помежду си и еще и до сега се мразят, щото двама в едно общество не могат да додат. Тия са работи всякому познати и никакво потвърдение за тях не е нужно. Наш народ колко и да е прост, обаче Австрия му е доста достъпна според търговски му предприятия или други му занятия, коих тамо ежегодишно има, и познава добре това, що говорим. А онейзи, коим Цариград е станал като отечество и живеят тамо по месеци и години, тии же имат преди очи си за пример покатоличени арменци, кои като се отцепиха от народа си чрез религии, съвременно си изгубиха и народност и в такава една яростна омраза достигнаха помежду си, щото и до смърти се гониха! Има в Цариград еще живи очевидци свидетели от разни народи, а може би и от българи, кои помнят твърде добре армено-католишкое всеобщо из Цариграда заточение, кое се издействува от Казас-Артина във време султан Махмуда (в 1827 ?) в оная страшна зима. Тогава се разориха и пострадаха толкова семейства и погинаха толкова невинни дечица. А то всичко стана от сама религиозна причина, от пусти раздор и разцепване и все за папово име. Ние тук оставяме тридесетгодишний кръвопролитний религиозни бой в Европа, де милиони человеци погинаха все от такава причина, а навождаме такива примери, кои и най-простому и най-неученому българину са познати и ги има пред очи си. Наши българи знаят твърде добре и виждат всеки ден как се гледат двама еднородни арменин и армено-католик, кога се срещнат, българин чист и павликянин българин и най-после грък православен и грък католик, защото и между тем съществуе такава зараза; тии всички освен като не си и добро утро казват, еще гледат се един други като най-големи неприятели! Това отцепване защото не става от никакво религиозно убеждение, нити от моралност, ни от чувства народности, както казахме, никак не ще може да успее и напредова, но ще остави като една вагабонска чета, коя друга цел няма, освен да се прихрани; и тя, ако се еще умножи, все пак от такива лица ще се умножи. Дето има шарлатани, мюхлюзи, денгубци, неспособни, развратни, слепи и глухи, тии ще се прилепят при нея! Не е чудно и български попове да не

прибегнат тамо, защото и между тем има развратни, пиени и безчестнаго поведения, коим такова място ще бъде прибежище.

От такова начало се състави в Цариград не пред много години и протестантское зовимо общество от армени и арменокатолици най-повеч и с всичка деятелност протестантских мисионеров повеч от 100 бедни семейства да е достигнало.

А смешно е, че многи ставаха протестанти само и само да им се даде нещо си сребърце, за кое бяха жадни и заради кое не само ставаха протестанти, а после няколко дни го зарязваха! Такива играчки много са се изиграли протестантам не само от тях армени, но и от евреи и даже от турци, а най-паче в свободна Гърция много са ги лъгали и са се подигравали с тях гърци.

При всички тия може да отговори някой си и отправи следний въпрос: ами с гръцкое свещенство що ще сторим? То е веке непоносно и нетърпимо за нас и то е докарало народа ни в най-голямая ярост и презрение и той веке никоги не ще търпи да се подложи нему. На това ние отговаряме, че гръцкое свещенство веке не може има над българи никаква власт, нито може ги веке угнетява. То веке гръцко владение се свърши в България и наша народна комисия, коя представя цял български народ и негово праведно и законно искане пред Вис[окая] порта, тя, казваме, скоро ще издействува да си добият българи независима си йерархия и да я наредат по най-добър и по най-полезен начин и уредба, съобразно с обстоятелствам и всичкото нейно действие ще се подробно обнародова и съобщи цялому българскому народу. Нека на това има еще малко търпение, а най-паче нека се въоръжи с братская любов и със святое съгласие и всичко добро ще бъде.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 7 ЯНУАРИ 1861 г.

Италиански работи според досегашное обдържание на Гаета не са еще взели никакъв решителен конец.

Франца, както се види, обърнала е политика си другче и то като противо Пиемонтски интереси. Между Гарибалди и Кавур има нещо си неспоразумение. Французкая ескадра еще не се

е оттеглила от пред Гаета и види се, че с това се играе някоя си тайна роля.

Във Франца се е веке всеобщо възбудило решение да се уничтожи съвсем папская мирска власт и да се въведе едно друго религиозно преобразование в латинская черква, кое да съответствува в истина светому благовествувания, а най-паче днешной политики. И действително смешно и срамотно нещо е за просветений свят да се удържи веке в Европа една такава свещена власт, коя само в баснословний век е била, т.е. жреци съвременно да бъдат и свещеници, и военни предводители!

В Австрия преобразование напредова и от ден на ден се полага в действие.

Маджарское правителство веке се е увело и установило в Темешварско наместничество, а Сръбска Войводина е нему подчинена.

Първая в Темишкий Банат губерния е веке престанала и маджари са изявили н[егово] светейшеству патриарху Карловичкому да избере лица, кои ще представят желание сърбам във Войводство.

За хървати още нищо не е решено.

ОТСТЪПЕНАЯ ЧАСТ БЕСАРАБИИ МОЛДАВСКОМУ ПРАВИТЕЛСТВУ (1856), ИЛИ БЪЛГАРСКИ ТАМО ОТ ВРЕМЕНИ РУСИИ ПРЕСЕЛЕНИЯ

БЕЛГРАД, 7 ЯНУАРИ 1861 г.

В 12. брой вестника си известихме нещо си за тамошния жалостни събития, кои в 6, 7 и 8 прошедшаго месеца ноември са се случили[1] и обещахме читателем си, че щем обнародова и подробности о тому. До сега сме добили няколко си обширни дописи от тамо, коих щем изложи по-главния. [Следва текст на дописки за събитията, пратени от Ив. Геугалов, Костаки Попович и др.][2]

Тия са подробни известия за жалостное събитие на наши братя българи в Бесарабски колонии. Ние имаме много да говорим за тойзи предмет, т.е. как и под какви условия са се преселили тии наши братя там, във време русийское тамо влаdение, и как е пазила на тях условия Русия свято, как се тии отстъпиха Молдавскому правителству в 1856, не за негово някое си право над тях и достойнство, но ради обстоятелства, както и то им потвърди същия права, коих са имали от преселения си в Русия, с официални документи, на кое само условие остаха под това молдавско правителство, иначе биха се преселили част в Русия, а част в Турция, в старое си отечество и проч. Но сега не ни допуща време да се разпространим на това, може други път да му доде ред.

Но за сега отправяме няколко речи към цяла Европа и питаме: каква вина имат тейзи бедни и невинни българи, да страдаят тъй свирепо и безчеловечно? Дали защото в Парижкий трактат се отстъпиха тии да останат в тойзи край, кой за дипломатически причини се откъса от Русия и се прибави молдавскому правителству като съседно място? Трябва ли Европа да търпи и да не обърне внимание на такова едно нещо и място, кое тя за по-голяма една цел извърши да бъде гъй, т.е. за спокойствие Европи, а сега това ѝ дело да стане позорище кръвопролитно на толкова невинни души и да се изпълнят толкова и такива скотски и безстидни насилия, за стид человечества и европейскаго образования? Ако Русия възбуди някой си въпрос за тия събития, не ще ли има право? Ако бяха тейзи българи католици, дали не щеше да стане като в Сирия и тойзи край? Европа вика само противо турци, че вършили свирепства и насилия, а такива насилия се вършат и от народ, кого образована Европа защищава и за несчастие причислява между образованим! Турция чрез чрезвичайний си комисар изследова сирийски работи, наказа виновници, а тук никакво изследване не става, но всеки си остава ненаказано господар злоби, свирепства и насилия!...

А към наши тех колонисти, а най-паче болградци, казваме следни: тия, ако бяха слушали ония братски съвети, кои им се даваха еще от 1857 до 1859 и им се и писмено еще казваше кой път трябва да следоват да обезпечат права си, щото никоги да не може Молдавское правителство да ги поколебае, ако бяха, казваме, слушали тех искрени съвети и не бяха се качвали на интригантски кола, не щяха тъй сега да изпатят! Нека прочетат с внимание тех писма, ако са ги задържали, и да видят, че онова, що им се говореше и пишеше тогава, последва сега в точност. Но и сега еще могат обезпечи тях си права, ако постъпят както трябва и дето трябва...

ПОСЛЕДНИ ИЗВЕСТИЯ...

БЕЛГРАД, 17 ЯНУАРИ 1861 г.

Последни известия, коих получихме от Цариграда относително за наша народна работа, донесоха ни радостни гласове. Европейски посланици в Цариград са имали помежду си една конференция о тому и после са съобщили решение си Порти.

Високая порта е склонена да удовлетвори праведное искане българскаго народа, а патриаршия е дала българъм един акт за спогаждане. Народная комисия е имала събрание и разсъждала е о тому, в кое се е решило да се подаде самому султану едно последно прошение от страни цялаго българскаго народа, подписано близо от 5000 подписи, кое по-долу обнародоваме.

Издадений протест от народная комисия към цял български народ противо безумная постъпка на няколко си отчаяни несмисленици, кои са се понижили да се подложат армено-католишкому патрику Хасун, произвел е голямо действие между народу и от всяка страна дохождат протести противо тая глупава и унизителна постъпка от разни градове и общини. Подоле обнародоваме един такъв протест от Железничкое общество. Йезуитский орган, кой се издава в Сан Бенедето[1], е пълен с лъжи и с четирма отчаяници и двама безчестнаго поведения попове, дръзка и иска да представи тая постъпка за движение цялаго българскаго народа! Не може да бъде по-голямо безобразие от това! Но за человеци, кои нямат образ, то е нищо!

Слава богу, че Журнал де Константинопл, кой познава добре тая работа, е обнародовал протеста на народная ни комисия в брой 10 и 11 т. м. и отдава приличная чест на ония лица, кои са подписани в него и кои представят днес цял български народ чрез пълномощни писма изпроводени им от цяла България. Но Журнал де Константинопл не хортува нищо за оная личност, коя съставя тая отчаяна чета, коя толкова понижение докарва себе си!

Според днешная политика невмешателства, ние се надейме, че великия сили не щат остави само една и коя да е сила да се вмеси на тойзи български въпрос, кой спада във Възточний въпрос, но всички съгласно щат го реши или щат остави Високая порта да го реши сама, кое е най-право и най-добро и за нас, българи.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 17 ЯНУАРИ 1861 г.

Няма по-непостоянно нещо от европейская политика, а най-паче откак се е увел Възточний въпрос в дипломатскому кръгу. То е златая ябълка, за коя се всички борят да добият.

Всяка от великия сили употреблява разновидни средства да би дала ход на общая политика по желание си. Тука най-много се изчерпва и уморява дипломатское изкуство и достоинство и като не може то нищо да извърши, тогава решава острая сабя!

Преди няколко дни наши читатели знаят в какво положение бяха достигнали италиански работи, каква политика играеше с тях Франца и общое сражение се виждаше неотбежно не само в тех места, но и по други еще страни, защото италиански агенти се трудеха на всеки начин да размирят Влахо-Богдански княжества и от тамо то размирие да повлече и по цяла Австрия чрез маджари и поляци. Но то не изпадна, както го тии крояха и работеха. Сега се вижда съвсем други ход на тая политика и работи се измениха другче.

Французшкая прежна политика относително Италия се менува и види се, като да не е по воля Франции чрезвичайно увеличение Италии. А другия сили взеха приличния мерки да предупредят всяко едно такова всеобщо разорение, кое щеше непременно да докара най-страшни кръвопролития и то всред просвещена Европа.

Севернии сили, види се, да са се съюзили на това, с коим и Англия е съгласна.

В Австрия дадении права маджарскому народу от ден на ден се полагат в действие и маджари остават по прежному като владеящ народ над други там разни народи, т. е. над сърби, власи и хървати, кои толкова викаха и писаха в последни времена да им се дадат и тем особни и отделни права, както маджарскому народу. Щото маджарский народ трябва да остане задоволен на тия си преимущества, добиени без никакваго кръвопролития и разорения.

Някои хървати, двигатели на югославянская идея, коя е еще по-мечтайна и по-смешна от панславизма, сега показаха веке явно в Загреб, че тя тяхна идея била основана на папизма! Тии мечтали, че тя ще се достигне с оборванием православия и в

последния дни са издали и една книга о тому, на сръбски език и с кирилица писана и са я разпръснали по разни места.

Колкото образовани и учени человеци се показваха тия господиновци между другим славянам, кои ги доволно уважаваха, толкова противно се явиха сега с тая си постъпка, коя са избрали за извършения югославянства си!... В днешний век такова едно средство от никого благоразумнаго человека не ще се одобри. Такава една постъпка вместо да сближи и съедини славяни, еще повече ще ги раздвои и разцепи. А то е хитрая и тайная политика западних, кои знаят твърде добре, че само тойзи религиозен раздор е държал в толковечна омраза и несъгласие толкобройний народ славянски.

Примери необорими са поляци в отношение с руси, покатоличени сърби в отношение с православни сърби и други множество в другим народам.

Тии господиновци трябваше да смислят, че в сегашна епоха всички почти народи са достигли до едно и какво да е образование и всеки е почувствувал в дълбини сърца си любородност, щото чрез религиозна пропаганда никой от тях народи не ще допусти да му се докачи прадедная вяра, чрез коя само е увардил милая си народност. Най-после народное честолюбие никому не допуща да остави и презре своя мила вяра и да се прилепи при друга!... А най-паче при папская, коя въобще се гони от сама западна Европа и от ден на ден се уничтожава. Ние ще имаме случаи да говорим по-обширно о тому предмету в други броюве вестника си.

ПОСЛЕДНИЙ ЦАРИГРАДСКИ КУРИЕРИН...

БЕЛГРАД, 24 ЯНУАРИ 1861 г.

Последний цариградски куриерин ни донесе следния известия за наш въпрос:

Фенерская патриаршия от една страна дава акт българъм за спогаждане, а от друга страна издава едно окръжно писмо, в кое проклива не само онези неколцина българи, кои са се прилепили при армено-католишкому патрику, но еще и прочеи

българи: именно же българскаго свещеноначалника Иларион! Народная българска черкова в Цариград издава незабавно приличен отговор на това патриаршеско проклятие и доказва му религиозно, че той няма на това никакво право и негово проклятие не важи нищо![1]

Чудна е фенерская патриаршия! От една страна предлага спогаждане с българъм, а от друга страна ги проклива! Това е чиста фанариотска лукавщина. Но тя на нищо не ще ги ползува, защото такива анатеми и проклятия в днешни век не струват нищо! Днешни народи не се боят веке от тях, но с едно само презрително подсмиване ги оставят на страна и си вършат работа. Това видяхме, че се изпълни от италиански народи, кога папа беше ги люто проклял, ведно с освободителя им Гарибалди и царя им Виктора Емануила. Тъй и наши българи, ако в друго отношение не могат се равни с европейци, в това обаче показаха, че тии знаят веке що е патриаршеско проклятие, т. е. че то не ги хваща веке!

Най-после фенерская патриаршия с това показва голяма слабост. Види се, че тя веке като е изчерпала всички си средства лукавства и сплетни, прибягва най-после на това религиозно оръдие, кое в други времена е твърде много ползовало ней и държало е простаго тогда българскаго народа в страх и трепет.

Вис[окая] порта се види по-наклонена да удовлетвори наше праведно и законно искане. Н[егово] вис[очество] Аали паша често призовава народни наши представници и желай много тойзи въпрос по-скоро да се реши.

Не можем да не отдадем сърдечное си благодарение и признателност от страни всего българскаго народа благородному английскому посланику в Цариград, кой най-голямо участие взема на наш въпрос и представя В[исокия] порти, че той въпрос трябва да се реши в полза българъм и че В[исокая] п[орта] не трябва да допуща религиозни раздори между народу тому, кои ще ѝ докарат неприятни следствия.

Последная постъпка на неколцина отчаяни българи, кои се понижиха и се подложиха армено-католишкому патрику, гледат се с най-голямое презрение и ругателство от страни всех благоразумних българ, а то никак не ще може да напредова. Напусто йезуитский орган разгласява толкова лъжи, коих виждаме и в някои си европейски вестници поместени.

В днешний век религиозни пропаганди никакъв успех не могат има, а най-паче между българскому народу. Българи не живеят в Африка, нити в Америка, но всред Европа! Тии са

имали еще в 9-ий век обширна и богата книжнина, коя от ден се открива и доще един ден учений свят Европи да обърне съвсем друго внимание към тойзи народ.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 24 ЯНУАРИ 1861 г.

Читатели наши знаят, че Италия днес привлача взор на цяла Европа и оттамо се очаква да се покаже какъв ход ще вземе цяла европейска политика, т. е. бой ли ще бъде в Европа или мир.

Италианское стремление и цел е да се превъзгласи едно италианско царство в Рим, но на това еще не е дошла работа, защото Гаета се еще държи юнашки против силная обсада и нападение пиемонтезов, а в Рим французшки войски еще се нахождат. От друга страна Венеция е добре укреплена от австрийци.

Пиемонтешкий кабинет непрестанно работи и чрез дипломатски път, и чрез военно приготовление, да постигне тая си цел. А храбрий освободител Италии Гарибалди от време на време се провиква от уединеное си жилище, остров Капрера, към милий си италиански народ и дава му усърчение. Негов глас е достигнал между италианскому народу като глас божи и от него очеква народ с твърдо уверение, че всичко му желание може с успехом достигна.

С италианская работа е свързана и маджарская, защото многи отлични маджари храборно съвоюваха с Гарибалдом за италианская свобода и, както е познато, Гарибалди и негови италианци са се клели под военому знамену, че щат помогна и маджарам да се освободят. Но маджарская свобода, може се ре[че], е почти добиена, като австрийское правителство удовлетвори и удовлетворява ежедневно нихно искане и желание уставнаго им правления, кое са имали и преди 1848. Благоразумни маджарски отечестволюбци несъмнено трябва да предпочитат една такава без кръвопролитием добиена свобода, нежели да се изложат в опасност разорителнаго боя, кому решителний успех никоги не може се предузна.

Маджарский комитет от Песта е подал една декларация австрийскому императору, де се излагат желания маджарскаго народа и се описва негово страдание в 11 годишное разстояние, т. е. от 1848 досега. Тая декларация е писана по най-свободному духу, но какво действие ще произведе, видещем.

Сръбская Войводина е дала протест, че не приема безусловное съединение с маджари, но желае и тя съвременно като се събират и заседават маджарски комитети, да има и държи особна Народна скупщина. Ще ли се удовлетвори нейно желание, незнайно е.

В Русия се живо действува на въпроса крепостников (робов) и види се, че той въпрос скоро ще има конец в полза народу, т. е. тии щат бъдат свободни от робства.

Няколко корпуса войска е приготвена в Южна Русия, но не знае се за каква цел.

Русия е отправила един корпус войска към Прута и други към Полша, а трети е определила за резерва.

Вис[окая] порта е приготвила да издаде скоро едно обявление, в кое ще се обнародова скорошное положение в действие преобразования, кое е назначено в Хатихумаюна. Ето и друго едно потвърдение за наш български въпрос, кой се основава по всички му точки на дадения права в Хатихумаюна всем поданникам в Турции народам без изключения. Що ще каже на това фенерская патриаршия и други някои си, кои са противодействували до сега на тойзи наш въпрос?

Австрия, както се види, учинила е силен съюз с Германия, противо пиемонтски движения, на кое ще има спомощница и Русия, ако не явно, а то потаено.

Кошутови планове като веке се не слушат от маджари.

ИЗВЕСТЯВАМЕ СЕ...

БЕЛГРАД, 24 ЯНУАРИ 1861 г.

Известяваме се от верен източник, че французшки посланик в Цариград отговорил подкупникам, кои отстъпиха от български народ и от негова вяра, че ако и цял български народ приемне чисто папищашство, пак Франца не може им даде никаква за-

щита против Турция. То се разумява че е тъй, защото днес е основана европейска политика на право невмешателства и Франция не би никога желала да отвори бой с другия сили за едно такова нещо, а и нити може излезе на глава. Щото дотук се свършват всички лъжи, чрез коих пропагандисти мамеха простаго народа да приемне под видом уния папищащство и тяхна защита ще бъде само от армено-католишки патрик и нека се държат хубаво от него!...

ВИДИН

БЕЛГРАД, 24 ЯНУАРИ 1861 г.

Наши читатели като видят това някогаж славно име, ще помислят негли, че щем яви нещо си радостливо за тойзи град. Но нихна мисъл тутакси ще се обърне на съжаление, като прочетат следующия.

Видин днес е останал най-назад от всички други български градове. Тамо не само никакво родолюбие не се е възбудило, но и просвещение се еще гони. Кой е убо причина на това? Дали само фенерски владици или има и други някои си? Да бъдем безпристрастни. Видинский днешни владика Паисий въистина че много зло е учинил в нея област и еще и до днес не престава. Но тук се ражда въпрос: ако някои си стари ръжди гръкомани българи, или по-добре да кажем, изедници, кои са се научили да живеят от потта беднаго народа и от сиромашка сълза, не бяха във Видин, той гръкофанариотин можал ли би до сега да стои тамо и да чини толкова злоупотребления? Въистина че не! Пример е пред очи ни, по всички други в България градища, отде се изгониха и очистиха фанариотски изедници. Но това не поноси на видински стари ръжди, защото ще им се прекъсат грабежи. Нам са познати твърде добре и сами тии личности, кои държат тая област в най-дълбокое невежество, но то трябва един ден да се прекрати, а най-паче сега в тия времена, кога н[егово] величество просветолюбивий султан навсякъде иска да се прекъсат злоупотребления и да се разпространи просвещение. Тогава тия стари ръжди изедници трябва да подпаднат в строга една отговорност.

Известихме се от един пътник[1], че преди няколко дни са наишли залепена на един турски дюген една пасквила, в коя са описвали злоупотребления видинскаго фанариота Паисия. Той като се видял тъй обличен пред цял град, подействувал та затворили во тъмница едно невинно кръчмарче момче, кое подир големи мъки казало, че друго уж едно момче щяло да я залепи, та повикало и него да му помогне. Подир това показване запират на вторий ден Р[ождество] Христова (26 дек. 1860) и другое момче и мъчат и него да каже. Най-после изваждат с две заптиета първое момче и завождат го да покаже дюгена, де е била залепена владикова пасквила, но то като [не] е знаело нищо за това, но само от мъки казало, показва съвсем други дюген. Тогава го връщат пак назад и като му събуват чорапци, тургват му една верига на шия и го затварят в една тясна стайца и държат го тамо три дни. На третий ден като влезли там, наишли го съвсем мъртво. Тогава го изваждат хцепено като дърво от тамо и го вносят в една топла стая, де подир 3 часа се е посвестило малко. Като го попитали пак де е залепена реченая пасквила и защо ги е лъгало, то се отговорило, че нити е видяло, нити пак нещо знай за това, но от болести и мъки е казало тъй, т. е. че я залепило друго едно момче. Подир това го запират между убийцем, де се находило до онова време, кога ни приказваше вишепоменатий пътник. А второе момче пустили.

Един от знаменити турци видинскаго съвета казал фанариоту: „Остави се от това дете, грях е! Видиш, че нищо не можа да се докаже и то ще умре бедно в тъмница!“ Но он немилостив фанариот изрекъл „Хелбет сиз буну иджра едеджексанас“ (т. е. „Как, как вие трябва да издирите това!“)[2]

Нека видят наши българи колко немилостиви са фанариоти. Ето апостолски наследници! Ето пастири по евангелию! Но що трябва да говорим више за тях! Не е ли доста говорено и писано за нихни неизказани злоупотребления? Във Видин при всички тия окаяности, появили са се и протестантски мисионери, кои продават разни български книги, печатани от нихни пропагандишки общества. Ние ще говорим други път обширно и о ним.

ПОСЛЕДНИ ИЗВЕСТИЯ ВЪРХУ НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 31 ЯНУАРИ 1861 г.

В проминалий брой явихме, че Фенерская патриаршия е дала един акт българъм за спогаждане. Той акт се е разгледал от Българскаго в Цариград комитета и се е пратил патриаршии с нужния променения според народное желание.

Народно желание е да се спогоди български народ с фенерская патриаршия, но като добие своя независима йерархия по всичка ѝ обширност, и само да признава цариградская патриаршия духовно за по-стара, а друго нищо.

Българская йераршия да има непосредствено сношение с Вис[окая] порта, без да ѝ се меси други някой нищо.

Тойзи акт занимава засега твърде много фенерская патриаршия и неин събор. Две мнения се появили между им: едни склоняват да признаят всичко това и да се свърши веке с тойзи въпрос, а други стоят упорно на това и тии са единская партия, кои казват, че елинизма им се изгубва веке като се пропусти това българъм.

Много са смешни тейзи последнии! Тии, както се види, не са еще разбрали, че техний елинизм няма веке никакво място в България и тии трябва веке да се ограничат в острови си и в свободна си Гърция, а не да мечтаят работи непостижими за тях.

Български народ се веке събуди и народное чувство от ден на ден се охрабрява. Най-после тойзи въпрос е достигнал до такъв един степен, щото трябва български народ да се удовлетвори на това.

Високая порта е познала твърде добре важност того въпроса и затова се старай сега деятелно да го реши и свърши в полза българского народа. Въистина че Вис[окая] порта не се меси в религиозни работи поданикам си, но то нейно невмешателство е определено, т. е. то се ограничава само на черковни догматически работи, на обряди и обичаи, а българи не ищат такова нещо от Вис[окая] порта, но искат само да признай тя в политическо отношение българскаго свещеноначалника и да му даде надлежная власт да управля българское въобще свещенство. На това Вис[окая] порта всякоги е имала право и има го над всички вероизповедания, колкото съществуват в нейна държава. Колко за духовни обряд, че фенерски патрик не щял да

признай българскаго свещеноначалника, то българи твърде малко грижа имат за това, като си го тии признават.

Българска една комисия от 11 представители на 11 области български предала е н[егову] вис[очеству] Аали паши обширное посочено от нас прошение в 16 бр. вестника ни. Н[егово] вис[очество] ги е приел с най-голямая учтивост и прочел е всичко прошение. После е казал комисии, че ч[естное] правителство е узнало веке българския правдини и то не ще веке търпи да се угнетява български народ. Последствия того заповядано е патриаршии да даде незабавно отговор българъм, т. е. ще ли признай дадений ѝ от българска страна акт?

Главатари на лазаристкая чета г. Боре и г. Брюнони остават само с неколцина изумлени и подкупени от тях българи, защото няколко простодушни работници, кои бяха се измамили от тях, всички са се възвратили при майка си българская народна черква и при еднокръвни си братя, кои са ги приемнали с най-голямая любов, както и подобава.

Йезуитское изкуство и тука пропадна! Ние съветоваме тях господиновци да идат по-добре при африкански и американски диваци да разпространяват пропаганда си. В Европа не остана веке за тях работа. Италия им даде последний и смъртоносний удар. Италия при другия си подвиги освободи веке Европа и от тая йезуитска проказа, коя най-люти и най-неизцелими рани е нанесла не само Европи, но еще и дето нихен крак е стъпил.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 31 ЯНУАРИ 1861 г.

Европейская политика, колкото в приплетки отиваше преди няколко дни и от всяка страна сочеше неотбежное общо размирие, толкова напротив сега достигва до такива точки, коим следствие не може би друго, освен желаемое общо примирие и тишина в Европа. Истина, че никой не може с точност да провиди бъдъщност, но от настоящаго хода политики това поне може се заключи наздраво за сега.

Италия, коя от няколко време занимаваше цяла Европа и от нейное положение се водеше дипломатское занятие, сега

вхожда в други един път, т. е. Пиемонтский кабинет се труди да добие на своя страна всички гласове о съединению и тъй да се прогласи Виктор-Емануил цар Италии. От досегашни му постъпки види се явно, че уснява на това и демократская страна от ден на ден изгубва важност. Остава Гарибалди, на кого цял италиански народ гледа като на полубог, но и он голяма умереност показва в тия обстоятелства и види се, че той извънредний человек мисли за по-добро да се утвърди за сега съединение Италии чрез тойзи начин, та после да се действува и далше за осталая еще под чужда власт страна Италии.

РАЗНИ НОВОСТИ

БЕЛГРАД, 31 ЯНУАРИ 1861 г.

От най-последния дипломатски постъпки види се, че Наполеонова политика еще се държи на прогласеное от няколко време право невмешателства; това се показа в италиански работи и най-после в Гаетская обсада, отде както е знайно, си оттегли ескадра, тъй също и в прусийски последни разпри с Дания. Но тойзи ли е истинний ход Франции? Това никой от вънкашних не може да реши, защото откак владей Наполеон III, много работи видяхме, кои на явно другче се вършеха, а отпосле друго излезе. Това е днешное най-съвършено изкуство дипломатики, друго наяве да предлага и върши, а друга цел да гони.

Това въобще се относи на всички кабинети и ние тъй тълкуваме днешная дипломатика.

От няколко дни насам някои си европейски вестници бяха обнародовали, че Гарибалди оставил уединеное си жилище Капрера и отшествувал оттам. Някои си го скитаха по Черна гора, някои си по Цариград, а други говореха различно. Но според „Indépend. Belg." види се, че всичко това произишло, защото Гарибалди действително е пътешествувал за няколко дни непознат в Турин при Виктор-Емануила и после се е пак върнал в Капрера.

Сега пак говорят, че щял да иде в Англия да поблагодари англичанам за благородное им отношение към Италия. Еще пишат, че Англия му принесла почетное гражданство и за това ставали приготовления важни да му се отдаде приличная чест

на едно такова лице. Въистина, че Англия помогна много Италии на всеки начин.

За Гаета различни известия се пишат по европейски вестници, а най-паче откак се е оттеглила от тамо французшкая ескадра и всяко съобщение е строго завардено от пиемонтская флота. Някои си казват, че подир толкова дни щяла да падне, а някои си, че подир толкова! Но вярно е, че Гаета не ще може да се удържи. В досегашное обдържаване е подпомагано от папская страна, коя се е трудила тоже да побуни някои си места против пиемонтская власт, но и с том нищо не е успяла. Падение Гаети незабавно ще повлече и римское със себе си. Напусто се труди папа да удържи светская си власт; тя е веке изгубена и никаква помощ и подпорка от нигде не находи, разве от испански двор, кое на нищо не ще може да му помогне. Трябва Рим да стане столица италианскаго царства, иначе толкова милиони италианци никак не ще мируват, доде не сполучат това.

За Русия пишат, че готвила много войски не само в Молдавски граници и в Полша, но еще и в Азия в турски граници. Говорят еще, че княз Горчаковая нота при Отоманская порта пак се подновила относително последнаго пътешествия великаго везира.

За Венеция нищо се не говори понастоящему.

В Северна Америка имат размирици и види се, че и тамошное народодържавие ще падне.

Влахо-Богдански княжества са стеснени от страна на някои си сили, както и в по-предишни брой вестника си явихме и тамошное правителство трябвало е да се склони на наложеное му, т. е. да изчисти от тамо всички емигранти, кои даваха безпокойствие съседним му силам.

Тия са сега по-главни политически новости.

ПЛОВДИВ

БЕЛГРАД, 31 ЯНУАРИ 1861 г.

Няколко наши дописки вкратце ни известяват, че Пловдивская област била съвършенно независима от фенерская патриаршия и тамошний митрополит г. Паиси, ако и да е родом грък, обаче не търпящ фанариотския злоупотребления и противоевангел-

ское поведение фенерскаго свещенства, съединил се и он с българскому народу. В една же дописка от 20 януария при другим бележат ни вкратце и следное: „Тука в българските черкви прочете се екскомуникация въз гръцкий патрик и въз събора му и предадоха го на анатема“.[1]

Не имеещи верни известия, каква е тая постъпка г. Паисия, не можем засега нищо повеч да кажем връх това, освен следния:

Ако действително г. Паиси е учинил това нещо от искрено сърце и от добро намерение, ние му благодарим и уверяваме го от страна цялаго народа, че ние ще го почитаме и уважаваме като един наш същи еднородец духовни пастир. Ние българи не гоним народности, нито личности, но самое злоупотребление фенерскаго свещенства, кое е достигнало до най-голем степен непоносимости. Ако ли же в тая постъпка г. Паисия се крие някоя си друга цел или фанариотска, или друга някоя си, то тогава ние от сега явяваме, никакъв успех не ще се получи от нея и скоро ще се открие. Нека ни извинят на това господа пловдивски българи, защото многогодишное страдание от фанариотов много ни е научило!

Ние умоляваме г-да пловдивски българи да ни се отговорят на това по-скоричко и нихен отговор ще бъде незабавно обнародован, кое може да принесе полза и другим неким областем, де се еще остали някои си фенерски митрополити. Това е длъжност народна, а най-паче като в Пловдив имаме и доста учени и образовани българи, кои могат да пишат.

БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 7 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Последни наши известия от Цариграда са следнии:

В български имот се е държал главен народен събор, де е присъствувал от правителствена страна преждебивший губернатор Пловдива н[егово] сият[елство] Азиз паша. Нямаме еще точни известия що се е решило в него събор за въпроса ни, кой е държал дълго време. Но от наша особна дописка вижда се, че от тойзи събор се очеква много.

Наш свещеноначалник господин Иларион и господин митрополит Авксентий издали са едно окръжно писмо, кое по-долу

обнародоваме. В това писмо се ободрява и приканя български народ да бъде верен в прадедная наша православна вяра и да отбегва всяка лукавщина, коя му се предлага от йезуитская пропаганда. При том да бъде уверен, че Вис[окое] правителство, упознавше правдини българскаго народа, не ще забави да удовлетвори искане му.

Български комитет в Цариград известил е да се изпроводят нови депутати от всички български области, за да се устрои български въпрос съвършено.

От Пловдив са избрали за тая мисия господина доктора С. Чомакова, человека честнаго и праводушнаго, и въистина пловдивци не можаха направи по-добър избор от того.

Нека убо и други градове последоват пример Пловдива, защото сега като се реши веке тойзи въпрос, най-голяма нужда е да се найдат в Цариград от всички български области представители пълномощни.

Откак се е появил религиозний раздор между българъм, в Цариграду „Journal de Constantinople“ става няколко си пъти как изпуща по нещо си против българскаго въпроса. Но сега в брой от 6-го февруария пише нещо си по-друго, т. е. ище да стане и тълкувател намерения на ч[естное] правителства за тойзи въпрос.

Ние оставяме на страни всичко друго, що е писал досега по вдъхновением лазаристкаго манастира и обръщаме внимание само на следния точки, коих извлачаме от вишепоменати му член.

1. Казва, че Вис[окое] правителство никак не се месило и не ще се меси на тойзи въпрос.

2. Казва, че българи нямали приготвени свещени лица да съставят независимо си свещенство.

3. Споменува чужди семинарии и влияния.

4. Най-после казва, че ако българи се подчинят под папская свещенна власт, Високая порта не щяла веке да се бои от чужди влияния(!)

На тия всички точки наш отговор за сега ще бъде в кратце вишепоменатому журналу.

За първое казваме пред цял свят, че Вис[окая] порта откак са се отказали българи от свещеная власт греческаго във Фенер духовенства, признала е български представители о тому в Цариград и н[егово] вис[очество] Аали паша официално има сношение с българскому комитету и толкова пъти до сега се е разисквало о решению того въпроса.

Вис[окая] порта приема с най-голямо уважение българския многобройни прошения от цяла България и на всеки начин се старай да даде един удовлетворителен конец того въпроса. Види се всичко това е непознато вишеречёному журналу.

Ние и други път сме говорили, че българи не ищат в тойзи въпрос нещо религиозно от Вис[окая] порта, но онова, що зависи от нея. А то е да благоизволи да снабди с надлежний ферман свещеноначалника им, кого са избрали и кой уже по свещеним делам действува веке в България, защото българский народ не ще веке никого другиго да признава за такъв, освен него. А на това и Вис[окая] порта ги оставя свободни.

Ни едно духовенство поданикам Турции не може да управля народа си без султански ферман — това и българи ищат. А нихно искане се основава на Хатихумаюна, кой гласи тъй:

Чл. 2. „Всички преимущества и духовни независимости, дадени в старост и в последни времена всем християнским общинам или другим немюсюлманским вероизповеданиям в държаве ми, под покровителствено ми закриление, потвърдяват се и поддържават се наново."

Тук, както е видно, ни един народ от подаников не се изключва от стари си права. А българи, че са имали тия права в Търново и в Охридско седалище и подир падения си под турска власт, то е доказано. Кога убо н[егово] велич[ество] султан сам дава тия права и цяла Европа е одобрила Хатихумаюна, то за фенерски патрик и за римски поп никаква работа не остава.

На второе казваме вишеречёному журналу, че е съвсем несправедлив, защото българи имат доста образовани свещени лица и кога доде то време, всеки ще види.

На третое виждаме, че той журнал крие нещо си злобно против българи „чужди семинарии и влияния". Ако тук разумява той няколко си ученици, кои се учат в руски семинарии, с том нищо противно се не извлача. Вис[окая] порта дава свобода всем поданикам си да ходят в странство да се учат, а и многи от подани Турции гърци ходят и днес се нахождат в русийски семинарии и то с предпоръчителством патриарха им за Петроград. Ние не разбираме що ище с том да каже Журнал де Константинопл?! Ако бяха ходили българи в йезуитски семинарии, тогава разумява се, то щеше да бъде добро за него и по негову мнению в полза Турции!...

Най-после казва, че ако българи се подчинят под папска власт, Вис[окая] порта не щяла да се бои от чужди влияния. А ние сме казвали и казваме противное, т. е. ако Порта покаже

тая слабост и допусти такова нещо в българи, нека се приготви първо да може да стои противо католишкия сили. Сирийски пример нека ѝ бъде урок. Но Журнал де Константинопл види се при други си длъжности да е станал и пропагандист и в това отношение той разсъждава за турски интереси!...

Ние знайме, че пропагандисти за най-голям довод пред Високая порта представлят мечтайное влияние Русии в България. Но ние в идъщи броеве вестника си щем доказа Европи, че такова нещо не съществува в България, както си го тии въображават.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 7 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Тая седмица е богата от важни политически новости. Французский парламент се отвори и Наполеон III изрече пространно слово. В това слово се дава отчет на вътрешния и външния постъпки французкаго правителства. Император се обещава, че ще бъде постоян на прогласеное право невмешателства и Франца само тамо ще се меси и помага, де види, че е правда. От това слово се види явно, че Наполеон ище европейски мир да се задържи.

Английский парламент същи мисли показва, т. е. че ще се старай да бъде мир.

Пиемонтский кабинет от ден на ден успява в хода, кого е предприел за сега да се съедини Италия с привъзгласение Виктора Емануила за цар Италии и Кавурова политика е преодоляла над Гарибалдови мисли, кой всякоги клони за бой. Найглавния генерали са на едно мнение с Кавура, т. е. да се не учини за сега безвременно и опасно движение против Венеция и на това се вземат нужни мерки да би се възбранило всяко такова нещо. Гарибалди, ако и склонен на това, обаче маджарски работи го много обезпокояват и не му се седи мирно.

Но като всички почти сили са склонени да се възстанови мир в Европа, види се, че никакво движение засега не ще стане, доде пак не избухне някое си извънредно движение от негде си и размъти европейская политика, коя никоги не може да бъде постоянна, доде всяка сила има свои особни мисли и интереси.

Прусия, както се види, иска да се положи глава над германския съюзи и да бъде бранителка на нихни всеобщи интереси. Време е удобно и може да сполучи.

За Венеция нищо се не говори за сега, но Австрия се охрабрява[1] италиански си владения и види се, че не ще тъй лесно да ги пропусне.

Маджари се нахождат все в същия движения и види се, че и хърватите щат се съедини безусловно с тях, както и Сръбская Войводина.

Европейски вестници пишат, че и французшкий посланик е дал нота Вис[окия] порти относително пътешествия великаго везира.

В Парис ще стане конференция заради Сирийски работи, т. е. ако трябва еще да се задържат тамо французшки войски. Вис[окая] порта ище да се не продължава веке това задържание и нея ще представя във вишерецената конференция преждебивший посланик в Парис Ахмед-Взефик ефенди.

Гаета се нахожда в твърде опасно положение и види се, че скоро ще се предаде. Според някои си вестници говори се, че уж и преговори станали о тому.

Остава за Рим поп да се реши какво ще го правят. Наполеон в слово си нищо не е поменал за негова светска власт. А принц Наполеон е говорил в едно заседание с голяма живост, че Рим-попова светска власт на всеки начин трябва да се прекрати и види се, че това ще бъде непременно, защото Рим-попови защитници са твърде малко. Говори се, че ще му се определи една годишна плата и ще му се допусти да седи в Рим като едно свещено лице, без да се меси в нищо политично. А Виктор Емануил щом се привъзгласи цар Италии, ще има за престолни град Рим.

Русия от ден на ден по-деятелно умножава морския си сили, тъй на Балтийское море, както и в Николаев.

Говори се, че в Полша станали някакви си движения и по следствия того затворили са някои си лица.

В Парис се очеква с голямо нестърпение обнародование на една важна брошура под надслов: L'Empéreur Napoléon III et Rome = Император Наполеон трети и Рим. Казват, че в тая брошура щяла да се разреши Рим-попова съдбина. Списател на тая брошура бил същий, кой е написал и le Pape et le Congrès = Папа и конгреса.

Английския вестници пишат, че ливанскии владици като се попитали от н[егово] вис[очество] Фуат паша: колко от 8000

тисящи мъжие друзи, кои обитават тая сирийска страна, трябва да се накажат смъртия за отмъщения от тях убийства на маронити, тии достойни пастири уж определили число на 4600, коих искали непременно да се убият. А от други известия, все пак в английски вестници, казват, че н[егово] вис[очество] Фуад паша и европейски комисари с голямо затруднение издействували то число да се смали на 1200 души за смърт.

Някои си европейски вестници говорят противо това свирепство на тия маронитски свещеници и, съдещи по тем, казват, че маронитски народ трябва да е еще по-свиреп от попове си и не е заслужавал таково едно съжаление от страни Европи.

„Indépendance" — Европейская комисия, коя се находи в Бейрут, съставила е един план, как да се наредят тамошни работи. Той план е следний: да се отбере един паша за управител на тях места с одобрением на европейски сили. Съставен е и закон от нея комисия, по кому ще управлява той паша. Освен пашовое правление, ще има и едно друго правление от подаников християн в Ливан и тамо де живеят християни, полиция им ще бъде от тях самих, както и друзници ще имат своя си. Тъй също и в градове по християнски отделения, полиция ще бъде от християни.

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 7 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Умоляват се господа спомоществователи, кои ще имат благоволение да се подпишат на тая многополезна за народа ни книга [„Български народни песни" на братя Миладинови], да изпратят почтени си имена до учредничество Дунавскаго лебеда, кое ще има грижа ĉи да ги отправи господину издателю.

Учред[ничество] Дунавск. лебеда

ОБЯВЛЕНИЕ

БЕЛГРАД, 14 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Откак сме почнали издание „Дунавскаго лебеда“, ето близо шест месеци ще се изпълнят до конца февруария. Ние започнахме от 1-го септемврия 1860 и обнародовахме, че шестмесечие ще се брои от 1-го октомврия, защото имахме намерение да пропуснем един месец, доде се съберат спомоществователи, но по побуждения на някои си родолюбци не чакахме, а почнахме редовно еще в септемврия месеца. До сега сме издали 21 броя и 5 прибавки, щото се надейме, че наши читатели не щат помисли нещо си за неуредности вестника ни. Но главно е друго: от няколко места еще не нисе е изпроводило нищо за шестмесечная проплата, ако и да им се проваждат редовно вестници и по нихна заповест. А от някои си места изпроводило се е само една част. И по-преди изявихме няколко си пъти спомоществователем си, че ние ако сме предприели тойзи труд, не желайме да додем в неприятности като „Цариградский вестник“ да търсиме годишни вересии. А и нито положение ни го допуща. За това известяваме веднаж за всегда, че онейзи господиновци, кои не са заплатили до сега проминалое шестмесечие, да сторят добре да го изпроводят най-много до конца февруария, ведно с проплата и на идущое шестмесечие, ако желаят да добиват и от тамо нататък вестника ни. При том известяваме, че никому веке от идущаго шестмесечия не щем провожда нити един лист, без да си проплати назначеное шестмесечие; и за това определяме рочище до 15-го марта или да проплатят, или да ни яват, че не ще приемат веке вестника ни.

Нека бъдат еще известени наши читатели, че след мало ще увеличим листа си и ще следоваме да имаме за всегда и на французки език преведено или писано.[1]

В Цариград ще бъде главен надзирател учредничества Дун. лебеда оттук нататък господин Д. Добрович, щото спомоществователи могат до господству да се отправят. А г. Й. Дайнелов ради търговски си занятия престава веке.[2] Ние му благодарим сърдечно за негово усърдно старание, кое досега показа Учредничеству.

Учредничество Дунавскаго лебеда

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 14 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Французкое правителство съобщило е дипломатски си документи сенату и законодавному телу, кои се делят на следния седем части: присъединение на централна Италия; въпрос за Савоя и Ница; римски работи; работи в Южна Италия; свидание варшавско; сирийски работи; експедиция в Китая.

Във всички тия дипломатически документи се вижда ясно какви постъпки и участия е взело французкое правителство във вишеизложени събития.

Ожидаемая же с толкова нестърпение брошура излязла е в Парис под надслов: Рим, Франца и Италия. Тя е разделена на 14 глави, де се старай издател ѝ да разясни подробно, помощия вишеизложених дипломатических документ, как римский двор, зле внушен и зле съветован, достигнал е средоточие лижитимишкаго и клирическаго бранища от най-пристрастних и най-слепих против Франца, против нови идеи и против Наполеон III, въпреки на необоримия заслуги, коих тойзи владетел му е учинил.

Цел на тая брошура е да покаже какво поведение ще държи за в бъдъщност Франца към святия отец, а най-паче сега като Гаета веке падна и италианское единство трябва да се привъзгласи. Франца никоги не ще подаде ни най-малкое препятствие против италианскаго успеха, кой не може да се изпълни и достигне, ако папская мирска власт се не уничтожи и Рим бъде столица Италии. Остава сега пиемонтски кабинет да се разправят със святия отец.

Всеки може да съди, че папская гордост никак не ще търпи като изгуби светская си власт, да остане под владением Виктора Емануила, кого толкова люто е проклела. Но ако святий отец покаже някаква си упорност и не се склони с добро на едно почетно за него спогаждане, сетнина му не ще бъде добра и французкая защита ще се ограничи само на негова личност, то ест, да му даде всички улеснения, за да отиде дето ще, като на едно свещено лице. Как и да е и тойзи въпрос скоро ще се свърши в полза италианскаго народа.

Гаета, както и в минали брой явихме, предала се е от неволя, подир едно такова юнашко бранене. Пиемонтези са показали най-голяма учтивост към победенаго краля Франца II и към

всичко царско домородство. Крал не е рачил да приемне да отшествува на сардински корабл, но поискал е от французи, кои незабавно му са дали на разположение параходная фрегата La Mouette, коя го е отнесла в Терацино. На отшествие си е бил поздравен от войников с изискаемая чест.

От Терацино е отишел в Рим при святия отец на посещение и да вземе благослов му.

На питание краля, приема ли го Франца, получил е отговор, че не само драговолно е приемнат да дойде тамо, но еще му се дава на разположение и един палат. Сега се говори, че щял да иде не във Франца, но в Испания.

Италианский парламент се е отворил и Виктор Емануил изрекъл надлежное слово. Негово величество е изразил същия почти миролюбиви мисли, коих са изразили Наполеон III и царица Виктория в отварание на нихни парламенти.

Виктор Емануил съветова италиански народ да бъде сега най-много разумен и мирен, доде се установи добре италианска държава. Негово величество в слово си никак не е споменал ни Гарибалди, ни Венеция, ни Рим. Тъй също освен Франца, Англия и Прусия, ни една друга сила. Изразил е явна признателност Италии към Франца и Англия за нихна доброта, що имеха да се удържи право невмешателства, кое тии сили показаха. В заключение слова си н[егово] величество, като да е произвестил привъзгласение италианскаго царства, назовавш това заседание Първи парламент Италии.

От всички тия се види, че Кавурова политика е преодоляла, както и други път сме говорили, т. е. да се отбегне засега всяко военно движение, доде се установи добре съединеная досега Италия.

Потвърдява се, че русийский посланик в Цариград, княз Лобанов, е наистина подал Вис[оки] порти една нота относително пътешествия великаго везира и е предложил да се събере една конференция в Цариград, коя да се занимай за интереси подаников християн в Турска Европа. Негово же вис[очество] Али паша, министър иностраних дел султана, отговорил е на тая нота, като е известил старания, коих взема вис[окое] правителство да даде съвършенна равноправност всем поданикам его величества султана, без изключения народности и вероизповедания.

Ето и друго подкрепление за наш въпрос.

Никой от наши българи не трябва веке да съмнява, че той ще се свърши според праведное искане народа ни.

Но той въпрос от само себе си и само с досегашни постъпки не ще се свърши. Сега трябва от всички градове българи да изпроводят по двама пълномощни человеци миряни и по един свещеник, както и в други брой сме о тому говорили. Нека наши българи не губят ни минута, защото обстоятелства са важни, т. е. колко се продължава тойзи въпрос, толкова се умножават раздори, сеями и впосеями от разни пропаганди.[1]

Кога се съберат от всички градове Българии опълномощени человеци и съгласно подействуват с цариградски народни представници, ние сме уверени и уверяваме и всекиго българина, че тойзи наш въпрос ще вземе желаеми конец. Нека се призоват и съберат колко повеч е възможно свещени лица да съставят българский клир около избранаго ни свещеноначалника в народная в Цариград черкова и тогава веке никаква работа не остава за фенерски патрик.

Това е наше дело и ние трябва сами да го извършим. А В[исокая] порта ще благоволи да издаде надлежния берат свещеноначалнику ни, според общое искане цялаго народа.

Тогава всяка пропаганда ще си остане настрани, а заблудивши се наши братя ще се възвърнат един по един и народ трябва да им опрости и да ги приемне пак като свои братя. Никой на свят не е без погрешка.

ВЛАШКО И БОГДАНСКО

БЕЛГРАД, 14 ФЕВРУАРИ 1861 г.

По следствия предприятия княза Куза да се отемнат монастирски имущества в тия княжества, бе станала една голяма разпра между негова светлост и митрополита Яшкаго, кого бяха и затворили. Сега се е подигнало о тому мълва и княз се е унуждил да състави ново министерство и да даде под съд преждебившаго министра Когълничана. Мълва е еще следовала и не знае се какъв конец ще вземе. Господин Когълничано е, който произведе и вандалская кръвопролития в Бесарабския колонии, както на време в обширност явихме о тому. Види се невинна кръв безоръжених и мирних колонистов не ще остане тъй неотмъстена. Господство му се провикваше, че ще обърне Болградское училище на конюшница и че българи не били до-

стойни за оная милост, коя им показвало Молдавское правителство!?

Една депутация колонистов се нахожда в Цариград, да представи тая варварска и немилостива постъпка н[егову] величеству султану и всем посланикам великих сил.[1] Ще видим ще ли се осъдят виновници и удовлетвори колонишкое право.

ВЕНЦЕСЛАВ ХАНКА

БЕЛГРАД, 14 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Най-достойний сътрудник за възживявание и поширявание Чешкия новия книжевности: Венцеслав Ханка, роден е на 29 мая 1791 година в Хореновес у Чехия. Ханка е син простаго отца и майки. Като се приготвил малко нещо на учение, свършил е в Кральовградца гимназия. Книжевно образование придобил е в Прага под управление Добровскаго, та е и на говорное и палеографичное поприще в нещо си продължил онова, кое е Добровски започнал; той е дела своего учителя на немски написани, кое сам довършил, кое на чешки написал и наново издал, да би ги възприел по-добре народа, кой е в сърце си пак почнал да се възживява.

Ханка е с много негови отлични си сътрудници на това смярал: от една страна да помогне старому чешкому езику, кой е от XVII-го столетия почнал да се унизява и пада, кой да би можал да се прослави както и преди, като го изново уреди в правописание, граматика, по сложению и стилу; от друга страна Ханка е теглил да опознай чехи и с прочии славенски наречия и книжевност тяхна. Това го показуват книги, кои е написал и са издадени, като: „Чешкий правопис“, кой е от 1817 год. много пъти препечатван; „Starobila Skladani“ — сбирка старочешких песм, в пет книги; „Чешка граматика“, по Добровскому, печатана в Прага 1822 год.; „Немско-чешки речник“, кой е Добровски започнал, Пухмайер наставил, а Ханка довършил, печатан 1821 година; старославенска песен „Игор“ с чешки и немски превод, печатана 1821 год. в Прага; „Полска граматика“ за чеси, в Прага 1839 год. печатана; Ремешко евангелие, издадено под назование „Saravo-Emantinum evangelium“, в Прага 1846 год.; кратка „Старославенска граматика“; сбирка от негови

песни; преводи от някои сръбски песни; преводи от немски като Геснерови идили; кратка повестница славенских народов и многи расправи (изследвания) в летописи Чешкаго ученаго друшства и у часописа музейскаго. Освен тия за Ханка се знае, че е бил добър нумизматик и палеограф. Най-много е пак излягал на глас 1817 год., като е намерил той назван „Кральовдворски ръкопис“, кой е скъпоценна сбирка старо-чешких песм и на всички страни почти позната за то, що е, кое от самаго Ханка, кое от други много пъти препечатвана и на всички езици преведена. Ханка като библиотекар Народнаго музея придобил е големи заслуги за разпространение и умножение същага, той е същий музей в примерен ред довел. Той достойний чех, любящи отечество и народ си, както и всички славени разумно и усърдно, тойзи славенин, заслужен и от всекиго почитован, уважаван, работник в поприще славенския книжевности, Венцеслав Ханка, умрял е 31 декемврия 1860 година вечер, и погребан е 3 януария 1861 год. на Вишеграду в Прага.

Редки са такива мъже, еще по-редки разумно-умерени книжници, кои са 70 години живяли так, да са заслужили, да им се от всички страни от образованого света рече как що е Ханка подпълно заслужил да му се каже: „Бог да му душа прости; ама че беше человек!“

В Парис е държан тия дни парастас в черква св. Северина за Ханка. Присъствующи тук лица били са най-много от полска демократична страна. От аристократичная бил е на парастаса княз В. Чарториски с майка си, после генерал Замойски и Рибински, песник Б. Залески, граф Ледоховски, професор А. Ходжко. Освен цвета полски емиграции, било и много българи, черногорци, сърби, руси и няколко маджари. От женски била е прекрасная дъщеря издателя „Звона“ господична Херцен, коя е била дошла тая зима из Лондра в Парис.

НАСТОЯЩЕЕ ПОЛОЖЕНИЕ ВЪПРОСА НИ

БЕЛГРАД, 21 ФЕВРУАРИ 1861 г.

В проминали броюве вестника си говорихме, че патриаршия бе дала един акт българам и предлагаше спогаждане. Българи приеха тойзи акт и като направиха нужни бележки върху някои

си точки, вратиха го назад патриаршии. Но понеже патриаршия постоянствува да пее своя си песен, българи веке не приемат никакво спогаждане и постоянствуват да ищат от Вис[окая] порта потвердение с ферман свещеноначалника им.

От всички български епархии се готвят да се изпратят депутати в Цариград, по две мирски лица и по едно свещенно, да се състави български клир в Цариград и да се даде веке конец на тойзи въпрос.

Ние се надейме, че подир такива веке постъпки, Вис[окая] порта не ще забави да издаде ожидаемий ферман за спокойствие народа.

Фенерская же патриаршия, коя губи милиони грошове от това българско отделение, като е изчерпала веке всички си средства дано някакси го възпрепятствува, намислила е едно друго средство. Тя се готви пак да изпрати по България гърци владици. А да би извинила тая си постъпка, предложила е и на някои си българи митрополити и свещени лица, едному да даде Търновское седалище, а другому Охридское и проч. Никой обаче от тях българи не е приемнал това предложение, но отговорили са, че тии като истинни българи родолюбци, никак не щат склони да се отделят от общенародное желание.

От друга страна се известяваме, че народ, узнавш това намерение патриаршии, дотолкова се е разярил, щото не само никоги веке не ще приемне изпроводени от патриаршия гърци, нити ще се приближи при тем, но страшно е еще да не учини и някаква си неприятна постъпка противо тях. И въистина кога един народ достигне в такова едно отчаяно положение, всичко може да извърши. Ние обаче се надяваме, че Вис[окая] порта ще се постарай да предупреди всяко едно такова зло, кое може да произиде от несмисленая постъпка гръкофанариотскаго свещенства, защото без нейн ферман един владика не може оти[де] по епархии.

Последни известия, коих получихме тая седмица от Цариграда, уведомяват ни, че отстъпившии от православная българска черкова няколко си прости и бедни работници в Цариград, всички тии се завърнали пак в православная наша черква, защото лазаристи ги били излъгали чрез подкупници си, че като станат католици, Франца уж щяла да ги защищава като французи (!) и други много лъжовни обещания. Сега остават под защита армено-католическаго патрика само неколцина отчаяни пет-шестмина в брой, коим се плаща месечина по няколко тисящи грошове.

Лазаристи като ищеха да излъжат католишкий свят, че извършили уж нещо си, обнародоваха в разни европейски вестници, че няколко тисящи и няколко милиона българи са приемнали католишка вяра! Сега са се замаяли и тии сами и не знаят що да правят, защото лъжа им се открива на свят.

В „Журнал де Константинопл“ видим обнародовано и едно писмо Рим-попово към тойзи мним български обратен в католицизм народ и свещенство. Ние удължаваме тойзи наш събрат да изяви пред европейски свят де е тойзи мечтайний български покатоличен народ и де е това българско покатоличено свещенство? На кой предел в света?

А европейскому свету се обръщаме и питаме: допустено ли е едному публицисту да обнародова такива дебели лъжи? А най-паче в днешни веки, кога минутни сношения се изпълняват по всичка Европа и най-точни и истинни известия могат се доби за всяко нещо?

Лазаристки попове ако правят това да добият няколко си тисящи франки от католишки набожници, то не им прави чест и тая им постъпка не ще се забави да се открие!...

Българи днес веке не са в онова състояние, в кое бяха преди няколко години, щото да не могат да разсъдят, че религиозний раздор ще докара разорение народности им. Тии имат няколко си такива примера пред очи си на свои си някои си братя, кои са подпаднали под тойзи удар.

От друга же страна тии са далеч от онова положение да се примамят от хитросплетени пропагандски убеждения, коих искуснии мисионери употребляват в такива случаи. А италианский пример еще е твърде нов за тях, де тии виждат каква чест се отдава папу.

Някои си от европейцев са убедени, че Русия има голямо някое си влияние над българи и въобще на възток според единоверия си с тем, т. е. православия. По поводу же таковаго си убеждение, тии господиновци мислят, че ако се въведе религиозний раздор между тия православни народи, а най-паче между българам, кои броят едно знаменито число, с том щат уж разтлея руское влияние и щат усили свое си! Но ние ги уверяваме, че освен като не сполучат в това си предприятие, може да последова и противное.

ПРЕЗ ТИЯ ДНИ ПОЛУЧИХМЕ...

БЕЛГРАД, 21 ФЕВРУАРИ 1861 г.

През тия дни получихме една брошура, надписана: „Писмо за църковни въпрос, училищна комисия и Български книжици, или повременно списание на българска книжнина. От Конст. Петр. Райнова до г-на ... редактора на вестник „Дунавский лебед". Съчинител своеръчно подписан, отправи тая брошура до Учредничество „Дунавскаго лебеда" и на две места се умолява учредник да я обнародова.[1]

Ако тая брошура съответствуваше и най-малко наслову си, кого носи, ние на драго сърце и с голяма признателност към съчинителя ѝ щехме да ѝ дадем приличное място във вестнику си. Но понеже не видим в нея друго нещо, освен едни твърде прекалени лични нападения и изкусно сплетени клевети въобще против народний ни въпрос, а частно противъ честное лице свещеноначалника ни[2] и достопочтених народних представителев, коих единогласно български народ си е избрал и им е поверил най-драгоценное и най-святое си дело, от друга же страна хитролукаво се оправдават в тая брошура най-безчестни лица, кои в последни времена причиниха познатая народопагубна и унизителна постъпка, подкупени от йезуитская пропаганда в Цариград, за всички тия причини, казваме, не приемнахме да я обнародоваме във вестника си, кому цел не е да впосява раздори, но да съхрани единство българскаго народа, доколко му е възможно. А и господин съчинител като я веке напечатал сам и раздал между народу, сега не трябва, мислим, да изисква и второ обнародование, но да се задоволи с отговору, кой ще му се даде.

Длъжност народности, коя е била всякоги наше най-свято начало, унуждава ни да отговорим на тая брошура и да открием народу си покрита ѝ цел, с коя е написана.

Въобще в тая брошура се види едно престрастно старание съчинителя да се обори всичко, що се е до сега вършило и върши от свещеноначалника ни и от народни представители в Цариград. Това го извлачаме от следния три точки, върху коих е основана тая брошура: 1. Нападане общо на свещенний ни въпрос и противонародни мнения, същи с оним, коих е сеял до сега не само санбенедетски орган (йезуитска отрепка), но отчасти и „Журнал де Константинопл" и „Куриер д'Ориан"; 2. Лично и безмислено нападане на свещеноначалника ни с твърде големи клевети; 3. Общо нападане на най-честни лица от наших народних представителев в Цариград.

Преди да дойдем в разяснение и в отговор на всяко едно от изложених, най-напред щем изследова от каква притворна точка започва почтений съчинител и под какви лъжеизвинения ище да съкрие и да вмъкне тая си ядовница между народу.

В стран[ица]а 2. казва господин съчинител, че ако три неща не са го докачали (в обнародований драматизм)[3], т. е. догма, училище и книжнина българска, кои са святи за всякого почтенаго българина, то господство му не щял нищо да отговаря.(!) Ние щем се постара да докажем от сами речи съчинителя, че тия три святи работи за всекиго почтенаго българина, никоги не са го занимали с чисто и истинно българско сърце, но негова цел е била съвсем лична особност. За да докажем това, трябва да наведем сами негови свидетелства, коих сега открива, и после да му отправим няколко си въпроси върху тях. Ето що говори господство му в стран[ица] 5:

„Между тем българе от Едренска епархия, кои ме бяха видели толко години да изпълнявам съвестно длъжности члена определенаго от царско правителство в Еялетски (провинциални) Едренски съвет и в Търговско съдилище и кои с пълномощници българе от всички санджаци бяха избрали г. Цветка Узун и мене за членове във виновно Еялетско съдилище, пратиха ми едно пълномощие (векилнаме), за да съделая с други българе в Цариград на получение на една народна йерархия. Понеже аз бях на гореизложено мнение връх свещенство ни и понеже мало българе в Цариград съглашаваха се с мене връх тойзи за нас важен въпрос, а най-паче като видох, че от две лица, връх кои се въртеше тогизи най-много тая работа, едно имаше сношение с римо-католически, а друго со протестантски свещеници, че едно беше вместил свои и чужди деца да се учат при ония, а другое, кое нямаше възрастни деца, пращаше чужди деца да се учат в протестантско пропагандско училище на Малта, па еще като чух това второ лице един ден да вика, че понапред ще стане протестантин, него да остане под гръцка йерархия, предвидох с ужас какво погибително разделение догматическо (вероизповедно) окружаваше беднаго ни народа, ако ц[арското] правителство се откаже да припозна свещенство, кое еще немахме.

Колкото же за гръцко високо духовенство, кой го познава,

ПРЕЗ ТИЯ ДНИ ПОЛУЧИХМЕ...

БЕЛГРАД, 21 ФЕВРУАРИ 1861 г.

През тия дни получихме една брошура, надписана: „Писмо за църковни въпрос, училищна комисия и Български книжици, или повременно списание на българска книжнина. От Конст. Петр. Райнова до г-на ... редактора на вестник „Дунавский лебед". Съчинителя своеръчно подписан, отправи тая брошура до Учредничество „Дунавскаго лебеда" и на две места се умолява учредник да я обнародова.[1]

Ако тая брошура съответствуваше и най-малко наслову си, кого носи, ние на драго сърце и с голяма признателност към съчинителя ѝ щехме да ѝ дадем приличное място във вестнику си. Но понеже не видим в нея друго нещо, освен едни твърде прекалени лични нападения и изкусно сплетени клевети въобще против народний ни въпрос, а частно противъ честное лице свещеноначалника ни[2] и достопочтених народних представителев, коих единогласно български народ си е избрал и им е поверил най-драгоценное и най-святое си дело, от друга же страна хитролукаво се оправдават в тая брошура най-безчестни лица, кои в последни времена причиниха познатая народопагубна и унизителна постъпка, подкупени от йезуитская пропаганда в Цариград, за всички тия причини, казваме, не приемнахме да я обнародоваме във вестника си, кому цел не е да впосява раздори, но да съхрани единство българскаго народа, доколко му е възможно. А и господин съчинител като я веке напечатал сам и раздал между народу, сега не трябва, мислим, да изисква и второ обнародование, но да се задоволи с отговору, кой ще му се даде.

Длъжност народности, коя е била всякоги наше най-свято начало, унуждава ни да отговорим на тая брошура и да открием народу си покрита ѝ цел, с коя е написана.

Въобще в тая брошура се види едно престрастно старание съчинителя да се обори всичко, що се е до сега вършило и върши от свещеноначалника ни и от народни представители в Цариград. Това го извлачаме от следния три точки, върху коих е основана тая брошура: 1. Нападане общо на свещенний ни въпрос и противонародни мнения, същи с оним, коих е сеял до сега не само санбенедетски орган (йезуитска отрепка), но отчасти и „Журнал де Константинопл" и „Куриер д'Ориан"; 2. Лично и безмислено нападане на свещеноначалника ни с твърде големи клевети; 3. Общо нападане на най-честни лица от наших народних представителев в Цариград.

Преди да дойдем в разяснение и в отговор на всяко едно от изложених, най-напред щем изследова от каква притворна точка започва почтений съчинител и под какви лъжеизвинения ище да съкрие и да вмъкне тая си ядовница между народу.

В стран[ица]а 2. казва господин съчинител, че ако три неща не са го докачали (в обнародований драматизм)[3], т. е. догма, училище и книжнина българска, кои са святи за всякого почтенаго българина, то господство му не щял нищо да отговаря.(!) Ние щем се постара да докажем от сами речи съчинителя, че тия три святи работи за всекиго почтенаго българина, никоги не са го занимали с чисто и истинно българско сърце, но негова цел е била съвсем лична особност. За да докажем това, трябва да наведем сами негови свидетелства, коих сега открива, и после да му отправим няколко си въпроси върху тях. Ето що говори господство му в стран[ица] 5:

„Между тем българе от Едренска епархия, кои ме бяха видели толко години да изпълнявам съвестно длъжности члена определенаго от царско правителство в Еялетски (провинциални) Едренски съвет и в Търговско съдилище и кои с пълномощници българе от всички санджаци бяха избрали г. Цветка Узун и мене за членове във виновно Еялетско съдилище, пратиха ми едно пълномощие (векилнаме), за да съделая с други българе в Цариград на получение на една народна йерархия. Понеже аз бях на гореизложено мнение връх свещенство ни и понеже мало българе в Цариград съглашаваха се с мене връх тойзи за нас важен въпрос, а най-паче като видох, че от две лица, връх кои се въртеше тогизи най-много тая работа, едно имаше сношение с римо-католически, а друго со протестантски свещеници, че едно беше вместил свои и чужди деца да се учат при ония, а другое, кое нямаше възрастни деца, пращаше чужди деца да се учат в протестантско пропагандско училище на Малта, па еще като чух това второ лице един ден да вика, че понапред ще стане протестантин, него да остане под гръцка йерархия, предвидох с ужас какво погибително разделение догматическо (вероизповедно) окружаваше беднаго ни народа, ако ц[арското] правителство се откаже да припозна свещенство, кое еще немахме.

Колкото же за гръцко високо духовенство, кой го познава,

он е уверен, че то слабо му е грижа какво щат стана утре българи, стига му само днес да извлече сребро им в джеб си. У следство на тия смотрения, господине, видох себе принужден да се откажа на длъжност, с коя едренци българи учинили са ми били чест да ми наложат."

Всеки види тук, господин К. П. Райнов самичък изповяда, че одавно еще узнал, че две главни лица имали сношение едно с рим-католици, а друго с протестанти и он еще тогава, предвидевш с ужас погибителное разделение догматическо, оттеглил се и остал хладнокръвен зрител!

Извинете, господин Райнов, да ви попитаме следния:

Вие, родолюбец българин, кой признавате, че догма е най-свято нещо за всякаго почетнаго българина, като сте открили и предвидили с ужас, както сами казвате, че тя се находи в опасност и народная погибел по следствия догматическаго разделения се предвидила от вас, защо, молим, сте се оттеглили от тая свята длъжност, коя са ви налагали едриненци българи? Вие, кой можахте да предварите всяко подобно нещо? Или ако сте се отказали, защо не обличихте тогава тех лица и не показахте бедному народу в каква погибел щат го въведе тии с постъпка си, коих сте вие видели? Вие, учен и родолюбец человек, да съкрийте такова нещо тогава, то, извинете, вие сте прегрешили пред бога, а пред народу сте виновати! Человек, кой предлага за най-святи неща догма и народност, как е претърпял да премълчи такова едно нещо?...

Ние оставяме да съди всек благоразумен человек от какви причини е произишла тая ваша немарност за народная погибел и досегашно ви мълчене за тях лица. А от наша страна, основаяще се на тия дадени нам доказателства, казваме решително, че вие всякога сте гледали само ваша лична особност.

Това се доказва от тая ваша постъпка и на това никоги не ще бъдете оправдан пред народа. Вие с том сте се показали най-голям неприятел бедному ви народу и види се явно, че онова, що ищете сега да приписвате другим, то вие сте го сами кроили и сте съдействували, доде го извършихте! А то ваше съдействие се доказва още по-ясно, че предвиденое разделение народа не произлезе от ония лица, коих вие еще тогава сте опознали за такива, но от ония, коих вие с покрит начин в тая брошура и сега еще ищете да браните!

Сега да додем и на вишеизложения три главни точки.

1. Нападане общо на свещений ни въпрос и противонародни мнения, същи с оним, коих е сеял въобще досега не само сан-

бенедетски йезуитски орган, но отчасти и Journal de Constantinople и Courrier d'Orient са писали.

Вие, господине, като разумен человек, кой видите и познавате добре в какво положение е дошел народний въпрос, т.е. че всички българи единодушно искат народна независима йерархия, избрали са си свещеноначалника, упълномощили са си народни представители в Цариград, с коим Вис[окая] порта е благоволила да има званично сношение о тому въпросу и от ден на ден се очаква от народа с най-голямое нестърпение решение му, при всички тия околности как не размислихте, че с тая си брошура, като нападате на личности свещеноначалника ни и всех народних упълномощених, в такива важни минути искате да изстудите народа от тях, да се впосей нов раздор между му и тъй всичко да пропадне и да се осуети! Не е ли това едно общо нападение, един силен удар на народний ни въпрос, кого вие мечтайте да нанесете с тая си брошура? Трябва ли еще да се не усещаме, че то е тъй! А кому в полза клони тая ваша изумена цел? То се веке знай. Ония подкупници папищашки това гонят и деня, и нощя, защото, бедни, остаха само пет-шест мина наяве и виждат, че никой не ще да ги последова в противонародна им постъпка.

План е добре скроен, да дадете един общи удар на въпроса си, но няма кой да ви слуша и с всичка прихитреност, що е писана брошура ви, тайная и главная й цел се открива и обнародова в знание всякаго истиннаго българина.

Вие сте наишли в драматизма една буква Р... и узнали сте да е то ваше име; последствие же того се зауземате да отговорите, че вие не сте такъв, какъвто ви представят тамо. То е право всеки да брани своя личност. Но каква работа има с това ваше лично бранене, нападение на общи наш въпрос, на избрани от народа свещеноначалник и на народни представители? Вие, като нападате тъй несмислено и безосновно на всички тия, мислите ли, че ще оправдайте с том ваша личност? О, много сте далеч!

Тая съща ваша постъпка следова йезуитский орган, откак е почнал да подкопава и разорява единство беднаго ни народа. Ваши мнения о народному ни въпросу са същи с оним, коих е досега той извергавал, т. е. че нямаме съставено свещенство и че не трябва да главоболим чест[ное] правителство за признание свещеноначалника и проч. С други речи да кажем: изложени в тая ваша брошура мисли много пъти се видяха и в йезуитски орган. Нека си припомнят добре читатели.

Тях същи мисли видяхме и в Journal de Constantinople и в Courrier d'Orient; а то се разумява от кого са им внушени.

(Следова)[4]

ОТКАК Е ЗАПОЧНАЛ...

БЕЛГРАД. 21 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Откак е започнал да се издава наново „Цариградский вестник“,[1] няколко дописки сме добили противо редактора му, обвиняющи го за фанариотски подкупен.[2] Ние се въздържахме и не ги обнародовахме досега с надежда, че тии негли не са по всичка им обширност основани на истина. Но сега, като се уверихме от 6-му брой, че всичко, що са писали наши дописници е истинно, удължаваме се да отговорим мимоходом ние сами господину редактору „Цар[иградскаго] вестника“.

Ние мислехме, че подир такова едно обличение, кое му се направи в съчинение „Истинний глас Българии“ (1854), да се е веке оставил от стараго си нрава и да е влязъл веке в път съзнания, но видим, че той си остал същий „вълка, ако и да си промени и кожа, все пак вълк си остава!“

В 6-ий брой „Цариградскаго вестника“ видим начело един член, в кого се изобразява цел фанариотизм господина редактора. Той казва тамо, че българи, коги да е, трябва да се поклонят фенерскому патрику и еще напада безобразно на наши народни представители, като пита с един княжески (!) тон кой ги е упълномощил!!! При том говори безстидно, че той когато се бил събудил за български работи, други еще се нахождали в дълбок сън! Чуваш ли, куме, че те викат на сватба!...

Унуждаваме се да отворим пак стари тефтери и да попитаме господина екзархоса, не му ли достигнаха седемдесет тисящи рубли, коих излъга и обилини от простодушни руси с име българскаго народа? Но отиде, та се продаде сега на Фенерская патриаршия за 160 листа вестника си. Какво пълномощие имаше той, когато билинеше света с народное име? А какво добро употребление направи с тях тисящи грошове? Изяде ги и ги изпи и сега се е унуждил пак да се продава и да става предател народа ни! Може ли да бъде по-низки и по-подли характер от

неговаго? Негов глас трябва веке да бъде ням пред народа, като го един път народ прости за прежни му постъпки с надежда, че той ще се покай и ще бъде веке истинний българин.

Нека читатели прочетат вишепоменатое съчинение „Истинний глас Българии“ и да видят какво безчестие е докарал той на народное българско име.

За сега, мислим, е доволно в отговор господину лъжекнязу и ако не престане от предателства си, ще се унуждим пак да разбъркаме стария тефтер, в кого са се прибавили еще няколко си параграфи от 1854 досега.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД. 21 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Издаденая брошура „Франца, Италия и Рим“ разярила много защитници светския власти Рим-попа, а най-паче свещенство им. Няколко брошури твърде нападателни са се издали против вишеречената брошура, но нищо не щат успя, защото французкое правителство според обнародования дипломатски документи твърдо е заузето да се уничтожи светская власт папина.

Последствия падения Гаети в Рим и във Венеция са станали явни и живи движения, де се е слушало: да живи Виктор-Емануил, и италианский препорец свободи на многи места се е гордо развявал.

От Рим са заточени няколко си знаменити лица поради тия движения, а многи са били затворени в тъмници. В Рим има тайно съставен народни италиански комитет, кой има сношения с освободивши се италианци и кой се готви да призове званично Виктора-Емануила, царя Италии, да доде в столица си Рим.

Италианский парламент е прогласил Виктора-Емануила за цар Италии и утвърдяват веке закони за наследствие му.

Английски два най-знаменити вестника отварят един важен въпрос за французки войски, кои се еще нахождат в Рим, и доказват, че оттук нататък веке са излишни тамо и никаква полза не щат принесе нити Франции, нити Рим-попу.

Бивший неаполитански крал Франц II, кой от Гаета отиде в Рим, еще се находи тамо. Някои си вестници говорят, че он

имал намерение да седи в Рим, доде се нахождат тамо и французшки войски.

Месина и Цивита дел Транто еще не са се предали пиемонтезам. Команданти им искат да се бранят до последная капка кърви си.

Австрийски император е веке подписал устав, по кого ще се управля империя. Между хървати и маджари има големи и неприятни неспоразумления, защото властолюбивни маджари искат всичко да усвоят тии и да удавят славянски елемент. Но хървати се държат еще и призовали са императора да доде в Хърватско и да се короняса цар на Хърватско, съединено с Далмация и Славония.

Сирийска конференция в Парис еще не е свършена, нити нещо си решително досега извършила. Англия е в твърдо намерение да се съпротивява на всяко неогранично продължение прибития тамо французшких войск. А Русия е на всичко съгласна в това отношение с Франца. Говори се еще, че Франца и Русия са в пълно споразумение и за възточни работи.

Гарибалдови другари маджари и поляци правят разни военни приготовления, но не знае се за къде.

В Русия се показва някакво си противно движение от страни благородних заради освобождения робов. Но негово величество император е решил да постъпи твърдо и да извърши това велико дело, кое ще му остави вечна слава.

ПОСЛЕДНИ ИЗВЕСТИЯ ОТ БЪЛГАРИЯ ЗА НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД. 21 ФЕВРУАРИ 1861 г.

От Габрово, Търново и Сищов получихме днес писма, от коих се известяваме, че всички тии окръжия избират депутати да изпратят по-скоро в Цариград за вишеизложеная цел. Тии всички места са получили писма от Пловдив и действуват съгласно с пловдивци.

В Сищов всички са съгласни да действуват изключително за независима народна йерархия и някои си младежи, кои са малко подрънкали за уния, намъмрали се от благоразумни сищовци и остали само с едно голо дрънкане.

Ние се надейме, че от всички места Българии се на това общенародно мнение ще постоянствуват и с тая еднодушна постъпка ще достигнем общежелаема си цел. То би било съвсем смешно и ругателно за наш народ нещо, като сами католици са узнали непоносное веке иго Рим-попово и свещенство му и искат да му уничтожат власт и да го ограничат в сами евангелски длъжности, при такива обстоятелства българи да се подложат под папищашка власт!

Българи, колко и да са прости и неучени, никоги не би се унижили да мислят един страстен и смъртен человек, кой яде и пие, както и те, за жив светец, както са набожнии католици, и да се простират наземи и му целуват крака, а еще и посмешное да вярват, че той има сила да им отвори райски врата!... То глупо време веке се мина и пустоверие изчезна от българи.

ЛЮБЕЗНИ СЪОТЕЧЕСТВЕНИЦИ

БЕЛГРАД. 21 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Любезни съотечественици! Всем вам е познато в обширност всичко, що се е досега действувало за наш свещен въпрос толко от народная страна, колкото и от противная. Народная страна се е старала с всичка си възможност да сполучи от Вис[окая] порта признание независимости нашия обореная йерархии. Йезуитская пропаганда е употребила всички хитрости и лукавщини да впосее между ни вероизповедни раздор с цел да разори наша възжививша се народност. Неин успех, както ви е познато, ограничи се само на пет-шест подкупени отчаяни и недостойни българскаго имени людие. Но тя еще не се е оставила от предприятие си, а най-паче сега, като види, че от всички епархии се събират упълномощени българи в Цариград да издействуват веке съвършеное решение въпроса ни. Тя лукава пропаганда ще употреби всички си възможни сили да би сполучила цел си, защото веке е паднала в крайна отчайност и има да дава отговор католишкому свету, кого е излъгала, че тисящи и милиони българи се обратили в католицизм. Това беше обнародвано в разни европейски вестници. Затова, братя мили българи, сега най-много достойнство се изисква от нас, сега най-паче трябва

да бъдем съгласни и да действуваме единодушно. Нека останат частни страсти и омрази настрана и всеки да има пред очи и на сърце си, че тук трябва да се действува за общая полза българскаго народа. Тойзи един твърде важен въпрос за всеки народ, а особито за наш български, кой чрез самая прадедна вяра е съхранил милая си народност под толкова тежки обстоятелства. Тии лукави йезуити ще се трудят на всеки начин да впосеят раздор между ви, защото без него не могат сполучи цел си. Най-опасное е, че освен явния подкупници може несъмнено да има и други покрити между народу, кои ще им съдействуват на това. Пример имаме пред очи си, че доде беше наяве само един Гику познат подкупник, явиха ее и други, кои до отчаяная си постъпка уж действуваха заедно с народа! Такива бяха познатии веке вам Миркович, Н. Евтимов и др., еще по-жално е, че и две свещени лица се явиха такива.

В това общенародно събрание, кое се приготвява да стане в Цариград, изисква се най-голяма осторожност да се някак си не увлекат такива предатели народа и с хитролукав начин раздвоят мнение събрания и тогава всичко пропадва!

При том не трябва да заборавим, че и патриаршия не е изчерпала еще всички си лукавщини. Тя от своя страна ще употреби всяко средство да отбие тойзи смъртоносен удар, кого твърде люто е усетила в себе си. Сега е време да се покаже кой е истинни български син и кой е сукал несквърнено девиче мляко.

Невинний български народ, като увери тойзи си свещен въпрос само на няколко си лица, разумява се, че той им го уверява от българско искрено сърце и упълномощава ги да действуват по негово желание, кое е да придобие народна независима йерархия, а не да променят господар! Затова, ако се появи между пълномощним (кое не вярваме) някое си надъхано от йезуитска пропаганда лице, нека тутакси го отстранят и да вземат от ръце му пълномощния писма, коих му е народ уверил не за раздори вероизповедни, но за съхранение единства българскаго народа, кое другояче не може се съхрани, освен като си остане цял народ в православие.

Ние се надейме, че наши мили съотечественици щат послуша слабий ни глас и щат обърна внимание на това, що им пишем от искрено и отворено българско сърце.

КАРАГЬОЗЛУК НА „КУРИЕР Д'ОРИАН“ И „ЖУРНАЛ ДЕ КОНСТАНТИНОПЛ“

БЕЛГРАД, 28 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Откак се е появил „Куриер д'Ориан“ с новое си име, не премина много и се захватиха за косми с „Журнал де Константинопл“, препираще се смешно кой какви интереси брани. Кога сравни человек онова, що са досега извъргали един противо другиго, не може да ги оприличи на нищо друго освен на едни азиатски комедианти, кои представят в Турско познатая сцена карагйоз пердеси. Тии, като искат всичко наопаки да представят и да се покажат уж че и тии са в число публицистов, наишли са за самичко начало и правило предприятия нищо право и истинно да не пишат и обнародоват, числяще, че с том щат убеди европейски образован свят да им повярва. Колко са, бедни, заблудени и излъгани на това!

Ние, неимееще работа с днешная политика, объртаме внимание си само на онова, що се относи на наш български въпрос, кого тии от няколко време насам ищат с дебели си лъжи да представят пред Европа по воля си, като искат еще да бъдат и тълкуватели какво разположение е имала Вис[окая] порта за български народ и какво щяла уж да реши. При том мъдруват и безосновно кое е било по-полезно за Портина политика!...

В 16 брой на „Куриер д'Ориан“ видим една помия, обнародвана върху български въпрос, де почтений редактор, като от някое си карагйозко перде, напада на него, навождаещ и следния редове от „Левант Хералд“, енглешки вестник:

„Тисещи пъти е по-добре българи да станат католици римски до един, нежели да добият сянка на една народна църква, защото под такава притворена йераршия тии пак ще станат наново оръдия и подани Русии. Или протестанти, или католици, тии щат се цивилизова (образова!?). Но гръко-руси, тии щат достигна същи татари (!!!). Убо в политически интерес Порти, ние го пак казваме, че ако българи не станат протестанти, то е тисящи пъти по-добре да станат католици, нежели черковни роби и политически оръдия царя (рускаго).“

Види се, че г-н редактор на „Левант Хералд“, кога е писал тойзи член, да е смукнал няколко си пончове и глава му е била разпалена от тях, иначе не би писал на тойзи начин! Ние го питаме сега, ако е трезвен, да ни каже само едно доказателство,

кога други път са били българи оръдие и подани Русии, та и сега, ако добият йераршия си, щат станат пак наново такива? После що мечтай и сънува, че българи, ако станат протестанти или католици, щели да се образоват, ако ли же си останат православни, щели да станат истински татари! Колко неосновно и смешно мъдруване е това, всеки нека съди. А ние казваме господину редактору, че българи, за да се образоват, нямат нужда да менуват вяра си и еще му прибавяме, че тии имат свой класични старобългарски език, на кого си имат всички книги свещенаго писания и с кого езика никой европейски език не може се равни. А кога българи са имали преди тисящи еще години обширна и богата книжнина, граждански закони и проч., неговий днес образован народ и други някои си еще били са скитници по гори и са се хранили от жълъд и корени, а други са носили волски кожи с рогове им наметнати отгоре си за облекло.[1] Нека отвори европейска история да се увери. Колко за свещени книги български, българи си имат доволни и нямат нужда от никого, а за изкуства и занаяти щат ги уведе и тии постепенно, както и други европейски народи, без да менуват вяра си. Нека господин редактор иде да разпространява такива науки в африкански и американски диваци, в България не ще найде слушатели.

А „Куриер д'Ориан" каква краска носи, ние не щем си губи време да го описваме, но задоволяваме се да наведем следни редове събрата му „Журнал де Константинопл", кой го познава твърде отблизо.

„Куриер д'Ориан" е в петнадесети си брой и във вторий месец съществувания си. Ето вкратце негово поведение, кое може се потвърди, ако потрябва:

В религиозно отношение „Куриер д'Ориан" е:

Арменин и чифутин в Цариград, католик в Пловдив, мюсюлманин в Белград, гръко-православен в Дамаск, и волтериан в Рим.

В политическо же отношение „Куриер д'Ориан" е:

Консерватор цял във Франца — свободен и демократ в Австрия.

Парламентерни в Турин — противопарламентерен в Лондон.

Разярен папов неприятел в Италия — бранител папства в България.

Апостол независимости във Влахо-Богданско и сузеренства в Сърбия; адвоканин християн и свещенства им в Сирия — строг съдия християн и свещенства им в Босна; бранител мисии

великаго везира в северния страни държави — немилостив же критик мисии министра вънкашних дел в юг и пр.

Най-после за Куриера заема почва да се извършва, в Сирия никак не се е умирила.

При такива любопитни несвязаности или решителни погрешки, ние не знайме коя публика мисли да си привлече „Куриер д'Ориан", кои са начала му и коя страна служи.

Той ни е казал два пъти с едно особно постоянство, че е от ония, кои не чакат нищо от никого — това е, кое ние не знаеме.

Колко же о взаимности, тя е нам горко показана от него, сиреч че е от ония, „от коих никой нищо не трябва да очаква".

(Дипсиз хамбир, бош киле.)[2]

ПОСЛЕДНО ПОКУШЕНИЕ ПАТРИАРШИИ ПРОТИВ БЪЛГАРСКАГО ВЪПРОСА

БЕЛГРАД, 28 ФЕВРУАРИ 1861 г.

Там, де не може сила, раздор успява. Най-големи предприятия, най-доброскроени работи чрез междуособни раздори са се развалили и уничтожили.

Неимеящи предмет да говорим за политически прошедши събития, от коих е пълна всемирная повестност, ние щем метна един поглед в това отношение на наш свещен въпрос, кой днес занимава цял български народ и е наблизо да се реши.

Фенерское лукаво свещенство, кому смъртоносния удари на български народ в обширност сме досега описали, не би могло да успее толкова в противоевангелское си предприятие, ако не би следовало при насилием и тая пъклена политика. Всеки знай, че най-голямое старание гръкофанариотских митрополитов е било да раздвоят граждани и тогда да действуват грабления и изпълнения цели си безпрепятствено, като представиха противная страна за неважна пред Вис[окое] правителство. За нечастие и досега еще се нахождат такива места по България, де фенерски владици се еще подкрепляват от няколко си изедници чорбаджии, зовими българи. На това самая Патриаршия им е била учителка, коя това начало е имала всякоги за правило духовнаго си правления над българи.

В проминалий брой вестника си напомнихме нещо си подобно нашим, но сега спешим да им известим и доказателства плана, кого е тя предузела като последно-веке покушение, дано някак си отбие смъртоносний удар, кого й наноси българское освобождение от нейно губителско духовно иго.

По заповести Патриаршии нишкий митрополит е успял да събере няколко си подписи, или по-добре готови печати, от невинни българи и ги е употребил без нихно знание в полза Патриаршии, т. е. написал е, че тии са задоволни от гръкофенерска Патриаршия и не щат никаква друга духовна власт! Ние сме известени от верни източници, че тии подписи са вземани насила от народа без да му се извести защо. А всекий знай, че в което клето положение се нахождаше тамошний народ, не само подписки си би дал, но и последний залък от уста си, само да би отбегнал смъртоносния тъмници. Тая съща постъпка се е учинила и от врачански епископ, кой за несчастие носи българско име.[1] Но о нему е доволно говорено и писано и начало му е добре познато, щото такова фанариотско предателство не е голямо нещо за него.

Не е чудесно и по други някои си места да се появят подобни предателства, защото всеки веке знай, че като е дошло време да удари последний час съдбини гръкофенерскаго свещенства и да им се завсегда веке прекратят неизказания злоупотребления, то тии щат употреби всички си лукави средства. При том нека бъдат наши българи добре известени, че Патриаршия най-много ще се труди, и то ще й бъде последно прибежище, да впосее раздор между пълномощним, кои се събират сега в Цариград. А на това ще има в помощ католико-йезуитская пропаганда, защото и тя от таково време само се надей да се възползува. И ней друга надежда не остава, освен междуособни раздор ако се появи между българи.

Ето, братя българи, коя е опасная страна въпроса ни, междуособни раздор; всичко друго, кое са досега наши неприятели с клевети извъргавали, извъргаят и щат извъргава, никакъв успех не ще им донесе. Само нашее междуособно раздвоение може ги ползова.

Нека всеки разсъди в какво положение и под каква тежка отговорност се нахождат упълномощении не само засега пред народу ни, но и за потомство. Понеже и най-малки действия се сега пишат и описват в страници съвременния истории България, по коя има да ни съди потомство.

Съгласие, деятелност и разумно постъпване всичко извършват!

КУРИЕР Д'ОРИАН И НЕГОВИ КОРЕСПОНДЕНЦИИ ВЪРХУ БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС

БЕЛГРАД. 7 МАРТ 1861 г.

„Куриер д'Ориан", съдруживш се с почтеная йезуитска чета в Цариград, достигнал е в такъв степен безстидия, щото не само си допуща да фабрикува лъжовни дописки върху наш свещен въпрос, но еще се представя страшен клеветник и предател народа ни пред Вис[окая] порта. Той колкото пъти е писал за тойзи въпрос, нигде не е пропустил да не каже, че ищащии българи независима си йерархия се движат от друга някоя си страна, а именно от Русия. И тии българи били опасни за турское царство. Ние го съветоваме да престане да извергава такива черни клевети и предателства против цял един народ, защото това, освен като не му приноси никаква полза, еще го обезчестя. Клевета и предателство, коим той е станал явно оръдие, не са принесли никому чест, а за едного, кой носи французшко славно име и кой се занимава в такова занятие, дават свету да го мисли, че той е най-развратнаго и най-низкаго поведения человек.

Нека редактор на „Куриер д'Ориан" не мисли, че са ония стари времена в Турско, кога неизпитно се слушаха клевети и предателства и кога българи не бяха в състояние да докажат невинност и права си — тии са днес в състояние да докажат пред Вис[окия] порта, че всякоги са били нейни верни подани.

Нека той господин да не мисли и се лъже, че от такива нападения българи щат се уплаши и щат прибягна под папская власт според негово йезуитско старание. Не, не! Българи са решили да постоянствуват докрай и с най-скъпоценни си жертви да докажат пред Вис[окая] порта и пред Европа нихно праведно и законно искане, кое се основава на стари им права, потвърдени от Хатихумаюна. Тии са уверени, че с такова едно постоянство и при такива си необорими права не е възможно Вис[окая] порта да ги не удовлетвори, нито Европа да остане хладнокръвен зрител на нихен въпрос.

Колко же за дописници на „Куриер д'Ориан" върху тойзи въпрос, ние ги познаваме твърде добре какви стоки са: някои си скитници поляци, кои се нахождат по България, като не могат другче да се прехранят, станали гнусно оръдие на йезуитская чета, да впосеят вероизповедний раздор между невинному

българскому народу. Ние и други път сме писали за тейзи наши единоплеменници, че такива едни подли постъпки не приносят чест на народно им име. Нека отворят история си и да видят това проклето йезуитство какви злини им е нанесло!

Тии знаят добре, че български народ всегда ги е приемал с братска любов и им е приносил гостолюбие и гостоприятие си с отворено сърце. Такава ли благодарност ищат да му принесат? Ние сме известени, че освен някои си скитници, що ходят по някои си места Българии за тая цел, има и неколцина сътрудници йезуитскаго органа, кой се издава на български език в Сан Бенедето. Тии поляци разгласяват и лъстят простодушни българи, че в Парис уж се съставило някакво си общество под управлением Замойскаго за български работи! Ние не можем да се не насмейме на такова едно нещо и да им кажем, че тии нека първо очистят свои си работи, та тогиз да мислят за българи. Българи нямат нужда от поляшки общества да се трудят за тях, нито приемат чужди человеци да се месят в свои дела. Тии имат доста образовани человеци и са си упълномощили народни представители пред Вис[окая] порта да представят права и желание си н[егово] величеству владетеля си султану, от кого само зависва да ги удовлетвори.

„Куриер д'Ориан" се люти и сърди „Леван Хералду", че той обнародовал защо повеч от 140 покатоличени българи нямало, и за доказателство призовава редактора английскаго вестника да иде да гледа колко били ходили в отстъпеная им черкова в Галата. Де останаха мечтайни им тисящи и милиони? Колко фамилии покатоличени българи броят? Нека изяви поне пет „Куриер д'Ориан". Не трябва ли да се отдаде чест и женскому им полу, от кого се ожидава умножение католицизма във Възток!...

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 7 МАРТ 1861 г.

Днешная европейска политика, както е знайно, две главни точки зрения си има. Първа е италиански работи, а втора — възточний въпрос. Италиански работи са дошли веке до такъв един степен, щото може се решително каза, че са свършени по желания италианскаго народа.

Туринский кабинет напредова с успехом в дела си с примирителен начин, кой беше необходимо нужен за италианско велико дело, т. е. първо да се съедини и охрабри освободеная част Италии и после да мисли по-далеч. Сега две точки остават еще италианцам да свършат, а тии са Рим и Венеция. Колко за първое, то веке може се каза, че е в ръка италианцев. Но за второе има много еще да се върши. В Италия днес се играй една твърде изкусна и хитра политика. От една страна, правителство показва най-миролюбиви знаци и уж като да не одобрява засега никакво си военно движение, а, от друга страна, Гарибалди се провиква от остров Капрера като един страшен лъв и заплашва всяко едно предприятие, кое може да принесе някое си препятствие за италианска всеобща свобода. Негови храбри другари свободно съставят дружини и планове за някакво си голямо военно скорошно предприятие, без да им някой си и най-малко на това препятствува и забрани. С други речи, Гарибалди действува и той като един цар и негов глас има една неизказана сила в народу.

Колко за остали крепости, то за тях няма никакво съмнение, че щат подпадна под власти пиемонтезов. Тии са веке като една играчка за тях.

Във Франца, както и други път сме явили, две упорни страни се появяват — една за Италия, а друга противо. Противная страна, с коя е и свещенство, големи борби е открила да защити светская власт папова, но тя от ден на ден слабей и навлачи на себе мързост не само свободно мислящих французов, но и самаго правителства, кому ход политики е веке явен от разни досега появивши се дипломатски документи, от знаменито слово принца Наполеона и от други много, щото от всички тия може се заключи решително, че бранещии светская власт папова на нищо не щат успя.

Но ако някак си и французшкое правителство да промени ход политики си, кое не е възможно подир толкова дадени, пак италиански народ, кой днес съставя близо до 30 милиона, не ще търпи други да му налагат воля си. Без Рим италианское ново царство не може да бъде!

Римски жители дотолкова са веке намразили папская власт, щото с нестърпением чакат счастливий час, кога ще й отпеят последное надгробно слово.

Испанская царица принесла за прибежище палата си Пию IX, а други искат в Йерусалим да го проводят!...

Сирийская конференция в Парис се събирала пак в заседание,

но нищо еще не е решила. Според най-нови известия тук казват, уж че се одобрило французшкое прибитие в Сирия еще за три месеци от деня, през кого щат се подписа протоколи.

В някои си европейски вестниц се говори, че уж Русия била съгласна с Франца, за да реши един път завсегда възточний въпрос. Възбунение в Ерцеговина е дало голямо впечатление в Европа и някои си вестници обнародоват прошения бошнаков, кое са тии подали страним силам за угнетения си не от н[егово] величество султана, но от частни лица управители, бегове, спахии и други разбойници, кои никак не щат да изпълнят повеления его величества, кой ище да въведе равноправност в държаве си и всеки да живее под отеческое закриление султанския му милости.

Някои си немски вестници по поводу на тия размирия осъдили са се да пишат уж, че и в България се готвило такова нещо! Но ние ги питаме да кажат в кое място България тии сънуват такова нещо? То е лесно да се пише и говори тъй, само да си пълнят вестници с новости уж важни, но трябва и да се докаже!

Български народ, както е явно, искаше и просеше от владетеля си да го освободи от тежкое иго фенерскаго свещенства, кое той сам си обори днес. Сега остава да се даде надлежная власт свещеноначалнику му от султана, за кое е уверен, че и нея ще получи. Нека европейски вестници пишат, що щат, ние българи знайме що правим и не щем на това учители.

НИЕ И ДРУГИ ПЪТ...

БЕЛГРАД. 7 МАРТ 1861 г.

Ние и други път сме говорили о тому предмету и сега пак призоваваме наши българи в Цариград незабавно да дадат подкрепление нашим достойним братям в Кукуш и навсякъде, де гръкофенерски лукавщини са почнали да сеят и действуват разни сплетни между бедному ни народу.

Нека православни свят и бранители фенерскаго свещенства видят от вишеизложени писма в каква пропаст кара бедни българи сама великая зовима във Фенер черкова!...

Г. С. Раковски

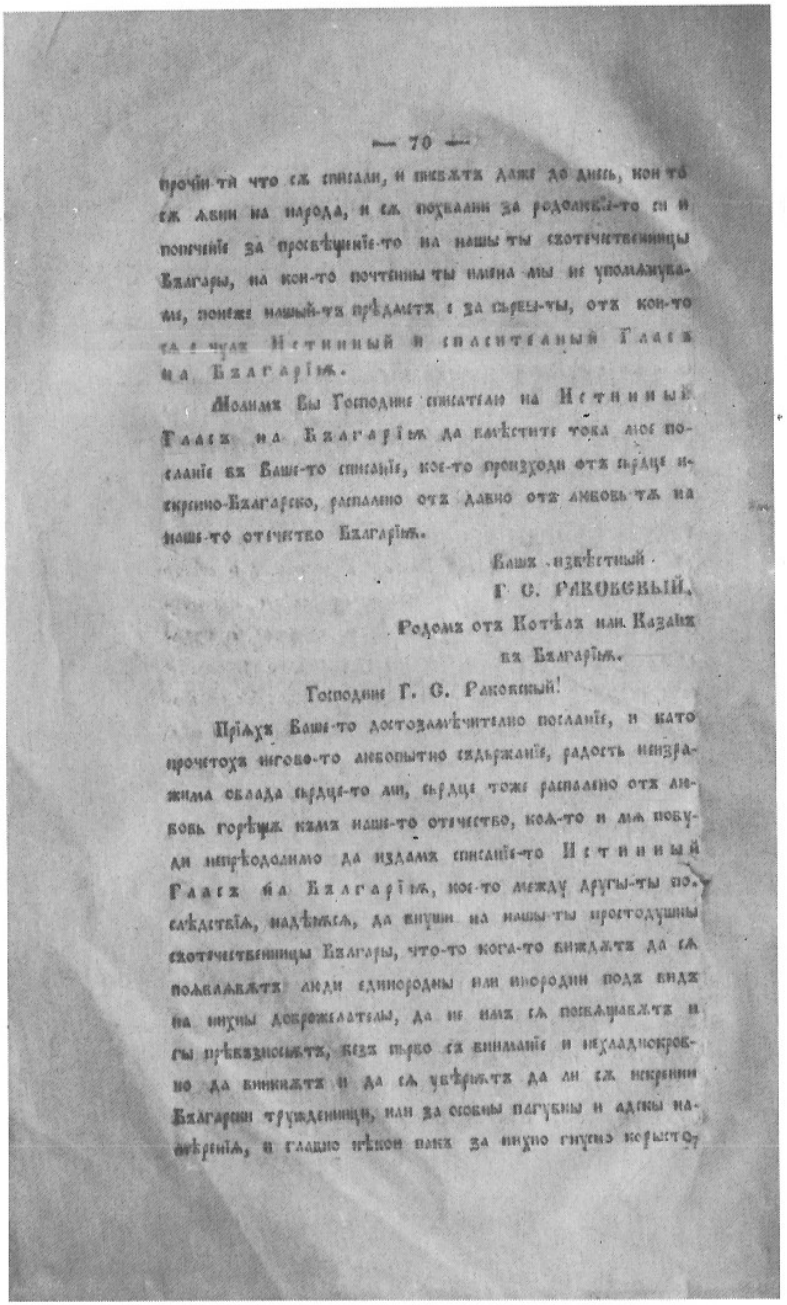

— 70 —

прочїи-ти что сѫ списали, и пишѫтъ даже до днесь, кои то сѫ ѧвни на народа, и сѫ похвални за родолюбїе-то си и попеченїе за просвѣщенїе-то на нашы-ты съотечественницы Българы, на кои-то почтенны ты имена мы не упомѧнуваме, понеже нашый-тъ прѣдметъ е за пьрвы-ты, отъ кои-то сѧ е чулъ Истинный и спасителный Гласъ на Българїѭ.

Молимъ Вы Господине списателю на Истинный Гласъ на Българїѭ да вмѣстите това мое посланїе въ Ваше-то списанїе, кое-то произходи отъ сьрдце искренно-Българско, распалено отъ давно отъ любовь-тѫ на наше-то отечество Българїѭ.

Вашъ извѣстный
Г. С. РАКОВСКЫЙ,
Родомъ отъ Котѣлъ или Казанъ
въ Българїѭ.

Господине Г. С. Раковскый!

Прїѧхъ Ваше-то достозамѣчително посланїе, и като прочетохъ негово-то любопытно съдьржанїе, радость неизражима облада сьрдце-то ми, сьрдце тоже распалено отъ любовь горѣщѫ къмъ наше-то отечество, коѧ-то и мѧ побуди непрѣодолимо да издамъ списанїе-то Истинный Гласъ на Българїѭ, кое-то между другы-ты послѣдствїѧ, надѣѭсѧ, да внуши на нашы-ты простодушны съотечественницы Българы, что-то кога-то биждѫтъ да сѧ поѧвлѧвѫтъ люди единородны или инородни подъ видъ на нихны доброжелателы, да не имъ сѧ посвѧщавѫтъ и гы прѣвъзносьѭтъ, безъ пьрво съ вниманїе и нехладнокровно да вникнѫтъ и да сѧ увѣрѭтъ да ли сѫ искренни Български трудженници, или за особны пагубны и адскы намѣренїѧ, и главно нѣкои пакъ за нихно гнусно корысто-

Факсимиле от първата публикация на Г. С. Раковски, поместена в брошурата на А. Гранитски „Истинний глас на България“

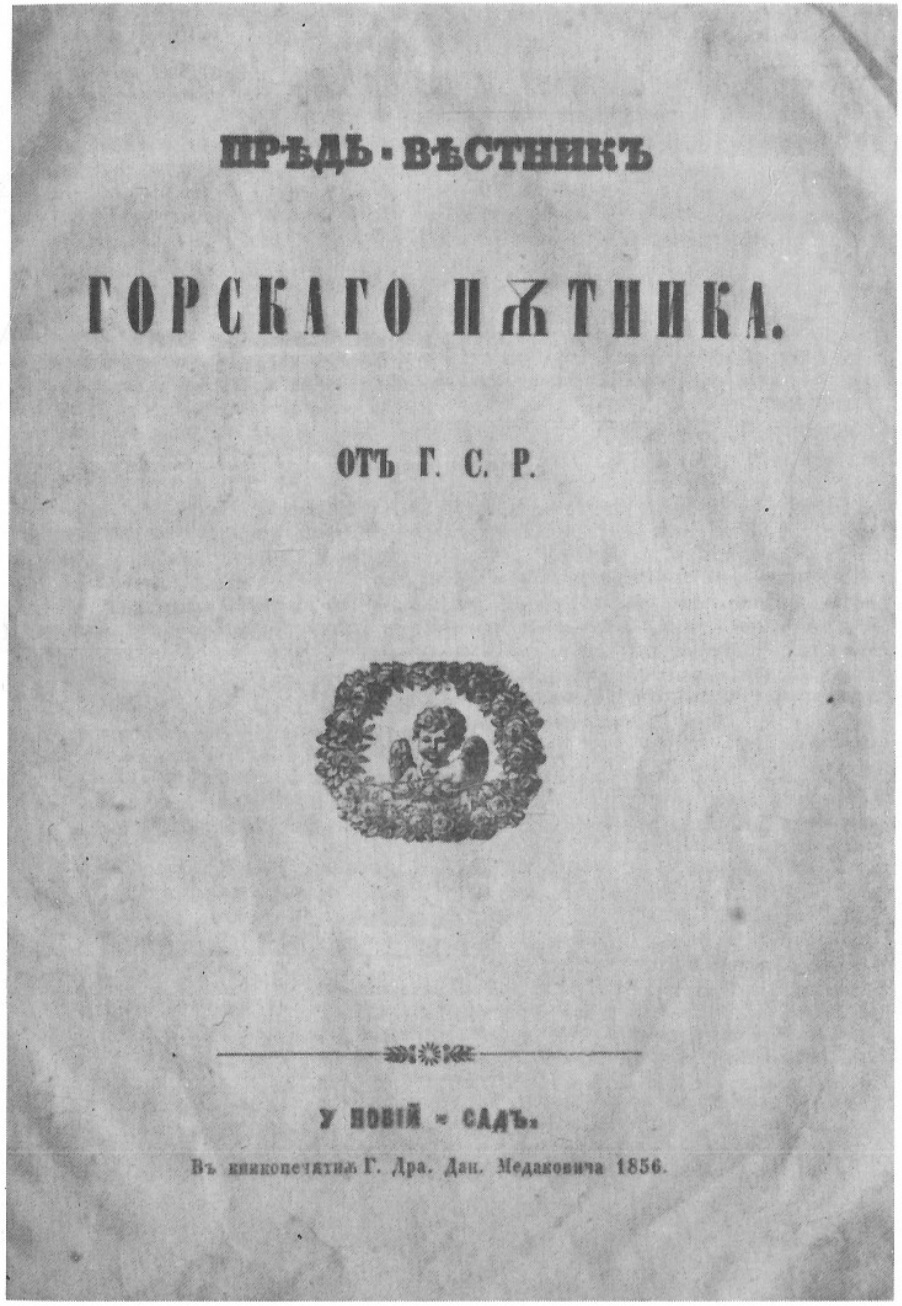

ПРѢДЬ-ВѢСТНИКЪ

ГОРСКАГО ПѪТНИКА.

ОТЪ Г. С. Р.

У НОВІЙ-САДЪ.

Въ кникопечатнѫ Г. Дра. Дан. Медаковича 1856.

Корица на първата книга на Г. С. Раковски „Предвестник Горскаго пътника“

Одеса в средата на миналия век

Инв. № 6671
ТБ 2/32

Излазящъ всѣка недѣля по тайнъ великъ листъ.

ДНЕВНИЦА.

Цѣна є на годинѣ 2 царскы жълтицы и на 6. мѣсеци 1 ⅓

Числ. В' Новый Садъ 6. Априля Год. 1837.

Кто и друга радостетворна пролѣтъ дойде! нашествіе нѣйно романское и разводрина врене; вся подневѣсна весело разближава; а политичне небе с' остава облачно, житно, и гатсено, како сѣ є и до сега было. Послѣ вѣтеченій вихръ повекъ еще не може да се разблажи и разведри. Отсѣвнъ разбой что є престаналъ, все си стои, како си є и прѣжде стояло. И щитъ си вождя, политичный орѣнакъ во, всего може сѣ звнати, нѣмали да ся скоро рачунати.

Отношенїй между великыя силы еще сѣ' единако неопрѣдѣлна, нелепа, еще сѣ' тѣхна, что болша надѣжда за бадность тѣхна вечностьны нняти.

Влашко и Молдова, Черна Гора, сѣ' землы нѣкъ блазны, и на нѣкъ трѣба велно вниманїе да дадены. Тако сега сѣ готво. Отъ сегашне же тѣхно невершенъе вемесе нѣкъ бадещность. А и Сербїя нѣще сіе врене прекусти, доцѣ и та н' нѣкое невѣрадне дѣйствіе.

Влашко и Молдова, отсѣвнъ что нѣкать на себѣ сѣ да говорнать вѣчто, влашко тѣхно нѣщце работа, и на други голѣмы народи.

Жители на тѣвы землы желеиать да бадать подъ одно управленіе, ако не всѣ народъ, а то по голѣмы удогъ. Игроводнда того политичного знанї щатъ да обѣ землѣ добѣнать одинъ господарь.

По настоещему остаиное є тѣхъ на своя воля, за да сѣ нанвать желанїе. А отъ великы силы повесе потьрщнѣнїе. Отношенїе порта първо со единако како, че нѣще одобри сіе съединѣнїе. Аустрїя и Нѣмгетерра показнатъ сѣ тавежде противны тому съединѣнїю. Франца попротивъ с' удобрина. До сега нѣсѣ сѣ съгласели на то силы. А когда достатня работа на рѣшенїе, тогда легко и нѣе быти между нѣхъ нерасположенїе.

Българїя.

В' Българске почнале сѣ є съ живостїя и дѣйствителнодатя работи най много по настоещему, за да ся Българскїй народъ отъ бунтовнѣчны грьцки архимастыри освободи, кои му сѣ вѣка опрокы, и проклы народъ, и кои не много сѣ' содобляли, и ошлобнлнать, нѣкули натїй турцы. Отоманская порта видя сѣ да є дала волненїе на Българскыя проводна жалба, и о отрѣдила да ся вечарни послѣдъ вечье. И тако послѣдованїя сїя пристанали вѣ' до Търновскаго, и Плодивскаго патрополета. Доцѣ рѣдъ и на другы. Патрїархїя брани опърво свои питомцы. новнъ скако продава цѣкова требра архимастырски чинъ. Ово недовнда да ся Българы потърлять отъ Българске, а Българи да нѣкать архимастыри отъ свого народа.

Грьцко вѣлико свѣщенство, сѣнищце врагово, в' нѣщо є най голѣмый Българы непрїятель, гонитель просвѣщенїя, в' кой бесѣдована разгрьщенство одедно, нѣкать пѣлное Българскыя нрьк. Българи сѣ' добрѣ упознали сїя безбожно грьцкаго духовенства поведенїе, кое одвнше тѣхъ тѣло, и што повнше нщать средство, за да є' отъ него освободнать.

Ако сѣ' съгласено нѣи на то подырнать, и дѣйствително за любовъ отъчества слѣдлать скоро въ благопохвалчїй нѣвецъ довлать. Мы нѣкъ усѣхъ сей отъ сердце желаемъ, повеле когда ся отъ грьцы владнцы освободнать, полезнѣе є чье тогда на все болше щать напрѣдъ.

Г. Шуменъ 8. марть. Правителство є прѣдложнло патрїарху, да в околнїи сядать в Българи, и Грьцы владнцы. Въ Българи нщатъ сѣсѣнъ да бадатъ отдѣлени отъ Грьцы, а то нѣще сѣ тако лесно покрьше. Правителство є испровдало по Българїя четири свой чиновницы, ся да испитатъ Българскїй народъ, и да видатъ, да ли є истина, что Българи говорнатъ в' Цариградъ. Прѣжде 10 дьны былъ с' единъ молекъ Керчанъ у Шуменъ. Онъ є отишалъ в' Търново, и сега по слѣдство того погубѣлъ є чинъ, и интрополнтъ (?) и пайпасанъ. — Въ Шуменъ было є одно българско дружетва въ Цариградъ, за да предложи владѣ, что тїй нщатъ да съединатъ нѣйнскы нѣкъ отъ Рущукъ до Вырна, и назадъ. Правителство є тѣхъ радостно прїѣмало, и сега чѣкатъ отвѣтъ. — У турское гимназїе почели [illegible] (8. ар. н. а 25. совршени се[illegible] были сѣ' друга учебна [illegible] вичесного училища, [illegible] двойчицы.

О Плодивъ 24. [illegible] прѣжде чисто сны прочитъ [illegible] въ субото отъ нѣкольно врена, нападены по всы нѣстовцы нды и мълость отъ всѣка одна отрана в' умерстны братїи наши христїане по турскы области. Нѣкое сѣ отъ него нѣкъ є по вѣй, и отъ него по много страдныть, да ли отъ кадїй и спахїй, или от злобно нѣложное тѣхъ проклято грьцко свщенство! — Что отъ нѣкои сѣ угнетителя турскы и отнѣтницы султановы, братїя наши отъ Турцы повеки „рае“ несносна насилїе тѣглять, кодна да сѣ, у най высокый степенъ злодѣйства, въ то толко по нѣкъ є тажко, колко отъ є несносно мълителство отъ своевърны надъ тѣхъ творно. Мы сѣ чюдимы вѣчто вѣйтни лнца чест отъ турскы голѣницы нѣкъ Цариграда, нѣщатъ по да спнатъ на хатихумайюна султанова, нѣколи да му сѣ повѣдуватъ, и своя равноправность с' иругостепенїй христїани да сподѣлнатъ; нъ что нѣкъ устоя да отворны, когда чюдни и вѣдомы да в' разорсїе хатихумайюнско, по свое вѣдїй Турцы, нѣкои вонната гонители христїанство, и в сами христїани, и то онїй, кой сѣ' за стыдъ, и безчестїе цѣлого православїя, ани царскыя погледара полюпени с' злодѣйна дѣла не плать стоплать, и найвелое народно поступленїе за поспѣленїя хатихумайюнско, и на други султанскы окрнени, тїй безбожницы нѣкъ сѣ' подарены цѣрковнодѣдны народны сокупны, въ черна красна съвлекать, нѣкомлацїя за то народа българскя бунтовнѣкъ и отстьпателъ!

Тако є по турскы области съ нашы многострадалны, нѣкъ цѣлостно съсѣдное положенїе само нѣкомлацїй най добрї поглед. Тїй бѣдни отъ толко столѣтїя робувать и непрестанно дювать с' шалъ, и молекъ на свой угнетители, прѣдводителя нѣкъ сѣ нетрелолетна гърца; въ до нолѣ що ся съ тановый нѣчекъ дѣво, и отъ гдѣ тїй нѣкоры, нѣкъ нѣкъ Лаки и нѣкомлатны пръсвѣтлѣли могли бы были учѣнѣти ся? до нѣка не нѣкое ся тако дѣво, нѣкое и най нѣобадный нѣворъ единъ нѣкъ трѣбѣ да ся прекнеще; — на что ще тогда послѣдува? посумнѣка прелѣть одному или другому, т. е. прелѣскому народу или грьцкому сегашному духовенству, — нѣе чюнъ свой не само не нѣмано, нъ еще го и оспарнлъ! —

Народъ є на всѣкадѣ слѣпо, тако и въ турскы области, най свободно бы' нѣкомлацїе ужнвѣвалъ отъ Бой всѣкны благородныя нѣкое лѣпнте сѣ, и да не то нѣкать погрѣшнѣ. Но тако причюнъ нѣдѣвны сѣ то отъ нѣкомлацїя Порта предувнде благовѣрнѣе нрѣдны постлалны за да потрѣбе нѣлного олнго, най не само не сѣ склонна нѣкомлацїя нѣкое нѣкорѣдване и благосостоянїе, нъ еще и не прелѣть о склонѣть, и че ще освободи тѣхъ отъ сегашня нѣкъ царскыя погнѣвари, нѣкъ нѣдъ образо блатого пастыря отъде свое вѣлчѣнѣя умерлять и дювать.

Да всѣкый народъ у свой прлѣть, и отъ своѣдъ своегородныхъ себѣ старѣйшны и нелговоря бы набирать, нѣкогда не бы дѣлно в' турско христїанство до того столѣтїя, да ли отъ правъ бѣдя в' рѣдъ своего вѣлнчества сапарѣтны тѣрни, нѣкъ ако нѣчто друго и нѣкомлать равнѣ грьцкы грушенсны, и турскы, с' най нѣлцы служать, подобно Нѣсорату тырновскому нѣсестырному интрополиту, и самое богослужѣнїе. Того рода и най нѣсовы свщени стѣлнки сѣ нѣкомлать, и дювать сѣ вѣкмлать непрестанно, само и само слѣдующа своѣ безбожнѣя и безсловѣсныя сапарѣтнѣя разврытна плѣтска сластолюбного, глѣдать, и единственно сѣ старнать, нѣкъ бы освѣчъ сребро и злато добнлъ. — Въ нѣкомлости нѣсчанаго количества, и нѣкомлость хрѣстїанскаго свщенства достоѣнства бѣлъ нѣчанно особнно нѣтарѣте прнарѣнїе, дѣлъ сѣ раздлна сѣ нѣ Гърцы, и то то є чюдо, нѣтрополнте съ нѣчтко свое нѣкомлацїе свщенство, нѣкомлъ пастыри духовни, нъ тлѣдны нѣ врѣъ нѣдны, и нѣкомлатни сверѣпни нѣчителя българскаго народа!

Безбожницы тїй владѣйцы гърцы българы и владнцы, тако прлѣдъ ещо отъ врѣмя одѣлнѣя вѣкантїйскаго царенце сѣ' нѣслѣдували и даже до дювѣ нѣкомлостно нѣдъ тѣмъ нѣдъ дни Българи нѣйрѣзи за нѣкомлолѣвать... Тако лн тогазне разврени, глуздна сѣ' рата роля, за да го цѣлъ нѣсѣ' ратѣ роли, за да го цѣлъ нѣсѣ'

Първият вестник на Г. С. Раковски „Дневница“

ГОДИНА 1. Февруарий 28-го 1861. БРОЙ 23.

ДУНАВСКЫЙ ЛЕБЕДЪ

LE CYGNE DU DANUBE.

ГРАЖДАНСКИХЪ, ЛЮБОСЛОВНЫХЪ И ЗАБАВНЫХЪ

ВѢСТНИКЪ.

Излази са единъ пать въ Седмица.

Въ Брашъ у Р. М. Поповича. Въ Галацъ у Г. Калоя Георгиева. Въ Турнѣ у г. Теодора Кархаловича. Въ Русчукъ у Г. Ив. Макрида и В. Василова. Затурнѣ у Г. Йосиф. Моисова. Въ Бухарещъ у Г. Саввы Ивановича. Въ Царигородъ у Г. А. Дювернуа. Въ Смирнѣ у Г. Данова. Въ Хотинѣ у Г. Бора (Фрейлиг.) у Г. Михаила Сокор. Кирилеанска. Въ Одесѣ (Одесса) у Г. Ник. Палаузова. Въ Тирасполѣ у Г. Хр. Сомова. Въ Шумлѣ у Г-на Иоана Кондорева.

Списокоотправленіа съ предплатата отъ Дунавскаго Лебеда въ Българія.

Непотписаній съ предплата не щатъ по Апостолско число.

Всѣкое обявленіе плаща по 40 пари за редъ.

НАШЪ ВѢПРОСЪ.

Българскій вѣпросъ е сѣлъ нѣмъ самобытнымъ си характеръ и никакво пріятелство не га бои отъ страны фенерскаго селищенства. Его нѣмать телеграфическа денесня, получихме о тому отъ Цариграда.

Телеграфическа денесня.

Цариградъ 20 Февр. 1861.

Фенерскиятъ патріархъ въ одинъ извѣстенъ синодъ повика нѣкои сѣдмочисленици Митрополити, да ги даде отговоръ за поведеніа си. Они не пробавали да убѣгнатъ и най малкое внимание на това. Фанариотски гы отклекна отъ церкви (патріаршески) дано по Изворнѣ служи съ сарадствіе. Българскаго черкви отъ свои сѣдала ще лишатъ и патріяхъ фенерскій идущій чьлъ-тѣхъ.

КАРАГЮЗДЖЪКЪ НА КУРЬЕРЪ Д ОРИАНЪ И ЖУРНАЛЪ ДЕ КОНСТАНТИНОПЛЪ.

Отъ нѣмъ са е дошелъ Куръеръ д Орианъ съ нѣкои си нѣма, не нравено много и са показалъ за посѣщенъ съ Журналъ де Константинополь, прѣкарнуе са сѣлюно, кой нѣмать несрегу брѣме! Кога сравни человѣкъ нѣкои нѣщо съ да се сѣтѣ показатъ единъ другимъ, да можи да ги уразумѣе и на нѣщо друго, освѣнъ на едно извѣстно понедѣлнике, да предпочтемъ въ Турски нѣщичко сѣдно и прѣкарнуе нѣщастіе. Тия нѣкъ нѣмать сички по нѣщичко да предпочтемъ и да са показатъ умѣ чи и сичко са въ числю кубидкаторъ, нѣщичко ли са сдѣлчихъ нѣщо и правилъ прѣдприятіа си, нѣщо право и нѣщичко да не пѣщатъ и обвиряватъ, мислящи че съ умѣ сдѣлъ добрѣ! Какво нѣщичко свѣтъ да нѣмъ повѣрне! Какво са Одрин забудемъ и излѣземъ на умъ!

Ние не нѣщемъ работъ съ дѣлнюю политика; обаятемъ нѣщичко си сами на нѣщо нѣщичко и нѣмъ българскаго вопроса, нѣщи чи отъ нѣщичко врѣма на сего нѣщать са дѣлъ съ нѣщо да прѣдложимъ, нѣщи Куръеръ по волю си, нѣтуй искалъ, нѣщи за бадать и сдѣлюнюе нѣщо рѣшеніе и нѣщо Вис. Перед за българскаго народа и нѣщо нѣщи умъ да рѣши. Ние чакъ нѣдрѣмъ и бѣлгезюнс; все е бѣло по волюю да нѣщичко политикъ!..

Въ 16 броя на Куръеръ д Орианъ нѣщичко единъ нѣщичко обвиряванъ нѣщи българскій вопросъ, да потѣщи редакторъ, нѣкуй отъ нѣщичко са чюнюнюго врѣдя, нѣщади на него, нѣщичкадъ и сѣдящи радюю отъ дѣлъ Хералдъ нѣщичкюю вѣстникъ.

„Тогазди нѣкъ е по-добрѣ Българи да стоятъ катодики римски до сѣдинъ, нѣщели да добиватъ сѣдни „по-сѣдна народна церковна независимость подъ такова нарицаніе „Екзархія Йерархична, тая нѣщо нѣщичко не нѣщо предлага и нѣщичко Русски. Ни проповѣдвали или катѣхизиране, тая нѣщо са сливалюнюе образованіе (?!). Въ Грько-Русски, тия нѣщичко достигнѣ сѣщия Татаре (?!?). Ако, сѣ нѣщичкюю патріархъ Нѣщичко, нѣщо „то нѣщичко нѣщичко че нѣщо Българи не „стоятъ протестанти, то е нѣщичко „нѣщи по-добрѣ да стоваятъ катодици „нѣщели чюнюнюго рабы и политическа сродна Цара (русскаго)“.

Видя са чи Г-нъ редакторъ на Дѣнюю Хералдъ, кога е нѣщичко нѣщичко одесѣ, да нѣщичко обявлюнюе сичкюю и глава му е бѣло разполюнюе отъ тѣхъ; нѣщичко не бѣ нѣщичко нѣщичко! Ние го нѣщичко тогз, ако е сѣдинюе, да нѣщичко свою одно дописѣ, отъ нѣщичко другѣ нѣщичко бѣли Българе нѣщичко и нѣщичко Русски, та и сега нѣщичко обявлюнюе сичкюю и глава му е бѣло разполюнюе отъ тѣхъ; нѣщичко не бѣ нѣщичко нѣщичко! Ние го нѣщичко тогз, ако е сѣдинюе, да нѣщичко свою одно дописѣ, отъ нѣщичко другѣ нѣщичко бѣли Българе нѣщичко и нѣщичко Русски, та и сега нѣщичко обявлюнюе сичкюю и глава му е бѣло разполюнюе отъ тѣхъ; нѣщичко не бѣ нѣщичко нѣщичко!

NOTRE QUESTION

La question Bulgare prend un caractère indépendant et clergé du phanar ne saura plus y porter aucun obstacle. Nous sommes informés par la dépêche tegraphique suivante que nous sons reçue de Constantinople.

Dépêche télégraphique

Constantinople 20 Mars 1861.

Le Patriarche du phanar tiens un Synode extraordinaire à cet les Archevêques Bulgares à comparaître pour répondre de leur conduite. L'archevêques ont méprisé cette prelèce. Le Patriarche les a excommuniés; aujourd'hui Mgr Hilarion (le chef spirituel Bulgare) a célébré une messe solennelle; demain prochain l'eglise Bulgare répondra en excommuniant le Patriarche de Phanar.

ARAGUZLUS DE COURRIER D'ORIENT ET DE JOURNAL DE CONSTANTINOPLE

Depuis que le journal le Courrier d'Orient a reçu le jour sous un nouveau titre, peu de temps s'est écoulé sans qu'il se soit pris aux cheveux avec le rival de Constantinople. Charmé de ces feuilles défend par fas et nefas, la cause et les intérêts quelle sert, et attaque les traits qu'elle dirige sur soudoyeurs au répertoire de la Farce; comédie asiatique accidentée en Turquie.

Les rédacteurs de ces deux journaux ont pris à tâche de peindre les faits plus sérieux avec les couleurs du ridicule, et comprenant singulièrement leur métier de publiciste dont le largissent, ils ont adopté pour règle principe d'attirer et désattirer la vie en habituant chacun de respecter comme la confiance du publique par cutherdidde. Nous craignons pour eux de ne se soient forcenyés dans quel fausse route.

Si nations rien à démêler avec la presse Européenne du jour, nous nous sommes exclusivement de la question Bulgare que les dits journaux fâcheux particulièrement à leur manière, et à celle de impégnant sentiment le ton de leurs progres espérances.

Tous d'eux prétend tour à tour et me concurremment, être l'interprète la Sublime Porte, et connaître intentions envers la nation Bulgare partagent même nos procédures. Généralement nous devons dire leurs appréciations sur les intérêts vitaux de la Sublime Porte, sont souvent dépourvues de jugements, et traduisent une ignorance coupable.

Du sixième numéro du Courrier d'Orient nous voyons un énorme pamphlet adressé de la question Bulgare l'honnête rédacteur, ainsi que le Karagueuz lance ses foudres sous la forme des lignes suivantes extraites du journal anglais, le Levant Herald:

„Nulle part plutôt que les Bulgares du „élément catholique romaine jusqu'au „dernier homme que d'abord l'union „une église nationale, parce „qu'au pris de cette fiction hiérarchique, ils redeviendraient les vrais instruments et les sujets de la Russie, „soit protestants, soit catholiques, il va „sans dire. Grâce-Bonsoir, il seront „réduits à la condition de vrais Tartares. Donc, dans l'intérêt politique „de la Porte, nous répétons que si les „Bulgares ne doivent être protestants, „il vaut mille fois mieux qu'ils deviennent catholiques que les serfs ecclésiastiques et les instruments politiques du Czar.“

Avant d'écrire cette grossière apostrophe, le rédacteur du Levant Herald n'était non probablement de gaieté de coeur, sous l'influence de nombreux verres de punch; c'est la seule raison qui puisse l'excuser en pareil cas. Il est probable qu'à jeun il voudra bien aujourd'hui nous répondre raisonnablement: à quelle époque les Bulgares ont ils donc été les instruments ou les sujets de la Russie, pour oser écrire qu'il le redeviendraient encore s'ils recouvraient leur liberté? Mais il est vrai que le Levant Herald prouve aux Bulgares toute une ère de civilisation rapide suite se convertissent au protestantisme et au catholicisme. Dans le cas contraire, ils seront réduits à la condition de vrais Tartares. Que chacun juge, lisons nous des faites ou des opinions sérieuses?! Que Mr. le rédacteur se rassure, et prenne un intérêt moins vif pour Bulgares, ils n'ont pas besoin d'abjurer pour se civiliser et comme langue, ils se contentent de leur idiome natif, la langue Bulgare qui vert à leurs saintes écritures, et avec laquelle aucune langue Européenne ne pourrait rivaliser.

A une époque reculée il est vrai, dix siècles avant nous. lorsque les nations civilisées d'aujourd'hui en Europe n'étient encore que des Barbares ou des Scythes habitant les forêts, se nourrissant de glands et de racines, ayant pour tout vêtement que des peaux d'animaux jetés sur les épaules, les Bulgares cultivaient leur langue, possédaient une riche littérature, un code de lois politiques etc. etc. Il suffirait d'ouvrir l'histoire de l'Europe pour s'en instruire

Les Bulgares ont aussi du livres ecclésiastiques. Il ne leur est pas nécessaire de changer de culte pour introduire parmi eux les sciences et les arts à l'exemple des autres nations de l'Europe.

Mr. le rédacteur pourra alléguer sa doctrine parmi les nations civilisées, mais nous répondrons que si les Bulgares ont été jusqu'à présent privés de l'instruction, ce n'est pas la faute, mais bien celle de leurs oppresseurs, qui ont fait tout leur possible pour les empêcher de s'instruire, et qui ne le font encore aujourd'hui. Ils ont fait tout leur possible pour les empêcher de s'instruire, et qui ne le font encore aujourd'hui. Ils ont fait tout leur possible pour les empêcher de s'instruire, et qui ne le font encore aujourd'hui.

БѢДУЩНОСТЬ VIITORULU.

ВѢСТНИКЪ ГРАЖДАНСКЫ, ЛЮБОСЛОВНЫ И ТЪРГОВСКЫ.

DIARIU POLITICU, LITTERARIU SI COMMERCIALE.

АНОНСЪ.

ANUNCIU.

ПОЛИТИЧЕСКЫ ПРЕГЛЕДЪ.

REVISTA POLITICA.

Отъ нѣмъ са е дошелъ Куръеръ д Орианъ съ нѣкои си нѣма, не нравено много и са показалъ за посѣщенъ съ Журналъ де Константинополь, прѣкарнуе са сѣлюно, кой нѣмать несрегу брѣме! Кога сравни человѣкъ нѣкои нѣщо сѣдно и прѣкарнуе нѣщастіе. Тия нѣкъ нѣмать сички по нѣщичко да предпочтемъ и да са показатъ умѣ чи и сичко са въ числю кубидкаторъ, нѣщичко ли са сдѣлчихъ нѣщо и правилъ прѣдприятіа си, нѣщо право и нѣщичко да не пѣщатъ и обвиряватъ, мислящи че съ умѣ сдѣлъ добрѣ! Какво нѣщичко свѣтъ да нѣмъ повѣрне! Какво са Одрин забудемъ и излѣземъ на умъ!

Ние не нѣщемъ работъ съ дѣлнюю политика; обаятемъ нѣщичко си сами на нѣщо нѣщичко и нѣмъ българскаго вопроса, нѣщи чи отъ нѣщичко врѣма на сего нѣщать са дѣлъ съ нѣщо да предложимъ, нѣщи Куръеръ по волю си, нѣтуй искалъ, нѣщи за бадать и сдѣлюнюе нѣщо рѣшеніе и нѣщо Вис. Перед за българскаго народа и нѣщо нѣщи умъ да рѣши. Ние чакъ нѣдрѣмъ и бѣлгезюнс; все е бѣло по волюю да нѣщичко политикъ!..

Въ 16 броя на Куръеръ д Орианъ нѣщичко единъ нѣщичко обвиряванъ нѣщи българскій вопросъ, да потѣщи редакторъ, нѣкуй отъ нѣщичко са чюнюнюго врѣдя, нѣщади на него, нѣщичкадъ и сѣдящи радюю отъ дѣлъ Хералдъ нѣщичкюю вѣстникъ.

„Тогазди нѣкъ е по-добрѣ Българи да стоятъ катодики римски до сѣдинъ, нѣщели да добиватъ сѣдни „по-сѣдна народна церковна независимость подъ такова нарицаніе „Екзархія Йерархична, тая нѣщо нѣщичко не нѣщо предлага и нѣщичко Русски. Ни проповѣдвали или катѣхизиране, тая нѣщо са сливалюнюе образованіе (?!). Въ Грько-Русски, тия нѣщичко достигнѣ сѣщия Татаре (?!?). Ако, сѣ нѣщичкюю патріархъ Нѣщичко, нѣщо „то нѣщичко нѣщичко че нѣщо Българи не „стоятъ протестанти, то е нѣщичко „нѣщи по-добрѣ да стоваятъ катодици „нѣщели чюнюнюго рабы и политическа сродна Цара (русскаго)“.

Видя са чи Г-нъ редакторъ на Дѣнюю Хералдъ, кога е нѣщичко нѣщичко одесѣ, да нѣщичко обявлюнюе сичкюю и глава му е бѣло разполюнюе отъ тѣхъ; нѣщичко не бѣ нѣщичко нѣщичко! Ние го нѣщичко тогз, ако е сѣдинюе, да нѣщичко свою одно дописѣ, отъ нѣщичко другѣ нѣщичко бѣли Българе нѣщичко и нѣщичко Русски, та и сега нѣщичко обявлюнюе сичкюю и глава му е бѣло разполюнюе отъ тѣхъ; нѣщичко не бѣ нѣщичко нѣщичко!

ПОЛИТИЧЕСКЫ ПРЕГЛЕДЪ.

REVISTA TITORULUI.

Отъ нѣмъ са е дошелъ Куръеръ д Орианъ съ нѣкои си нѣма, не нравено много и са показалъ за посѣщенъ съ Журналъ де Константинополь, прѣкарнуе са сѣлюно, кой нѣмать несрегу брѣме! Кога сравни человѣкъ нѣкои нѣщо сѣдно и прѣкарнуе нѣщастіе. Тия нѣкъ нѣмать сички по нѣщичко да предпочтемъ и да са показатъ умѣ чи и сичко са въ числю кубидкаторъ, нѣщичко ли са сдѣлчихъ нѣщо и правилъ прѣдприятіа си, нѣщо право и нѣщичко да не пѣщатъ и обвиряватъ, мислящи че съ умѣ сдѣлъ добрѣ! Какво нѣщичко свѣтъ да нѣмъ повѣрне! Какво са Одрин забудемъ и излѣземъ на умъ!

Ние не нѣщемъ работъ съ дѣлнюю политика; обаятемъ нѣщичко си сами на нѣщо нѣщичко и нѣмъ българскаго вопроса, нѣщи чи отъ нѣщичко врѣма на сего нѣщать са дѣлъ съ нѣщо да предложимъ, нѣщи Куръеръ по волю си, нѣтуй искалъ, нѣщи за бадать и сдѣлюнюе нѣщо рѣшеніе и нѣщо Вис. Перед за българскаго народа и нѣщо нѣщи умъ да рѣши. Ние чакъ нѣдрѣмъ и бѣлгезюнс; все е бѣло по волюю да нѣщичко политикъ!..

Въ 16 броя на Куръеръ д Орианъ нѣщичко единъ нѣщичко обвиряванъ нѣщи българскій вопросъ, да потѣщи редакторъ, нѣкуй отъ нѣщичко са чюнюнюго врѣдя, нѣщади на него, нѣщичкадъ и сѣдящи радюю отъ дѣлъ Хералдъ нѣщичкюю вѣстникъ.

„Тогазди нѣкъ е по-добрѣ Българи да стоятъ катодики римски до сѣдинъ, нѣщели да добиватъ сѣдни „по-сѣдна народна церковна независимость подъ такова нарицаніе „Екзархія Йерархична, тая нѣщо нѣщичко не нѣщо предлага и нѣщичко Русски. Ни проповѣдвали или катѣхизиране, тая нѣщо са сливалюнюе образованіе (?!). Въ Грько-Русски, тия нѣщичко достигнѣ сѣщия Татаре (?!?). Ако, сѣ нѣщичкюю патріархъ Нѣщичко, нѣщо „то нѣщичко нѣщичко че нѣщо Българи не „стоятъ протестанти, то е нѣщичко „нѣщи по-добрѣ да стоваятъ катодици „нѣщели чюнюнюго рабы и политическа сродна Цара (русскаго)“.

Видя са чи Г-нъ редакторъ на Дѣнюю Хералдъ, кога е нѣщичко нѣщичко одесѣ, да нѣщичко обявлюнюе сичкюю и глава му е бѣло разполюнюе отъ тѣхъ; нѣщичко не бѣ нѣщичко нѣщичко! Ние го нѣщичко тогз, ако е сѣдинюе, да нѣщичко свою одно дописѣ, отъ нѣщичко другѣ нѣщичко бѣли Българе нѣщичко и нѣщичко Русски, та и сега нѣщичко обявлюнюе сичкюю и глава му е бѣло разполюнюе отъ тѣхъ; нѣщичко не бѣ нѣщичко нѣщичко!

„Дунавски лебед“

Вестник „Бъдущност“

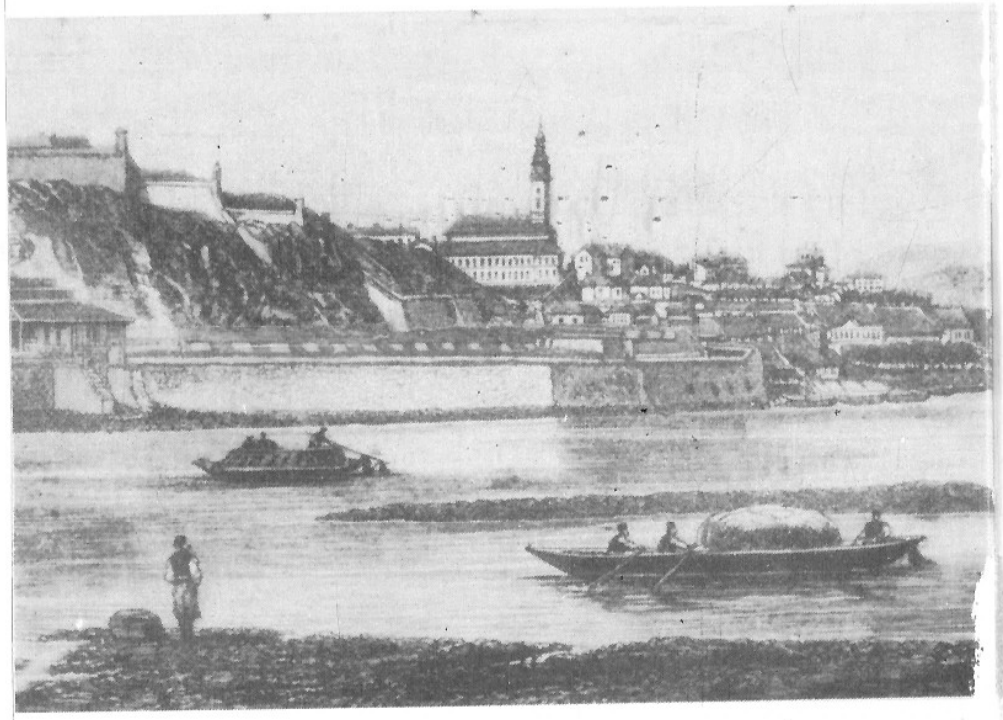

Белград, средата на миналия век

ТОВА Е ИЗВОД ОТ ПИСМА...

БЕЛГРАД, 7 МАРТ 1861 г.

Това е извод от писма, кои ни се пратиха от Охрид. Жално нещо е да гледаме еще наши българи да се мамят и лъжат от фенерски зломисленици, кои непрестанно се трудят да въведат раздор между народу ни, защото само тая надежда им остава, т. е. от междуособни раздор българам да се ползуват.

Ние се обаче надейме, че охридски тии българи щат дойде в съзнание и ще изгонят пак измежду си вълка, кой не е влязъл с друга цел между им, освен да почне да ги дави един по един.

ГРЪЦКАЯ ЗЛОБА ПРОТИВ БЪЛГАРИ

БЕЛГРАД, 7 МАРТ 1861 г.

Наши читатели помнят, че щом се появи наш свещен въпрос, един от знаменити атински богословци от жалости умря от внезапна смърт като от гръм ударен![1]

Гърци отведнаж почувствуваха каква люта рана ще им нанесе решение того въпроса и внезапу се явиха в сенату им страшни оратори, кои явно се опълчиха и говориха, че гръцкое правителство трябва да вземе деятелни мерки да възпрепятствува на тойзи български въпрос! Нихни атински публицисти не пощадиха ни варварски си изражения, ни гнусни си клевети против тойзи наш въпрос, както и сега еще някои си от тях следуват да извергаят непристойни за днешни век изражения. Най-после гръцки им изтуплени глави измислиха и решиха да изпроводят в Цариград един от знаменити си оратори за посланик при Вис[окая] порта, кому едно от главни предприятия да бъде това, т. е. да се труди на всеки начин да възпрепятствува на наше искане. Ето що ни съобщава о тому една особна дописка от Цариграда:

Ако някои европейски журнали, следещи по плановете на клерикалната партия, имат интерес да сплитат делата за нашите българе с лъжливите взглядове и известия, други обаче, които

нямат такъв интерес и които се наричат либерални, представляват работата в същия й свят. Ето например какво се говори в една дописка на един италиански журнал за българскийт въпрос по случай на определението на новий елински посланик. „Новий посланик елински при Вис[окая] порта г. Марко Рениери е человек с висок ум и владее едно забележително красноречие. Той беше по-напред сътрудник на един атински журнал и професор в Атинский университет. Той имал наставление да се възпротиви на потвърдението на българската йерархия, като се придържава за идеите на Ипсилантите и на Суците, виновници на елинската буна. Но твърде е страшна таквази една система, която за своята народност и за своето честолюбие иска да потъпче народността на другите. Аз мога да ви уверя, че ако българете, от една страна, се гнусят от йезуитите и &, те, от друга, не са никак разположени да извършват плановете на елинистите, каквото и да мислят за това г. Рениери и правителството му. Поради това посланичеството на г. Рениери ще има за неизбежно следствие само една тържествена несполука."

Еще не могат бедни изтуплени гърци да се уверят, че златомечтайни им панелинизъм веке изчезна. Тии баснословни времена веке минаха. Сега же са наумили и пишат във вестници си да откупят от Турция Тесалия и Епир! Ние не можем друго да им кажем по настоящему освен следная българска пословица: „Юнак кон си кове и жаба крак подава!"

НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД. 14 МАРТ 1861 г.

В 23. брой вестника си явихме вкратце с телеграфическая депеша за несмисленая и низка постъпка Патриаршии против български свещеноначалници и българскаго народа.[1] Сега сме в състояние да обнародоваме от какви причини се е усърчила патрикана и е учинила тая постъпка.

Наши читатели знаят добре от колкото сме досега писали в обширност, че гърци въобще две важни и твърде важни неща губят в това българско отделяне от тях. Първо и главно е, много милиони грошове, коих фенерско свещенство ненаказно

събираше от българи, помагаемое по висока заповест от изпълнителна власт вънкашних управителев. От тях милиони грошове, освен като се обдържаваха великолепно всички почти фенерски безделци и сплетници жители гърци, и свободна Гърция не оставаше заборавена, защото във фенерско свещенство се нахождат и множество от свободних гърков владици по България, кои имат наоколо си по няколко си изгладнели беломорски просяци, роднини и съотечественици и чрез тях освен святокрадное си занятие вършат и обширни търговски предприятия и спекулации: прекупуват от правителство десятнина, митарства (гюмрюци) и други поради средства си, коих всякоги имат при вънкашни управители областии. Второ, гърци губят мечтайная си голяма идея, т. е. разпространение панелинизма си по България и въздвижение византийскаго царства, кое тии си въображаваха за готово веке достигнато чрез фенерскаго свещенства.

При такива големи пагуби то всеки можеше лесно да провиди, че фенерское свещенство и свободнии гърци, чрез етеристи си в Турция и посолство си в Цариград щат употреби всички си възможни средства да биха успели да възпрепятствуват това българско дело.

Пет години има сега, откак българи действуват непрестанно за тая работа при Вис[окая] порта, а единадесет месеца наближават, откак са се общенародно от фенерскаго патрика отказали, извъргавши веднаж завсегда негова беззаконно наложена духовна власт над себе.[2] В това разстояние Вис[окия] порти са се подали безбройни прошения и жалби от всичка България повторено и потретено и й се е доказало в обширност устно, чрез народная в Цариград комисия, всичко що е претърпял и търпи еще български беден народ от това фенерско лукаво съборище. От друга же страна, българи са доказали писмено в обширност и историческое си право, на кое се основава това им днешно искане, право, подновено и одобрено от Хатихумаюна (1856). Вис[окая] порта всякоги е обещавала и сега еще обещава, че ще удовлетвори народное праведно искане и че е веке разбрала непоносное угнетение народа от фенерскаго свещенства, както и сам великий везир в последное си пътешествие официално обяви това пред европейским силам. Но, от друга страна, Вис[окая] порта, не знайме как и с коя цел, одобрява и потвърдява ония дела, коих й представи фенерское съборище, кое по нейна заповест бе станало да уреди свещеное правление в Турско съгласно с всички народи, кои подпадаха под негова

власт, и противо кое съборище българи еще тогава протестуваха и се общонародно отказаха от власти гръцкаго свещенства, като особен съвсем други народ от гърци и от патрика им, в кого тии не виждаха законнаго си духовнаго владетеля, но едного грабителя на тая над них власт. Друго, отстъпившии от православная българска черкова неколцина отчаяни българи не само не им са препятствували от страни Порти, но еще им се дават и мухтарски печати под именем българи-католици! От тия две портини работи види се явно, че тя друго обещава българъм, а друго върши с фанариотам!...

Какви клевети са извъргавали и еще извъргават против български народ гръкофанариоти, папищашка пропаганда и други мисионери, да би докарали Вис[окая] порта в подобни действия, то е веке знайно и против того е доволно писано и доказано за каква цел тии постъпват на тойзи начин, щото не е нуждно да повтаряме пак същия. Ние само щем напомни Вис[окия] порти следния три точки:

1. Нека Вис[окая] порта отвори история си да види фанариоти каква полза ѝ са принесли и каква вярност са показали към нея. Нека си припомни, че независимост Гърции от фенерска Патриаршия си тегли начало и сега еще гръцкии етеристи по Турско от нея се подпомагат и прилежно покриват. Тя непрестанно копай гроб турскаго царства съгласно със свободним гръкам и мечтай въздвижение византийскаго царства под имянем Ἑλληνικός κράτος — елинска държава! Това се явно пише и обнародва в атински вестници всеки ден.

2. Някои си сили, ако върху тойзи въпрос съветоват Порта, че тя не трябва да даде българъм независимо им свещенство, но трябва да ги раздвои и разстрои с религиозни раздори, нека Вис[окая] порта си припомни, че всяка сила има собствена своя мисъл, а на това нека служи Вис[окии] порти пак нейна история, откак е почнала да има с тях дипломатически сношения и договори. Портин най-главен интерес е да удовлетвори поданици си, щото всяко вънкашно вмешателство да се прекъса веке.

3. Нека Вис[окая] порта размисли добре днешни политически обстоятелства, кои я окръжват отвсякъде, и самое положение българскаго народа, в кое е он дошъл от няколко години насам, а най-паче, откак се е възбудил тойзи въпрос в него. Нека разсъди добре каква сила има един свещен въпрос въобще във всеки народ и нека си въобрази какви следствия могат се породи според тойзи въпрос, ако народ остане незадоволен. Да не слуша пагубни съвети, коих ѝ дават някои си, че ищащии

българи независимост свещенства си, ако Вис[окая] порта им откаже и ги докара в отчайване, то тии щат се подложи пак под други чужди за тях свещеноначалства, зависими или независими от Вис[окая] порта. Не, не! Българи не щат никоги търпя да се подложат наново религиозно нито гръкофенерскому патрику, нито папищашам, нито протестантам, нито другиму некому си. Тии щат постоянствува докрай и ще искат да им се одобри онова, кое са имали под владением на толкова славни султани и кое днешни им владетел султан в Хатихумаюна им пак дава и подновява. Най-после тии са веке отделени и религиозно от фенерскаго свещенства на следное начало: тии в християнская истинна евангелска и от светих апостолов утвърдена вяра не признават за глава никого другиго освен Исуса Христа, основателя ѝ. Всеки же, кой иска да се каже изключителна глава христовия черкви, бил патрик, бил папа, бил други кой, тии го имат за един еретик христовия вери и никакво религиозно сношение не щат да имат с него. Това же нихно начало е основано на самия апостолски свети правила, коих никой не може опровергай. Това са изявили българи и званично Вис[окия] порти в даденое си последно прошение. Еще една най-после: българи по вън по всички области и окръжия са решени, ако Вис[окая] порта някак си пак допути фанариотам да идат по България, тии да постъпят съвсем другче с тях!...

Тии знаят твърде добре, че Вис[окая] порта, като се е обвязала някак си да се не вмешава в религиозни дела поданикам си християнам, тя няма право, нити ще иска със сила да накара български народ да се подчини религиозно фенерскому патрику или другиму некому си. Ако ли же Вис[окая] порта покаже някоя си такава слабост, нека метне един поглед на сирийски работи, в коим странное вмешателство само религиозная причина е навлекло!... Нека размисли Вис[окая] порта добре и да узнае, че такива рани твърде лесно могат ѝ отвори неприятели ѝ, а най-паче при днешним обстоятелствам.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 14 МАРТ 1861 г.

В Сирийская конференция се е решило французки войски да останат еще до 5-го юния тамо. В това же разстояние щат се постара да се уведе тамо такова едно доброустроено правление, щото кога се оттеглят французки войски, тамошнии християни да бъдат обезпечени за живота, чести и имения си. Това като се върши тъй за Сирия, по някои си места в България, а именно в Търновская област, турци стараго еничарскаго духа заплашват бедни християни, че след малко щат ги кла като овци! Тии са подбудени на тойзи си фанатизм от някои си дервиши и улями, кои се скитат помежду им. Колко са заблудени беднии! Тии не знаят, че ако направят някаква си такава постъпка, негово величество султан незабавно ще изпрати да ги абие накаже, както в Сирия.[1] И после какво ищат тии фанатици от бедная царска рая? Тя плаща царю даждие доволно, без кое не могат се посрещна държавни разноски. Защо тии фанатици, кога има цар бой с някой си неприятел, не идат тамо да си покажат юначество, ами бягат и се крият тогава из миши дупки? Най-после, ако тии ударят някои си села български, и българи не щат ги гледа тъй хладнокръвно да ги колят като овци, да ги обезчестят и им грабят имение!

В Италия работи еще тъй стоят, т. е. парламент напредова в дела си, а Гарибалди, от друга страна, в свои си. Маджарская емиграция, ведно с полская, ту в Лондон се чува, ту в Турин и все планове големи крои! Легиони от разни народности готви, но де ще ги съсредоточи и накъде ще ги оправи, не знае се.

В Черна гора работи растат. Много емигранти са отишли тамо, както някои си пишат, и топове новаго изобретения са внесли. Ерцеговина и Босна се находи отчасти в размирие.

В Русия се е издал и обнародовал 19-го февр. манифест освобождения селян. Притежатели земи остават господари на земя си, но оставят право селянинам да се ползуват от оная земя, на коя са населени и работили досега, и да плащат даждие. Селяни имат право да добиват населбина си, както и други земи с произволением притежателев, т. е. да ги откупят, и тогава стават и тии свободни притежатели. В това разстояние, доде си откупят жилища и земи, тии няма веке да се назовават роби, но задължени. Това ново устройство трябва в разстояние на

две години навсякъде да се положи в действие и до него време селяни щат остана пред притежателем в онова състояние зависимости, в кое са били и по-преди.

Рим-попова светска власт е веке свършена. От ден на ден се очеква да се теглят французки войски от Рим и да додат пиемонтешки. Казват, че Пий IX щял да остане в Рим и да се заключи в един манастир да се занимава в божествени само работи, защото бил твърде влюбен в тях.

ЕПАРХИЯ ПОЛЯНА (В СОЛУНСКО)

БЕЛГРАД, 14 МАРТ 1861 г.

В проминалий брой обнародовахме едно писмо от Кукуш и друго от Солун, в коим дописници ни известяваха дошествие на три сплетника фанариота, коих е фенерска патрикана отредила и изпроводила нарочно да впосеят раздор между жителем и с тойзи начин да би могли да дигнат оттамо епископа българина Партения. От друга же една пространна дописка можем сега да дадем и няколко си подробности що е последовало и какъв отговор са дали тамошния българи о поведения бившаго митрополита гърка Мелетия, кого патрикана ище да оправдай. Допис е твърде обширен, та затова щем направи само един извод на по-главния. [Следва текстът на преработената дописка.][1]

Да живеят македонски българи! Тии доказаха действително честен и юнашки характер. Стига толкоз безчестие, кое ни са наносили развратни фенерски митрополити, епископи и въобще всичко им свещенство! Цял свят би ни веке укорил, ако ги еще един път между си припустим. Правителство не може да употреби сила на това, защото е обвързано да се не меси в наши вероизповедни дела. Ние сме свободни на това, а най-паче да ищем ония права, коих сме имали толкова векове и сега ги пак наново потвърдява негово величество султан Абдул Меджид, против власти коего ние нищо не струваме, но с най-голяма си послушност изпълняваме длъжности си, плащаме све, що се нам повелей.

ЙЕЗУИТСКАЯ ОТРЕПКА...

БЕЛГРАД. 14 МАРТ 1861 г.

Йезуитская отрепка с възторг и възхищение обнародова едно писмо н[егово] височества Аали паша, проводено армено-католишкому патрику относително за подчинени му на несмислени неколцина българи и с това ище да каже, че тяхна работа се уж свършила веке! Тежко им и горко им! Бедни подлоги и подлизници хамалскому народу.

Дали са им, казва, мухтарски печати и определили са 15 мухтари българо-католици или по-право армено-католишки подлоги. Ние ще им прикажем един анекдот върху това отгоре:

Едно време имало в Цариград един турчин, кой бил научен всякоги да има нещо си мансуп[1] и да заповяда, но като не можал веке да добие никаква си и му било несносно да седи тъй, без да има на нещо си да заповяда, намислил следнoе: В Цариград, както е знайно, в двору на всяка джамия има по няколко си захода и чешми и по няколко си пръстени ибрици, тук-таме гудени, за да се мият идещи тамо по нужда си. Той турчин избрал едно от тях места, постлал си тамо поста и като налял всички ибрици с вода, наредил ги и седнал на поста си и почнал да пуши с чибука си. Не се минало много и почнали да дохождат человеци по нужда си. Он тогава с повелителен тон почнал да заповяда: „Бу и брига алма! Обирисини ал! — Тойзи ибрик не земай, други земи!“ После, като си свършили человеци нужда и излизали с празни ибрици, той пак им заповядвал:“ Бу ибрик шурда кой! Ону орда койма! — Този ибрик тук турни! Онзи там не туряй!“ А като го попитали: „Ти що си тук?“ — той отговорил: „Бен ибрикчилер кехаяси им!“[2] Тъй и българокатолишки мухтари сега добили мансуп!... Ето в една особена дописка що ни пишат вкратце за тях: „Бедни унияти! Паднали са в едно такова отчаяние, дето сам си Манол Ив[анов] изрекъл: „Тая пущина аз съм я направил и аз ще я разваля!“ — понеже, като искаха печат за патрик, а Вис[окая] порта като им показа армено-католишкия, а най-паче като им се дадоха печати с наслов „Булгар-католиклерин мухтара... (едикой)“, чудят се как вече да лъстят простия народ, когото гледаме, че от ден на ден ги оставя и днес можем счисли само 5—10 отчаяни, кои не могат другче да живеят.“

Манол е действително достойн человек, както казват, и той

може твърде лесно да развали онова, що е направил. Колко за други, тии са все хаплювци, улови едного, блъсни другиго! Без Манола тии нищо не би можали да направят. Ако Манол покаже това великодушие и се разпали в сърце му истинная българщина, нека бъде уверен, че народ ще му опрости всичко и ще му бъде еще признателен, да се очисти тая религиозна омраза и да се съхрани единство милаго ни народа.

Колко же за мнимий редактор на йезуитская отрепка, той от ден на ден по-черна душа става. В един му брой под надслов „Писмо от Габрово“ вижда се негова предателска душа с всички ѝ пъклени краски! Там той явен предател цялаго ни народа се показва. Той казва безстидно, че българский народ искал независима йерархия само и само да се побуни против турское правителство. Никоги една българска душа не би се осъдила да пише тъй противо народа си!Но ние сме отдавно явили, че той не е българин. Ако има работа с уния си и с православие, що има с цял български народ, да го тъй черно клевети пред Високое правителство! Ако му се поиска от страни правителства да докаже това, що е писал, ще ли бъде в състояние да го докаже?! Не е ли явен народоубиец тойзи новинар, тази излишност природи? Еще се е осъдил, та вместил това и в „Куриер д'Ориан!“...

СЪРБИЯ

БЕЛГРАД. 14 МАРТ 1861 г.

Откак е постъпил на престола Сръбскаго княжества негова светлост княз Михаил Обренович III, в Сръбское княжество очевидно се отличава една знаменита промяна и доброустройство на всички вътрешни и външкашни уредби. Негова светлост неуморно се труди да положи в добър ред всяко общеполезно дело, от кое се ожидава напредвание Сърбии. Сръбское княжество тая година се обогати еще с два полезни вестника, „Трговске новине“, кои веке редовно се издават и полза им е чувствително опозната от народа. Друга една новина ще се започне от 16-го априла под названием „Видов дан“ и ще излази три път в седмица на голям формат. Редактор ѝ ще бъде гос-

подин Милош Попович, человек с наука и опит, кой е 18 години работил във вестникарство. От тойзи вестник се ожидава много. Ние го предпоръчаме читателем си.

НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 21 МАРТ 1861 г.

От последни писма, коих получихме от Цариград тая седмица, известихме се следния подробности о вопросу нашему.

Според както бяхме известили читателем си, Патриаршия на 24 февр. учинила е познатая лудост да прокълне и отлъчи наши свещеноначалници и покоряющи се им българи. Наша же народна черква бе решила да отговори и тя от своя страна гръкофенерскому патрику. На утрешний ден фенарская патрикана е дала такрир Вис[окии] порти и е искала да се проводят на заточение български свещеноначалници н[егово] пр[еосвещенство] г. Иларион в Синайска гора, г. Авксентий в манастир Метеора, а г. Паисий, пловдивский митрополит, в Св. Гора. Но Вис[окая] порта не е щяла да удовлетвори патришки такрир, провидевша какви зли следствия могат произиде от това, а най-паче като е размислила, че по Хатихумаюну тя никак не може да извърши това, като тии на нищо не са виновати пред нея. Истина, че в Одрински трактат (1828) се е дало неограничено право фенерскому патрику над православних в религиозним делам, но той Одрински трактат изгуби сила си в 1856 в Парижки трактати, де се потвърдява Хатихумаюн султана, по кому ни една сила веке не може има изключително покровителство над православних християн в Турция, както е било преди, и всек о тому особен трактат изгубва сила си. От друга же страна, всички православни християни, подани Турции, представлявали са се в турски официални документи под общое име рум-милети = римски народ, кое гърци са присвоили само за себе. Но от 1847 Вис[окая] порта е отделила с ферман званично български народ, давша му истинное му име Булгар-милети — български народ. Той ферман се издаде българскому народу, както е знайно, да си съзидай в Цариград отделна народна черкова, и подир няколко си години той ферман се потвърди със султанско високо ираде. От тях времена и от Хатихумаюна (1856) български народ званично е веке отделен по религиозним си делам от гърков и тии документи са явни в ръце му, щото всички прежни трактати, в коим се възпоменува изключително само име рум-милети и рум-патриги — римски народ и римски патрик, тии остават без никаква сила.

Друго еще, днес европейски сили, кои са емствували целокупност турскаго царства, искат да го обдържат, старият се да се въведе предначертаная реформа в Хатихумаюна, вземат живо участие и в най-малки събития в Турско, при всички тия ние мислим, че тии сили никоги не щат търпя да се насили съвест едного многобройнаго народа и да допуснат да се даде изпълнителна сила от страни Вис[окии] порти гръкофенерскому патрику да мъчи и убива по свои си каприции свещени лица, коих си е български народ избрал! Такава една постъпка би била съвсем несъобразна със старанием европейских сил за бъдащая в турско царство реформа и със самая европейска цивилизация и начало, да се сили съвест едного цялаго народа! На искание же българскаго народа да му се потвърди независимо свещенство и свещеноначалник в лице едного българскаго патриарха Вис[окая] порта е отговорила, че тя не може да потвърди два православни патриарси, основаеща се все пак на Одрински трактат, и предложила е българъм, че тии трябва или фенерскому патрику да се покорят пак, или армено-католишкому (защото и католишки два патрика не може да признай), или протестантскому обществу, или най-после да се откажат и отделят от православия, та тогава Порта да реши тойзи въпрос.

На това отгоре българи са имали общенароден в Цариград събор, де единодушно всички са решили следное:

Понеже български народ се е веке званично отлъчил от фенерская Патриаршия и сега тя сама ги проклива и лъчи от себе си, тии веке не щат да се назовават ортодокси, но Българска народна християнска черкова и тъй всяко препятствие, кое им се е наносило досега от страни Вис[окия] порти, както и от страни на многи други заради тая само реч ортодоксия, дигва се веке завсегда. Българи с тойзи начин отбягват всяко духовно иго, кое искат да им наложат гръкофанариоти, папищаши и други; оставят же свободни за себе си в свое си вероизповедание и в своя си народност, коя е отлична от всех вишепоменатих. А отличителния точки на Българская народна християнска черква са следния:

1. Българская народна християнска черкова не признава ни

едного другиго за изключителна глава христовия черкви, освен Иисуса Христа, основателя ѝ.

2. Българская народна християнска черква има мир и любов с всички други християнски черкови, като варди строго свои си досегашни обряди. Тя всички християнски черкови ги почита и ги има за богоспасяеми и никакво си съперничество няма с никоя си от тях. Тя никого не проклива, но за всички се моли богу. Тя реч нечестив и неправославен избрисва завсегда от святия си книги.[1]

Това решение се е съобщило писмено н[егову] вис[очеству] Аали пашу, кой го е благоволно приел. Сега се очакват в Цариград български от разни области депутати, за коих и другаде говорихме, и тъй скоро ще се даде конец на тойзи български въпрос. Българская народна християнска черкова, основана на тия свети начала, има пълно уверение, че ще привлече съжаление всех других християнских черков, а най-паче всего образованого света Европи.

Фенерская Патриаршия е дала такрир Вис[окии] порти, че в известений ден четвъртък, кога щеше да се чете отлъчие от българския черкви фенерскаго патрика, щели уж да се съберат тамо 50 000 тисящи българи, и призовавала внимание Вис[окия] порти, защо тя уж не знаела с какво намерение ще идат тии българи там! С други речи, тя представила Вис[окии] порти, че българи имали намерение да се възбунтуват!? Но в него так страшно представен ден ни един българин не е ходил в черква, но тии били отложили четение отлъчителнаго писма за в неделя. Патриаршия же съгласно със съюзници си въоръжила тайно около двеста разбойници и убийци гърци от седем острови[2] и от други морянски места, от коих се доста нахождат в Цариград, както всекиму е добре познато. Тии въоръжени гърци били скрити около българская черкова на Фенер и чакали, ако се нещо си чете против патрика им, да нападнат и избият български свещеноначалници и други българи. Нека образований свят съди за патришкая предателска постъпка пред Вис[окая] порта и за гръцкая разбойническа и варварска постъпка, коя са тии убийци готвили. Високая порта е взела строги мерки върху това отгоре. Българи же вместо в определений ден четвъртък прочели са в черква си в неделя не анатема против фенерскаго свещенства, но слово с най-голямое благочиние и тишина. В това слово, кое е напечатано и изпратено по България, тии са отбегли всяко глупо и непристойно за днешни век изражение, ограничивши се само да докажат от свещеное писание беззаконная постъпка фенерскаго патрика и събора му.

Патриаршия еще не е престанала да плете разни интриги противо българи. Тя при другим е издала и една брошура на гръцки и български език и я разпръснала по България. В нея брошура, както и в прокълнителное си писмо, не види человек друго нещо освен един безобразен памфлет противо български свещеноначалници. Но поведение наших свещеноначалников толкова е непорочно и похвално, щото и самий гръцки патрик трябва да го вземе за образ и правило себе, ако иска да се покаже достоен чина си, кого отсега носи! Нихен живот е твърде добре познат от народа ни, щото не е нужда да говорим о тому, а най-паче его преосвещенство г. Илариона, кой е историческо българско лице и кой толкова страдал ради народа, както и сега е готов да жертвува себе за народа!

Патриаршия се втелява пред български народ с тая си помия, що е издала, и мисли, че има да прави с българи като в прошедшаго столетия. Не щат веке българи да слушат име гръцкаго патрика и свещенства му! То възпоменание им докарва на ум ония неизказани злини, коих са тии претеглили от него в разстояние на толко векове! Патриаршия е изпроводила по България от прокълнителния писма по агенти си да ги четат по черкви, но българи нигде не щат пропусти такова нещо. Също е изпратила във всички православни черкви в свободна Гърция, в Русия, във Влашко, Богданско и в Сърбия. За в другия места не знайме ще ли ги четат в черкви си, но за в Сърбия известяваме, че никакво внимание не обърнаха на такова беззаконно и недостойно за днешни век нещо. Сърби знаят какво право имат техни братя българи и всякоги са показали сърдечно съжаление към тях.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 21 МАРТ 1861 г.

Главни точки, върху кои се върти днешная европейска политика и дипломатское остро перо, са следния:

Поглашение Рима за италианска столица и уничтожение власти папи. Препятствие же на това е еще присъствие на французшки войски тамо и французшкое вмешателство, кое, по мнению най-знаменитих днес в Европа, не може да се продължи

за много. Подир това иде освобождение Венеции, кое не ще се тъй лесно и скоро изпълни.

Най-размирителна же точка е днес в Европа маджарская и поляшкая емиграция, коим главна подпорка е Гарибалди, английски либерали, французшки демократи и въобще всички образован свят, кой желай всеки народ да добие права си. В Турция днес две важни точки занимават правителство. Първа и най-главна е финанция, коя се находи в страдание. Второ е появивши се размирици в Босна и Ерцеговина, а най-паче в черногорски граници. Турция е взела най-деятелни мерки да поправи финанция си и да потъпче всяка размирица. На това й помага най-много Англия. А на черногорское движение и Русия е противна.

Говори се, че и други някои си сили са дали Вис[окия] порти ноти, подобни на ония, коих бе дала Русия и Франца, за поправление състояния християн във Возток. Порта же от своя страна е приготвила да издаде закон о тому.

В Австрия маджарский и славенский елемент се борят засега дипломатично за права си, коих са преди 1848 имали. Преди няколко време маджари и сърби не бяха съгласни, защото маджари искаха Сръбская Войводина да се съедини с тем безусловно. Но то се възвърна, като се допусти сърбам да държат народное си събрание в Карловец, преди маджарское, под председателством его св[етейшеству] патриарха. Маджари, като видяха това, обърнаха политика си и сега се стараят да се съединят със сърби братски и искрено. Сутре се отваря в Карловец заседание народнаго събора.

Хървати же, кои теглеха и тии своя си страна, в тойзи случай като че остават малко по-назад от сърби.

Австрийское правителство в тия обстоятелства ще играй оная роля, коя иде в полза политики му. Скоро ще се узнай коя страна ще изиграй игра си.

За варшавски работи някои си ги представят за маловажни и уж потъпкани, а някои си — за твърде важни.

Тейзи са главни работи, кои занимават днес цяла Европа и дават ежедневни затруднения дипломатскому свету, кой се труди с перо да свърши онова, кое острая сабя решава.

СРЪБСКО ВОЙВОДСТВО В АВСТРИЯ

БЕЛГРАД, 21 МАРТ 1861 г.

В народное заседание, кое се отваря днес в Карловец, дадено е свобода да се размисли и разсъди за всичко, що е полезно сръбскому в Австрия народу. Следни же точки имат да се решат:

1. Да се определи земя Войводства.
2. Да бъдат съединени и граничари[1] с други сърби на всичко.
3. Срем да бъде цял съединен с Войводство.
4. Да се избере Войвода.
5. Съединение с маджари.

Ние поздравляваме сърби на това и молитствуваме им добър успех. По тейзи точки Войводство, съединено с маджари, никаква опасност не се бои.

БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 31 МАРТ 1861 г.

Както известихме в проминалий брой вестника си, българская черкова се е задоволила да чете и обнародова само едно опровергателно писмо на ония беззаконни извержения и проклятия фенерскаго патрика и събора му. Но по вън това обстоятелство не е минало тъй тихо и умерено. Народ, разгневен до голям степен противо тая недостойна постъпка Патриаршии, по всички почти места тържествено са чели в черкви проклятие и извержение против гръцкаго патрика и духовенства му.

В Пловдив же тамошний българолюбец митрополит,[1] събравш всичко свещенство епархии си, с голямо тържество е извършил това извергание и проклятие против гръцкаго клира. В Сливен също е било голямо движение народа о тому, а особено учеников. От всички места по вън чакат с нестърпение да видят какви следствия ще получи патришкое старание да заточи наши свещеноначалници. Народ е твърде зле разпален против гръцкаго духовенства и никоги не ще търпи тъй хладнокръвно и при толкова доказани си правдини да се угнетява и обезчестя

от фенерская сбирщина! Високая порта, като е известена на това, не е пропустила, нито ще пропусти такова едно нещо, кое може да ѝ докара твърде големи безпокойствия.

В миналий брой читатели са видели в особная ни от Цариград дописка, че княз Конаки Вогориди е заседавал в народное събрание, кое се е държало тогава, и че он се е показал много горещ родолюбец. Сега се известяваме и няколко си подробности върху това появление. Княз Вогорид е доходил и на следующее събрание и тамо веке се е открила цел дохождания му. В първо си дохождане он е бил съдружен от г-н Ранова, кой се е покаял за несмисленая си брошура, що бе писал противо свещеноначалника и народних ни представителев, и бе искал прошка за това, коя народ великодушно му е дал. Но във второе дохождане княза Вогорида освен Ранова доходил еще и един поляк в турска служба Моамер паша. Очаквал се в събора български и Садък паша (прежде бивши Чайковски), но он не доходил. Ето що казва наш кореспондент, кой е бил в събора:[2]

„Князът в първото си слово, показа се пак патриот, но силен нападател народния комисии, предлагающ ѝ „Какво направи до днес комисия?“ и други докачителни... Народ е отговорил от страни комисии и е доказал що и какво е направила тя и крайната си към нея признателност. Между това пристигна видим един поляк, Моамер паша, и влезе в събора. Той бил приятел князов и человек Садир-Азамов. Каза се же, че щял да дойде и Садък паша (поляка), но не дойде. Дохождането же реченаго поляка било по призование князово. После това дойде и Ранов, кой с първа си тропка иска и да заповяда... След дълги приказки княз Вогориди предложи да се изберат еще 12 мина и се приложат при комисията да действуват. Народ е отговорил, че понеже се очакват отвън представители народни, не може да приема онова и това, но ще чака тях, а това се каза с намерение да извади думи от княза. Наконец склони се да се изберат 12-те души и да действуват, та че като додат вънкашните, пак е второ размишление. И тъй от присъствующите почтени лица пита се народа коих одобрява? По това доде ред да се пита и за личността Ранова. Всички с един глас извикаха: „Не е приет!“ Е! Человек, кой вчера интригувал и писал клевети противо самаго ни свещеноначалника, може ли да бъде приет веке в народни работи? То би било най-голяма несмисленост!... Въображете си посрамението Раново, но има друго: княза пожълтя, като се не одобри Ранов, и тоз час стана и се отправи към млади с: „Вие какви сте?“ Отговор: „Българи.“ Нямаше що, седна. По княжовое лице се изобрази краска незадоволствия за несполучия му и каза, че трябвало младите да се дръпнат от събора и да додат еснафите(!?), но и то замина на вятъра. След малко направиха се жребия и княза се пак помъчи да пъхне Ранова, но се пак отблъсна, а това даде князу да нападне върху комисията пак, но тя си го посрещна пак с церемония. На конец избраха се с жребий 12 мина още, человеци чисти българи и хранящи народна довереност и характер честен, между коим е и княза избран. После се написа и програм какво ще се действува и като доде до члена, че ще имат главна цел да искат народна независима йерархия, княза се посъпротиви и на това, но отговориха му се потребните. Поляк же, от жаркостта народна ли, кой знае, показа се цял народен и е предлагал дързост и постоянство.“

Това е новое появление в народни ни събор. Нека ни се допусти да направим някакви си забележки върху того.

Личност княза Вогорида е позната от всички българи еще от времени блаженопочившаго му отца стараго княза,[3] щото негово сближение с тях е едно счастливо появление, а най-паче защото има пълное благоволение правителства. Но заради това не трябва и да не се пригледа негова постъпка каква цел има, дали в полза, или не? Княз Н. Конаки Вогорид е добродушен человек и ние имаме надежда, че негова к роду си наклонност, коя сега показва, не произходи от някакво си противно намерение. Но старание му да вмъкне Ранова за член в народная ни комисия дава ни право да внидим в съмнение, че тук се крие някоя си хитра роля, коя искат да изиграят българскому народу, може би сам княз да е невинен в това действие. После каква работа имат поляци паши в народное българско събрание, кое има вероизповеден предмет? Ето и оттук се ражда друго еще съмнение. Ние знайме, че в йезуито-лазаристкая пропаганда има помесени и некои си поляци, както и по България се скитат други за тая цел. Тук наша народна комисия, както и прочи българи в Цариград трябва да обърнат голямо внимание, защото ще имат работа с человеци, кои са играли в дипломатски кръг! А колко за княза Вогорида, наши българи засега трябва да го приемнат за член комисии, като съотечественик, кой се показва родолюбец, а когато въистина се покаже искрен българин и действува според народное общо желание, тогава не само да го обикнат и уважат за родолюбия му, но еще да му отдадат и изискаема чест чина му.

А към самаго княза Вогорида имаме чест да отправим следния: Нека княз си припомни прошение, кое му се подаде от

страни на някои си в Молдава живееще българи и да разсъди какви чувства тии показаха към него![4] Нека си еще припомни и особное писмо едного си съотечественика, кой му разясняваше какво уважение и какви надежди имат на него днешни българи, и тогава да оцени народа си, с кого иска да влезне в действие за днешни му вероизповеден въпрос.[5] В заключение прибавяме, че никоя чиста българска душа не ще се впусне веке в други нови раздори, кои друго нищо не приносят освен ослабление народа ни и най-после убийство народности.

БОЛГРАД (В БЕСАРАБИЯ). СТРАДАНИЯТА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕСЕЛЕНИЯ, КОИ ОСТАНАХА В ОТСТЪПЕНА ЧАСТ БЕСАРАБИИ МОЛДАВСКОМУ КНЯЖЕСТВУ В 1856

БЕЛГРАД. 31 МАРТ 1861 г.

[В началото се дава текстът на дописка за събитията.][1]

Забележка учредничества.

Ние оставяме в отговорност дописника си тия сказания и утвърждения,[2] но според разни известия, коих получаваме от страни различних и честних лиц, неимеящи никакво съмнение о безпристрастности им, ето какво разсъждение можем даде тутакси, без да се боим, че щем се отдалечи много от истина; по крайне мере това е наше мнение:

Член 46-и Парижкого уговора, на кого се основава наш дописник, види ни се да е остал едно мъртво писмо, толко във Влашко и Богданско, както и в български преселения, и ако днес сили биха поискали от молдовлашки парламент един строг отчет на административни им дела от времени подарования независимости им; ако тия същи сили попитаха, де е изпълнение свободних начал, прописаних в уставу, с кого подариха Молдовлахия, емствуващи ѝ целокупност, щото да може това място с всяко обезпечение да се вдаде в развитие законоустановления си и в благоденствие, кое трябваше да произиди от съединения му, ако не изведнаж, а то постепенно? — Человеци, кои са в

отговорност за Молдовлахия, щат доде в заплетение, мислим — нищо, нищо! Нищо не се е извършило! Същи смутителни злоупотребления, съща безстидност в грабленията чиновников, също користолюбие в управлением от страни високих чиновников, същое презрение и немарност да запазят интереси си, кои им са поверени. На това състояние трябва изпърво да се отдадат злини, от коих страдаят днес български преселци в Молдавска Бесарабия. Когато се е решило молдавское правителство да им наложи закон рекрутства войников и другия даждия държави, то е трябвало най-напред да ги освободи от ония обвязаности, кои са имали колонии им отпреди, кога са живели под привилегии си.

Ние се надейме, че молдавское правителство, като размисли по-добре, ще доде в по-прави чувствувания правосъдия и праваго разума, защото им ако последова да презира праведния и по всички точки доказани тъжби и да ги всички гледа с пристрастием, то ще докара тойзи деятелен и трудолюбив народ да възприемне някакви си отчаяни мерки и да остави едно място, кому закони не щат да го бранят и кому власти го угнетяват.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД. 31 МАРТ 1861 г.

Италианское движение под предводителством Гарибалда, маджарских и полских емигрантов скоро ще избухне, както се види от разни известия. Негово направление ще бъде в Черна гора. Тамо са отишли досега много Гарибалдови доброволци и са се внесли доволни военни потребности, а особито топове новаго изнамерения.

В Турция според общое предложение всех почти великих сил ще се положи в действие емствованая от Европа реформа. Негово величество султан е склонен на това, само ще се вземат нужни мерки да се изпълни това велико дело с мирен начин.

За Австрия еще нищо решително не се е извършило относително за маджарское кралевство, Сръбская Войводина и Хърватское кралевство. Истина, че непрестанно се действува на това, но разни причини се явяват почти ежедневно, кои закъс-

нят съвършеное устройство, кое н[егово] величество Франц-Йосиф ище да въведе в държава си.

Освобождение робов в Русия е веке свършено, както и другаде сме явили. Но сега се готови еще едно по-важно дело, а то е общо преобразование, кое н[егово] величество император Александр желай да въведе във всичка Русия.

Във Влашко се е съставил един комитет под название „Романо-Македони", кой е издал на влашки и гръцки език една прокламация, в коя се призовават всички власи (цинцари) в Епир, Македония, Тесалия и Албания да въведат матерни си романски език в церкви и училища си. Той комитет брои 14 милиона романо-македонци! В идущий брой щем обнародова прокламация им.

Тия дни прибягнаха в Сърбия 15 семейства от Видинско окръжие, защото ги угнетявали твърде много и ги карали да орат за татари, като са ги хранили без заплата, откак са дошли. Също и от много други места са прибегли няколко си семейства.

ПОСЛЕДНИ ИЗВЕСТИЯ ВЪРХУ ВЪПРОСА НИ

БЕЛГРАД, 4 АПРИЛ 1861 г.

Тая седмица получихме приятни известия върху наша въпрос не само из Цариград, но и от всички по-главни места Българии.

По всички черкви се чели извъргателни слова против гръцкаго свещенства с най-голям възторг и тържество. А в Пловдив е подписан и акт от 40 по-първи свещени лица епархии, в кого се отделят българи конечно от фенерскаго духовенства. Това също движение е било и по всичка област. Пловдивска област е изпроводила едно прошение до Вис[окая] порта с 8000 подписи, в кое ѝ известяват, че тии са твърде задоволни от днешнаго си митрополита и че не щат никак допусти Патриаршия да изпълни беззаконная си власт над него, т. е. да го изпроводи на заточение, както тя се старай да добие изпълнителна сила от Вис[окая] порта.

В Търново же освен извъргателное слово, що са чели в черкви си против гръцкаго духовенства, изпъдили са из града и патришкий агентин, кой се еще нахождаше тамо. А в Сливен

изгорили тържествено извъргателное писмо фенерскаго патрика, кое им било пратено от одрински грък владика уж да го четат в черкви си. По-долу обнародоваме и сами извъргателни писма Пловдива и Пазарджика.

При такъв един общи възторг и съгласие, кое единодушно показват вънкашни българи, праведно разярени противо фенерское свещенство, какво имат да кажат веке наши неприятели, кои безстидно ни клеветеха, че тая постъпка, т. е. за българский въпрос, уж не била общо желание на всички българи! А Вис[окая] порта при такива движения непременно трябва да се убеди веке, че това е желание всего българскаго народа, и да провиди какви следствия могат произиди от того, ако се не удовлетвори народное праведно искане. Ние сме и другаде представили Порте каква сила има един вероизповеден въпрос, кога се възбуди в един народ и доде до такъв един степен. А и времена са важни, както и сама Порта го познава твърде добре.

Избрании по България депутати за в Цариград, някои си от тях са веке тръгнали за тамо, а други били готови да вървят.

Фенерская патриаршия, като веке свърши всички си хитролукави сплетни, прибягва най-после на съвсем безвременни низки средства кои подир такива ѝ глупави постъпки показват нейна крайна отчаяност и слабост. Тя проважда сега посредственици и моли българи да внидат пак в спогаждане с нея! Логотет бей е предлагал, че ако българи склонят да постъпят в примирие, фанариоти ще свалят патриарха си от престола му, ще хвърлят всичка вина отгоре му и като изберат другиго, кой, казват, щял да развърже българи от патришкое проклятие и тъй да внидат в спогаждане с тях.

Не може да бъде по-низка постъпка от тая, коя гръкофанариоти предлагат. Тии негли еще мислят, че българи ги е грижа от патришкое проклятие. Бедни фанариоти! Еще не могат да разберат, че българский народ не е веке в онова състояние, в кое го бяха тии докарали преди няколко години. Ако е истина, че бог, кого иска да погуби, първо му взема ума, то сега се види в гръцко духовенство. Това се показа явно веке пред всички свят от последна им несмислена постъпка, що учиниха против български свещеноначалници и народа ни. Фенерско духовенство не можа или от злоба не рачи да размисли и да провиди какви следствия ще му докара тая глупава за днешни век анатема, коя тъй лесничко изхвърли. А еще повеч какъв раздор можеше тя да докара между българскому народу, ако благородний посланик английски и оландешки не бяха посредство-

вали да не се изпълни заточение свещеноначалников ни. Йезуитская пропаганда с четири очи чакаше такова едно нещо и ако за несчастие бе се случило, то нейна цел отчасти бе достигната.

Ето в каква опасност искаше да хвърли българскаго народа несмисленая гръкофенерска Патриаршия. И сега безстидно еще предлага спогаждане! Ако ѝ се отправяше въпрое от други православни черкови защо като в България са се появили от 1856 л. еще разни пропаганди и на всеки начин се трудеха и трудят еще да вносят вероизповедни раздор между ни, защо тя, като се гордо нарича Велика Черкова и Майка Православних, не е обърнала и най-малкое внимание на това? Но да оставим България, ами в Кандия[1] и в Бруса[2], де толкова православни гърци се обърнаха в католичество от непоносимия угнетения фенерскаго духовенства? Какъв отговор или какво извинение може даде на това фенерская Патриаршия?

Да оставим веке всичко друго настрани и само на тия точки опиращи се, питаме християни да ни кажат: можеме ли ние, българи, веке да се спогодим с такава една черкова, коя никаква грижа не е имала никога за народа си, нито ще има? Кой ще брани българская вяра от нападение странних и изкусних мисионеров, кои се скитат по България, ако българи не добият независима си йерархия? Ние това го казваме православним християнам, кои, без да вникнат добре в какво опасно положение се находи български народ под власти фенерскаго духовенства, съветоват да останат българи под същая тая власт, коя за толкова години е тлеяла мила им народност! Не! Не! Българи никоги не щат направи това. Тии знаят веке твърде добре, че под духовная гръцка власт две най-свети работи губят: народност и вяра! Тии не щат никоги претърпя да ги жертвуват, а най-паче подир толкова трудове. Тии са убедени, че нихна Народна черкова, основана на ония точки, кои в 26 бр. вестника си обнародовахме, не само ще ги оправдай пред цял образован свят, но еще ще привлече любов и съчувствование на себе всех други християн.

Елинский посланик в Цариград поизпитал се и той да интригува и за последно си отчайване в това обстоятелство пред някои си знаменити лица, защитници българскаго въпроса. Но на остър камен е ударил!

В проминалий брой бяхме известили читателем си за княз Вогоридово вмешателство в народний ни събор и че он беше предложил да се изберат еще няколко си лица за в народная комисия, както, че и него бяха избрали тогава за член. Сега се

известяваме, че си дал писмена оставка. От какви причини княз Вогорид се е помесил тъй ненадейно в наши народни работи и тъй скоро си пак дал оставка, всеки като размисли и разсъди добре онова, що се е случило в народное събрание, може лесно да се убеди. Княз Вогорид с първо си появление в народное събрание иска да обори народная досегашна комисия, да избере други лица, и какви лица?! От униятска партия! Да се положи над них председател и да действува, разумява се, в полза униятам или по-право да кажем, католицизма или може би и фанариотизма. Но нам се види по-право първое. Кой знай що му са обещали! Княз Вогориди, като видя, че не може да изиграе народа, както е мислил, незабавно си даде оставка. То е една умна постъпка княза, що прибърза тъй скоро да покрие намерение си. Ние не щехме да се впущаме в такива разсъждения, но народная длъжност е най-свята от всяка друга за нас.

Жално ни е въистина да гледаме такива постъпки от человеци, от коих народ се надяваше нещо си добро. Но търпение! Българский народ и без тях ще свърши с божа воля онова, що е с толкова дързост и постоянство почнал. А съвременная повестност има да съди всекаго по делам!

Нека кажем еще няколко си речи о въпросу ни, кой е дошел веке в едно такова положение, щото не може се веке забави решение му. Тия речи се относят към почтения лица в Цариград, кои са с толкова жертви и неуморно досега действували на това и към новоизбрани от България пълномощни представници. Съгласие и любов, постоянство и деятелност жива — тия са самое и едничкое средство, кое ни оставя, мили съотечественици, да сполучим желание си.

В 11. БРОЙ...

БЕЛГРАД, 4 АПРИЛ 1861 г.

В 11. брой Цариградскаго вестника видим под надслов „Писмо от Цариград“ отговор на обнародований член в 22. брой Дунавскаго лебеда[1].

И г. Екзархос поискал да мъдрува! Той се преструва, че уж други отговаря за него, но преструване му е твърде неизкусно уредено!

В обнародований член в Дунавский лебед се говореше вкратце, че г-н Екзархос е фанариотски подкупник, кое му се доказваше от самия му вестник, кой еще и до днес не престава да е такъвзи. Там му се напомняше за 70 хиляди рубл. сребр., коих е обилинил с народное българско име в Русия и ги е изял и изпил, без да принесе някоя си полза народу. Говореше му се еще да си напомни съчинение „Истиний глас Българии“ и да се остави веке от такива работи, защото народ му опрости тогавашная постъпка и почти беше я заборавил. Най-после му се казваше да разбере, че ако не ще с вестника си да съдействува за народний ни въпрос, да бъде поне ням и да не смутява народа. Той като се струва глух на тия приятелски и искрени съвети, дръзнал еще един път да си покаже рога пред народа. В миналий си отговор он споменува Цанкова, Чолакова, Раковскаго, Показалеца, Ранова, народен въпрос, вяра и проч., във всичко това нищо друго не се вижда освен едно позорище на пиян или бълнуващ человек, кой произноси разни речи и имена без никаква связ! Ние питаме всякаго разумнаго человека: на тойзи начин оправдава ли се г-н Екзарх, че не е изял 70 тисящи рубл. сребр. от Русия, коя ги даде за народное просвещение, а не нему да си купува къщи, да води търговия и да ги яде и пие по-дебело. На тойзи начин оправдава ли се той, че и днес не е подкупник фанариотски и народоубиец, като във всеки брой вестника си пише в полза фанариотизма? Нека се отговори на тия две точки и да ги докаже, че не са истинни, та тогава всеки ще види, че онова, що е писано в 22. бр. Дунавскаго лебеда, е една клевета и похуление противо него. Но доде се не отговори г-н Александър Екзарх Бойолу Стоилов от Ески Загара на тия точки, всякоги народ ще го има за предател и грабител народнаго блага. Екзархово огледало е „Истинний глас Българии“ и тамо го вижда всеки още. После имаме да прибавим в стари тефтер и онова, що е вършил, кога се действуваше за българска черкова. Ние освен що сме били отчасти очевидци на тях работи, имаме на ръце и дневник, писан от Никола Евтимов. Тях ние щем ги обнародова в продължение подлистника „Българский за независимо им свещенство въпрос и нихна в Цариград народна черкова“.

Да дойдем и на „Показалеца“ — той казва, че тичал да кара и придумва едного и другиго да се подпише. Ние не разбираме нищо от това! „Показалец“ се напечата без спомоществование и се раздаде почти в дар. Тук г-н Екзарх да прощава, лъже! После казва, че язък защо го хвалил толко, както и Раковскаго.

Какъв подли характер! Ти ако си го хвалил, че е действително бил за похвала, то си извършил една народна длъжност като вестникар. Ако ли же си го хвалил иначе, то ти си един чист лицемер и без никакъв характер человек. А какво сношение има съчинение „Показалец“ с обнародваний член в 22. бр. Лебеда? После казва, че „Показалец“ не принадлежал всички съчинителю. Чудно нещо! Защо се не яви притежател му да обнародова нещо си досега? Йезуитска отрепка би си хвърлила калпака на въздух за такова нещо. Нещо от третая част вие обнародовахте в няколко броя вестника си и читатели останаха задоволни[2]. Защо се не яви някой си притежател и тамо или някой си критик да докаже, че тии изследования са взети оттам и оттам? Ето сега ние, като увеличихме листа си, ще обнародоваме в подлистник и вторая, и третая част нацяло. Нека си наострят пера всички тии тъпоглави даскалетини, кои само знаят да бледословят отдалеко, какъвто е йезуитская подлога милорд Чолаков, нека, кажа, тия всички даскалетини си наострят пера, да покажат кой е притежател и съчинител на тия съчинения и дали тии са първобитни изследования съчинителя им, или заети от другаде. Тии даскалетини с тойзи начин ще принесат голяма заслуга на българская народна книжнина, защото тейзи съчинения собствено на нея се относят. А съчинител ще им бъде от все сърце признателен за тая услуга.

Г-н Екзархос привлича при себе си всички противни страни Лебеда — Цанкова, Ранова, Чолакова — и с том мисли, че ще се извини и оправдай, бедний! Всеки знай, че тии са противни Дунавскаго лебеда, защото им развали йезуитски план. По тому тии ще викат и кряскат противо него до небеса. Но противо тях вика цял български народ за несмисленая им вероотцепна постъпка, както и противо Екзархоса за прежни му и сегашни предателства. Лебеда има народа със себе си и народ го обдържава и му помага. Кой убо е сега оправдан? Нека народ даде глас на това. Йезуитска отрепка е обнародовала едно писмо милорда Чолакова противо белградски ученици и противо редактора Дунавскаго лебеда. В идущий брой щем отговори защо запираха милорда в Белград, що е за него златишки милорд, защо го биха и за всичко, що плещи он несмислено в писмо си, ще се покаже с официални документи, познати и на сами цариградски най-почтени българи, че то е писано от черна йезуитска душа, коя се осъди да дойде нарочно в Белград да отрови редактора Дунавскаго лебеда, но не можа да сполучи. Божия промисъл го съхрани да противостои еще на йезуитски им планове.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГАРД, 4 АПРИЛ 1861 г.

От няколко дни насам страшни военни приготовления стават във Франца и то даваше повод любопитному свету да говори разновидно о тому. Най-паче големии спекуланти, кои играят роля си в парижка борса, по обстоятелствам водящи се, разносиха и раздаваха такива гласове, т. е. за мир или за бой. Сега обаче се види като потвърдено, че Франца и Русия са се съгласили да предложат Австрии на всеки начин да отстъпи с миром Венеция Италии, а да се възнагради за това от Възсток, кой ще бъде споделен. Англия не се е съгласила да съдействува на това, обаче е казала, че ще остави отстранена в това предложение Австрии, а за Възток ще се държи за в полза Турции. В такъв же случай француская приготвена военна сила ще подкрепи Наполеонов план. Такива едни планове за възнаграда Австрии за изгубеная част държави ѝ в Италия еще преди няколко месеци се почуваха и от някои си случки, що се появяват в австрийска днешна политика, както даденая Порти и от нейна страна нота за поправление състояния поданих, отстъпени права Войводини и Хърватскому кралевству, показва се, като да има някаква си вероятност тойзи план.

От друга же страна, се мисли, че Русия според поляшки движения и високомерни намерения маджаров, повеч ще се склони с Австрия и Германия да удържи днешное положение, в кое се находят работи, нежели да пристане на вишепоменатое. На това е показала и знак, що не е съгласна за черногорское движение, кое се поддържава от Италия и Франца и кое ще бъде като един предтеча и предвестник на онзи план. При такива обстоятелства, кои са познати твърде добре турскому правителству, най-разумная и спасителная мерка е за него да положи в действие Хатихумаюна по всички му точки и по всичка му обширност. Тогава правителство, освен като прекъсва веднаж завсегда причина вмешателства странних, ще има и 500 000 войска от подаников си, кой ще бранят царя и отечество си, както са го бранили за няколко си векове във време на толко славни султани, и тогава само турское царство е било най-силно в Европа. Тойзи е самий спасителний път за турско царство, т. е. изпълнение Хатихумаюна по всички му точки и обширност.

НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 11 АПРИЛ 861 г.

Тая седмица нямаме нещо си извънредно да известим читателем си о въпросу ни. Народная комисия се представляла при н[егово] вис[очество] великий везир и Аали паша, кои са я приели твърде благоволно. Н[егово] височество великий везир е изявил комисии едно телеграфическо известие, кое е получил от търновски управител за тържественое извъргание, извършеное от тамошни жители против гръцкаго свещенства, и за изгнание от града Търнова патришкаго агента. Великий везир е казал комисии, че подир празника байрама, българский въпрос ще се реши в полза им. Също уверение о тому им дал и н[егово] вис[очество] Аали паша.

От всички страни Българии добри известия получаваме. Народ навсякъде с възторг и с тържество извъргава гръц. духовенство в черкви си, гори общенародно с поруганием патришкая анатема и завсегда се веке отделя от духовная му власт. Места, по коим са учинени тия народни движения, досега са следния: Пловдив с цяла му окръжност и област, София с области си, Самоков с окръжие си, Сливен с окръжие си, Казанлък, Ески Загара с окръжие си, Търново с окръжие си и области си, Кюстендил и други. Тия всички места са решени да постоянствуват до края за независимо българско свещенство и да не пропустят никакъв раздор вероизповеден между си. Остали же места не щат забави да последоват нихен пример; несъмнено, че и тии досега са извършили същия народни постъпки.

Патриаршия се находи в крайна отчайност и не знай веке на какви средства да прибегне. А йезуитская пропаганда, коя успя да подкупи и привлече при себе си някои си отчайни и несмислени българи, при такива народни движения и постоянство българскаго народа в прадедна си вяра тя си приема веке последний смъртоносен удар.

Измамени от йезуитская пропаганда, окаяни и бедни българи, кои целуваха скута армено-католишкаго патрика и се подложиха под негова духовна власт, като видяха, че никой не ги последова в тая им безчестна и низка постъпка, тии сега прибягнали на едно друго средство, с кое мечтаят, беднии, да направят уж нещо си! Тии придумали един стар и изумен калугер на име Йосиф от Габровски манастир, кой два пъти досега ту

католик става, ту в православие се връща. Тогози изуменаго стареца завели в Рим познатий йезуитин г. Боре и двама предатели народа българи, да го ръкоположи папа за епископ български!...

Тойзи калугер е съвсем безкнижник и нито една молитва умей да прочете право. Той е бил изпърво хайдутин кеседжия по Стара планина и име му е било тогава Стоян. После, като се покаял, подстригал се в иночество и след време е положил първая основа Габровскаго манастира Сокола от ония пари, коих е добил в хайдутство си и ги е имал съкрити на същое място, де е съзидан вишеречений манастир. Тая си история ни е приказвал сам Йосиф в 1854 л. във вишеречений манастир Сокол, де он тогава беше игумен. Той преди няколко време доходи в Галац и искаше оттамо да мине за в Русия. Но наши някои си благоразумни там българи, като го видяха такъв изумен старец, върнаха го назад в манастира му.

Католишкая пропаганда, като не можа да привлече ни един чист и съвестен българин, събра неколцина от кол и от въже и чрез тях иска да въведе вероизповедний раздор между народу ни, но тя не ще успей да постигне цел и желание си, ако и да се подпомага и от хърватское и чешкое свещенство.

Хърватское свещенство преди няколко време бе издало на сръбски език една книга, с коя искаше да разпространява католическая си вяра между православним славянам в Сърбия и Турция, като нападаше безстидно на възточная въобще черква. То, както се известяваме, изпроводило и няколко си мисионери по България. В Прага же, по заповести висшего свещенства, държала се е тържествена слу́жба по всички черкви, кога са чули, че неколцина българи са отстъпили от прадедная си вяра. Тии чешки славяни католици молили се богу дано всички българи постъпят в католичество и дано всички други православни славяни, коих тии назовават югославяни, постъпят под власт наследника Христова и наместника св. Петра!

Каква противоположност между онова, що разпространяват учени чехи и хървати, под именем югославянства, и това, що проповяда нихно свещенство! Първии искат съединение и любов с всички славяни, а втории се трудят да впосеят мързост и ненавист между им чрез вероизповедни раздори. Чудно нещо, как чешкое и хърватское свещенство, кое се казва учено и образовано, да е толкова заслепено и да не може да размисли, че с такива раздорни пропаганди нищо друго не ще успей да направи, освен да докара едно междуособно смущение и може би вероизповедни кръвопролитни боеве.

Глас югославянства, кого ученая част чехов и хърватов искат да се чуе и в Балкански полуостров, никоги не ще найде приятен отзив, докогито тии са подчинени под такова едно фанатическо свещенство.

Славяни Балканскаго полуострова, ако и да не са в равен степен учения и образования с чехи и хървати, обаче тии са в състояние да разсъдят какъв удар ще им нанесе един вероизповеден раздор и в каква опасност ще се изложи народност им. Тии имат пред очи си история, в коя са описани страшни вероизповедни боеве, в коих толкова невинна кръв се е проляла за име папа и в коим твърде скъпи жертви са дали и техни по кърви братя чехи и хървати.

Учени чехи и хървати добро би било по-първо да се постараят да се освободят от такова едно фанатическо свещенство, кое държи народи им в свещеное си робство, да изгонят йезуитство изпомежду си и тогава нека бъдат уверени, че всички славяни, коим тии днес искат да внушат югославянская идея, щат послуша глас им като един най-умилен и братски глас.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 11 АПРИЛ 1861 г.

Европейская политика никоги вече не може да бъде постоянна и мирна заради преплетеное положение интересов на всяка сила, кои днес държат гражданское кормило Европи. Днес една от великих сил предлага нещо си, а друга ѝ противодействува. Наяве се уж предлага человеколюбие, образование, взаимни интереси народов и проч., а то всичко е пусти и голи речи!

Тежко оним бедним народам, кои са остали в положение да други решават нихна съдбина! Дипломатское днешно изкуство, да би добило една полезна себе точка, за нищо го няма да изложи в най-голяма опасност и един цял народ. В дипломатско изкуство няма искреност, няма истинно приятелство, там всичко се върши под покривалом, т. е. друго се говори, а друго се мисли.

Французшки и италиански агенти от няколко време се скитаха в Турска Европа и трудеха се с големи обещания да впосеят размирное положение в тях места. Във Влашко не успяха, но в бедна Ерцеговина народ от претежки угнетения местних управителев, уморен веке да търпи, поведе се от големи обещания и учини последни движения. Но какви ползи можа да получи? Разорение, горко разорение, кое ще закъсней негова съдбина еще за няколко си години!

Италия, коя отчасти е длъжна за свобода си Франции, ето пак че еще за главно препятствие изпълнения того великаго си дела има сама Франция. Присъствие французших войск в Рим, без коего нити папа, нити Фрац II (изпъдений неаполитански цар) можеха се досега задържа тамо, то присъствие не само е едно голямо препятствие освободившим се италианцам, но еще от ден на ден им прави бунтовнически международни движения. Римски двор и Франц II мечтаят, че на тойзи начин ще успеят пак да придобият наново изгубеная си власт! Туински кабинет е дал в последни дни една нота тюйлерийскому кабинету и ище по-скоро да се оттеглят французшки войски от Рима.

Гарибалди, славний италиански юнак, днес се нахожда преплетен в политически препирни в Туински парламент. Това е едно явление, кое може да породи неприятни събития в освободеная Италия. Додето освободител Италии стоеше в остров Капрера и не вземаше никакво явно участие в парламенти й, всеки го гледаше като едно извънредно нещо и само един негов глас стигаше да въздвижи цял италиански народ. Но един път въведен в парламента и унужден и той да предлага и да му се предлага и отговаря, той веке става равен в това отношение с оних, кои тамо заседават. Негов глас няма веке оная сила и негово име не задава веке първий страх неприятелем. Гарибалди не е человек за политически размишления в парламенти, де всяка реч строго се разсъждава. Той е един чист добър юнак.

Турское правителство, както и по-преди сме говорили, положило е в обсадно положение албански крайбрежия от Драча до австрийски граници и изпълнение обсадних законов щяло да почне от 1 априла. Сардинское правителство от своя же страна е наредило няколко си военни корабли да обикалят по Ядранское море. В Полша движения са се утешили почти съвсем. Прибегшии в последни времена българи в Сърбия при всички предложения от страни правителства и турских комисарев, кои бяха дошли незабавно за това, не щяха на никакъв начин да се възвърнат в милое си отечество. Тежкия угнетения

местних управителев над тейзи бедни българи и явное насилие чести им накараха ги да оставят бащино си огнище и да искат спасение в други места. Ние сме и други път многажди говорили и писали, че султанская рая е задоволена от н[егово] величество султана, но повеление му, кое н[егово] в[еличество] дава за по вън, не се слуша от вънкашни управители. Тии отиват по старому и нищо не щат да знаят за новое преобразование, кое н[егово] в[еличество] иска да въведе и пред Европа е с Хатихумаюна обнародовал. Тии управители никак не щат да разберат, че спасение турския държави само в това всеобщо преобразование стои.

ГЛАС ИЗ БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 18 АПРИЛ 1861 г.

Днес, кога всички почти велики сили искат от Вис[окая] порта положение в действие Хатихумаюна, тя се впуща в работи, кои показват, че съдържание того спасителнаго за турско царство документа не само не се изпълнява никак, но еще и явно се тъпче! В България освен многобройния частни угнетения сега се насилва и съвест цялаго народа във вероизповедни му дела, кое и в сами яничерски страшни времена не е бивало!

Познат е веке почти всему европейскому свету български свещен въпрос, коего причини възбуждения и исторически необорими права в обширност са доказани досега от българская преса, щото не е нужда да се впущаме в обширни разяснения о тому. Ние щем повтори и тук с една реч да кажем, че главная причина того възбуждения е самий дух века, в кого днес живейме, и после щем обрати внимание читателев си над дипломатский ход европейских сил относително поданих християн в Турция, откак е тя започнала да мисли за едно общо преобразование в държаве си, т. е. как са тии постъпвали в това отношение именно от 1853 л. и как се е обходило турское правителство с тях.

Български народ, кой живее в Турска днес названа Европа, съставя повеч от 6 милиона души и според правда по-силнаго находи се под власти н[егово] величества султана турски. Откак

е подпаднал под турское владение, той е претърпял с най-голяма тишина новая си съдбина, както е познато твърде добре и самому турскому правителству. Деветнадестий век, изменивш нравственое и вещественое положение целия Европи, трябваше непременно да подействува и в Турска Европа.

Турция се видя унуждена да въведе и тя едно преобразование съобразно с века, в кого живее, да би могла да се удържи между европейскому свету, от кого е окръжена и с кого има взаимно сношения. Това преобразование не можеше да започне другче, освен да се прикасят най-пред въведения в прошедши векове злоупотребления, защото доде се не изкорени едно зло, не може се въведе добро.

Турское царство, както е знайно, съставено е освен турков и от други няколко народи, названи от владеещаго племени рая. Най-големи же злоупотребления и угнетения над них бяха паднали и еще отчасти днес съществуют. Великодушний султан Махмуд първи е решил това спасително преобразование, кое негов наследник султан Абдул Меджид обнародова чрез Гюлхански си Хатишериф под название Тензимат в лято 1838. Главни же точки в него Хатишериф бяха следнии:

1. Равноправност между поданикам Турции. 2. Обезпечение живота. 3. Обезпечение имения и чести. А тия сами точки показаха и показват, че до него време такова нещо не е било в Турско, но противное. Тойзи Хатишериф, ако и да предначертаваше такова едно спасително законоустановление, обаче то остана мъртво писмо! Подир това се появява съюзний бой,[1] подвижен от Русия, коя за явно предложение имаше: олекчение християн в Турско, именно православних. Това же нейно предложение се основаваше най-много на обещания Тензимат. Западни сили, бояще се политически някои си тайни уж замисли Русии под това ѝ предложение, съюзиха се с Турция и успяха, та я освободиха от натежающая пропаст, в коя бе изложена, ако оставеше сама да се бори с Русия. Тогава се появи едно явно съперничество между западним и възточним християнам, от коих едни искаха да употреблят за оръдие цели си православная вяра, а другии католишкая. И едни, и други явно проповядваха в черкви си и възбуждаха чрез свещенства си народи като на кръстоносни походи и на свещени боеве. Следствие того съюзнаго боя има пак едно обещание за олекчение всех поданих в Турция християни. Но това обещание става веке пред цяла Европа званично, обнародова се в Хатихумаюна от 1856 и изпълнение му се емствува от всички велики сили. Парижкий

мир сама основа има Хатихумаюна, в кого се начертават почти всички главни точки, на коих трябваше да се основе и развие обещаное преобразование. Европа извърши това появление и ръкопляска го с най-голям възторг. Европейски же образован и дипломатски свят беше веке уверен, че чрез тойзи само начин възточний въпрос веке се решава и свършва, всяко же подвижение и вмешателство други сил в Турско навсегда веке ще се отстрани. Но за несчастие и тойзи емствуван Хатихумаюн си остана мъртва книга, както и Гюлхански Хатишериф, а възточний въпрос еще повеч се преплете и от ден на ден се преплита.

Подании Турции народи при такива появления султански Хатишерифи и Хатихумаюни, емствовани за изпълнения им от великих сил, трябваше да вземат други развития в мисли си и в сърца им да се породят злати надежди, това и последова. Български народен глас, после толкова векове мълчания, за първи път почва да се слуша званично и всеобщо от времени Танзимата. Българи,угнетяеми до най-нетърпим степен от гръцкаго духовенства, кое преди един век е с лукавщина успяло да обори независима им йерархия и да ги насила подчини себе, не можаха да пропуснат едно такова благоволно им обстоятелство и да не се отнесат владетелю си с молби да им потвърди наново независимо свещеноначалничество, основающи се на исторически си необорими права, коих Хатихумаюн именно им потвърдява, т. е. че всякому народу от поданих Турции християн се потвърдяват наново стари му вероизповедни и граждански права без изключения. На тойзи български въпрос се започна явна упорна борба с гръцкое свещенство, кое употреби всички лукави и безчестни средства, да би могло да уварди духовная си власт над българи, а главное приход си от неколико тисящи милиони грошове и разпространение мечтайнато панелинизма. В също това време се пак възбужда оная борба православия и католицизма, коя бе се появила в 1854. Но двигатели на тая борба действуват сега посредствено, т. е. православная сила чрез фенерская Патриаршия иска да поддържи уж единство православия; а католишкая чрез пропаганди си иска да въведе вероизповеден раздор между православни българи и тъй да разтлее намерение уж първия, от коя се тя бои.

Българи, найдовши се между такива противодействия и неимеещи ни едного помощника в това си предприятие освен исторически си права,емствовании Хатихумаюн и своя верност към владетеля си, изпълниха досега народная си длъжност в

това предприятие с най-похвални и законни постъпки пред самаго си владетеля, като предадоха до сега многобройни прошения, чрез коих му изложиха в обширност страдания си и нихно всеобщо желание. Тии бяха уверени, че нихно праведно и законно желание не ще закъсней да се удовлетвори. Но за несчастие сега виждаме да се действува съвсем противное от страни правителства. Вис[окая] порта против историческия права българскаго народа и против Хатихумаюна си иска насила да подчини тойзи народ под духовная власт гръцкаго свещенства. През тия дни се е издало царско ираде, кое потвърдява патриаршеска една брошура, в коя се налага едно съвсем непоносимо духовно робство над българи. Не знайме Порта как си е допустила такова едно нещо в днешни времена? Мисли ли тя, че може да насили съвест едного многобройнаго народа и да го накара да се подложи вероизповедно человекам, от коих он е съвсем отделен по народности си. Не вижда ли Порта какви движения направи по всичка България народ, извъргавш тържествено из черкви си фенерскаго патрика и свещенство му? Може ли той народ век да се подчини гръкам? А и какво право имат гърци над българи?

Нам се много удивително вижда въистина как сама Порта противодействува на ония начала, коих си е предложила с удължение пред Европа да следова в днешно си положение! Завладетели България султани оставили българъм свободно и независимо свещенство им, както и други някои си права и тя свобода се съхранявала допреди един век, а сегашное правителство, като ги е потвърдило пак с Хатихумаюна си и иска да въведе едно общо преобразование, кому главни точки са равноправност между всем поданикам, как, от друга страна, с царско ираде иска да насили българи да се подложат и покорят духовно гръцкому свещенству?! А еще повеч, като народ е дошъл в такова едно разярение против того свещенства и е готов да претърпи и най-лютая смърт, нежели да му се подложи веке! Ние еще имаме надежда, че В[исокая] порта ще размисли позрело и ще се убеди, че такава една нейна постъпка с българи не ще има добри и приятни следствия. Европейски же сили, кои са емствували за Хатихумаюна и кои искат положение му в действие, не щат остана хладнокръвни зрители на такъв един важен въпрос, кой, ако се не реши в полза народа българскаго, ще им докара по-големи приплетки.

Ние знайме коя сила е съдействувала най-много да се даде такова едно царско ираде в ръце фенерскаго патрика и тя може

да мисли, че на тойзи начин ще постигне цел си. Но ние ѝ известяваме, че тя е излъгана в надежди си.

На тойзи начин еще повеч се отстраняват българи от православия и от онова предлагаемо единство. Защото тии знаят, че христова вяра и християнска любов не се е съставила насила и със султански високи повеления.

ТУРСКА ЕВРОПА

БЕЛГРАД. 18 АПРИЛ 1861 г.

Общо незадоволствие владее днес между всички подани Турции. Това се доказва явно от настоящия движения в Ерцеговина и Босна и от прибегвающи всеки ден множество български семейства в Сръбское княжество. Народ задоволен не се подига против власти си без средства и без помощ. Народ задоволен не бяга и не оставя бащино си огнище, да иде да търси спасение в друга земя. Това всичко произходи от крайна отчайност, в коя са достигли тии бедни народи от непоносимия веке злоупотребления и угнетения. Нека дипломати мъдруват и претълкуват тия движения, както си щат. Тяхно мъдруване при такива събития се обличава за една чиста страст и особна корист.

Високая же порта от своя страна никоги не ще бъде спокойна, нито ще достигне цел си, ако не удовлетвори тия народи по обещанию си в Хатихумаюна. Само тогава тя може да обезпечи бъдност, кога подани ѝ народи бъдат задоволни от нея, иначе всякога тии ще бъдат движими от странних. Тук не се изисква голяма някоя си мъдрост и изкуство, да се докаже това, що говорим — действия са веке явни и пред очи ѝ.

ИЗВЕСТИЯ ОТ МАКЕДОНИЯ

БЕЛГРАД, 18 АПРИЛ 1861 г.

Битолский владика Венедикт и Охридский Мелетий, остатка от фенерская зараза по тях места, заузели са се да изгонят български учители, клеветящи ги за руски агенти и за бунтовници! Г-н Димитрий Миладинов, учител в Струга, отведен е железовързан в Битолски тъмници.[1] Велешкий же учител г-н Г. Икономов си е дал оставка според тия причини и оттеглил се е в Дупница. Лукави и безбожни фанариоти еще не престават да гонят просвещение от България и да се трудят с всички безчестни средства да потъпчат милая ни народност.

Заслепени от страсти фанариоти, колкото хитри и лукави се мислят, толко по-глупави се показват с тия си постъпки. С такива средства веке не се достигва онова, що гонят тии клетници, но еще повеч навлачат на себе мързост народа и дó ще време да му заплатят твърде горчиво и скъпо.

ИТАЛИЯ

БЕЛГРАД, 18 АПРИЛ 1861 г.

В проминалий брой явихме читателем си, че славний юнак Италии се находи в някакви си препирни в парламента и че то ще докара неприятности — и действително се появиха две страни противни. Генерал Циялдини напада с писмо на освободителя Италии с някакви си непристойни изражения и показва едно явно пристрастие. Гарибалди му се отговаря на това твърде разумно и с тойзи си отговор показва свое юнашко сърце и душа. Според по-новия известия види се, че са се примирили тии противни страни.

Папа е протестувал против припознавания за цар Италии Виктора-Емануила II. Негова протестация е едно славолюбиво и суеверно изражение, кое в днешни век няма никаква важност и никой не обърта внимание на такива глупости.

Папа еще мечтай, че е нещо си.

Французшки войски еще се нахождат в Рим, но тии не могат веке за дълго остана тамо, защото италианское царство не може да бъде без Рим. Франции же ще бъде невъзможно да следова и по-надалеч такава една политика против италианская цел.

В ПРОМИНАЛИЙ БРОЙ...

БЕЛГРАД, 18 АПРИЛ 1861 г.

В проминалий брой бяхме явили, че йезуитская пропаганда е отвела в Рим едного безкнижника калугера от Габровскаго манастира Сокола, да го ръкоположи за епископ на ония клети отстъпници и предатели българскаго народа. Сега четем във вестник „Патрие“, че изумлений папа го ръкоположил „sans titre de siège spécial archevêque et vicaire apostolique pour les Bulgares“ — без титул познатаго седалища архиепископ и наместник апостолически за българи. С други речи, гемизис капитан![1] Г. Боре излъгал папа, че имало два милиона католици българи! Безкнижник калугер се заклел на български език, кога е цалувал крака папови, а папа му отговорил на латински. Йезуитская пропаганда все с милиони бълнува и мечтай и се лъже сама, лъже и други като деца, кога играят на кукли!

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 25 АПРИЛ 1861 г.

В миналий брой явихме читателем си, че В[исокая] порта е издала едно ираде, с кое иска насила да накара българи да се покорят и подчинят пак фенерскому патрику.

Ожидаемии в Цариград представители народа са почти всички достигнали. Между им се отличава г-н Стоян Чомаков, доктор, учивш се в Парис, человек с народни чувствувания. Отколкото же места Българии не са се изпроводили народни пред-

ставители, тии са изпратили пълномощни писма до Цариградски наш комитет да ги представлява той в това общенародно искане. Тая неделя щели да се представят на В[исокая] порта и да ѝ подадат последное решение народа, кое е следноё: български народ не ще да се подложи духовно нито фенерскому патрику, нито римскому попу, нито на друга някоя си духовна власт, но ище възобновление независимаго си свещеноначалничества, основающ се на исторически си права и на Хатихумаюна, в кого се тии наново потвърдяват; ако ли Порта им откаже на това, тии са приготвили един меморандум, кого ще предадат всем великим силам и ще питат, на какво право се основава днес Вис[окая] порта и ище да употреби сила в религиозния дела подаников си?

Българи са решени да постоянствуват на това си праведно искане и с най-горчивия жертви. И тии имат надежда, че великии сили най-после ще решат тойзи въпрос според емствувании от тях Хатихумаюн.

ДОПИСКИ

БЕЛГРАД. 25 АПРИЛ 1861 г.

От всички места Българии неприятни гласове дохождат. Народ страдае във всяко отношение. Познатия злоупотребления, вместо да се изкоренят, те се от ден на ден еще повече умножават. Вънкашни управители, съединени с някои си стараго духа чорбаджии, явно угнетяват беднаго народа, съблачащи го немилостиво. Напусто се издават в Цариград хатихумаюни и високи царски повеления; тии се по вън никак не слушат.

Същи убийства, същи грабежи и насилия често се изпълняват над безоръжнаго народа, кого оплаквания нигде се не слушат. Даждие се налага от ден на ден бедному народу до такъв степен, щото тии нямат веке отде да го заплатят. На някои си производи даждие е достигло 50%, щото народ е унужден да се остави съвсем от тях. Както н[а]п[ример] на лозя. При всички тия угнетения татарская плен, коя се еще преселва от Русия, най-много притиска беднаго народа. По заповести правителства народ е удължен да им отстъпи къщи си, да ги храни безплатежно и най-после да им заоре и засее! Това е накарало множество челяди от Видинска област и други ближни места да прибягнат в Сърбия и да оставят бащино си мило огнище. Турское правителство се труди с въоръжена ръка да задържи тия преселения, но то никакъв успех не ще има; понеже народ е дошъл в крайна отчайност и предпочита един път завсегда смърт си, нежели да търпи да му се граби имание, да гледа да му се насилва чест и всякоги живот му да се находи в явна опасност. Пътешествие великаго везира никакъв плод не принесе. То еще повече раздразни фанатизъм на някои си стараго духа турци, кои умножиха стократно еще злоупотребления над бедная рая.

ЗЛОУПОТРЕБЛЕНИЯ ВЕЛИКИЯ ЧЕРКВИ

БЕЛГРАД. 25 АПРИЛ 1861 г.

Под именем Великая черква гръцкое духовенство назовава Цариградская черква и с тойзи изряден титул ище и мечтай да я възвиши над всички други черкви. Тя, както е знайно, управлява се от фенерскаго патрика, синода му и от неколцина интриганти миряни фанариоти. Знайно е, че под име черква се разумява собствено не здание храма, но число верних, от коих се съставя коя и да е черква, т. е. християнско общество. Фенерское общество, кое съставя самоназованая им Велика черква, не е някое си християнско общество, но една сган и сбирщина от най-лукави и най-безсъвестни человеци, кои друга грижа нямат, освен да плетат клевети и да живеят от потта других. Тии фанариоти, успевши с интриги да добият една вероизповедна власт над поданих християн възточнаго вероизповедания, от един век насам са изпълнили такива злоупотребления, кои не само християнскому свету не се допущат, но и най-заблуденим неверним!

Фенерская патриаршия е била всякоги едно съборище интригантов, де се е извършвало и еще до днес се върши в име вери предателство, лихоимство, грабежи, безчестия и насилия. Възточний християнин всякоги е бил жертва немилна фенерскому свещенству и съдружникам му фанариотам. Но време трябваше да открие от очи му онова черно було, под кое тии

го държаха заслепено чрез суеверния религиозни заплашвания, коих са тии измислили, за да увардят власт си над него. Възточний християнин, познавш противоевангелския дела фенерскаго духовенства, дигна веке всяко страхопочитание от тях и негова прежна любов и почитание към тях обърна се в мързост и в презрение! Примери того са български вероизповеден въпрос. Но фенерское духовенство, вместо да дойде в съзнание и да се покае за дела си, то еще упорствува и не престава да употреблява всички безчестни средства, да би могло да удържи владение си над българи. Еще то не престава да клевети някои си лица пред В[исокая] порта за бунтовници! През тия дни Охридски владика Мелетий е наклеветил учителя от Струга г. Д. Миладинова и бедний е отведен в железа обкован в Битол, де е затворен в тъмници.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 25 АПРИЛ 1861 г.

Разпра, коя бе се появила в Италия между Гарибалди, Кавура и Циялдини, умирила се е конечно. Неприятели Италии се радваха на това размирно появление и ожидаваха с нестърпение да видят цяла Италия подвижена в междуособни разорителни боеве. Но великодушие Гарибалда и разумний ход Кавура уничтожиха всички тия неприятелски надежди. Сам цар Италии Виктор-Емануил е посредствовал на това примирение първо между Гарибалда и Кавура, а Гарибалдови приятели са изпълнили примирение между Гарибалда и Циялдини. Гарибалди се види задоволен, защото предложение му да се увардят чинове доброволников е одобрено, както и военное приготовление, кое он за необходимо представяше, но с малки някои си изменения. Говори се, че Гарибалди щял да се оттегли пак на остров Каперера. Сега се ражда питане, дали щат се изпълнят скоро планове маджарских емигрантов помощия Гарибалда, за коих толкова се досега писа?На това нищо решително не се знай за сега. Днешная политика Италии има за предмет понастоящему вътрешное устройство и конечное примирение. После иде усвоение Рима, на кое еще й препятствуват французшки войски. Като се

извършат тия две главни и необходими точки, тогава веке иде и освобождение Венеции. Ако съдим по това направление, кое е самое разумно и нужно за сега, трябва да сме уверени, че доде не доде работа до Венеция, и Гарибалди, и маджарски планове ще си останат мирни дотогава.

Една парижка дописка в Indépendance потвърдява, че онзи слух, кой беше се раздал, че няколко си Гарибалдови доброволци излезли на Антивари в помощ черногорцев, и кого всички почти вестници бяха потвърдили, тая парижка дописка сега казва и потвърдява, че то било една играчка австр[ийскаго] посланика в Цариград да накара В[исокая] порта да заварди по море тях места и че Порта сега узнала, че то не било истина.

Ерцеговинское възбуунение еще не се е помирило. Истина, че башибозуци и редовное турско войнство опустошиха и изгориха няколко си села, черкви и манастири, но храбрий Вукалович еще се бори юнашки с няколко си избрани юнаци. Сега се пише в някои си вестници, че той е удържал една победоносна битка над турци, от коих са паднали мъртви на бойное поле и няколко стотина ранени.

Говори се, че щяло да стане конференция в Парис за черногорски дела, но някои званични вестници опровергават това и казват, че Черна гора като независимо княжество няма нужда да подпадат нейни дела в конференции в това обстоятелство; а колко за ерцеговинско движение, то остава сама Порта да го умири.

Влашко и Богданско веке се съединява в едно княжество и княз Куза, според писменое си удължение, трябва веке да си даде оставка, а да дойде на негово място един странен княз. Някои си вестници потвърдяват, че и В[исокая] порта се е склонила за това съединение.

Австрия усилва ежедневно с войски граници си, както и Русия. Във Франца и Англия също с голямо движение стават военни приготовления. Поляшки движения си остават за сега само с общое съчувствие на цяла Западна Европа и отчасти на няколко си лица в самая Русия.

В Йонски острови стават общи движения за съединение със свободна Гърция. Протестации са дали против английское владение в тях острови. Гръцки етерии за въздвижение Византийскаго царства пак почнаха да се движат и твърде желаят да склонят на това и български народ с някакви си твърде умилни и прелестни предложения някоим знаменитим лицам.

Сръбское княжество, както е знайно, изпроводило беше в

Цариград едного от знаменитих си министров г-на Гарашанина с точни предложения за някои вътрешни поправки управления относително на находящи се турци в Белград и по други някои си места, но това извънредно посолство не е взело еще някакъв си решителен край.

По причина же на прибегающи в Сръбско княжество българи от Видинска област и от други окръжности сръбское правителство е изпроводило няколко си военни отделения в пограничния места ради удържания порядъка. При такива же граждански приплетки и движения народов навсякъде български народ е обърнал внимание си само на вероизповедний си въпрос, кой, ако не се реши по всеобщое му желание, непременно ще докара големи движения и между тойзи мирен досега народ.

ЧИТАТЕЛИ НАШИ ЗНАЯТ...

БЕЛГРАД, 29 АПРИЛ 1861 г.

Читатели наши знаят, че в Цариград се очакваха представители от разни места Българии и че неколцина от тях бяха веке достигли тамо. Притом ние бяхме известили, че В[исокая] порта е издала ираде, с кое ищеше да накара българи да се покорят духовно насила пак фенерскому патрику. От друга же страна, фермани бяха приготвени да заточат свещеноначалници ни Илариона и Авксентия. Ето днес какви известия получихме от Цариград, известия радостотворни за всеки родолюбец българин. [Следва текстът на дописката.]

Народе български!

Пример на наши цариградски братя нека служи всем и нека всеки истинен българин бъде тъй дързостен за народное нам свято дело. Тук страдай наша свята вяра, наша пресвята и премила народност! Един кривач интриганти, изрод гръкофанариоти ищат да ни потъпчат! Това е едно безчестие еще погърчиво и от най-лютая смърт. Наш въпрос е праведен и основава се на наши необорими исторически права, коих толкова славни султани са свято нам вардили, а сегашний султан Абдул

Меджид пред цял свят е наново потвърдил. Европейски же сили са емствували званично това султанско потвърдение. Никаква въоръжена сила не може употреби Порта против един цял народ, кой иска свои вероизповедни права с най-похвалний начин. Бъдете съгласни и постоянни, въпрос ни е веке решен. Гонете черни предатели из помежду си. Вие имате всяко право на това и всеки ще ви похвали ваши народни постъпки. Ваше име ще остане неизгладимо в народная ни повестност. Вис[окая] порта не може другче да постъпи, освен да удовлетвори народное праведно искане.

Учреднич[ество] Дун. лебеда

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 2 МАЙ 1861 г.

Патришки сплетни, подпомагаеми и от други някои си сили, най-после успяха да повлекат Вис[окая] порта да изпълни противозаконное и насилное дело против свещеноначалников ни. Според дописки ни от Пловдив и от Пазарджик,[1] коих по-долу обнародоваме, Пловдивский митрополит г. Паисий е грабнат ненадезби от няколко си оборъжени сегмени и силом е отведен на заточение в Атонска гора.

В Цариград же народная наша комисия се е представила пред н[егово] вис[очество] Аали паша и е искала да ѝ се даде решителен отговор за въпроса ни. Н[егово] вис[очество] е казал, че политика го изисква да идат български свещеноначалници на заточение, и показал им е султанское ираде, с кое се излага българъм да се покорят пак гръцкому патрику и да приемат ония отстъпления, кои са в него ираде назначени. Народная комисия е отговорила, че тя не може да признае едно такова нещо, защото народ не я упълномощил за подобни отстъпления, но да действува за независимо свещеноначалничество българско. После того са били дадени комисии фермани за заточения свещеноначалников ни и ѝ е било казано, че подир два дни щат се определи и мубашири, кои ще ги отведат. Народная комисия си е дала званично оставка и е изявила Порти, че тя веке не

се меси в това дело и оставя В[исокая] порта да се споразумей с народа български и да предупреди всяко движение, кое може да последова от тая Портина постъпка.

След два дни Порта е взела назад вишеречения фермани, уж че имало да поправи нещо си в тях. До 19-го априлия работа е остала дотамо. Народ навсякъде е дошъл в голямо разярение и не ще нищо да приемне от това, що ище със сила да му наложи В[исокая] порта. Народ български знай веке твърде добре, че В[исокая] порта няма никакво право, а нити може да употреби военна сила да го накара да се подчини вероизповедно гръцкому патрику, та затова ще постоянствува докрай в праведное си искане. Велики же сили, ако и да има всяка една от тях нещо си полезно себе в тойзи български въпрос, когито достигне работа в едно опасно положение, тии непременно щат взе участие не да се удовлетвори необузданая гордост фенерскаго свещенства, кое няма никакво право над българи, но да се даде народу онова, що е он имал и Хатихумаюн му наново потвърдява. Споменахме по-горе, че н[егово] в[исочество] Аали паша е казал комисии, че политика го изисквала да постъпи Порта на тойзи начин с наши свещеноначалници и с народа ни. Нека разгледаме що е тая предлагаема политика.

Ако В[исокая] порта, за да удовлетвори фенерская политика, проводи на заточение български свещеноначалници и постоянствува да накара българи насила да се подложат под духовно фанариотско робство, то е невъзможно дело и следователно нейна политика не е разумна. Шест милиона незадоволен и разярен народ в един такъв вероизповеден въпрос не ще остане хладнокръвен и мирен в такъв случай. Щом се появи и най-малкое размирие, вмешателство сил е готово, кое не ще бъде добро и полезно за Портина политика, а най-паче в тия обстоятелства, кога в цяла Европа се готвят движения, имеющи связ и сношение или, по-право да кажем, цел да разбудят възточний въпрос и да го решат веднаж завсегда. В сама Турска Европа веке съществуят движения, коих еще Порта не е успяла да примири. При такива опасни времена и обстоятелства, Портина най-добра и най-полезна политика е да удовлетвори праведное искане българскаго народа, да положи в действие Хатихумаюна и тъй да отбегне всяко едно движение и вълнение, кое непременно ще се яви в държава ѝ, именно же в Турска Европа, ако тя постъпи другче.

Ако ли же Порта мисли, че с това насилствие ще причини вероизповеден раздор и междуособно разделение в български

народ и на тойзи начин ще му разтлее единство, нека се не лъже, че това е нейна разумна политика; български народ и в религиозни раздор ако подпадне, пак ще ище онова право, кое е и досега искал, а еще повеч ще се устреми на това, като има уверение, че вмешателство сил незабавно ще се яви в помощ му. Пример пред очи му е Сирия. Най-после български народ е днес в състояние да разсъди, че за религиозни страсти не трябва да жертвува милая си народност. Как и да е, тая предполагаемая от Порта политика не е разумна и полезна политика, но разорителна и пагубна, внушена ѝ от неприятелев, кои имат особна полза в тойзи български въпрос, както сме многажди о тому писали и доказали.

Тойзи религиозен раздор, кого Порта с тая си политика иска да въведе между българи, ако успее, той ще бъде под защита на три велики сили, т. е. на католишка, протестантска и православна. Порта знай твърде добре, че всяка от тях сили е в състояние да ѝ наложи вмешателство си, когито си ще.

ВАРНЕНСКА УЧИЛИЩНА ОБЩИНА

БЕЛГРАД, 2 МАЙ 1861 г.

Имаме пред очи един член, пратен нам от варненской общини за обнародоване и подписан от 7 почтени лица: от г. Р. хаджи П. Мавридова, бр. Георгиеви, бр. Х. Попови, Д. Тонева и др., Стоенча хаджи Ивановича и от Спаса Димитрова и Костадина Димитриевича, училищни епитропи. Цел того члена е да се извести всичким българом за новосъставеная с труд и мъки българска училищна община във Варна и да се моли всеки българин по възможности си да подпомогне то народно дело. Но защото тойзи член е обнародован вече в Ц[ариградски] вестник, учредничество Д[унавскаго]лебеда, без да изброява интриги и пречки фанариотски, каквито се обично в такъв случай появяват, взема себе си за длъжност да каже няколко думи само връх то нещо отгоре.

Наши българи помнят добре в каква простотия ни беше вмъкнало фенерское духовенство, като се мъчеше и гледаше досущ да уникакви наша народност и послужи с тойзи начин

високой елинской идеи. Но то нещо вътре в България, в среде общой ни Майки, в няколко години насам след нашего възрождения изчезна вече съвсем. Има ама още някои места, дето възрождението или пред една година подипърва се е появило, или пък еще не е намерило сполука да почне свое спасително и свято извършвание. Такива места са обширная Македония, видинское окръжие и Варна, за която е сега наша реч. Важност за съвършено едно възрождение наших братии в тях местах е очевидна, затова не трябова да се пущаме в разсъждане връх то нещо отгоре. Но свята длъжност е за нас, като разбираме какво значение има разбуждание и утвърдение нашей народности по тях местах, с всеки начин да помагаме на то общонародно наше дело, защото само с това щем се усили и достигна цел си. Без да поменуваме сега за другите страни, които се нуждаят от такова подпомагане, ми щем се ограничи и спря на Варна — тойзи най-стар български град. Положение того търговскаго приморскаго града е толкова важно в наше народно дело, щото най-голяма ни грижа трябова да е да го придобием пак по праву си и да му възвърнем онова, що е било нему и в старо време принадлежало — българщината. Тии няколко наши думи, надеем се, да ги разберат добре наши българе и да ги дирнат в най-крехкото чувство — в народната горделивост, тъй че всеки да прибърза да стане участник в довършвания нашего възрождения и народнаго усилвания, да принесе сир[еч] на общий народний жертвеник, що му се от сърце откъсне, като верен син майци си.

ИЗВЕСТИЕ УЧРЕДНИЧЕСТВА ДУНАВСКАГО ЛЕБЕДА

БЕЛГРАД, 11 МАЙ 1861 г.

Наши читатели знаят, че от 1-го септемврия 1860 г. почнахме издание „Дунавскаго лебеда“ без никакво предварително приготовление за издържание на едно такова предприятие. Сама надежда наша беше на общенародное спомоществование. И наистина в разстояние на осем месеца, откак следоваме редовно, число спомоществователев достигна досега близо до 500 и всеки

ден се умножава. Но каква полза, кога това спомоществование не само че не се проплаща, както между други народи се върши, но еще продължава с месеци! От първое шестмесечие повеч от 160 # [жълтици] не ни са още платени. А от второе, кое почна от 1-го марта и досега минаха два месеца, освен от Цариград еще отнигде нищо не ни се е изпроводило. По желанию же на някои си родолюбци от Цариграда, кои имаха доброта да ни спомогнат с 50 спомоществователи проплатени за в полза учредничества, без да се вземат тии листове, ние поспешихме, та увеличихме формат листа си и почнахме да имаме и редовно превод по нещо си и на французшки език. Това всичко става без прибавление на първоназначеная годишна цена. Каква важност доби наш лист, откак почна особито да се пише в него и по нещо си на французшки, ние не щем се простира да говорим обширно о тому, само толкова казваме нашим, че той оттогава се чете от много посланици и консули, както и от няколко си европейски знаменити редакции. В отношение же народу ни и народнаго ни въпроса каква полза е принесъл тойзи лист, който сам е остал чистонароден, и това оставяме да признаят наши безпристрастни читатели, коих йезуитская пропаганда и фанариотизъм не са заразили. Излагающе настоящое известие, ние нямаме цел да похвалим лист си и да го предпоръчаме нашим българъм, защото тии са в състояние, мислим, да разсъдят сами каква важност има. Наша цел е да им известим веднаж завсегда, че на тойзи начин една такава редакция не може се обдърже и на голяма си жалост ще бъдем унуждени да престанем за време, ако наши спомоществователи не ни проводят незабавно спомоществование. Ето по-главния места, отде не ни са еще изпратили спомоществование:

От Цариград срещу 105 вестника само 40# са платени за новое шестмесечие. От Пловдив и Карлово срещу 23 вестника и за прошедшее, и за новое шестм[есечие] само 10 # са досега платени. От София срещу 10 # нищо не е платено за новое шестмесечие. Щото от тия само три места искаме само 108 # жълтици.

От Букурещ срещу 19 листа нито за миналое, нито за новое шестмесечие сме получили нещо си, т. е. 38 # жълтици ни са длъжни. От Свищов срещу 7 вест[ника], само за два сме получили 4 #, а други са неплатени. От Браила за 40 вест[ника] новое шестмесечие еще не е платено. От Галац за 20 вест[ника] новое шестмесечие еще не е платено. От Тулча срещу 23 вест[ника] само 16 # сме получили. Щото и от тия места 126 # искаме.

От Русе срещу 20 вест[ника] сме получили само 12 # (но тамо имаме счет за експедиция, що я отправят). От Шумен срещу 9 вест[ника] еще нищо. От Котел срещу 9 вестника еще нищо. От Габрово, Търново, Ловеч срещу 31 вестник. само 16 # сме получили. От тия всички места, що назначихме, се набират неплатени досега 280 # жълтици. Тъй и по други някои си места в България осталии стоят неплатени досега. При такива утеснения нека смислят наши, може ли се обдържи една редакция?...

Ние знайме, че в това най-паче обстоятелство не трябва да прекъсваме дело си, но що да сторим, кога средства не ни позволяват да продължиме?

Наши някои си българи само тлъсти хорати знаят да хортуват и да осъждат тогози и оногози, но кога доде работа за плащане, много се бавят и на някои си даже и не им се ще да платят никак си.

Учредничество Дунавск[аго] лебеда

БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС

БЕЛГРАД. 11 МАЙ 1861 г.

В проминалий брой явихме читателем си, че цариградски българи са се съпротивили около Българская черква и не са дали свещеноначалници ни да ги изпрати Порта на заточение. Това народно движение, кое е започнало от 20 априла, траяло е до 29 същаго, доде допират наши от Цариграда известия. Народ еще е стоял около черква и вардил е владици ни.

Подаденая н[егову] величеству султану жалба е потвърдена и на В[исокая] порта са ставали съвети чрезвичайни о тому. Н[егово] вис[очество] Мехмед Аали паша и н[егово] вис[очество] Риза паша са взели участие в тойзи български въпрос. На 29 априла една депутация е отишла при посланици великих сил да получи отговор на ония прошения, кои им се бяха подали. Както и да е, тойзи въпрос не може се веке продължи и трябва да вземе един конец. Народ е постоян твърдо на искане си и решен е да мре. Ако съдим истинний ход на тойзи въпрос, той е веке решен от н[егово] величество султана, но някои си от министров

ще искат еще да го преплетат, както са го досега преплитали. Надежда обаче е на н[егово] н[егово] в[исочество] в[исочество] Мехмед Аали паша и Риза паша, кои са добре разположени към български народ и отдавно еще са вземали участие да го освободят от негови тежки мъки под гръцко духовенство. Наши българи трябва еще да помнят в 1838 л. н[егово] вис[очество] Риза паша как благоволно прие тогдашни български депутати, кои бяха призвани от разни места Българии да изкажат страдания си правителству; и тогава еще н[егово] вис[очество] бе наклонен да се определят представители българскаго народа, кои завсегда се нахождат в Цариград. Но лукавая Патриаршия, ползувавша се от недостойнство тогдашних пълномощних Българии, уничтожи народное ни дело. А в 1844 н[егово] вис[очество] Мехмед Аали паша, кога покойний отец Неофит ведно с днешнаго свещеноначалника пр[еосвещени] Илариона бяха довели български тойзи същ свещен въпрос до един твърде добър степен, н[егово] вис[очество], кажа, съдействуваше най-много на това. Но и тогава гръкофанариоти изиграха рол си чрез разни сплетни, най-после ползувавши се от недостойнство народних представителев. Сега обаче обстоятелства са други и народ е веке съзрял да удържи тая борба против лукавих гръкофанариотов. Това се доказва от досегашни му разумни постъпки, откак се е вече явно почнала тая борба. Н[егово] н[егово] в[исочество] в[исочество] Мехмед Аали паша и Риза паша са самии опитни министри султанови и могат да провидят какви следствия може докара един религиозен въпрос, ако се не удовлетвори. Ние се надейме, че всичко ще се свърши в полза народу ни, ако постоянствува с това също единодушие и решимост, коих показа досега.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД. 11 МАЙ 1861 г.

Европейская политика от няколко време насам взема един мирен ход. Всички ония вълнения, кои бяха се появили и чакаше се от тях неотбежная размирица, за сега се утешават и вършат се чрез дипломатски път. Италия за сега мирува и обърнала

е внимание си на вътрешно си устройство. Между туриски и парижки кабинети живо се действува да се свърши римски въпрос по-скоро, защото колко той стои в това положение, толкова повеч размирици се появяват в обе Сицилии и французкое положение в Рим става по-затруднително. За Венеция се говори, че ще бъде отстъпена Италии на мирен начин; на това уж била посредственица Франца и Англия. За това же отстъпление ще се плати Австрии 200 милиона фр. и еще ще ѝ се додаде Босна, Ерцеговина и Турска Кроация. Маджарски емигранти в Западна Европа са се умирили за сега, защото Франца и Англия им е отказала всяка помощ за бой. По следствия того се е убил сам, казват, знаменитий маджарин Телекие в Пеща и сега маджарска диета менува и тя изисквания си, т. е. показва се по-умерена към австрийское правителство.

Омер паша е изпроводен да умири Босна и Ерцеговина и казват, че е упълномощен да им даде някакви си особни правдини. По нашему мнения тии правдини не могат да бъдат друго освен обещаное всем поданикам в Хатихумаюна. Дано поне оттамо почне изпълнение Хатихумаюна!

ПАПИЩАШКИ МИСИОНЕРИ

БЕЛГРАД, 11 МАЙ 1861 г.

Преди няколко дни бяхме обнародовали една брошура в отговор Чокърляну,[1] кой бе написал и издал една книга противо православная наша вяра, подпомогнат от горещаго йезуитина Стросмайера. Тойзи Чокърлян е изпроводен, както се известяваме, в България да впосей религиозни раздори между народу ни. Сега ни се доставиха някои си съдебни актове на немски език, кои показват какъв е человек той или по-право да кажем какъв е скот. В тия документи, кои са на немски език и от коих ние направихме само един извод, той се обвинява за протиестествено престъпление на себе си.

Нека види образован свят какви человеци приема при себе си йезуитска пропаганда. А може ли да найде и други? Кой добросъвестен человек приема в днешни век да се съчете в тая йезуитска гнусна сган? Това еще приноси най-голямо безчестие

и г-ну Стросмайеру, кой с такива человеци се е помесил и дава им средства да сеят религиозни раздори между славянам!...

Освен тия документи обнародоваме и едно окръжно писмо н[егово] св[етителство] карловачкаго патриарха, кое е издадено все против того несвестнаго Чокърляна. Ако ни допусти време, щем обнародова и самите актове на немски език.

БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 19 МАЙ 1861 г.

Всякому е веке познато с каква жива деятелност се започна наш за независимо ни свещенство въпрос от онзи знаменит ден, откогато се българи всенародно отказаха от неправедна духовна власт фенерскаго патрика и изхвърлиха му име от всички български черкви, заменивши го с име н[егово] пр[еосвещенство] Илариона, българскаго свещеноначалника. Оттогава насам българи се най-много трудиха непрестанно с многобройни от всичка България прошения, с упълномощени си представители при В[исокая] порта да докажат ч[естному] правителству исторически си необорими права и непоносимое веке угнетение фенерскаго развратнаго духовенства. Въобще български народ показа в това разстояние благородни и отечестволюбиви си чувствувания и най-после, че негова кръв не е замръзнала в жили му и не е съвсем изпиена и погълната от толковечни страдания и мъки. Това е една голяма постъпка в политичний живот и той опозна в това време истинни си съотечественици и родолюбци и даде им тутакси да разберат, че он не се находи веке в онова затъпено невежество, кога не можеше да опознае зло и добро, но всеки можеше да го поведе по воля си и да си играе с него. Еще показа как той уважава истинни си духовни пастири, народни си свещеноначалници и как е готов да пролее и кръв си за тях.

Това всичко се върши с най-голямая мъдрост, достойнство, деятелност и пожертвувание, разумява се, че доколкото му допущаха сегашни обстоятелства, но неприятелская фенерская страна, подпомогната от всички страни, успя засега не да унищожи тойзи въпрос, защото то е веке невъзможно, но само да

изпълни звярская си ярост против свещеноначалников ни и да ги отдалечи тялом от народа, като повлече някои си министри Портини да участвуват на това насилие, против султанская воля!

Не е удивително, ако тая неправедна постъпка, коя е противна не само духу настоящаго века, Хатихумаюну и началам, коих си е предложила В[исокая] порта да въведе равноправност между всем поданикам си в държаве си, не е, казваме, удивително, ако тая неправедна постъпка се изпълни при присъствие представителев в Цариград на всички велики сили, кои са емствували прочутий Хатихумаюн и са се прогласили от няколко години насам бранители народов в Турция и изпълнители въведенаго словом преобразования; защото всяка от тях се показа явно, че има своя особена полза в тойзи български въпрос, и при тая особна си полза заборави всички ония начала, коих в свое си отечество и на свои народи жарко брани!...

Допущение тога насилия над цял един народ във вероизповедни му права, кое никакво извинение не може има и кое и най-остроумная политика не може оправда, колко и да наскърби за сега чувствителни български сърца, обаче то не може да достигне онзи успех неприятелев, кого тии ожидаваха от него; напротив, български народ се еще стократно усърчи от това насилие и мързост и презрение му към гръкофенерско злобно и развратно свещенство вкорениха се веке в сърца му и ще останат вечни.

Български народ опозна явно неприятели си и никой не може веке да го лъсти, че тойзи и онзи имал благоволение към него и щял уж да му помогне! Всеки в това обстоятелство си издаде слабая страна и негова цел и намерение, кои са го карали да се меси и взема участие в тойзи български въпрос, явиха се и излязоха на бял свят! С други речи да кажем: всеки показа какъв лов е чакал да улови от българи! И въистина най-хитрии и лукавии дипломати, кога се появи такова едно насилено обстоятелство, тии не могат веке да укрият и удържат тайни си постъпки! Това и последва сега в наш въпрос.

Послушайте, мили българи! В това време ние добихме една твърде голяма наука[1] и не трябва да пропустим да се не възползуваме от нея. Сега, като веке знаеме твърде добре, че нямаме ни едного приятеля, но всеки гледа да се ползува от наша слабост и раздвоение, сега, казваме, трябва да бъдеме най-много разумни и да приемнем нужни мерки да отбиеме всички тия неприятелски удари, да съхраним целокупност народа си и с

том милая и скъпоценная си народност. Вие видяхте явно, че някои си ищат наше народоубийно раздвоение, като се потрудиха с най-голямая си мършавост да се ползуват и от ония минути, кога се ние нахождахме в най-голямое бедствие! Такива с мършави души человеци са за презиране и крайно унищожение и от тях никакво добро не трябва да се чака. Други же, кои подпомагат фенерская злоба и с том искат еще безсрамно да ни придумат, че то уж било за наша полза, тии са еще по-големи наши неприятели, защото тии ни излагат в по-голяма опасност за народное ни раздвоение, като знаят твърде добре, че подир такива постъпки оттук нататък е веке невъзможно за нас да признаеме такова едно духовенство, кое се е веке крайно отдалечило от св. духовни правила и начала и употребява всички безчестни и убийствени средства против нас, да би могло пак да ни докара под духовное си сатаническо рабско иго! За стид человечества, то еще смее да носи това име духовенство и се подиграва с Христовая свята вяра!...

Разумни мерки, коих по-горе поменахме, са да бъдем всички съгласни в предприятие си, кое сме с такава братска любов и с такова твърдо постоянство досега следвали. Ако ние бъдем докрай тъй постоянни, да не признаваме никак фенерское духовенство и да не приемаме между си ни един фенерски владика, но да ги гоним измежду си като една заразителна краста и проказа, то незабавно ние ще достигнем желание си. Ако днес някои си министри В[исокии] порти показаха тая слабост и се поведоха от пагубни съвети фанариотов и других, то утре щат се яви други, кои щат опозна, че истинний Портин интерес е: да удовлетвори праведное искане едного многобройнаго народа, а не да слуша пагубния съвети на някои си интриганти фанариоти, кои всякоги са били по званию предатели. В[исокая] порта за такъв един вероизповеден въпрос никоги не може, нито ще ѝ се допусне да употреби въоръжна сила. На това може да ви служи за пример последное приключение, в кое Порта не можа да прибегне на оръжие, но само на едно заплашване.[2] Порта е разумяла твърде добре, че ако прибегне на такива средства, тя ще се изложи в най-голяма опасност и миролюбиваго досега българскаго народа ще го докара сама до крайно отчаяние, от кое могат после да се родят големи и неизцелими за нея рани.[3]

БЪЛГАРСКИЯТ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 19 МАЙ 1861 г.

И така, противно на очакванията на всички безпристрастни хора, коварните интриги на Фенер взеха връх на министерските съвещания в Цариград — прибягна се до изпълнение на фермана за заточение на нашите свещеноначалници техни преосвещенства Иларион и Авксенти въпреки уверенията, дадени на българите, сякаш нищо не е било! Ние съжаляваме, че в този случай правителството счете, че е длъжно да покаже по-скоро двуличие, вместо искреност. Докато народът бдеше на пост за опазване на своите свещеноначалници, изречени бяха миролюбиви думи, давани бяха обещания; и когато след девет дни на постоянство народът, повярвал на обещанията, с които правителството удовлетворяваше справедливото му искане, се завърна към заниманията си, към грижите за семейството си, свещеноначалниците ни бяха вдигнати и изпратени на заточение.

И така: техни преосвещенства Иларион и Авксентий са заточени. Може ли да се вярва, че с тази мерка, без съмнение сурова, са разрешени трудностите? Може ли да се вярва, че българите ще се подчинят без протести и ще приемат като благословен хляб условията, които ще им бъдат наложени от Патриаршията на Фенер, и едно духовно иго, което ги отвращава? Историята на всички народи ни учи, че преследванията никога не са довели до друго освен до утвърждаване и засилване на мненията, които те се стремят да унищожат. Ние твърдо вярваме, че Високата порта скоро сама ще се убеди в тази историческа истина.

Високата порта, знаем, е получила хиляди дребни услуги от хората на Фенер и следователно има своите съображения да ги поддържа в нарушение правата на останалите поданици на империята. Това обаче е ставало по време, когато лукавството на тези хора още не е било известно на много хора. Днес, както сме убедени, Фенер изживя своето време. Няма повече хора в империята и вън от нея, които да не знаят, че думите Фенер и фанариотин са синоними на корупция, деградация, унижение и мошеничество. Достатъчно е днес да бъде сложен един фанариотин начело и на най-здравото предприятие, за да пропадне то напълно само от недоверието, което вдъхва това име, увенчано с обща омраза. Ако Високата порта все пак постоянствува

да държи българите под срамното духовно иго на фанариотското духовенство, ние можем отсега и напълно сигурно да ѝ предречем нови затруднения, от които тя няма да може да излезне дори и за 20 години, а и много се съмняваме дали би могла въобще да извлече за себе си някакво преимущество, защото (нека ни го позволи) ще ѝ цитираме този стих от Мери:

> По-лесно един народ се обрича да умре в кърви,
> отколкото да живее в калта...

Сведенията ни от Цариград известяват, че само неколцина са били министрите, които са решили взимането на тази жестока мярка, и че султанът не я приел. Това означава, че султанът желае повече, отколкото министрите си, да задоволи поданиците си. Но какво представлява един суверен, който не е съгласен с едно взето решение и същевременно не прави нищо, за да попречи на изпълнението му? Това е, трябва да се признае, твърде слабо утешение за поданиците и те сигурно биха използували и най-малкия повод, ако все още не се надяваха, че правителството все още може да се откаже от това решение, когато, по-добре осведомено, би съзряло катастрофалните последици, които може да последват.

Вече по цяла България народът, недоволен, се подготвя да се противопостави формално против въвеждането на така наречените отстъпки на Фенер. Навсякъде се говори, че по отношение на вероизповеданието ферманите и иродетата са и трябва да бъдат безсилни, защото не чрез сила може да се потъпква съвестта. Сега българските делегати, които се намират още в Цариград, трябва да решат и да внушат на цялата нация поведението, което би трябвало да се следва за в бъдеще, тъй като нацията има пълно доверие в техния патриотизъм!

ПРЕДАТЕЛСТВО

БЕЛГРАД, 19 МАЙ 1861 г.

Цариградский вестник, тая фенерска сегашна подлога, продължава еще безсрамно да говори и тя за български народ и за негов духовен въпрос!? Какво голямо безчувствие, какви би-

волски дебели очи! Цял народ го е веке опознал за явен предател и за народоубиец, всеки го хули и ругае, а он еще следова да блещуреви, че той бил най-искрен патриот и че негов вестник държал най-добра система! Смейте се, люде!..

Ако го попита някой си българин или другаго рода человек: „Каква е тя твоя система, що си следовал и следоваш, откак си започнал тойзи Ц[ариградски] вестник или по-право да се каже, откак си похитил това с толко трудове добиено право от господина И. Богоева? Дали се е досега явило нещо си разумно и свестно и от твое редакторско перо, кое си толкова години ненаказано мърсил? Дали си два поне реда написал досега с искрен български народен дух, или всичко, що си досега драскал и работил, е било черно предателство, лъжи и билинене с народное невинно име, сплетни между народу за пусти голи титули и за ненаситно грабителство?“ На тойзи въпрос нека народ отговори, понеже той познава всички му постъпки и негов глас е най-добър оценител.

От наша страна щем се задоволи да му кажем еще един път завсегда, каква е била негова система: от младости еще подлост и рабски безчестни поведения. А откак се е явил в народное поприще и се е застоял в Цариград, негова система до 1854 била е руски сребърни рубли и злати пол-империали, за кои си е продавал и тяло, и душа! От една страна, е лъгал руси с народное българско име, а, от друга страна, е лъстил и мамил народа с мечтайни обещания. Но тая система се свърши в 1854 л., кога излезе на свят съчинение „Истиний глас Българи“ и кога веке си отвориха и българи очи и познаха, че тии от никого не трябва веке да се надеят някоя си общенародна полза, но сами трябва да се трудят за себе си, съобразяюще се с обстоятелства и с дух века. От 1854 же система Царегр. вестника се обърна на английски лири, но тя трая твърде малко, защото английски лири са твърде хитри и мъчно могат се доби! Колко време е траяла тая система на английски лири не може се в точност определи, но може се каза, че до 1861 било е и някакво си междуцарствие на тая система! В това разстояние се явяват болести от притворност, обещания неизпълнени, от нова някоя си друга система, консулта и съвети докторски и проч. Но от 1861 се яви нова система, а тя е фенерски грошове, но тоз път твърде малко! Ето, господине Цариградскаго вестника, ваша система, позната от всички българи!...

А колко за Дунавский лебед, че ви пречи много, то вие и без да го казвате, ние го познаваме твърде добре, защото той

не държи ваша система, но си е свободен и летай по народний чист въздух. Истина, че той не струва добре, що обнародова някои си дописи, кои ви смутяват, но той не може да не открие народу си святия истина и правда: то е негова система. А и не трябва ли народ да узнай ваши добрини? Ето и сега ви поздравляват браилски родолюбиви българи с едно писъмце на гръцки език, както ви е изпроводено с време.[2] Сравнете го и вижте дали е тъй в точност обнародвано, както е вам писано? Ние не го преведохме на български, защото се надейме, че вие ще имате добрина да сторите тойзи труд, кога се подпършите да го опровергайте. Но сега могат да го четат ваши нови приятели гръкофанариоти, да видят и тии каква чест и уважение ви дават български знаменити общества.

А колко що бълнувате, че народ ни щял да падне в подозрение пред правителства, според система Дунавскаго лебеда (по вашему мъдруванию), то такива предателства ние сме привикли да слушаме! А и самое правителство вие знаете добре, че никаква чест и уважение не отдава предателям, но всякоги гледа на тях като на предатели, кои сутре могат да се обърнат и против него да бъдат такива.

Ние сме и други път писали, и сега пак повтаряме, че един человек, кой се е очернил с предателство пред един народ, той никоги не може се извини и оправда!

ЕВРОПЕЙСКА ТУРЦИЯ

БЕЛГРАД. 23 МАЙ 1861 г.

Знайно е, че в Турско съществуват две против страни; една е преобразователная, а друга стараго духа люде. Първа се е прогласила, че ище да въведе в турская държава едно всеобщо преобразование, сходно и необходимо нужно за днешни век, да би могло и турское царство да се обдържи и да остане в мирни и приятелски сношения с европейски сили, кои от няколко години насам явно почнаха да се вмесват в турски дела. Вторая страна, стараго духа турци, ищат пак да се възвърне онова старо правление и всеки мюсюлманин да върши ненаказно каквото му се поще. Тая последная страна е твърде голяма и силна,

защото се съставя от цял почти турски народ и от негово свещенство, улями. От времени изтребления яничарскаго войнства тая фанатическа страна няколко пъти се е покушавала да обори нововъведения ред правления, но правителство е всякоги успявало да уничтожи нихни покушения, като е казнило смъртия виновници и двигатели ѝ. Отоманское правителство, колко и да се е старало досега да въведе това прогласено преобразование, обаче никакви почти успехи не е могло да получи, защото владеещее племе, отде трябва да започне, е народ неподготвен за това, т. е. народ неучен и превзет от най-голямое суеверие и пустоверие и научен от толкова векове да живее от грабителства и злоупотребления, без да се постарай и той да се развие в науки, в индустрия, земеделие и търговщина. Заради тия причини в Турско никоги не са престанали убийства, грабителства и всякаго вида злоупотребления. Сега же са настали съвсем тежки времена в турское царство и суеверная страна дотолкова се е раздразнила, щото в Цариград явно се лепят книги против правителства с твърде страшни заплашвания. Това също се е творило преди изтребления еничарскаго войнства. А по разни места в Европейска Турция се скитат притворени люде, кои възбуждат фанатизм стараго духа турков и проповядат им явно, че трябва непременно да се дигнат против настоящее правителство, да го оборят пак и да въведат пак яничерство! Иначе, казват тии проповедници, нихно царство ще падне и ще се изгуби, защото ислямская вяра се тъпкала и не се изпълнявала, както прежде, кога бог им за това помагал, та завладели толкова свят! Правителство истина, че се труди да възбрани и предвари такива разорителни за него размирици, но не може да успее, както и по-горе казахме. По многи места явни разбойнически чети се скитат, убиват и грабят бедная рая, а никой не ги преследова! Ние обнародовахме по-преди една дописка от Тутракан,[1] де наши читатели видяха какво страшно убийство е станало на троица търговци българи. Сега же обнародваме една дописка от Дебра, де разбойничество вързлува ненаказно! А чудно, че и два часа близо до Цариград, в Белградски гори, една разбойническа чета вързлува повеч от един месец, убива и съблача кого срещне, а еще правителство не е успяло да улови и накаже злодейци! Нека Европа дава ноти за изпълнения Хатихумаюна, ако няма работа!...

В 32. БРОЙ ДУНАВСКАГО ЛЕБЕДА...

БЕЛГРАД. 23 МАЙ 1861 г.

В 32. брой Дунавскаго лебеда обнародовахме две дописки от Цариграда, една от 21. месеца априла, коя ни се изпроводи от Галац (в препис без име) от едно почтено и нам познато лице,[1] а друга прямо от Цариграда от 22. същаго месеца.[2] В първая дописка, както е видно, дописник напада на господина х. Николи и положително казва, че той се явил явен предател и проч. Във вторая же се казва: „В разярение си народ посети с дърво някои си от народная комисия със слово, че не действували вярно и проч." Ние, ако и да познавахме твърде добре тях лица, кои представяха толкова време народа и действуваха за въпроса си с голями си пожертвувания и трудове, не се осъдихме в такова едно смутно време, кога народ бе скочил на крак, да направиме нужния забележки върху това. Истина, че то беше наша длъжност, но ние отложихме това, като писахме незабавно в Цариград да ни се извести тая работа в подробност и ето сега сме в състояние да направим едно обширно разсъждение за тойзи предмет и да извадим истина на бял свят. Ние имаме всички почти дела комисии със званични им записки, кои показват как се е тя старала с най-голямая искреност за народное ни дело; но да се впустим сега в такива обширни разисквания нито време ни го допуща, нито му е удобний час. Сега пристои нам длъжност да се отнесем само към господина дописника и да му кажем няколко си речи.

Господине дописниче,

Една сама реч предател без доказателства не е достатъчна да обвини онова лице, противо кое се пише,[3] защото никоги един человек не може се отсъди за виноват в какво и да е дело, без да му се докаже фактум вина. Народное же в разярение му постъпване ,против г. х. Николи и против г. Хр. Тъпчилещов, и то не е факт, че са тии нещо си противонародно вършили, защото народ в разярение си може много движения да направи, без да има основание. В такива обстоятелства една лукава душа между народу може да го накара и бутне да се впусти в много работи. На това имаме тисящи примери в световная история. Ние ви молим, господине, както имахте добрина тъй усърдно да ни пишете през галашкаго си приятеля, ако сте честен человек и искрен българин, да се явите и да докажете: де и коги се е явил г. х. Николи явен предател, но да докажете дела предател-

ски, а не голи речи и препирни, кои са станали между ни. Ако ли от някоя си слабост сте си допустили да пишете на тойзи начин, кое е твърде вероятно, защото на свéта стават всякакви работи, а особито между наш еще незрял народ, в кого еще за несчастие владеят много страсти, то, ако е тъй, ние ви бихме съветовали да бъдете великодушен българин, да идете и да се помирите братски и тогава вие ще бъдете един много похвален человек. Вие, мислим, четете европейски вестници и видяли сте онова, що последова в Италия между Гарибалди и Циялдини, и какъв разумен конец му дадоха тия отечественолюбци италианци. Ние не сравняваме наши дела с техни, ние сме много далеч от тях, но все равно — добрий пример може да се вземе от всякъде.

Ние сме живяли в Бал Капан и въобще между наши българи и вземали сме и участие в някои си народни работи ведно с други лица; ние се знайме помежду си какви сме. Но в това време, кога най-много се изисква да бъдем съгласни помежду си и да действуваме еднодушно, трябваше ли да стават помежду ни такива раздори? Не гледат ли наши неприятели с четири очи да се появи такова нещо, да би могли да се ползуват от наша слабост? Тем, както и други път сме говорили, само тая надежда остава. Докогито ние бъдем съгласни помежду и действуваме с братска любов, всичко можем извърши, а щом се породят между ни такива страсти и раздори, то наша надежда е изгубена завсегда! Ни една же работа не може има добър успех без разумни предводители, а особито между един еще незрял народ. Безвластие же е лошаво нещо!

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 29 МАЙ 1861 г.

Наши читатели знаят в какво положение беше дошел свещений ни въпрос до насиленая постъпка против свещеноначалници ни и как всяк българин бе обратил внимание си на това и чакаше с най-голямое си нестърпение решение того многоважнаго за нас въпроса. Заточение свещеноначалников ни, далеч от да заплаши народа ни, напротив, даде му еще по-голямо усърче-

ние да постоянствува на праведное си искане, кое ч[естное] правителство късно или рано непременно трябва да удовлетвори.

От последния писма, коих получихме от Цариграда и коих по-долу обнародоваме, известяваме се, че народния ни пълномощни, кои от разни места България се изпратиха в Цариград, ведно с достопочтении цариградски българи непрестанно заседават и трудят се да дадат един добър и разумен ход народному ни предприятию, кого благополучний успех не ще забави да зарадва цял народ. И въистина сега векé, като се узна явно каква сила и важност има тая наша народна работа, лесно е да ѝ се даде приличний и нужний ход, да би могла да достигне на радостотворен край, стига само да се действува съгласно и с братска любов. Високая же порта, за да извини това си постъпване, кое не трябваше тъй лесно да стори в полза фанариотам, тя сега непременно ще промени начин действия си и ще ище да падне работа в съд, подир като се изпълни високое царско повеление. Също и представители великих сил, коим се подаде прошение, кое в проминалий брой обнародовахме,[1] и тии не щат остана хладнокръвни зрители на това народно всеобщо движение, но всяка от тях ще употреби приятелское си влияние да се даде един удовлетворителен конец того въпроса, а най-паче като видяха, че българи постоянствуват и не щат да знаят нити за папищаство, нити за друго що, но ищат да добият исторически си права, коих са преди 90 години имали и коих Хатихумаюн и въвеждаемое в турско царство преобразование наново им потвърдява. Великии сили еще повеч трябва да уважат права българскаго народа, като го видяха, че той се показа с най-благородни и похвални постъпки в досегашно си предприятие.

Фенерская же патрикана, като опита векé всички си средства и най-после и това, на кое имаше най-голяма си надежда, защото тя мислеше, че българи, щом видят свещеноначалници си заточени, тутакси щат се изпоплаши и щат прибягна к ней, тя, казваме, като видя че и от това нищо не излезе, сега е прибягла на други средства, от коих в други времена много пъти се е ползувала. А тии средства са да може успя да раздвои народа ни и едни да кажат, че приемат проводени от нейна страна владици, и тъй да уничтожи въпроса ни. На това тя е избрала и подкупила за орган редактора Ц[ариградскаго] вестника, человека познатаго векé за народнаго предателя,[2] и други някои си нему подобни безсъвестни и ничтожни люде. А за владици е избрала някои си нейни фенерски възпитаници, именем бъл-

гари, но телом и душом злобни и развратни фанариоти. От тях двоица са отправени, един за Враца, а други за в София.[3] Техний орган Ц[ариградски] вестник не забави да им уплете похвали по фанариотски начин с надежда даю ги предпоръчи народу. Но тежко и горко му! Той, бедний, негли мисли, че народ е веке в онова старо състояние, кога такива предателски съвети се слушаха! Български народ излезе веке от това състояние и он знай сега твърде добре що е фенерска патрикана, нейно свещенство, но било гърци, било други — все едно, стига, че е излязло от фенерски караказан. Той никоги не ще заборави свои свещеноначалници н[егово] н[егово] пр[еосвещенство] Илариона и Авксентия, кои се показаха и словом, и дѣлом добрии и истиннии негови духовни пастири и се положиха жертва за него, както и той в последния дни жертва за тях. Нихно свято име остана вкоренено в сърца народу и всяк българин го произноси днес и ще го произноси потомство му с най-голяма благоговейност. А това е едно необоримо доказателство, че български народ е съзрял веке и знай да оценява истинния служители христовия вери, а не ония, кои се ненаказано ругаят с нея и са я притворили в оръдие грабителства и развратности.

Ние много пъти сме говорили и сега пак повтаряме да напомним нашим българам, че най-голям неприятел, кой може всичко да разори помежду ни, е несъгласие и раздор, а най-голям наш приятел е съгласие, любов и единство, чрез коих можем всеки добър успех да имаме.

Не е чудно еще да се найдат и някои си стараго духа ръжди чорбаджии и гъркомани, кои да ищат да поддържат последное предприятие Патриаршии, но тии са твърде малък брой сравнително с народа и с негови истинни водители, щото тях твърде лесно можем ги изгони и навсегда изчисти изпомежду си като една заразителна болест, коя е на обща пагуба всем.

А към народнии представители, за родолюбия коих никакво съмнение нямаме, кажем, че сега е време да се покажат достойни и истинни синове майце си Българии. От тяхно достойнство зависва днес благополучие народа ни и на тях натежава най-голяма отговорност поверенаго им народнаго дела, за кое има да съди не само цял български народ днес, но и всичко му потомство!...

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 29 МАЙ 1861 г.

Както предвидихме и съобщихме на читателите си, насилственият акт, с който нашите духовни водачи бяха изпратени в заточение въпреки най-свещените права, не само че не предизвика страх и обезсърчение, което очакваха, а, напротив, засили до най-висока степен гнева, който цари сред българския народ по отношение на гръцкото духовенство, на което повече отвсякога се отказва каквото и да е признание. Така наречените отстъпки на Фенер не излъгаха никого, а и не може със заплахи да успеят да наложат повече да им се вярва.

Нашите дописки от Цариград, които поместваме по-долу, ни уведомяват, че българските представители в Цариград са се събрали на заседание, за да определят мерките, които налага настоящето положение. Решено било да се продължи с искането да бъде призната независима йерархия — в този смисъл ще бъде изготвен един меморандум, който ще бъде поднесен на Високата порта и на представителите на великите сили гаранткн.

Правителството на Високата порта, изглежда, вече е разбрало, че последната му мярка в полза на патриарха и на фанариотите се е оказала несвоевременна и че въздействието, което предизвика тя върху общественото мнение, е обратно на това, което се е очаквало. Предполага се поради това, казват, въпросът да бъде отнесен до Държавния съвет, за да го реши той по начин да не представлява повече извор на несигурност и възбуждение.

Междувременно патриархът, като се опасява не без основание, че може да изгуби плода на последната си победа, се подготвя предварително да се бори или да направи неефикасни всички мерки, които правителството би могло да вземе нататък. С помощта на няколко корумпирани българи, които е привлякъл към Фенер, той действува да предизвика разделение сред българския народ. Някои от тези хора, предатели на своя народ, са били вече изпратени като митрополити в някои епархии, за да могат да играят мизерната си роля. Народът обаче, по-осведомен днес за действителните си интереси, ги отблъсва и не иска да се чуе за тях, защото знае, че под името българи те са само злобни инструменти на фанариотското коварство. Невъз-

можно ще бъде да се стигне до каквото и да е съгласие, ако предварително не бъде дадена свобода на свещеноначалниците ни, които едно несправедливо решение изпрати в заточение. Каквото и да става, тези почитани свещеноначалници се ползуват с уважението на народа, защото той познава тяхната преданост към народните интереси. Уважавани, имената им ще минат в потомството, заобиколени с почитта и обичта на бъдещите поколения!

Българи! Да не се обезсърдчаваме! Пълни с доверие, което произтича от защитата на едно право дело, да се надяваме на успех, без да се плашим от заплахи, нито да се обезсърдчаваме от трудности. Времето наближава, тъй като представителите на великите сили, които гарантираха за християните в Турция точното и цялостно изпълнение на хатовете, отнасящи се до тях, не могат повече да търпят в Турция правото, да се погазва законът и съвестта на шест милиона потиснати християни

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 29 МАЙ 1861 г.

Преминуване императора Наполеона III и императрици му на Фонтенебло за един месец разстояние даде причина на някои си публицисти да мъдруват, че то било знак мира, а най-паче и допущение на някои си министри да преминат няколко време по летни си домове. Но, от друга страна, чрезвичайное приготовление на морская военна сила Франции дава някакво си съмнение, че това оттегляне трябва да крие някакви си тайни замисли на Наполеонова политика. Никоги, казват, Франца не е правила такива големи военни приготовления, както сега.

Сирийская работа еще не е взела конец, т. е. каква уредба трябва да се въведе и постави тамо, щото тамошнии християни да бъдат в безопасност. Едно неспоразумение владей между Франца и Англия относително бъдащаго управителя в Сирия, какъв трябва да бъде. Всяка от тия сили ище да надвладее онова, що тя предлага.

Италия, коя от няколко години насам промени ход политики и занимаваше най-много дипломатски кръг, сега пак става наново едно общо гледоточие за политическое направление ве-

ликих сил. Преди няколко дни европейски вестници бяха известили, че знаменитий министър Сардинии Кавур е твърде болен. Последни же известия донесоха жалостная вест, че той велик мъж е починал. Италия губи в него много, а Европа доходи в едно съмнение, ако може се удържа мир в тях места, защото само негова изкустна политика успя, та докара италиански работи в примирителни начин, на който бяха се оправили. Трудно ще бъде сега да се удържи мир в Италия и нейни неприятели ще ѝ смутяват много.

В Австрия владее голямо незадоволство между маджарскому народу и духове се нахождат във вълнение.

В Турско големи бедствия се явяват от ден на ден и никаква надежда не има за поправление им. Английски кабинет почна да дава съвсем друго внимание на турски работи и казано е веке решително, че положение Хатихумаюна в действие по-скоро е необходимо нужно, иначе никакво емствување не остава за Турция.

В Гърция са се появили размирици големи и свободная народна страна ище и се труди явно да отдалечи царя си Отона от престола. Англия и Франца тутакси са заплашили гърците да мируват, че иначе ще им вземат и това, що имат! Един французшки вестник говори: нека се първо научат гърци да се владеят, та че тогаз да мечтаят по-надалеч!

Във Влашко и Богданско се работи за кралевство.[1]

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 6 ЮНИ 1861 г.

Българският въпрос, който разглеждаме в колоните на нашия вестник, е чисто и изключително религиозен, както читателите ни са могли да се убедят; в него политиката няма дял. Желанието на българския народ не се простира по-далече: иска се, но се желае на всяка цена духовната свобода от гърците на Фенер и за да бъде постигнато това, няма да се отстъпи пред никакви жертви. Нека това никак да не ни учудва: чуждото иго над съвестта, което тежи над цял народ, е винаги по-трудно за понасяне от всичко друго. Затова народът съсредоточава всичките си усилия единствено върху тази точка дотогава, докато

излезне победител в борбата. Хората от Фенер знаят добре това; те знаят, че българите издигат гласа си само за да поискат независимост за своята църковна йерархия и за духовното си освобождение. Същевременно това не пречи на тези злостни клеветници да ни обвиняват пред Портата, че храним някакви задни мисли, че под завесата на религиозния въпрос искаме да завоалираме съвсем други виждания и амбиции, важни и пълни с опасност за империята. Това представлява една тактика и тъй като тази тактика им е дала възможност досега да постигат всички преимущества, които са пожелавали: господство, каймакамство, посланичество, княжество, Патриаршия и т. н., и т. н., възможно е те да не се променят дотогава, докато срещат в Портата същата благосклонност, бихме казали, почти същите слабости.

За нас, бедните отлъчени, бедни недостойни, които са изключени чрез анатемосване от щастливия кръг на избраните, ние мислим и казваме, че моралният и религиозен въпрос е и трябва да бъде за един народ това, което стои пред всичко друго. Прочее българският народ днес е убеден, че състоянието на деградация и затъпяване, в което той чезне, не се дължи ни най-малко на политическата власт, която владее над него, но единствено на духовното иго, което Фенерската патриаршия упражнява недостойно върху неговата съвест; ето защо той е решен да се отърве от него завинаги.

Изпратените в Цариград по искане на Портата пратеници от всички градове на България нямат друг начин да виждат или мислят, тъй като те са действителни и истински представители на настроенията на страната. Никога народът не е бил толкова вярно представен в своите виждания, в стремежите си, в своето единство. Събрани в Цариград, с изключение на един или двама, които от ден на ден се очакват също да пристигнат, те вече са провели няколко заседания. В първото са решили като програма за действие да връчат един меморандум само на султана. Като ще излага всички нещастия и страдания на българския народ, този меморандум ще сочи извора, от който те произтичат, както и лека, който е нужен. Главното е отделянето от Фенерската патриаршия. Ако султанът си затвори ушите за исканията на народа, то добре: тогава българският въпрос няма да остане това, което е днес; само че той ще вземе по-широки размери и ще доведе до последици, достойни за съжаление — последици, които една мъдра политика трябва да избягва, когато има властта и все още има време.[1]

В 35. БРОЙ...

БЕЛГРАД, 6 ЮНИ 1861 г.

В 35. брой бяхме направили едно пригледване върху оная дописка, коя беше ни се изпроводила през Галац и в коя се докачаше личност г-на хадж. Николая.[1] Ние призовавахме тамо господина дописника да докаже онова, що говореше, с доказателства, а не да се впуща само така с голи речи. Днес получихме едно писмо, в кое се оправдава дописник и иска прошка за това, като отдава причина на някакви си неспоразумения!... Ние не щем се простира повеч върху тойзи предмет, но толкова само казваме, че господин хадж. Николи никоги не се е показал такъв, какъвто го тамо описваха. Той всякоги е бранил с искрено сърце народное ни право и с много си пожертвувания и трудове е следовал да действува за народний ни въпрос. Нека си припомнят добре наши българи, че той сам удържа народное ни право, като не рачи никак да се съгласи с фенерское съборище. А оттогава влезе наш въпрос в ред политичен и то негово несъгласие с фанариоти биде първий български протест, званично явен пред В[исокая] порта, и народний ни глас оттогава почна да се слуша официално. Ние с том не повреждаваме никак и други наши народни представители, като говорим това за г-на хадж. Николи; и тии се показаха истинни родолюбци и трудиха се за народа, доколко им бе възможно и доколко им допущаха способности им.

ПАВЕЛ ЙОСИФ ШАФАРИК

БЕЛГРАД, 21 ЮНИ 1861 г.

Великий славист и патриарх славенской науки поминал се за жалост всему славенскому миру на 14 того след пладне.

Вечна памят и слава безсмъртному гению!

БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС

ОДЕСА. 26 ЮНИ 1861 г.

26 юния 1861

Последни известия, коих добиваме за наш свещен въпрос, от една страна, са твърде радостотворни, а, от друга страна, дават едно безпокойство всякому чувствителному родолюбцу българину. Първое, кое ни причинява радост, е че вероизповедний раздор, кого йезуитски мисионери бяха успяли да впосеят между народу ни, той веке се разора и уничтожи ако не конечно, а то поне даде му се такъв един смъртоносен удар, щото невъзможно му е веке да се възживи и да напредова. Наши читатели трябва да знаят, че всички свещени лица българи, кои имаха слабост да приемнат тая зараза уния, тии като опознаха отблизо черния йезуитски души, кои никаква друга цел нямат, освен да уничтожат святая ни вяра и угасят милая ни народност, тии,казваме, не забавиха да се завърнат в недра на майка си наша българска прадедна вяра и да изповядат общенародно пред народа ни онова, що са узнали в това малко разстояние, като се бяха сближили с тях злобни йезуити. Нека всеки види тяхно своеръчно обнародование в 4, бр. на Български книжици. Истина, че йезуитская сган не се е еще отчаяла, но що може да стори тя веке без свещени български лица? Неколцина от оставши еще заблудени българи мирски лица упорствуват с едно голямо твърдоглавие и готвят се, казват, да станат тии свещеници и да следоват започнатое от тях дело! Но с том тии оправдават всичко онова, що сме досега писали за тях, и показват, че тяхна цел не е била народна, както тии искаха да излъжат някои си простодушни българи; тии показаха, че тяхна постъпка стана нито от някое си вероизповедно убеждение, нито от някое благородно любородности чувствувание, но от особни користолюбиви мисли, от неспособности и недостойнства да могат другче да живеят и да се препитаят! Сега веке се явно доказва, че всичко онова, що се досега писа и пише в йезуитски им орган, беше и е лъжа, прелест[1] и измама. Тии неколцина заблудени българи са решили, както показват еще, да постоянствуват на тойзи вероизповеден раздор и да удържат тая гнусна зараза, ако ще би и от пет лица да бъде! Какви злобни и корави глави! Какви убийствени сърца! Такова едно решение само една черна

душа може да реши и несмислено да следова. Но всичко това на техни глави пада и за тяхно собствено разорение се върши, защото тии веке с това си твърдоглавие никакъв пристъп не могат има при български народ, а злобния йезуити, като видяха веке план си тъй смешно разоран и като станаха за похуление пред цяла Европа с тая си безумна постъпка, не щат забави и тии да им прекъсат всяко средство обдържания и да ги изгонят от помежду си.

Тогава за тях веке никаква друга надежда не остава освен крайна отчайност. Ние изпълняваме еще человеколюбива си длъжност и призоваваме ги в име народа да се оставят от това си несмислено предприятие, кое на лошав край ще ги изкара, както по-горе казахме и както и тем самим е твърде добре познато. Нека се веке не лъжат на поляшки големи обещания. Техни емигранти, кои най-много подвижиха това народопагубно за нас движение, тии са человеци отчаяни и сами не знаят що вършат!

Тая е радостотворная вест за сега, че се отървахме от една зараза, коя можеше да докара убийствений раздор между народу ни, и й дадохме тържествено смъртоносний удар на жалост хитролукавих йезуитов, кои мислеха, че имат работа като с някой си африкански див народ, и за увенчания успеха си бяха изпълнили всички почти европейски вестници с тисящи и милиони покатоличени българи! Какъв срам за тях! Каква безочливост! Самое же лице дядо Йосиф (Стоян войвода), кого отведоха в Рим и с толкова папищашко великолепие го ръкоположи святий им отец папа, има благоволное снизхождение да съобядва с безкнижника Йосифа, да го обдари богато и да възположи на него най-блистателная надежда за разпространения католицизма на възток не само между българи, но еще и между гърци (!), то знаменито лице, дядо Йосиф, с всичката си простота и глупост изигра им една такава смешна и просташка игра,[2] щото в пропагандска им история тая страница ще остане една чиста италианска пантомима, да се смей цяло потомство с папская и с кардиналская глупост, коя тии показаха в това обстоятелство! Тук се изпълни българская народна пословица „Най-хитрая лисица с два крака се улавя в клетка."

Но нека оставим всичко това настрана и да дойдем на онова, кое днес дава едно неспокойствие всякому истинному българину и на кое всинца трябва да обърнем внимание си, ако ищем да увардим народно си достолепие. Наши въобще българи знаят какви движения са станали досега, за да добиеме исторически

си вероизповедни права, т. е. независимо си свещеноначалничество; колко се е досега писало о тому, какво участие взе въобще народ ни в това и какви постъпки се направиха досега пред В[исокая] порта, както отчасти и пред великия сили. От досегашни народни действия, кои станаха явни отчасти и пред европейскому образованому свету, от сношения, коих имаха народни ни двигатели и частно многи други българи с разни знаменити лица, и най-после от великденское за свещеноначалници ни движение, от поведения Вис[окии] Порти към н[егово] преосвещенство и в самое им заточение, от всички тия, казваме, всеки благоразумен българин трябва да е разбрал и разумял каква важност има тойзи наш въпрос, какво участие взе всяка от велики сили и каква цел показаха тии, че имат в тойзи наш въпрос. С една реч да кажем, наши българи много научиха в това кратко разстояние и в техни сърца цветна веке цвят уважения и оценения к себе, кое скоро ще ги доведе в една блистателна бъдност и ще ги причисли в ред европейских народов. Но, за жалост голяма, виждаме, че народни ни представители, вместо да оценят това важно положение въпроса ни и вместо да му дадат приличное и нужное направление, тии отбраха един съвсем противен път, кой показва отсега, че някои си от тях като да са станали оръдия на една чужда политика! На това ни дава повод да мислим тъй обнародований член в 4-и брой на Български книжици, де явно се види тая чужда и народоубийствена за нас политика! Ние не можем да найдем никакво извинение за народни ни представители и да узнайме каква натежаяща беда и нужда ги е накарала да искат да прибегнат на такива низки средства, на такова едно срамотно и народопагубно спогаждане с фенерска патрикана! Ако тии мислят, че с това щат заслужи народу и изпълнят повереное им дело пристойно и съобразно с обстоятелства, то тии са излъгани на това и ние спешим да им известим от народна страна, че то нихно спогаждане не ще се приемне въобще от народа. Тии вместо да заслужат народу с такава една постъпка, за коя и никакво пълномощие нямат, щат причини между му едно ново вълнение, а може би и нов раздор, от кого само наши неприятели въобще чакат да се възползуват. Ние, неприимаеще никак реч спогаждане с Фенер, нито приемаме да влезем в разбор на ония точки, коих са написани във вишепоменатий си член. Само толкова им казваме за сега, че тии или не умяха никак да разсъдят положение въпроса ни, кое не можем си той лесно допусти, защото между им се нахождат человеци с наука и разум, или

че някои си от тях се поведоха от чужда политика, кое не ще се укрие за дълго, защото нищо тайно не остава в такива обстоятелства. Нека тии не мислят и се надеят, че щат може да убедят народа и да извинят постъпка си! Народ въобще е убеден и знай веке, че в тейзи времена общая и одобреная политика е le droit des nations = право народов, кое и самое в Турско въвеждаемо преобразование им емствува. Български народ като един особен и многочислен за себе народ в Турска Европа, не може, нити ще търпи веке да отстъпи исторически си народни права другиму. Тойзи дух се веке разви в него и нищо не може му веке препятствува да се възползува от това благовремие, кое в разстояние на много векове се е родило.

ЗАБЕЛЕЖКА УЧРЕДНИЧЕСТВА

ОДЕСА. ПРЕДИ 18 ЮЛИ 1861 г.

[Първо е даден текстът на дописката „Българските преселения в Бесарабия“.][1]

Жалко нещо е въистина да гледа человек между един народ такива заблудени человеци, каквито ги описва наш дописник! Ние за сега не можем нищо да разсъдим върху тия работи, доде не получим и други известия. За това оставяме тая дописка в отговорност дописника.

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК

БЕЛГРАД. 1 АВГУСТ 1861 г.

Увождаеще във вестнику си и особен член „Изглед на Възток“, имаме намерение във всяк брой да представяме читателем си едно кратко обозрение върху знаменити събития и върху гражданское положение всякия области Турскаго царства.

Но преди да започнем предмет си, мислим за нужно да мет-

нем един кратък поглед върху знаменития събития, кои са били първа причина дипломатическаго вмешателства Европи на Възток, и отпосле военнаго и най-после отде се е породил тойзи преплетен „Възточен въпрос", кой толкова е занимавал и има да занимава европейски свят.

Без да възлизаме по-далеч в прошедшее, ние полагаме начало „Възточнаго въпроса" собствено във време, кога Мехмед Али Египетски паша отстъпи от султанския власти и поиска да бъде независим владетел Египта. Той да би сполучил цел си, влезе в сношение с някои си от западни сили, най-паче с Франца, от коя иска не само да поддържи предприятие му нравствено, но еще да го снабди с добри военни предводители да устроят и обучат египетски войски в редовно и чинно войнство. С добри зememерци строители и работници да би можал да построи една флота (морски военни кораби), коя да може да противостои на султанская. И най-после чиновници граждански, кои да въведат в правителство му една европейска уредба правления.

Ние вземаме за начало вмешателства европейских сил в турски дела това време, защото тогава всяка от тях игра роля си, както можа, и да би едно и какво да е влияние, кое отпосле има следствия си.

От политическаго же вмешателства до въоръжнаго не се мина много. Първое въоръжено вмешателство, кое трябва да съединим с новий „Възточен въпрос", несвършен днес, започва от времени гръцкии за независимост им борби с турци, в кои европейски сили по сухо и по море се вмесиха. Всяк знай следствия того вмешателства, кое стана с явна сила западних на Възток, и съжегание турския флоти от французкия и английския[1] и после как 20 тисящи французи излязоха на Мора[2] и извършиха освобождение Гърции.[3]

Възстановление новаго кралевства в Гърция не е самое следствие на това вмешателство. Слабост Турции се откри пред света и нейно необходимо падание. Тутакси се реши и заключи едно ближно разорение и оттогава и европейски сили всяка гледа от гледоточия особнаго си интереса, иска да подпомогне или да забави, или да възбрани това събитие. От него време насам дипломатически влияния от тия точки зрения, противни едно на друго, не са престанали борба си в Цариград, едни ищаще разорение, а други съхранение.

Султан Махмуд се труди чрезвичайно много да извлече държава си от тая яма, в коя я гледаше от ден на ден повеч да потъва. Най-голямое дело, кое извърши, биде изтребление яничерев, коим отдаваше всяко препятствие преобразования в държава си и в това он показа един пример, твърде рядък на свят.

Но за нещастие следствия того свирепаго дела не удовлетвориха надежди му и турское царство подир изтребление яничерев достигна в по-голяма слабост и по-близо до разорения си. Обаче султан Махмуд, без да се обезсърчи от малкия успехи политики си, впусти се негли много широко в път преобразования и допусти във въвождание на всички европейски заведения, мислящ, че ще може по примеру Великага Петра да се сравни с образования сили Европи и да шествува напред.

Но за такова едно предприятие воля едного самаго человека не е достатъчна, ако ще би и владетел, а султан Махмуд бе сам, кой ищеше и кой работеше озбилно на възрождение държави си. После того идат договори и условия с руси, подир боя на 1828 и минувания през Балкана генерала Дибича. В тия договори и условия Русия удържаваше за себе изключителное право вмешателства във вътрешния дела Турции, Махмуд има слабост да призове руски войски в Цариград на помощ,[4] за да положи в действие някои си от планове преобразования и да удължи Мехмед Алия да му се покори, кой беше се привъзгласил веке цар Египта. Тогава европейская дипломация най-много натегна на Дивана, за да уничтожи и разтлее ония преимущества, коих Русия беше добила чрез договори си.

Смърт султан Махмуда в 1839 г., оставивши да кажем так свободно поприще на всички сплетни, на всички страсти и на всички властолюбия, докара в по-големи приплетки Турска държава и европейския сили се унуждиха да удвоят деятелност надзирателства си и върху най-малки случки в Турско. От една страна, съмняваха се дали младий и слабий наследник Махмудов ще бъде в състояние да продължава дело възрождения, започнатое от баща му, от друга же, турци, незадоволни от въвеждаемаго преобразования, роптаеха явно против правителства и трудеха се да разорат всичко онова, що беше въвел султан Махмуд в живота си относително преобразования и нових заведения.

Турское царство под такива тежки и безбройни приплетки, кои го обкръжаваха отвсякъде с общое развращение, биде спасено от двама человеци — Юсреф паша и княза С. Богориди, коим почивший султан в последни си дни бе въверил грижа държавних дел, препоръчив им сина си да му бъдат съветници и ръководители в опасний път, в кого го оставяше.

От всички сили най-добре Англия [съ]умя да се възползува

от това слабо положение и да умножи влияние си в съвети дивана; а най-паче, когато адмирал Ахмед паша побегна от Дарданели и отведе със себе си всичка турска флота, та я предаде Мехмед Алию в Египет. Англия, положивша се като спасителка Турции, трябваше да добие това високо влияние, кое [съ]умя да уварди отпосле при В[исокая] порта и за кое се мъчи всек ден да умножи еще повеч.[5]

Царствување султан Абдул Меджидово се забележи със следния знаменити събития:

1. Въоръженое вмешателство Англии, Австрии и Русии да накарат Мехмед Алия, както казахме, да влезе в длъжността си и в послушство, понеже той гордий наместник, подпомагаем от Франца, бе намислил да превземе султанское наследство и да се привъзгласи он цар турски. Това второ вмешателство, както е видно, стана за съхранение Турции, а не за разорение, както първое, и намерения Франции, ако и да бяха противни на другия сили, обаче и тии бяха съхранителни, защото тя помагаше Мехмед Алиюво предприятие с цел да възживи отоманска държава в лице едного человека, кой не само от много време бе се показал любител напредвания, но който изпълняваше и показваше блистателни успехи. Ако Франца е имала друга някоя си тайна мисъл, кое от наша страна ние не вярваме, тя не можеше да избере друго по-добро място от Египта.

Както и да е, съюзни сили наказаха тутакси Мехмед Алия, султан влезе във всички си права в Египет и отоманская флота се доведе неповредна в пристанище залива Златнаго рога.

2. Обнародование Гюлханскаго хата под название Танзимат, в кого Вис[окая] порта обещаваше равноправност пред закона всем поданикам си без изключения и им емствуваше живот, чест и имане. Внушение того хата отдава се особено знаменитому министру Рашит пашу, обнародование коего докара толкова едно голямо съчувствие пред Европа. Тая страна се числеше „Младая Турция", „преобразователная страна" и тя в царствување султан Абдул Меджида игра най-знаменитое действие.

Ако тойзи хат не бе особено в полза туркам, разумява се, че никоги не би се обнародовал на едно място, де невежество и суеверие мюсюлманскаго народа се дотолкова, щото той народ гледа на всяко ново въведение като на едно оскверне вери си и уничтожава до най-голям степен все, що не е мюсюлманско. А колко за рая си, никоги не може да се привикне да гледа на нея другче освен като на роб си, предаден му на

разположение и можещ да разполага по воля си с негова личност, с негово имане, с негов живот, както и с негова чест. Затова, повтаряме, ако тойзи хат не би приносил туркам и особито богатим притежателем и велможам веществени преимущества, не би се никак обнародовал. Кой желай да научи тия преимущества, ето ги:

В царствување на всички султани до възцарение султана Меджида, без да изключим султан Махмуд, знайно е как турский падишах имаше право да убива когото си ищеше, да укриви от министров, от велможах и от богатих притежателев и да усвоява имане им. Не минуваше ден да не последова такова едно убийство, без никакъв съд и обвинение! То са великии турци, кои съветоваха да се обнародова вишеречений хат, за да обезпечат живот и имане си, кои въистина се обезпечиха отпосле. Но колкото се относи на бедная рая, нищо решително не се е променило за тях; хат е остал едно мъртво писмо и днес еще, както и всегда, живот, чест и имание им са на разположение кръвопролитния жаждности турков.

3. Третое въоръжно вмешателство западних на Възток е без прекословия най-знаменитое събитие в царствување султан Абдул Меджида. Това трето вмешателство е такожде съхранително за Турция, обаче тойзи път вмешателство стана повеч с цел не да съхрани Турция, но да забрани руси да се установят завсегда в Подунавски княжества и Франца, както и Англия бяха твърде замаяни и смутени да узнаят какъв край ще вземе тая битка. Най-после решиха едно последно покушение и накараха Порта да обнародова Хатихумаюна, в кого се начертаха точки за едно по-обширно преобразование, за изпълнение коих емствуваха всички сили, подписавшии Парижки уговори в 1856.

Западная дипломация сека, че това само просто обещание ще бъде достатъчно да спаси Турция и как за малко време тя ще може да се причисли в ред образованих сил Европи, и заради това я приеха в европейски кръг. Обаче от 1856 тая толкова високо обещана и емствувана реформа досега еще нигде не е проникнала в области Турции и противност, коя посреща правителство в изпълнение Хатихумаюна и в самий Цариград, доказва доволно, че за да се въведе това преобразование в Турско, трябва най-напред да се преобразоват сами турци. Самое же министерство, знайно, е разделено всякоги на две противни една на друга страни, една ищаща преобразование, а друга ищаща да се възвърне пак в стари си възстановления, коя не нахожда в друго спасение освен във фанатизма мюсюлмански, кого тряб-

вало, казва тя, да възбужда, а не да угасва. Всички вънкашни чиновници и управители са противни образования, а тем е предадено да се грижат да положат в действие това мечтайно преобразование.

Всяк веке познава какво трябва да мисли за тая реформа и що трябва да чака от нея.

Еще едно голямо смущение в Турско е и съперничество влияния, кое всяка една от великих сил иска да наложи в съвети Дивана. Това съперничество е една от ония рани, кои гризят турская държава и то разтлейва всяко добро или зло решение, щото всичко отива назад.

Кримский бой отвори западним силам свободний вход в Черно море и в Дунава, разора ония преимущества и влияния, коих имаше Русия на Възток. Но въпрос за живота и обдържания турскаго царства никакъв напредък не доби. Работи подир толкова трудове и жертви остаха, както си бяха и по-преди. Спираме дотук наше кратко пригледване върху Възтока, кое направихме, за да напомним читателем си по-знаменити събития, кои постепенно са довели настоящее положение, върху коих си допустихме някои си размишления, без да искаме да ги съдим. Оттук нататък наш член ще съдържава работи настоящи от разни места Турции, кои могат да се случват и кои за несчастия всяк ден се случват, имащем же изобилие вещества върху того предмета.

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 1 АВГУСТ 1861 г.

Име българи преди няколко години не беше твърде познато в Европа. Причина тому бе, че гърци представяха всички въобще православни християни в Турска Европа под свое народно име поради вероизповедание си, кое е едно с тях. И европейци бяха се привикли на това и месеха едно с друго. Но от няколко години насам някои си по-добросъвестни в народоописание си европейски пътешественици потвърдиха, че в Турска Европа не живеят само гърци, но славянское племе е в най-голямо число. Тии потвърдиха също, че между славяни в Турска Европа

най-голямо число са българи, кои броят близо до 6 милиона души и кои не говорят гръцки, но чист славянски език.

Българский народ се отличава притом от других народов в Турска Европа по свои си особни и отлични нрави и обичаи, в кои се виждат множество твърде похвални качества. Познат е най-паче за негова честност във всички си сношения; гостоприемство, кое е една особна благодетел на Възток, изпълнява се в България в най-голямая съвършеност и българский селянин е довел земеделие до едно такова развитие, щото България е названа житница Турции. Във възбуждение же вероизповеднаго си въпроса с гърци българи показаха, че имат доста учени и родолюбци българи, кои не отстъпват другим в образована места, кога се състои чрез законен път да бранят права и полза отечества си. Тии си избраха свещеноначалници от помежду си, като отхвърлиха патришкая духовна власт; от всяка област и окръжие се изпратиха пълномощни народни представители в Цариград да изложат Вис[окии] порти народное желание и да искаѓ съвършеное изпълнение и положение в действие на ония обещания, кои се съдържават в Хатихумаюна. Но техен глас не се послуша; недостойни сплетни, измислени от неприятелев им, преодоляха при владетеля върху тяхное най-похвално и най-почитаемо поверение.

На мирния движения едного мирнаго и покорнаго народа правителство отговори с насилие и изпроводи в заточение свещеноначалници, кои народ бе си избрал и коим бе дал поверение си. Читатели помнят, че три тисящи българи, събрани в Цариград, можаха и искаха да се съпротивляват на това насилствено дело, изпълнено върху свещеноначалници им, но разумни человеци ги съветоваха и придумаха да не излизат вън от законний път. Тии показаха съвременно една голяма независимост от предразсъдия, кои хранят фанатизм, като се отговориха с една пълна немарност на патришка анатема, коя он несмислено хвърли отгоре им.

ПО СЛУЧАЮ ВЪЗЛИЗАНИЯ...

БЕЛГРАД, 1 АВГУСТ 1861 г.

По случаю възлизания на престола новаго царя[1] български народ разсъди за длъжност си да представи чрез пълномощних си в Цариград едно поздравление, кое се предаде бившему великому везирю.[2]

Пълномощнии се приеха с най-лошав начин и като ги испсува с най-грубиянски речи бивший велики везир, изпрати ги, заплашващ ги, че ще изтреби всички българи, ако не се задоволят на състояние си... Ние не казваме, че българи са близо до сирийски убийства, обаче едно такова заплашване се види накъде отива.

Пълномощнии, далеч от да се уплашат, решиха да следоват въвереное им от народа посолство с най-голямо постоянство и ако досега не се е нищо еще решително извършило, ние сме уверени, че тии, далеч от да се обезсърчат, ще бъдат еще подързостни да следоват борба си чрез законнаго пътя, за да добият всички народни права. Вис[окая] порта, повлечена от фанариотски лукавщини, проважда владици по България, коих народ с презрение гледа и гони и никак веке не ще да има сношение с фенерское гръцко духовенство. Заради тия причини в София наместание на един от тия владици даде повод на законни движения, движения, коих управител того града Хасан Тахсен паша, същий, за кого народний глас вика, че е в сношение с разбойници, кои опустошават окръстности, с въоръжна сила престана, като затвори в тъмница всекиго, кой си допусти да продума за тая работа.

От една страна, турское правителство прогласява свое невмешателство във вероизповедни дела между поданикам си християнам и за всичко що се относи на съвест, а, от друга страна, вънкашнии управители или че не знаят тия прогласения, или че не щат да ги знаят, тии се приносят съвсем противно и на онова, що е прогласено в Хатихумаюна, като че имат такова някое си повеление от страни правителства. Що трябва да мислим върху това? Че в Цариград се прогласяват пред Европа най-спасителни мерки, а в области паши и управители не са променили ни косъм от стараго си поведения. До коги убо Европа ще бъде играчка на такива дебели измами, кои стават причина на толкова сълзи и кръвопролития на милиони от бедная рая!

ИЗВЕСТИЕ

БЕЛГРАД, 1 АВГУСТ 1861 г.

Умоляват се господа спомоществователи Дунавскаго лебеда, кои не са заплатили досега спомоществование първаго и втораго шестмесечия, кое се свършва до конца августа и започва веке втора година издание му, да си заплатят по-скоричко. Ние обнародовахме няколко пъти, че всеки, кой приема тойзи вестник, трябва да го проплати, но многи от спомоществователев, ако и да приемат редовно толкова време листа ни, никак не са помислили, че са длъжни и да заплатят. Сега за последни път им напомняме да си заплатят почетно, иначе щем ги обличи пред народа. А който желай да приема вестника ни и за вторая година, т. е. от начала идущаго септемврия, умолява се да ни извести чрез надстоятели ни, като си първо проплати назначеная цена, иначе решително им казваме, че без проплата никому не ще се праща ни един лист.

Учр[едничество] Дун[авскаго] лебеда

НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 8 АВГУСТ 1861 г.

Много се е писало о тому предмету досега, а твърде малко се е извършило. Истина, че препятствия и сплетни неприятелев ни на всички наши действия подпираха разновидно и наше неполучие може се оправда донегде си в това отношение; но от когато народ избра пълномощни си за в Цариград и им въвери това общенародно дело, работа трябваше да вземе други ход и да ѝ се даде едно съвсем чисто народно направление. За нечастие обаче стана противное. От разни верни дописки се известяваме, че между народни ни представители някои си, надъхани от чужда политика или убедени тъй, или най-после уплашени, кое е най-вероятно, показали са голяма слабост в това народно посланичество, щото тии, като са склонили на някои

си точки, употребили влияние си и над други пълномощни да подпишат на това и без воля си! Ние и други път сме казали, че народни ни пълномощни не разбраха или не рачиха да разберат каква отговорност натежава на тях и днес пред народа, и в бъдъщност пред потомства. При том им бяхме казали, че народ не им е дал такова едно пълномощие да го унижат и да разорят негова най-свята бъдъщност; но в случай като им се откаже народная просба, да дадат последное си писмено изложение В[исокия] порти и представителем великих сил и тъй да се завърнат с чисто лице между народу, да го усърдчат с постоянство да не приема ни един от Фенер проводен владика. Тии знаят добре, че едно всеобщо постоянство ще докара желаемий успех въпроса ни и че Вис[окая] порта с всички си заплашвания не може, нито ще ѝ се допусти да употреби сила против съвести цялаго народа.

Уловивши тойзи противонароден път от пълномощних, извиняющи се и мъдрували, че тии сторили това, защото се убояли, че ако остане тъй нерешен въпрос ни, народ щял да се разстрои и можало би уния да напредова! Но това не е добро размислено от тях и ето защо: когато народ ти избра за пълномощни и им ввери такова едно дело, ще каже, че той е имал пълно доверие на тях, иначе не би ги избрал. А когато народ има на тях такова едно поверение, то несъмнено, че и в бъдъщност ще има еще повеч, а най-паче като види, че тии действително се показаха народни человеци и действуваха по негово поверие и желание. Какво разстройство или каква уния можеше да проникне между народу, като се възвърнеха тии на тойзи начин между му? А не видяха ли тии какъв конец взе тя уния и че всички почнаха да се ругаят с нея. Той е вече повреден в ума си, който мисли, че в България ще се въведе тая папищашка зараза! Какви лица остаха веке в тая сбирщина? Человеци, съвсем изгубени от света, кои заслужиха общое поругание и презрение не само от цял български народ, но и от всички други народи, между коим се чу тая йезуитска комедия, коя се изигра за смях на тях и на светия им отец! Може ли да бъде по-голямо похуление на света в религиозно отношение от това, що се случи с хитролукави йезуити?...

Ние и за последни път отправяме реч си към народни пълномощници и им казваме: да додат в съзнание и да поправят постъпка си, защото с народни работи не се тъй лесно разполага и сетнина е зла. Тая работа, като е дошла дотук, не ще падне веке долу. Народ не ще приемне никак това, що са тии сами

решили. Той както избра тях за пълномощни, може да ги измени и да си избере други и да следова дело си. Народное право трябва да се добие. Век го изисква!

ТЪЙ КАТО...

БЕЛГРАД. 15 АВГУСТ 1861 г.

Тъй като някои преценихa като преувеличение това, което изнесохме относно крайностите от всякакъв род, които си позволяват да вършат спахиите по отношение на раята, за посегателствата върху семейната чест и накрай за безбройните притеснения, които съсипват нещастните българи; и тъй като тези съмнения намериха място дори в част от немския печат, ние смятаме, че е наш дълг, за да се освободим от отговорност в това отношение, да дадем тук извадка от най-добрата книга, която е въобще писана върху Европейска Турция — труд на г-н Сиприен Робер, и ще стане явно, че нашите преценки са дори по-слаби от действителността.

Използуваме този повод, за да оборим мнението, което са създали неприятелите на нашия народ, че българите били един груб, невеж и склонен най-вече към безгрижие и мързел народ.

Нашите читатели могат да прочетат тази статия без недоверие, тъй като тя не е писана от наша ръка и с това вече се явява безпристрастна.

[Следва извадка от книгата на Сиприен Робер „Славяните в Турция“.]

СЪДЪРЖАНИЕ ТОГО ИЗЛОЖЕНИЯ...

БЕЛГРАД. 15 АВГУСТ 1861 г.

Съдържание того изложения е извод от съчинения знаменитаго пътешественика по България г. Киприяна Роберта. То е напечатано в 1844 г. под надслов Les Slaves de la Turquie = Славяни

в Турска Европа. Ние направихме тойзи извод не за наши българи, защото тем е познато всичко, що описва г-н Киприян Роберт за тях, т. е. нихен живот и нихно положение, но за ония господиновци европейци, а най-паче немци, кои, не познаваяще наш народ или по друга някоя си цел, пишат и ни клеветят, както им скимне. Затова и не го превеждаме на български, но оставяме го само на французшки език, да видят как един безпристрастен учен французин описва България, а не както тии блещуревят.

Истина, че и в него описание оскъдяват много работи, но то по крайне мере може се взе за по-пълно и по-искрено от других. На български език имаме нещо си описано в първая част Показалеца, издадена в 1859 л. и то е самая истина за български обичаи, обряди и живот им. А колко за народний дух, писано е также нещо си в първая част Горскаго пътника, издадена в 1857 л. в забележки му. Но от малко време насам български народ напредова доволно, а особито сега в настоящее време за свещений си въпрос показа се, че и в него съществуе чувство народности и че той умей да представи и да брани исторически си права по законен път, ако и да му препятствуваха толкова вътрешни и вънкашни неприятели.

БЪЛГАРСКИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ В ЦАРИГРАД И НАРОДНИЙ НИ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 15 АВГУСТ 1861 г.

Подир многото хортуване, мухавене и мърдане насам-нататък, нашите господиновци представители я извършиха най-после!...

В 10-ий брой на Български книжици видим един твърде дълъг член, заливосан и подмазан в оная чужда и убийствена за наш народ политика. Членът носи наслов „Извършеното от представителите“. Нека видим какво са извършили представителите.

Съчинителът, или по-добре да кажем съчинителите на тойзи фенерско-православен член се напрягат да залъжат български народ и да го придумат, че представителите му, като им се отказало и отхвърлило енергически (!?) от императорското правителство, че не е възможно да се даде българъм независимо свещеноначалничество, тии господиновци, ако и да не са имали за друго пълномощие, обаче подир това заплашване, решили сами и уловили друг път, по когото по тяхното мъдруване българите се били изравнявали с гърците! И тъй като направили едно изложение, подписали го и предали го Вис[окии] порти и извършили го! Ние, преди да дойдем в разгледване на това изравнение с гърците, ще попитаме господиновци представители следния: Вие като сами казвате, че нямате друго пълномощие, освен за независима йерархия да предложите от страни народа Вис[окии] порти, как смеяхте от ваши си глави да правите работи в име народа и да разполагате с въпроса му тъй по воля си? Ако сте били искрени и народни человеци, вие бяхте длъжни да попитате народа и ако той ви дадеше пълномощие си и за това, както ви даде за независима йерархия, тогава да съставяхте изложения, да ги обнародовахте и предлагахте за общое разсъждение и одобрение цялаго народа и най-после да ги подписвахте и подавахте! Сега вие като не направихте ни едно от тия, но сами писахте и сами мъдрувахте, ще каже, че вие не вършихте народно дело, но свое собствено и то остава за вас и на ваша отговорност. Всяка една народна явна работа, когато се върши тайно и от няколко само лица, то значи, че в нея има интриги, сплетни и особни користни мисли, иначе, като е тя явна на цял свят, не би се вършила тайно! Ние знайме и познаваме твърде добре коя ръка се помеси и иска да разори това народно дело и какъв ход има това изравнение с гърците. Тя тайна ръка всякоги е искала и иска да останат работи по прежному и в лице фенерскаго патрика да се удържи status quo православия; затова и нейни агенти се помесиха в това наше народно дело и тии повлекоха някои си от представителев и накараха ги да постъпят на тойзи начин. Но нека се не лъжат тии господиновци, че са сполучили на това. Не, не! Народа никоги не ще приемне това, що са тии извършили и то, както и по-горе казахме, ще остане само тяхно и на тяхна отговорност. Той ще протестува противо тая им постъпка и ще отнеме от нея помесеное без доизволение му име негово и ще следова да бъде постоян в праведно си искане, както и досега е бил. Между българите има разумни родолюбци да им докажат, че с тая постъпка на представителите тии губят исторически си права и сами се обвързват и подчиняват гръкам завсегда. Някои си от господиновци представители са доста учени человеци и могат да размислят по-зрело о тому.

Знайно е, че българи, откак са се покръстили, имали са непрестанна борба с гръцкоѐ духовенство, кое е искало всякоги да ги владей и подчини под свое духовно иго. Българите, доде са имали сила, никоги не са търпяли такова едно понижение, но всегда са имали независимо си свещеноначалничество и били са в това отношение съвсем отделни от гръков. А в падение си, при такива тежки обстоятелства, пак са го увардили допреди един век, както е всекиму известно. Гърците, ползувавше се от сплетни и клевети в най-размирни времена, уборили са българское свещеноначалничество и насила са държели народа в духовно си робство, но народ никоги не е самоволно признал нихна власт над себе, но всякоги е задържавал това си свято право и чакал е удобно време да отхвърли това наложено му гръцко духовенство от себе си. Нигде не се находи никакъв общенароден писмен акт да е български народ някогаж признал патришкая духовна власт над себе! Затова и в тия времена, като се възбуди и в него народний дух и се поизмениха ония тежки обстоятелства, кои не му даваха да помръдне, той не загуби време да поиска от надлежная власт ония похитени му от гръцкое духовенство исторически права, а най-паче като във въвождаемая в турско царство реформа, тия негови права се званично в Хатихумаюна наново дават и потвърдяват. Нашите умни представители не можаха ли толкова да размислят, че с тойзи си акт, кого са тия от народна страна подписали и подали, уничтожават веке и убиват завсегда исторически ни святи права, като самоволно с подписи признават гръцкия патрик за пастир себе? Пастир като е гръцки патрик над тях, значи, че тии са негови овци и той може да ги стриже и дои, както си ще! Не е ли тази една народоубийствена постъпка от страни представителев? В какво притеснение дойдоха тии досега и прибягнаха на това? А и ако бяха дошли в най-голямо притеснение, пак не трябваше тъй да постъпят и да искат да зачернят цял народ! Тии бяха едни прости народни посланици, да предложат само пред В[исокая] порта народное общо искане и ако В[исокая] порта не им одобреше, да се завърнат всяк отдето е дошел, та народа знаеше после що да прави. Ако тии тъй постъпеха, щеше ли В[исокая] порта да ги накаже или да им стори нещо? Не знаят ли турская реч: „Илчие завалѝ олмас“.[1] Та и ако пострадаяха нещо си за народа, тии трябваше с радост да го претърпят, че то щеше да им принесе чест и слава. Не можаха ли да се ползуват от примера на нашите истиннолюбци свещеноначалници, коих име завсегда ще остане прославено и уважаемо

в наша народна история? Ако най-после тии са били страхливи человеци и не са щели да се излагат в опасност, то тии не е трябвало да приемат тая народна мисия, но да са се отказали еще отначала, а не да жертвуват на тойзи начин исторически ни народни права! Между шест милиона народ щяха да се намерят други да се изберат и да извършат онова, що им народ поръчал и въверил, а не онова, що им се е от други вдъхнало.

Сега нека кажем за това смешно изравнение с гърците, което тии предлагат в тойзи член.

Първо тии като признават фенерския патрик за пастир себе, ще каже, че тии му са стадо. А между овчара и овцете няма никаква равност. Овчара може всякоги да продава овцете, да ги стриже и дои и най-после да ги коли! С други речи: патрика ще е господар на българите, а тии негови слуги с подписи обвързани, щото той ще разполага с тях, както си ще! А как е постъпвал с тях от един век насам и как постъпи в последни времена и еще днес постъпва, то е знайно.

Ето как започва мъдруването си писателът на тойзи член: „Първото предложение обявлява, че български народ е от паството на цариградский патриарх и иска право за българите да участвуват в избирането му според многочислеността си.“ Всяк истин българин види, че няма по-голямо понижение от това за българското народно достолепие, подир толкова старания и викове и подир като афореса фенерски патрик цял български народ, издействува с предателство и клевети, та се проводиха на заточение свещеноначалници ни и еще днес не престава със сила да проважда по България владици развратни и най-безчестнаго поведения, има ли, казваме, от това по-голямо еще понижение за българите, да искат представителите да ги подчинят пак под паството на фенерския патрик, кого тии отхвърлиха, и да искат да участвуват в избирането му? Нека всяк благоразумен българин размисли това добре и ако му допусти българското му народно честолюбие и чест, нека се съгласи с тия представители! После казва съчинителът на това изравнение: „Второто и третото предложение искат половината на митрополитите в синодът да са българи, кои ще да присъствуват в синодът, да съставляват еще с други толкова членове българи, избрани помежду миряните, един български съвет, който да разглежда и да оправя българските работи.“ По-горе казва, че българите искали да участвуват в избирането на патрика според многочислеността си и с това тии се били изравнявали с гърците, а тук казва, че в синода фенерски искали да имат

половината само митрополити българи! Като българите са пет пъти повеч от гърците, както е всекому известно, защо да бъдат наполовина в синода? Чудно изравнение с гърците! Кого седим да залъгваме? Деца ли?

Подир като размъдрува пунктовете един по един, съчинител пристъпва с един витийски уж победителен тон и казва: „Нека си сега позволим да попитаме онези наши братя, които, незадоволени от многозначителността(!) на тези пунктове, се би еще искали независима йерархия, с какво нещо ще да е по-важно придобиването на тая йерархия, отколкото потвърдението на гореречените предложения.“ На тия глупости никакъв отговор не трябва. Само един, който е пил татул или е ял старото биле, той си допуща да пише на тойзи начин! Най-после се отпуща и една друга глупост: че изпълнението на тия пунктове приготовлявало и едно обсебване на патриаршеский трон от българите! Мълчете! Да не чуят гърците, че ще се разсърдят!...

Ей, български народе! Това са извършили твоите представители и трябва да ги посрещнеш с песни, с ликове и с цветя, както някогаш твоите праотци са посрещали великаго Симеона, кога се е възвръщал победоносец от Цариград!...

Това обнародоват Българските книжици и казват, че всичко се извършило! А ето наш цариградски дописник, кой познава добре работите там, що пише. [Следва текст на дописката от 5 август 1861.]

ОТ ДРУГА ЖЕ ЕДНА ДОПИСКА...

БЕЛГРАД. 15 АВГУСТ 1861 г.

От друга же една дописка се известяваме, че сливненци два пъти досега писали представителю си, че ако би да си е дал някъде си подписа несъобразно с поверените му пълномощия, с нож да си изстърже подписа и да се завърне. Същото щяло да се заповяда и шумненскому представителю. Ето сливненци показаха един най-добър пример, че тии не търпят да се подиграват с тяхни пълномощия! Това ще последова и от всички други градове, защото български народ не се оставя веке тъй лесно да се подиграва тойзи и онзи с негови народни работи по воля си.

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД. 15 АВГУСТ 1861 г.

Нека всяка община изпрати такъв един протест до нас и ние щем го обнародова на няколко си европейски езици и щем го разпръсна, де е нужно.

Учр[едничество]

ЗАБЕЛЕЖКА УЧРЕДНИЧЕСТВА

БЕЛГРАД. 15 АВГУСТ 1861 г.

Ние имаме и други известия върху тойзи предмет как е станал. Истина, че царское повеление и инструкции към руск[ите] консули са: никого да не мамят, но ако се някои си появат самоволно да ищат да идат в Русия, първо да им съобщат да си изпратят депутати да видят назначения места, да им се съобщат условия и тъй, като се завърнат и разкажат народу, тогава който ище и желай самоволно да иде, като се разчете и си изплати турскому правителству онова, що е длъжен. А във Видин такова нещо не е станало, както сме и ние о тому известни. Видинский убо консул пада под голяма отговорност, защото тии бедни българи не са задоволни от земята, коя им се дава, а за условия нито им е нещо си казано и тии ще ищат всички да се върнат. А защо пък господство му да пристъпи високое царско повеление? Негово величество император иска да направи милост бедним, а не да стане причина еще на по-голяма бедност! Ако тии българи бяха изпратили депутати си и тъй бяха се преселили, тогава, разумява се, че отговорност разорения им падаше само върху тях и никой нямаше що да каже върху това преселение. Видинский консул се извинява, че паша не допустил да идат депутати! А как успя г-н консул да напише и изпроводи толкова челяди досега? Не му ли и на това нещо си възпрепятствува видинский паша? Тии са празни извинения! Ние познаваме добре турски работи.

ГРЪЦКА ЗЕМЯ

БЕЛГРАД, 15 АВГУСТ 1861 г.

От няколко време насам, по следствию съзаклятия против настоящее правителство, затворени са в тъмници много знаменити лица военни и граждански чиновници. Три месеци досега наближават, откак са запрени, но никак съд еще не е изследован о ним. Народ, и въобще свободная названа страна роптае против тая правителствена постъпка, но никой го не слуша! Баварская стара политика,[1] коя толкова зло е нанесла Гърции, пак е преодоляла там днес и всичко се върши против конституцияльное им уж правление![2] Финанция им, коя никоги не е била в добро състояние, сега най-много страдае и находи се в едно твърде жалостно положение. Но при всички тия бедности свободни гърци еще не могат да дойдат в съжаление и да опознаят де се нахождат! Старая им гордост и ветровни им мисли не могат еще да изчезнат от глави им и да внидат и тии в правий път преобразования си. Тии, вместо да се трудят да придобият съчувствие и любов съседних си народов, с кои имат твърде ближни и тесни сношения и от коих имат най-голяма нужда, тии, напротив, от ден на ден ги изстудяват повече и привлачат едно отстранение и мързост по себе си от нихна страна. Тяхна история, писана с един увеличен и баснословен начин, като им внушавала и внушава, че всичко, що са сторили и вършили техни праотци, било славно и непорочно, а всичко, що сторили други народи, било варварско и лошаво, тии еще и до днес все с такива мечти са напоени и мислят, че и днес еще в такова положение се нахождат относително към други народи! Колко са заблудени, беднии, на това! Във вестник „Αθηνᾶ“, в 2999 бр., видим писано следное: „Четирма учители народнаго великаго училища (Куручешме в Цариград) г-н Юв. Филалит, Харилаос, г-н Й. Фотиадис и г-н Калифрон дали прошение попечителству просвещения в Турско и оплакали се, че колкото книги доходили в Турско от Гръцко, всички били пълни развратности κακοηθείας и противни вери и турска политика, тии искали да им се допусти да напишат и напечатат в разстояние на 12 години всички учебни книги, нужни за училища по Турско. Правителство им дозволило и дало им царско ираде за това.“

Върху това отгоре поменатий вестник „Ἀθηνᾶ“ казва с едно жалостно възклицание: ἄλλος βουλγαρικός ἤ μάλλον καταστρεπ-

τικός διάβολος т. е. другий български или паче разорителен враг! Всеки благоразумен человек види оттука каква злоба имат гърци против българи! Че фанариотски гърци родом учители ги клеветили пред турское правителство и щели да пишат и печатат учебни книги за в Турско, какво сношение имат българи на това и що им са тии криви! Какво зло или какво разорение им са направили досега българи? Или че познаха да учат матерний си език и да изследват свои си старини? Всички гръцки вестници до вчера еще викаха против българи и толкова безобразности писаха относително на свещений им въпрос; защитяваха фенерское съборище и в сената си даже имаха заседания о тому, а сега любезни им братя фанариоти публично пишат и казват, че техни книги били пълни развратности и проч., искат дозволение да ги не пущат веке в Турско! Каква несъобразна противност! Ами де остана голямая им идея и ония злати мечти и надежди? Освен това фанариоти са издействували от Високая порта ферман да издават два вестника на гръцки език, от коих един ще се занимава изключително за патришки им работи, а другий да опровергава всичко онова, що се пише върху Турско в свободна им Гърция! Ἄλλος βουλγαρικός σατανᾶς — други български сатан!

Нека се огледат свободни гърци хубаво в братя си фанариоти и да престанат веке да се месят в наши български работи, защото, освен като не могат веке да направят нищо, губят и твърде много. Тии разбират добре що им говорим! Нека отворят новая си история и да видят в щом и колко им са заслужили българи!... Ние против тях нямаме никаква злоба и нити ненавист, но когато тии нападат тъй безобразно на нас, и ние не ще търпим, а най-паче когито тии работят на разорение народности ни!...

ИЗВЕСТИЕ

БЕЛГРАД, 22 АВГУСТ 1861 г.

Преди една година издаде се едно съчинение в Белград под наслов „Няколко речи о Асеню първому и проч.“ в 3000 екземпляра за полза учредничества Дунавскаго лебеда. В него време се нахождаше в Белград някой си Стефан Гидиков, сливненец,

кой беше дошел да моли да му се помогне за една година да се приготви в науки си и да постъпи в Московский университет, де беше се измолило от негово императорско величество царя Александра да се приемат на царски разноски десет българи, между коим беше причислен и вишепоменатий Стефан Гидиков. Издател вишереченаго съчинения, като гледаше того Гидикова, че се показва толкова усърден за наука, а еще и родолюбец, увери се, та му ввери 2025 ек[земпляра] „Асеня“ и 988 картини, портрет и битки Асеня и като го снабди с нужния разноски до Свищов, заплати подвоз и му направи облекло, защото беше окъсан от бедности, изпроводи го да иде да продаде вишеказани книги по България, а именно да се оправи в Узунджовский панаир, защото беше по него време, и като ги изпродаде всички или половина им, да се завърне в Белград и да му се дадат в награда 100 дуката да иде да продължава науки си в Одеса. Що направи Гидиков? Безчестие и най-голяма неблагодарност към оная милостива ръка, коя толкова добро беше му сторила в Одеса![2] Той като се скита цяла една година бог зна де и за какви работи, най-после прибягва при мръсния унияти в Цариград, прибежище разбойников и най-развратних на свят людей, без да даде никакъв отчет за тия книги, що е сторил с тях! Разноски за тия книги с ликове и всичко бяха станали 300 дук[ата], заемнати от браилски родолюбиви българи. А цена беше се определила по една рубла или най-после по 15 гроша. Всичко това се изгубва от того безчестнаго и неблагодарнаго человека, кой най-после нахожда прибежище при мръсния унияти, кои го подстригли и изпратили в Галиция на едно йезуитско калугерско бесовище да учи йезуитизъм и да се върне в България да лъже свят! От други же един приятел се известихме, че по разни места той бил оставил книги, а именно в Сливен 660, в Търново 200, у г-н Янаки Попович и в Пловдив 298 у г-на Данова. Затова се умолява сливенска почетна община да стори добрина, та да вземе тия 660 книги в Сливен, както и ония, що са остали в Търново и в Пловдив, и да ги задържи до второ известие. А за труда ѝ се подаряват 50 от тия книги. Също се умоляват и други господиновци, коим тойзи неверник е оставил книги или ликове, да ни известят о тому и да не признават веке него за притежател. С идущий брой щем обнародова и списък де колко книги е оставил. Нека види свят какви безчестни человеци приема йезуитская сган в Цариград.

Учредничество Дунавскаго лебеда

„БЪЛГАРСКИТЕ КНИЖИЦИ“ И РЕДАКТОРА ИМ БУРМОВ [1]

БЕЛГРАД, 22 АВГУСТ 1861 г.

Откак е възприел урежданието на „Българските книжици“ г-н Бурмов, това уж народно наречено съчинение вземало е досега разновидни шарове. Днес го гледаш под богословское було да разпространява суеверие и пустоверие до такъв степен, щото да се отвращава читателю да прочете писания в него! Сутра го гледаш уж под булото народности да защитява нещо си народните ползи, но с такъв един глуп и неразсъден начин, щото человеку се догнусява да гледа такива мисли, писани върху българските работи. Във всеки му брой се виждат неопростими противоречия! Вчера що е писал уредник му, сутре го опровергава сам! Онова, що е представил народу за полезно и е излял всичка си богословска мъдрост да го докаже за такова, това същото сам го напада и вика до бога против него! От това всичко какво се заключава! То се явно разбира: че уредникът на „Българските книжици“ няма и нито се придържа от едно само постоянно начало в предприятие си, но движи се като едно бездушно оръдие и по воля движещих го издава ту приятни, ту неприятни гласове! Днес ако се срещне с някои си и му вдъхнат нещо си за българския въпрос, той, изтуплен от тях внушения, обнародва ги в „Български си книжици“, като прибави и нещо си от свое мъдруване. Сутре се срещне с други, кои му напълнят глава с различни от вчерашните мисли, той с възторг ги обнародва и тях, като заборави що е писал вчера!

Едно време той, превзет от суеверия и пустоверия, не даваше нито реч да се спомене за българско независимо свещенство и противу гръкофанариотская духовна власт! Отподире же, като дойде в Цариград и видя, че имало и другий свят, по-учен и по-развит от него, той почна да брани български въпрос и да вика колкото си може противу гръкофанариотское духовенство и във време народнаго движения, кога щяха да заточат свещеноначалници ни, той се показа твърде разпален българин и взе голямо участие. Но отпосле глава му се пак изпълни другче и той почна да мисли за спогаждане словом, а делом подчинение фенерскому патрику и съборище му и почна да представя бъдещая велика черкова славна и блестяща! Но тутакси пак обърна колата и почна да хъска назад и изкриви! Да би узнали читатели

ни, че това всичко, що казахме за редактора на „Българските книжици“, е тъй истинно, препоръчаме им последните два бройове, т. е. десети и единайсти, на „Българските книжици“ и нека разгледат внимателно члена „Извършеното от представителите“ и члена „Прочитаме във Византис“, та да видят какви противоречия съдържават тии два члена само! В първия член българите влизат в паството на фенерския патрик, признават го за пастир и глава над себе. Българите чрез Бурмовите пунктове ставали едно и изравнявали се с гърците! Патрика ставал българин и Патриаршията се обсебвала от българите!... Най-после тейзи пунктове, по Бурмову мъдруванию, били еще по-добри, по-многозначителни и по-полезни от една независима за българите йераршия! А във втория си член господин Бурмов си запретнал лакът и пуща огнени и отровни стрели против патрика, против духовенство му и против все, що е фенерско! Патриаршия се назвава от него „фина-ерска, мерзост запустения и вертеп на ужасни злодеи: светокрадци и антихристи“; какво неизвинимо за Бурмова противсловие! И то от един брой до други и за една само седмица... Но то не е чудно за редактора на „Българските книжици“, защото ние казахме какъв е той: свирка, кой както я надуе, такваз свирня и свири! Но нека го попитаме малко по-другче: „Господине! Вие като знаехте фенерската патриаршия и духовенството ѝ какви са и употребявате всичките лошави прилагателни имена в тойзи член (11 брой на „Българ. книж[ици]“), да ги представите народу, как смеихте вие да подчинявате народа на фина-ерската патриаршия, на мерзостта запустения, на вертепът на ужасните злодеи, светокрадци и антихристи? И еще да изравнявате българския народ с такива человеци? Това ни един българин не го приема и то остава за редактора на „Българските книжици“ и за ония, от коих се той води и поучава. В 10-и брой на „Българските книжици“ господин редактор Бурмов се оплаква и против една дописка, коя се обнародва в 42. бр. „Дун[авскаго] лебеда“, подписана от Браилската община.[1] Той казва, че тя се изразила рязко против „Българските книжици“ и дето казала, че общо незадоволство се явило против тях, и то му домъчняло! Браилските българи, като истинни родолюбци, казаха открито самата истина; защото тии гледат на българските работи от едно чисто българско гледоточие и нямат нужда от никого върху това отгоре да седят да се подмилкват и подлагат. Тии са показали досега няколко пъти делом, че в жили им тече чиста българска народна кръв и че никоя чужда политика не е в състояние да им я омърси!

Най-после от наша страна ние казваме в заключение господину Бурмову да си избере една от тия: или да бъде българин чист и да следва да пише по български народен дух, или да се причисли при униятите, при протестантите, при фанариотите, за да го знаеме какво начало има, а не тъй да меси от всичко и да не му се узнава какъв е! Всеки человек трябва да има едно постоянно начало, а особито един редактор и какъв еще редактор? На „Българските книжици“, повременно, а сега понеделно списание на българската книжнина!...

ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ И НАРОДНИЙ НИ ВЪПРОС

БЕЛГРАД. 22 АВГУСТ 1861 г.

Две главни погрешки учиниха представителите, кои докараха несполучието въпроса ни засега и забавата му за в бъдъщност. Първа е, че тия намесиха в тази работа человеци, кои служат другим, унуждени от службата, в коя за несчастие са постъпили. Втора е, дето учиниха последная низка и противонародна постъпка, без да имат някое си пълномощие от народа, но от свои си глави тъй напълнени от других. Нека разгледаме по-обширно какво зло принесе народу всяка една от тия погрешки представителев.

Всяк знай отколкото се е досега писало, че западните, кои ищеха да въведат религиозний раздор между българскому народу, правеха го, защото мислеха и бяха убедени, че българите според единоверието с русите, т. е. според православието си, привързани са Русии и че тя има едно твърде голямо влияние над тях! Чрез религиознаго раздора западнии ищеха да унищожат това мнимо руско влияние в България. Тии бяха убедили и В[исокая] порта, коя и до днес в това постоянствува, да подпомогне религиозний раздор, както се и тя делом показа благоволяюща и помагающа на ония няколко си отцепници и несмислени българи словом, а делом продадени телеса. Ние видяхме, че тя при другия им даде и патришки берат в име заблуденаго простака соколскаго калугера Йосифа. Всичките йезуитски органи викаха и клеветеха български народ, че това негово движение за независимо им свещеноначалство било под-

бутнато и водено от Русия! Това се пишеше, говореше и знаеше еще преди да се изберат представителите и да се изпратят в Цариград. Тии господиновци като книжевни и политици человеци не трябваше ли да размислят първо в какво положение се нахожда тойзи народен въпрос и с какви противни страни имат да вършат работа? Каква убо работа имаха тии с чужди агенти, сношение им с коих докарваше подозрение върху народний ни въпрос, за кого тии бяха изпратени? Но тии ще кажат, че ние ако сме имали сношения с тях, кой е можал да узнай? О! При толкова униятски предатели може ли оста нещо си тайно? Портата знай твърде добре, че в тойзи народен въпрос най-напред се намеси г-н Рачински, проводен нарочно за това от Русия, и той като не можа нищо да извърши, отреди се най-после пловдивский руски подконсул г-н Найден Геров, и то в най-знаменитое време, когато тойзи въпрос взе веке един значителен ход и трябваше да вземе един край! Всеки знай, че господин Найден няма друга никаква работа в Цариград освен тая. Но в това българский народ не е крив, нити може му се приписа заради това, че негово движение е от руска страна. Западни знаят твърде добре, както и В[исокая] порта, че във всяко едно такова движение могат да се нахождат и человеци отстрани, кои да искат да се възползуват според хода на политика си. От колкото е досега писано и доказано върху тойзи въпрос и на български, и на французшки език, всеки трябва да е проумял от какви причини и от кого се движи той, щото е излишно да повтаряме пак работи, толкова пъти писани. Българина веке не ще да търпи гръкофенерское духовно иго. Той ище исторически си права чрез законнаго пътя и доде ги не сполучи, няма да мирува!

Ето с първая си погрешка какво направиха представителите. Хвърлиха народа ни в едно подозрение пред западните сили и пред В[исокая] порта, че в неговий свещен въпрос играй някоя си руска политика! Затова и правителствений орган Journal de Constantinople явно почна да напада на представителите и да показва делата им. Ние, като пишем тъй, не сме съгласни на всичко, щото пише поменатий журнал върху това, но само в онова, що казва, че имало между представителите и чужди агенти да се месят. Но пак повтаряме, че върху народа нищо не пада от това!

От втората погрешка, коя представителите учиниха без никакво от народа пълномощие, произлезе, та Патриаршия, узнавша слабост им, отхвърли с презрение предложените от тях ниски пунктове и почна чрез органите си да се ругае с тях! Предста-

вителите, като знаеха каква вещественa пагуба произлази за гръцкото духовенство от тойзи български въпрос, тии трябваше да разсъдят и да бъдат уверени, че то ще употреби всичките си възможни средства да го уничтожи и че само едно силно постоянство общенародно може да преодолей над всичките фенерски сплетни и лукавщини. Затова тии не трябваше никак да показват слабост в тая работа и еще вън от народното пълномощие! Но всичко това пада върху представителите и остава на тяхна отговорност и за тяхна сметка, а народ си остава неповинен и неговите исторически права остават святи завсегда. Той ще си постоянствува, доде си ги получи подпълно, и никоги не ще търпи да подпадне наново под гръкофенерское духовно иго, кое той тържествено отхвърли от себе си завсегда!

УНИЯТА СЕ СКИТА

БЕЛГРАД, 22 АВГУСТ 1861 г.

Унията, като я погребаха в Цариград с разбегването на патрика им соколский юнак[1] и с ония свещени лица, коих бяха примамили злобните йезуити, сега осталите подлоги се скитат по България, а именно в Одрин и в Казанлък, де се трудят пак да я възживят! Тии бълнуват и мечтаят с черкови и училища! А отрепката им и Куриер д'Ориан се укресват, че унията напредвала в България и всичко ишло успешно! Ние ще им кажем нашим познатая поговорка „Посмали манго, посмали!" Това напредване ще се обърне на ония мечтателни милиони българи, кои бяха се покатоличили според европейските вестници и после внезапу, с едно бягане Соколскаго, изчезнаха като от гръм и изгубиха се, бедните, от лице земи! Каква пагуба за католицизма!... В Казанлък надеждата им е на поп Станча. Читателите трябва да помнят, че бяхме обнародовали за това цвете поп Станчо. Той е родом от Сливен, человек безчестнаго поведения, и сливненци, като не можаха да го търпят в града си, изпъдиха го нощем за прелюбодейство! Той намери прибежище в Пловдив при познатий гонител български Чокала.[2] Сега, като излезе тая уния прибежище всех злодеев, разбойников и развратних, той се прилепи тамо. Ето на какъв человек си облягат надеждите

да възживи в Казанлък унията им! Но и казанлъчани, ако са человеци с разум и с честност, трябва да изгонят такива зарази от града си, защото им приноси голямо безчестие!

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 22 АВГУСТ 1861 г.

Италианское движение, както е знайно, даде един други съвсем ход на европейская политика. От него време право народов почна да находи защита и подкрепление при двете велики сили в Европа, т. е. Франца и Англия, кои делом показаха това в италианская за свобода им борба и провъзгласи се веке от тях право невмешателства, когато един народ се бори с мъчители си за свобода. Италианская борба, както е знайно, увенча се с най-силни успехи, но решителен край не ѝ се даде. Причина того беше Рим, кой трябваше да бъде столица италианскаго новаго царства. Знайно е еще, че Рим се удържа и удържава от французшки войски при всички противни отношения от страни папа и двора му към Франца и към самая Наполеонова личност. Това беше една загадка и за дипломатски свят: защо Наполеон подир толкова жертви за Италия възпира увенчание успеха ѝ, а най-паче в такова едно важно положение, кога почва бурбонская страна навсякъде да прави противни движения и да находи прибежище в самая папска столица, завардена от Наполеонови войски! Това занимаваше доволно дипломатски свят и много се писа о тому. Най-после се открива сега, че тука се таило друго нещо. Франца, както е знайно, подир спомагателний си поход в Италия не забави да се възползува с присъединение на Ница и Савоя, а сега желай и работи да ѝ се даде и Сардиния, та че тогава да оттегли войски си от Рим, кой да стане столица италианскаго царства, а папу да се даде остров Елба или друго някое си място, да оплаква там последни дни живота си!

Тая французшка политика не иде в полза Англии, та затова пишат, че тя изпратила флота си под Неапол с цел да противодействува на това. Видещем дипломатское перо ще ли може да примири и това, или ще достигне работа на бой. Политика е такова едно нещо, нищо се не върши без особна полза! Ав-

стрийски работи стоят в едно неприятно положение относително с маджари и със славянски народи. В Русия се появяват разни вълнения от страни народа, кой е почувствувал веке малко нещо, че трябва да живее и той малко по-свободно, а поляци са една неизцелима язва за Русия! В Турско владее едно общо незадоволствие между поданикам народам, а в Ерцеговина, както е знайно, работа е в бой. Черна Гора и тя е готова за бой и ище нещо си от Турция. Сръбско же княжество иска на всяк начин да му се дадат политически му права подпълно според султански хатихумаюни. Тая година е еще по-приплетена от проминалая и види се, че ще избухне страшен бой!

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК

БЕЛГРАД, 28 АВГУСТ 1861 г.

В преминали броеве вестника си описахме вкратце общий ход на турски работи и доказахме, че тии никаква промяна не са взели, но от ден на ден по-зле отиват. Страдания же бедних подаников християн, далеч от да се облажат, достигват до един веке непоносен степен, а най-паче ежедневни кръвопролития, изпълняеми от явно ходящих разбойников!

Ние казахме в един брой вестника си, че това разбойническо беснило в Турско е нихна стара политика да съкрушават на тойзи начин народнаго духа, убивающи явно по-първи и по-развити человеци, старейшини и търговци от всякаго града и села. Да не би мислили някои си защитници Турции, че ние говорим тъй безосновно и без доказателства, щем метна първо един кратък поглед върху тая турска стара кръвопролитна политика, как е започнала тя из начала, и после ще дойдем до сегашни времена и щем изчисли няколко си от по-знаменити българи, кои са убити от турков по ходу на тая пъклена им политика!

Кръвопролитная битка във време нападения турков в Европа е държала няколко си години и османская победа на по-голяма част от тях места не е могла да се утвърди другче освен с условия, дадени от тогашни султани, покорившим се славянам. Минавшее турско войнство от Азия не е било толкова доволно,

сравнително с покорени народи, щото да може навсегда да ги удържи в поданство си, заради кое тогашни султани непрестанно са доводили множество пълчища от цяла Азия, доде се е простирала нихна власт, и пущали са ги като бесни кръвожаждущи вълци между покорившим се народам, а най-паче по равния места, кои всички почти с нападение бяха се превзели от турков и жители им съвършено бяха обезоръжени. Тии орди и банди са се скитали непрестанно по завладения места и убивали, съблачали и горили цели градове и села, обезчестяли женски пол, заробвали млади девици и момчета и отвеждали са ги в Азия. От тях многи са вземали най-хубави девици християнки, потурчали са ги насила и заселвали са се по най-добри и най-плодоносни места в Турска Европа и ставали са всегдашни мъчители бедним християнам поданикам. Най-страшни от тия разбойнически орди са били делибашии — луди глави — и тии са съставляли многобройна конница, и нихен оджак беше се удържал до 1828 г., кога веке с Одрински мир изчезнаха. Тии, като струваха всички лошавини, коих една зверска само душа може си допусти, най-после биеха и мъчеха бедни християни да им заплатят и дишхакъ — платка за зъби им, що са дъвкали да ядат. Освен тия разбойнически пълчища имало и множество други чети, съставени от капасъзи — человеци без служба — и тии са ходили непрестанно между безоръжному народу и беснували са ненаказно. А в по-последни времена се е явило и кърджалийское названо тяло, кое се е умножавало и до 20 000 люде, и тя сган е траяла близо до 20 години. Всеки може си въобрази какви злини са нанесли тии кръвопийци бедним поданим християнам и в какво положение е трябвало да додат тии. Многи, кои са могли да успеят, прибягнали са в странни места, а най-паче във Влашко и Богданско, в Бесарабия от по-после и в сама Русия, както и в Австрия.

От 1828 л., като отслабва съвсем Турское царство и почнаха европейски сили повелително веке да се месят в турски дела и да изяват една бъдаща защита християнам в Турско, оттогава веке истина, че такива орди и банди не дохождат от Азия, но турская стара кръвопролитна политика относително поданикам християнам никак не се е еще и до днес променила. Тя си все следова по старому с изменение лиц и начина. Азиатски орди и банди се заменуват от румелийски арнаути и от сами редовни войски под име качаци — побегши от войнства. Тии се пущат от време на време между безоръжному народу, рая, и до днес изпълняват безчеловечни кръвопролития, грабителства и без-

честия пред европейския велики сили, прогласивши се защитници поданих в Турция християн и бранители целокупности Турции! Освен того във всеки град местни турци всякоги съставят такива разбойнически банди и пият кръв бедних подаников. Въобще же турския сегмени и кърсердари, кои са поставени уж от страни правителства да удържат мир и спокойствие земи, тии сами са разбойници и съдружници разбойников.

Ето и имена на по-знаменити българи, убити явно по ходу на тая кръвопролитна турска политика, и то в най-последни времена.

В Загора турци убиха сред града хаджи Нача чорбаджи, защото се беше малко повъздигнал и ищеше да брани народа от ежедневния угнетения и злоупотребления турков. В Карлово (област Пловдивска) убиха родолюбиваго Божка чорбаджи, все за тая причина сутрин, като отиваше в черкова. Подир няколко же време (в 1850) убиха знаменитаго търговца Христа Пулиоглу, карловца, тоже сред пладне, в едно турско село близо до Пловдив. А тая година уловиха брата му Никола Пулиоглу трийсе арнаути и зеха му 150 хиляди гроша, що е имал със себе си, и поведоха го заробен със себе си, ищащи 10 оки злато за откупа му! В 1855 убиха сред Търново знаменитаго родолюбца хаджи Минча, нараниха и съпруга му няколко си пак арнаути, турнати от търновски беюве, кои управляват царски работи в Търновски съвет. В същая година убиха Юванча и хадж. Сава, чорбаджии в Севлиево, област Търновска.

Всички тия убийства се изпълниха явно и вътре в най-знаменити градища и турское правителство не обърна никакво внимание върху това. Трудно е да изчисли человек всички убийства, що са станали от няколко години само насам. Тии невинни жертви турскаго свирепства се качват на няколко си тисящи души, а откак е стъпил турски крак в Европа, на няколко си милиони! Образованая и християнская Европа познава отчасти твърде добре всичко това, що пишем, защото в последни времена и доволни европейци бидоха жертва и поругание турскаго зверства, а най-паче англичани, но еще не престава да мисли, че турци могат да се преобразят сходно по духу настоящего века. Ето и наши последни дописки върху турския разбойничества и убийства, кои се по настоящему чинят по разни места в България.

БЪЛГАРСКИЙ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 28 АВГУСТ 1861 г.

Според последните известия, коих добихме от Цариград, нашите представители се готвят да се завърнат в България. Отоманская порта еще никакъв отговор не им е дала, но залъгва ги с реч „Сизин ишиниз гюрюню иору!“[1] Чудни са нашите представители. Ние от толкова време им сме казали, че това всичко е за тях една ласкателна политика и че тяхна длъжност е да протестуват от народна страна съобразно с пълномощие си и тъй да се завърнат всяк, отде е дошел, като увардят на тойзи начин и народное достолепие, и своя лична чест и покажат, че тии въистина са действували като чисти и истинни българи.

Засега няма друго, що да се стори, освен тая постъпка, а време ще покаже за в бъдъщност що трябва да правим. Други народи, кои за по-големи работи имаха и имат толкова разпри със завладетели си и като не се удовлетвори праведно им желание тойзи път, най-после избраха и като се въоръжиха с братска любов, съгласие и постоянство, решиха се да следват и искат исторически си свети права, коих късно или рано непременно ще добият.

Ние сме много пъти писали, че В[исокая] порта не може, нито ще ѝ се допусти да употреби въоръжна ръка за тойзи наш вероизповеден въпрос. От какво убо трябва да се боим и да не постоянствуваме за правото си? Защо да слушаме тогоз и оногоз, кои ищат да си играят с нас според особната си политика? Ние сме народ многоброен и доста веке развит в народност си, защо да бъдем като мъртви оръдия другим, че онова, щото ние праведно ищем от владетеля си, тем не било поносило? Не стига ли толкова години, що сме им били играчка, но и сега в тойзи век, кога веке и наш народ се посвести, да следоваме да бъдем такива? Наша правдина не може веке да остане затъпкана, трябва да излезе на бял свят!...

ЗАБЕЛЕЖКА УЧРЕДНИЧЕСТВА

БЕЛГРАД, 6 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

В 46. брой вестника си обнародвахме и друго писмо от Браила върху това народоубийствено преселение в Русия на видинските българи. Тамо видяха читатели ни с какъв начин са измамени тия простодушни българи от видинский консул и неговите подкупници, т. е. с клетви на еванґелието с кръстове и големи лъжливи обещания, и че тии българи, като се договедили, искали да се върнат назад от Браила, но галашкий консул дошел и повелел тутакси да оттеглят корабите сред Дунава и поставили стражи да не пущат никого при тях. От това же писмо видим, че това също се върши и сега и тии бедни българи еще в пътя станали роби! Ей, окаяни вие видински българи! Отсега станахте като африканските черни робове, при коим не пропущат никого притежатели им, кога ги носят, както вас сега, в кораби, натоварени от Африка, да ги продават по света. Когито това преселение става с искреност от руска страна и с добра воля от излъганите видински българи, защо толкова строгост и вардене да не ги приближи никой, даже и самите им роднини? Тъй ли се преселят другите народи? Това ли е международното право върху преселението? И еще де? Сред Европа!

Досега не сме говорили във вестника си за това убийствено за народа ни преселение, защото никоги не се надеяхме Русия да достигне до такава една крайност, Русия, коя всякоги е прогласявала явно и званично, че ище доброто на българите, както и на всичките в Турско славяни и православни християни, но сега веке сме принудени от свята си народна длъжност да кажем общенародно с каква цел и с какви сплетни става това преселение.

Русия ищеше да очисти Къръм и други си места от татарите, защото ѝ се показаха неверни в последний Кримски бой; но съвременно ѝ трябваше и да насели тях места с други народ, а особено със славянски работлив и земеделец. Тя тутакси метна поглед си на незащитните българи, де хища ѝ бе готова и наверна. Но за това трябваше доизволение от В[исокая] порта, кое не беше лесно нещо. Руските агенти, между коим се нахождат и българи явни и тайни, почнаха да работят чрез някои си прости попове, да обещават работи големи и да дават и пари количества. Работа почна най-напред от Видинска област, защото тамошни жители са остали много прости и невежи и не

бяха виждали русите отблизо, нито бяха се преселяли в Русия, както другите, и да бягат пак пламенни в отечеството си. Поповете, като заклеха старейшини по селата в евангелието и подкупиха някои си от по-първите им, предложиха им прошение да го подпишат, без да знаят, бедните, що е писано в него, защото са всички безкнижници. Това прошение се изпрати в Цариград чрез консула Видински и представи на Министерството иностранних дел, кога беше Али паша министър инос[транних] дел, а Къбръзли велики везир. Тук се работи много, доде се убеди турското правителство, или по-право да кажем, Къбръзли паша. Главното предложение, кое го убеди, беше, че тии видински българи са немирни според съседството си и границите на Сърбия и нихното оттамо отдалечение, а наместение от татари ще бъде полезно за Турция. Къбръзли се склони и фермани се дадоха не само за Видинската област, но и за други места, а именно за София, Битоля, Тулча и проч. Къбръзли тук направи две главни погрешки: първо, че не проводи една комисия на мястото, да се увери дали това прошение, кое му се подаде, е истина от народа всеобщо направено и с какъв начин; второ, той не може или не рачи да размисли, че турската хазна ще изгуби завсегда няколко си милиона грошове, коих добиваше от работливата рая, и че мързеливите татари никоги не ще бъдат в полза правителства, а най-паче в тия времена. Как и да е, тук се вършиха много тайни работи!

Руските агенти се скитаха и скитат еще по всичка България за това преселение, но освен във Видинска област и в Тулча отнигде другаде еще не са успели да измамят бедните българи. Ние сме в състояние да обнародоваме и няколко си писма върху това отгоре и вземаме всичка отговорност върху си, ако ще би и смърт ради милаго си народа. По-добре предпочитаме да докажем народу си в каква пропаст ищат да го хвърлят руските агенти и нека пострадаиме ние, а не да пропадне цял народ и да го водят като африкански роб!

А вие, мили братя българи! Не слушайте руските агенти, тии ви мамят и лъжат за ползата си. Преселението е за вас смърт, за чадата ви убийство, а за отечество ни разорение! Никой не ще ви похвали за такава една низка постъпка, но всичкий свят ще ви укори и ще се ругае с вас като с человеци, недостойни да увардят бащино си мило огнище, кое ваши славни праотци юнашки добили, бранили и вам в свято наследие оставили. Ако ви е дотегнало от мъки, и на тях доде веке време да се свършат, стига вие да бъдете благоразумни!...

Г[еорги] С[тойков] Р[аковски]

ПОГЛЕД НА ИЗТОК

БЕЛГРАД. 13 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

Никога хоризонтът на Изток не е бил толкова мрачен, както след възшествието на султан Абдул Азис. Не че искаме да отречем добрите намерения или интелигентността на новия падишах, но, уви, какво може да направи и най-добрият лекар в света пред един грохнал, гангренясал старец, нападнат отведнаж от двадесет болести. Такъва е днес Турската империя!

Без да говорим за кабинетните интриги за постове, които се развиват тук много повече, отколкото в който и да е европейски двор, на която и страна да се обърне правителството, то не среща друго, освен затруднения, непреодолими препятствия, смущения и зад тях една страшна пропаст! Остри политически разногласия, безредие на финансите, религиозни размирици и смутове сред християните от различни изповедания, фанатични вълнения сред мохамеданите, които смятат, че е дошел моментът да изтребят всички гяури, организирано на широка основа разбойничество, разпространяло се от Средиземно море до Дунава и накрай и над всичко — въстание в провинциите, което изисква употребата на 40 000 армия от редовни войски и военна ескадра от десятки кораби! Тези, които познават Турция, няма да ни обвинят, че търсим да рисуваме мрачна картина; обратно, те ще намерят, уверени сме, че в изброяването, което направихме на раните, които разяждат тази империя, ние сме останали даже под истината. Ние не сме говорили за насилствената обмяна на банкнотите срещу монети, обмяна, която причинява навсякъде най-големи недоволства, като може да се очаква, че може би ще предизвика и друго нещо. Знае се в страната, че правителството няма намерение да изтегли покъсно тези банкноти и че дори и понастоящем обществените каси ги приемат със загуба от 30 процента.

Ние не говорихме за преселването на българи в Русия, преселване, което по размерите, които придобива от ден на ден, заплашва да превърне в кратко време България в обширна пустиня. Защото не може да се мисли, че нещастните татари, които се довеждат от Крим, така да се каже, за да населят отново страната, могат въобще някога да заместят успешно работливото население, на което безнаказано узурпират имотите. Тези хубави полета, които българинът е обработвал от векове и е превърнал в плодородни земи дори до върховете на планините,

ще бъдат покрити само от бурени, както са трите четвърти от земите на Турция. Ние не сме говорили за открито изявяваната от молдо-власите тенденция да не плащат повече трибута и да се обявят за независими по отношение на Турция, тъй като цял свят знае това и молдо-власите вече показаха, че знаят да постигат това, което искат. Накрай ние не сме говорили за общото незадоволство на сърбите поради отказа на Портата да задоволи справедливите искания на този народ, който иска само точното изпълнение на договорите и ферманите, които са били дадени на Сърбия. В тези фермани пише, че всички турци, установили се в Сърбия вън от крепостите, трябва да продадат своето имущество и да напуснат страната. Един срок от шест години даже бил даден, за да се улесни изгодна продажба за недвижимостите от страна на турците, които трябваше да емигрират. И въпреки това ето вече 30 години са минали и не само че турците не са напуснали Сърбия, не само че не са продали имотите си, но Портата в крещящо противоречие със собствените си фермани е забранила изрично на всички турски поданици, живеещи в Сърбия, да продават недвижимостите си, така че дори някой турчин и да е имал действително намерение да се установи вън от Сърбия, това е станало невъзможно за него вследствие на тези произволни и тиранични мерки за едни, несправедливи и нелоялни за други, дразнещи и оскърбителни за всички.

И така, навсякъде основателни причини за недоволство, навсякъде справедливо разгневени духове, безсилни в нетърпението си; те искат чрез мерки, към които прибягва всеки народ, доведен до отчаяние, да сложат най-сетне край на този хаос от мизерия, на този дълъг спектакъл на сърцераздирателна болка, на отчаяние и оскотяване. Такава е ужасната картина, която представлява днес Турция. Турците го знаят също добре и даже по-добре от нас, но вместо да се натъжават, те изпитват само ярост и непрекъснато растяща омраза към християните, които те потискат по всички начини, като ги обвиняват, че са единствената причина за всички злини, които са сполетели империята.

Същевременно те са достатъчно хитри, тези мюсюлмани, за да прикриват своята ярост и отчаяние от очите на Европа; те се преструват, че не виждат нито една от опасностите, които заплашват империята с неизбежна разруха. „Оставете ни да действуваме — казват те на европейските сили, — оставете ни да действуваме и ние бързо ще сложим край на тези затруд-

нения, които вие ни сочите като разяждащи рани, способни да ни унищожат."

Да, наистина Европа ги оставя да действуват, когато потискат, когато убиват, когато грабят и отдават на плячкосване цели области; нека Европа ги остави да действуват свободно, нека тя не им досажда с протести или да им пречи с интервенции, както при Геда, както в Сирия. Нека ги оставят да проведат една Вартоломеева нощ за приблизително 15-те милиона християни и те ще бъдат след това достатъчно силни да преодолеят всички пречки; ние ще видим след това да разцъфти златно време в тези области, оросени с кръвта на 15 милиона жертви и осеяни с техните кости.

И за съжаление Европа ги слуша и всъщност ги оставя да действуват. Нещо повече, една част от Европа дори ги подпомага, за да могат да извършат това масово убийство. Турците се чувствуват твърде слаби в европейските си провинции, за да предприемат замислената Вартоломеева нощ, защото тази мисъл — нека сме убедени в това — се таи в сърцето на всеки мюсюлманин без изключение, ето защо те докарват от Крим няколкостотин хиляди татари, които настаняват в различни области на България на мястото на християните, които те задължават по един или друг начин да емигрират другаде.

От друга страна, наша кореспонденция от Виена, която може да бъде прочетена тук по-долу, ни известява, че австрийското правителство е дало инструкции на губернатора на Далмация фелдмаршал-лейтенант барон Мамула строго да наблюдава границите на Черна гора и Херцеговина, „и в случай че победени от турците, въстаниците биха минали тези граници, да ги отблъсват със сила". Това значи да ги отхвърлят към неприятеля. Тази заповед ни изглежда твърде варварска и много противна на човешкото право, за да можем да повярваме изцяло. Всичко, което фелдмаршал-лейтенантът може да направи, в случай че въстаниците преминат границите, е да ги обезоръжи и като съюзник на Турция да ги интернира на известно разстояние от турската територия. Както и да е, с тази заплаха и с корабите си, които обикалят по протежение на бреговете на Албания, Австрия става морално отговорна за избиванията, които няма да закъснеят да станат, ако Омер паша победи въстанието.

Що се касае до другите сили, ние само ще отбележим, че при подобни обстоятелства, когато се касае за избиване на цял народ, мълчанието е самото то вече съучастничество.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 13 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

Допреди няколко време общое внимание политическаго света все към Италия бе обърнато и оттамо се чакаше едно всеобщо движение в Европа. Капрерский гонак,[1] както е знайно, с клетва бе се обещал да помогне маджарам и полякам и първий удар се готвеше за Австрия. Но Кавуровая политика преодоля над тези мисли и планове и преустанови ги за време, доде се въведе нужная вътрешна уредба в италианское ново царство и доде се то малко нещо подхрабри, щото успешно да може да сполучи великое си предприятие. То време, както се показва, веке наближава и приуготовления големи стават.

Някои си прозорливи политици говореха, че във време мирнаго положения Италии ще се възбуди Възточний въпрос и той ще занимай озбилно дипломатский кръг за време или може даже и да се реши. И въистина видяхме, че то последова, т. е. явиха се Горчакови ноти, кои с едно просто пътешествие великаго везира се уничтожиха. След това видяхме, че Франца, даже и Австрия дадоха и тии ноти, че трябвало Хатихумаюн да влезе в живот, иначе съществувание турскаго царства е в опасност. Всички тия дипломатски писма на нищо не помогнаха. Народ, угнетен до крайности от турскаго свирепства, почна да мисли и се увери, че от такива ноти и писма никаква помощ няма за него. Храбрии ерцеговци първи дръзнаха да докажат дипломатскому свету, че тии съществуят на свят и не щат веке скотски да търпят такова едно поругание человечества от страни мъчителев турков. Черногорци, цвят и слава цялаго славянства, не търпяха никак да оставят свои съседни братя ерцеговци без помощи и тутакси издадоха от планина си юнашкий глас. Европейска дипломация не забави да притече и тамо и да се потруди с перо да примири размирие. Но при всички нейни старания работа достигна до сабя. Турция употреби всички си възможни средства и едва можа да съсредоточи до 30 000 войска редовна под предводителство потурнака Омера; черногорци же от своя страна имат до 16 000 юнака на оръжие и чакат с неустрашимост турци първи да ги нападнат и тъй да им покажат, че граховски юнаци[2] еще са живи! Една черногорска победа, прилична на граховская, ще свърши и с Ерцеговина, и Босна! Тук играе една голяма бъдъщност за угнетения тия места

от турков. Ако ли же счастие помогне Омеру да победи отчасти Черна гора, то и с това не ще се свърши Портино желание, защото тогава най-паче има да се появат работи други, кои ще докарат еще по-големи приплетки. Как и да е, Възточний въпрос както в 1854 започна от Черна Гора, де пак все Омер беше от турска страна, и сега пак оттамо започва. Но разлика оттогава и сега е, че европейски сили всички бяха съгласни противо сама една, коя заплашваше Турция, а сега всички са съгласни, че Турция не може веке да съществуе под това си направление и трябва един път завсегда да се даде край на тойзи Възточен въпрос.

НАШ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 13 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

Последните писма от Цариград ни известяват, че представителите един по един си отходили. Порта же никакво решение не е дала еще върху техните точки. Има много да се говори върху тия народни представители, но като хора недостойни що се показаха, оставяме ги настрани, само толкова казваме, че доде беше първата комисия, работа се вършеше по-народно, т. е. тии знаеха само едно народно всеобщо желание — независимо свещенство, — и ведно с незаборавените свещеноначалници показаха се достойни за народното ни име. А откак се намесиха гладници и неопитни человеци в тази работа и поискаха някои си от свои си глави да вършат противонародни работи, а някои си по внушение других, станаха поругание на гръцката патрикана и сега един по един се измъкват и си отиват! Тии негли мислеха, че народа ще зяпне в техни уста и ще приемне всичко, щото тии извършат! Но то не излезе тъй, тии времена веке минали и за българския народ! Ето славни софийци как се отзивават и какъв пример показват на другите си мили братя. Нашът въпрос нищо друго не може го реши освен едно твърдо постоянство. Казали сме многажди, че В[исокая] порта не може да употреби никаква сила да наложи вероизповедни работи на един цял народ, тии времена минаха и за нея веке. Когато въобще българский народ не приема ни един от Фенер проводен

владика и не дава една парица на тия светокрадци, какво ще сторят тии? Ето решението на въпроса ни. С един цял народ не се играе лесно. Глас народа, гнев божий!

А колко за Българските книжици, що иска редактор им и движещи го да мъдрува еще с точките си и да казва, че Дунавский лебед губил много пред народа с това си направление, ние оставяме сам народ да реши кое ще последова. Ето славните софийци че незабавно си дадоха мнението общенародно, като протестуваха връх тая постъпка представителев. Тук не ще логика, коя киевский богослов иска! Върху тойзи наш въпрос логиката стои в сърцата на народа, кой веке никак не ще да признай фенерский патрик над себе си, а нито пък да има някакви си вероизповедни сношения с тия проклети фанариоти и с техни защитници. Стига толковечно угнетение от страни того развратнаго духовенства. Стига толкова едно морно търпение. Ние сме народ, а не подлоги фенерски и московски. Под какво направление и под какво внушение се издават от няколко време насам Българските книжици, то е веке знайно от ония, кои следоват отблизо ход въпроса ни, а ако потрябва, ние сме готови да дадем и подробности върху сплетните, коих струваха и еще струват проводените от Руския синод агенти с торби жълтици, а именно днешний варненский консул г-н Рачински, познат добре за някакви си поведения, за коих е срам человеку да ги помисли, а камо ли да ги пише!

КОРЕСПОНДЕНЦИЯ ДУНАВСКАГО ЛЕБЕДА

БЕЛГРАД, 13 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

През тия дни стигна в редакцията ни едно писмо, означено с букви Л. Р.[1] и адресовано от Ибраил, под дата 2 септ., с един приключен в него къс превод от една из многочислените драми Шилерови, на име „Wilhelm Tell".

Редакцията не остави без внимание нито писмото, нито пък превода и се много зарадва, като прочете едното и другото. Но понеже честния преводител изявява в скромното си писмо желание да знай ще ли бъде напечатан неговий труд, или не, то и редакцията струва си труд да отговори на господство му следующее: 1. По писмото, по избраната тема и по достойн-

ството на превода може се заключи, че преводителя е млад человек, но това нищо: всекий добросъвестен труд похвален и блазе на всеки млад българин, който с душевна горещина и искреност приема на сърце всичко онова, що може да се отнесе към народната ни полза или интерес. Человек нравствено живей само тогава, кога мисли и привожда мислите си в деятелност, кога упражнява дарбите си в добро, с едно слово: кога се стреми към обществената полза. 2. Драмата се види като превод от превод, но не може се позна именно от какъв език, за да се проследи и поправи в нея по нещо, где е необходимо. 3. Колкото за напечатание, редакцията с по на драго сърце би сторила това, ако би честния преводител положил един нов труд да преведе прекрасната си тема от оригинала, т. е. от немския език, понеже мисли, че на такъв начин тя ще бъде много по-полезна, защо ще съхрани всичките си красоти поетически, сила и вярност превода. Редакцията притуря към това, че под едно подобно условие, като има в предмета си не само политически статии и новини, но и да способствува сегиз-тогиз да се развиват естетическите чувства в читателите, приела би с радост и печатала би и всякакви други преводи.

Всичко това да не смути или огорчи честния преводител, но да му даде нови сили да се труди с по-голяма ревност за онова, което, види се, той съзнал в душа си.

БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

Известията, коих получаваме от разни места Българии, от ден на ден по-лошави дохождат. Български народ и въобще всички християни, подани Турции, достигли са в едно твърде жалостно положение, кое не ще забави да ги хвърли в една крайна отчайност. Разбойничествата от ден на ден се умножават и взимат един обширен ход, като че са тъй настанени от самото правителство. Новото насилствено даждие, применението на каймета, разплакало е бедните сиромаси, неимеящи отде да дадат сребро и злато и турските тъмници почват да се пълнят от бедна рая! Фенерските владици със заповеди Портини в ръце, беснеят дотолкова по някои си места Българии, щото със сег-

мени ходят и карат вързани человеци, че не щели да им платят владишки различни митове. Най-после многи странни агенти се ползуват от това бедно положение българ и под наложени имена на филолози, археолози и богословци вмъкват се между простодушните селци и ги лъстят с пари и мечтайни обещания да оставят завсегда бащино си мило огнище и да се преселят в пусти места!

Един от тях агенти е и познатий интригант върху българский свещен въпрос г-н Рачински, человек развратнаго поведения. Той е успял в Одринска област да примами на това народоубийствено преселение 10—15 села, от коих някои си са веке тръгнали да идат да се заробят тии и децата им вечно. От всичките лошавини и злини това е най-голямо за български беден народ, защото му се разорява милото отечество и разтлейва народността! Западна Европа гледа хладнокръвно и нищо не ще да знай от всичко това, що се върши пред очи ѝ и кое може да има твърде зли следствия... Всичките нейни великолепни обещания и покровителства на християните в Турско не са друго нищо освен особна цел: католиците искат да привлекат българите в католицизма, а русите да поддържат фанариотизма. Народа же, с всичка си бедност и немощ, решил се е да постоянствува твърдо да добие исторически си религиозни права съобразно с хатихумаюна, за кого бедний народ все мечтае, че ще се положи в действие. Време же най-после ще покаже до какъв степен ще достигнат тейзи крайности и какъв конец ще вземат и дали дипломатское перо ще има тогава време да ги решава във великолепни и разкошно настлани стаи и столове. Ето и особни някои си дописки върху разбойничествата турски.

ИЗВЕСТЯВАМЕ СЕ...

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

Известяваме се с удоволствие, че последните разположения върху Черна гора, коих импер[аторское] австрийско правителство е съобщило фелдмарешалу барону Мамула, са съвсем различни от ония, коих ни известеше наш дописник. Ние тогава еще съмнявахме като едно действително насилие закона человечества. Днес дописникът ни явява, че последните наставления, дадени

барону Мамули са: да води работата в примирение и да се избегне всяко бъдещо кръвопролитие. Без да издирваме от какви причини импер. правителство е дало тойзи ход политики си, ход наистина сходен человечеству и на неговата мирна мисия на Възток, ние го уважаваме с признание и всичките християни в Турско, ведно с нас, за добрите следствия, коих може да сполучи тъй.

От друга страна, се известяваме от Рагужката газета, че консулите на разните сили в Шкодра щели да се съберат на конференция в Цетина, престолни град Черния гори, с намерение да направят да се вдигне обсадното положение Черния гори, кое е Омер направил. Отвсякъде убо има надежда, че за малко време мъчностите между черногорци и Портата щат се оглади на мирен начин чрез договори.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

Черна гора от ден на ден повеч занимава европейская дипломация, защото в нейното движение стои закачен Възточний въпрос, толкози страшен за Западна Европа! Италианский въпрос засега почива временно и готови се да избухне еще по-страшен отнапред, като Везувская огнедишна гора, и да наводни и погълне с огнените си талази все, що е пред него изложено. В предидущий брой обнародовахме една особна дописка Дунавскаго лебеда от Виена (на французки), в коя дописник ни казваше какви мерки е взел виенский кабинет относително на черногорския работи и доколко се он интересува за тях, т. е. повеление се беше дало военному управителю Далмации фелдмаршалу барону Мамула да обърне всичко си внимание върху военния постъпки Омер пашови, а именно: а) да съсредоточи всичките си сили на границите, де най-много ще се извършат сраженията, и да заварди всичките пограничи вървища, а в случай да отбие със сила, ако възбудивши се ищат да ги преминат. Цел же на тая осторожност е да се тии някак си не съединят с австрийските славяни. Притом речений управител беше добил и заповед да има и тайни сношения с главний команда на турското войнство, за да знай добре всичките дви-

жения въздвигших се християн; б) да заварди добре морските крайбрежия да не би някак си от страни Италии да доде някоя си помощ, а особито маджарски регимент под команда генераля Тира и Клапка, при том са се дали заповеди о тому и по разни станции Адриатическаго моря и много параходи и кораби военни са се разпоредили за тая цел. А сега сѐ известяваме от тазинеделешна си от Виена дописка, която горе обнародоваме, че нови заповеди са се дали същому управителю барону Мамули да се постарай дано някак си примири черногорци с турци. А според други известия и комисарите на другите сили се трудили да докарат работа в примирие и на Цетина (столица черногорска) щяло да стане една конференция о тому. Това всичко се труди европейская дипломация с примирителен начин да утиши, защото види, че тая борба ще докара големи приплетки в цяла Европа. И действително що могат да сторят 30 000, положим и 50 000 турци срещу храбри черногорци, кои са решени всички да измрат за милата си свобода. А граховская битка стои еще пред очи им, коя ги прослави по цял свят и европейский учен свят ги прогласи за истинни арианси потомци.

Турската политика колкото благоволна се провъзгласи по Европа от възлезването на престола султан Абдул Азиса, толкова повеч неприятни гласове почнаха да се слушат в европейската преса от няколко дни насам. Всичко наопако отива! Старата фанатическа партия чака с опулени очи да се въведе пак еничерлък и да коли и съблача гяурите. Новата зовима партия почна да не се слуша твърде и да не знай веке как да удържи сношения си с Европа. Казват, че султан Абдул Азис не бил задоволен от Парижкия договор (!) и искало му се да вземе други път, но за това му трябват много пари, войнство по сухо и на море и добри команданти!...

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

И други път сме говорили, че славните софийци се показаха най-добри и най-похвални българи в предприятието на свещения ни въпрос. Тяхното име ще остане безсмъртно в нашата нова

история, в коя несъмнено ще се начертай тойзи въпрос като предшественик на българската славна бъдъщност. Но за жалост гледаме търновските жители да отиват съвсем противоположно. Търново, велико Търново! Вместо да бъдеш пример на другите градове в доброто, ти еще даваш повод съблазни и разорения предприятия ни. Тамо се появяват предатели и кои еще? Проводените за народни представители в Цариград! Тамошний народ, устрашен от трима-четирима гъркомани, търпи еще фенерския кючек Глигоря, пуща го из епархията да съблача народа и да кара человеци железовързани, че нямали да му платят владишките му мирии! А сега, както се известяваме от двама пътници, тии злобни гъркомани изпратили человек в Цариград до Патриаршията фенерска да бъркат против предприятието народно! Отзовающе се на цяла Търновска област, отправяме глас си към ония българи, в сърцата на които е остало еще някоя си искрица любородности, и призоваваме ги в име народа и в име на ония славни стародревни възпоминания, кои лежат пред очите им, в търновските развалини, да дадат веке край на такова едно противонародно поведение и да изгонят измежду си такива ръжди гъркомани, предатели отечества! Това е срам за тях, срам за цял народ, да се търпят еще такива человеци, кои препятствуват на народното ни свято предприятие. Нека вземат за пример славните софийци и да узнаят, че против цяла една област, единодушно съгласна и постоянна, трима-четирима гъркомани нищо не могат направи!...

ЙЕЗУИТСКИЙ ОРГАН

БЕЛГРАД, 22 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

От няколко време насам йезуитская подлога твърде много се зацапва с всякакви гнусоти. А в 13. си брой иска да мъдрува и нещо си по йезуитски, като мисли, че ще го тъй хитро прекара. Там видим и особен член под заглавие: „Представителите осъдени от Дунавският лебед“. Съчинител, като навожда няколко си реда от Дун.леб[ед], обърта се после с един хитролукав йезуитски отзив и казва: „Едно нещо, което Дунавският лебед си допуща за укор на униятите, заслужва да се повдигне. При

толкова униятски предатели, дума той, може ли оста нещо тайно. Дунавския лебед ще ни каже, без съмнение, ако е чистосърдечен, дали е предателство от страна на униятите да турят наяве, че представителите работят с русите? Дали е предателство да покажат на народа ямата, в която го водят, и че независимата йерархия не ще е друга освен едно руско установление, единствено за русите? Ако то е предателство, днес като Дунавският лебед припознава и потвърдява същото, става ли и той предател?"

Това всичко йезуитско мъдруване прилича на следната пословица: Свиня рови, вятър вей! Нека разясним подробно тая хитролукава йезуитска мъдрост:

Дунавский лебед обнародова върху представителите при другите и следное: че някои си руски агенти се помесиха в народний ни въпрос, което представителите трябваше да отбягват да не хвърлят народа ни в подозрение пред Портата, защото из начала еще появления того въпроса неприятелите български, фанариоти и йезуити, все това разпространяваха и гуждаха за най-голямо прекословие, че уж тойзи въпрос бил се подвижил от русите и за тяхна цел, и това мнение се разпространи и по Западна Европа чрез йезуитските най-паче органи; това всякоги е писала и пише еще и йезуитската отрепка. Но всеки, който се е занимавал с тойзи наш въпрос отблизо и е прочитал всичко, що е писано досега за възбуждения му, знай твърде добре, че Русия не само не е подвижила тойзи въпрос, но еще из начала появления му показа се най-голям неприятел на това българско спасително дело и тя най-много противодействува чрез агентите си в Цариград да не сполучат българите да се отделят от гръцката духовна власт, но да останат покорни и раби фенерскому патрику. Защото нейната политика е да се уварди status quo православия в лице греческаго патрика. Това като е тъй, всяк нека съди с каква цел е разпространила и ще разпространява йезуитската подлога такива клевети върху българския народ. Целта не е друго, освен да се подбудят западните сили да не оставят Портата да потвърди българом политически независимата им йерархия, коя са си имали преди един век, и тъй, като ги докарат в едно отчаяние, да ги направят подлоги на папищашството! Защото най-главната точка, коя пазят и следоват западните на Възток, е да уничтожат съвсем руското влияние, което, мислят тии, произходило от православието. Йезуитската подлога казва и в тойзи си член, че независима йерархия за българите не било друго освен едно руско установение, единствено за русите (!). С какви доказателства може доказа, че то е тъй? Ако предложи православието, от това няма никакъв аргумент, защото имаме и друга славянска независима православна йерархия в Австрия и поради това православие тя никак не е руско установление, нито единствено за русите!

Дунавският лебед, казва, припознава и потвърдява същото — каква същност могат има писаните в Дунавский лебед с онова, що е избълвала като от пъкления ядница досега йезуитската подлога върху бедния ни народ? Тя от начала появления си почна да хули прадедната ни свята вяра и да представя папищашката, да цепи народа ни и да го клевети явно пред правителството, че той в това си искане за независимо свещеноначалничество нямал уж друго намерение, но като го добие, да се дигне против турското правителство! Не явиха ли се такива клевети и предателства в мръсните ѝ страници уж като дописи от Габрово и после се преведоха и в „Courrier d'Orient" на французшки. Какво по-черно предателство може да бъде от това за народа ни? Не това ли предателство направи П. Р. Славейкова да пише обширно против тая йезуитска сган и да ѝ докаже всичката ѝ злоба, ако и той отпърво да е бил съгласен с тях![1] Не протестуваха ли габровци противо тия лъжовни и в Санбенедетское теке изковани дописки? Йезуитската подлога оставила ли е някое си честно лице да го не нападне с най-безстидни и най-мръсни клевети, като забра от свещеноначалници ни, коих цял народ си избра, и достигна до най-последний българин? Такова е било и досега нейното занятие, както всекому е добре познато. Дунавский лебед от начала появления си освен обнародованието на толкова полезни работи за съвременната ни история следова и ще следова да съветова българите да си не оставят прадядната вяра, защото ще се унижат пред цял свят; да отбягват йезуитите и да не стават папищашка подлога, защото ще се ругае цял свят с тях за такава една постъпка в днешний век и ще ги сравни с африканските и отентотските диваци!

Но, основающе се на историческите си святи права, да постоянствуват единодушно всички с братска любов, да ищат независимо си свещеноначалничество и да не приемат никак веке фенерское злобно духовенство, като го един път завсегда отхвърлиха тържественно. Най-после да обозрат добре временните настоящи обстоятелства, да видят наоколо си и другите народи що вършат и да се покажат и тии веке, че са народ потомци на славни праотци и проч. Кой убо е сега народен

предател? Нека съди цял български народ, не само днешний, но и негово потомство, и нека той реши дали имаме право да назоваваме черни предатели и клеветници народни тия отчаяни отстъпници.

Ние досега обнародовахме няколко пъти, че тяхна сган се състои от четирма отчаяни мюхлюзи, калпазани, батакчии и шарлатани; ето сега и самий им орган в 13. си брой явява, че тии славни униятски главатари били изяли пари и правили разногласия и предателства в униятската им община и щели сега да ги пъдят. Но смешното е, що поменуват община и еснафи. Като се изключат четирмата им главатара, общината им не остава друго освен санбенедетските дервиши, а реч еснафи прилича на ония мечтайни милиони покатоличени българи, коих бяха обнародовали в разни европейски вестници, когато соколский юнак беше отишел в Рим при светия им отец да му целуне петите! Най-напред безумний Цанков тумкаше йезуитский празен тъпан, сега черний йезуитин Ваклидов свири тяхната бурия. Беднаго Цанкова веке го не почитат — ихтибар ташмът![1] Карат го на съд и ищат не зная що от него. Ето това е унията, това е Патриаршията им в Галата, това е български народ, кого тии искаха да представят! Който ще оттук нататък, нека ги слуша и нека вярва онова, що пишат в отрепката си!

ЧЕРНА ГОРА

БЕЛГРАД, 26 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

Досега еще нямаме никакви известия дали е успяла Европейска комисия, коя се е отправила в Цетина за примирение между черногорци и турци. Но както се види, никакво примирение не може да бъде, защото черногорци ищат да се съедини с тях цяла Ерцеговина и да им се дадат и няколко си пристанища, а турци никоги не ще пристанат на това без бой. Черногорский княз Никола е имал съвет с всички си сенатори и главатари на 28 августа месеца, в кого се е решило и заключило следное:

1. Да се набави доволна храна. 2. Да се набавят доволни военни припаси (муниции). 3. Да се помогне на всеки начин, т.е. с храна, с муниции и с войници на ерцеговците. 4. Ако е

нужно, незабавно даже да се даде по-скоро тая помощ у Ерцеговина. По следству же того княз Никола е известил странним силам, че с всички си миролюбиви намерения, не ще му бъде възможно да задържи раздразненаго си народа, ако турска войска остане в това обсадително положение, кое не е друго, освен обявление боя и кое излага черногорска земя в глад. После того е отправено и едно отделение от 5000 войника на южните страни. Вукалович е известен за всичко това и държи се юнашки. Някои си австрийски листове никак не нахождат полезно сражението между черногорци и турци, защото, казват, Юмер не бил приготвен с доволни войски, щото да победи черногорци! Ако, говорят тии, по случаю Юмер добие някоя си битка, пак е страшно черногорци да му не сплетат някоя си граховска игра! Ако ли же черногорци из начала добият една само решителна битка, за кое няма съмнение, тогава е веке свършено с турци! Как и да е, черногорци са решени да се бият и с нестърпение чакат часа, в кого ще се започне тая борба. Ако сравним проминалите времена и обстоятелства, в кои са се находили черногорци, кога са имали бой с турци, нахождаме една голяма разлика, и то в полза черногорцев. Тии сега са снабдени с доволни муниции и имат една по-съвършена уредба, отколкото са имали други път, а и няколко си добри приятели. Самая недостатка е храна, но и то може се поправи. Юмер е почнал да мисли много, защото тук му е последното предприятия и черната съдба се върти над глава му като черните гарвани, кога подушат отдалеч някоя си мъртвина! От всичката войска, коя е можал да събере Юмер, едва има до 16 000 редовна, а друга е башибозуци, кои от първите гърмежи на топовете се разбягват като пилци!

В самото турско военно станище се подига всеки ден смущение, и то от башибозушките чети, кои искат да беснуват над безоръжни християни, а главатарите им не допущат, боещи се от присъствието на европейските представители.

КУРИЕР Д'ОРИАН — ПРОПАГАНДИСТ И КЛЕВЕТНИК НА БЪЛГАРИТЕ

БЕЛГРАД, 26 СЕПТЕМВРИ 1861 г.

И други път сме говорили, че Куриер д'Ориан е йезуитска машина за в България, защото непрестанно се занимава да пише различни лъжи върху българския свещен въпрос, като се лъже сам и лъже читателите си кога с хиляди покатоличени българи, кога с милиони, с мечтателни училища и черкови униятски. Но най-лошото е, че той няколко пъти се яви и черен клеветник, и предател българскаго народа, като обнародова явно под лъжесковани в Сан Бенедето дописки, че български въпрос се движил от русите и с това що искали да добият историческите си религиозни права, т.е. независимата си йерархия, нямали друго намерение, но да се вдигнат против султанская власт! Куриер д'Ориан с това се показа, че не е чист французин, но някоя си излишност природи, защото французите са чистосърдечни и свободнаго духа человеци, за кое се и уважават от цялаго света.

В 75-и брой видим еще една йезуитска клевета върху българите, и то под дописка уж от Пловдив. Ето що казва тамо йезуитската машина:

„В нашите околности се скитат разбойнически чети и злото от ден на ден расте. Тия дни една от тия чети е уловила кадия Афуз ефенди, отрязали му брадата и после, като му дали едно кафе и един чибук, пуснали го, уверивши се, че няма пари. В същото място тая банда е запряла на пътя около 120—150 человеци, между коим и някого си Мехмед ефенди, кой е носил 37 000 грош. от новите каймета, да ги раздаде и промени в злато от жителите на Коприщица. Тии му зели каймета, като убили двама от заптиета, кои са го съдружавали, наранили едного, а другите разпръснали. Всичките други человеци са ограбени, без да им се стори зло. Всичко това е станало при една варда от заптиета близо до Коприщица. Заптиета от тая стража били са свързани под едно дърво и гледали са всичко това, що се е вършило.

Изпълнителите на тия злодейства са българи, казват, кои не крадат от нужда, но само защото са подбутнати от невидими ръце (!) с цел да причиняват безчинни приплетки и мъчнотии правителству. Тии человеци, преобразени в разбойници, по-

слушват сляпо и са далеч да провидят следствията на делата си.“

Ние питаме първо Куриер д'Ориана, отде знай, че тии разбойници са българи, и какви доказателства има, че тии се били движили от невидими ръце? Куриер д'Ориан трябва да е сляп и да не види, че това разбойничество се е подигло по цяла Турска Европа от фанатическая турска партия и в него участвуват и самите управители. Той, вместо да клевети българите за йезуитската си цел с такива тъмни изражения, тайни ръце и не знайме що, по-добре би сторил да прикани правителството да вземе нужни мерки върху тия разбойничества, кои ще докарат в отчайване бедната рая, да се дигне и се брани сама, а не ония мечтайни от него невидими ръце!

Куриер д'Ориан ако е пропагандист, нека само говори за пропагандата си, а не да плете такива йезуитски клевети, кои не щат успя в България, защото българите знаят твърде добре какви са йезуитите и техните машини.

ОБЗОР НА ВЪЗТОК

БЕЛГРАД, 3 ОКТОМВРИ 1861 г.

Турското царство в Европа е наблизо да подпадне в едно всеобщо безвластие. Днешните времена твърде малка разлика имат от кърджалийските и яничерството е на път пак да се въведе!

В кърджалийските времена султанската власт беше достигнала като една сянка и само в харема се слушаше! Днес султанските заповеди и фермани нигде не се слушат и както в тях времена са се появили навсякъде разбойнически чети, и сега се явяват същии, предвождаеми от знаменити турски бейове!

В градищата се убиват хора, насиля се честта на бедните християни пред очите на управителите султански. Пътищата са навсякъде затворени от разбойников и не смее нити селянин, нити търговец да идат по работа си. Остава сега да се яви някой си Пазвантоглу и да съсредоточи всичките тия разбойнически чети в едно и да се провъзгласи независим от султана! Старата еничерска партия на това клони и мъчи се дотамо да докара работата! А на бедната рая не остава друга някоя си надежда,

освен да се въоръжи и тя и да брани сама имот, чест и живот си, както е сторила в кърджалийските страшни времена, та е забранила себе си и обезпечила и султанова власт. Това го знаят твърде добре реформаторите турци, че рая̀та им заслужи твърде много в тях кърджалийски времена и без нейната помощ турското царство еще тогава би паднало.

Ето сега и други рани за турското царство, рани неизцелими и смъртоносни. При Ерцеговското въстание дигат се против султанската власт и ратоборците албанези, кои никак еще не могат да се склонят на въвождаемая в Турско реформа. Какъв конец ще вземат всичките тейзи размирици в Турско, всеки може да провиди отсега. Едно всеобщо въстание е неизбежно и тогава веке Европа ще решава всичко!

Колкото за раята, няма друго спасение, както и по-горе рекохме, освен сама да брани себе, и то е един най-свят и най-общий закон, когато се напада человек на имотът, на честта и на живота, да се брани сам, както може, защото не му остава друго по-свято нещо на света. А когато ѐдин народ достигне дотамо, всеки ще го оправдае, ще покаже съчувствието си към него и в случай нужди ще му помогне!

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 3 ОКТОМВРИ 1861 г.

Днешний ход на политическите приплетки в Европа прилича на един небосвод, начумерен отвсякъде с тъмни облаци, кои предвестяват страшни бури и виелици.

Италианский въпрос еще не е свършен и готви се едно голямо и страшно движение за него. Венеция не ще тъй лесно падне в ръце италианскаго царя и тамо ще бъде едно страшно кръвопролитие!

Маджарите стоят постоянни на своите искания от австр[ийското] правителство и незадоволствието расте от ден на ден в тойзи решителен народ, който само първа прилика чака да се дигне за свобода си.

Поляшките мирни движения задават един твърде голям страх Русии, защото от ден на ден се разпространяват и стават

по-чести, а най-главное: че и множество младаго духа руси, кои веке не щат да живеят под мъчителское губителство, са съгласни с тях и съдействуват им в предприятие. Последните гласове, що идат от Русия, твърде са неприятни за тая държава.

Възточний же въпрос, кой е днес на очи Европи в Ерцеговското движение и в Черногорско решително опълчение, дава най-големи неспокойствия дипломатскому свету, защото е веке в действие. Турското царство же се находи в едно общо почти безвластие, кое не ще забави да докара едно всеобщо движение в Турска Европа, и тогава веке остра сабя ще реши всичко то!

Никоги дипломатиката не е била в толкова едно движение и никоги не е тъй тайно работила, както в днешните времена. А кормчия е Наполеон III. Напусто английски кабинет и други се трудят да предупредят тойзи ход. Водата е веке подляна и тя ще бликне на времето си!

ЛУДОСТТА ЗА ПРЕСЕЛЕНИЕТО В РУСИЯ

БЕЛГРАД, 3 ОКТОМВРИ 1861 г.

От разни места Българии получихме писма, че някои си българи като пощръклели тичат и искат да се преселят в Русия! Ние това преселение го назоваваме една лудост от най-големите лудости, коя ще им принесе разорение и убийство и ето защо: ако тии бедни българи бяха ходили в Русия и бяха видяли тях омразни пустини, в кои ще ги насели руското правителство, ако тии несмисленици бяха живели в Русия и биха видели какъв живот живеят тамошните селци, мужици назоваеми от благородните, т. е. всякога с кнут по гърба, без училища, без свобода да търгуват, без педя своя земя и всичко, що работят, да бъде за господаря, кой ще ги притежава, ако, казваме, тии бяха знаели всичко това, то уверени сме, че ни един от тях не би даже и помислил да иде в такова едно място да се зароби жив той и бедните му дечица! Но сега тии, без да знаят нищо от това, като се движат на това преселение като едни говеда, кога пощръклеят, то ще каже, че са луди человеци, иначе не биха правили такова едно движение.

Но тии ще кажат: „Руските консули, хората им и нашите попове казват, че тамо имало хубава земя, шуми и гори, води

текущи и зелени ливади; царът ще ни даде пари да си направим къщи, да си купим волове и ще бъдем негови синове!“ Ох, тежко ви и горко ви, окаяни клетници! Защо не попитате татарите от каква хубост са оставили тях пустини? Я погледайте ги в какво състояние се нахождат, бедните! Турци, мюсюлмани, като срещнат един българин, снемат си калпака и треперят като виновници, защото мислят, че е някой помешчик — спахия! Това всичко е следствие на кнута!...

Но ще кажете: „Тии са турци, а ние сме християни, нас не ще ни държи Русия, както е държала тях!“ Ако бяхте видели руските селски мужици, ще ги намерите сто пъти в по-зло състояние от татарите. Защото татарите имаха и нещо си привилегии, ами горките мужици! Те са роби и притежание на помешчиките (спахиите), кои ги продават като овце и говеда, когато им скимне! Руските консули, хората им и вашите дебелоглави попове, кои ви лъжат с такива големи лъжи, тии всички са подкупени и правят това за своята си полза, да им се покачат ордени и ограбят пари! Що сте вие Русии, о, безумници! Дали сте и́ вуйкови или лелини синове, та да ви вика тъй и да ви даде пари и не зная що? Защо сте такива луди? Тя, както и всяка друга като нея държава, иска да ви пресели в земята си, да ви направи поданици си, да и́ работите и плащате, да и́ давате синовете си войни (аскер), да ходят да мрат за нея! С една реч, тя ви преселва за ползата си, а не, че иска да ви направи някое си добро или милост, както ви лъжат подкупниците и́, кои се скитат между ви и ви лъстят и мамят като овце, кога ще ги вкарат в кошарата да ги издоят или остригат. А тук трябва еще да знайте, че не е само доене и стрижене, но еще и клане. И ето как: вие, като се преселите от тия предели, в които сте се родили и отрасли и си промените въздуха и водата, догде идете дотамо, само из пътя ще измрат половината ви. А като идете тамо, в тях омразни пустини, доде се привикнете на него тежък въздух и на нея горчива и блюдкава вода, бог знай що ще остане от вас. Първо ще изпозакопаете милите си и хубавите си дечица, а после вие, старите омразници, ще си плачете дните, додето и вас един по един изпозакопаят без време!

Ето в какво ще ви хвърли вашата лудост, коя е влязла под кожите ви да се преселвате в пуста Русия! Не мислете, че това, що ви се казва, не е тъй. Размислете се сами малко по-зреличко и ще видите, че ви говорим истината. Вие, що се занимавате с овци и говеда, знаете твърде добре, че и тях, кога ги премести

човек от един предел на други, от една вода на друга, и тии се разболяват, чамят се по няколко си дни и доде причамят, изпукват толкова от тях; а човек е несравнено по-нежен от овци и говеда и следователно, кога си премести месторождението и се отдалечи в далечни пустини, страдай повеч и умира.

Но ще кажете: „Ние не можем веке да търпим тукашните насилия, кои от ден на ден се умножават.“ Дали е умно нещо човек да остави бащиното си мило огнище, хубавата си плодовита земя, бащини си и дедови си гробове и да бяга далеч, че го били утеснили. То само дивеча по горите бяга от гнездата си, кога види или подуши ловците, а човек е роден с разум да брани притежание си, както може. Ние ви питаме, о, окаяници! Как са търпели и можели да увардят бащиното си огнище дедите ви и бащите ви в толкова векове под най-тежки угнетения? Знаете ли вие преди петдесет години какво е било по България? Попитайте старците да ви кажат и ще се известите, че днешните времена са като едно цвете при тях!

Ви от стопани хора, що сте днес, искате да станете роби. Оставяте си къщите, лозята, нивята, хубавите градини и зелените ливади и отивате да живеете в подземни колиби (бордеи) и под черги като циганите, що се скитат еще по някои си места в България! Отивате в диви и омразни пустини, дето нито трънка дръвце ще видите!...

Трябва да знайте еще, че като влезете веднаж в Русия, веке е свършено с вас! Никоги не можете се освободи оттамо веке. Пример имаме еще отсега: някои си от видинските българи, които се излъгаха първи, бедните, та отидоха в Русия, като видели тях страшни пустини и такава една голота, поискали, клетите, да се завърнат, но не ги пустиха и тъй окаяни ту ще си плачат черните дни тамо!

КИЕВСКИЙ БОГОСЛОВ

БЕЛГРАД, 3 ОКТОМВРИ 1861 г.

Едно време покойний Априлов се провикваше в Одеса, че от Габровските колиби произтекло и щяло да произтече просвещението в България, защото в Габрово се било отворило едно

взаимно училище. А сега от няколко време насам г-н Бурмов, ученик на Киевската семинария, иска и се напряга като жаба на бързей да се покаже богослов, филолог, голям критик, а най-чудно е еще, политик и дипломат в народний ни въпрос. Че госп. Бурмов не е богослов в права смисъл, както са богословците в свободна Гърция и в Западна Европа, стига да си поспомним, че той не е учил ни логика, ни философия, защото тии науки са изгонени от Русия, както е всекиму познато. От изкуствени же науки ако е учил нещо си, то не е друго освен ония предмети, кои не дават съблазън на чудесата. Неговото убо богословие се състои в изучението на типика на сто и десеттях киевски светци, на Пасхалията и на извънестествените чудеса, върху коих никакво мъдруване и разсъждане не се допуща. Г-на Бурмова, ако го попита някой си: възможно ли е от Киев да иде человек срещу възкресение в Йерусалим да слуша тамо служба божия и пак да се завърне в Киев и да свари еще божата служба? Той ще каже, че е възможно, и ще наведе за пример едного праведнаго инока, кой уж действително е ходил за едно такова малко разстояние от Киев в Йерусалим и обратно, като имал за фърковат кон под себе си дявола!... Той ще прибави еще, че на връщане, като тичал много бързо дявола по Средиземното море, кюляфа на калугерина паднал в морето и той му рекъл да се позапре да си вземе кюляфа, но он му отговорил: не, отче святий, ще закъснейме да се върнем на време! И тъй, калугерина се върнал без кюляф в Киев. Това е записано в Киевските чудеса, по подражание на оная легенда, коя са гръцките калугери писали, че св. Василий от Кесария ходил не зная за колко часа до Йерусалим, като възседнал дявола!

Г-н Бурмов е от тейзи богословци, който иска да го узнай, нека се разговори с него. А колко за филолог и критик, то и не трябва такова славно име нито да се спомене за него. То е много далеч от него! Нека читателите на Книжиците му не гледат, що он често пише реч логика, критика, история и проч. — той само знай да ги напише, а друго нищо! То не е калугерски борш, каша и квас да им се подпържи и да се подебело (доде му попукат уши) насъбра! Да кажем, че ги е научил в Габрово, откакто се е завърнал от Киев, то ще бъде много смешно! В Габрово такваз наука не се продава. Ако ли бъде подействувал някой добър дух на него, то друга работа... При всичко това г. Бурмов има в себе си и една калугерска злоба. Той казва, че еще в миналата година бил направил няколко

бележки в 17. бр. на Бълг. книжици връх съчинението „Няколко речи о Асеню първому...“ и че в тия бележки той нарочно гледал да ослаби израженията на недостатките на това съчинение! А сега, като никак не му е то предмет, започва да ги стяга! Ако то съчинение е имало недостатки миналата година и ако г-н Бурмов е беззлобен человек, то он не е трябвало пред народа да отслабва нарочно израженията си, ами да каже онова, що е истина! Но що може да каже един киевски богослов за филологическо съчинение? Ние и тогава му отговорихме в 5. бр. Дунавск[аго] лебеда, и сега пак му туряме под носа същий отговор относително за това съчинение. А колкото за политиката и дипломатиката, той сега ги учи и има надежда да се изучи, той е еще млад!...

В 17. БРОЙ...

БЕЛГРАД, 3 ОКТОМВРИ 1861 г.

В 17. брой на Български книжици, част III, септемврия, книжка първа, година III, в книжевни дневник видяхме една критика против съчинение Г. Раковскаго: Няколко речи о Асеню първому, великому царю българскому и сину му Асеню второму. Съчинител на тая критика не се е подписал отдолу, но види се да е самий редактор того периодическо списания г. Т. Стоянов Бурмов. Ние, като не нахождаме права тая критика, унуждаваме се да отговорим господину редактору и да му покажем, че не е разбрал съдържание вишереченаго съчинения г. Раковскаго, а еще повеч негова главна цел. Ето как почва господство му да разсъждава: „Читателите, като вземат во внимание заглавието на книгата, ще помислят, че съчинителът излага по всичкото пространство на 127 страници историята на Асена I и Асена II. Но нека те тъй не мислят. Съчинението на г. Раковски съдържа по-малко за Асенювците, отколкото за други много предмети, които нямат никакво вътрешно отношение с историята на тези български царе или с епохата им.“ Всеки види явно, че господство му не е разсъдил право наслов книги. Читатели, като вземат във внимание самое заглавие „Няколко речи и проч.“, никак не щат помисли, че ще найдат в това съчинение цяла история за Асенювци, но само няколко речи за тяхно царствување и

време. А подобно заглавие: „Няколко речи“ показва, че то съчинение не е чисто историческо, но има да се разсъжда в него за работи, кои са били или се казват, че са били в Асенюво време, и за работи, кои имат отношение на тойзи предмет. Тойзи е главний ход того съчинения, както всеки може да види, и по него е следовало без да отпадне и се отстрани от главная си цел. Папищаши искат лъжовно да кажат, че във време Асена в България било уния, и наши някои си, без да издирят истина, писали о тому и дали повод неприятелем да се трудят да впосеят раздор между българи, т. е. да ги придумат, че като във време Асена е било уния, и сега може да бъде. То всичко се убаря, опровергава и доказва лъжовно в това съчинение с доказателства основни. После се разясняват по-обширно и някои си работи, кои спадат все в него предмет или имат някакво си отношение. А колко за езикословни и други исторически предмети, тии се излагат в забележки, щото никакво отвлечение не дават читателю. Каква неуредба види господин Бурмов в това съчинение? Какво излишно нещо е видял, кое да няма никаква связ с главний предмет и цел того съчинения? Ние го молим да го раздроби критически едно по едно и да ни докаже, за кое ще му бъдем признателни.

Учений свят, кога се зауземе да критикува някое си съчинение, разглобява го глава по глава, период по период и найпосле реч по реч и тъй доказва недостатки или преимущества му. А да се каже тъй, с две-три речи, еди-кое съчинение е такова или онакова, то не е критика, но показва, че онзи, който върши тъй, или не знае нищо, или ище тъй да говори, само че се е наишал в такова положение.

Съчинител поменатаго съчинения казва сам, че някои си неща, кои са показани и разяснени в него съчинение, а не спадат в Асенюв век, и тии имат цел си, т. е. да дадат повод другим ученим българом да ги изследоват по-обширно. А господство му Бурмов казва: „Здравата критика не може напълно да се съгласи с това мнение на г. Раковски.“ Тя здрава критика трябваше да размисли, че това съчинение не е писано да се уведе в училища и да се предава на малки деца, но писано е с любословни разбор предмета си, кого е имало, и тогава лесно щеше да се съгласи с мнение г. Раковскаго.

Педагогически правила, кои трябва за една учебна книга да се вардят, тии не спадат във вида на това съчинение, защото е съвсем друго. Потреба и нужда са най-главния правила за едно такова съчинение.

Ние не трябва да съдим педантически, тя система отколе се изхвъри от ученаго света Европи и тамо, де е остала досега, никава полза не приноси, но държи в робство духове тях, кои се водят с безусловно уверение от казания того и онаго списателя, и тъй никак не могат да напредоват в книжевное поприще, но държат се еще от ръждиви мисли, назовающе ги авторитет! После казва г. Бурмов: „Чини ни се нам такожде, че Г. Раковски много надалеч простира сближаването на думите от разни езици с думите на славенскийт, ако и да показва това сближаване доста голямо остроумие в него.“ Ние и за това молим г. Бурмова да покаже примери. То е длъжност едного критика, а най-паче редактора народнаго ни повременнаго съчинения, кому предмет са такива работи, кои се относят на наша книжнина.

После приходи и говори за езика нещо си. Ние за езика имаме да говорим обширно, както го и в други брой явихме, и тамо щем предложи въпроси о тому всем въобще ученим българом.

СПОРЕД „ЦАРИГРАДСКИ ВЕСТНИК“...

БЕЛГРАД, 10 ОКТОМВРИ 1861 г.

Според „Цариградски вестник“ г. Найден Геров от Копривщица, руски агентин в Пловдив, се украсил с императорски орден Св. Станислава трета степен. Г. Найден трябва да е направил големи услуги Русии, а особито в последното си в Цариград пътешествие!

Видинската пиеница Йошев, за коя по-горе говорихме, и тя е украсена с два руски ордена и кога ги закачи, не си снема ръката от тях да ги пипа и да им се радва. Не знайме в коя битка и за какви подвиги ги е добил. А сега за тия услуги във видинското преселение, несъмнено, че ще му покачат някоя си друга капкалка, коя, колчем го удари по гърдите, ще му напомня Каракудиновите праведни речи![1]...

Ей, братя мили българи! Събудете се веке от дълбокий сън! Доста сте спали и дремали! Време е веке да опознайте приятелите и неприятелите си! Стига се веке мамели от такива нич-

тожни человеци, кои се скитат помежду ви и копаят разорението на милото ни отечество. Гонете ги изпомежду си като черни народни предатели, кои за един орден и за малко сребро предават и баща си!

Ние и други път сме ви писали и казвали, че преселението за вас е смърт, за чедата ви убийство, а за отечеството ни разорение. Видите какви гласове дохождат от ония наши окаяни братя, кои са се излъгали да отидат в тях диви и омразни татарски пустини! Сетното покаяние не ще ви бъде в полза и колко да плачете и викате оттамо, никой не ще бъде в състояние да ви помогне и утеши, нито самата смърт, защото подир смъртта ви ще ви проклинят и провалят онейзи злочестници, кои ще останат подир вас заробени в тях пустини!

Седете си на милото отечество и вашето състояние от ден на ден е в път да се одобри!...

ГРЪЦКАТА ПАТРИКАНА НА ФЕНЕР

БЕЛГРАД, 10 ОКТОМВРИ 1861 г.

Всесветейший патриарх изиграл една смешна комедия на няколко от владиците си! На 27 септемврия ненадезби се грабват няколко си от големите старци, агиос Никомидияс, агиос Филипополеос, агиос Ефесу, Самоковию и Кюстенделию, от патриаршеските ясакчии и тулумбаджии и като се отвлачат с един най-безчестен начин на пристанището, натоварят ги в кюмюр-каиклери и отправят се незабавно в заточение! Разумява се, че съдружени от стража. Имало еще някои си, коих е чакала същата съдбина, но тии измъкнали и са се изпокрили по миши дупки.

Причината на това заточение е, че тии владици искаха да свалят патрика от седалището му и да наместят другиго. Но негово всесветейшество, като излязъл по-майстор, успял, та издействувал едно вис[око] ираде от палата и тъй разпръсва съперниците си. Али паша, великий везир, е защитявал правдините на владиците, но Мехмед Али паша защитил правдините на всесвет. патрик! Казват, че няколко милиона грошове са се разнесли, доде се изиграй тая комедия.

Ето фенерската патрикана как оправля християнските работи: с ясакчии, с тулумбаджии, с ирадета и фермани. Исус Христос и св. апостоли такива примери са й оставили!... Не може да бъде по-голям стид за православната велика зовима черкова от тия безчестни и противоевангелски постъпки! Ето какви примери тии дават на възточните християни, коих назовават овци и пашство си. Но коги са били добри фенерските калугери, та и сега ще бъдат? Самата им история ги е описала, че всякоги са били такива сплетници и развратници, и освен съблазън, що са правили при народа, друго нищо добро никоги не са сторили.

А нашите представители предлагат точки за изравнение с тях и чакат удобрението им. Не видят ли, че патрика с едно високо ираде разпръсна като пилци съперниците си владици, коим подпорка беше и самий Али паша, великий везир, и до часа на заточението им одобряваше прошението им и решаваше, че патрика непременно ще падне! Но в Турско работите отиват според простата пословица: „Онова, което мислят мишките, разваля го котката."

Нека се къстят еще представителите с бугюн и ярън, и с ишинъз юлундадър гюрюнуюру![1]... Тии ще опознаят най-после, но то ще бъде твърде късно!...

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 10 ОКТОМВРИ 1861 г.

Две главни и важни работи могат се забележи в хода на днешната европейска политика, коих Наполеон III се потруди да въведе, а Англия отчасти се показа, че е благосклонна да ги поддържи. Първо е: право народов, а второ е: право невмешателства. За първое Наполеон се показа с въоръжна ръка в Италия, а за второе се работи дипломатским пътем. Сега видим тая политика да се простира и в черногорски и херцеговски работи, т. е. великите сили, а особито Франца, решават, че никоя сила не трябва да се намеси в техните с турци работи, но да ги оставят сами да се разправят, както могат.

Това е твърде полезно и добро за черногорци и херцеговци,

защото тии, ако никоя сила не помогне Турции, сами са в състояние да отбранят себе си от угнетателев и да добият историческите народни права, коих са имали, т.е. съвършената си независимост.

На това право народов и право невмешателства всичките угнетени народи не щат забави да се впустят в бой с мъчителите си и самодържавното право малко по малко ще се изгуби съвсем, както изчезна в по-голямая част Италии и ще изчезне скоро и в осталая ѝ част, де еще свободи хоругва не е възтържествувала.

Една от най-человеколюбивите и най-святи длъжности на света е да се помага по-слабому, а особито кога той е онеправдан и мъчен зверски от губителев. Варварский век вѣке замина и сега человещината в Европа се слави, че е достигнала в един твърде висок степен образования си, щото неприлично и недостойно би било за нея да се търпят еще безчеловечни и зверски постъпки, изпълняеми над милиони человеци, и де еще? В сред Европа! Тая европейска постъпка, ако и да не е явна помощ за угнетените народи, обаче ход ѝ е той и цел тамо отива. Разумява се, че когато Европа види един народ да се бори юнашки с угнетителите си за святите си права, свобода и че е достоен за нея, а угнетителите му са наблизо да го съкрушат, тогава няма съмнение, че тя не ще допусти такава една неправда, но ще помогне по-слабому, както стори с гърците, кога се биеха за независимост си.

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК

БЕЛГРАД, 17 ОКТОМВРИ 1861 г.

Според дописките, що получаваме от Ерцеговина, Омеровите работи не стоят добре тамо. Това прехвално войнство, кое качваха на четиридесет тисящи человеци, кое уж щеше с един удар да свърши с Черна гора, с Ерцеговина и проч., то се нахожда днес смалено близо на двадесет тисящи человеци или че първото число е било увелично, или че загубите, болестите и многобройните бегства са го действително смалили наполовина.

Както и да е, това войнство, като изключим няколко си

разбойничества, попаления на някои си селца, пропусти лятото, без да предприемне нещо си важно; и депешите, проводени от Рагуза (Дубровник) във Виена и обнародовани във всичките вестници того града, тии са твърде подозрителни от източника им, да повярва человек на мнимите успехи, коих тии разносят. Както например тази:

„Рагуза, 18 окт. Известия се дават от турски източник, че на 13 того, три тисящи отстъпници и черногорци са развалени от турков на Сипахня, недалеч от черногорските граници. Отстъпниците се преследоваха до Луково, село половина черногорско, но границата не се докачи. Черногорците искат да кажат обаче, че границата им е насилена."

Обнародоването на такива измислени депеши от виенските вестници показва доволно тайното им желание да видят турците победоносни в тойзи бой и радост им, коя би имали, ако можеха да обнародоват такова едно нещо истинно.

Но нашите особни известия ни уведомяват напротив, нека не докривей нещо си на виенските вестници, че турското войнство е оскъдно от всичко, че развратността на войните е до най-висок степен, че зимата, коя ги е стегнала свирепо, умножава болестите и теглата всякаго вида, коих войнството е претърпяло досега, и че бягството е най-първото им прибежище. При том дописник наш известява, че сердар Екрем мисли озбилно да престане всяко действие и да иде на зимовище.

Впрочем еще не сме получили ни най-малко потвърждение за мнимото случай на Сипахне, кое вишепоменатая депеша споменува; затова удължаваме виенските вестници да бъдат по-осторожни в бъдъщност и да не вярват твърде новости от турски източници.

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 17 ОКТОМВРИ 1861 г.

Гонимите от патрика владици не се гонят за друго, освен че ищат да го свалят от седалището му. То е обично във Фенер, откак се е поставила патриканата им там. Самата им история е пълна от такива сплетни и калугерски лукавщини. А това, що

разпространяват, че уж зарад българските работи ги гонил патрика, то е лъжа и чиста хитролукавщина, да привлекат някои си българи, а особито еснафи да им помогнат в това обстоятелство, а после тии пак си знаят фенерската. Затова нашите българи нека се не водят веке тъй, но да си постоянствуват на онова, що са досега искали. При том не трябва да пропущат време да се възползуват от такова едно слабо и разбъркано състояние караказана и то е едно достойнство, на кое всякоги са прибягвали лукавите фанариоти, кога са искали да оборят българите!

У[чредничество]

ПОГЛЕД НА ИЗТОК

БЕЛГРАД, 25 ОКТОМВРИ 1861 г.

От всички християнски народи, които оръжието е поставило под скиптра на султаните, българите образуват сами група от пет милиона души; същевременно този толкова многоброен, толкова активен народ е останал почти изцяло непознат до наши дни за християнска Европа. Причината за това незнание произтича от обстоятелството, че фанариотското духовенство, в съгласие с Портата, се е стремяло без отдих да унищожи този народ и да го превърне в ромеи. До 1847 г. името българин не се среща в никакъв ферман, в никакъв официален акт на правителството; то е заместено от рум-миллети, което значи ромеи[1]. Знае се обаче, че гърците от Византия си присвоиха това име, като по този начин, когато назовават българите с името рум-миллети, последните минават в очите на Европа за гърци. От друга страна, фанариотското духовенство проявяваше толкова усърдие, такава широка дейност да бъде денационализиран този народ, дотолкова, че българите сами с мъка можеха да се разпознаят. Необходимо бе пробуждането на народния дух, който в наши дни обхваща всички народи, за да се разкъса завесата, под която от векове се стремяха да прикриват тази страна, и да вдъхне в българите дух и любов към народа.

Светлината наистина не проникна отведнаж и само себе

си — прахът на толкова векове не може да бъде изчистен за един ден. Накрай обаче пътят бе отворен, стремят се напред предани дейци, млади хора, пълни с ревност, върнали се в отечеството си след сериозно следване в главните университети на Европа, са се заели да изгонят от черквите и училищата гръцкия език, който фанариотското духовенство е въвело в ущърб на българския език, и днес благодарение на тези смели усилия само матерният език е единствено употребяван в църковната служба.

Този резултат изглежда огромен и е високо оценен най-вече от тези, които знаят как от толкова години народното чувство е било задушавано, от една страна, от свирепостта на азиатските орди, на които ние за нещастие станахме поданици и които винаги изискваха победеният да им говори само на техния език, и, от друга страна — от вероломното поведение на фанариотското духовенство.

Досега Високата порта не оправда надеждите на българския народ, които се основаваха на Танзимата от 1838 г. и Хатишерифа от 1856 г. [sic!], гарантирани от великите сили; българите вярваха искрено, че тържествено потвърдените в тези актове права наистина ще се изпълнят. Българите вярваха, толкова повече че Европа бе гарант и се очакваше тя да настоява за изпълнението — веднага или в близко бъдеще. Междувременно досега нищо не е изпълнено — нито обещанията на едните, нито гаранциите на другите.

От една страна, като се основават на историческите си права да имат независима църковна йерархия, права, които им бяха отново потвърдени от Хатихумаюна от 1856 г., българите вярваха, че Портата няма да откаже това, което е признато за справедливо във всяко отношение. Но и от тази страна всички предприети усилия пропаднаха, като Високата порта упорстваше в този религиозен въпрос, който ѝ е чужд, като че ли се касаеше да даде нови политически концесии.

Междувременно цяла Европа е недоволна днес от Турция както поради докладите на агентите на различните правителства, така и от съобщенията в периодичния печат. Навсякъде се знае, че цялото това пустословие от танзимати, хатишерифи и хатихумаюни представлява само мъртва буква и че сега злото е още по-голямо отколкото и да било. Убийства, грабежи, незачитане на законите, насилване честта на семейството, ето с една дума картината, която представлява днес Европейска Турция.

Ако поискат, европейските сили лесно биха могли да пре-

махнат това плачевно състояние на нещата, но, изглежда, те намират, че християнската кръв недостатъчно се е проливала в тази нещастна страна; на тях им са нужни повече жертви, нужни са им някакви хекатомби, в които, както в Сирия, хиляди невинни християни да бъдат пожертвувани пред варварския фанатизъм на азиатците, за да разберат едва тогава необходимостта да излязат от ролята си на мирни наблюдатели.

Открай време истинската мъдрост на народите се състои в това, да се предотврати злото; в наши дни, когато най-мъдрите закони са погазени, оставя се злото да дойде, спокойно се наблюдава нарастването му, то се наблюдава хладнокръвно да се шири и след това, когато вече престанат виковете на хилядите жертви, които избиват, когато не се чуват вече предсмъртните хъркания, тогава след много разисквания ще бъде решена някаква интервенция, ще бъде изпратена армия на местопрестъплението, за да... установи броя на жертвите и причината на смъртта.

Изоставени, християните в Турция не могат повече да търсят другаде освен в себе си средствата да се отърват от страданията, от мизерия, от различните притеснения, на които са жертва от страна на техните потисници; те не се боят вече и да умрат, за да се отърват от срама и ятагана на фанатичния варварин.

Туркофилите биха направили добре да вземат пред вид тези викове на отчаяние; напразно те се надяват за някакво възраждане на Турция, тъй като султанът бил въвел бели и зелени чалми във войската си. Всички мерки, към които се прибягва, за да се продължи съществуването на тази престаряла империя, само се продължава мизерията на народа, без същевременно да настане някакво подобрение в положението на нещата. С обмяната на банкнотите бяха отнети от народа последните му средства и вече кой би се осмелил да каже, че състоянието на финансите в Турция се е подобрило? Е добре, така е и с всичко останало и всички усилия, които още биха били положени, само ще предизвикат нови жертви и ще доведат до нови страдания за бедната и нещастна рая.

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК. БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 25 ОКТОМВРИ 1861 г.

Българите преди няколко години не бяха твърде познати в Европа, ако и да се числят више от пет милиона души, защото В[исокая] порта и фенерското духовенство ищеха да затъпчат съвсем тойзи народ. Неговото име до 1849 се представяше във всички Портини фермани и званични записки все под общото име рум-миллети — римски народ, т. е. гръцки, понеже гърците сами усвояваха себе това странно име.

Влиянието обаче деветнадестаго века не забави да прозрачи и в бедна България спасителное просвещение. От малко време насам появиха се доволни[1] българи, учивши се по разни места Европи, и успяха, та изгониха отвсякъде гръцки език, кого фенерское злобно свещенство насила бе увело в черкви и в училища им, изгнавше съвсем матернаго им българскаго езика.

Народний дух навсякъде се възбуди и тойзи от толкова години угушен народ, едно, от турската зверска необузданост, друго, от беззаконната пъклена власт фенерскаго духовенства, от коя и най-много е претеглил, почна да мисли да се отърве веке от тия злини.

За първое, основающ се на Тензимата от 1838 и на Хатишерифа от 1856, емствуванаго от великите сили, мислеше, че като изложи европейским силам непоносимите си веке тегла и угнетения, тии не щат забави да унуждат В[исокая] порта да положи в действие онова, за кое се е пред цяла Европа одължила да извърши, когато я съюзните сили освободиха от руските байонети.

За второе же, основающ се на историческите си права, че е имал и той преди един век независимо свещенство, кои права му се потвърдяват от Хатихумаюна (1856), мислеше, че В[исокая] порта, като прибегне при нея и ѝ докаже правдини си, тя не ще забави да удовлетвори едно такова общенародно праведно искане. Но с всичките си старания, що извърши български народ досега и за едно, и за друго, остана неудовлетворен.

Всеки знай от колкото е обнародовала и обнародова досега европейската въобще преса, че танзиматските хатишерифи и хатихумаюни не само са остали мъртва книга, но че и злото от ден на ден дотолкова се умножава в турското царство, щото

ни в един варварски век не е бил тъй! Грабежи, убийства, насилие чести и все, що може си допусти варварская необузданост, всичко то се върши в Турско ненаказано.

Европейските сили никакво внимание не объртат на това, но види се, чакат да протекат потоци от невинна християнска кръв и тогава всяка една, както в Сирия, да употребят вмешателство си за полза на отбегшите османски меч християни! А подир дълги и обширни комисии и конференции, подир толкова невинно пролята кръв да ги оставят пак под властта и сянката любезнаго си приятеля султана! Това смейме да го кажем, защото сирийските работи еще са пред очите ни.

Поданите християни въобще в Турска Европа са достигли до едно такова положение, щото им е невъзможно веке да търпят. По-добре смърт, нежели такъв един живот!...

Няма веке никакво съмнение, че и другите подани в Турска Европа незабавно ще решат и тии веднаж завсегда да искат спасение си. А най-паче българите, кои при другите несносни злини виждат милост си отечество да се разорява с убийственото преселение, кое непрестанно се разпространява, и то съгласно с Отом[анска] Порта.

Най-миролюбивий и най-слабий народ, кога достигне до едно такова жалостно положение, презира веке всяка опасност и решава се храборно да се хвърли в най-големите крайности.[2]

Нека някои си турколюбци мислят, че днешний султан, като е увел веке бели и зелени чалми (пошове) във войнство си, с това ще напредова и ще се удържи турското царство. Нека някои си користолюбиви спекуланти, кои имаха злоба [и] съветоваха Дивана да издаде каймета и да обере от бедните поданици де що им беше еще остало по малко сребърце и златце, нека, казваме, тии спекуланти мислят, че с това ще се изправи издъхающее веке турско царство!

Поправление и спасение турскаго царства никак другче не може да бъде, освен да се удовлетворят поданиците християни с изпълнението на Хатихумаюна по всичките му точки и с най-голяма строгост, иначе падение му е неизбежно.

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 25 ОКТОМВРИ 1861 г.

Ей, господа представители! Това писмо [от Солун] към вас се относи. Отворете си ушите и очите да видите де се нахождате и да чуете що става по вън от фанариотите и що мисли българския народ. Не е ли срамота за вас да се подиграва Фенер и Портата с вас и вие еще да не можете да се усетите! Припомнете си добре всичко онова, що сме писали за вас, и попитайте съвестта си дали сме имали право, а ваша длъжност коя трябваше да бъде!

Няма съмнение, че вие сте всичко разбрали и познали, но находите се веке в едно затруднително положение и то ви прави еще да се лъжете вие сами и да лъжете тъй също и българите, че сте извършили нещо си, обаче и на това има лек, и твърде лесен, а той е да се признайте, че ви излъгаха, и да работите веке съгласно с народа, кой пак ще ви почита. То не е първо, нити ще бъде последно, человеци, кои за първи опит излизат в такива едни големи и важни предприятия, да станат понякогаж играчка на сплетните. Но тогава само им се прощава, когато се признаят.

У[чредничество]

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 25 ОКТОМВРИ 1861 г.

Преди няколко време европейските вестници бяха говорили за едно спогаждане Италии с Австрия, да ѝ се отстъпи на мирен начин Венеция, а Австрии да се дадат няколко си турски провинции васали и поданни, а именно Черна гора, Ерцеговина, Босна и Сръбското княжество. Сега пак се възбужда тойзи въпрос в европейските вестници и говорят някои си от тях, че уж от Франца се е проводило едно лице да се уговори с виенския кабинет върху това. Някои си же мъдруват даже, че Австрия никак не щяла да се съглася на това и че без бой не ще нищо

отстъпи Италии. Ние, принадлежащи на ония народи, с кои европейска преса си допуща тъй лесно да разполага и ище да ги дава тому и оному, не можем да премълчим да не ѝ кажем нещо си върху това: от стола на писарницата си дипломатите твърде лесно решават и разполагат със света, но кога доде работа решения им да се положат в действия, всякога почти излезва наопаки.

Никой не може да откаже, че тии народи, с кои тии ищат да разполагат като със свое притежание, без да ги питат, не са днес, нито са били някога нихно притежание. Но, напротив, някои си от тях от века са си опазили независимост с най-скъпоценни жертви, както са храбри черногорци, а други, кои са били изгубили свобода си, придобили са я наново от мъчителев с неизказано си юнашство и днес я имат, както са сърбите в княжеството си. Трети са ерцеговците, кои, сами уединени, без да им помогне някой си, толкова време се борят за мила свобода и за сладка независимост и показаха, че са достойни да я добият! Сега се питат господа дипломати, кои разпространяват такива планове, щат ли такива народи търпя да разполага с тях дипломатское мършаво перо и да ги дава тому или оному, доде тии имат острата сабя в ръце и знаят да мрат за свобода и отечество? А на тях народи ние казваме: да обърнат внимание си върху това и да видят и опознаят веке явно що им мислят приятелите им, человеколюбиви и образовани европейци! Нека се събудят веке от омаятелний сън на тая европейска политика и да свършат по-скоро с угнетителите си! Най-сходната и най-умната политика днес за тях е тии сами да решат въпроса си и сами да разполагат в отечеството си. Трябва всичките да се съсредоточат в едно и един път като се усилят, няма никой веке да разполага с тях по воля си. Никаква политика веке не ще ги държи с вързани ръце, нито ще може да им налага интересите си, както е било досега.

В[исокая] порта решила да даде ноти на великите сили за сръбските работи. Това е знак на нейната слабост, коя си тя сама признава, че не е в състояние сама да извърши нещо си със сърбите, но прибягва при силите да приплете работите чрез турколюбците, както върши и с влахо-богданските работи!

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 25 ОКТОМВРИ 1861 г.

Русия не ще може веке да преселява нашите бедни българи в пустините си, защото сега ще има много работи във вътрешност си и бог знай що ще се случи еще тамо [по повод борбата в Русия против самодържавието]. Нека бъде това за пример на нашите пощръклели българи, кои като слепи отиват тамо!

Ние казахме другаде, че Турция не само не ще може да излезе наглава с ерцеговците и черногорците, но че и тая битка ще ѝ даде смъртоносний последен удар. Ето работите почнаха да се явяват и времето наближава да се освободят всичките угнетени от нея народи, стига само да бъдат благоразумни да се ползуват от благовремието, което всякога не се явява![1].

ЖАЛОСТНО ИЗВЕСТИЕ

БЕЛГРАД, 25 ОКТОМВРИ 1861 г.

Жалостна вест идем да съобщим нашим читателем. Познатий македонец юнак Д. Кара-Тасо, кой от един месец насам бе дошъл в Белград болен, представи се на 20 т. м. в петък и на 22 в неделя биде погребан с великолепие[1]. Сърбите показаха, че знаят да отдават приличная чест на такива велики юнаци мъже. На погребението беше н[егово] преосв[ещенство] белградский митрополит с всичкото си свещенство, множество граждански и военни чиновници и народ от разни съсловия. В черквата се изрече едно слово, друго на половината пътя и друго над гроба, в кои се изчислиха всичките подвиги и заслуги покойнаго Кара-Таса в Гърция еще от 1821 до 1853, а последните негови намерения да послужи и роду си славянскому в тия времена. В идущий брой щем се постара да опишем вкратце негов живот!

ФАНАРИОТСКАТА ЛУКАВА ПОЛИТИКА ВЪРХУ БЪЛГАРСКИЯ ВЪПРОС

БЕЛГРАД, 7 НОЕМВРИ 1861 г.

Като се появи най-напред български за независимо им свещенство въпрос, гръцкото духовенство и всичките фанариоти гракнаха противо цял български народ и не само чрез органите си, но и с толкова еще особни памфлети, избълваха най-лошави укорения и клевети противо тях и употребиха всички си гръцки лисичини и хитролукавщини да приплетят тойзи праведен български въпрос и да го представят пред правителството за бунтовническо движение!

Българите, основающи се на правдините си, имаха търпение и бореха се великодушно противо толкова и такива противници, кои разполагаха с всичките средства. Познати са главните случки, що последоваха в това разстояние, щото не е нужда да ги повтаряме и потретяме наново. Тук ще се ограничим да покажем само две главни неща: първо, какъв ход вземат сега работите и, второ, как гръкофанариотите сами обличават себе си, без да се стидят от онова, що са до вчера говорили.

Читателите знаят, че българските представители, злоупотребивши народното пълномощие, бяха се склонили на едно безчестно спогаждане с фанариотите, а народа всеобще издаде глас, че не признава нищо от това и че тии бяха подали някои си точки В[исоки] порти, по коим тии искат да стане това от тях само решено спогаждане. Читателите еще знаят, че фенерский патрик, без да обърне никакво си внимание, че има български представители в Цариград, той следоваше и следова еще да продава българските епархии оним, кои му дадат повеч, както си е вършил от допреди. Някои си от тях владици се изпратиха даже и по епархиите, а именно в София и Пирот, де народа показа, че никак не ще да ги приеме и нито ги е еще приел досега, ако и тии да употребиха и насилствени средства, помогнати от местните управители. Знайно е еще, че представителите, освен двама-трима, завърнаха се всеки, отдето беше дошел, щото работата за български въпрос остана и стои така, нито свършена, нито несвършена, а добромислещи българи ведно с народа решиха да постоянствуват докрай, т. е. да искат възстановение независимаго си свещенства и да не приемат ни едного от фенерскаго патрика по България владици, нито да

дадат веке парица фенерскому духовенству под никакъв начин. Какво е мислил и кроил еще върху това караказан, не можем да знаеме в точност, но добро не е било! Сега обаче в тая сплетка, в коя се находи фенерско духовенство и наоколешните му изедници гръкофанариоти, кои се представят под името τό γένος = народа, а по турски рум-миллети, явяват се на бял свят работи, кои, от една страна, показват гръкофанариотската низост и глупост, защото се обличават сами, като си изказват що са вършили против българите, отдаващe всичко това настоящому патрику и обвиняющи го за все, а тии уж били прави и мислили доброто на българите! А, от друга страна, като хвърлят всичката вина върху патрика и оправдават уж онеправданите от него българи, с това гръкофанариотите искат да привлекат лукаво някои си от нашите българи, да ги направят тях и въпроса им оръдие, доде само свалят патрика си, и после да им обърнат дебелия край, както сториха това, кога беше се съставило съборището, да си наредят черковните работи по заповести В[еликия] порти.

Всеки, който е прочитал черковната им названа история от времени падения Цариграда под турска власт досега, трябва да знай твърде добре, че откак се е съставила тая на Фенер патрикана, не е била друго нищо, но съборище от сплетници и развратни люде, кои друга работа не са имали, освен да се карат и гонят помежду си, разделени на две противни страни. А то не е било за друго, но само за пусто грабителство и да съблачат бедните християни с честото менуване на патриците и с продаването на епархиите. Днешната сплетка, коя се е появила от няколко дни насам, не е нищо друго освен старата игра фанариотска.

Една страна, коя не може да яде, иска да обори днешний патрик, за да постави другиго от своя си страна и да разполага с него, както си ще, т. е. да граби и яде пари; друга страна, коя е поставила патрика и делят приходите заедно, тя го брани и иска да обдържи на поста му, защото иначе губи. Ето всичката разпра в какво се състои! А колко за В[исокая] порта, ней е все едно или тойзи патрик, или други, тя малка грижа има, стига жълтички да излязват за министрите, кои разполагат с патришките работи. А в друго еще едно отношение за Порта е добро да има такива раздори и никога поданните ѝ народи да не бъдат в братска любов и съгласие, разумява се защо!... И това го видяхме в нас, българите, що ищеше тя и подпомагаше религиозний раздор между ни, щото да почнем да се гоним един други и да се предаваме!...

В 515 брой вестника „Βυζάντις“ , кой беше най-голям гонител български и кой избълва най-много ядове против тях, а най-горещ бранител фенерскаго духовенства, виждаме едно дълго изложение, съчинено без съмнение от противная патрику страна. В това изложение се оправдават онези владици, кои бяха подписали и предали едно прошение В[исокии] порти за свалването на патрика, а негово всесветейшество се оцапва и очерня с най-лошавите краски беззакония, грабителства, варварства и проч. Но всичките тия укорения никаква сила нямат, защото не са нови, нито само от настоящаго патрика извършени! Такива работи са писани много пъти и всичките патрици фенерски не са били, а и нито са могли да бъдат по-добри от днешния, като караказанската машина е тъй съставена и не може други ход да има, ако се не срине съвършенно и на място ѝ друга намести!

Новото в това изложение е само онова, що се говори за българите, т. е. що се оправдават нашите свещеноначалници, че тяхното заточение било беззаконно (сега ли!), а ние казахме каква е тази фенерска игра. Българските искания, казват, били праведни, а патрика уж докарал работите до това положение, в което се нахождат днес. Ами в съборището, когато Каратеодори[ди] и съдружието му не щяха да признаят българите за нищо и от того започна български въпрос, и тогава ли тойзи патрик докара работите в това положение? Не бяха ли в него съборище всичките почти ония, кои гонят днес патрика и за това искат да оправдават днес българите? Как тогава не можаха да размислят, че български народ си има всичките правдини, ами викаха всичките едногласно, че не познават в турската държава други православен народ освен гръцкаго τό γένος. При всичките тия лукавщини ония лекоумни българи, кои са се повели от фанариотите, нека забележат и това: вишеказаното прошение се основава на това именно: да се свали тойзи патрик и да се положат в действие τά πρακτικά τῆς ἐθνοσυνελεύσεως = делата на народнаго събрания.

Българите, мислим, знаят, че в тях дела за тях нито реч се споменува. Как убо тии се съгласяват с лукавите фанариоти и съподписват в прошението им? Не могат ли да размислят, че тии сами се обвързват в това и после не им остава ни реч да продумат веке? Кои са за бога тии българи, кои разполагат с народа ни тъй лесно и по воля си? Не мислят ли тии, че народа е дошел в такова едно положение, щото не ще веке нито името фанариотин да чуе? Ние пак изпълняваме святая си народна длъжност и им предсказваме, че тая постъпка ще докара твърде

зли следствия за тях, кои би имали дързост с името народно да я извършат, както направиха с подадените си точки и станаха играчка на цял свят подир толкова викове и жертви от народна страна.

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 7 НОЕМВРИ 1861 г.

Търновци, сумесяйте се! Доста бивайте поругание пред другите българи! Напомнете си, че се между вас се явяват такива противонародни постъпки, да търпите еще развратника между си и в митрополията! Недейте обезчестя славното име, кое недостойно днес носите!...

У[чредничество]

СМЪРТ И ПОГРЕБЕНИЕ НА УНИЯТА В БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 7 НОЕМВРИ 1861 г.

Отколе не сме говорили за йезуитската зараза, коя папищашите ищаха да въведат и в наше мило отечество. Причина на това мълчание беше, че нямаше веке що да се говори! Йезуитската брадва удари на камък в България! Покойний дядо Йосиф даде смъртоносен удар на тая сбирщина, като стана и той бедний жертва, далеч от месторождение си, между чужди хора немил и недраг! Подир дяда Йосифа умира в тъмница затворен Николчо Евтимов от Габрово, най-деятелний орган на тая пропаганда. Миркович зарязва и уния, и йезуити и отива в Бесарабските български колонии в Молдава да стане лекар в Болград. Ваклидов, редактор на лъжовния им вестник, кого издаваха на български в Сан Бенедето, зарязва редакторство и дохожда в Браила с препоръчителни писма до браилските родолюбци българи да му намерят някоя си работа да може

да живее. Най-после остава Цанков, пусти Цанков! И той, горкия, приема да стане негде си в България даскал и ето го и него в Трявна да постъпи в това звание. Сега в Сан Бенедето остават си пак йезуитските дервиши самички!... Ето българска уния на какво зло налетя! Българските глави истина, че били корави. Не вземат нито от обещания, нито от папски благослови, нито от индулгенции, нито от пашапорти за в рая: лошави хора! Не щат и в рая да влязат!

Нямаме никакво съмнение, че тейзи наши братя българи, разбравши злото, в което можеше да попадне милий ни народ с вероизповедний раздор, нямаме, казваме, някакво съмнение, че тии са се от все сърце веке оставили от йезуитските планове и че оттук нататък ще бъдат истинни родолюбци българи и ще се трудят за в полза беднаго ни народа, а най-паче сега, като с преселението искат неприятелите ни да го разорят съвсем. Дано най-после нашето несъмнение излезе основно!

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК. БЪЛГАРИЯ

БЕЛГРАД, 14 НОЕМВРИ 1861 г.

Всеки помни еще пътешествието великаго везиря по областите на Турска Европа, пътешествие, предприето с цел да се изпитат злоупотребленията, чиними на раята от страни управителев, и да се даде удовлетворение на праведните тъжби. Всичките вестници доволно говориха тогава за неизпълнението на тая цел, щото не е нужно да се занимаваме тук върху това. Ние напомняме само едно нещо, за да извадим по-добре наяве комедията, коя турското правителство играй сега относително на българо-татарското преселение с цел да заслепи общото мнение върху една политика, коей ище да отбегне отговорност.

Отправените речи от великаго везиря, тъжащим се за страданията си, познати са от цялаго света. „Султанът (казваше той) ви допуща да оставите местата; вие сте следователно свободни да идете да се установите в Русия, на земите татаров, кои ще додат тук.“ И тутакси се изпратиха по всичките окръжия в България фермани и се четоха общенародно да известят, че всекому е свободно да се пресели в Русия. Потом, понеже това

беше една нагласена работа между двете користолюбиви на тая промяна сили, руските консули-видинский, битолский, одринский, варненский и проч.-добиха налог от правителства си да записват имената на ония, кои, отчаяни да получат от свое правителство някое си ожидаемо олекчение, се решат да се преселят; и съвременно стотина агенти се разпръснаха по градищата и по селата да измамят българите и с лъжовни обещания да ги накарат на това преселение. Днес же н[егово] вис[очество] Аали паша явява в един телеграм, отправен н[егову] превъзх[одителству] Мухлис ефенди, пловдивскому управителю, че правителството никоги не е помислило да усърчи преселението българ, че никакъв предварителен договор не съществува връх това с Русия и че онейзи, кои разпространяват тия лъжовни гласове, са лъжци и узнемирители общаго порядка.

Ние излагаме тук в точност вишепоменатий телеграм читателем си, да би могли сами да разсъдят от коя страна е лъжата.

„Н[егово] вис[очество] Аали паша н[егову] пре-в[ъзходителству] Мухлис ефенди, пловдивскому управителю.

Приказват ни, че някои си фесатчии[1] извадили били лъжливи думи, че уж българский народ, что живее по Румелия, имал да се пресели по местата на беженците, които от Руската държава бягаха в държавата на н[егово] вел[ичество] честитий ни цар, та с такива лъжливи думи залягали да разбъркат умовете на българите, верни царски поданици.

Казаните бежанци не са дошли тука в царската държава, че някой по-преди ги е приканил или подбутнал, а откак взели дозволение от руското правителство, дойдоха, зачтото сами си искаха, и тука се намещат по царски земи, които принадлежат на правителството и нямат стопани.

Между двете царства няма никакъв предварителен договор относително да се изпратят от Румелия българи и да се заселят в Русия по земите, оставени от беженците. Никакъв такъв договор няма.

Много криво ни иде да се пръскат такива безпътни и лъжливи думи; като все повече и повече расте височайшето царско благоволение и покровителство към българский народ зарад верността и предаността му към честитий ни цар, и когато на всички чиновници, что се намират по България, все се изпращат нарочити строги заповеди да се грижат най-много от всичко за спокойствието и тишината на българите от всяка една страна.

Зато по службата си официално и явно казвам как такива

безпътни думи, что се пръскат, са лъжа, та не требува никой да слуша такива раздразнителни думи на някои безобразни хора, които не знаят себе си и които у чуждата щета търсят своята полза, и прогласявам как н[егово] вел[ичество] честитий ни цар иска на негово царско здраве всекой спокойно и охолно да си гледа печалбата, търговията, земеделието и занаята.

1278 Джемазиил-еввелл. 2."

Добро, ето че се уверихме: негово височество прогласява официално, общенародно, отворено, че В[исокая] порта няма особен договор относително на преселението. Всичко, що е станало досега, станало е случайно. Татарите си са рекли един ден случайно: хайде да идем да се въстановим на земите български! И българите също, все случайно, са си казали: хайде да идем в Русия да зауземем оставените пустини от татарите, да умрем тамо от глади! Ето какво нещо е случай[но]то и какви чудеса може да направи!

То без съмнение и великий везир Кърбъзли случайно е говорил, кога обикаляше областите: „Нека онейзи, кои не са задоволни, идат да се установят в Русия, защото татарите са веке на път да додат и се установят тук." И след малко време въистина видяхме да дохождат в България сънмища от татари, изпокъсани и изгладнели, коих българите бяха насилени да приемнат в самите си обиталища, да ги хранят от насущния си хляб и най-после да им работят и земята, коя им се беше определила. Че н[егово] вис[очество] Аали паша се оплаква за раздразнението на духовете, ние го разбираме. Но нека не мисли, че ще го престане, обвиняющ напусто человеци, кои искали уж да възбудят размирия, кои за несчастие са се веке разбудили навсякъде. Нека направи да престанат първо причините на незадоволствията, коих споменахме. Нека управителите престанат тии първи да мъчат бедната рая. Нека даждието не се събира с тъмници и боеве. Нека се занимаят, както трябва, да изчистят разбойничеството, кое се види, че ище в България да найде изключителната си хища. Най-после нека правителството даде правдините български за свещенството им да не зависват веке духовно от Фенер и раздразнението, за което се оплаква, ще се утиши. Но ако злоупотребленията се умножават от ден на ден, ако най-добрите разположенияВ[исокии] порти се отхвърлят, както се случи сега в Босна, и не се признават от големците, кои са отредени да ги полагат в действие, както се случва във всяка област, де управителите си запушат ушите на най-правedните тъжби, кои им се отправят, най-често за страшни неправди, не само раздразнението, от кое се оплаква негово височество Аали паша, не ще престане, но ние се боим съвсем противное да не му причини и големи приплетки.

Н[егово] вис[очество] не е възможно да не знай, че сега се занимават и работят да подвижат за напролет едно всеобщо преселение. Пишат ни отвсякъде, че ако това преселение се подвижи, една голяма част от България ще се опустоши. Но великий везир, без да вземе някакви си мерки да прекъса хода действия на тия подкупени агенти руси и турци, преструва се, че уж не знай що става, и ограничава се да прогласява, че правителството няма особен договор върху това и че раздразнители народнаго спокойствия били сами разпространили тия гласове!

[Да] положим, че ще успее да увери за това общото, но може ли да отрече, че не е станала замяна с народи, че татарите се призоваха по-напред в България, за да усилят отпосле българите с всичките начини притеснения да се преселят в Русия, де ги чакаха веке, защото кораби бяха наемнати за това и руските консули по България бяха получили наставления и нуждните количества сребра за извършване на тая замяна?

Не, не! Ние не се лъжем от тая комедия! Вишеизложената депеша не е пусната за друго, но само да отърве турското правителство от отговорности пред общото разгневено мнение, а работите си остават все пак същи, тоест една съблазнителна продажба от народи!

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД, 14 НОЕМВРИ 1861 г.

Франца за днес се занимава най-много във финансиалните си работи. Определението за министра финансии г-на Фулда даде повод почти на всичката европейска преса да говори много върху тойзи предмет, но главното е, че Наполеон, признавш лошавото положение финансии, избра того достойнаго на това мъжа, от кого несъмнено се чака едно явно поправление на тая струка.

Италианските работи еще стоят нерешени. Две главни лица днес играят най-голямая роля в италиански кабинет — Ратаци и Рикасоли. След малко ще се отвори италианский парламент и тамо веке ще се реши ходът на политиката, коя ще предузематъ занапред в истинная полза отечества си.

За римский въпрос засега се говори, че уж Наполеон се обещал да отдалечи Франца II от Рим и така да престанат всичките вълнения, кои се оттамо движеха по цяла Италия. А французшките войски ще останат еще в Рим, доде Наполеон реши оттеглянето им според обстоятелствата, коих неговата особна политика чака.

Австрия засега е мирна и откъм венецианските и маджарските работи и види се, че нейната политика е получила донеґде си успех си. Самое, що обезпокоява днес Австрия, то е Херцеговина и Черна гора и въобще лошото положение турскаго царства.

Русия има доста работи във вътрешности си. Поляците, незадоволната страна въобще народа, лошавото положение на финансията ѝ дават ѝ големи приплетки, щото вънкашната ѝ политика не стои твърде в уважено положение.

За Турция няма ни реч, нейното положение веке е в най-голяма опасност и самата ѝ надежда е Англия да я поддържа и в това ѝ положение.

НАЙ-НОВИ ИЗВЕСТИЯ

БЕЛГРАД, 14 НОЕМВРИ 1861 г.

В един брой вестника си явихме, че няколко турски села са се възбунтували в Босна против султанская власт. Сега според „Ост унд Вест“ това побунение се разпространявало и турците от Крайна, помежду Улма и Клокот при австрийската граница, имали план да ударят царската войска из узаде. Тии са се дигнали на оръжие и искат да се възстанови онова, що е било преди Танзимат, т. е. да не плащат никакво даждие, но да живеят по еничерски. Един турски посланик е бил при тях да ги примири, но тии му са дали най-лошави отговори. Мисли се, че всички бошнашки турци ще се съединят в това възбунение.

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 14 НОЕМВРИ 1861 г.

Нам е познат добре настоящий игумен, че не е съвсем чист от гръколудие, но мислехме, че в тез времена е изменил тойзи си ръждив дух! А колкото за руската зараза, що се е въвела в тая наша народна светиня Рилский монастир, то ние сме от добри източници известени, че русите отдавно са ударили око на него да го усвоят и даже имаха един план да го купят... Тии мислеха да го направят гнездо на духовната си пропаганда, коя е едно с политическата им, и на тойзи начин да разиграват беднаго ни народа, както си щат! За тая цел са се проводили и няколко си тисящи рубли чрез едного им тайнаго агента преди няколко си време. Но сега, като излиза работа на яве, български народ трябва да си отвори очи добре и да вземе нужните мерки, да изпъди тях зарази оттамо, защото тая светиня, освен като е една-едничка стара драгоценна остатка, тя е народна, а не калугерска. Народа, когато ще, може да изпъди такива злодейци оттамо и да намести человеци с благоговейност и с народно българско сърце. Никой не може да усвои това общонародно българско свято притежание и да разполага с него по воля си! Нека убо българите вземат мерките си по-скоро, като им се яви това нещо. Ако стане потреба, ние сме готови да дадем и по-обширни разяснения какви интриги са се правили досега от руските агенти да усвоят това наше българско свято място.

У[чредителство]

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК. СПЛЕТНИ, УПОТРЕБЛЕНИ ОТ РУСКИТЕ КОНСУЛИ И АГЕНТИ ЗА ПРЕСЕЛЕНИЕТО БЪЛГАР В РУСИЯ.

БЕЛГРАД, 21 НОЕМВРИ 1861 г.

В проминалий брой вестника си обнародовахме един телеграм н[егову] вис[очеству] Аали паша върху преселението българ в Русия и направихме няколко си забележки, че самая В[исокая]

порта, договорившa се предварително с Русия, побуждавала и усърчавала е това пагубно за народа ни преселение. Ето еще няколко си доказателства върху това:

Руските консули по България, а именно варненский познат български неприятел Рачински, дават свободно руски пашапорти на някои си отчаяни и безчестни люде, българи по имени, кои със силата на тях пашапорти се скитат свободно и без никакво препятствие по разни места България и лъстят някои си простодушни по селата българи, а особено безкнижници попове, даскали и чорбаджии да се подписват на прошения, направени и приготвени от руските консули, уж че тии българи били желали да се преселят в Русия! На тойзи начин, като съберат тии подкупници и народни предатели по няколко си подписи и направят еще и лъжливи уж обществени печати, снабдени с разноски и с писма от консулите, отиват в Одеса и представят се генералу Стремоухову (кой е нарочно отдавно еще проведен тамо с няколко си високопоставени чиновници да работи на това преселение) като български от народна страна проводени пълномощни. Такива с интриги направени депутати в последния дни бяха се явили в Одеса повеч от тридесет, от коих именно беше и познатий предател С. Бакърджиоглу от село Беброво, Търновско окръжие, кой предаде в 1840 отец Неофита в Цариград, за кое сме другаде писали[1]. Той като се връща тия дни от Одеса в Търново с руски пашапорт, търновский управител го запира в тъмница, но варненский руски консул незабавно телеграфира, че он е руски человек. Каймакама го отпуща тутакси.

Други един на име Стефан, сливнен, се явява в Тулча с няколко си такива лъжливи подписи, събрани от селата, коих е обиходил, все пак с руски пашапорт от варненския консул снабден. Тулчански родолюбци българи се потрудили да вземат тия подписи от ръце му и да го накажат за това предателство, но он като руски поданик прибягва на французшки консулат (кой защитава там и руските подани), кой успява, та го изважда от тъмницата подир три дни и го заточават от града, а подписите се задържават в консулата.

Видинский руски консул съдружил се е с един грък, безчестен спекулант, руски поданик Захаров, кого е довел нарочно от Цариграда да купува с най-долна цена продаваемите стоки от тия злочести видински българи. А понеже това консулско почетно съдружие нямало доволни пари, то е купило почти всичките стоки без пари, на дълга вересия, като давало бедним

българом записки с консуловий печат! Той, видински руски консул, преди да намери того безсъвестнаго гърка и да състави това съдружие, предлагал е писмено многим българъм да се зауземат на това твърде полезно предприятие, но никой честен българин не рачи да приемне това предложение. Писмата, кои се провождаха о тому, пишеха се и подписваха се от един млад и секретар консулства. И то е една дипломатика!... Ние имаме на ръце две от тях писма.

Един от големите руски дипломати, кой работи от Одеса на това преселение, явно и гордо казваше, че Русия щяла да разнесе повеч от пет милиона рубли за това българско преселение и че това го правила от едно съжалително побуждение человеколюбия и благодетелности! А, от друга страна, в Одеса има съставена една компания от разни безчестни человеци, кои, наемнати от помешчики (притежатели земи и робов), ходят между тях обедняли в Къръм българи и завождат по няколко си като овци по земите на помешчиките, кои им плащат по три жълтици на душа за труда им!

Няколко си от тях злочестници българи, кои от Къръм са ишли в Одеса да плачат и молят правителството да им се допусти да се върнат в милото си отечество, подир много пъти, що са ги пъдили и заплашвали, най-после им рекли, че ако платят за всяка душа по 120 рубли, тъй ще ги натоварят на някоя си корабля и ще ги изхвърлят на Дунавското устие при Сулина! Отде ще вземат бедните това количество, като тии си оставиха всичко на отечеството и тръгнаха голи!...

Някои си истинни славянолюбци руси съжаляват твърде много тях бедни българи и роптаят върху правителството за тая му постъпка, но никаква полза няма за тях бедни българи от това съжаление, защото в положението, в кое са достигли, всичките ще отидат без време на онзи свят тая зима.

Един от тях българи е успял да иде от Одеса в Цариград с прошение от страни на всичките, да моли н[егово] в[еличество] султана дано им помогне да се завърнат в отечеството си. Прошението им е потвърдено и от турский консул в Одеса.

Ето от Тулча що ни пишат за уловения тамо предател: [следва текстът на дописката, носеща подписите на 75 души от 15 селища.][2]

Забележка

Ей, братя българи! Гледайте какви человеци са се написали: попове, даскали и чорбаджии! Гледайте колко хитро и лукаво постъпва тая убийствена за народа ни православна пропаганда.

От всяко село по един поп, по един даскал, по един чорбаджия и после другите са лесни! Тии се водят като овци! Стига попа, даскала и чорбаджия да им кажат, че това е добро и че ги вика православний цар, тии са готови да оставят всичко и да идат при него!...

Но нека чуят какво изпатиха техните братя, злочести видински българи,[3] та ако им се види добро, нека идат и тии да станат част храна на черноморските риби, а част да нагоят с дебелите си снаги руските татарски пустини. Не слушайте, мили братя, тия, що са се написали, защото тия всички са подкупени с пари и ви лъжат за всичко, що ви обещават и приказват! Всичко е пуста измама и лъжа! А особито безкнижниците попове никак недейте слуша за това преселение, защото тии където и да идат, от вашът пот ще живеят. Тяхната кадилница навсякъде ще ги храни, а вашите рала, плугове, овци, говеда няма веке да ги добиете. Вашите плодовити нивя, лозя, зелени росни ливади няма веке да ги видите! Вашите прохладни гори и лесища, студени извори и кладенци ще ги сънувате насъни, но никоги веке не ще се удостоите да се разхладите и угасите жаждата си! Всичко е тамо пустиня, гола и безплодна. Място омразно, диво и грозно! А мъчителството и робството, кое ви чака, кой ще къса всяк ден не само бедните ви тела, но и горките ви сърца, ще тлее ежедневно, доде ви прихлупи черната земя и се отървете от мъки завсегда!

А ви, о, младежи! Вие, злата българска надежда, в сърцата коих се е породила святая любов народна, вие, любезни младежи, постарайте се да дадете нашим тем братям да разберат в каква пропаст искат подкупени предатели да ги хвърлят! Ваша же награда ще бъде вечно име и слава от потомството!

Р[аковски]

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК

БЕЛГРАД, 1 ДЕКЕМВРИ 1861 г.

Известието, че австрийските войски минали в турските граници, направи едно голямо впечатление на тукашната публика тая последна неделя. Тии, минавши границите, влезли в Ерцеговина

и развалили окопите, кои бяха подигнали за отбрана си ерцеговците. От наша страна, ние се признаваме, из начала никак не щехме да повярваме това известие, толкова се видя нам невероятно, и затова в последний брой вестника си не поменахме нищо о тому. Но днес, няма веке съмнение, това се потвърдява от всичките страни и нашът дописник от Виена[1] ни изпраща подробности, кои ще найде читател по-долу и ще чете с корист ради знаменитости и важности того събития.

Без да разсъждаваме надълбоко за правото, кое може да има или да няма Австрия според договорите си да прави такива експедиции вън от земя си, ние се ограничаваме да забележим, че ако всичките известия за извършените победи турскаго войнства, коих повечето немски вестници обнародоваха досега, бяха истинни, това въоръжно вмешателство Австрии да разваля няколко худи трудове, направени за отбрана, коих обориха без никакъв удар, може да се мисли за безполезно. Нямаме ли ние сега право да предположим, че всичките тия известия за победите бяха лъжливи и че положение турскаго войнства е зло? Известно, че е тъй, и ние достигваме на това заключение чрез най-простое размишление.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БЕЛГРАД. 1 ДЕКЕМВРИ 1861 г.

Две нови случаи живо занимават днес политический кръг и дипломатское изкуство находи в тях поле обширно да произнесе разсъждения и заключения си върху важната бъдъщност, коя има да се яви от тях.

Първо и важно е неприятелството, кое явно започва между англичаните и американците заради заробената английска корабя в американските води, коя носеше комисарите Южнии Америки, отправени в Европа поради тамошните междуособни размирици и боюве, кои от няколко време насам подвижиха толкогодишната американска република. Не може да бъде по-голямо, по-чувствително и по-нападателно докачане английскаго народнаго честолюбия, или по-право да кажем, гордости, освен това, що им направиха в тойзи случай американците.

Английский кабинет незабавно изпрати ултиматум си да иска едно пристойно удовлетворение за това, но американское народодържавие, далеч от да склони на такова едно нещо, напротив, принесе сабя чести команданту, кой улови и зароби английский кораб.

Европейская преса много говори о тому и мисли се различно върху постъпките, кои могат се направи от страни Англии. Едни думат, че Англия непременно ще отвори бой с американците, и впущат се в обширни разсъждения какви следствия може има не само за Америка, но и за Европа. Други же мислят, че Англия ще преглътне това на мирен начин, защото иначе ще се преплете твърде много тамо, та не ще има време да мисли за възточните работи, кои сега най-много ѝ са пред очи по положението им, в кое са достигли днес.

Съдещи по английски горд характер и по примери прошедшаго, ние мислим, че Англия не ще претърпи това без бой, а най-паче с американците, кои отпосле ще ищат да си играят с нея. Ако би се нанесло Англии такова нещо от страна Турции, то би го претърпяло мирно, не за друго, но само за политиката си, коя играй на Възток. Това го казваме, защото в последния времена видяхме, че много докачителни работи ѝ се направиха от страни турков, но те се претърпяха без никакво си почти удовлетворение. Как и да е, тойзи случай е важен и твърде важен в европейската днешна политика, а най-паче ако това, както мислят някои си, е Наполеоново подбуждане, да види Англия да се счепка с американците и да заплете флотата си тамо. На това им дава повод принц Наполеоновое пътешествие по тях места в последни времена.

Втори случай е австрийското въоръжно вмешателство в ерцеговските работи, кое даде повод и другим европейским силам да се вмесят и тии, без да слушат оправданията, кои се предлагат от страни Австрии върху това. Някои си от посланиците других сил във Виена веке са направили първите прегледвания върху това.

Колко за Турция, и първий, и вторий случай са вредителни, защото в това обстоятелство тя остава веке без искрени покровители и ако една само от силите погледне с умилно око ерцеговците, а еще повеч стенающите християни под турското тежко и непоносимо иго, тогава веке е свършено с нея. Като разсъди всяк безпристрастно турските работи, ще одобри всичко това, що казваме върху тях. Ето че наближава веке година, откак са се подигли една шепа человеци ерцеговците, да се бият

със султана за свобода си и с всичките си оскъдности не само се удържаха досега юнашки, но и толкова победи направиха, отнеха военни припаси, топове, пушки, барут, а еще и храна. Това не е ли доказателство еще по-ясно и по-светло от слънце, че Турция е слаба, изнурена и че всичките средства ѝ оскъдяват? Не знайме ли в други времена какви военни сили е проваждала Турция против Черна гора и как лесно е нападала на подигнатая рая, като е клала, бесила, качила на куки и набивала на кол. Де са сега тия работи? Отде произходи това? Еда може помисли някой си, че турците са се изменили и не щат веке да струват такива безчеловечни работи? Не, не! Турците не са се изменили, но нямат веке нея сила и тях средства.

Един последен пример потвърдява наша реч. Всеки чу и знай, че Омер паша, като не може нищо да стори на ерцеговците, изкла и зароби немощни старци, жени и дечица. Ето че турското зверство еще не се е променило!

В заключение казваме читателем си, че тая зима мъти и ще измъти твърде големи явления за политически европейски зренник, а най-паче за народите, кои от толкова векове жалостно и печално тъжат под свирепи мъчителства завладетелев.

НАЙ-НОВИ ИЗВЕСТИЯ

БЕЛГРАД, 1 ДЕКЕМВРИ 1861 г.

Англия е почнала да проважда войски си в Канада и да се приуготовлява за бой със Северна Америка. Както се види, Южна и Северна Америка ще се съединят и ще оставят особиците, що имат помежду си, за да нападнат на общия неприятел. И действително американците са умни и образовани человеци, щото не щат търпя в такова едно обстоятелство общий им неприятел да се ползува от нихните междуособни раздори и боеве.

Франца еще не е решила какво участие и действие ще вземе в това важно обстоятелство, т. е. в тия неприятелски появления между Англия и Америка. Но въобще се мисли, че Наполеон III не ще пропусне това благовременно обстоятелство да отмъсти нанесеното от Англия понижение Наполеону първому и да

съкруши английская гордост, коя на всичко днес иска да преддолява и заповяда.

Австрийското въоръжено вмешателство в турско-ерцеговските работи се е с криво око погледнало от Франца и протестациите са се веке отправили о тому. Следствията на това бързо вмешателство Австрии не щат бъде толкова полезни, а Турции ще бъдат съвсем разорителни. Времето е близо и всичко ще излезе на бял свят.

Италианский кабинет решава веке бой за напролет с Австрия за освобождение Венеции и 300 000 тисящи редовна войска е почти готова, и 200 000 тисящи народно опълчение. Гарибалди е в Турин.

Турция склонява, ще не ще, да се съединят Влахо-Богданските княжества, но само за живота княза Куза! Западните сили, а особито Франца, кои из начало помогнаха и помагат на власите, извършиха и това против всичкото упорство Турции, коя веке само именем се чете за една сила, а делом не е друго освен една сянка!

Годината е знаменита и имат много важни работи да се появат на свят, а особито в полза на завладените и заробените от мъчителев народи, стига тии да бъдат благоразумни да се ползуват от това благовремие, кое рядко се явява на свят, и да покажат, че са достойни за оная свобода, коя са други времена имали.

Турция от няколко време не прави друго, освен да менува министерството си, и сега се виждат в числото му лица съвсем непознати, а с други речи, лица, кои принадлежат все на фанатическата стара партия. Султан же колкото из начало се яви твърдаго и постояннаго характера, толко повеч се показва сега, че е лесен в промяна и че се води от влиянието того и онаго велможа.

ИЗГЛЕД НА ВЪЗТОК

БЕЛГРАД. 24 ДЕКЕМВРИ 1861 г.

Положението турскаго царства даде веке и самим турколюбцем да разберат и се уверят, че то не може се никак поправи и задържи.

Европейската преса явно говори, че Турция е наблизо да

падне и изчезне веке от Европа. Последните появления на финанциалната ѝ криза, или по-право да кажем, банкрутство, показа, че това гнило тяло не чакаше другий веке удар освен тойзи да го занесе у гроба. Читателите знаят, че в последните дни турската лира бе се качила до 400—450 гроша и каймето нямаше вече никаква цена. Това зададе едно общо смущение в Цариград и по вън и всеки се чудеше що да стори, като гледаше себе изложен в явна опасност да изгуби капитал си! Хляба в Цариград достигна до 35 гроша оката, пещите се затвориха и купища народ се събра около тях, между коим и многи въоръжени, да добият себе насъщний хляб! Окръжающи же н[егово] в[еличество] султана угодници и ласкатели, вместо да му изкажат истинното положение царства му, тии го занимаваха с неистинни причини, уверяещи го, че уж това възвишение на турската лира не произходило от друго нещо, но от някои си неприятелски тайни движения! Но чудното е, че тии ласкатели султанови, за да го уверят, че това възвишение нямало някоя си опасност, казали му, че английската лира била по-скъпа, и н[егово] величество останал задоволен от това!

Ние, познаващи добре турските работи, знаеме и самите истинни причини, кои са докарали Турция в това ѝ издихателно положение, но понеже тук не е предмет за възвишението само на лирата, то неговата причина можем я каза с няколко си само речи: всеки знае, че от няколко години насам все почти злато и сребро е изчерпано от европейските спекуланти и поради това Турция се унужди да издаде кайме по подражание на други някои си държави. Но Турция, като издаде това многочислено кайме, не има да положи в депозит съответствующе злато срещу издаденое кайме, щото всеки да е в уверение, че когито ще, може да замени каймето със злато и да бъде бе́зопасен. Из начала еще, щом се появи каймето в Турско, поради вишерече́ная причина нямаше цената си, но все с пагубное ажио[1] се менуваше, доде постепенно достигна в положението, в което се днес находи. При том всякому е познато, че турската финансия от няколко години насам все в пропаст отива и с всичкото старание, кое положиха и някои си изкусни на това европейци, коих Турция бе призовала нарочно, никакво поправление не може да стане в тая струка, коя е живот на всяка една царщина, както и на всяко едно частно и най-долно лице. Когито человек разноси повече, отколкото приход има, следствието на състоянието му е конечно изчерпване и подир това собствено му падение и разорение. Ето самата истина на това баснословно въз-

вишение на тур[ската] лира и нека н[егово] в[еличество] султана се радва и утешава, че английската лира била по-скъпа от турската!...

Поданните Турции народи християни, а и самите турци, всички се нахождат в едно крайно отчайване и явно веке проповядват падението турскаго царства. Тии са уверени веке, че никакво поправление не може да стане на нихното положение и всичко, що се издава за бъдещи уж уредби и добронастанения, приимат го с едно морно поругание. Християните казват, че е дошло веке време да се отърват от това несносно мъчителство и да добият веке своите исторически народни права; а турците казват, че веке тяхното царуване в Европа е свършено и някои си от тях се готвят да идат и се преселят в Азия, в старото си отечество, а някои казват, че щат си остана в Европа под новия владетел, който дойде. Това е духът и мислите на народите, подани и турци, и това се говори и проповядва навсякъде в Турска Европа явно. Но турколюбците могат каза, че приятелките Турции сили, а особито Англия, ще ѝ помогнат с пари и ще се потрудят да поправят финансията ѝ и тъй да задържат падение ѝ. Но ние им казваме гръмогласно и с най-голямата си увереност, че е твърде късно и тая болест е веке смъртоносна!

ЗАБЕЛЕЖКА

БЕЛГРАД, 24 ДЕКЕМВРИ 1861 г.

Търновци и прочие българи! Вижте си примера у славните софийци! Гледайте съгласието и постоянството, що извършват. Така трябваше и трябва да постъпят всичките българи единодушно и свещений ни въпрос отдавно би получил желаемий успех, а не едни да искат да стават папски подлоги, други фенерски, а други да оставят милото си бащино огнище и да искат да се преселят в чужди пустини! Търновци, наша реч к вам се най-много относи. Вие от ден на ден по-недостойни се показвате и скверните народното ни име! Но смислете, че тойзи наш народен въпрос, като е подкрепен от множеството, ще достигне сполуката си и тогава вие само между всичките българи ще останете посрамени и поругани!

Не може веке тойзи въпрос да остане назад, трябва непременно да се свърши. Той е веке познат от цяла Европа, че е праведен и необходимо нужен да се добие от българите. И самите гръкофанариоти почнаха да пишат в органа си (Византис), че българите били имали всичката си правдина на това!

Ние знайме, че между нас има един-двама шарлатани, кои искат да ви направят папски подлоги, а един-двама гръколуди, кои искат да ви подчинят пак на Фенер, но вие не ги слушайте, защото и едни, и други са подкупени и имат свои си частни користи в това си безчестно и предателско занятие. Презирайте ги и уничтожавайте ги като най-низки и най-подли твари, кои не са за друго освен за вреда на обществото ни!

У[чредителство]

ИЗВЕСТИЕ

БЕЛГРАД, 24 ДЕКЕМВРИ 1861 г.

По някои си важни причини изданието Дунавскаго лебеда се прикъси тия последни три недели. Но и нашите спомоществователи, освен що са твърде малко в брой за издържанието на един такъв лист, досега многи никак не ни са платили, други же само по едно шестмесечие платиха, а две други шестмесечия стоят тъй. Само букурещките и галашките ни спомоществователи са платили подпълно. Нашите българи, на жалост го казваме, не можаха да оценят заслугите, коим им принесе тойзи лист, а най-паче в такива едни опасни за народа ни обстоятелства...

Но учредничеството Дунавскаго лебеда се утешава, че изпълни една свята длъжност към милия си народ, и оставя на потомството да съди за неговото обхождание. Самата му тъга и жалба е, че без помощи на българите не ще може за дълго време да се удържи и до свършването на това шестмесечие, кое издихае, до идущаго марта месеца, споряди тая причина ще издава Дунавски лебед безсрочно, т. е. не в определен ден и редовно всяка неделя, но когито може.[1]

Учр[едничество] Дунавскаго лебеда

БЪДЪЩНОСТ, БРАНИТЕЛ

1862—1865

МИЛИ СЪОТЕЧЕСТВЕНИЦИ БЪЛГАРИ!

БЕЛГРАД, КРАЯ НА 1862 г.

Ето аз пак се явявам между Вас с отечестволюбивий мили глас, през кого всякоги съм се трудил да разбудя народното свято чувство и да покажа всякому българину славното наше прошествие, днешното ни бедно състояние и средството, чрез кое може пак наший народ да достигне на една светла бъдност. Истина, че обстоятелствата, от които се нахождаше окръжен наший народ, бяха твърде тежки и противни, щото малки успехи се и чакаха, но постоянството, търпението и благовременната деятелност много нещо извършват. Това се и случи с нашето народно предприятие, кое из начала от твърде малко лица се започна и подвижи.

Български народ за малко време се отърва от две загнояли язви (рани), кои можаха току-речи наблизо да умъртвят милата му народност и неговото име да хвърлят във вечна заборавност. Първата и най-страшната язва беше гръколудието, в кое го бе заблудило гръцкото лукаво свещенство и пропагандата панелинизма. Втората же язва беше морното неусещане за свобода и привичката да търпи поганското османско робство, отдаваящ все то божему гневу и мислящ като че е роден да бъде завсегда султанов роб!... Против първата, т. е. гръколудието, български народ храборно се опълчи и делом се очисти от нея, щото сега нигде по България няма человека, кой да мисли, че е по-добре да се зове грък, нежели българин и да работи в полза гръцкаго народа, както е било преди няколко години, но всяк гордо произноси свое си народно име и старай се по възможности да го прослави. А противо втората язва, коя е по-люта и по-убийствена, той не е противоположил досега друго, освен усещането и мисълта, че поганското иго не трябва веке да се търпи, но трябва един ден да се съкруши и да бъде и той свободен и независим народ, както е в старите години бил и както са днес другите народи, а най-паче неговите съседи, които недавно са имали истата негова съдбина, но храборно са я отхвърлили. Истина, че усещането и мислите предшествуват на делата, но додето се не яват делата, тии са съвсем безполезни и може и да се изгубят и изчезнат като едни слаби искрици, кои угасват, без да могат да запалят буен полезен огън.

Никой не може отказа, че в българите не се е въобще развил тойзи святий дух свободи; то се показа от няколко малки дви-

жения, що са учинили в малко едно разстояние времени, кои, ако и да не са записани в европейската история, но за българите са важни и тии ще украсят първите страници на българската нова народна история. Тии не се увенчаха въистина с победоносни успехи, но ползата им биде чувствителна, защото подбудиха и подхраниха още повеч народното ни чувство.

Сполуката и успехите на подобни движения всякоги зависват от временните обстоятелства и който има присъствие духа и умей благовременно и деятелно да ги употреби в полза си, той всякоги успява.

Годината 1862 трябва да остане за българите забележителна и да се брои като първи постъп за политически им независим живот. Белградските случаи (1862 юние 3-го), в кои българите взеха най-живо участие, балканските юнаци със своите непобедими чети дадоха на европейците и на всичките други славяни да разберат, че българите не са само мирни орачи и тихи, кротки художници и търговци, както го тии отпърво мислеха, че били уж изгубили стария си военни дух, но тии при вишеречените си добрини сé са пак храбри и неустрашими юнаци, стига да им се докаже едно благовременно обстоятелство и удобно място да започнат движенията си против смъртния си неприятел.

Това всичко в обширност се писа тази година по много европейски знаменити вестници и образований свят чете и взе едно друго понятие сега за българите и почна да съчувствува за тях.

Казахме, че сполуката и успехите на такива движения зависват от временните обстоятелства; ето 1862 се представя за българите най-благовременна и най-удобна да удовлетворят веке мислите, кои са се развили в тях за свободата им. Сърбите, най-ближните български приятели, се приготвиха и снабдиха веке за бой с турците, тии подават нам всяко ръкопомощие и зоват нас да участвуваме в общото боилище против общаго ни неприятеля. Власите, от друга страна, щом се съюзиха със сърбите, кое показаха делом,[1] тутакси обърнаха и тии внимание на нас и братското съчувствие се яви към нас и от тяхна страна. Тии така исто като сърбите се решиха да воюват против общаго неприятеля и почнаха бързо да се приготвят на това.[2] Ние, българите, сега оставяме между две приятели княжества, от коих всяко едно ище и реши да ни помогне. Може ли да бъде, любезни съотечественици българи, по-удобно и по-благовременно обстоятелство от това? Я помислете, откак сме пропаднали под турско поганско иго, явявало ли се е тому подобно

време за нас? А колкото за турската днешна слабост и разтлеяност, то не ще нито реч. Я представете си Турция нападната от двете вишеречени княжества, от Черна храбра гора, от гръцките граници в Епир и Тесалия и от нас, българите, в Стара планина, какво съпротивление и отпор може да даде в такова си едно положение? Ней не остава друго, освен да се изчисти от всичкия Балкански полуостров, а народите, кои са досега толкова векове теглили и тъжили под нейния зверски ярем, да добият своите си народни стари права, т. е. да бъдат пак свободни и независими, както са си били, преди да ги завладей тойзи безчеловечен агарянин.

СРЪБСКАТА ПОЛИТИКА ОТНОСИТЕЛНО НА БЪЛГАРИТЕ, ИЛИ МЕЧТАЙНИЙ ПОКРИТ ПАНСЪРБИЗЪМ В ТУРСКА ЕВРОПА

БЕЛГРАД, КРАЯ НА ЛЯТОТО, 1863 г.

Всякому человеку натежава неотменна длъжност да брани народните си права с всичките си сили и възможни средства. А който презира и пренебрежава тая свята длъжност, той не е словесен человек, но едно безсловесно животно, кое се проявява на света и свършва живота си, без да остави никакъв спомен от делата си.

Отечество и народност са две най-хубави, най-сладки и най-утешителни речи за чувствителний человек и той жертвува за тях всичко, що има най-драгоценно на света.

Похвален е онзи, който може да принесе една настояща и явна полза народу си, а еще по-похвален е онзи, който предупреди едно тайно зло, кое се за в бъдущност приуготовлява с ласкателство и измама народу му и кое всяк не е в състояние да узнай. А най-паче когато това зло се сплита от человеци познати и щат да се показват уж доброжелатели и приятели, понеже от явнаго неприятеля всяк се пази и взема предусторожните си мерки против неговите дела. Сърбите, ако да се сближават доста тясно по езику си с българите и ако да живеят в непосредствено съседство с тях, обаче всякоги са били смъртни неприятели български и никоги не са престанали да им про-

тиводействуват, когато им се е появявало и най-малкое счастливо и благоприятно обстоятелство.

Такива жалостни примери вижда человек твърде много и всичката съхранена история по появлението им на Балканский полуостров до падението им под турская власт. Омразата е била тук вкоренена в тях, щото в устата им народното име: българин се изкривило на[1]...

ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ СРЪБСКАГО КНЯЖЕСТВА С БЪЛГАРИЯ В ДНЕШНИТЕ ВРЕМЕНА

БЕЛГРАД, КРАЯ НА ЛЯТОТО 1863 г.

Историята се пише за полза потомства; тя е един протест пред светом за съхранения на правата всякаго народа, а не за увеселение и раздразнение на страстите, да би же достигла цел си, трябва да пише самата истина, отбегвающа всяко самолюбие и пристрастие.

Предговор

Многажди сме мислили да напишеме политическите отношения Сръбскаго княжества с България в днешните времена, т. е. откак е това княжество (силаго Андриянополскаго договора 1829) добило своя днешна полунезависимост и живее и то политично в някакви си ограничени сношения със сузеренская власт и съседните му свободни народи. Но преважни причини задържавали са нас досега от това ни намерение. Първа же и главна причина е била, че описавши самая истина и неискрений ход политици того княжества към българите, неотбежно би било да се появи едно голямо незадоволствие и студенина в последните, като онеправдани и изложени на завладетелната хища първих, коя тии си въображаят да приготвят и за коя делом са много такива постъпки досега показали, както щем ги изложи.

Втора же причина нашего досегашнаго въздържания е била

надеждата, че тии щат се поправи и щат предузе други един ход в политиката си, както е праведно и полезно за два съседи народа, сродни по езику и по вероизповеданию, имеящи едного и истаго неприятеля, една и ista съдбина за в бъдущност. Но, излъгани в нашата надежда, унуждаваме се днес като верни чада народа си да извадим на бял свят тая неприятелска постъпка и да обърнем вниманието на всичките верни синове отечества си върху тойзи най-важен за нас предмет.

Нашето описание никак не ще бъде нападателно, но ще бъде като едно приятелско упоменание към нашите съседи братя сърби, дано би могли да ги наклоним да внидат в правий път съседства и братства. Ние трябва да знаеме и всяк час да си напомняме, че раздорите и несъгласията в старите времена са докарали и нас, и тях в това жалостно днешно положение и че не може се другояче поправи освен с общо едно съгласие и с братски искрен и любовен съюз. Истина, че на света има и едно начало, да всяк народ, кой живее политично, трябва да гледа най-първо своята собствена полза, своето увеличение и своята слава да възвиши, ако и на щета других — на основание правди по-силнаго и правди завладеная — но Сръбското днешно княжество не е в това състояние относително към българите. То е обкръжено от толкова и такива противни обстоятелства за такъв е ин успех, щото такава една мисъл и предприятие не само са невъзможи и работи за него, но еще ако си въображава да ги следова, може да дойде до една жалостна пропаст. Днешната же западна европейска политика, както е всякому познато, тъй бодро и занимателно пази в подобни движения на Възток, щото не щади ни злато, ни сребро, ни проливане скъпоценния си крви, да не би се някак си без нейния воли, а най-паче без нейния користи и най-малкая промяна учинила по тия места. Векът на завладенията и увеличенията за малките и слабите народци веке е проминал и мислите за такива блистателни подвиги се вземат и сматрят от европейските крепки и силни държави като детински играчки и като смешни мечтания!...

Има еще едно друго начало, кое, непонятно в самата му права граница от неопитни някои си разпалени глави, действува много в тях и докарва ги да подпадват в най-смешни за в бъдущност мечтания. А то е историческите права всякого народа. Истина, че всяк народ трябва свято да се държи от своите исторически права и да се старай с всичка си сила да ги задобие и да достигне пак до тях, но само на законните и неотменните свои истинни исторически права, а не на завладетелните права,

кои он трябва строго да пази да не възбужда, защото тогава всичките народи, кои са някогаж имали самобитност, имат да представят с необорими доказателства такива от завладения добити себе права, коих са по няколко си векове имали и от коих са се явно ползували. Самите и святите права за зависимите и полузависимите днес народи са да се ограничат на своята народност, т. е. на своят чист елемент. Затова и днешната европейска политика извади от няколко години насам това начало на свят, право народности, кое, ако и да не се искрено навсякъде от нея подпомага, обаче се по нещо си добива, а пред явното мнение света владее веке всеобщото одобрение непохитности того права. Имаме скорошни еще примери, че зависими народи, кои са искали да прескочат границите на историческите си права в самото си движение за освобождения от угнетителев си, не само са посрещнали голями препятствия, но били са побиени най-много от своите съседи, коим народния права са искали да потъпчат. А то са маджарите във възбунението си против Австрия в 1848, кои тутакси се видяха нападнати от всичките славяни за самата причина, че тии гордо поискаха да ги удавят под изключителното име маджари и Маджарско царство. Народ, кой е имал свое прошествие, кой има своя писменост и своя народна книжнина, кой е веке почувствувал своя мила народност и кой е веке наумил да се бори един ден за своя независимост с толковечните и силните си завладетели, не дава никак си да се онеправди и погази от малки и слаби съседни народи, кои истим начином ищат да отхвърлят несносната зависимост от главнаго и силнаго завладетеля. Той е в състояние да се съедини със стараго си завладетеля и да съвоюва заедно против новаго, доде го конечно съкруши. Такива примери се виждат доста в световната история, а най-нов е пред нас горенаведений маджарски бунт, де видяхме славяните съединени с австрийците, своите стари завладетели.

Има еще друго нещо, на кое може нашите братя сърби да облагат своите надежди, че могат да изиграят истата игра в Турска днес Европа, която изиграха пиемонтезите в Италия. Може би нихните тия надежди да се подхранват от някои си умилни погледи французшкой политици, кое ги накара и да се впустят в толкова безплодни еще и опасни приплетки със сюзеренската власт. Но ние знайме твърде добре тия умилни погледи на какви само основания им се метнаха от страни Франции. Франция, а може би и Англия, показват, че ищат да подпомогнат такова едно сръбско движение, но само тогава, когато

видят и се уверят, че всичките тия славянски народи в Турско са подпълно съгласни и съединени помежду си, щото да може Сръбското княжество, като имеящо веке полунезависим политически живот, да ги представя пред тия сили, кои може би тогава да му дадат първенство над тях, да одобрят военните движения против завладетеля. Но то не само че нищо еще основно не е направило върху това отгоре, но еще с неразмислените постъпки на своите политици, а най-паче на изтъпленатa си мнима интелигенция (образована част народа) докарало е такива големи незадоволствия между най-важното и най-ближното му славянско племе, храбрите черногорци и ерцеговци, щото уравнението между двете династии е невъзможно, без да отстъпи една от тях своите права другои. Колкото за българите, ако и да нямат еще политичен живот, тии обаче досега не са се дали, нито щат се дá тъй безусловно да се представят от сърбите пред западните сили. Не защото не желаят такова едно нещо, но защото ищат първо да додат до основни споразумения със сърбите и да знаят за каква бъдущност щат вниди в такова едно велико поприще, кое ще им стои твърде скъпо. Тии не са веке в онова състояние, както са били във време на първото движение сръбско и гръцко и в руските разновременни битки против турков, да тичат възторгно на бойното поле за кръста и за вярата само и защото боят е против общия неприятел, да жертвуват живот и имение и после не само нихното отечество да не добие нищо, но еще да бъдат презрени от своите братя и нихните имена даже да не найдат никакво си място в историята на тях народи, коим са с неизказана храброст помогнали за независимост. Той тъмен век за българите веке проиде, тя мъгла невежества и несвестности се разиде.

Сърбите са мислили, а може би някои си еще да мислят, че българите са изгубили военний дух, чрез кого са в старост тъй славно отличавали, и че сега тии не са друго освен един миролюбив земеделски народ, кой от само себе си до никакъв успех независимости не може да доде. Това мнение е било общо в Сръбското княжество и оттамо е било разпространено и между австрийските сърби. Исто така и за духовното развитие българскаго народа твърде криви или никакви почти понятия доскоро не са имали тии наши съседи братя по езику и по вероизповеданию. Това же бе дало повод управляющим Сръбское княжество да си намислят, че те, имеящи полунезависим си политичен живот, могат да усвоят тойзи миролюбив и земледелчески народ и да съставят едно велико Душаново цар-

ство. Тая велика идея се роди най-напред в незрелите глави на интелигенцията им и тя почна да се разпространява и между простому народу, кой до него време не правеше разлика между българина и сърбина и в самите си песни и попредания признаваше и проповядваше, че неговите братя българи са имали свое царство в Търново и свои последни царюве Шишмана и Страшимира, че в Търново и в Охрида е била българска независима патриаршия и че нихний първи просветител св. Сава в Търново се е ръкоположил, тамо е починал, тамо е посветен и в Сърбия пренесен. Българските царюве и сръбските кралюве са имали понякогаж и сродства от брачни съюз и че като сръбската независимост пропадна на Косово поле със смъртта княз Лазарова под Мурада първаго, тъй и българската независимост пропадна на Софийско поле със смъртта цар Шишманова под Мурада втораго, сина Баязитоваго. Интелигенцията се впусти еще по-далеко, тя почна да пише някакви си исторически отломки и да съставя някакви си драми от старите времена с явни укорения и презрения против българите, кóе почна да възбужда в необразованите еще сърби една народна мързост. Българското народно име почна да се взема с една отвратност и някаква си отмъстителна помисъл. Интелигенцията навлече и неопитното правителство да обрати вниманието си за разпространение на границите не по правий и естествений си ход към Босна и Ерцеговина, де живее негов чист сръбски елемент, но към Видин и София, сърцето на България! Присвоените в последните времена няколко окръжия, от Българ[ска] Морава до Тимока, кои еще отчасти говорят чист български език, а отчасти помесан със сръбски, доказват явно наша реч и то е живо доказателство хода сръбской неправедной към нас политици. Видин се сматри и мисли от нашите братя сърби за тяхно неотбежно за в бъдущност притежание! Многи знаменити чиновници мислят и се надеят, че скоро щат виде сръбский байрак забит тамо и че щат завъртя сръбское коло по веселовидните му равнини! Но при всичките си тия блистателни мисли тии не могат отказа, че такъв един сияен подвиг без бракя бугари не може се извърши! Тии мислят и са уверени, че българите щат се повлече с тях, щат се би с общия неприятел, щат да храни и други потребности изобилно без никакво предварително условие и че тии като изкусни военни и познати юнаци щат ги управля и предводи на бойното поле!

ПОЛИТИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ СРЪБСКАГО КНЯЖЕСТВА С БЪЛГАРИЯ В ДНЕШНИТЕ ВРЕМЕНА

БЕЛГРАД, КРАЯ НА ЛЯТОТО 1863 г.

Историята се пише полза потомству, а не за увеселение и раздразности на страстите. Тя е като едно званично обявление пред свету за съхранение на правата всякаго народа; да би же достигла цел си, трябва да пише самата истина, обтегваяща всяко ласкане, самолюбие и пристрастие.

Да би представили читателю политическите отношения Сръбскаго княжества с България в днешните времена, трябва да метнеме един кратък поглед на новата сръбска история, коя почва от началото настоящаго века, с първата борба за освобождения от турците. Защото в тая борба множество знаменити българи участвуваха отлично. Но понеже сръбската история нищо не говори о ним, тии остаха непознати досега европейскому свету, ако и да живеят еще няколко си старци сърби и българи, кои като очевидци и участници явно и безпрестанно проповядват неизказаната храброст на българите в тая борба с общаго неприятеля и помощта, коя са тии принесли за независимост днешнаго Сръбскаго княжества.

Явно е всекому, кой се е занимавал със сръбската нова история, че първото развитие книжевности, народнаго духа и мисълта за освобождението от турците се възродиха в австрийските сърби. А то трябваше и да последова тъй, понеже австрийските сърби, живееще отдавно в една образована държава, не можаха да останат дълго време в невежество и незнание своего прошествие, както своите под турското иго братя. Малките исторически остатки, записките на странни езици за нихното независимо някогаж състояние, за нихното под турското иго падение в Австрия най-напред почнаха да се обнародват и тамо за първи път сръбский народ почувствува любовта за своята мила народност. Тамо се чу най-напред умилний и възторгний глас на възбудителни някои си поети, кои са като предвестници и предтечи за освобождението едного народа, кой от няколко векове тъжи под угнетението завладетелев. Истина, че тъжната гусла и народното пение бяха престали и в самата сръбска земя, но те не можаха в слепешките ръце и уста да полействуват и възлудят народа, както изкустните възлудителни

пения. Гласът на слепците, на коих се турците никак не обзираха, не представляваше друго нещо освен жалостно и плачевно ридание и някакви си смътни и тъмни възпоменания прошестия народа.

Австрийските сърби, прибегши във време патриарха Чърновича, освен другите права и преимущества, коих им бе дала австрийската власт, имаха и това преимущество да се приемват в граждански и военни служби, както и да вардят пограничните черти от тогавашните турски нападения, коя система и до днес следува, щото в австрийските регименти множество сърби изучаваха военното изкуство, както и в гражданските служби се нахождаха доволно число. Сам Кара Георги, първий двигател сръбского против турков въстания, е бил няколко време в австрийска военна служба и е достигнал до чина...

При такива убо обстоятелства всяк види явно, че сръбското движение си води първото начало и се приготви от австрийските сърби. Истина, че в Кара Георгювото движение не видиме знаменити някакви си приготовления, нито уредени някакви си съзаклятия, но знайме, че много сърби от Австрия помагаха с военни приправи и потребности и в първата еще малка сполука притекоха се неколцина учени человеци, кои съставиха първото правление и способствуваха със своите съвети. Както и отпосле, а и досега еще Сръбското княжество тям е длъжно най-много за уредбата правления си, за съставлението първаго си законоустановления и за уредбата на училищата и гимназиите си и проч.[1]

ОБЯВЛЕНИЕ

БУКУРЕЩ, 2 НОЕМВРИ 1863 г.

Доизволением надлежния власти нам се допусти издание едного гражданскаго, любословнаго и търговскаго вестника на българо-ромънски език в първенствующий град Ромънии Букурещ под названием „Бъдущност — Виторул".

Ние не щем се впуща в обширни и дълги разяснения каква полза може да принесе един доброуреждан вестник; само толкова казваме вкратце, че тойзи катадневен общенароден поучител е самое удобно средство и оръдие, кое може докара едного народа до свяст и любов народности му, упознавш го с прошествие му и давш му нужное съзнание настоящаго му положения, достоинства и сили, от коих може да се възползува, да доде в духовно развитие и да приготви граждански си независен живот, от кого зависи и веществено му развитие в орачество, търговщина, в художества и изкуства и най-после всяко благополучие и благоденствие. Ако повестност всякаго народа е негов нравствен живот, то всяк може да разсъди, че тая ежедневна повестност человеческаго общества има непреривна и осезателна своя полза за всякаго народа и въобще за всякаго человека. Доказателства необорими и примери живи нам са образовани днешни народи, кои чрез самого того средства са достигнали до тойзи степен развития си, в кое ги гледаме днес.

Направление же того вестника ще бъде следное:

а. Уводни му членове всякога щат обема истинний ход днешния европейски политики, особито же към тии два народа, български и ромънский, и въобще единородни и приятели им християнски в Турска днес названа Европа народи. Той ще брани нихния права и интереси с най-голямая възможност любородности и искрености.

б. Любословная част ще има за единствен си предмет да докаже: какви са били стари сношения между тия два народа, н[а] п[ример] как тии всякога са поминували с братска любов и в съюз помежду си, бранеще заедно народни си интереси и права против общих си неприятелев; как тяхни обичаи, домашни обряди, песни, игроводи и народно им носене еще и до днес са се съхранили истии почти. А важное, че и днес еще тии два народа живеят в съгласие и в любов, съдружват се усърдно и драголюбно в търговски си предприятия, постъпват и в сродство чрез взаимнаго бракосъчетания, кое с други единоверни си народи, както например с гърци, не могат никак си да търпят; или ако се по негде си случи такова нещо, то е една рядкост и изключение. Как тии два народа било е време, кога са славно съвоювали заедно и живеели под едно и исто управление, съставили една силна държава във време великаго и славнаго царя Асена, кое не само съхраненая повестност нам е увардила, но и сами тии народи, български и ромънски, пеят и си напомнят славния подвиг Мирча войвода, Дан войвода, Михаля Витяза и проч., величаяще се и славеще се с техни имена като на свои

общи праотци герои. После же падание България под турское иго Ромъния, съхранивша свой политичен живот и права, била е всякоги свободно и непохитно прибежище българскому народу, а селский дом ромънина бил отворен българину съе сърдечное гостоприемство. Исто же пък и прибегваящии отпосле в България ромъни били са дочаквани и приемвани от българи с отличаящая их добрина прочутаго им гостоприемства.

в. Търговская част того вестника освен обичнаго търговскаго бюлетина по крайдунавския главни пристанища и Цариграда простираще се и в по-далечни места. А особито внимание ще дава за новоизнамерения машини и други оръдия, полезни за орачество и въобще за земеделие, както и за разни изложения за търговски, био-механически и индустриални съдружества и предприятия, кои могат да се предприемнат, уведат и устроят в тия прекрасни, плодовити и богати земи от тия сами народи за обща полза и благоденствие им.

г. За световния же новини и знаменития събития освен наши собствени дописи имащем източник и най-значителния европейски вестници. При том не щем пропуща и обнародвание в подлистник на занимателни читателем си повести, местоописания, пътешествения и въобще на всичко, що може да поучи любознателнаго читателя.

— — —

Тойзи вестник ще почне да се издава от Нова година 1864 два пъти в седмица и на двата езика, на една доста значителна величина кроя. Годишна же цена му се полага две кесарски жълтици, предплатени за всяко шестмесечие, и то за в Ромъния, Трансилвания, България, Сърбия, Босна, Ерцеговина и Черна гора. А за в другия места годишна цена ще е две жълтици и половина предплатени.

Засега имена спомоществователев ще се отправят в Букурещ на Народная печатница господину Стефану Расидеску. А пощо почне издание вестника и господа спомоществователи получат първий и вторий брой листа, ще отправят и заплата спомоществования си на адреса, кой ще им се назначи във вестника.[1]

— — —

Никога не се е подвижил по-силно Възточний въпрос, колкото в наши дни. Никога не се е почувствувала по-голяма не-

обходимост, колкото в наши дни, да опознайме народите, с кои имаме да правим, техния средства, техния начертания (характери). Трябва да обърнем голямо внимание на това! Ние се нахождаме посред един голям океан, от кого не можеме изплува другояче освен чрез нас си, чрез нашия веществени, нравствени и умствени сили.

Българи и ромъни отвсякъде! Ключ Възтока е в наши ръце. Вашее же способствие ще даде нам средства да ви докажем това чрез вестника си.[2]

1863 ноември. 2
Букурещ

Главний управител вестника:
Г.С.Раковски

Отговорник:
Таки Василеску

ЕДИН ПОГЛЕД ВЪРХУ ХОДА НА ПОЛИТИКАТА

БУКУРЕЩ, 8 МАРТ 1864 г.

Начинающи издание новаго вестника, не ще да е излишно да метнем един кратък поглед върху по-знаменитите събития, кои се случиха миналая година и кои еще занимават европейская дипломация, а особито върху ония въпроси и точки, кои са станали веке постоян предмет в кабинетите на силите и от коих от час на час се очеква едно европейско заплитане.

Миналая година поляшкое движение тъй силно беше наежило политическое небосводие, щото намалко остана да избълва един силен порой размирия по всичка Европа, де потулени огньове на много места се пушат и чакат само един малко по-силен ветрец да ги разпали.

Поляшкий въпрос, както е знайно, подвижи живо съжаление не само на всички католишки и протестантски свят, но еще и на турските мохамеданци, а от европейските кабинети два поглавни, французшкий и английский, взеха тутакси най-живо участие, повлекши же със себе си и второстепенните царства, званично искаха да се дадат правата на тойзи народ. Ноти зна-

менити се промениха и работата бе достигнала близо до европейски бой. Но неискреное разположение английскаго кабинета с французшкий и опасното положение Австрии за такъв един бой не допустиха да се положи в действие въоръжената помощ за полская свобода от руската власт. Всичко си остана в писмени обещания и заплашвания. Положението французшкаго кабинета от того се найде в неприятност и даже в опасност, защото полский народ не само най-голямо съжаление има въобще във Франца, но и някакво си влияние упражнява в тая държава. Една реч европейски конгрес умири временно всичко това и онзи, който я произнесе, спаси себе си от ямата, в която неприятелите му искаха усамен с лукавщина да го бутнат. Въистина голям челяк в днешний век! Речта европейски конгрес задоволи французшкий народ, показавша го като за диктатор Европи, Наполеону III даде време да си вземе нужните мерки за положението си, а поляшкий въпрос влезе в реда на въпросите, кои се приуготовляваха да се решат в предлагаемий конгрес. Това предложение биде като един камен изпитания, да покаже всяка сила покриваните си отпреди намерения под дипломатското изкуство. И въистина някои си от тях се явиха. Англия и Австрия се отказаха от конгреса. Дипломатските же движения се потаиха за време, а европейската преса се впусти в различни разсъждения и налучквания според вдъхнуванията и обичаят си.

Подир поляшкий въпрос яви се други германски и наскоро достигна до въоръжно движение против Дания.[1] Многи почнаха да мислят, че това веке е знака на едно европейско общо размирие. Но това зависваше от участието и вмешателството на Англия и Франца, кое се ожидаваше. Като никоги света видя тейзи две велики сили да стоят недвижни и да гледат една неравна борба в съседството си. Каква странна политика! Две силни държави, наяве приятели, а от сърца непримирими врази, стоят при кръвопролитието и всяка гледа да се ползува от постъпките съперника си![2]

Пролетта, како възживява природата, разпаля и изостря и духовете на хората. Сега се говори за нов съюз между Русия, Прусия и Австрия и, от друга страна, между Франца, Англия, Италия и проч. Главни предмет все пак е поляшкий въпрос и европейски бой за решението му, а конгреса остава под дипломатската постеля!

Истина, че онова, което не може да реши дипломатското перо, решава го сабята. Но за такова решение има много въ-

проси започнати и докарани донегде си, щото, като се започнат един път на тойзи начин, ще идат твърде в големи пространства. Италия, приуготвена доволно, гледа с непримигателно око на Рим и на Венеция, без коих не може да се устрои, но без други движения не се осъжда сама да започне работата си. Австрия отдавно еще стои насреща и приготвена за отбрана.

Според духа на днешний век, т. е. духа на народностите, и според приплитанието, до кое са дошли много въпроси, най-много имат да изтеглят ония държави, кои се състоят от неднородни елементи, кои не са увели равноправността и в кои владеющото племе се наслаждава от изключени преимущества. Днешний век е век просвещения, век развития, век народности, щото навсякъде, малко или много, святото чувство народности се е възбудило, а по негде си развило, цветнало и ожидава плода си, свободата. Такива държави нам се представлят две, Австрия и Турция, различен ред правления имеещи. Австрия, образована държава съща, владяла е и владее поданите себе народи не всегда оръжием, но повеч чрез тях самих, ако и тии да са многобройни и далеч развити в образованието си. Последните четири години показаха нейната изкусна върху това политика. Обещаната равноправност и уставно свободно правление никакъв край еще не са взели. Всичко се досега ограничава и губи в народни събори, заседания и избирания и представяне пред императора. А причината произходи, защото два народа в тая земя искат народна власт над другите там народи. Другите же народи викат и ищат равноправност подпълна с всичките други. Истина, че това положение не може да остане така, трябва един ден да се реши, но чака обстоятелства сегодни да ускорят оделотворението на праведните народни желания и искания.

Русия, както е познато, има под власти си като една неизцелима рана поляшкий народ. Въпроса же поляшкий за русите не е веке въпрос само за свободата того народа, но въпрос, кой иде да повреди нихната народност, въпрос, в кого се явиха изисквания на исторически завладения права, отнемающи големи пространства и няколко милиона народ руски. Това възбуди голямо възвълнение въобще във всички руски народ, подбуден от религиозното чувство православия против католицизма, и от чувството руския народности против поляшкия. Многобройните адреси от народна страна към императора, де народа принося жертва, имение и себе за вяра и за отечество, показаха явно това. Руское правителство, както се показа чрез Горчаковите ноти, показа, че се е решило да противостои на

всяко вънкашно нападение и огромните военни приуготовления следоват еще непреривно с най-голямая деятелност.

Турция, както е познато, владала е съвсем по други начин, т. е. с насилие ножа си и то се е простирало така до 1829 л[ято]. Но оттогава турская власт падна под надзора на европейските сили, а от 1854 л. нейната власт е постанала нарицателна и закрива се ту под сянката на една сила, ту на друга. Реда на правлението и преобразованието, което искаха да въведат приятелите ѝ, да би могли да я спасят, отчасти никак не може да се въведе, а и колкото се въведе, взе съвсем на опако ход. Защото турский народ не беше никак преуготовен за това и преобразованието влезе в един път неприготвен и неогладен, щото на много места трябваше да срещне не само трапища, окопи, дигове и брегове, но еще и непроходими гори и планини. Поданните народи в Турско се ползуваха от обстоятелствата и сравнително с владеющое племе напредоват стократно више от него. Това напредвание и съседството на единородните и единоверните им братя възбудиха и в тях народното чувство, щото коренното преобразование постава необходимо нужно и в Турско. Нуждата на това коренно преобразование почувствувала е отдавно еще цяла Европа и в дипломатските си кабинети речта Възточний въпрос тъй неприятно е звонлива, щото гласа ѝ всякога потръсва и най-умните дипломати като реч, коя води със себе си разорение на много особни интереси и най-мъчна за решаване.

Ние ще имаме прилика да говориме многажди и обширно в идущите си броюве за народите в Турско, за нихните съседи и за положението, в което се находи днес тойзи важен и многоуплетен въпрос.

МОНАСТИРСКИЙ ВЪПРОС С ГРЪКОФАНАРИОТИТЕ В РОМЪНИЯ

БУКУРЕЩ, 8 МАРТ 1864 г.

Ромънская преса доволно е досега писала за тойзи въпрос и обширно доказала необоримите правини ромънскаго народа върху това, а честитое правителство, съгласно с предназначе-

нието си за напредванието и интересите народни, положи в действие званично това толко желаемо изтребление гръкофенерскаго свещенства от всичка румънска земя, като взе за в народна полза всичките монастири и монастирски приходи. Това изгнание изчисти една заразителна духовна болест, коя толко години тии гръкофанариоти разпространяваха между добрий ромънски народ, злоупотребляющи и светотатствующи светия му завещания, а най-горкое, тровящи и уморявающи всяко народно чувство чрез раздори и развратности и чрез разпространения мечтайнаго си панелинизма.

Ние щем писа нещо си върху тойзи въпрос по точката зрения българскаго народа, т. е. обнародуваме какво впечатление направи на българите това действие и как мислят тии върху мнимите и неосновните права гръкофенерскаго свещенства в Ромъния.

Ние се побуждаваме да пишем върху тойзи въпрос най-паче защото гръко-елинская преса лъжовно тръби и клевети, че това уж отнятие на монастирите смутило и разярило всичките православни християни в Турско против ромъните, а именно българите! А с том тя ище да впосее раздор между тия два народа, българите и ромъните, между коим съществуе старовремен непреривен съюз и братска любов, а сега се пак живо възобновлява за общое поприще бъдущности им, коя е тъй тясно свързана или, по право да кажем, една и иста и на двата народа.

Българите не само ни най-малко се смутиха за това изгнание гръкофенерскаго свещенства от Ромъния, но, напротив, тии го видяха с най-голямо си сърдечно благодарение и възторгно поздравиха за това своите съседи братя ромъни, понеже тии еще преди четири години, както е познато, общенародно изхвърлиха гръцкий език от всичките си черкви, училища, изтриха патришкое име, изпъдиха гръкофенерците владици, прикъсавши всяко сношение с това чуждо за тях свещенство и положивши себе начало: никак веке да не се примирят с тия от века врази народности им. Как убо подир толкова движения и борби българите щат се смути против своите съседи и братя ромъни, кои изчистиха от между си тая истая зараза гръкофенерскаго свещенства, кое и тях толко години е тлеяло, затъмняюще и забраняюще всяко образование и развитие народности им? Не е ли то една явна и безстидна клевета на гръцката почетна преса? Но то за нея не е чудно, защото нейното свойство е всякога било и ест такова!

Смешна и глупава при том е гръцкая преса, а особито съ-

ставената от страни на калугерите комисия, коя незабавно с едно гордо заплашване се притече при европейските дворове с надежда, че ще ги подбуди да направят в Ромъния едно външкашно въоръжно вмешателство за тойзи чист вътрешен калугерски въпрос! Види се, че гърците, с всичкото си високоумие, не познават еще европейската политика.

Европейская дипломация във всичките вмешателства, коих е досега решавала и струвала, всякога е имала за явно извинение: движенията, кои са били опасни или са можели да смутят европейский въобще мир, а на Възток повредата целокупности Турскаго царства, коя тя сматра уж като едно равновесие европейскаго мира. Както и насилствените нападения над по-безсилните и безчеловечните кръвопролития подбуждавали са външкашно въоръжно вмешателство на силите, но то всичко никога не е било без особни собствени интереси на тая или на оная сила, с обширни и хитри договори, защото интересите на всичките сили не могат да бъдат никога еднакви, както видяхме миналая година в движението на поляшките дела, че дипломацията не можа нищо да изиграе за в ползата им с всичката симпатия, която тойзи народ е добил в просвещена Европа, най-паче във Франца.

А в италиански бой с австрийците (1859) видяхме, че това дипломатско начало остана малко назад и се яви едно друго по-силно начало — право народности, от кое се породи право невмешателства, кое се подкрепява от явното мнение образованаго света въобще по цял свят. В тойзи случай видиме, че Англия се държа доста почетно от това начало. Подир италианский бой видяхме еще един знаменит случай в ерцеговского и черногорского движение, де погинаха шейсет тисящи турци и целекупност турскаго царства бе в опасност, обаче външкашно въоръжно вмешателство не стана; и тамо Англия, изключителната защитница Турция, почете това начало, тъй и в други случаи. Но в калугерский тойзи въпрос ние не видиме нещо си, кое да даде повод на европейските сили, щото да се вмесят въоръжено в Ромъния.

Нека видиме сега вкратце на какво право се основават тия калугерски мними правдини в Ромъния и под какво емство са ги държали досега.

Всяк, кой се е занимавал на тойзи въпрос и е прочитал монастирските документи, знае добре, че то нито е право народности за гърците, нито е право завладения, но едно добротворно завещание на разни побожни человеци, дадено не изключително

гръкофанариотскому свещенству, но всему православному в Турско, де спадат българи, сърби, ромъни, арнаути и твърде малък брой гръко-елини зовими люде. Но в тейзи побожни завещания има и условия положени, да се изпълняват много добродетелни работи от ония, коим се е дало като изпълнителем не само в Ромъния, но и тамо, де се относят приходите.

А всичко това е въверено на правителственото надзирателство и под самое емство на едно религиозно просто и неважно за днешни век проклятие, т. е. завещателите в документите си казват, че ако някой си развали тия завещания, да бъде проклет от триста и осемнайсе отци и друго нищо! Какво убо право може се назова подобно нещо? Нека острите гръцки глави отговорят.

А познато и одобрено е от всичките закони и человечески общества, че във всяк уговор, писмен или словесен, а особито във всяко завещание, да не се изпълнят означените условия и обвязаности, то пада и се уничтожава, а най-паче когато има страшни злоупотребления и тии се относят на един цял народ, тогава не само нити реч остава никому, но и виновний закон има работа, а коренное преобразование постава необходимо нужно ради спасения цялаго народа.

Познато е еще, че вероизповедните преобразования във всяка държава, във всяко царство и княжество и във всяк народ въобще са били свободни и незакачвани от външкашни вмешателства. На това имаме твърде много примери, стари и нови, във всичките народи.

Великий Петър направи, както е познато, в православна Русия едно твърде голямо и кръвопролитно преобразование в калугерските работи, прекративш страшни злоупотребления, които те чинеха тамо, и взевш огромни приходи от ръце им, с които тии разполагаха по воля си ненаказано, а никоя сила отнигде не се обади отвън, нито се вмеси за отбрана и в полза на калугерските злоупотребления.

Наполеон първи свали от престола едного папа, затвори го в тъмница, даде първий удар на йезуитите, като проводи толкова на заточение, никой му нищо не помеси отвън върху това. Англия направи толкова религиозни преобразования в държавата си, никой странен не се вмеси отвън! Той и други.

Султан Махмуд, с всичкото си мохамеданство, като гледаше дервишите (турските калугери), че изпълнили земята му с толкова многобройни текета (турски манастири), усвоили по няколко села, полета и гори, и заробили толкова человеци да им

работят, а те да разкошнуствуват и да струват нечутни злини и развратности, а софтите (четници), кои също бяха усвоили толкова имарети (задушни подарки) и медресета, де живееха безделци и безполезни, добиващи редовно всяк ден чорба, пилафи и ашуре, по четири же хляба на ден и котлове (казани) с ястие, той великий мъж, като гледаше такова зло на человещината, реши и разора всичко това, а приходите взе за царското съкровище, кой му се намеси отвън на това дело? Никой! Напротив, всякой го похвали. Неговий син, днешни султан Азис, кой иде уж в пътя на преобразованието, ще ли поне помисли да се вмеси за калугерски гяурски работи!

Най-после Италия дава нам най-нов пример върху подобен въпрос. Там видяхме в 1859, че от папата се взеха толкова места, ограничиха го в Рим, отхвърлиха му духовная и гражданская толко велика и страшна за всички католишки свят власт, изпъдиха йезуитите, продадоха им имотите, разориха им гнездото, а какво следствие има всичко това? Папата се утеши с едно смешно за днешни век проклятие, което разсърден хвърли против царя Виктора-Емануила и против италианскаго витяза Гарибалди, а генерала на йезуитите направи един протест, че на онзи свят ще се съди с грабителите на йезуитските права и имоти!

Тъй и за гръкофенерските калугери не остава никаква друга утеха, освен да се отнесат на триста и осемнайсеттех отци, но като изключат българите, кои, както бранят своите народни права, тъй признават правото върху това и на другите народи, а най-паче на своите съседи и братя ромъни. А грько-елинската преса, както почна да оплаква изгубената идея за византийското царство, де преди малко вярваше, че английските военни кораби ще пренесат елините да царуват на Възток, на престола великаго Константина, до Дунава и по-далеч, нека, казваме, оплаче един път завсегда и пагубата на един милион и двеста тисящи австрийски жълтици, както тя сама бе обнародвала количеството. При том нека не бъде тъй неучтива и неблагодарна към ромънское честито правителство, кое от голямото си великодушие благоизволи да им даде и един добър изпроводяк веднаж завсегда.

При том и прибавяме, че европейската дипломация има еще едно начало, кое, като се извърши едно нещо, нарича свършена работа — fait accompli!

БЪЛГАРИЯ

БУКУРЕЩ, 8 МАРТ 1864 г.

Вестите, които приемаме от България, ако не са и дотолкова приятни, обаче все се вижда едно старание от страни правителства да се прекратят и престанат веке злоупотребленията и угнетенията, творими над народа от вънкашните местни управители против султанская воля и заповест. Народа, с надеждата, че днешний султан е уловил пътя на образованието и ище да въведе едно сходно днешному веку преобразование, търпи и ожидава да види един ден себе си в едно по-благоприятно положение. Но главното негово незадоволствие и нетърпение е: продължението вероизповеднаго му въпроса, кой не само че не е досега взел изискаемое решение при Портата, но еще от време на време вънкашните управители, подкупувани от гръкофенерское свещенство, и на основанието на някои си везирски писма (мектуби-сами), кои твърде лесно се издействуват от Портата, някогаж даже без знанието и самаго везиря, тии управители, казваме, обезпокояват мирните жители и проузрокуват такива народни движения, кои могат да додат един ден до неприятни следствия.

Подир четири години, откак е почнала тая работа непрекъсвано, едва сега гръкофенерското свещенство събира събор 21-го февр. 1864 год. под председателството на патрика, кой в словото си в отварянето заседания казва: „Тойзи въпрос, занимавши от много време Патриаршията и Високая порта, е убо произвавший съставянето таковаго извънреднаго общаго събора, де предстои той за предмет за разсъждения.“[1] Такова едно изражение от страни гръкофенерскаго патрика, в присъствието на цялото фенерско съборище, е първо явление и то не произходи от свещена длъжност, нито от правдолюбиво чувство, но от тайна някаква си нужда. Тук се види явно, че българското общенародно постоянство върху святия си правдини, кое се показа чрез движението на прехваленте жители града Русчука, София, Пловдива и Сливна, несъмнено е побудило живо вниманието министра иностранних дел Али паша, кой е доста умен политик и може проницателно да види по-далеко. Иначе не бе възможно фенерская опорна Патриаршия да доде до такова положение, да прави извънредни събор нарочно за тойзи български въпрос! Това е тъй необоримо като две и две четири и

ето следствието на българското общенародно постоянство.

Това фенерско съборище подир много неместни и неосновни разговори върху тойзи въпрос решава най-после да се определи един сбор от свещени лица и от миряни, все гръкофанариоти, четници, кои да разгледат тойзи въпрос уж исторически и по апостолските правила и да дадат едно определено мнение.

Смешно е гръкофенерското свещенство да иска чак сега исторически и апостолски доказателства върху български народни правдини, доказани като ясното слънце с толкова обширни и необорими изложения. Ние българите от наша страна сме доказали и решили един път завсегда правото и искането си: конечното отделение от гръкофенерское за нас чуждо свещенство с възобновлението народнаго ни свещеноначалничества. А само наше непобедимо оръжие за успеха ни е: общенародното постоянство.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 15 МАРТ 1864 г.

Недеятелний начин, по когото се управлява днес тюйлерийски кабинет, и мерките, които взима французкото правителство да се вмесва в избиранието на депутатите, обезпокояват много свободомислените французи. А последователите за боя даже се и раздразняват върху того.

Французкая преса се тъжи явно, че не може нищо положително да узнае от хода на Наполеоновата политика, но трябва да добива известията върху работи решени или кои имат да се решават от английски парламент, и то от пропустени някои си речи в лордовските обширни разсъждения. Самата истина е, че засега във Франца владее страната, която ище мира, а водител и бранител неин е познатий краснореч и убедител в речта си Героние.

Някои си пригледват, че във Франца няма да се прави извънредно приуготовление за големи военни походи, и от того ищат да заключат, че Наполеон III няма такова намерение засега. Но това не е доволно доказателство, че не ще да стане някое си военно скорошно движение от страни Франции, защото

само французкая военна администрация е най-достойна да се приготви за твърде малко време в един такъв случай. Това се показа в италиански бой против австрийците, де видяхме как бързо французките войски се гудиха в поход.

В миналий брой вестника си казахме, че повода да се говори толкова за свети съюз, е даден от обсадното положение, в кое се е поставила Галиция. Някои си говорят, че това е измислено като едно плашило от английская преса, да би могла да побуди Франца да излезе от недеятелное си положение към Данимарските работи. А Петроградските вестници опровергават разнесений глас за тойзи съюз; един же от тях вестници говори, че „Русия не може да влезе в подновението святаго съюза, който е един заговор на владетели против свободата на народите или съюз на Европа против една голяма сила.

Самий възможен свети съюз, казва той вестник, е онзи на мира, на успеха и общото благоденствие. Русия, имеюща потреба от спокой да свърши своите преобразования, не ще бъде последная да вземе участие в един частен съюз, който не плаши, нито изключава някого освен неприятелите на свободата и благоденствието на народите.

Виенская преса и тя съгласно с руските вестници се изражава върху святий съюз.

Говори се еще, че руските войски се управляли към пруските граници и че то уж било по следствие на светия съюз, да би били по-близо.

Европейская преса понякогаж се забавля да пуща някакви си вести по света, кои многажди дават повод на различни разсъждения въобще всякому. А когито тия са скроени сходно с вероятността, съблазняват и самите политици в мислите им, а най-паче неопитните.

Такива вести се разнасят сега чрез пресата, че Гарибалди оставил усаменото си жилище Капрера и излязъл от Италия и никой не знаел де се находи сега. Взел, казват, и сина си Миноти заедно. Направлението му уж било в Турско, в Сърбия и проч. Кошут, Клапка и генерал Тюр минали през Цариград и се състанали в Галац, а пък новопоявивший се арбанашки княз, потомец славнаго Скендер бега, и той оставил обичното си жилище и се отправил в Гърция (може би да види как англичаните развалят крепостите на Йонските острови!) и проч. Тия всички лица, както е познато, имат историческа важност в знаменити събития и техните имена представлят въстания на народите за правата си. От того всяк може да разсъди и узнай

кои са ония, кои разпространяват тия вести: онейзи, които желаят тейзи работи и се занимават в тях. Ние мислиме, че работите не са дошли еще дотамо, и надейме се чрез малко време да видим други вести, че всяк от тия лица се нахождат на местата си.

ЧЕРНА ГОРА.

БУКУРЕЩ, 15 МАРТ 1864 г.

Според телеграфическите известия на европейските вестници, в Ерцеговина пак станали големи смущения. Повода же на тия смущения бил, че жителите отказали да плащат даждието на турская власт. Правителството турско отвело железовързани войводите и старейшините в Мостар, а свещенството се разбягало.

Тия известия се виждат твърде вероятни и важни, защото това движение може да доде до големи приплетки с турская власт не само по тях места, но да се разпространи еще и подалеч. Да би дали читателем си едно точно понятие за тях места в какво положение стоят относително с турската власт, трябва да направиме едно по-обширно изложение върху това.

Позната е почти цялому свету двегодишная кръвопролитна битка на тия непобедими юнаци черногорци и ерцеговци с турците, коя намалко остана да стане всеобща във всичка Европейска Турция, ако английская дипломация не бе дала друго направление италианскому витязу Гарибалду чрез стараго му приятеля Мациния и ако европейская дипломация не бе прибързала да възпре сръбское в Белград движение, като го подложи на една европейска конференция в Цариград.[1]

Примирението на черногорците и ерцеговците с турците стана все пак с посредствието на европейските сили под различни договори и за двете тия места. За Ерцеговина се реши и уговори в Дубровник (Рагуза) да остане пак под турска власт под някакви си условия за олекчение того тъй горко пострадавшего народа. Турское правителство се обвезваше да остави Лука Вукаловича, познатаго двигателя и предводителя Ерцеговскаго въстания, като главнаго управителя Ерцеговина с чин полковника и с плата по сто талера на месеца, имащ под своя власт и петстотин въоръжени ерцеговци под видом пандура, плащани тоже до сто талера на месеца от турское правителство. Вътрешное же правление Ерцеговини, както и събирането на даждието да се изпълняват от войводите и старейшините, без да вземат в това никакво си участие турците.

А за Черна гора, подир много предложения, реши се и уговори за най-после да остане пак все независима, с границите, които бяха ѝ се определили преди няколко години от една европейска смесна комисия по следствие на Граховската славна и победоносна битка. Но да се направи един военни път по границите и няколко си кули, кои да се вардят завсегда от редовно турско войнство и проч.

Но както в многи други обстоятелства дипломацията не извършва друго нещо, освен да умири временно едно движение, а уговорите остават празно и мъртво писмо, тъй и в тойзи случай нищо се не изпълни.

Турците с Ерцеговина не само че нищо не извършиха от уговорите си, но еще се трудиха с измама да доведат Лука Вукаловича в Мостар и оттамо да го изпроводят нанякъде си, та после да владеят Ерцеговина по воля си. Но Вукалович, познаващ добре турската вяра, оттегли се във вътрешностите на Ерцеговина, с няколко си от своята вярна дружина и стоеше тъй, очакващ по-благоволни времена.

Това положение на работите обезпокояваше турското правителство и Мостарский паша често подновяваше заповести си да доде Вукалович да се споразумее с него. Миналая година народа ерцеговски направи общенароден сбор и провъзгласи Лука Вукаловича за народни върховни войвода, а на пашата извести, че понеже турското правителство не удържа обвързаността си да изпълни Дубровническите уговори, той няма увериение и не пуща Вукаловича да иде в Мостар, но ако обича пашата да приемне двоица други изпроводени от народна страна, да се споразумеят и да положат в действие уговорите. Работите останаха тъй върху това и ерцеговските войводи отидоха в Черна гора и предложиха князу, че тии никак не щат да се делят от своите братя черногорци и никоя друга власт не признават над себе си освен черногорская.

Черногорский княз исто отказа султану, че той не може да допусти да се направи уговорений военни път и кулите, извиняющ се, че то зависи от народа, а народа не приема такова нещо. А граховский войвода, славний витяз Мирко, отец князов,

ходи във Виена и се представи императору австрийскому, кой го прие твърде благоволно и по следствие того видяхме, че султана престана от изискванията си. При том княза проважда и чрезвичайно посолство в Цариград знаменитаго войвода Матановича и други лица, кои имаха чест да се представят пред н[егово] в[еличество] султана и да бъдат твърде благоволно приемнати, а Омер паша им служи за тълмач пред Султана. Н[егово] в[еличество] им обеща големи и великодушни отстъпления и даже едно пристанище при морето. В това посолство има действие и английски пославник Г. Булвер. Черногорското посолство се върна задоволно и обрадвано за големите обещани отстъпления от султана. Но напусто чакаха за изпълнението на това. Защото според турски обичай и според днешната дипломация за възточните дела всичко си остана само в големи и празни обещания.

От тия всички всяк може да разсъди, че това ерцеговско движение, ако е истина, не е просто, нито може да остане ограничено и да се примири тъй лесно. А от друга страна, кога метнем един поглед на скорошното прошествие, можем да провидиме еще по-важни събития, кои могат да се породят от това ерцеговско, или по-право да кажем, черногорско движение. Който се е занимавал върху тейзи работи, знае и помни, че преди 1854 година движението започна от Черна гора, поддържаема тогава от Австрия, а после се явиха други работи на Възток. В 1862 движението ерцеговско от частно стана общо и редовен бой се продължи две цели години с турците, и ако не бе останало уединено заради вишеказаните причини, несъмнено щеше да иде твърде далеко. Не ще ли би и сега при настоящите приплетени политически въпроси и движения някакво си вънкашно дипломатско подбадане на някоя си сила, за да доде тя до желаема си точка чрез того? Съюзи северни и западни, Италия, имеюща нужда от неи полезни движения да би могла да започне успешно борба си, Гарибалдевое примирение с италианское правителство, тия всички имат някакво си отношение на това движение. Как и да е, ние не одобравяме ни едному от тия малки и неприготвени народи по тия места, уединени, безвременни и побудени от вън движения, защото в такъв случай, освен че не могат да додат до желаемаго си успеха, следствията им са погубни и разорителни за самите тях народи.

Времето ще покаже, ако сме сполучили в разсъжденията си върху това малко по видимому явление, но таящо важни следствия.

ДОКУМЕНТИ, УНИЧТОЖАЮЩИ СПЛЕТКИТЕ ГРЪКОФЕНЕРСКАГО СВЕЩЕНСТВА, КОИХ ИСКА ТО ДА ВПОСЕЕ СПОРЕД ОБИЧАЯ СИ МЕЖДУ ПРОСТОДУШНОМУ РОМЪНСКОМУ НАРОДУ

БУКУРЕЩ, 15 МАРТ 1864 г.

Познато е великое и спасително за Ромъния дело, отнемането за в народна полза на монастирите от гръкофенерскаго свещенства, кое се съвърши тържествено по всичка Ромъния. Това биде последний смъртоносен удар за гърците въобще, както показаха чрез пресата си. Гръкофенерское упорно свещенство се разяри до най-голям степен крайности и в жалостното си отчайване прибегна на старата си обичлива политика впосеването раздора и разделения!

Тии черковни дипломати не забавиха чрез осталите в Ромъния няколко си свещени лица гръкофанариоти и чрез нихните подлизници миряни гърци, кои се хранеха от монастирските приходи, да подбудят някои си лица от ромънското свещенство да дадат едно прошение н[егово] пр[еосвещенству] митрополиту, в кое се тъжеха и искаха да им се даде повеч нещо за издържание, отколкото им беше определило правителството. Прошението е познато всем, като обнародвано чрез печата.

Гръкофенерское свещенство, ведно със сплетниците си, видя това недоброразсъдно движение от страни на вишеспоменатите лица, с най-голямо си задоволствие и радостта му се изображаваше във всичката гръко-елинска преса, а най-паче в калугерските оръдия, кои тутакси поискаха и се потрудиха да му дадат един друг вид, че уж ромънское свещенство не било съгласно с правителството за това отнемане на монастирите и проч. Златните надежди пак се породиха в ненаситните калугерски сърца на гръкофанариотите и радваха се веке неописано за сполуката на сплетката си.Калугерските агенти тутакси почнаха да разпространяват разни лъжовни вести между ромънского народа, н[а]п[ример] скорошни въоръжни вмешателства, султански последни решения, турская войска на десное крайбрежие Дунава, Али пашови разговори с вселенскаго патрика, англичанска и руска помощ и проч., а то всичко за светите калугерски права на гръкофанариотите!

Да би показали читателем си, че това беше една пъклена

калугерска клевета, чрез коя се идеше на раздор и раздвоение за по-друга цел, обнародваме следния документи, подадени светлому князу и министру просвещения от добросъвестнаго клира ромънскаго, кой тутакси доде в съзнание и в святото чувство отечестволюбия.

Ваше княжеско височество!

Долуподписании имахме несчастное вдъхновение да отправиме едно прошение негову преосвещенству отцу митрополиту относително за издържанието на монастирите, които ни се повериха, молящи го да го поддържи. Сега обаче признаваме, Височайший княже, че изражението, което употребихме, не отговаря никак на нашето намерение, за кое спешим да го опровергаме и да известиме пред света и Вашему височеству, че се покайваме за тая си постъпка и следователно умоляваме високая милост Вашего височества, като членове свещенства и като граждани.

Вашего височества послушнейшии и покорнейшии

Първосвещеник	Атанасий Троядски
Архимандрит	Кесарий
Архимандрит	Йероним
Архимандрит	Инокентий
Архимандрит	Кицуляну
Архимандрит	Йосиф Наничану

Господине Попечителю!

В невинността си подканен от други, че правим едно молебно прошение към правителството, подписах една книга, коя беше подписана от няколко черковни лица, без да я даже прочета тогава, но едвам вчера я видях печатана. Когато високое правителство е взело твърде добри мерки за нашата съдбина, аз си оттеглям подписката от тая книга, че си няма мястото, и моля вас, господине министре, да приемнете уверението особния ми привержености.

Амвросий

Де остават сега надеждите гръкофенерскаго свещенства? Ние това го показахме в миналий брой вестника си.[1] А тук еще му забележваме, че ромънский народ многажди е показал, че ко-

гато е предмет за общая полза, тутакси е знаял да отхвърли вънкашните странни сплетки. Това го показа в 1821 чрез истиннаго родолюбца Теодора Владимиреска, кого пак гръкофанариотите мършаво с измама убиха,[2] че не даде да се потъпчат от тях народните права ромънов. В Диваните ад-хок за двойное избиране княза, а после за съединението на двете княжества,[3] в отнемането на монастирите ромънский народ показа, че в жилите му тече еще кръв на славните му праотци, кои знаеха тъй умно да управляват вътрешните си дела, а от вънкашний свят да бъдат страхопочитаеми. А в тия документи видиме, от една страна, добросъвестността и невисокомерието ромънскаго свещенства, кой искрено се покайва и от все сърце ище прошка от н[егово] в[исочество] княза, кой като един великодушен и истинен отец отечества благоизволи не само да им прости, но еще ги остави и на местата им. А това нравствено дело разкъса сърцата на гръцките сплетници, свету же показа, че н. в. княза има оная велика благодетел милосърдието, коя е най-светлий безцен камен княжескаго венца.

РОМЪНСКИЙ ПЕЧАТ...

БУКУРЕЩ, 22 МАРТ 1864 г.

Ромънский печат, благоизволивш да поздрави появението нашего вестника, показа съвременно своите благородни чувствования към това наше предприятие. Отдавающи му от наша страна благодарителний за това поздрав въобще, не можем да премълчим да не кажем по нещичко и особно за искреното му изражение върху това.

Еще в обнародването обявление ни в месеца ноември прошлая година, редактора вестника „Бучимул“ има добрината да го препечати цяло в стълбовете вестника си и да направи приятелски предпоръчения върху това, както и в 203 брой вестника си обяви остановението вестника ни в Ромъния, еще преди появлението му.

Господин редактор, както в първое си обнародване върху тойзи предмет, тъй и във второе, показа едно особено съчувствие към български народ, а вестнику нашему отдава едно

твърде важно и тежко предприятие — очищението трънливаго пътя Възточнаго въпроса и изгнанието гръцкизма от Новаго Рима. Колкото за първое, ние му благодарим от сърца от страни българскаго народа, кой никоги не е престанал любовта си към ромънскаго. А за второе казваме, че ако и в най-малка част успейме да способствуваме, и то чрез общое съдействие ромънскаго печата, за кое сме уверени, ние щем се счита за най-счастливи, аки изпълнивши една свята длъжност.

А редактора вестника „Ромънул", в самото появление нашего вестника, незабавно обяви и обнародва в първите си стълбове поздрава си към нас, изявивш еднаквостта на своите мисли с целта, която сме ние предначертали за хода на вестника си, с прибавлението обаче на една еще по-обширна цел — съставление съюза ромънскаго, сръбскаго и българскаго народа, приносящ нам своето върху това способствие, да би могло това начало да постане общо и положено в дело. Ние му благодарим от сърце за всичко това, известяещи, че всегда щем бъде съгласни и тясно свързани за съдействието на подобни начала, кои са били всякоги едничък наш предмет.

Редактор вестника „La Voix de la Roumanie" изрази своето чувствование върху появлението на нашего вестника чрез истин ромънски глас. Благодарим му сърдечно за поздрава, що ни отправля, и за молитствуването върху ожидаемий ни успех.

Глумецът „Агиюца", обявляещ и он появлението вестника ни, преструва се, че се препъва от формата му, и заключава, че имаме една много голяма „Бъдущност". Ние мислим, че комплимента духовитаго ни приятеля г-на Хаждъу е погрешил адресата, и защото държим твърде много да му дадем всичките възможни известия, явяваме му, че фабриката, коя ни дава тая книга, на коя печатаме вестника си, нахожда се на Зарнещ в Кронщат и притежателът ѝ се зове г. Гроссенблеттер.

При всичко това благодарим му „Агиюци" за духовитий му каламбур и, ползующи се от благовремието, молим г. Хаждъу да ни допусти да си вземе назад знаковете на вместителната, да би могли да помолитствуваме народам за съюза и братството, на които се зауземаме, и им пожелаем всички една твърде голяма бъдущност.

ЗАБЕЛЕЖКА ОТ РЕДАКЦИЯТА

БУКУРЕЩ, 2. 1864 Г.

Известието нашего дописника, че високая заповест е била такова мектуби-сами, види се да е твърде вероятно, защото, ако Портата бе решила веке с насилен начин да накара българите да платят на гръкофенерците владици и да ги признаят пак за свещени началници, то трябваше да стане всеобщо по всичка България, а не само на две места да се яви такова нещо. А и фенерская Патриаршия не трябваше да събира веке събор за тойзи български въпрос, както явихме в първий брой вестника си. Затова българите отвсякъде трябва да знаят и да не слушат нищо от такива заповести. Нека имат на това за пример прехвалените жители града Рухчука, кои тъй разумно и родолюбиво се принесоха в познатий случай.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 22 МАРТ 1864 г.

Дипломатски кръг във Франца, кой е взел отгоре си ролята да бъде първото лице във всичките политически действия, кои се играят или могат да влязат в игра на политическата сцена Европи, смутява се и от най-малките появления, кои не са съгласни с началата на неговий ход, кого он си е предначертал да следова.

Разгласените смущения в Австрия, произведени от страни маджарскаго народа, кои уж докарали виенский кабинет в немирност, та проводил князу Куза в Ромъния и князу Михаилу в Сърбия ноти да не дават прибежище в земите си на маджарските агенти, тутакси стават един важен предмет в разговорите на дипломатските високи кръгове в Париж, а някои си вестници мъдруват, че тия вести докарали в неприятност и французкото правителство.

Няколко европейски вестници потвърдяват, че станало едно движение в Пеща, че правителството се вмесило с въоръжена

рька и че се затворили няколко си лица виновати и невиновати. Но истинната цел на това движение каква е и отде се е подвижила, то всичко дава изобилно вещество на европейская преса да пише и да разсъждава обширно всяк по своя точка зрения.

Истина, че маджарите не могат остана в това си положение, а най-паче, докато имат своите знаменити лица в Италия и другаде, но додето тии не се споразумеят с народите, кои се намират под иста власт и съдбина с тях, никоги, по нашему мнения, тии не могат доде до желаемаго си успеха. На това може да им служи за най-добър поучителен пример 1848 злочеста година.[1] Тии видяха тогава веществено, че в днешний век народностите не могат да се газят, а най-паче народности развити в наука и образование не по-долу от тях.

Истина, че Италия, да би дошла до своя си цел, нуждае се от други предварителни движения против австрийская власт, и твърде вероятно е, че подобни смущения оттамо се движат, но народите, кои би се впустили в подобно едно предприятие, без да се споразумеят със своите съседи, под истая съдбина находящи се с тях, тии не само че не могат успя в предприятие си, но еще изгубват няколко години назад, а на общое движение на народностите стават препятствие и вместо първая любов, коя са имали с тях, навлачат на себе си мързост и отвратност.

ГРЪЦКОТО ЦАРСТВО ИЛИ ВЕЩЕСТВЕНА И ВИДИМА ЕЛАДА

БУКУРЕЩ, 22 МАРТ 1864 г.

Познати са междуособните въстания, които непрестанно последоваха в тая бедна и сиромашка земя, зачавши еще от първоё начало освобождения и за кое великите и благодетелски сили благоизволиха тъй великодушно да ѝ помогнат.

Причините на тия разорителни вътрешни движения не преди много се отдаваха на недостойното владение бившего там царя Отона, понеже гръко-елините въобще все това разпространяваха по вън, уж все че цар Отон им бил крив за всичките злини и бедности, кои се прилучиха там в разстоянието на тридесетгодишната им свобода. Времето обаче, което открива и изважда всичко на видело, показа и в тойзи случай истината.

Гърците, откак обориха властта цар Отонова, тутакси показаха пред просвещений свят, че тии не само не са достойни да владеят сами себе си, но еще, че тии са остали и най-последни в образованието в Европа. Който е прочитал или е бил очевидец в това разстояние в свободната мнима образована Гърция, уверен е, че тамо последоваха такива варварски, безчеловечни и даже противоестествени работи, за които човеку се потърсва и настръхва му косата само като ги помисли! Европейская преса писа доволно о тому, а дипломатски свят явно изяви, че тойзи народ не е узрял да може да се сам владее.

Бранителите елинизма отдаваха това на общото безвластие, кое толкова време върлува в това място, и обещаваха свету, че като се отреди и доде нов цар, всичко ще престане и ще се умири. Но ето близо година, откак се е избрал и отредил младий им цар, а близо до шест месеца откак е дошел в Атина и е взел кормилото на властта, а работите никаква измяна не са взели и досега! Междуособните въстания, кражбите и явните разбойничества никак не престават. Ето що казва „Moniteur" от едно писмо, получено от Атина, 11 марта: Девятий баталион, който съставя стражата в Месолонги, изгонил офицерите си и се подбунил. Два баталиона се изпроводили тутакси да възстановят порядъка. Същото писмо известява, че няколко си разбойничества станали около Атина и то направило жалостни впечатления! А други известия казват, че и баталионите, кои се изпроводили да умирят бунтовниците, и тии се побунили в пътя.

По следствие же на едно народодвижение в Атина, Министерството Булгариса си дало оставка и се заменило от следующите лица: г. г. Заимис, иностраних дел; Кумундурис, финанции; Дели-Яни, народнаго просвещ[ения]; Дели-Георги, правосъдия; Христиди, вътрешн. дел; Коронеос, военних дел; Заимис е съвременно морски министър и председател министерства.[2]

А ето що пише вестник „Αθηνᾶ" , издаваем в Атина. „Вчера сутра доплава в пристанището ни един французшки параход, който донесе нови наставления на тукашните посланици на трите благодетелки сили. Щом получиха тия наставления, г[оспода] г[оспода] посланици представиха се пред н[егово] в[еличество] и известиха му, че имат заповед от дворовете си да поддържат предложенията и действията н. в., колкото се относи на местното управление. Очакват се и по-нови и по-разяснителни наставления върху тойзи предмет.

В един от предидущи си листове казахме, че ако не пред-

варим ние сами да се поправим, щат ни поправи други, и вижда се, че силите са се размислили и решили веке за това."

От всички тия види всяк в какво положение се находи свободна Гърция и колко са смешни иступлените и панелинисти, кои не оставят спокойни другите народи с голямата си мечтайна идея!...

БЪЛГАРИЯ, ПОЛОЖЕНИЕТО ВЕРОИЗПОВЕДНАГО БЪЛГАРСКАГО ВЪПРОСА

БУКУРЕЩ, 29 МАРТ 1864 г.

В първий брой вестника си бяхме обнародвали, че гръкофенерская патрикана събрала извънреден голям събор, кому предмет беше да разгледат български въпрос. В първото фенерско заседание беше се решило да се определи един отбор от миряни и черковни люде четници — логиотати и софологиотати, та да найдат нещо си препятствие върху българските свещени правдини, т. е. да претълкуват и изкривят някое си апостолско правило за в полза си. Лицата, които се бяха определили за тойзи отбор, са все от ония иступлени глави, кои ден и нощ сънуват с голямата идея панелинизма. При всичко това сега се известяваме, че това заседание остало тъй, т. е. не постъпило в никакво действие. Види се, че тейзи книжници и четници, като са разтворили всичките китапи-книги, не са могли да найдат някоя си сгодна за тойзи български въпрос фетва (мнение от закони, кое дават писмено турските законодавци — мюхтии).

Патриаршията се унуждила да даде отговор министерству иностранних дел, че фенерското свещенство не може нищо да реши за тойзи български въпрос. От друга страна, представителите български отишли при Али паша и искали допущение да си идат у дома си. Али паша им казал, че трябва да чакат еще в Цариград, защото тойзи въпрос ще се свърши, прибавляющ им като с половин уста речта „коун" — изпъдете ги, т. е. осталите гръкофенерски владици в България.

Българи братя! Многажди и обширно сме писали върху тойзи въпрос, че той зависи само от вас. А четирогодишните събития върху това потвърдиха нашите речи и наставления. Казали сме, че турското правителство няма право, нити може с изпълнителна власт да се вмѣси в тойзи вероизповеден въпрос, защото се е обвързало да варди това начало еще от времето завладения си на тия народ. А в андрианополски договори се е обвързало еще по-ягко за това. В парижките же договори (1856) поданните християни вместо едного защитителя Русия, добиха за защитители всичките европейски велики сили, кои благоизволиха да приемнат и Турското царство в съюза си и емствуваха тържествено за негова целокупност. Ако турското царство би имало самопроизволна власт върху тойзи въпрос, подир толкова движения що направиха българите в Цариград, в Шумен, в Пловдив, в Средец и другаде, а последное знаменито и прехвално в Рухчук, то несъмнено би предприемнало мерки строги и би казнило люто! Но ние видяхме и видиме, че то държи съвсем слабо тая работа и мълчи за всичките тия движения, а това мълчание, най-паче от страни на едно правителство, с други рѣчи ще каже: одобрение на българските правини. Последная же реч Али пашова всякому българину дава да се разбере що трябва да прави за тойзи вероизповеден въпрос.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 29 МАРТ 1864 г.

Разговорите за разгласений свети съюз почнаха да престават и да се губят от кръга на дипломатите и любопитните человеци, като всяка една измислена новост.

Сега почва да се говори по-тихичко пак за някакво си тясно споразумение французко-руско. А европейская преса, коя обично всякоги и за всяко нещо иска да дава мнение си, облечено с възможна вероятност, взема за предмет и в тойзи случай последното покушение против живота французкаго императора, де Мацини се взима за първодействующо лице в тая кръвнишка и жалостна игра. Тук се представля императора разсърден и незадоволен против съседная си сила Англия.

Когато метне человек един кратък поглед на историческата омраза, коя съществуе тъй вкоренена между тия два народа, английский и французки, на особните им интереси, кои се тъй

противно посрещат и съперничат, лесно може да разумее защо тия две сили следват съвсем противоположен ход в политиката си и защо не можат да бъдат никоги искрени приятели и съюзници. А когато си напомни някой си явните противодействия, коих е Англия показала и в скорошните времена против Франца, уверително може да каже, че тейзи два народа късно или рано ще додат до бой, кой ще бъде страшен и разорителен.

Европейская преса се занимава твърде много и за Гарибалдовое отхождане в Англия и всяк разсъждава о тому по свое особно начало и вдъхновение, а някои си му дават и съвети как трябвало да се принесе в тойзи случай. От наша страна ние можеме каза, че Англия несъмнено ще изиграе нещо си подобно на 1862 от Гарибалдовото добродушие.

Не е чудно да не чуеме след малко, че Гарибалди се е впустил в някакво си направление, кое по видимому и по неговому убеждению да е твърде народно и твърде свободно, но никак да не съответствува с положението на отечеството му Италия.

Данците се държат упорно против съюзните войски австрийско-пруски. Кръвта се пролива немилно пред очите на образованите велики сили, кои никак еще не могат да найдат сходното посредствие за примирие. В заключението съвета в Копенхаг се е изрекло: „Ние сме всякоги сами и не знайме колко време еще Европа ще стои хладнокръвен зрител на насилствени дела; ние сме готови всичко да направим за възстановлението мира, но трябва неприятеля да знай, че времето е далеч, кога ние ще приемем един понизителен мир."

ЗАЩО СЕ ИЗКЛЮЧАВА ГРЪКО-ЕЛИНСКИЙ НАЗВАН НАРОД ОТ СЪЮЗА НА НАРОДИТЕ, КОИМ ПРИНАДЛЕЖИ РАЗРЕШЕНИЕТО ВЪЗТОЧНАГО ВЪПРОСА

БУКУРЕЩ, 29 МАРТ 1864 г.

В 25-ий брой вестника „Реформа" видим първая жлъчка, хвърлена против вестника ни „Бъдущност", в отбрана гръко-елинизма. Мислите, които отправля тойзи лист, са тъй безредовни,

безосновни и противоречиви, щото и не струва да се произведат нацяло. Ние правим от тях само един извод на главните точки, върху коих тойзи лист е намерил за добро да пита паче, а не да докаже нещо си в полза на любимите си гръко-елини, и отговаряме не нему, но всем, коим тойзи предмет може да се касае. Ето главните точки.

а. Вишепоменатий лист казва, че „Бъдущност" изключила от стола на народностите елинский народ, от когото изтекла свободата и образованието на народите.

б. Да докаже „Бъдущност", дума той лист, че Гърция не е един народ, не е люде.

в. Наводи за пример безместен поведението на маджарите, че тии, като държали една самопроизволна политика, достигнали да се укорят и оставят от всичкия свят.

Причините, за които се изключава гръко-елинский народ от съюза на народностите, коим принадлежи разрешението Възточнаго въпроса, задал си ги е сам и нахождат се в самаго него. Тии не са ново появление, нито съкрити от ученаго свята, но твърде старо и твърде явно. Началото тяхно се води еще от появлението того народа в световная повестност.

Всяк, кой познава повестност добре, т. е. кой се е занимавал в нея разсъдително, знай добре, че това число люде, кое е носило някогаж името елин или грък, изначало еще появления си искало е чрез самопроизволен начин да състави и слее в себе си едно голямо число люде, с ущърбението и повредата на другите народи, да му наложи името си елин и да покаже миру един елински голям народ. Истина, че тойзи самопроизволен и насилен ход в тях слепи времена е успявал донегде си, но отпосле, като се усилиха и възбудиха нередностите наоколо му, той елински народ не само че скоро пропадна, изгубив независимост си, но и насилений отпреди странен елемент се възвърна при свои си единороден елемент. Тогава остана малко погърчено число, кое представляваше мислено веке големий елински народ. Това следова тъй до падението на Елада под македонска, не елинска власт. От него же време гръцкий елемент, изгубивш независимост си, почна да се погружва в другите народности.

Подир македонская же власт падна под римская, под коя стоя толкова векове и коя биде за него най-горка, понеже изгуби и самое си народно име елин или грък и приемна познатое Ῥωμαῖος - римлянин. Мисълта обаче за съставяне на голям елински народ, или, с други речи, голямата идея панелинизма, не излазяше от глава му, защото бе остала в книжевен му език

всякоги въображателна. Тъй непрестанно правеше разновидни сплетки против римская държава и мислеше, че с разпространението езика си ще достигне един ден до голямая си цел. А в появлението на християнството взе за оръдие и религията, проузрокова разделението на черковата и в десетий век въведе най-после езика си в съставеная от смес разних народов Византийска държава. Голямата идея панелинизма тутакси блесна пред очите му, но съседните народи, най-паче упорните българи бидоха най-голямото на това препятствие. Тии не се дадоха да ги погърчат, а турското завладение запря за време тая голяма гръцка мисъл.

Остатките обаче на тая самопроизволна политика таеха се в главите на ромеите, подбуждани всякоги от книжевности си. Имеющи же единоверието за оръдие удобно, не преставаха, и под турская власт находящи се, да работят старий си план, т. е. разпространението панелинизма с ущърбението на другите народности в Турско и през Дунава в Ромънските княжества. А средствата са били следния: гонението на другите езици и насилственото налагане гръцкаго езика; укорност с най-безобразни поругателства на другите народности; похищение на религиозните права от другите народи и насилствено налагане на свещенството си и проч.

А в освобождението на новата гръцка земя тутакси се явиха големи сънища и мечтайни злати мисли: установлението на една голяма и силна Елада с граници от Ефрата река до Карпатските гори, а най-смешное, че това мечтайно елинско царство се простираше и до Кавказ!

В дълбокая яма панелинизма се губеха всичките други народи: както караманлиите, арбанасите, македонските ромъни, българите, сърбите с бошнаците и ерцеговците (черногорците се не споменуваха), а най-чудно е, че и независимите Ромънски княжества се усвояваха от тая голяма Елада!

Това всичко е писано с важност от много стари и нови гръцки списатели, а пресата им е тръбила панелинизма и тръби го еще пред всичкий свят, определяюща две Елади: ὁρατή καί ἀόρατος Ἑλλάς — видима и невидима Елада!

Ние сме навели текстовете от много стари и нови списатели на сам гръцки език върху това в съчинението си, кое следова да се обнародова в подлистника вестника ни, тамо ще се види истината на това, що казваме. А колкото за изисканията, че гърците просветили народите, то учений свят знай твърде добре

как е станало и отде е изтекло. Ние може би щем има причини да говорим другаде обширно о тому.

Нека сега всяк, кой се е занимавал в тойзи предмет, разсъди и види, че причините, за които се изключва от съюза на тия народи гръко-елинский народ, ги е подал той сам и до днес еще се нахождат в него самаго. А истинните родолюбци ромъни нека си напомнят злините и раните, коих му е задал тойзи гръко-елинский род, нека метнат погледа си на гръцкая преса, нека послушат и най-простака гърка, та да видят що пишат, що говорят и що мислят и досега за тях и за народността им, и тогаз сме уверени, че ни един от тях ще помисли веке съюз с гръко-елините.

А на какви начала и права се основава числото, кое носи име гръко-елини, та ище първенство на Възток, с погружението на другите народности? На исторически завладетелни права? На политическая нужда? На сходството на народностите? На собствената си мощ и сила? Или на достойнството и добрите знакове, коих е показало пред Европа в тридесетгодишната си свобода? Ние не видим ни едно от тия в тойзи видим гръко-елински народ! Колкото за първото — завладения исторически, — то не може се положи нито за начало. То като се положи за начало, трябва да се преобърне цял свят, а избраному народу от бога, израилтянам, трябва да се даде първое седалище!...

При всичките тия Ромънское княжество, Сръбское княжество и българите имали са някакви си със свободните гърци уговори за съюз между си и нам са в обширност познати, но до никакъв успех не е могло да се доде. Причините же на това са били самопроизволните изискания на гърците.

Най-после в заключение си казваме, нашето начало всякоги е било да почитаме и уважаваме всичките народности и да правиме съюз с тях, когато са тии искрени и праведни, т. е. когато признават взаимната си длъжност с нас. Когато гръко-елините додат в съзнание и се покажат такива, ние сме първи да им прострем приятелска и братска ръка.[1]

СРЪБСКО КНЯЖЕСТВО

БУКУРЕЩ, 5 АПРИЛ 1864 г.

Познато е сражението между турците и сърбите в Белград 1862, кое турская башибозушка необузданост ненадейно проузрокува, а крепостний управител Ашир паша без никакви си предварителни предложения и уговори, без никакви си предизвестия, как варварски и свирепо избълва и просипва от устата на крепостните топове смъртоносний огън в разстояние 6 часа в града без разлика против всичките му жители, и случивши се там от разни места пътници, т. е. против консулите на великите европейски сили и нихните домородства, странните подани и домородствата им, против мъже, жени и деца. Сърбите же, доколкото им допустиха обстоятелствата, изпълниха си длъжността за отбрана отечества си за тогава, а за в бъдущност се впустиха тутакси в деятелни и обширни приуготовления.[1]

Това обаче сръбско събуждане, кое идеше на едно обширно развитие, никак се не допадна на турколюбивата страна дипломации. Тя незабавно се унужди да употреби всичките си възможни средства да се възпре на всяк начин това движение, а най-паче като турските войски тогава бяха зле заняти от Черна гора, а финанцията султанова страдаеше на смърт. По днешний же ред на дипломацията и това важно движение се хвърли и предаде на една европейска конференция не да му определи и даде едно свършено решение, но да го укроти и приспи за време, доде всяка от страните измисли и нареди свой си политически ход в това.[2] Знайно е, че и сам английски посланик от Цариград г. Булвер дохожда в Белград нарочно за тойзи случай и в негового дохождане стана примирието.

Сега е питане, какво изработи европейская конференция върху това събитие? Какви же следствия има примирието? Изпълниха ли се уговорените точки в конференцията? Отговора на тия е: Нищо! Никакви! Не! И чисто не!...

Сърбите следоват живо и деятелно да се приуготовляват явно, както и турците от своя страна правят някакви си приуготовления, а повеч със заплашвания. Но турците при това не припустиха да се впуснат и в друго едно средство, кое, ако би успяло, истина, че щеше да бъде разорително за сърбите. А то е старата най-лукава политика, раздвоението и междуособните

вътрешни смущения. Тии тутакси подир примирието, подпомогнати от приятелите си, пустиха няколко си тайни агенти по вътрешността на княжеството, а особито в Белград и почнаха да работят да би могли да подигнат народа против правителството. Това се работеше с твърде голямо изкуство и лукавщина. Агентите се съобразяваха с личните страсти на партистите, които във всяка земя съществуят, и тъй не пред много дни тейзи вънкашни сплетки показаха и знаковете на действието си. Но правителството сръбско, което не дреме, успя, та откри и предупреди всичко това, изявше нужните си мерки. Званичните же дела върху това несъмнено щат се обнародува ради знания народу и княжеството и свету по вън.

На 15 миналаго месеца е била маневра редовнаго войнства в Белград под личная команда н[егова] с[ветлост] княза Михаила. Отделението се е състояло от пехота, всадници и две батареи топове. Маневрата е учинена по французки начин упражнения и изпаднала е твърде добре.

Тамо е присъствувал и първи адютант н[егово] височества княза черногорскаго госп[один] М. Върбица, кой се е бавил няколко дни в Белград и кой е бил всякъде добре приемнат, особито от негова светлост княза Михаила. Храброму черногорцу е било мило да гледа сръбските войници тъй хубаво изучени във военното изкуство. Господин М. Върбица се находи от няколко деня насам в първенствующий град Ромънии.

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 5 АПРИЛ 1864 г.

Европейская преса днес няма други по-важни вести за предмет си освен съюзния военни поход против данците, Максимилиановото приуготовление, за да приемне мексиканските пълномощни и венеца на уцаруването си в Мексико,[1], както и описанието на приемването Гарибалдово от англичаните.

Колкото за данските работи, види се, че биещи се страни са омекнали малко и като че приемват да стане предложената конференция в Лондон, а определений ден се полага 12-го априла. Обаче някои си мислят, че германските страни не щат

успя да назначат дотогава пълномощните си. А за Гарибалди следния вести се дават:

Лорд Палмерстон е призвал Гарибалда на едно угощение. У Гладстон, лорд Кланрикард, маркиза от Хартлепоол, дука Невкастл са такожде призвали на угощение Гарибалда. Има едно предложение да се подари Гарибалду един параходний яхт с петдесет топа Вуйтворт. Гарибалди ще посети два пъти стъклений палат, де ще станат големи тържества в негова чест. Дукса от Сомерсет е поставил на негово разположение една правителствена корабия да посети на нея Портсмут. Това се сматра тука една голяма почит. Гарибалди е призван от местните съвети (муниципалитети) Ливерпул, Манчестер, Йорк, Дъндии, Греепок, Единбург, Глазгов, Бирмингам и Рокдале (Constitutionel).

Вестите от България, що приемваме въобще, не са приятни. Турското правителство е прибягнало на една твърде насилствена мярка да би обогатило финанцията си. Налага се едно твърде тежко даждие на притежателите на земята, а който не може да заплати това количество, продава се земята му силом другиму.

Знайно е, че всичките почти българи са притежатели земи по наследству или що са си купили сами. А то е било так еще от времената на завладението турско и всичките досегашни владетели са пазили на това строго. Даже и стар закон турски има, да земя и недвижено притежание се продават и за дълг, но длъжнику да се дава нужное рочище да се разплати и проч. Ако тая мярка е положена истина от турското правителство, тя не ще има добри следствия. Ние щем говори о тому обширно други път.

ДОПИСНИКА НИ ОТ ГЮРГЕВО...

БУКУРЕЩ, 5 АПРИЛ 1864 г.

Дописникът ни от Гюргево явява ни, че един от тамошните гърци, Темистокли Гримани, грабнал от ръцете на читателите вестника ни „Бъдущност“ и публично го скъсал в кафенето Ὡραία Ἑλλάς [1], на 1-ий текущаго месеца.

Не знайме еще какви мерки е взела полицията того града против това нападение на един общи лист, в една свободна и образована земя, и то от страни едного чужденеца, който показва с това, че презира местните закони. Обръщаме обаче вниманието на правителството върху тая постъпка и се надяваме, че ще вземе нужните мерки.

Редакцията

БЪЛГАРИЯ

БУКУРЕЩ, 12 АПРИЛ 1864 г.

Предмета, върху кого се занимава днес непрестанно българская преса, е народното развитие по всичка България. Училища нови навсякъде се основават, основаните уже се от ден на ден все повеч и повеч усъвършенствуват. От разни страни Българии млади, даващи надежди за в бъдеще, отиват в странство за по-високи науки с решителное благородно намерение да би могли един ден да принесат полза на жертвеника народнаго ни просвещения.

Търговщината, вътрешна и външкашна, такожде напредова доволно в българите, а и няколко примери се появиха за по-обширни и по-важни външкашни предприятия, кои не само щат принесе една знаменита веществена полза на предприемшите ги, но ще способствуват и твърде много в нравственото развитие и образование на българите поради обширните сношения и сближения с външкашний европейски образован свят.

Засега навождаме първий пример за българское парапловно търговско дружество „Провидение“, кому устава нацяло обнародвахме в предишний брой вестника си. Читателите виждат там цялото му устройство на какви здрави основания е наредено. А познаващи честността, постоянството и възживившая се от няколко години насам деятелност на българите в търговщината могат наверно да заключат колко може да се развие и разшири това парапловно дружество и какви ползи може то да принесе.[1]

Истина, че ние не можем да сравняваме нашите слаби начала

с предприятията на силните, богатите и образованите народи, но в това наше първичко подобно предприятие свободно можеме наведе за пример побуждения и усърчения: Индийская английска компания. Всяк, който се е занимавал в подобни изследования, знай твърде добре от какви малки начала започна тя и доде достигна.

Това парапловно дружество засега има да работи от Цариграда по всичкото черноморско крайбрежие България и по Дунава. А ако нашите съседи приятели братя ромъни обърнат внимание на това и вземат участие в деловете, тогава не само че това дружество скоро ще напредова значително, но и други различни полезни дружебни предприятия щат се състави най-паче по двете дунавски страни. А това е необходимо нужно колко по-скоро да се започне, да би се отървали от странната експлоатация (позната що добиват от нас), коя е достигнала нетърпима веке и пагубна за тия два народа българи и ромъни.

Вторий пример навождаме за съставеная „Българска дружина за памучни работи" в Пловдив. Тя тоже е съставена с одобрението надлежния власти с влог на 250 000 гроша, разделен на 500 делове, всек по 5 лири т[урски]. От тойзи влог ще се съзидае в Пловдив потребное здание, ще се донесат нужните машини да се преде памук, а от остатъка ще се купува суров памук.[2]

Това художествено заведение ще даде повод да се въведат и други много полезни за обществото занятия, а най-паче като в България съществуват в народа всичките почти нужни занаяти. Българите, както е знайно, са трудолюбив народ и склонен в науките, щото твърде лесно ще успее в съвършенствуването.

Най-живо же занимава днес въобще българския народ вероизповедний им народен въпрос. Това се види от дописките на българская преса, коих ѝ отправлят всичките почти общества, все върху тойзи важен предмет.

А Пловдив град, който стои на челото и се е най-много отличил в това общенародно предприятие, както сме и другаде говорили о тому, показва и сега най-благородните примери. Ние навождаме един допис от издаваемий в Цариград вестник „Съветник".

. . . . . .

Ние сме уверени, че и всичките други български общества ще последоват похвалните пловдивци да въведат тойзи народен празник в градищата и селата си и добрий ред правления на черковното настоятелство.[4]

ЯВНА БЛАГОДАРНОСТ

БУКУРЕЩ, 12 АПРИЛ 1864 г.

Александрийските достопочитаеми жители,[1] кои във всяко общеполезно дело са се показали усърдни и великодушни, не припустиха и в появлението нашего вестника да покажат своето любородно усърдие. Тии освен спомоществователи, що подписаха в града си за 41 листа, благоизволиха да принесат и особно една помощ на учредничеството „Бъдущности", познавающе добре, че такива общеполезни предприятия само на такъв начин могат се поддържа и до желаемаго успеха да додат.

Почтените же имена нихни са следните:

г.г. х. Костадин х. Иванов	гр. 160
г.г. Иван Лазаров	гр. 320
г.г. Макавей Димитров	гр. 180
г.г. Петра Макавеев	гр. 160
г.г. Ангел А. Репанов	гр. 160
г.г. Костаки Йорданеску	гр. 124
г.г. Петър Ангелов	гр. 160
г.г. Апостол Конков	гр. 108
г.г. Иван Панайотов	гр. 108
г.г. Конст. Д. Москов и братя	гр. 64
г.г. Банчу Димитров Ешилу	гр. 64
г.г. Марин хаджи Николаев	гр. 64
г.г. Цветко Николаев	гр. 96
г.г. Неделчо Петрович	гр. 160
г.г. Йордан Цанев	гр. 62
г.г. Ангел Теодоров	гр. 160
г.г. братя Елиадовци (Елиади)	гр. 192
г.г. Киряк Д. Моску	гр. 32
г.г. Георгий Капетанович	гр. 64
г.г. Йоницъ Капетанович	гр. 54
г.г. Янку Апостолеску	гр. 93
г.г. Т. Ренезяну	гр. 54
г.г. Яни попа Стойка	гр. 160

Ние им благодарим сърдечно, уверяющи ги, че тойзи принос не само нас удължава, но и всякого родолюбца българина, кой може да оцени това наше общеполезно предприятие.

Редакцията

ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 12 АПРИЛ 1864 г.

Мексиканский въпрос най-после се свърши по волята на императора Наполеона III. Максимилиян прие пълномощните мексиканци в Тръст, кои му принесоха царский венец. Тържеството се изпълни царски и княза, приевши венеца, изрече царското си слово за бъдущее правление, кое има на ума си да въведе в тая земя.

Наполеон III изпълни засега желанието си с ущърбта на английската политика, но дали това ново царство ще може да се основе и удържи за много? Ще ли претърпи Англия тъй лесно тойзи удар да остави да се разпространи французкое влияние по тях места? А американците щат ли оста хладнокръвни зрители, да се потъпчат общедържавните начала и права в съседството им и в народи, с коим имат твърде тесни сношения? Тия са питания твърде важни и решението им е невъзможно засега.[1]

От наша страна ние толико само можеме каза: че днешная дипломация, вместо да изравнява подигшите се разпри и да ги установява на един праведен и основен порядък, по духу века, тя си отваря за в бъдущност вещество за по-големи приплетки, кои могат един ден да додат до люти нови кръвопролития. А извинителная нейна обична реч, че пази уж да се не наруши европейский мир, коя всякоги тя предполага като един щит, или по-право да кажем, под коя всякоги крие особните свои мисли, остава да я вярват само неопитните политици.

Европейская преса от голямата си разширност, коя е обемнала в ежедневните си сутрешни и вечерешни издания, много пъти дохажда в утеснение да няма доволно вещество да допълни листовете си. В такъв случай спекулантите ѝ, без да обезпокояват и най-малко съвестта си, впущат се в разни измишления, коих пущат за новости по света. Да би же им дали краска важности, тии ги обично сплитат с познати политически въпроси. А когато такова едно нещо се появи в някои си от добившите някаква си важност вестници, тогава отзива на такива вести тутакси се разноси като един ветровен гласонос по всички землен кръг, де книжевност съществуе.

Всяк же охолно мъдрува, разполага, решава или опровергава по особное си вдъхновение. А най-много, когато тии вести се относят в далечни и непознати добре в просвещена Европа места.

Подобни вести се разносят сега в Европа върху Ромъния. Ноти Али пашови се пущат по кабинетите европейски за монастирский издъхнал въпрос. Нови мечтайни конференции, войски странни по всичките ромънски граници, разделение на княжествата и други.

А по лицата на бедните и гладни гърци краската богатства и ситости почва да се блеска отсега, а най-смешно е, че и безобразността се пак възживява в тях, т. е. почват и да заплашват. Но за тях не е чудно, тии са веке познати какви са. Чудно е, че и тукашни някои си или от незнание, или от убеждение явяват се усърдни разпространители на такива вести, даже и чрез пресата, без никакво си примечание.

Истина, че това не може да повреди никак управляющите великое преобразование Ромънии, но смутява малко простонародието.

РОМЪНИЯ. ВЪТРЕШНИЙ ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 1 МАЙ 1864 г.

Отварающи днес във вестника си това отделение Ромънии, ние оставяме настрани прошедший ѝ политически ход, о кому доволно обширно е писала не само местная преса, но и вънкашная. А постъпвающи по тойзи начин, ние не творим това от някакво си неуважение за прошедшите дела, нити от някоя си противна причина, не! Ние мислиме, че такъв един обзор, колкото и кратък да бъде, ще ни отвлече твърде много, а най-паче като днешное положение на работите и предмета, който занимава политический кръг Ромънии и цялаго народа, по нашему мнению е най-голям и най-важен от всичко, що се е досега извършило в тая земя, откакто е тя от няколко години насам внишла в пътя образования и преобразования.

Днешная политическа точка Ромънии, както е познато всякому, е селский закон,[1] коя занимава не по-малко и съседните ѝ приятели народи, кои са веке обърнали взор, прострели приятелска ръка и решили да съединят с нея своя за бъдущност съдбина. Тии са уверени, че без вътрешное народно устройство Ромъния не само не може постана силна и страхопочитаема,

както е била в старите си времена, но и никак не може да бъде мирна и спокойна от влиянието на вънкашная неприятелска политика.

Ние преди да дойдем в разбора на селский закон, предварително казваме читателем си, че вземаме за предмет цялаго ромънскаго народа и неговите истинни интереси.

Познато е от всемирная стара и нова повестност, че ни един народ на света не е можал да достигне до силно, славно и величествено развитие, нравствено и вещественo, без свобода и равноправност. И, напротив, всичките народи, между коим са съществували преимуществата, никак не са могли да дойдат до големи развития и напредвания, но унуждили са се да додат до преобразованието все на основанието свободи и равноправности. Тия начала тъй обширно и тъй добре са доказани, с тисящи необорими примери, щото никой нищичко не може противоказа.

В днешний же век речта народност постанала е за най-свято нещо на света и всичко се за нея жертвува драговолно, както о тому видиме живи примери ежедневно. А как може тая реч да постане свята за един народ? Или, с други речи да кажем, как може един народ да се усърчи и се влюби в тая реч тъй силно, щото да жертвува живот, имение, домородство и проч. за нея?

Никой не може отказа, че един народ може се състави и нарече народ, доде няма свое общо отечество и че от частное отечество, т. е. месторождение всякаго, съставя се общое отечество.

Щото речи народност и отечество достигли да се вземат за едно и исто, т. е. да имат истое действие в сърцата на свободните человеци. А когато частното отечество не съществуе свое, може ли се състави общое и може ли има оная свята сила?

Сега се питат всичките неприятели и противници на селский закон, в Ромъния може ли един ромънин селянин има народност и отечестволюбие, когато он няма отечество свое? Когато он няма бащино огнище свое? Какъв други предмет може го влюби в неговото месторождение, кое он знай, че е чуждо притежание, и отде он очаква всяк ден да бъде изпъден по необуздана воля и власт господаря и притежателя? До какво же духовно развитие може да дойде он, когато е подложен на толкова тежки експлоатации? Какво же благополучие очеква он от подобно едно състояние? Какво усърчение може има в случай неприятелскаго нападения, да брани и он месторождение, отечество, народност

си, от коих он е лишен по това отношение, по което више казахме? За кого и за какво он ще иде да жертвува себе и домородството си в подобен случай?

Без да се впустиме в старите времена, като вземеме една най-скорошна повременност, виждаме явно, че ромънский селянин в случившите се вънкашни странни нападения не само не е подигнал ръка за отбрана отечества си, но еще е очеквал подобни събития с радост и надежда. Тутакси он е искал със странная помощ да отхвърли властта на вътрешните си угнетители, свои единородци и единоверци притежатели. Ние сме били очевидци на подобни примери. А в 1848 л[ето] самая надежда свободи и равноправности усърдчи ромънина и народное чувство незабавно се породи в него, кое от ден на ден напредова и кому само може се отдаде постъпа в днешное развитие Ромънии.

Ние мислиме, че не е възможно да съществуе ромънин, в жилите кому тече истинна ромънска кръв, който да каже, че селянину не трябва да се даде земя, не трябва да стане и он притежател огнища и да има от какво да живее и да бъде он свободен и под равноправност.

Всичкото затруднение за решение того въпроса произходи по видимому, отколкото е писано досега о тому, от несъгласието върху начина, по когото трябва да се изпълни това народно дело, т. е. по колко земя трябва да се даде селянину и как трябва да се удовлетворят притежателите. Ако би било само това затруднение, ние мислиме, че то лесно може се изравни, когато всяк като един добър ромънин родолюбец смисли, че това дело е народно и че от того зависи бъдущое благополучие и величие отечества му Ромънии.

Колкото же за ония, които говорят: на какво право се основава това оимотване на селяните, ние им казваме вкратце: правото народности, правото отечества, правото преобразования, правото века, правото изтребления на злоупотребленията и проч., и проч.

А владетеля и неговите съдеятели, ако успешно извършат това велико народно дело, вхождат въистина в реда на преобразователите и великите человеци във всемирная повестност.

БЪЛГАРИЯ

БУКУРЕЩ, 1 МАЙ 1864 г.

Известията, които добиваме от България върху приуготвлението на турските войски, не са такива, каквито ги представля европейская преса въобще, а най-паче австрийская. Нигде по военните точки няма да е дошла извънредна войска освен обичное число на редовните гарнизони. Истина, че се говори за едно походно приуготовление, но делом се нищо не види. Самата деятелност понастоящему, що полагат вънкашните управители, е направата на едни твърде добри пътища по всичките направления. На това се работи живо и бързо, да се по-скоро свършат. Говори се, че н[егово] в[еличество] султан Азис щял да пътува по България.

Турция най-много внимание е обърнала да утвърди военните точки около сръбските граници и по тях места се нахожда нещо си войска повеч, но не в значителен брой, както някои си неосновно разгласяват. По тях места еще миналая година турците положиха всичкая си деятелност и направиха военни пътища даже и по всичките планински проходи. А това всичко стана по следствие на сръбските приуготовления, кои зададоха твърде голям страх Турции.

По вътрешности же Българии нигде няма съсредоточено значително число турскаго войнства. Нити има причина турское правителство за подобно нещо.

Цариградская българска община, както се известяваме, тия дни постъпила малко по-живо и по-деятелно за народний ни въпрос. Види се, че речта, която е казал Али паша преди няколко дни представителем — коун — изпъдете ги, т. е. гръкофенерските владици, да е подействувала в тях.

А, от друга страна, се известяваме, че правителството турско ище да се свърши по-скоро тойзи български народен въпрос. Може би при другия отношения министерството провижда, че българите по всичките места са се приготвили да дадат султану сега в пътешествието му по България прошения върху тойзи въпрос. Истина, че такава една всеобща постъпка от страни цялаго народа ще подействува твърде много, понеже султана ще се увери лично за народното желание и като человек, кой е наумил да последова пътя на баща си султан Махмуда, не може да се не яви деятелен в това праведно българско искане.

Ние сме уверени, че нашите българи от всичките страни не щат пропусти такова едно благовремие. А султана, разумява се, ще бъде навсякъде достъпен народу и сплетните на окръжающите го министри и велики чиновници не могат има място в това пътешествие.

ВЪНКАШНИ ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 1 МАЙ 1864 г.

Конференцията за данските работи най-после се реши. Кръвопролитието обаче не е еще престанало. В първий еще брой вестника си бяхме казали, че двете велики сили Франция и Англия стоят и гледат неравная кръвопролитна борба в съседството си, без да се помесят и вземат участие. Причината же на това беше, както тогава нагатнахме, че тия две съперници сили твореха това не че нямаха воля да вземат участие, нито че бяха неспособни за това, нито чинеха това за полза на данците или на съюзниците австро-пруси, не! Но за самии свои особни политически интереси. Знайно е какви отношения е имала Англия преди тойзи бой с Дания, какво усърчение и обещания ѝ даваше, преди да се впусти тя в бой със съюзниците. А видяхме как всичко това никак не се изпълни и бедните данци се заплетоха тъй опасно в една неравна борба.

Времето не забави да открие отчасти тайная политика Англии, що е имала и очаквала от тях събития. Всичко е водено против французкая политика, но английските дипломати не можаха да достигнат цел си, т. е. да сплетат Франция. Наполеон III не се мами лесно!

Друго едно ново появление в политический кръг е въстанието на няколко си племена в Алжерское регатство против тунушкий бей, но познатий тамошни наместник Пелисиер е взел всичките нужни мерки за угушение тому. Франца, Италия и Турция са изпроводили по няколко си военни ладии в Тунус да умирят въстанието, кому главните причини били уставното законоустановление, кое въведе тамо тунушкий бей, и учреждението на даждието. А то не е твърде по волята на правоверните мюсюлмани.

Знайно е, че Франция има най-голямо влияние тамо и не е чудно да не последова нещо си по-важно по тях места, т. е. да не стане от Тунус, ако не някаква си империя, както в Мексико, а то поне едно царство. Наполеон III показа, че има достойнството да знай да се ползува от обстоятелствата.

От няколко време насам, според нашите особни известия, в Париж са се разносили различни вести, противословящи една другой, върху политиката на разните европейски кабинети. Едни са очаквали всичко от отварянето на конференцията в Лондон, други не са се надеили нищо от того, а други са провиждали упътването на един конгрес, който щял уж да изравни всичките висящи мъчнотии. Главните же предмети са били Полония, Дания и Възток.

Тук се е играла една въобразителна политическа игра, коя е била хубаво наредена. Тя е имала две главни действия, в коих първите лица са били разделени на две страни. Северните три сили, или святий съюз, в една страна, а Наполеон III и Англия в друга. Обаче Англия е представляна все като изневеряюща Наполеона III, и то в най-важните и решителни минути.

Второстепенни лица в тая политическа игра са представляни много, кои награднии с нови царства, кои лишени даже и от своята земя! Авторите на тая мечтайна игра са отнемали от едни и давали другим по воля си. Сръбское княжество, Босна, Ерцеговина били са изложени за награда, както и Ромъния не е била пощадена от тая раздяла!... Турция же е била представляна като безгласна и готова да приемне всичко, що ѝ се каже по началото непреодолимия сили.

Разумява се, че върху всички тия въобразителни планове са правени и остроумни умозрения, щото много неопитни политици са вземали всичко това за готови пари! А някои си даже публицисти се покушавали да плашат света с такива мечтателни измишления, но труда им е отишел напусто.

РОМЪНИЯ. ВЪТРЕШНИЙ ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 10 МАЙ 1864 г.

Букурещ, 9-го мая.

В миналий брой от 1-го мая вестника си говорихме мимоходом о настоящему положению Ромъния. Наший же разбор се ограничаваше върху най-главните точки, от коих необходимо всяк народ трябва да почне поприще си, да би можал да достигне до умственое и веществеое свое развитие. А тии са, както казахме, свобода и равноправност. Тамо показахме и препятствието, кое държеше толкова години в несвестност ромънскаго народа, т. е. преимуществото, или с други по-собствени речи за в Ромъния - болярството. Понеже преимущество и свобода, равноправност и преимущество са неща съвсем противни едно другому. Тии никоги не могат съществува в едно и исто време.

А свобода и равноправност не би могла другче да се даде едному народу, кой няма свое огнище, свое месторождение, свое частно отечество и кой е бил под толики тежки вътрешни угнетения, както е бил досега ромънский селянин, от числото когото се е съставлял само именно цял ромънский народ. В такова же едно положение находящ се ромънский селянин, он не можеше никоги да доде до народная свест и да добие своя свобода и равноправност от самосебе си, но му трябваше една отеческа силна ръка да изпълни това велико дело, тая свята длъжност, да го спаси и извади на свят. А тая отеческа силна ръка се показа сега в днешний владетел Ромъний Александра Йоана I.

Ние сме уверени, че ромънский народ приемна с най-големий възторг това спасително дело господаря и че незабавно всички единодушно и единогласно щат възгласи изискаемое от тях одобрение. А колкото за нашите българи, живеящи толкова години в Ромъния, де са добили прибежище и гостоприемство, няма никакво съмнение, че и тии, при общая благодарност, коя трябва да принесат господарю, щат възгласи истий глас одобрения със своите си братя ромъни. От наша же страна ние им казваме да не слушат никак болярските интриги и да си помислят колко са ги мъчили и тях и колко години са работили за тях.

Ние обнародоваме и званичния актове о разрешению болярской камери.[1]

ОТГОВОР А. БОГДАНУ НА: ЗАЩО Е Г. РАКОВСКИ ТУРНАЛ В 1-ИЙ БРОЙ „БЪДУЩНОСТ“ ВЕРОИЗПОВЕДНИЙ ВЪПРОС, А НЕ ЧЕРКОВНИЙ

БУКУРЕЩ, 10 МАЙ 1864 г.

В бр. 47 вестника „Българска пчела“ прочитаме един допис, подписан „А. Богдан“,чрез кого дописника иска да поправи една наша, както он казва, погрешка, що сме надписали в 1-ий бр. вестника си „Будущност“ — Българий вероизповеден въпрос, — като се впуща в едно богословско езикознание и мисли, че речта вероизповеден въпрос било безместно и че вмясто него трябвало да се пише църковен въпрос.Дописник наводи, че о тому било писано някогаж в „Цариградский вестник“ и било доказано и решено, че тъй трябвало да се пише!... После като един редовен списател наводи и причините, кои го накарали да вземе перото, а тии били, както он казва, „заради поправление на погрешката му... заради правилно понятие и знание на съотечествениците ни“. После же едно богословскоопределениещо решава г.дописник върху речите вероизповеден и черковен въпрос, прави заключение по следному начину: „Следователно, ако всичко това е така, какво и ест, то да не ни се сърди Г. Раковский, ако му кажеме, че негова милост не е размислил хубаво, когато е озаглавил българский въпрос със слово вероизповеден (кестиунеа религиоза), и го просиме да извади за навсегда това слово из вестника си и из другите си бъдъщи писания, когито ще говори он за той въпрос, а иначе негова милост, от една страна, нашите единородци ввожда в кривомислие, а, от друга страна, на самия въпрос донася вред, срами народат ни и го туря в подозрително състояние пред другородците“ и проч.

Лицето, кое се крие под подписа А. Богдан, е нам твърде добре познато и даже то е един от добрите наши приятели, с кого многажди сме имали и обширни разговори за наший вероизповеден въпрос, както и за други много общенародни български дела.[1]. То е било всякоги почтаемо от нас за народните му чувствувания. Нам се обаче види сега чудесно как изненада негово преосвещенство, без да се размисли хубаво, напада тъй лесно на приятеля си, налагающ му един куп обвинения: кривомислие, съмнение, подозрение, усрамление народно и други!?

Ние не знайме на какво да отдадеме това нечаяно преобразование приятеля си. Дали на въздуха? Защото някои си учени человеци казват, въздуха многажди изменявал человеческите мисли и понятия, а особито кога той въздух е доброразтворен, умилен и има много привлекателни предмети, както напр. е цариградский въздух. Но да оставиме настрани сега изискането на причините, кои са подействували на наший приятел да измени понятия си, то времето ще ги открие само. Нека видиме с какво правомислие е мъдрувал н[егово] преосвещенство в това си ядовно изложение.

Негово преосвещенство, щом взел перото, без никакви предварителни доказателства опълчава се и хвърля речта погрешка като една люта и отровна стрела, без да даде даже неприятелю си време, както правят добрите юнаци в единоборството, да се приготви и он и дочака силний му удар.

Не трябва, казва наший юнак, да се пише вероизповеден въпрос, но черковен въпрос. Ние питаме ученаго богослова да ни каже първо що значи реч черква? Като богослов правомислящ, разумява се, он не може да си отговори другояче, освен че черков е събрание от человеци, кои вярват в Христа, основателя черкви, а после взело това име и зданието, в което се събират тии человеци, та изпълняват Христовите заповеди, коих е он отчасти оставил, а после неговите истинни посланици разтълкували, разяснили и в по-голяма обширност установили в святое благовествување и в нихните деяния. А според правомислещите богословци, тая е правая и истинная Христова черква. Второ, питаме негово преосв[ещенство], що правим в черквата? Отговор богословски не може да бъде другояче, освен че тии, събирающи се в черквата, изпълняват вероизповеданието си християнско. То значи с други речи, че в черквата не може друго дело да се изпълнява, освен вероизповедно. Ако ли же в черквата се изпълняват дела противни вероизповеданию, то тогава не е черква. А когато по това начало и основание черква и вероизповедание е едно нещо, може ли един въпрос, относящ се на черквата, да се не относи и по вероизповеданието? Ние тъй разумяваме речта черковен и вероизповеден въпрос.

Но нег[ово] преосвещенство като богослов може да каже, че в черквата са се въвели много обряди и обичаи от разновременните отци, а особито в нихните многогодишни упорни прения, та по тому, като се каже черковен въпрос, има разлика от вероизповеден въпрос. То и ние сме съгласни с негово преосвещенство за такава разлика, но никак и никоги не отстъпваме

от онова, що више рекохме, че всеко нещо, било обряд, било обичай, кое не е вероизповедно, не може да се твори в Христовая черква. А в такава смисъл черква и вероизповедание е едно и исто нещо.

Черквата не може да бъде митарница, да се продава с пари кръщението, отпущението на греховете, миропомазанието, ръкополагането, венчилото и проч., както са я направили отците. Черквата не може да бъде угостителен дом, да се внасят в нея печени агнета, овни и свини, риби, хлебове, варени жита, вино и ракия, овощия и други гозби по празници и задушни дни, установени от отците, да ги кадят и благославят попове и преосвещеници...Може ли отказа нег. преосвещ., че тия всичките не се творят днес еще, в православная названа черква, от свещенството ѝ въобще в Турско и другаде? А то е установено и останало от разновременните отци, на коим се основава нег[ово] преосв. и смее да нарича Христовая черква черквата от отцовите.Може ли нег. преосв. да откаже, че в старите времена, а и днес еще человеците, коих православная черква назовава поганци и кумиропоклонници, са творили и творят такива обряди в храмовете си? Приносят жертви, кадят и благославят им животни живи и заклани, ястиета и проч., нихните жреци, кои тии по тяхное си вероизповедание със страхопочитанием назовават отци, свещеници, боговдъхновени и проч.? Не са ли тии бедни народи от тях жреци рабски зависвали, а не зависват ли еще множество такива? Не са ли тии отци били самата главна причина на заблуждението и на дълбокото им невежество, в кое са ги докарали,държали и държат за особная си полза? Не сме ли били до пред малко време и не сме ли еще отчасти и ние, българите, в исто такова едно положение доведени от великая и вселеная названа черква, под управлението върховния власти гръкофенерскаго свещенства, а отчасти и от нашето българско, кое не е могло да бъде другояче подложено под гръкофенерское и възпитавано в отцовская черква.

Нека видим сега и обвиненията, що ни трупа негово преосв., имат ли си мястото: кривомислие, казва наший богослов. Де вижда нег. преосв. кривомислие, във вероизповедний ни въпрос?Когато българите, основающи се на своите народни свети права, доказани в обширност, прекъсаха всяко сношение завсегда с гръкофенерское свещенство, въведоха в черквите и училищата си матерний си език, кой бе изгонен от гръкофенерците, когато българите съставиха свое черковно или вероизповедно управление в по-главните градища, а особито в Пловдив, чистят

отцовските злоупотребления и искат да възстановят себе народна българска християнска черква, има ли тук някакво си кривомислие?

Такива мисли може да[изнесе само един назадничав калугер, кой незаконно се стреми да господствува над духа на народа чрез суеве]рия, коих днешний век отвсякъде гони и чисти.

Приятеля казва, че Г. Раковский ввожда единородците в съмнение и в подозрение..., срами народът ни и го туря в подозрително състояние пред другородците.Тук веке учений богослов излива всичката си калугерска жлъчка! Ние никак не можеме да разберем какво е то съмнение и подозрение? Народа познава добре всичките дела и списания Раковскаго и досега никакво съмнение, нито подозрение е имал за него, а и нито има някаква си причина за такова едно нещо.А как може един человек да срами единородците си, който е толкова писал и работил за тях и който всякоги е бранил и брани народните и вероизповедните им права явно пред цялаго света? А какво е то подозрително състояние пред другородците? Ние нищо друго не разбираме от всичките тия празни речи освен едни калугерски злобни клевети, написани по вдъхновението на нашите народни неприятели.

ВЪНКАШНИ ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 10 МАЙ 1864 г.

Вънкашните известия не представляват нещо си ново в политический небосвод.Дипломацията се засега занимава върху познатите данешки работи и едва е успяла конференцията в Лондон да уговори едно примирие на един месец. Това разстояние времени ще се употреби да се споразумеят и двете страни на какви основания да стане мирът. Някои си мислят, че имало добър уж изглед да се свърши лесно тойзи мир. Нашето обаче мение е, че подир толкова кръвопролитни битки, що станаха между биющите се страни, подир толкова разноски и пагуби, тойзи мир не може се тъй лесно заключи и ние се боим да не последоват еще по-обширни следствия от того.

А според разгласените вести, че в тая Лондонска конференция щяло уж да се вземе под видом и за другите висящи политически въпроси, не е чудно да се яви пак нещо си озбилно за поляшкий въпрос; в такъв же случай „Възточний въпрос не може остана непобутнат.

Възточний въпрос колкото потаен и да се види сега, толкова по-много опасно е неговото побутване не само в отношение, че неговото решение ще има най-много мъчнотии по самосебе си, но и защото в случай появления пак поляшкаго въпроса всяка от противните страни щат иска да навлекат народите, от коих най-много зависи решението Възточнаго въпроса на своя страна. А положението на тях народи е такова, щото тии не могат да вземат участие с която и да е страна, без да повредят своите собствени интереси, нито пък да останат равнодушни.

Тунушките работи не са се еще свършили. Ето що говори „Journal des Debats“ о ним по едно особно писмо военнаго монитора:

„Тунушкое войнство се съставля от нередовни и редовни войници. Числото на редовните е 12 000, а нередовните са повеч. Тейзи войници не били одавно плащани и заради тая причина тии взели участие във въстанието. Тии усвоили четирите градища Габес, Кайраун, Елкей и Бизерт, кои са внишли в движението.

Ако бяха оборили бея, главните военни началници се виждаха решени да поставят за наследник престола Сид Хамуда, кой взема титула бей на войнството и кой има това право. Сид Хамуда не се е показал явно към страната на бунтовниците, но знае се, че он тако мисли и съветите, що е всякоги давал владеющому бею, били са в тая смисъл.

ИЗВЕСТИЕ ОТ РЕДАКЦИЯТА

БУКУРЕЩ. 17 МАЙ 1864 г.

Успеха българо-ромънскаго вестника „Бъдущност“ е доста явен от досегашните му изивши броеве, щото не е нужда да говориме обширно о тому. Ние сме уверени, че всяк благомислящий българин и ромънин види и познава добре каква полза може да

принесе тойзи лист в отношение съюза и тяснаго сближения на тия съседи и приятели два народа българскаго и ромънскаго, коим предстои една и ista велика бъдущност, особито българам, колко може да способствува тойзи лист в народно им развитие. Но опитом е познато, че ни един от наши български вестници, кои са се досега издавали, не е можал да се за дълго време обдържи по причина, че наший народ еще не е достигнал в онова състояние духовнаго развития и любознателности, както европейски просвещени народи, да обича усърдно да чете и подпомага такива общеполезни предприятия. Тая е една истина, която на жалост сме унуждени да обнародоваме.

Ние, започвавше това наше предприятие, знаехме твърде добре тая недостатка, но с надежда, че обитающи в Ромъния наши единородни се различават от другите българи по развитие духа си, щат обърна едно особно внимание на това народополезно дело, а най-паче като разполагат и с повеч веществени средства, бяхме почти уверени, че всяк ще се усърдно отговори на наш позив. Но нашата надежда не се изпълни досега.

Ние не пощадихме ни труд, ни пожертвувания и повеч от средствата си да би показали едно озбилно дело пред публиката, кое да съответствува на великая цел, коя си предначерта тойзи вестник. Но на голямая си жалост го казваме, че се найдоха человеци от нашите даже българи, кои, подбудени от други или по своите си лични убеждения, искаха и трудиха се да възпрепятствуват на нашето предприятие, не само отказвающи редакции всяко вещество свое способствие, но еще и наговаряющи и други на това. Тии са человеци, в главите коим е влязъл един олигархически дух, и изискват да всяко народно българско дело става само по тяхная воля и по тяхное убеждение.[1] Тии презират народа и никоги не са помислили да съсредоточат в едно неговите мисли. Всичко, що са досега вършили под името народно дело, не е било такова, но водило се е по самата точка зрения личнаго интереса, а най-паче убийственаго егоизма!

Поради тия причини ние се унуждаваме да прекратиме изданието вестника си само за един месец, да би могли в това разстояние да устроиме на един стален ред редакцията си и да започнеме пак успешно предприятие си. А нашите спомоществувателi, кои са си платили досега спомоществованието, умоляват се да бъдат уверени, че оскъдността на това разстояние прекращения ще им се допълни безпагубно. А ония, които не са никак еще платили, пощо са получили редовно десет броя

досега, и кои са повеч от трите части, умоляват се да внесат по-скоро заплатата до редакцията.

Най-после ние се отнасяме към цял въобще български народ и надейме се, че наший глас ще найде приятен отзив в неговото невинно и великодушно сърце.

ВАЖНО ИЗВЕСТИЕ

БУКУРЕЩ, 19 ЮЛИ 1864 г.

Нуждата за един българо-ромънски вестник в първенствующий град Ромънии е призната от всякаго здравомислящаго българина. Никой не може отказа взаимната полза, коя може да принесе такъв един вестник, а доказателства веществени веке се появиха от изданието вестника „Бъдущност", който поради причините, коихто обнародува в последний си 10-и брой, не ще може веке да следова и дале; както и първий редактор поради свои особни причини оттегля се от такова едно предприятие, като се споразумя с новий притежател вестника „Бранителя"[1] да удовлетвори спомоществователите преставшаго вестника „Бъдущност", додаващ им нужните броюве според проплатата и събирающ неплатените досега спомоществования.

Но да би могло такова едно предприятие, т. е. изданието вестника „Бранителя", да се продължи многовременно и да дойде до желаемаго си успеха, необходимо нужно е да се състави едно търговско безименно дружество, кое да вложи нужний влог чрез делове за издържанието того вестника.

Того ради букурещките българи, съгласивши се о предприятию того народополезнаго дела, решиха да го положат в действие, както се види от обнародвания дела. ...[2]

От изложения читателите виждат какво благородно стремление показаха букурещките родолюбиви българи за народополезното това предприятие, кое не може се другояче обдържа, освен чрез общое способствие всякаго българина.

Призоваваме убо всякаго българина да обърне внимание на това и да поспеши колко по-скоро да вземе участие в това дружество българо-ромънскаго вестника „Бранител", да би могло по-скоро да започне редовното му издание.

Ние имаме пълна надежда и почти сме уверени, че всяк българин, в сърцето кому се находи най-малка искра родолюбия, ще поспеши да последова примера на родолюбивите българи, коих имената се виждат изложени в това дружествено предприятие.

Българи, обитавающи в Ромъния! Вие се отличавате от другите си братя и нравствено, и вещественo; в първое, защото живейте в една земя свободна, която веке е внишла в пътя на образованието и развила се е доволно, от коихто и вие сте участвували; във второе, защото сте спечелили добро състояние и разполагате с веществени средства, щото и в едно, и в друго отношение вие трябва първи и най-много да съдействувате на такива народополезни дела. Вам, ако не дадете никакъв отзив на това позование, което никак не можем да помислим, Вам, казваме, не остава никакво извинение нито пред нашите единородци, нито пред другите народи...

Вие виждате и познавате добре, че само чрез просвещението и образованието един народ може да излезе на свят и да достигне в благоденствие, кое изисква человеческото подобие, а най-паче днешний век, който е век просвещения, век развития, век народности. А тия се не достигват другояче освен чрез печата (пресата), който е ежедневен всеобщи поучител. Смислете се малко по́ от сърце и вижте че ние живейме днес в сред Европа, в плодоносни предели, ние сме трудолюбив и предприемчив в търговщина и в занаяти народ, ние броим близо до шест милиона души, а в просвещението, което само може да ни извади на свят, остали сме най-последни! Огледайте се в нашите съседи и вижте ги как напредоват. А ние... Един народен вестник да не можем да обдържиме, то не би било похвално за нас. Но не! Не можем вярва и жално би било да си въображим, че позива, когото отправяме към нашите съотечественици в Ромъния, не ще подвижи нихните родолюбиви чувствувания и че не ще найде приличний отзив в сърцата им. Надяваме се напротив с убеждение, че щат ни подаде всяко ръкопомощие и че щат способствува в поддържанието на това предприятие, кому цел е доброто и ползата народна.

ПОЛОЖЕНИЕ ВЕРОИЗПОВЕДНАГО НИ ВЪПРОСА

БУКУРЕЩ, 19 ЮЛИ 1864 г.

Де остана наший вероизповеден въпрос? Какво станаха нашите народни свещеноначалници отец Иларион и отец Авксентий, кои тъй дързостно и великодушно принесоха себе жертва за народа? Що правят нашите избрани от народа представители в Цариград от четири години насам? Тейзи са въпроси големи и важни за всякаго българина и всяк желае от все сърце да чуе и научи нещичко радостотворно върху тях. Какво да кажем читателем си върху това? Трябва ли еще да укриваваме тогози и оногози, криеще святая истина от народа? Не! Това освен що не е право, гужда ни в тежка отговорност пред народа, във вечна провала пред потомството. Дали е доста за нас, че изтрихме патришкото име от българските черкви, че изпъдихме гръкофенерските владици от няколко си окръжия и не ги оставяме веке да се месят в нашите вероизповедни дела и не им плащаме нищо? Свърши ли се и свършва ли се с това тойзи наш народен велик въпрос? Нека всек здравомислящ българин размисли и даде себе удовлетворителен отговор. А ние ще приговориме нещо си от миналите.

Откакто се е възбудил тойзи наш въпрос, много сме досега писали във всяко отношение, т. е. доказали сме Високии порти нашите необорими исторически права върху това съобразно със старите султански берати и с новий Хатихумаюн от 1856, кой потвърдява всичките вероизповедни права на всичките подани Турции народи чрез една обща равноправност, без да отдава първенство тому или оному народу. Доказали сме в политическо отношение каква важност има тойзи български народен въпрос за правителството; доказали сме и обличили сме всичките злоупотребления и беззаконности на гръкофенерските калугери и то от самото благовествување, от самите посланически свети правила; доказали сме и самата истинна причина, поради която тии упорствуват тъй силно да държат българский народ във вероизповедно робство, да го угнетяват и съблачат тъй немилостиво; доказали сме най-после какво употребление са правили и правят с толкова милиони и трилиони, които са вземали и вземат еще отчасти от българскаго народа и проч., и проч. Но при всичко това какво извършихме досега! Знайно

е! На кого трябва да хвърлиме погрешката на досегашната несполука? На правителството? Не! На гръкофенерските калугери? Не! Казваме не, защото и едни, и други си правят длъжностите. И ето как: В[исокото] отоманско правителство постъпи в това отношение формално според длъжностите, които му се налагаха в такъв един случай и в такива обстоятелства. Нека се разясним. Правителството, като видя такова едно вероизповедно движение между два подани си народи, кое можеше лесно да вземе съвсем други неприятен ход за него, не трябваше ли, от една страна, да съветова примирителное изравнение, а, от друга страна, да позаплаши, даже и да накаже, някак си възвълнившая се страна, да би предупредило всяко неприятно далше движение, доде уталожи работите и доде изпита и се увери, ако това желание е всеобщо на всичкий български народ, а че тогава да реши въпроса? Кой може отказа, че правителството не е постъпило на тойзи начин? Не бяхме ли очевидци? Но то направи еще повеч от това, кое нашите българи не можеха или не рачеха да разберат. Когато едно правителство гледа явни народни движения от няколко си стотин человеци да гонят с похуление гръкофенерските владици, да им събарят къщите, както последова в Средец, в Преслав, в Русчук и другаде, а най-паче и всред Цариград, когато, казваме, едно правителство гледа всичките тия движения, а не казни и не убива никого, но ограничава се на едни малки заплашвания и на примирителни съвети, то не доказва ли и не вика ли като с гръмен глас: Ви, българи, имате всичкото право да не търпите веке гръкофенерските калугери да ви угнетяват и съблачат, защото и самото правителство от няколко години насам в подобни преобразования се занимава в държавата си, т. е. да прекъса всяко злоупотребление и да въведе равноправност за всичките си подани без разлики вероизповедания и народности. Но вие, българи, трябва всички да сте съгласни и отвсякъде да изпъдите гръкофенерските калугери и тогава правдата е ваша и вашето желание ще се потвърди от В[исоката] порта.

Я да се попитаме ние, българите, измежду си: тъй ли постъпихме? Срамотно е за нас да кажеме истината, но грешно и пагубно е да я премълчаваме, защото една погрешка додето се не изобличи, не може се поправи, а най-паче в общенародните дела. Едни от нас викаха до небеса против гръкофенерските калугери, изгониха ги изпомежду си, съставиха си народни черковни надстоятелства и постоянствуваха за възобновлението народнаго ни свещеноначалничества, а други животят еще с тях,

държещи ги в градовете си и до днес!... Кой ни е сега крив за досегашната ни несполука за такъв един праведен народен въпрос? Нека всяк размисли и реши сам. Имаме убо право, що више казахме, че В. правителство не само постъпи според длъжностите си, които му се налагаха в подобни обстоятелства, но направи еще нещо си повеч за в наша полза, което ние не можахме или не рачихме да разберем. А кое друго правителство търпи и приема да додат редовно опълномощени народни представители в Цариград, невикани, от толкова окръжия от поданите си народи? Да ги приема и договаря с тях за такъв един важен въпрос? Можеха ли нашите българи да оценят подобно едно допущение?

Нека дойдеме сега на гръкофенерските калугери, що казахме, че и тии постъпиха по длъжности си. Гръкофенерските калугери, кои от толкова години насам бяха подчинили тъй силно под вероизповедний ярем български народ, съблечающи го ненаказно и събирающи толкова милиони грощове, чрез които не само издържаваха тисящи гръцки домородства и живееха с тях като Сарданапали, но еще искаха да достигнат голямата от тях названа идея, която е тъй силно вкоренена в главите на всичките гърци, тии, казваме, калугери, подпомагаеми от всичкий си род на всяк начин, както видяхме и виждаме, можеха ли тъй хладнокръвно да претърпят и изгубят такива големи приходи. Не трябваше ли тии да употребят всичките средства, да би остали пак господари на вярата в България? А де другаде им остава веке надежда? Де щат намери на други места такъв един многоброен народ не сам, да го подстригват като овци, но и да му дерат еще и кожата? И тии, както ги видяхме и виждаме, постъпиха по длъжности си. Но тук като казваме длъжност, не разумяваме вероизповедна или нравствена, не! То такова нещо, както е всекому веке познато, не съществува в тях!

Но може да каже някой си: а представителите в Цариград що правят и вършат сега? Ние в отговор обнародоваме следний допис, писан от мъжа, кому трябва да дадем всяко доверие.[1]

БЪЛГАРИЯ

БУКУРЕЩ, 19 ЮЛИ 1864 г.

Известията, които получаваме от разни места България върху народний ни въпрос, не са твърде приятни за представителите и чорбаджиите, които тъй мършаво се отнесоха в народните ни дела. Народът навсякъде е единодушно постоян на своите свети права и никак не ще веке да му се спомене за фенерските калугери. По някои си места са веке решили да изберат нови представители и да ги изпратят в Цариград по-скоро. Тук като казваме народ, разумяваме всичките добри българи, изключающи чорбаджиите, които са досега били самото препятствие на тойзи въпрос, съединивше се с осталите гръкофенерски калугери по България и противодействующи ведно с тях на народните ни дела. Ако са истинни тейзи известия, за което нямаме никакво съмнение, скоро ще чуйме радостотворни вести върху вероизповедний ни въпрос, който от четири години насам непрестанно занимава цял български народ. Скоро ще чуйме да се изпъдят и осталите гръкофенерски калугери по България и тогава веке всичко ще свършва върху тойзи въпрос.

Според една же вест научаваме се, че търновците се съгласили между си и изпратили от страни си няколко си пълномощни, да кажат гръкофанариоту калугеру да стане да си иде от града, защото никой го не ще да седи тамо. Ако ли не престане на това с добро, тии, казали му, ще вземат други мерки. Ако е това истина, търновците са за похвала и само на тойзи начин ще очистят петното, което им се излепи според досегашните им постъпки върху вероизповедний ни въпрос, т. е. дето не изпъдиха и те с време гръкофанариотина владика от града си, както направиха другите им братя българи в разни окръжия и градове. Дано търновците да са дошли до такова едно народно съзнание и зауземат мястото, което им принадлежи в народната история!

ВЪНКАШНИ. ГРАЖДАНСКИ ОБЗОР

БУКУРЕЩ, 19 ЮЛИ 1864 г.

Политиката всякоги е била едно от най-непостоянните течения на света, а най-паче в днешний век тя е достигнала като една обичлива играчка дипломатскому кругу. Причина того е, че дипломацията никоги не е взела работите тъй, както са си, да им даде един естествен ход, щото да настане общое спокойствие и мир.

Когато метне человек един кратък само поглед върху дипломатската история, не вижда друго освен чудовища. Нека се разясним. Дипломатите, привързани на своекористта, коя им се налага от правителствата, които представлят тии, само от нея точка зрения водими, трудили са се и трудят се да съгласят несъгласяемото, да сближат несближаемото, да съединят несъединяемото и най-после да изцелят неизцеляемото. А връх всичко това обичливото им извинение пред света е: тъй го изисква политиката! Народите же, които са слаби и ожидават нещо си от дипломацията, няма друго що да сторят, освен да се съобразят с политическая нужда и да чакат времето, когато тя политическа нужда бъде и за тях благосклонна. Такова е течението на политиката.

Всичките висящи политически въпроси остават днес настрана и дипломацията се е приплела с данските изключително работи. Тии, далеч да вземат един край, от ден на ден се пò заплитат. Тамо се крои нещо си прехитрено, кое може да повлече цяла Европа в размирие. Тук не е речта за Дания, тя е една причина само. Речта е за Прусия и Австрия, за цяла Германия, съединени с Русия, а, от друга страна, Франца, Англия, Италия и други. Знайно е, че споразумението, което съществуваше в 1863 между Франца и Русия, по причина на поляшкото движение, кое Англия умя тъй удобно да подигне, то французшко-руско споразумение остава засега назад и работите взеха съвсем друг ход. Само това не е знайно еще положително, дали се е свършил съюза нападателен и обранителен между тия две велики държави Франца и Англия. Всичките почти знаменити вестници говорят о тому, че е свършено. От наша страна ние не можем потвърди тия важни известия засега, а ограничаваме се само да обнародоваме отломък от едно писмо, което получихме от Париж. ...[1]

Гръцки някои си вестници с обичливий тем възторг тръбят съюз между Сръбското княжество и Гърция. Тии го посрещат с възклицанието на братски поздрав = ἀδελφικός ἀσπαζμός. Някои си от тях споменуват и българите!...

Ние имаме да говорим върху тойзи предмет доста обширно, но засега не ни допуща времето. Толкова само можеме каза понастоящему, че българите не може ги представля никой си друг пред никого освен тии сами себе. Тии никому не са дали, а нити могат да дадат такова едно право.

ГОСПОДА! ОСНОВАЮЩ СЕ НА...

КРАЙОВА, 1865 г.

Господа!

Основающ се на вашия свободни и благородни чувствования, имах дързост да ви призóва днес в едничкое това народно българско училище в ромънская приятелска земя. Цел же моего призования е народополезна и приятна всякому родолюбивому българину. Понеже друго не наслаждава чувствителния человеци, колкото подобни народни събрания, имеюще предмет общеполезния предприятия, за изпълнения коих любородности чувства всякиго движи и сърце му пламти.

Трябва да бъде вам познато, мили съотечественици, че три главни неща са, кои могат да съставят един народ, да го опознаят на света и да го доведат до слава и величие. А тии са черков, училище и печат (преса). Първое събира народа в едно тяло, внушава му любов к ближному и проч.

Второе го поучава прошествие му, дава му средства да се опознава с по-далечния си единородни и други человеци, улеснява го в търговски му предприятия и проч. Третое и най-важное го поучава ежедневно общия ход на световния работи, подкрепя му граждански живот, ако го има или ако не, приуготовлява му пътя за него и довожда го до желаемая от всякого человека независимост. Без тия три неща, мили съотечественици, не може да се състави народ, но остава едно незнатно и

скитническо племе. На това имаме множество примери в световная повестност, а и в самия наш народ.

Наш народ става най-много познат в европейская повестност, откак е основал първая си черков в Преслав, откак е развил своя първа книжевност, доколко му са допущали тогдашния обстоятелства, и оттогава само е почнал да се слуша и припознава за народ, дошел до слава и величие и постанал страхопочитаем от свои съседи и въобще от всички тогдашни европейски народи. И на това имаме доказателства не само нашая народна съхранена повестност, но еще и самая европейска. Но както многи други народи, така и наш български народ не е отбегнал съдбина завладетелнаго удара, изгубил и той независимост, слава и величие, попаднал в забвение и заборавност. А тойзи завладетелни удар, колкото и да се е продължил, не е обаче можал да остане непоклатен, нито ще остане вечен.

И на това пак сме длъжни на наша народна черкова и книжевност. На това сме ние сами еще живи свидетели. Откак почнахме да имаме свободно черкви, училища и малкий печат, наший народ за малко разстояние времени взе друго развитие, и духовно, и веществено, взе други ход, почна да мисли другояче и да си напомня и желае старая си независимост, слава и величие. Но това е еще само едно добро начало, едно малко почувствување народности, едно първо възбуждение, кое трябва да узрее и да даде ожидаемий плод, т. е. да доде до успеха, кой му е предначертан и кой му е най-скъпоценна и най-свята длъжност. А да достигнем до тойзи свети успех, ние, българи, не можем да идем другим пътем, но да следоваме примера на другия нам съседи народи, кои са били под истая съдбина, под която се нахождаме ние днес. Всички подпадшии под чуждо иго народи имали си свои бегунци по странни земи, де са били свободни от удара завладетеля си и де са живели ожидающе свободное възвращение у милое си отечество. Но тии не са никоги преставали да действуват на това и най-голямая грижа им била тая свята длъжност. Тии са постъпили чрез вишеизложения три средства, т. е. черков, училище и печат, и са достигли до увенчание успеха си. Пример ближен и съвремен са нам сърби и гърци. Ние, българи, сравнително с тях два народа имали сме и имаме по-голям брой преселници и бегунци по странни свободни и приятелски земи, но не сме тутакси помислили за бедная си майка България, за милое си отечество, ние сме закъснели повеч от тях. И тойзи свети народен дух едвам сега почва да се възживява в нас. Причини того са били много, между коим

има и извинителни, но повеч са били оправдания. Ние не щем се впуща сега в изискание им, но само толкова се задоволяваме да кажем. Слава богу, че и в нас това начало се появи и че един почетак ще има неизбежен успеха си. Стига само да следваме усърдно и неуморно в това народно поприще.

Человек е създаден да живее живот дружествен и развитие му само от того зависи. Тъй също и един народ чрез дружествений начин може да доде до развитие си, може да се подпомогне в предприятие си, да се подкрепи в нужди си, а найпаче когато той народ е лишен независимости, когато страдай и тъжи под угнетителя. Ние, българи, и в това сме сега благополучни. Нам се отваря сега едно голямо поприще. Ромънское честито правителство и народ простира нам приятелска и братска ръка и желае да нам подпомогне в развитие ни. То нам допущи великодушно да имаме черкви, училища и печат на наш народен език. Ние трябва да бъдем признателни за това, да покажем и от наша страна братска любов и искреност, а найпаче да се покажем достойни на тойзи великодушен и скъпоценен дар. Ние, ако се явим хладнокръвни на това народополезно предприятие, не само щем бъде ускорени и покрусани от другия народи, но най-тежкое, че тая отговорност пред потомство ни пада на нас и ние щем бъде горко от тях осъдени! Ние сме многочислен народ, имаме въобще повеч веществени средства от наши съседи народи, имаме и доста учени человеци, днешний век е век народности, век просвещения, век развития, щото ако не умеем да се възползуваме от такива и толкова благоволни нам обстоятелства, никакво извинение и оправдание не можем има нито пред другия народи, нито пред нашее потомство, както више казахме.

Ние прекъсваме разговор си, като отправяме най-сърдечния и най-съкрушителния молитви всевишному богу да поживи владеящаго княза и ромънскаго народа, а нам да внуши най-разпаленая любов към милое ни отечество България!

БЕЛЕЖКИ

ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ КАТО ПУБЛИЦИСТ

Великият български възрожденец Георги Стойков Раковски остави след себе си забележително жизнено дело. Вдъхновен борец за народна свобода, той израсна и като изтъкнат поет, историк, радетел за родно българско образование, фолклорист, дипломат, етнограф, основоположник на българското организирано националноревюлюционно движение. Няма сфера на българския духовен и политически живот, която да не носи отпечатъка на неговата богата, сложна и надарена личност. Покрай другите си безспорни заслуги Раковски има и заслугата на родоначалник на българския революционен периодичен печат.

Пръв сред нашите възрожденски деятели той използува благодатните възможности на печата, за да се бори за решително и реално подобряване участта на българския народ, за изобличаване на всички и всякакви врагове на народната свобода — свои и чужди. В разстояние на години той се стреми да буди духовете в страната, да съветва, да сочи верния път, да печели симпатии сред европейското обществено мнение, да вдъхва вяра в бъдещето на скъпия за него български народ. В тази своя народополезна дейност големият български възрожденец показва отново качества, които привличат вниманието на потомството, дават повод за размисъл, предизвикват възхищение.

Едва 20-годишен Раковски изоставя следването си, което значи — и възможностите за охолен улегнал живот, и се отправя към Браила, където е чул, че се готви някакво движение сред българите. Там той застава начело на заговора, свързва се с десетки и стотици решителни българи, подготвя преминаването на Дунава начело на хиляди въоръжени сънародници, с които заедно се готви да развее знамето на бунта. Разкрит, той попада в ръцете на румънските власти и получава своята първа смъртна присъда; за да се отърве, Раковски намира убежище чак в далечна Марсилия, в свободна Франция. Озовал се вън от границите на Османската империя, той има възможност да се запознае с журналистиката на Запад и вижда каква политическа сила представлява печатът. Не случайно по-късно Раковски поставя печата между трите фактора, които обуславят развитието на един народ.[1]

Завърнал се в родината, Раковски попада в турския затвор.

След излизането от затвора Раковски остава в Цариград. С жив и буден ум, той веднага поема пътя на обществените борби, интересува се живо от усилията на българския народ да постигне духовната си свобода, сам участвува в различните прояви, свързани с борбата против фанариотското духовно иго.

Отрано Раковски се свързва и с историята на българския периодичен печат.

По онова време българската публицистика се намира още в началния си период. На български излиза единствено списанието на Фотинов „Любословие“ (1844—1846), но и то бива спряно поради липса на средства. Това изпълва

Раковски с възмущение. Както няколко години след това пише до свой познат, българите не помагат на подобни народоспасителни почини. „Г. Фотинов почна да издава в Смирна „Любословие", оставиха го, та достигна да проси!" Същото било и с „Мирозрението" на Иван Добровски, издавано във Виена през 1850 г.[2] Първият български вестник „Български орел", издаван от Иван Богоров през 1846 г. в Лайпциг, също не можал да просъществува — неговият редактор изоставил начинанието и дошъл в османската столица, без да се откаже от намерението си да издава български печатен орган. Тъкмо тогава младият Раковски успява да излезе от затвора. Той се среща с Богоров, разбира за желанието му да уреди издаването на нов български орган и се намесва пряко: чрез баща си и чрез близкия на семейството му Христо Тъпчилешов младият патриот свързва Богоров с влиятелния служител при Високата порта, българина от с. Върбица, Котленско, Василаки Великов, който се съгласил да уреди издаването на ферман-разрешение за „Цариградски вестник". Сам Раковски разказва за това в статията си „Народност".[3]

Отрано Раковски се заема и с перото — по времето, когато е излязъл от затвора, започват първите му литературни опити. Покрай записаните три сънища, в които Раковски вижда Балкана, борбата, сблъсъка с потисника, той пише и първия си публицистичен труд „България страждаща". Ръкописът на тази творба за съжаление не е запазен, но наименованието красноречиво говори за характера на съдържанието. Все през тези години Раковски се свързва и с Анастас Гранитски, който готви своя „Истинний глас Българии". Ръкописът е изпратен на младия котленец, който се запознава с него и пише от своя страна допълнение към повдигнатия в брошурата въпрос. Така се ражда първият публицистичен опит на Раковски от 1855 г. В него великият котленец вече показва бъдещите си вкусове и стремежите на своето „разпалено от любов на отечеството, любов гореща и несравнима с никоя от най-доброценните световни добрини" сърце.[4]

Публицистичните изяви на Раковски временно прекъсват. Заедно със свои близки съмишленици той организира „Тайните общества" из страната, а по-късно взима дейно участие и в пламналия нов военен пожар. Попаднал пак в ръцете на турската администрация, Раковски се отскубва и начело на своя чета потегля към Балкана, с надежда да се срещне с настъпващата руска армия. Неблагоприятният ход на войната обаче измества военните действия далеч на север — към Крим. Раковски разпуска четата си и след кратък престой се запътва на север. В началото на 1855 г. той преминава Дунава, за да поеме тежкия път на емигранта — до края на живота си не стъпва вече на родна земя. По това време той взима и своето „конечно решение за открита борба с турското правителство чрез пресата и сабята".[5] Оттогава започва дейността на едно от най-даровитите, най-заслужили български журналистически пера.

Кримската война завършва в началото на 1856 г. Русия е победена, загасват надеждите за скорошно подобрение на положението на българите.

В тази обстановка българите продължават борбата си за духовно освобождение, борба, която скоро се превръща в общонародна.

Раковски има вече високо мнение за печата. Той наблюдава как не само големите народи, но и малките балкански народи бележат бързи успехи благодарение на това мощно оръжие, от което неговият народ е лишен. Озовал се в Нови Сад, той намира там просветено сръбско общество, което е издигнало вече сръбската просвета и публицистика на високо равнище. Излиза големият сръбски вестник „Сръбски дневник", издаван от блестящия сръбски публицист д-р Данило Медакович. Установил веднага връзки с Медакович и другите културни сърби, Раковски повежда борбата „през пресата". Скоро след установяването му в крайдунавското сръбско средище той подготвя и издава през есента на 1856 г. своя първи крупен публицистичен труд „Предвестник Горскаго пътника". Изданието обхваща две части — публицистична и стихотворна. В първата са поместени три статии: преводната „Просвета в Турско" и две оригинални — „Неколко речи о събитии в Българии" и „Пиршество на турски велможи". Отминалата война е сложила край на надеждите, свързани с Русия — „оная силна държава, коя с неизказана храброст и с безчислени жертви в разни времена освободи вес мир от лютаго бича турскаго варварства и насилия". Султанската власт е обрисувана с най-силни изрази: варварска, настървен на кръв звяр, поганско злодейство, кръвопийци, грабители... Хатихумаюнът е преценен като къс хартия, от който нищо няма да излезне, тъй като „вълча кожа не се променува". Във втората негова статия „Пиршество на турски велможи" се изтъкват невежеството, фанатизмът и суеверието на прогнилата султанска администрация. „Горко на държавата, управлявана от такива чиновници — пише Раковски. — По-горко на поданиците на тази държава." Интересна е и третата статия „Просвета в Турско". Тя представлява преведен материал, но подборът й и направените от Раковски редакторски изменения също спомагат за постигане на поставената цел: да се изобличи политиката на Високата порта, да се покаже безнадеждното положение на българския народ и неговите страдания.

Раковски съзнава, че с отделни брошури като „Предвестник Горскаго пътника" не може да задоволи потребностите на българския народ от свой печатен орган. Започват опитите му за организиране на собствен вестник. На 21 септември 1856 г. той издава своето „Обявление за Горски пътник и вестник Надежда". Усилията му да уреди печатането на този вестник продължават с месеци. Поел тежкия път на емигранта, той е принуден да търси пари от родолюбиви българи, главно из българската емиграция във Влахия. Редят се писма след писма, в които българският родолюбец изтъква голямата нужда от български печатен орган. „Тогава — пише например той, — когато гърци, арменци, та даже и евреи турскоподани имат свои вестници, ми българи, више от 5 милиона счисляем народ, остали сме с един „Цариградски вестник" и с безстрастие хладнокръвно чакаме от него просвещение народно."[6]

Другата причина, поради която Раковски заляга да издава български вестник, е намерението му да воюва срещу настъпващия елинизъм. „Ни се смейме и уничтожаваме гърци. Но они напредуват в просвета и образования и приближават да се сравнят със западни просвещени европейци — пише той на 29 януари 1857 г. — Ни не усещаме колко губиме от това наше недвижение — македонски, епиротски, тесалийски, даже и тракийски българи, число велико, губят свой матерний език и свое драгоценно народство и се ежедневно на гърци преправят! А колико други в странни места обитаещи българи се измъстрят! Ако би бихме имали дневници, месечни списания, то би преварили сие зло, сия заразителна болест, коя наближава да наш народ затрие и в забвение хвърли."[7]

Докато успее да уреди свой български вестник, Раковски започва сътрудничеството си в издавания от д-р Данило Медакович „Сербски дневник". За тази своя дейност той говори в свое писмо от онова време. „Колко се односе за наше бедно отечество — пише той, — аз по могущество всякоги не губя благовремие, за да го в Сръбский дневник обнародвам."[8] От есента на 1856 г. нататък Раковски сътрудничи активно при списването на „Сербски дневник" било като организира получаването на дописки за положението в България, било като сам пише и помества свои статии във вестника. От поместените в настоящия том материали личи как Раковски е полагал усилия да представи на читателя положението в родината, борбата срещу фанариотското духовенство, злоупотребите и беззаконията на султанската администрация, тежкото положение на българското население. Поради общия тон, характерен за „Сербски дневник" и задължителен за Раковски, езикът на тези материали е по необходимост сдържан — вестникът излиза в границите на Австрийската империя, която поддържа близки приятелски връзки с Високата порта. И все пак Раковски намира начин да запознае читателя с действителното положение, да даде израз на своите чувства. Благодарение на неговата дейност по време на престоя му в Нови Сад материалите за България силно нарастват — той е във връзка с десетки българи, които подканва да пращат дописки. Сътрудничеството на Раковски в „Сербски дневник" продължава и по-късно, когато е започнало издаването на „Българска дневница".[9]

Независимо от сътрудничеството му в големия сръбски вестник, Раковски не престава да се бори и за самостоятелен български орган, в който би имал възможност да даде простор на дарованието си, да води борба за издигане на българския читател, да изобличи народните врагове. Липсват му обаче необходимите материални средства — съгласно закона за печата в Австрия за издаването на ново периодично издание трябва да се внесе за гаранция значителна парична сума, с която Раковски не разполага. Българите откликват благоприятно на призива на своя съотечественик, но само морално, никой не праща материална помощ. Затова Раковски е принуден да прибегне отново до помощта на своя сръбски другар и приятел — редактора на „Сербски дневник" д-р Данило Медакович, — който се съгласява да поеме издаването на вестника

на свое име. Разрешението е намерено: „Българска дневница" ще излиза като превод на част от материала, поместен в „Сербски дневник". За уреждането на този въпрос двамата дейци предприемат сред зима тежко пътуване до Темешвар, тогавашния административен център за Нови Сад. Естествено, това не е най-удачният изход: Раковски трябва при това положение да се ограничи с материала от сръбския вестник, да се съобразява и с общия му дух на предпазливост по отношение на Високата порта. „Аз да бих имал средства малкаго бога, тоест сребра — пише той на свой приятел, — не би бих се никому молил, но досега извършил бих сам все желаемое." И добавя духовито: „Тежкому и горкому, кой няма нокти да се сам почеше, но решил съм се, трябва да следувам!"[10]

Разрешението най-сетне е получено: „Българска дневница" ще излиза под редакцията на д-р Данило Медакович като превод от „Сербски дневник". Завърнал се в Нови Сад, на 4 април 1857 г. Раковски издава пробния брой от своя вестник под наименованието „Дневница". Той бърза да го разпрати до спомоществователите си и с нетърпение очаква отзвука. В едно свое писмо от това време той бележи: „Не зная какво впечатление ще даде нашему народу той слог, на кого съм писал." Разрешението не го задоволява, но както сам пише: „человек с празни ръце не върши що желае, но що може".[11] Намерението на българския родолюбец е твърдо — той започва ново дело и ще се старае да го следва, та „давно се раздразни честолюбие нашего народа и в будущност съотвещае на наше желание".[12] И наистина Раковски започва с твърдост и постоянство издаването на „Българска дневница", първият брой от която излиза на 26 юни 1857 г.

В „Българска дневница" редовно като редактор фигурира д-р Данило Медакович. Отбелязва се също, че материалът представлява превод от „Сербски дневник". Фактическият редактор обаче е Раковски, върху когото пада цялата тежест по списването на вестника. Той организира изпращането на дописки от различни краища на страната, подлага ги на внимателна редакционна обработка, придружава ги понякога със съответни бележки. Подборът на материала от „Сербски дневник" е правен също от Раковски, който подбира само такива неща, които биха интересували повече българския читател.

Отзвукът от издаването на „Българска дневница" е благоприятен. И до днес са запазени десетки писма, в които се изразява одобрението на читателите. „Прочитането на „Българска дневница" ни благодари превъзходно" — му пишат от Шумен Х. х. Бойчов и Марин Стоянов.[13] „Ний, приятелю, сме благодарни и желайме да следва тойзи лист български" — пише от Русе П. Златов.[14] „Откак се е явила вашата „Дневница" на свят, удължихте всякиго чувствителна и благоразумна отечественика с това доброто си зачало" — му пишат от Котел Панайот х. Добрев и Петраки х. Атанасов.[15]

Естествено е да са налице и други реакции. Богатите търговци във Виена Гешов, Огнянович и др. не одобряват начина, по който Раковски разглежда

събитията в Османската империя. „Вашът тон в „Българска дневница“ беше смутил нашите във Виена и ми казаха, кога бях там, че ви пращали наставления... Чуваш ли, куме!“ — съобщава от София Сава Филаретов.[16] Подобни виждания имат и други познати на Раковски. „Приятелски и искрено ви правим съветование (макар да знайме длъжността ви) у обнародованието на „Дневницата“ да внимавате само царското правителство да не докачате нищо, ами колкото е възможно ласкателно да се изразявате към него“ — му внушават от Русе търговците Мавриди и Петкович.[17] С подобни искания се явяват дейци, настроени против всичко, което напомня революционната борба — привържениците на просвещението и мирната еволюция, която не би поставила в опасност тяхното спокойно съществование.

„Българска дневница“ постепенно си пробива път. Докато в началото Раковски започнал издаването с около стотина уредени абонамента, то към датата на излизането на десетия брой те били вече към 200, а през есента — над 700.[18] За времето тази цифра представлявала голям успех — вестниците на Балканите рядко излизали в такъв тираж. „Българска дневница“ се развивала добре, интересът на българите към нея постоянно растял. Очертавал се траен успех, който би позволил на Раковски да премине към нови форми на издаване вестника, като същевременно започне издаването и на второ, вече литературно издание, замислено от него от по-рано, т. е. един „любословен“ лист, в който Раковски смята да помества народни произведения, изследвания върху народни обичаи, литературни творби. Раковски даже замисля и името му „Старопланинска звезда“ или „Дунавски лебед“, или дори само „Зора“.[19] Според Раковски вестникът трябва да обогати духовно българите и да ги запознае със собствената им народностна култура.

За да осъществи набелязаната цел, Раковски веднага се заема да организира широк авторски кръг. С основание той се опасява дали ще срещне достатъчно отзивчивост сред сънародниците си. За него е ясно, че сам не може да успее да поддържа подобно издание — „сам человек не може в една неделя за 2 табака да работи“ (т. е. да напише материали за две печатни коли).[20] Налага се да се разчита на дописници, но „щат ли благоизволи наши учени да нужное нам вещество изпращат?“ — пита се Раковски, когато полага усилия да осигури материали за поместване в литературния си вестник.[21]

След дълга подготвителна работа най-сетне през лятото на 1857 г. Раковски успява да издаде един брой от „Дунавский лебед“ — наречен в подзаглавието „любословний български народен лист за наука и забава“. Липсва точна дата, но от съпоставка с други документи може да се приеме, че листът е излязъл някъде през средата на м. август 1857 г.[22] Излизането е хроникирано и в издавания от Медакович вестник „Седмица“, броят му от 18 август — там се съобщава, че е излязъл „нов бугарски лист“, който бил вече разпратен.

Литературният седмичник на Раковски излиза на осем страници в малък формат. Начело е поместена програмната статия, в която е аргументирана

необходимостта от издаването на подобен седмичник. „В Западна Европа и другаде — четем там, — де просвещения слънце огнезрачно сияе, народи тии опознавше добре, че всеки народ чрез того средства само, тоест ежедневна, еженеделна и ежемесечна учебна разна списания, по-скоро и по-лесно може да се просвети и всякое полезно знание да добие, от нови уже векове не само непрестанно с том начинъм следват развитие своей книжевности, но от ден в ден изобилно уможават средства; всяки тамо усърдие спомага и старайся народнаго ради просвещение, отгде произхожда благополучний живот и всяко человеку подобно благоденствие.“ И Раковски продължава: „Български народ е лишен и оскъден от многи за просвещения нужни му книги, а от такови любословни листове съвсем. Причини того били са много и важни. Ми по настоящему оставяме подобни изисквания и издирвание того предмета за в подобное време и място; толико само с точностия можеме да изречеме, че нужда необходима е българскому народу в днешни век, ако ище и той да вдигне и махне мрачная завеса невежества и да се ползува от таковаго любословнаго листа, кому сладкаго плода скоро с наслаждением ще да вкуса.“

Новият орган на Раковски бил посрещнат с удоволствие от по-издигнатите негови сънародници. Спиридон Палаузов например му писал, че с особена наслада „глътнал“ „Дунавский лебед“.[23] Изданието обаче не намерило по-широка подкрепа, поради което и втори брой от него не се появил.

Междувременно издаването на „Българска дневница“ печелело все нови успехи, абонатите се множали, българите свикнали с него — смелият му тон допаднал на читателите, които дотогава не познавали подобно издание. Сполучливо известният изследовател на българската периодика проф. Георги Боршуков пише: „Основателят на българския периодичен печат К. Фотинов пише емоционално, на приповдигнат паисиевски тон, призивно, но ако тръбата на Фотинов събужда спящите и е свирила „за сбор“, Раковски барабани за атака.“ Между Фотинов и Раковски се редят редица кротки журналисти... като Александър Екзарх, Теодор Бурмов, Гаврил Кръстевич, носители на еволюционистки и просветителски идеи, и едва след като Раковски е на сцената, се явяват потемпераментни журналисти като Драган Цанков и особено като П. Р. Славейков.[24] Явно с „Българска дневница“ българският читател вече е разполагал с необходимия му народен орган.

Когато обаче били излезли 18 броя и бр. 19 се намирал на машините, дошъл внезапен удар, издали нареждане вестникът да бъде спрян, а самият Раковски бил арестуван на 4 ноември 1857 г. и отпратен към Земун с цел да бъде предаден в ръцете на турския командуващ Белградската крепост. Ударът бил голям. По онова време пламенният родолюбец не знаел откъде идва опасността. Откритите напоследък документи изясняват събитията: обезпокоена от новия български орган, Високата порта предприела енергични мерки пред своя съюзник. Турският посланик във Виена поискал да се спре изхождащата от австрийска територия революционна пропаганда сред българите, която проникнала в стра-

ната въпреки бдителността на австрийските власти. Турското правителство изискало и арестуването и предаването на „котленеца Георги Раковски, който понастоящем издава в Нови Сад в съседство на Сърбия един вестник".[25]

По този начин още в началото на публицистичната си дейност Раковски изпитва жесток удар. Вложил не само всичките си сили и умение, но и средствата, с които разполагал, той е принуден да се бори за собственото си спасение. Опасността е голяма: австрийските власти се съгласили да го експулсират от страната, вместо да го предадат на османските власти, но това те направили „после голямо едно швабско мъдруване" и едва след дългите енергични протести на Раковски, който изтъквал, че е чужд поданик.[26] Българският патриот бил прехвърлен във Влахия и бързо се упътил към Галац. Зад гърба си той оставил едно закрепнало публицистично дело — вече бил си спечелил името на талантлив и смел журналист. Провалянето на начинанието обаче сложило край на усилията на Раковски в Нови Сад. Той не само че загубил близо 1000 жълтици — цяло състояние за онова време, — но и останал натоварен с дългове по издаването на „Българска дневница". И всичко това тогава, когато поради сполуката Раковски замислял вестникът да излиза като самостоятелно българско издание, а не като превод на „Сербски дневник."[27]

Видял пропадането на делото си в Нови Сад, Раковски не унива. В Галац той веднага се обръща към сънародниците си с „Позив на спомоществование за учреждения на един български граждански и любословни вестник в Европа".[28] Отново Раковски апелира към родолюбивите българи. „Человек без учения и науки е мъртъв наравно" — пише той и след това обяснява, че „днешни просветени народи за най-удобно и деятелно средство просвещения са употреблили и употребляват ежедневния списания, тоест вестници граждански и любословни, чрез коих народ въобще и стари, и млади, учени и неучени поучават се като в ежедневно училище разни общеполезни работи, опознават свое гражданско битие, разпространяват своя знания в търговщина, газденство, стопанство, хазайство и за малко време стъпват в път умнаго образования, отгде зависва всяко благополучие и благоденствие." Раковски смята да уреди редакцията си някъде по-надалеч от ръката на Високата порта, затова предлага Белгия или Париж, „или другаде, где бъде угодно". Замислят се две издания — едното вестник „Българска дневница" на български и френски език и другото — „любословний поучителний забавний лист „Дунавский лебед". Междувременно Раковски се обръща и към молдавския каймакам княз Никола Конаки-Богориди да позволи уреждането на една печатница, където да се печата и „едно повременно любословно списание".[29] За да е готов, той иска от Медакович да му изпрати и едно свидетелство за професионалните му качества като публицист.

Докато се подготви за издаването на своето ново периодично издание, Високата порта успява да разбере къде се е установил опасният за нея размирник и предприема нови опити да сложи ръка върху него. Отново се налага Раковски

да бяга — този път той търси спасение в „благословенная земля Росии, покровителка болгаръм".[30]

През пролетта на 1858 г. Раковски се установява в Одеса. И там той не се отказва от намерението си да издава свой печатен орган, толкова необходим за българския народ. Първоначално неуморният родолюбец смята да продължи издаването на „Дунавски лебед", а по-късно и на „Българска дневница". Намерението му остава неизпълнено. Докато уреди издаването на проектирания от него български вестник, Раковски се грижи да се увеличат дописките с българска тематика в руския „Одесский вестник". Запазено е например едно писмо от П. Златов от Русе, от което се разбира, че Раковски му е изпратил предложение да сътрудничи на редакцията на „Одесский вестник".

Непрекъснатите гонения, на които е подложен големият български родолюбец от страна на Високата порта, го карат да се стреми да установи евентуалния свой нов печатен орган възможно по-далеч от Османската империя. Той наново се обръща към свои близки българи с молба да го подкрепят да организира нов български вестник. За това свое намерение пише на видния български емигрант в Русия Иван Кишелски, негов съгражданин по произход, висш офицер в руската армия. Той му съобщава, че смята да иде „в Белжия" да почне да издава „Българска дневница" и „Дунавски лебед", та да възбуди „въпрос в цяла Европа за нашего беднаго народа". За да изпълни това свое намерение, Раковски подготвя нов свой „Позив на спомоществование за учреждения на един български граждански и любословен вестник в Европа". Като повтаря вече познатите свои аргументи от позива от 1857 г., издаден в Галац, Раковски обяснява ползата от подобно издание. „А пощо се появи такъв лист, издаваем в свободная Европа на български и на французшки език — пише той, — каква полза ще принесе нашему народу, като възбуди съчувствие на цяла Европа за нас, българи, всекий благочувствен родолюбец българин може да разсъди и одобри сие наше предприятие не само за твърде полезно, но даже и за необходимо нужно в настоящее време."[31] От едно запазено негово прошение до попечителя на Одеския учебен окръг Николай Пирогов от лятото на 1858 г. узнаваме, че Раковски моли да получи разрешение да продължи издаването на филологически свой орган „Дунавски лебед". Той излага съдържанието на изданието, което би трябвало да обхване въпроси на българската народна писменост, народни песни, исторически изследвания из древната и нова българска история, изследвания върху българската митология, народни обичаи и обряди, географски очерци върху древна и нова България и т. н. Заедно с прошението си Раковски изпраща и пробен брой от изданието, което сочи като продължение на издадения през 1857 г. в Нови Сад „Дунавски лебед". Той смята да издава своя вестник в Русия, дето „съчувствие единоплеменности и единоверия усърчават мене и дават ми благонадежда да сполуча мое желание и ожидаемая цел с успехом да достигна, тоест по възможностия и по надлежная каждому болгарину длъжност да принеса и аз помощ на олтар общого народнаго нашего

просвещения. По настоящему же ограничая се на любословний сей лист, а временем може бити да започна и гражданский лист да издавам, както и в Новий Сад."[32] Руската цензура обаче дълго бавила издаването на разрешение. Отчаян от чакането, през следващата 1859 г. Раковски подава нова молба до Комитета на Одеската цензура, да му се разреши да издава свой литературен вестник под името „Български древности", в който да намират място древни исторически паметници, исторически и филологически изследвания на българската писменост — древна и нова, — изследване на българската митология в сравнителен аспект, описание на народните празници, песни и предания, описание на народните обряди и обичаи, описание на градове и села, които са се проявили в историческо отношение. Руската цензура обаче не бърза — тя проучва въпроса и дава исканото разрешение едва на 24 февруари 1860 г., тоест тогава, когато Раковски вече е отпътувал от Русия. Разрешението е дадено под условие, че българският родолюбец няма да помества статии с политическо съдържание.[33] Докато траят всички тези напразни усилия, Раковски сътрудничи със свои статии в „Цариградски вестник" — там излизат няколко негови работи.[34]

Подготвил редица свои трудове из областта на историята и езикознанието, Раковски търси възможности за тяхното отпечатване. В Русия по онова време условията не са благоприятни — царската полиция се стреми да задуши всяка проява на свободомислие. Същевременно особено силни са позициите на фанариотското духовенство, което в името на единството на православието ангажира някои от ръководните руски църковни кръгове против българските искания за духовна независимост. Раковски е вече въвлечен в борбата против гръцкото духовенство — естествено е, че неговите издания ще се посрещат с подозрение. Налага се българският патриот да напусне руското черноморско пристанище. Скоро през Румъния той се озовава в Белград.

В столицата на сръбското княжество по това време цари нова атмосфера. От престола е свален княз Александър Карагеоргевич с неговата политика на угодничене пред Високата порта. Наново сръбски княз става Милош Обренович, който се стреми да води решителна политика на постепенно извоюване на държавна независимост, свързана с твърдост към Високата порта, както и с усилия Сърбия да бъде превърната в център на усилията за сплотяване на останалите балкански народи и специално на южните славяни. Добре познат в сръбската столица още от по-рано, Раковски намира благоприятна почва за оживена дейност. „Князът е благоразположен към мен" — пише той през април 1860 г. на Александър Дукати. Естествено е при това положение намерението на Раковски да продължи временно спряното дело. „Надявам се, че наскоро ща започна издаването на „Дунавский лебед" — пише той в същото писмо.[35] През следващите няколко месеца Раковски успява да отпечата голяма част от трудовете си, подготвени по време на престоя му в Русия. На 23 август 1860 г. той вече се обръща към сръбските власти с писмена молба да му се разреши да издава български вестник. Само четири дни след това разрешението му е

издадено. Подготовката си Раковски е започнал още по-рано, като е съобщил начинанието на свои близки и ги е подканил да изпращат дописки. Още през м. юли например Никола Джамджиев от Свищов пише по този повод, че очаква излизането на „Дунавски лебед" в Белград.[36] И ето че на 1 септември 1860 г. в сръбската столица се появява първият брой на новия български вестник, наречен „Дунавски лебед". Списван с рядко журналистическо майсторство, вестникът скоро става популярен по цяла България. Опитал вече журналистическото си перо, сам Раковски има съзнание за важността на изданието — единствен народен орган по това време. „Той лист ще принесе голяма полза народу ни" — пише той на Дайнелов още в самото начало на издаването на новия вестник.[37]

В брой първи на уводно място Раковски помества кратко „Известие", представляващо нещо като програма на изданието. Той лаконично бележи: „Не щем писа дълги и обширни обявления, обещаеще много, а неизпълнимо! Наш главни ход би ще следний: Имеюще под видом внешное състояние и положение българскаго народа, потрудящем се по възможностия да му показваме път образование и развития му съобразно с обстоятелствам, под коим се он днес находи." След като описва какви въпроси ще засяга в изданието, Раковски изразява надеждата си, че всеки родолюбив българин, „а най-паче младежи, българская златна надежда", ще покажат усърдие и любов, та да съберат спомоществователи и се грижат за по-нататъшното развитие на вестника. Раковски се надява да помества в „Дунавски лебед" световните новини по-рано от другите български вестници благодарение на удобното място, в което е установил своята редакция. По това време излизат само „Цариградски вестник" и „България". В сравнение и с двата органа „Дунавски лебед" е с далеч по-богато съдържание, с по широка информация, с по-интересни политически анализи. Не случайно в кратко време вестникът се обръща в любим орган на всички, които милеят за народните интереси. Отзвукът сред читателите надминава всичко, познато дотогава — отвсякъде до Раковски пристигат сърдечни поздравления и топли пожелания за нови успехи. Тома Боровски напр. пише от Лом, че неговите съграждани са много радостни, тъй като „наконец многоожидаемий вестник „Дунавски лебед" се яви на български хоризонт да разгони гъстийт мрак, който покрива... Въистина трогателно позорище бе да гледа человек старци с бели бради даже и от селата да превръщат вестника ви ту оттук, ту оттаме и да го непрестанно целуват, благословящи оная ръка, коя го е писала."[38] „Вестниците от всички тукашни българи се посрещнаха с най-блякав поглед. Тъй внезапно!" — пише от Цариград Й. Дайнелов.[39] От Видин бележат, че „тойзи вестник не требе тъй да носи (името) Дунавски лебед, ами Български лебед, защото всичките българе наши на добър път ги управа и поучава".[40] „Перото ни не е възможно да изрази благодарението ни, което почувствувахме, като го прочетохме! Излишно е да кажем, че нямахме покой, догде не изчетохме всичките бройове" — споделят от Карлово братя Кескиневи.[41] Вестникът е приет

с радост и благодарност дори и от някои „загубени и повлашени любородни българи“ от Браила, които са имали възможност да се запознаят със съдържанието му — пише от голямото дунавско пристанище Никола Ценов.[42] В Прага чехи — читатели на „Дунавски лебед“ — съжалявали, че вестникът не излиза всеки ден, и искали чешките вестници да вземат и препечатват материали за българския народ от него — споделя Васил Стоянов.[43] От Браила друг българин — Ангелаки Савич — пише малко по-късно: „Почтеният Ваш самият патриотически вестник „Лебеда“ го прочитаме всегда като топлият хляб. Гледайте, братко, да списувате и да осветувате и да управлявате, защото другий орган нямаме, каквото знайте, по-спасителен.“[44]

За обаянието на „Дунавски лебед“ дори и по-късно, вече след смъртта на Раковски, свидетелствува един интересен спомен на С. С. Бобчев от 1868 г., според когото голяма група млади българчета се събирали редовно в читалището в Цариград. „Най-интересното и омайно за всички ни четиво беше „Дунавски лебед“. Едно цяло течение от този вестник се пазеше под ключ в шкафа на учреждението и се даваше по особено разрешение и при поръчка за грижливо пазене. Толкоз желающи имаше да чатат „Дунавски лебед“, че трябваше да се чака ред понякога два и три дена. Никой не се съгласяваше да отстъпи своя ред другиму и с нетърпение чакаше да използува колкото се може по-продължително време четенето на това издание на публициста-революционер.“[45]

Естествено било обаче „Дунавски лебед“ да не е приет с такива топли чувства от всички. Както по-рано с „Българска дневница“, така и сега някои спомоществователи, главно богати търговци, привърженици на консервативните слоеве, се опасявали от решителния тон на Раковски. Към него се отправят съвети да не напада Високата порта, да пази личността на султана. „Още повече се благодарихме — пишат например Мавриди и Златов от Русе, — като прочетохме листа ви и видяхме, че програмата ви е съобразна с обстоятелствата, или е добре съобразна с предаността и верността на българския народ към милостивейший ни цар и господар султана.“[46] Тези и други тем подобни българи приемат борбата на Раковски против Цариградската патриаршия и я подкрепят. Те обаче не желаят „Дунавски лебед“ да засяга въпроси, свързани с нападки против феодалните порядки в Османската империя. В редица писма до Раковски от това време следват съветите „колкото можете вардете турската политика“. От реакцията на турските власти се опасяват дори и добри патриоти българи, които не могат да бъдат обвинени в липса на родолюбие. В едно писмо до Христо Георгиев от 28 декември 1861 г. например Найден Геров пише между другото: „Мене ако питате, аз намирам начина, с който се издава „Дунавски лебед“, не толкова за турското правителство вреден, колкото за българите неудовлетворителен и противен на техните интереси.“ Вестникът според Геров е „развял явно байрак и не може другояче, освен зле да се изтълкува от турците“.[47]

Вестникът на Раковски е изглеждал още по-опасен на онези „благоразумни

българи“, които се боели от всякаква промяна, която би могла да се отрази на техните материални интереси. Затова, когато през втората половина на 1861 г. в Османската империя се разгаря остра финансова криза и революционното настроение обхваща все по-широки кръгове от населението, то тогава висшето духовенство, по-тежките търговци, въобще по-богатите българи прекъсват кореспонденцията си с Раковски и престават да сътрудничат с „Дунавски лебед“. Най-плодовитият дописник на вестника Йосиф Дайнелов, толкова заслужил за разпространението на „Дунавски лебед“, постепенно се отдръпва, тъй като развитието на събитията го плаши. „Моля ви да сте не ми писали никак, защото за политиката ми тъй иде“ — пише той в началото на декември 1861 г.[48]

Против Раковски и неговия вестник се обявява и Драган Цанков, ръководителят на униятската пропаганда сред българите. Още в началото на излизането на „Дунавски лебед“ той пише остра статия в своя вестник „България“.[49] Раковски също не му остава длъжен. Завързва се темпераментна полемика, която не одобряват мнозина българи. Интересно е в това отношение например едно писмо на Пандели Кисимов от 13 октомври 1860 г. Той отбелязва, че не може да съди Раковски, но „аз само изричам жалостта си, като гледам нашите учени и журналисти тъй да се гонят“. Същото пишат и други българи, близки на Раковски. И все пак основната част от българското общество по онова време посреща „Дунавски лебед“ с нескрито възхищение и одобрение. Когато през втората половина на 1861 г. насоката в списването става по-решителна, по-революционна, някои въздържани и предпазливи дейци се оттеглят. На тяхно място обаче като дописници и спомоществователи веднага идват други: Стоян Буйнов, Стоил Балкански, Ст. Ряпов, Иван Грудов, Никола Паскалев и други, привърженици на революционните мерки. Раковски става най-авторитетният български деятел, наложил се в съзнанието на народа, особено на младежта.

В Белград Раковски не изоставя намерението си да издава и литературно списание от рода на любословния „Дунавски лебед“, издаден през 1857 г. в един брой в Нови Сад. След несполучливите опити в Одеса с „Български древности“ той излиза със специално обявление, поместено в „Дунавски лебед“ и отправено до всички родолюбиви българи „любители просвещения“. В няколко последователни броеве — 10, 11 и 12 от 15, 22 и 29 ноември 1860 г. — той подканва да се записват спомоществователи тези, които ценят просветата и науката. Изданието ще обхваща според Раковски разнообразен литературен, исторически, езиковедски, фолклорен и етнографски материал. В него няма да се помещават политически материали, нито списанието „некому си ще бъде противно“. Раковски намира, че всеки ще бъде задоволен от материала, „защото ще има предмет наша драгоценна древност и старина, наш език и повестност, ще ги опознай с древности и с народная книжнина других славян и проч.“ Издаването на списанието трябвало да почне тогава, когато се съберат достатъчно спомоществователи, за да може да се наемат двама млади български

учени (единият от Прага, а другият в Москва), които да се грижат за обогатяването на съдържанието. В запазената преписка на Раковски фигурират не малко българи, които изявяват желание да получават списанието. Все пак техният брой остава сравнително малък, за да може да посрещне разходите по издаването. И до края на престоя си в Белград Раковски не успява да осъществи своето начинание. То се реализира едва през 1865 г., когато в Букурещ излиза „Българска старина".

Положението в Османската империя бързо се влошава. Краят на 1861 г. бележи явно революционно надигане сред широките народни маси. Раковски, който винаги бързо реагира на политическите промени, започва да се готви за идващите събития. Той подготвя свой план за въоръжено въстание, започва организирането на своята легия. Все повече усилия той хвърля в тази насока. Финансовата криза намалява притока на абонаменти и редакторът на „Дунавски лебед" остава без необходимите средства за издаването на вестника. В последния брой 62 от 24 декември 1861 г. се появява съобщение, че редовното издаване престава, тъй като липсва достатъчна материална подкрепа. За Раковски остава едно утешение: „че изпълни една своя длъжност към милия си народ и остави на потомството да съди за неговото обхождание".

Следващата 1862 г. е изпълнена с усилията на Раковски да организира и ръководи Българската легия. В края на годината Раковски излиза със специален апел към своите сънародници, в който се стреми да вдъхне твърдост и вяра в бъдещето. „Годината 1862 трябва да остане за българите забележителна и да се брои като първи постъп за политически им независим живот — пише той. — Белградските случаи (1862, юние 3-го), в кои българите взеха най-живо участие, балканските юнаци със своите непобедими чети дадоха на европейците и на всичките други славяни да разберат, че българите не са само мирни орачи и тихи кротки художници и търговци, както ги тии от първо мислеха, че били изгубили стария си военни дух, но тии при вишеречените си добрини сé са пак храбри и неустрашими юнаци, стига да им се докаже едно благовременно обстоятелство и удобно място да започнат движенията си против смъртния си неприятел."[50]

През 1863 г. Раковски изпълнява важна дипломатическа задача: в съгласие с балканската си политика, княз Михаил Обренович полага усилия да изгради балкански съюз против Високата порта. Заедно със своя министър-председател, известния сръбски държавник Илия Гарашанин, той решава да изпрати своя мисия в Гърция за преговори. Изборът му се спира върху Раковски. С широка култура, владеещ гръцки в съвършенство, взел вече участие в редица събития, които са направили широко известно името му, Раковски приема мисията и заминава за Атина като официален сръбски пратеник. По пътя той се спира и разговаря с черногорския княз Никола Петрович. По този начин в гръцката столица той отива като представител въобще на южното славянство. Там той се среща и разговаря с всички изтъкнати гръцки дейци. Времето обаче е не-

подходящо за решения: от няколко месеца Гърция се намира в междуцарствие след свалянето на крал Отон от престола. В страната се разгарят остри спорове. Раковски няма на кого да се опре, тъй като общественото внимание е отвлечено в друга посока. Същевременно против него работи и английската дипломация, която се старае да осуети какъвто и да е опит за обединяване на силите срещу покровителствуваната от нея Османска империя.

При срещите си с гръцки държавни дейци обаче Раковски узнава за водените тайни преговори през есента на 1861 г. между Илия Гарашанин и гръцкия посланик по онова време в Атина Маркос Рениерис. Тогава Сърбия и Гърция не успяват да постигнат споразумение за разделяне земите на Балканите. Те обаче се съгласяват да разделят помежду си Македония. Изконната българска земя е вече добре позната на Раковски, който остава попарен от наученото. Възлагал всичките си надежди върху съюз със Сърбия, той вижда, че това сътрудничество няма никаква перспектива, че сръбското държавно ръководство иска да използва съюза с българите, като следва своя национална политика, която не държи сметка за българските интереси. Отчаян, Раковски пише трите последователни редакции на своя труд върху сръбската политика.[51] Той обяснява, че всеки народ трябва да се ограничава в рамките на своята народност и никой няма право да посяга на тези негови права. Запознат добре не само с историята на своя народ, но и въобще с европейската история, той рязко отрича така нареченото „историческо право", което се гради на действително съществуващи реалности, а не на минали завладявания, отдавна отминали, без да оставят последици върху етнографските съотношения. За него „самите и святите права за зависимите и полузависимите днес народи са да се ограничат на своята народност, т. е. на своя чист елемент". Раковски не се решава и докрай да даде широка гласност на своя труд — той се опасява отношенията между двата съседни народа да не се помрачат до степен да се нанесат непоправими поражения. По-нататъшният му престой в Сърбия обаче за него е невъзможен и той тръгва наново на път — сега към Букурещ.

В румънската столица Раковски е добре познат не само от многобройната българска емиграция. Името му е известно на румънските управляващи среди. На трона е княз Куза, който се бори решително за провеждането на решителни реформи за подобряване положението на широките народни маси. Той се готви да изземе имотите на манастирите — огромна по площ земя, собственост на зависещото от Цариградската патриаршия духовенство. Същевременно той се бори за привличане на по-широк кръг от населението към управлението, като му се даде право на глас — право, от което огромното мнозинство от румънския народ е лишено. И най-важното — княз Куза се подготвя да проведе аграрна реформа, за да даде земя на тези, които я обработват; с всичките си почини той влиза в остър конфликт с консервативните среди в страната, които ожесточено се борят да запазят привилегиите си. В такъв момент пристигането на демократично настроения Раковски е добре дошло — той е полезен с влиянието

си сред българската емиграция, която по това време съставлява значителна част от населението. Самият Раковски пък намира удобно поле за народополезна дейност. Първата му мисъл е отново насочена към изграждането на собствен печатен орган, поставен в служба на народните интереси. Почерпил много поуки, българският родолюбец се стреми да постави начинанието още от началото на здрави основи, които биха го избавили от неприятните финансови затруднения. Поради това той замисля създаването на специално „Дружество за издържание българо-румънскаго вестника „Бъдущност“, както е решил да наименова новото си издание. Той подготвя специален устав за дружеството,[52] след което се обръща на 23 октомври 1863 г. с молба до румънските власти да му разрешат издаването на вестника. Министър-председател и същевременно министър на вътрешните работи е големият румънски държавник Михаил Когълничану. В съгласие с политиката на страната той веднага дава съгласието си и на 31 октомври разрешителното е издадено. На 2 ноември 1863 г. Раковски пише нарочно обявление,[53] в което изяснява програмата на новия печатен орган. След като повтаря известните си вече мисли за значението на печатното слово, той заключава: „никога не се подвижил по-силно Възточний въпрос, колкото е в наши дни... Ние се нахождаме посред един голям океан, от кого не можеме изплува другояче освен чрез нас си, чрез нашия веществени, нравствени и умствени сили.“ И Раковски издига новия си лозунг: „Българи и ромъни отвсякъде! Ключ Възтока е в наши ръце. Вашее же способствие ще даде нам средства да ви докажем това чрез вестника си.“

Занизват се месеци на усилена подготовка. Добре запознати с политическите виждания на Раковски, богатите българи около „Добродетелната дружина“ полагат всички усилия да осуетят издаването. Те се боят от него. От запазената сръбска дипломатическа преписка се вижда как Христо Георгиев, д-р Г. Атанасович и д-р Н. Протич изтъквали, че новият вестник щял да навреди на българския народ, понеже щял да доведе до реакция на турските власти. Според тях трябвало да се смени подозрителното според тях име на вестника „Бъдущност“; те искали също в него да не фигурира името на Раковски, ако все пак се стигне до издаването му. И тъкмо тук прозират истинските опасения на противниците на „Бъдущност“.[54] Против замисления вестник мерки взимат и богатите българи от Браила и Болград. Решителни мерки да осуети разпространението на новия вестник взима и Високата порта. Тя предупреждава специално населението да не се абонира под страх на строги наказания. „Някой си Раковски — четем в предупреждението, — като иска да издава в Букурещ една бунтовническа газета, за която вече като е издал и едно обявление, иска да получи спомоществователи за нея и от България... Не само да не се пише някой спомоществовател на газетата му, но и името й биля да не поменува.“[55] Предупреждението било четено по всички черкви из България. То не останало празна заплаха: по-късно мнозина българи били жестоко изтезавани и хвърлени в затвора само защото били намерени у тях броеве от „Бъдущност“.

Въпреки противодействието на „старите“, въпреки заплахите на османските власти Раковски успява да организира издаването на своя нов печатен орган. Първият брой на „Бъдущност“ се появява на 8 март 1864 г. и е списан на български и румънски език — на тези два езика вестникът излиза и докрай. Скоро той става популярен сред българската емиграция. Обнародването му е посрещнато радушно и от много румънски общественици и журналисти. Появяват се редица статии, които поздравляват новия орган и неговия редактор. „Журналистиката се обогатява с още един румъно-български вестник, редактиран от Раковски, който е добре познат на всички“ — пише например известният румънски поет, публицист и общественик Чезар Болияк. Като поздравлява новия вестник, „Бучюмул“ отбелязва, че „редакторът на „Бъдущност“ е неуморният български патриот г-н Раковски“.[56]

В началото Раковски се ограничава да помества във вестника си само материали, отнасящи се до български проблеми. От бр. 8 обаче той решително се намесва в ожесточените политически борби, водени по това време в Румъния. За да се разправят с консервативните едробуржоазни и боерски среди, княз Куза и Когълничану се стремят да подкопаят икономическата им и политическа мощ. Провели секуларизацията на манастирските имоти, те замислят прокарването на нов избирателен закон, свързан и с последващото провеждане на аграрната реформа. Сблъскал се с обструкцията на Народната камара, където решително мнозинство имат реакционните сили, княз Куза разпуска парламента и насрочва всенароден референдум. В тази борба, се намесва решително и Раковски, който темпераментно подкрепя мерките на княза и правителството. С това обаче той дава повод на богатите българи да преминат към решителни мерки. Свързани тясно, по класови интереси, с румънските консерватори, те оттеглят финансовата си помощ, преди „Бъдущност“ да е закрепнал. Раковски е принуден да спре вестника едва на десетия брой. В него той помества и едно свое „Известие от редакцията“[57], в което обяснява причините за спирането на „Бъдущност“. Той не се задоволява съмо с изтъкване на пречките, но и характеризира отличителните черти на богатите българи. „Тии са человеци — пише Раковски, — в главите коим е влязъл един олигархически дух и изискват да всяко народно българско дело става по тяхна воля и по тяхно убеждение! Те презират народа и никога не са помислили да съсредоточават в едно неговите мисли.“ Раковски по този начин ясно и категорично се отграничава от тези, с които по-късно ще влезе в открита борба.

По време на излизането на вестника против него не престава да действува и турското правителство. В деня на появяването на „Бъдущност“ Аали паша изпраща до княз Куза специално писмо, в което изтъква колко опасни са за Високата порта девизът на вестника и името на неговия редактор, който вече бил оставил „дълга следа в архивите на турското правителство“. Тези само две неща били достатъчни според турския министър да придадат на начинанието характер на систематична враждебност по отношение на императорското пра-

вителство и порядъка на нещата, съществуващ в империята. Аали паша изисква от княза да даде доказателства за лоялността си към императорското правителство, като забрани въпросния вестник и изпъди-неговия редактор от територията на Румъния. Както видяхме, вестник „Бъдущност" спира с деветия си брой поради конфликта със „старите". Румънското правителство обаче използува ловко това обстоятелство, за да изтъкне в отговора си до Високата порта, че „Бъдущност" е спрян по силата на новия закон за печата.

Без да знае за тази дипломатическа дейност, Раковски наново се опитва да организира издаването на свой вестник, този път под името „Бранител". Взел поука от миналото, той се стреми вече предварително да осигури материално начинанието си. Създава се акционерно дружество, което събира средства. В решението за издържането на новия вестник обаче отново фигурират имената на тези, които малко по-рано са станали причина за спирането на „Бъдущност".[58] Вече не фигурира името на Раковски — разрешителното от 9 юни 1864 г. е издадено на името на Стефан Расидеску с отговорен гарант Таке Василеску. Фактически редактор и издател обаче е Раковски. Това обстоятелство става причина вестник „Бранител" да излезне само в един-единствен брой от 19 юли 1864 г. и да спре, тъй като Раковски не успява да осигури материално изданието.

Българският родолюбец не унива, въпреки че търпи удар след удар. Като вижда, че важно условие за издаването на вестник представлява наличието на собствена печатница, през ноември 1864 г. той предлага на болградчани да му предоставят използуването на българската печатница в града, както и съответен капитал, за да може да печата различни съчинения на български и други автори. В нея според него би могло да се печати и „един вестник еженеделен български."[59] И този почин остава неуспешен пак поради същите причини — богатите болградски българи не желаят да дадат в ръцете на техния противник възможност да пише против интересите им.

Едва през 1865 г. Раковски успява да издаде готвеното отдавна списание „Българска старина" — през 1865 г. се появява единствената книжка на това списание, за което Раковски събира спомоществователи още от 1860 г. Издадената книжка представлява осъществяване на предварително начертана програма да се печатат материали за миналото на българския народ. Втора книжка обаче не се появява. До края на живота си страстният публицист не успява да организира издаването на свой вестник, този път под името „Бранител". Взел високо ролята на печатния орган.

В края на 1865 г. Раковски издава две брошури. В едната от тях: „Престолна реч владетеля Ромъния Александра Йоана I, изречена при отварянето на Камарата и Сената, 5/17 декември 1865 г.", с нескрита тъга той пише: „Не имевши за несчастия някои си вестник на наш български език, издаваем в Ромъния, да вместиме тая престолна беседа..., найдохме за нужно да я преведеме и обнародваме на български в особен лист."

През следващата година в Румъния настъпват бурни събития — свалянето на княз Куза от престола и заплахата от турска инвазия на север от Дунава. Не след дълго Раковски заболява и умира на 9 октомври 1867 г.

* * *

Публицистиката на Раковски се отличава с голямото си разнообразие. Предан син на своя народ, българският родолюбец се спира върху всички въпроси, представляващи интерес за българите — не съществува проблем от онова време, който да не е намерил отражение върху страниците на неговите вестници, да не е осветлен от талантливия наш публицист. Не голямата по обем публицистика на Раковски отразява огромните усилия на българския патриот, ясния му политически поглед и развитото му чувство за дълг пред народа. Раковски издава последователно вестниците „Българска дневница", „Дунавски лебед", „Бъдущност" и „Бранител", както и литературните издания „Дунавски лебед" от 1857 г. и „Българска старина". Отделно той подготвя и няколко други по-големи или по-малки публицистични труда. Опознал ясно състоянието, в което се намира българският народ, той застава още от самото начало на своя творчески път безрезервно и решително на страната на народа. Раковски се стреми да отрази тежкото положение на българския народ, който се бори за елементарни условия на съществуване, воюва непрекъснато против всички и всякакви противници на борбата за освобождение. Да успее да направи нещо в полза на отечеството си — това за Раковски представлява „най-голямо и блажено наслаждение и задоволство".

Още в първите си публицистични творби Раковски ясно определя враговете на народа, против които воюва с неотслабваща енергия до края на живота си: султанската феодална администрация, фанариотската Цариградска патриаршия и нейните оръдия по българските земи, чорбаджиите, богатите българи, забравили своя народностен произход и готови да сътрудничат на чужди за народа сили, чуждите пропаганди и западните сили, крепители на прогнилата Османска империя.

Най-широко публицистиката на Раковски отразява борбата на българския народ за църковна независимост. Големият родолюбец съзнава отлично, че в случая не се касае за религиозен, а за народностен спор. Фанариотското духовенство е опасно за българите и поради своите грабителства, и поради тесния си сговор със султанската администрация. За Раковски обаче то е много повече опасно поради друга причина: водимо от своята „мегали-идея", то гони българската народност, стреми се с всички средства да заглуши народната свяст, да заличи езика, спъва просвещението, унищожава българските старини, преследва всеки събуден българин, който милее за народността си. Получил солидно гръцко образование, опознал същността на елинизма, Раковски осъзнава отрано, че възстановяването на българската църковна независимост е „необхо-

димо нужно като насъщний хляб, ако се ище да останем как що сме българи". Спорът не е догматичен, чисто религиозен, а засяга основни за всеки българин въпроси. Раковски посочва много и много конкретни примери на грабителство, на злоупотреби и проявена алчност от фанариотските митрополити и техните оръдия. И все пак далеч по-опасно е отродяването, елинизирането на българите, към което се стреми организирано Вселенската църква, поставена в служба на гръцката „мегали-идея".

Първите крачки в борбата си срещу гръцката Патриаршия Раковски прави още на ученическата скамейка. Едва на 18 години, той съзнава, че гръцките духовници се страхуват да не би българите да се просветят, „защото, когото стане това, ще се махнат тия елиномразци и не ще могат вече да доят бедните наши българи като овце, а те сами да имат свои дворци и да правят тлъсти разноски като сатрапи".[60] По това време Раковски е в контакт с Неофит Бозвели. Въпреки че е много по-възрастен от младия родолюбец, Неофит храни искрено уважение към младия юноша. От своя страна Раковски е запленен от смелостта, безстрашието и родолюбието на Неофит, от неговата омраза към фанариотите. Още в началото на своята дейност Раковски се свързва и с друг енергичен деятел на народното поле — Иларион Хилендарец, по-късно Макариополски. С него заедно той започва и революционната си дейност. Още ненавършил 20-годишна възраст, Раковски е свидетел на издаването на ферман за създаване на българска църква в Цариград.

Още по-напрегната става борбата за българска самостоятелна църква след Кримската война и това намира веднага отражение по страниците на вестниците, издавани от Раковски. Още в „Сербски дневник" и в „Българска дневница" той помества редица материали, посветени на църковния въпрос. Те посочват злоупотребите на гръцкото духовенство, неговите интриги, страданията на народа. Раковски помества редица дописки в тази насока от Пловдив, Търново, Шумен, Силистра, Цариград и т. н. Сам той пише свои статии по този въпрос и смело изобличава продажното гръцко свещенство, което има за цел само собственото си обогатяване. Най-смелите си материали Раковски помества в „Дунавски лебед". В този период (началото на 60-те години) борбата за църковна независимост бележи своя апогей с великденските събития от пролетта на 1860 г. Читателят на „Дунавски лебед" е информиран подробно за всички перипетии на ожесточената схватка.

Раковски стои далеч от религиозните тънкости на каноните. В своите статии той е безразличен към чисто догматичната страна на спора. „Днешният век е век просвещения — пише Раковски, — век развития, век народности."[61] Нещо повече. Раковски се старае да разсее суеверията, разпространявани от Патриаршията. „Гръцките духовници проповядват, че когато някого афореса владика — пише саркастично той, — после смъртта си не се стопява в гроба, но почернява като арапин, а неговата душа не може да види лице божие, доде пак някой владика не прости и развърже проклятието." С подигравка Раковски пита

дали египетските мумии принадлежат на такива „прокълнати" люде от египетските жреци".[62] Пак там Раковски привежда и думите на Неофит Бозвели, който при заплашванията на Патриаршията да бъде прокълнат отговарял: „Нека ме афореса вселенският патриарх, та чехлите ми да не се стопяват няколко години и да не правя разноски да купувам нови." Фанариотите според Раковски се стремят да удържат българския народ „в своето свещено робство и да го събличат ненаказано, както са вършили това от толкова години насам".[63]

Поел пътя на борбата, българският народ според Раковски се е научил да прави разлика между народност и вяра. Затова — изтъква българският родолюбец — „най-голямото дело, което трябва да занимава всеки българин, най-свята негова длъжност" е да постигне своята духовна независимост, въпрос, от който зависи „смъртта или животът на българската народност".[64] Според Раковски българите не искат друга вяра освен тази, „която бащите и дедите ни толкова векове са изповядвали".[65] По този начин те ще запазят своите обичаи, своето единство, своята народност. В тези си домогвания обаче те срещат яростната съпротива на Цариградската патриаршия. Естествено е тази институция да предизвиква омразата на такъв родолюбец като Раковски. Предмет на неговата омраза обаче са Патриаршията, фанариотството с техния стремеж да претопят българите в елини, а не гръцкия народ, който сам е принуден понякога да води борба срещу алчните за печалби свои сънародници митрополити. Раковски посочва такива случаи — гърци от Бруса и на Крит недоволствуват от своите сънародници фанариоти — църковни ръководители — и се борят против тях.[66] Фанариотското духовенство си служи с клевети, интриги, с насилия. Патриаршията се стреми да всели раздор сред народа, за да задуши борбата му за самостоятелна църква. Изложенията на българите до Портата не се удовлетворявали поради доноси от страна на митрополитите, подкрепени с крупни подкупи. Изводът на Раковски е ясен: за тях никоя низост не е чужда, „мълви, лъжи, клевети, грабителство, разкошност, развращение е тяхното свойство и занимание". [67]

В статиите си Раковски сочи законната основа, върху която българите могат да водят борбата си за независима духовна власт — това са Хатишерифът и особено Хатихумаюнът от 1856 г., с които се възвестява установяването на пълно равноправие между всички народности в империята — християни и мохамедани. Раковски подчертава, че българите търсят упование в този гарантиран от цяла Европа държавен акт и искат своите права, стремят се „да си останат българи", а не да се погърчат.[68] Големият български родолюбец е дълбоко убеден в правотата на българската справедлива кауза — тази увереност той се стреми да вдъхне и на своите сънародници.

Другият основен проблем в статиите на Раковски е въпросът за единството на българския народ.

Според Раковски това единство е заплашено не само от Цариградската патриаршия — към душата на българите протяга ръка и католическата про-

паганда, която се стреми да организира унията сред българите. Оръдия на тази нова голяма опасност стават немалко българи начело с Драган Цанков: те се стремят да привлекат българския народ към вредната за единството уния. Раковски повежда ожесточена борба против опасността от разцеплението в редовете на българите. Той помества десетки писма и дописки, в които се говори за усилията на народа да отблъсне тези агенти на чужди интереси, които „никаква друга цел нямат, освен да уничтожат святая ни вяра и угасят милая ни народност".[69] Раковски отбелязва, че очакванията на униатските агенти са — с клевети и беззакония да уплашат българите, които по този начин „щат прибягна под папская власт". Българският патриот добавя: „Българи са решили да постоянствуват докрай и с най-скъпоценни си жертви да докажат пред Високая порта и пред Европа нихно праведно и законно искане, кое се основава на стари им права, потвърдени от Хатихумаюна."[70] Той обяснява на своите читатели, че за да запази своята народност, българският народ трябва да разчита само на собствените си сили. „Никой отнигде не ни помогна в нищо — пише той. — Кое убо беше наше оръжие, кое над толкова неприятели надвладя досега и отби тая смъртоносна зараза, коя йезуити ищеха да въведат между ни? Нищо друго не бе ни оръжие, освен святое братско съгласие, всенародно постоянство. То ни спаси досега и то ще ни спаси за в бъдъщност."[71]

Все във връзка с вероизповедния въпрос Раковски развива не малка дейност и срещу пропагандата на протестантите. По-слаба по размери, тя обаче е опасна не толкова с прякото си действие, колкото с подкрепата, която получава от мощни чужди сили и най-вече от Англия.

Единственото приемливо разрешение за Раковски е самостоятелната българска църковна йерархия. Раковски се заема да убеди турското правителство, че в негов интерес е да даде исканата самостоятелност на българите. Само така Турция ще се отърве от различни чужди намеси, тъй като зад всяко вероизповедание стои някоя сила, която би използувала своите единоверци, за да се меси във вътрешните работи на Османската империя. В това отношение Раковски е находчив, убедителен, той сочи различни примери по света и в самата Османска империя, където поради ожесточени верски сбъдквания се е стигнало до чужда намеса — най-пресния пример са сирийските събития: „Нека Висока порта не слуша лукави съвети фанариотов, тии не са никога били искрени... Високая порта нека вземе под видом днешная политика Европи и да размисли добре какви следствия могат произиди от такива религиозни раздори под влиянием других сил."[72] Заслугата на Раковски за разрешаването на българо-гръцката църковна разпра е голяма. Неговата публицистика спомага за запазване единството на народа, заплашено от толкова мощни неприятели. Независимо от факта, че Раковски е привърженик на въоръжената борба, неговият реалистичен усет го води към полемики, които за дадения момент са в центъра на българските въпроси. И все пак Раковски разглежда църковния въпрос като етап в общата борба за независимост.

Колкото сили и внимание отделя Раковски на църковната борба, толкова време той отделя и на описването на вътрешното положение на България: на страданията на народа, подложен на беззакония от страна на отговорни и безотговорни местни административни органи, от страна и на самата Висока порта. Дълго Раковски съзнателно не пише открито за беззаконията и отговорността на централните власти. Авторът аргументира изгодите, които Високата порта би имала, ако подобри положението на поробеното население. Задоволено, то би станало надеждна опора на султанския трон при растящите опасности, на които е изложена Османската империя. Правата, които българите искат, са най-елементарни, те са обещани и с Хатихумаюна.

Постепенно обаче Раковски сменя тона. Все по-често той дава място на дописки, в които се говори за масовите грабежи, убийства, беззакония. „Общо незадоволство владее днес между всички подани Турции" — пише той и добавя: „Това произходи от крайна отчайност, в коя са достигли тии бедни народи от непоносимия веке злоупотребления и угнетения."[73] Положението се утежнява все повече, напразни са всички усилия да бъде накарана Високата порта да разбере собствения си интерес, та да подобри състоянието на народа. Османската империя е попаднала отново в положение на всеобщо безвластие. По градове и села се убиват невинни хора, пътищата са затворени от разбойници, никой не смее да излезне навън, грабежите се ширят дори до столицата. При това положение Раковски сочи единствения останал път за българите: „Колкото за раята — пише той, — няма друго спасение... освен сама да брани себе си, и то е един най-свят и най-общ закон, когато се напада человек на имотът, на честта и на живота, да се брани сам, както може, защото не му остава друго по-свято нещо на света. А когато един народ достигне дотамо, всеки ще го оправдай, ще покаже съчувствие си към него и в случай нужди ще му помогне."[74] Раковски вече сочи борбата като единствен изход. Идеите, които той развива още в „Предвестник Горскаго пътника" и в „Горски пътник", намират израз и в публицистиката му. Разразилата се в края на 1861 г. финансова криза е докарала народите в Турция до отчаяние и те „явно веке проповядват паденията Турскаго царства". Те според Раковски са уверени, че в Османската империя не може да се проведат никакви реформи. „Християните казват — добавя пламенният родолюбец, — че е дошло веке време да се отърват от това несносно мъчителство и да добият веке своите исторически права, а турците казват, че веке тяхното царуване в Европа е свършено и някои си от тях се готвят да се преселят в Азия, в старото си отечество, а някои казват, че щат си остана в Европа под новия владетел, който доде."[75] Година по-рано Раковски пише (в публицистиката), че султанът може и трябва да направи необходимото за премахване на злоупотребите, че това е в интерес на самата Османска империя и че Високата порта сама се е задължила да стори това по силата на обявения от нея Хатихумаюн.

Чувствителен към всяка опасност за българския народ, Раковски се сблъсква

през 1861 г. с още един проблем: преселението на българи към Русия. Той вижда реална опасност от обезбългаряването на значителни области. Затова Раковски се стреми да разубеди поддалите се на увещания българи, готови да напуснат родните си места. На тяхно място ще дойдат чужди населения — черкези и татари, — които ще направят още по-тежко положението в страната. Същевременно изселилите се се подлагат на огромни опасности, свързани и със съхранението на живота им. В „Дунавски лебед" излизат редица материали, в които читателите се запознават с бедственото положение на изселниците, озовали се в друг климат, без помощ, без поддръжка, косени от епидемии, глад и студ. „Вие, мили братя българи! — пише Раковски. — Преселението е за вас смърт, за чедата ви убийство, а за отечеството ни разорение!"[76] За да осуети разширяване на преселението, той се обръща и към българската младеж и сочи опасността за родината. „Вий, младежи! Вий, злата българска надежда, в сърцата коих се е появила святая любов народна, вие, любезни младежи, постарайте се да дадете нашим тем братям да разберат в каква пропаст искат подкупени предатели да ги хвърлят."[77] Раковски подчертава, че преселниците ще бъдат поставени в същите условия, в които е поставен от царизма руският народ — условия, против които се борят най-добрите руски синове, стремящи се към свобода и равноправие.

За да може да преценява реално и точно политическата атмосфера, Раковски следи внимателно положението не само в страната си, но и на Балканите, и въобще в Европа и по света. Естествен е поради това интересът му към всички детайли на Източния въпрос, перипетиите на който се отразяват пряко върху съдбата на българите. Той даже смята, че българският въпрос „е един източен въпрос". Много и проникновени са анализите, които Раковски прави на политиката на всяка от силите, ангажирани в борбата за влияние на Балканите. Той остро критикува тяхната егоистична политика, насочена към запазването целостта на Османската империя. Западната дипломация според него лицемерно говори за права и справедливост; в действителност тя има реакционен характер, тъй като се бори против правото на народите сами да определят съдбата си. След като сочи как в Турция се ширят безнаказано грабежи, убийства, насилия, безчестия, Раковски със сарказъм пише: „Европейските сили никакво внимание не объртат на това, но, види се, чакат да протекат потоци от невинна християнска кръв и тогава всяка една да употребява вмешателство си за полза отбегшите османски меч християни! А подир обширни комисии и конференции, подир толкова невинно пролята кръв да ги оставят пак под властта и сянката любезнаго си приятеля султана."[78] Симпатиите на Раковски са на страната на Русия — тази държава, която „с неизказана храброст и с безчислени жертви в разни времена освободи вес мир от лютаго бича турскаго варварства и насилия, коя съкруши и търти разяренаго и настървенаго на кръв звяра, кто заплашваше да всевселеная погълне и да от лице земли християнство изтреби и да в гнусное мохамеданство мечом преобърне".[79]

Вижданията на Раковски по отношение на Русия също еволюират — убеден демократ, той не е и не може да бъде съгласен с проявите на царизма, който е поставил собствения си народ в тежко положение. Подкрепата, която управляващите царски кръгове дават временно на Цариградската патриаршия в името на „православното единство", предизвиква реакция у Раковски. Далечните политически перспективи на българския народ обаче за Раковски са свързани само с Русия, с братския велик славянски народ.

Големият български родолюбец е неизменно на страната на ония, които се борят за свобода, за национално самоопределение. Затова и в публицистиката си той дава широко място на тези борби; разглежда националните борби на народите като общо усилие на народите срещу тиранията по света и срещу старото „историческо право". Още с първите си крачки на публицистичното поле той неизменно наблюдава внимателно и коментира борбата на народите в света, следи техните националноревюлюционни освободителни движения — независимо дали се водят в Европа, или в Азия. В „Българска дневница", „Дунавски лебед" и „Бъдущност" се поместват редовни рубрики, в които се отразява борбата против тираните, против потисническите правителства. Още в началото на публицистичната си кариера Раковски пише със симпатии за освободителното движение в Индия, за която подчертава, че „Индия ще бъде индийска!" Той разглежда борбата в Китай, в Персия, подкрепя борбата на гърците на Йонийските острови против властта на Англия. Нашироко той коментира борбата на румънците във Влахия и Молдова за обединение в единна държава — той подкрепя тази борба и изобличава тези, които пречат на народа да изгради своя обща национална държава. В публицистиката на Раковски има много материали, посветени на Черна гора и на нейната храбра съпротива срещу турските опити да пречупят волята за свобода на този горд планински народ. Много материали са посветени на славянството — Раковски подчертава, че българите са славяни. Той обаче внимателно отделя славянството от панславизма, който според него представлява само „химерическа мечтайна идея". Правилното становище на българите, „притеснени, от една страна, от панславизма, а, от друга, от панелинизма, е да си останат българи" — пише той.

Особено внимание отделя Раковски на борбата на италианците, поляците и унгарците, която се води тъкмо по онова време. Многобройни са поместените материали по тези въпроси. В тях българския родолюбец неизменно е на страната на народа, против потисника, който и да е той, където и да се намира. С неизменна симпатия Раковски пише за Гарибалди, за храбрите италианци, които победоносно изхвърлят потисниците си. Тяхната борба е интересна за Раковски не само защото я води народът, а и още по една причина: враг на италианското единство е папата, духовният глава на католицизма, крепителят на йезуитите, на всички сили, които по същото време се стремят да разпространят сред българите унията, с което да посегнат на единството на българския народ. Раковски отразява борбата на поляците, които са подкрепени и от „сами

руси народнаго духа“. Немалко материали той пише за усилията на унгарците да се освободят от гнета на Хабсбургската монархия.

Естествено най-голямо внимание Раковски отделя на балканските народи, с които българите живеят от векове заедно, с които имат сходна историческа съдба. Убеден демократ, той е привърженик на съюза на балканските народи, изграден на основата на равенството, разбирателството и взаимното уважение на правата на отделните народи. „Нашето начало — пише той — всякога е било да почитаме и уважаваме всичките народности и да правиме съюз с тях, когато са тии искрени и праведни, т. е. когато признават взаимната си длъжност с нас.“[80] Най-ожесточена в тая насока е борбата му против гръцката „мегали-идея“ — усилията на елинизма да погърчи православните християни в границите на Османската империя, подвластни на Цариградската вселенска патриаршия. Раковски наблюдава как постепенно се губят в морето на елинизма православни албанци, власите от Тесалия, Пинд и Южна Македония, различните православни населения в Мала Азия. Това го тревожи. Най-тежко за него е настъплението на гърцизма в южните български области и специално в Тракия и Македония. Той познава основно етническото състояние на тези области, техния безспорен български характер; не случайно обелязва, че там „обитава от памтивека български народ“. Възраждането на българите слагало и там край на мечтите за погърчване. „Мечтайний панелинизъм почна да си сбира краищата“ — бележи той в една от статиите си. Раковски откликва на всяка новина за борбата на българите от Македония, поздравлява смелите народни борци. „Тии доказаха действително честен и юнашки характер“ — пише той.[81]

За да докаже българския характер на южните области, Раковски привежда в публицистиката си доказателства, съдържащи се и в трудове на чужденци. Така например той дава в оригинал на френски и с български превод значителна част от книгата на Сиприен Робер „Славяните в Турция“. „Българите, отбелязва Робер, образуват основната ядка от населението в Тракия и Македония, на север от планините между Кайлари, Сятиста, Острово и Бер, до равнините при Негуш и Воден. Едва на юг от тази линия, както и по крайбрежието основното население е гръцко.“[82]

Много са материалите за Македония, които Раковски помества във вестниците — дописки, бележки, информации, коментарии. Той помества новини за излизането на „Български народни песни“, съпроводено с две стихотворения на Константин Миладинов, съобщава за арестуването на Димитър Миладинов, за борбите в Кукуш, Охрид, Воден, Солун, Велес и другаде. Неведнъж той възкликва: „Да живеят македонските българи! Стига толкоз безчестие, кое ни са наносили развратни фенерски митрополити, епископи и въобще всичко им свещенство!“[83]

Борбата на Раковски е добре известна и на населението в Македония. Не случайно е решението на охридчани да му отдадат най-високата възможна за условията благодарност. „Ние, недостойни твои раби, записахме името ти в черковната кондика, за да се споменава на вечни времена.“[84]

Раковски е принуден да окаже съпротива не само на елинските опити за погърчване на български краища. От 1863 г. той научава, че и сръбската държавна политика е насочила поглед към български земи. В подготвените три редакции на труда си за сръбската политика по отношение на българите той дава отпор и на тази опасност. Той подчертава, че всеки народ трябва да изхожда от историческите си права, но не взети в хронологичен аспект (не докъдето някога се е простирала една държава, а докъдето днес живее нейният етнически елемент). Раковски съветва дружески сърбите да насочат вниманието си „по правий и естествений си ход към Босна и Херцеговина, де живее негов чист сръбски елемент“, а не към български области.[85]

Средство за запазване на народната свест е за Раковски просветата. Затова в публицистиката си той набляга на необходимостта от народна просвета. Редица материали в неговите вестници говорят за развитието на българските училища. Раковски ратува не само за организиране на училища навсякъде по българските земи, но и за изграждането на един български университет — както той го нарича, „високо българско училище“. Много материали са поместени за работата на българските читалища, на които българският родолюбец гледа със симпатия и се старае да ги подкрепи. Сам Раковски например съдействува за организирането на първото българско читалище в Свищов, на читалището в Букурещ и т. н.

Раковски използува вестниците си за популяризация на литературни материали. В неговите вестници са поместени одата на Димитър Попски за Софроний Врачански, стихотворения на Константин Миладинов, народни песни със съответни бележки, материали на славистични теми и т. н. Той се опитва да подтикне българите и особено интелигенцията да участвуват с подобни материали в неговите издания. Много сведения той дава из областта на науката — история, езикознание, етнография, нумизматика, фолклор. Още през 1857 г. Раковски замисля специален орган за подобни материали — такъв е единственият брой на „Дунавски лебед“ със сведения за развитието на българския език, подобно е и съдържанието на издадената през 1865 г. „Българска старина“.

С цялата своя дейност в областта на народната просвета Раковски дава неоценим принос в развитието на българската култура. Изпълва се мечтата му да запали една малка свещица в „Мъдричин храм“ на българското просвещение. Това са чувствували неговите съвременници. Неслучайно е например възклицанието, което срещаме в едно писмо на народния учител Теодор Хрулев, починал по-късно като заточеник в Диарбекир: „Слава и благодарение на скъпите ви трудове, с които откривате темната завеса на българската народност — пише той на Раковски. — Живейте, нови Венелине! Нека ви бъде халал българското мляко, което ви е отдоило, нека ви бъде халал живота и таланта!“[86]

Все по линия на интереса му към всички страни на народния живот са и неговите статии върху икономиката на страната. Той помества разнообразни информации за стопански и финансови събития, помества сведения за търго-

вията, за цените, съобщава за новоосновани български търговски къщи, които горещо приветствува.[87] Интересна е в това отношение неговата идея за създаване на едно „Търговско българско дружество по главния места в Европа, отде български търговци извозват разни стоки".[88] След като подчертава възможностите на българския народ, той посочва какво би трябвало да се направи за раздвижване на българската икономика: Българинът според него трябва да отбягва разкошността „като една заразителна болест", която води със себе си разни злини. „От разкошности се ражда нравствено развращенство — пише той, — безчестие, завист, кражби и отчайности." Трябва да се спазват здраво българските обичаи и обреди, защото в тях „се крие наша най-отдална древност, повестност, наше най-старо прошествие!" Раковски има правилно виждане по въпроси, които и днес не са загубили своето значение. Той ратува за индустриална обработка на необходимото в България, от българите. Иначе те ще бъдат експлоатирани безмилостно от чужденците. „Я смислете, мили младежи — пише той, — европейци като купуват от нас с най-долна цена наши сурови производи и ги огладят и изработят, пак ни ги стократно скъпо продават, как хубавичко ни съблачат! С наши камъни нас бият, според народная пословица!" И добавя: „Ние реч образование — цивилизация не трябва да я взимаме наопаки! Ние най-напред трябва да се стараеме за науки, за усъвършенствуване нашего земеделия, занаятиях и художествах и разпространение търговщини, та другое от само себе си ще дойде у свое време." В друг свой труд „България в политико-икономическо отношение със Западна Европа"[89] Раковски разглежда възможностите на българите в икономическо отношение. Той подчертава, че те произвеждат такива стоки, които се търсят в Европа. Същевременно те могат да се явят като надеждни купувачи на европейски стоки. По този начин той изтъква икономическия интерес, който Високата порта и Европа имат от нормалното развитие на българския народ. Като получи удовлетворение на своето праведно искане и като бъде изпълнен Хатихумаюнът, той „ще живее в най-голямо спокойствие и тишина, обезпечен от всяка страна, занимаещ се в земеделие си и във взаимная търговщина с Европа". И Раковски, който добре познава движещата сила на европейската политика, добавя: „А какво развитие и умножение в търговщина и във вътрешни еще производи могат се появи и улесни в България тогава, то всеки спекулант европеец може да провиди твърде добре."

В цялата своя публицистична дейност Раковски проявява своя дълбок демократизъм. Това се изразява не само в симпатиите му към всички, които се борят за независимост, за равноправни отношения, за свободно развитие. Демократизмът на Раковски е отразен и в цялото негово световиждане за българското общество. Той винаги е на страната на народа, против различни прослойки, които пречат на борбата за свобода, за демокрация. Той е решителен противник на така наречените чорбаджии, „ръждиви стари духове", които според Раковски са „камен претъкнения за всяко българско народно предприятие".[90] Тези „стари ръжди" според българския родолюбец вече нямат властта, която са имали в миналото, но все пак още могат да правят пакости на народа. И Раковски се пита: „Кога ще доде онова счастливо време, да се изчистят из България и тейзи стари ръжди и зарази?" За да бъде още по-ясен, той се смята задължен да изясни какво точно разбира под български народ. „Като казваме народ — пише той, — разумяваме всичките добри българи, изключающи чорбаджиите, които досега са били самото препятствие на тойзи въпрос (народният), съединивши се с осталите гръкофенерски калугери по България и противодействующи ведно с тях на народни ни дела."[91]

В публицистиката си Раковски се спира и на дълбокия демократизъм, характерен за българския народ. Българите според него ценят всекиго според личните му достойнства, а не по произход или богатство. „Всякиго назовават от звание и занимание му" — бележи той и добавя: „Най-голям и общий титул между българи е „Ваша милост", но то се отдава всякому без никакво изключение богатства и достойнства." Раковски отбелязва, че българите дори за себе си говорят с „моя милост" и „наша милост". Всеки българин има право да заеме всяка длъжност, стига да е почтен човек.[92] Поради този му демократизъм той реагира винаги, когато срещне някакъв опит от страна на българин да си приписва някакъв благороден произход. Още в първата си обнародвана публицистична работа Раковски реагира против измислени „княжески генеалогии" на един „лъжовно самоназван екзарх българскаго народа". Виждания си за демократизма сред българите Раковски излага убедително и през 1864 г., когато се бори за признаването на правата на румънското селячество. Според него селянинът трябва да стане притежател на земята, която обработва, да има от какво да живее „и да бъде он свободен и под равноправност".[93] Раковски ратува за равенство сред народа, против всякакви наследствени права и привилегии на знатни боери, феодали, богаташи, сложили ръка върху имота и труда на бедняка. Според него човечеството не може да върви напред, ако липсват свободата и равноправието. Там, където властвуват привилегии, там няма свобода, защото според него „преимущество и свобода, равноправност и преимущество са неща съвсем противни едно другому. Тии никоги не могат съществува в едно и исто време."[94]

*
* *

Публицистиката на Раковски представлява истинска енциклопедия на разностранния живот през едно решаващо за развитието на българския народ време. И днес неговите вестници се четат с истинско удоволствие. Авторът рисува широката картина на епохата, дава представа за процесите, които се развиват в годините непосредствено преди и след Кримската война. Автор с несъмнен публицистичен дар, Раковски умее да схване вярно и в цялост ис-

торическия процес, да оцени обстановката и да намери най-подходящата форма, за да въздействува върху съзнанието на своите съвременници, българи и чужденци. Публицистичните качества на пламенния български родолюбец се изявяват и в начина на редактиране на изданията, в работата му със сътрудници, в цялостната организация по издаването на периодичните му издания.

Раковски има много високо мнение за възможностите на печата. На много места той подчертава, че за развитието на народа значение имат три елемента, или както бележи: „Три главни неща са, кои могат да съставят един народ, да го упознаят на света и да го доведат до слава и величие. И тии са черков, училище и печат (преса). Първое събира народа в едно тяло, внушава му любов к ближному и проч. Второе го поучава прошествие му, дава му средства да се опознава с по-далечния си единородни и други человеци, улеснява го в търговски му предприятия и проч." И завършва: „Третое и най-важное го поучава ежедневно общия ход на световния работи, подкрепя му граждански живот, ако го има и ако не, приуготовлява му пътя за него и довежда го до желаемая от всякиго человека независимост."[95] Без тези три неща, твърди Раковски, „не може да се състави народ, но остава едно незнатно и скитническо племе".

Отрано българският публицист има възможност и да оцени значението на пресата. Той следи редовно европейските периодични издания, оценява значението им и изважда за себе си съответни заключения. Малцина са българите по онова време, които следят толкова внимателно чуждия печат. Прегледът на неговата кореспонденция, както и на издаваните от него периодични издания сочи, че той е получавал и чел много от големите вестници, излизащи по онова време в Османската империя, Гърция, Румъния, Сърбия, Австрия, Франция, Германия, Англия и т.н. За да има поглед върху печата, той се старае да получава изданията, които го интересуват, моли настоятелите и дописниците си в различни селища и страни да го абонират за един или друг печатен орган. Подбира това, което му е необходимо, старае се да се освободи от по-несериозните вестници. „Като се свърши срока, който сте платили за турския вестник „Джеридей Хавад.", недейте веке плаща за по-нататък: никаква полза от него!... Но за Журнал де Констант. следвайте редовно да ми го изпращате" — заръчва например той на Йосиф Дайнелов в Цариград.[96] По този начин той е информиран подробно върху въпросите на голямата политика: „В един немски вестник „Форшрит" видим тържествено обнародовано..." или „Виенски Фатерланд пише, че...", или „Ето какво се говори в една дописка на един италиански журнал...", или „Прочитаме във вестник „Ромънул", „А ето що пише в. Атина..." и т.н. Полиглот, Раковски черпи новините си от десетки чужди вестници. Само в „Дунавски лебед" той цитира сведения, поместени в 74 чужди периодични издания, като напр. „Журнал дьо Константинопл", „Куриер д'Ориан", „Византис", „Амалтия", „Атина", „Анатоли", „Елпис", „Видовдан", „Световид", „Сербски дневник", „Сербске новине", английските „Таймс", „Морнинг пост", „Морнинг кроникъл", френските „Ендепенданс", „Журнал де Деба", „Монд",

„Илюстрасион", „Монитьор", „Опинион насионал", руските „Отечественные записки", „Одесский вестник", „Русские ведомости", „Журнал дьо Санкт Петербург", виенските „Ост унд Вест", „Прессе", „Винер цайтунг", „Вандерер", немските „Дойче Алгемайне цайтунг", „Франкфуртер цайтунг", „Дойче кореспонденц", „Кьолнише цайтунг", белгийският в. „Норд" и мн. др.

Ориентиран по такъв начин в съдържанието на европейския печат, Раковски го използува като извор за различни новини, от интерес за българския читател: прави паралели, търси закономерности, които обуславят външната политика на българското освободително движение. Като добър родолюбец Раковски реагира веднага на всеки материал, който засяга България и българския народ. Той не отминава без отговор всяка клевета срещу българите, стреми се да защити от нападки отечеството си. Това той върши с майсторството на вещ полемист, опитен и обигран в диспута. По повод на някои писания в немски вестници, че в България предстоят да избухнат размирици — новина, която би дала добрия повод на султанската администрация да предприеме нови жестоки репресии против мирното население, — Раковски възкликва: „То е лесно да се пише и говори тъй, само да си пълнят вестниците с новости уж важни, но трябва и да се докаже!"[97] Когато немското списание „Аусланд" помества статия за българите, изпълнена с неверни твърдения и написана във високомерен тон, Раковски веднага предава тази статия в оригинал на немски език, следван от превод, за да могат българите сами да се запознаят с отношението към тях. Той придружава публикацията със свой коментар, в който не само опровергава безпочвените измислици на „Аусланд", но и сам минава в нападение, като посочва дълбоките мотиви на редакцията на немския вестник, поместваща подобни необуздани нападки срещу един мирен народ. Той сочи традиционната враждебност на немската политика по отношение на славяните — затова, казва Раковски, „Аусланд" се е нахвърлил с такава жлъч срещу българите, затова приписва на българския народ „такива неща и качества, каквито у нас никой не само не е виждал, но и насън не е сънувал". И българският публицист добавя: „Доще ама време и всеки ще се срамува от делата си."[98]

Горещ родолюбец, Раковски темпераментно защищава и вековната култура на българския народ. Когато например „Левант Хералд" напада българите, че не били образовани, Раковски пише в отговор: „А кога българи са имали преди тисящи еще години обширна и богата книжнина, граждански закони и прочее, неговий днес образован народ и други някои си еще били са скитници по гори и са се хранили от жълъд и корени, а други са носели волски кожи с рогове им наметнати отгоре си за облекло. Нека отвори европейска история да се увери."[99]

В редица свои публицистични трудове Раковски се проявява и като опитен и сръчен дипломат. Като следи внимателно европейската политика, той се стреми да отбележи тенденциите, които благоприятствуват осъществяването на българските искания. Той убеждава европейските сили, Високата порта, про-

тивниците си, народа си, изтъква историческата справедливост на българските искания, сочи разрешения, прави изводи. Винаги гъвкъв, бързо приспособяващ се към менящата се международна обстановка, той винаги търси най-подходящата позиция, издига най-сполучливите искания, в основата си неизменни: подобрение на положението на българския народ.

Забележителен е стилът на публициста Раковски. И днес неговите материали се четат с удоволствие, представляват не само ценно историческо повествование, но действуват и като художествено четиво.

Опитният български журналист има високи изисквания и спрямо морала на периодичния печат. Според него по страниците на вестниците и списанията трябва да намира място само истината, да се избягват измислиците, неточните новини. Още по онова време — в средата на XIX в. — Раковски пише против жълтия печат. Европейската преса според него е стигнала такова голямо развитие с ежедневните си сутрешни и вечерни издания, че много пъти се вижда лишена от истински новини. „В такъв случай спекулантите ѝ, без да обезпокояват и най-малко съвестта си, впущат се в разни измишления, коих пущат за новости по света!“ Раковски изтъква пакостните последици от подобен вид преса, от дезинформацията, която залива света.[100]

Българският родолюбец се отнася много отговорно към достверността на всичко, което излиза под неговото перо или е поместено в изданията му. От дописниците се изисква точност, доказателства за всеки изнесен факт. Характерен е например случаят с изпратени дописки от Галац, в които се изтъкват някои случки, обидни за един от цариградските ръководители на народната борба. Раковски помества това сведение, поради което се повдигат протести. В резултат той пише, че негова грешка е, че се е предоверил на дописката. Дописникът обаче е трябвало внимателно да прецени дали е истина твърдението, което излага.[101] В редица случаи Раковски бележи, че оставя едно или друго съобщение „на отговорност дописника си“. Така например постъпва той, когато предава дописка за събитията в Бесарабия през края на 1860 и пролетта на 1861 г. — изрично във вестника си отбелязва, че остава материала „в отговорност дописника си“.[102] Раковски иска в дописките си неговите сътрудници да съобщават всичко това, което е в действителност, дори да е неблагоприятно за българите, без да изменят нещо, „ а в дописка за обнародването е друго“ — добавя той, като има пред вид необходимостта от точно и реално познаване на политическата действителност. [103]

Привърженик на народните права, Раковски защищава свободата на печата. Когато в Русия „младаго духа“ руски борци за свобода се стремят да извоюват някакви права, той свързва тяхната борба с положението на печата, подчинен на строга цензура „Говори се еще — пише той, — че и пресата в Русия се оставила свободна.“[104]

Раковски знае за делото на Херцен още от времето на престоя си в Одеса през 1858—1859 г. По-късно той споменава за вестника му „Колокол“, като

същевременно отбелязва какво е фактическото положение на печата в царска Русия: немалко време например той самият е чакал напразно разрешението на царската цензура за издаване на свой вестник, без и да може да го дочака!

Особени са грижите на Раковски да снабдява вестниците си с новини. Затова той винаги се старае да изгради широк дописнически апарат. Още в началото на публицистичната си дейност той пише например на Никола Тъпчилещов: „Потребно е нам да имаме в Цариград едного редовнаго дописателя за важни и нужни дописки.“[105] Също от османската столица Раковски бърза да си осигури дописник и по-късно, когато започва да издава своя „Дунавски лебед“. „Аз те моля, приятелю — пише по-късно той на Марко Балабанов, — да ми бъдеш редовен кореспондент от Атина за тойзи вестник „Бъдущност“, т. е да ми пишеш един път в неделята по един добър допис върху хода на тамошните работи и най-паче върху онова, що се нам относи. Твоят допис ще бъде обнародван, под какъвто знак му определиш.“ [106] Завързал оживена преписка с всички по-будни свои съвременници, Раковски успява да осигури тяхното сътрудничество и по този начин да бъде добре осведомен за развитието на вътрешното и международното положение, да е в състояние да отразява цялото сложно съвремие в своите печатни органи. Между неговите сътрудници са много видни революционери и просветни дейци, като Стоян Буйнов, Константин Миладинов, Стоил Балкански, Сава Филаретов, Теодор Хрулев, Костаки Попович, М. К. Буботинов, Тодор Бурмов, Боян Мирков, Киряк и Константин Държилович. Особено плодовит е Йосиф Дайнелов, изпратил в разстояние на около година над 70 дописки и автор на специална сатира-фейлетон в разговорна форма — „Подкупници папищаши“. Общо в „Българска дневница“ са поместени 29 дописки, в „Дунавски лебед“ — 215 дописки, в „Бъдущност“ — 6 и в „Бранител“ — 2 дописки, или общо 252 дописки, отнасящи се до селища от всички краища, където по онова време живеят българи, до събития, засягащи най-различни прояви от живота на българския народ през онези години.

Опитен журналист, Раковски уважава приноса на всеки автор на статия или дописка. Той търси сътрудничеството на българите, като се стреми да щади самолюбието им. Когато ги кани да изпратят материали за неговите издания, той подчертава, че всичко „без никаква промяна ще го обнародувам с техная иста имена“. [107] Това негово отношение се отнася обаче само за литературните, научните, въобще книжовните трудове. Когато се касае за политическите виждания, там Раковски е непреклонен, чувствува редакторската си отговорност и решително изменя изпратените му дописки съобразно виждания си като убеден революционер-демократ, противник на Високата порта, на фанариотите, на западните сили, привърженик на идеята за свобода и независимост, за братско единство между балканските народи. Характерни са в това отношение редакторските му поправки, нанесени върху стотиците дописки, изпратени му от всички краища на българските земи и поместени във вестниците му. За щастие в архива му са запазени оригиналите, върху които личи редакторската работа

на Раковски. Редакторските бележки на Раковски свидетелствуват за остро професионално око и за опитна намеса на редактора, който запазва същността, но премахва всичко, което затъмнява основната идея.

Внимателното отношение на Раковски към неговите дописници и особено към младежта проличава в редица негови материали. Характерен е например случаят с изпратен му превод на Шилеровия „Вилхелм Тел". Качеството на превода не е добро и той не може да бъде поместен във вестника. Раковски обаче отговаря много внимателно на преводача, като му сочи недостатъците, най-важният от които е, че не е превеждал от оригинал, а от друг превод. След като подчертава, че всеки труд е похвален, че „блазе на всеки млад българин, който с душевна горещина и искреност приема на сърце всичко онова, що може да се отнесе към народната ни полза или интерес", Раковски заключава с топлота и загриженост: „Всичко това да не смути или огорчи честния преводител, но да му даде нови сили да се труди с по-голяма ревност за онова, което, види се, той съзнал в душата си." [108] Касае се за превод, изпратен от Лука Радулов. За щастие запазен е и отговорът на тази бележка на Раковски: Радулов изразява своята „признателност, що съм ви длъжен за ободрението, що ми направихте чрез вестника ви в отговор на мое едно писмо, с което ви бях изпратил зачало от превода на една от Шилеровите драми, за да го вместите в подлистника на вестника ви". С други думи, внимателното отношение на Раковски не е отблъснало преводача, а му е дало подтик за по-нататъшни усилия на просветното поле, за което в същото писмо-отговор Радулов пише: „утешавам се с надеждата, че приближава едно време, което и не е далеч, дето да мога да пожертвувам и трудът си и живота си даже".[109]

Раковски се старае да изгради модерна редакция, която е способна да се справя бързо и успешно със задачите си. Той търси винаги подготвени сътрудници за работа. От Прага повиква следващия там Теодосий Икономов, използува познанията на Иван Касабов, преговаря с Тодор Шишков, търси Анастас Гранитски, помощник му е Димитър Великсин. Единственото условие, на което той държи безкомпромисно, е сътрудникът да бъде патриот. „Аз искам българин, кой има родолюбие и ище да заслужи на отечеството си. Тази редакция е народна" — пише той, когато среща користи и лична заинтересованост.[110] Затова обясними са някои реакции на пламенния родолюбец: „Аз си гноя гърди, а даскалетини мързеливи, никой не се е обадил да драсне два реда!" — възкликва той при подобни случаи.[111]

Безспорна заслуга на Раковски е и обстоятелството, че реагира бързо на събитията. Той е първият български журналист, който е поместил специална телеграма, засягаща важно за народната борба събитие.[112] Използуването на „далеписа" той осъществява и при редица други спешни случаи. Раковски си служи също и с извънредни издания, за да може да доведе до знанието на сънародниците си някои важни събития. За да се получават своевременно вестниците му, Раковски се съобразява при издаването им и с хода на тогавашната поща, търси най-преките пътища за пренасяне на вестниците.

Раковски се стреми и външният вид на вестниците му да бъде приличен, поради което полага немалко усилия да се достави хубава и подходяща хартия. Той се стреми също в текста да няма печатни погрешки — допуснатите той ги изправя в следващи броеве на вестника. „В преминалий брой 12 по случай бързости са се вкарали няколко си печатни погрешки, кои се поправят тук" — четем в следващия брой 13 на „Дунавски лебед".

Особени грижи Раковски полага за разпространението на вестниците си — той търси свои настоятели по всички ключови селища. От няколко души при „Българска дневница", по-късно при „Дунавски лебед" разпространителите са близо 20 души, пръснати по редица градове (дето живеят тогава българи): Пловдив, Русе, Велес, Карлово, Видин, Битоля, Сливен, Свищов, Солун, Черна вода, Тулча, Лом, Шумен, Котел, Търново, Стара Загора, Букурещ, Браила, Галац, Болград, с главен настоятел в Цариград.

Страдащ от постоянна липса на средства, Раковски губи много сили и време да търси пари за издаването на вестниците си. По правило българските спомоществователи по онова време трудно плащат стойността на получаваните от тях вестници, бавят изпращането им, някои пък въобще не изпращат абонамента. Затова Раковски се стреми при организирането на вестниците си — и това е особено често по-късно — да осигури предварително материално редакцията си. Той подготвя например при започване на „Бъдущност" създаването на специално дружество. При „Бранител" той замисля пък изграждането на истинско акционерно дружество с акции в размер на 3000 жълтици — най-прогресивната за времето, икономическа форма.

С цялата своя публицистична дейност Раковски се стреми да повлияе върху сънародниците си, да засили в тях решимостта за борба, да задълбочи тяхното национално съзнание. Той обаче няма пред вид само българския читател — стреми се да достигне и до чуждите деятели. Затова пламенният родолюбец използува възможностите на международния за тогава френски език. По този начин Раковски се явява като основоположник на българската национална пропаганда зад граница.

За издаване печатните си органи и на френски език Раковски заговорва отрано. Той обаче може да осъществи това си намерение едва от бр. 16 на „Дунавски лебед", когато започва издаването на част от материала и на френски език. Така той се превръща в осведомител, търсен и ценен в чужбина, използуван често от европейската журналистика.

Придирчив в изискванията си, Раковски се стреми да осигури безупречен френски език за материала, печатан на чужд език. Затова той сключва договор с френския гимназиален учител в Белград Шарл Арен, който срещу съответно възнаграждение се грижи за безупречното редактиране на френския текст. По време, когато Раковски изпитва остра нужда от средства, той отделя значителна сума за заплащане на труда на Арен.

Френската част не е буквален превод на част от материалите. Тя носи белезите на внимателната редакторска дейност на Раковски, стремящ се да нагоди материалите към интересите на читателите. Нещо повече, в не малко случаи Раковски дава материали само за чуждия читател. Прибягва се понякога дори до възможностите на художественото слово. Така например, след като изтъква, че Високата порта не трябва и не може да налага на българите властта на Фенер, той предрича нови сериозни затруднения, защото: „ще си позволим да ѝ цитираме тук този стих от Мери — добавя Раковски:

По-лесно един народ се решава да умре в кърви,
отколкото да живее в калта..."[113]

Във френския текст Раковски не се поколебава да разобличи чуждите сили, които подкрепят Високата порта в кървавата ѝ политика по отношение на балканските християнски народи. Когато Австрия се намесва с войските си в Далмация на страната на турците, той пише само на френски език: „Австрия става морална съучастничка на клането... Що се касае до другите сили, ние просто ще отбележим, че при подобни обстоятелства, когато се касае до убийството на цял народ, мълчанието е също съучастничество."[114]

Значението на френската част на „Дунавски лебед" е голямо.[115] Поместените във вестника статии на френски стават причина българската кауза да бъде популяризирана в редица страни: статии от вестника се препечатват във френски, немски, английски, белгийски и други вестници. „Дунавски лебед" е търсен от държавни ръководители, от министри на външните работи и т. н. По този начин големият български революционер има възможност да влияе върху чуждия печат, да запознава читателя в другите страни с каузата на българския народ. Не е случайно, че той е в състояние да може да пише: „Сега съм в едно такова положение, щото мога да съобщя в европейски вестници каквото имам нужда, а еще и да зная нихна тайна политика."[116]

Като схваща добре значението на периодичния печат, на публицистиката изобщо, Раковски се стреми да подтикне и други българи към издаването на български органи. „За нас, българи, е нужно не само „Цариградски вестник" да се издава, но еще няколко си други" — пише той и дава пример за Европа, дето излизат много вестници всеки ден, а много от тях се издават и по два пъти на ден. И Раковски запитва: „Не е ли срамота днес за нас, българи, да останем само с един народен вестник и с едно повременно списание?"[117] Като изхожда от подобни разбирания, Раковски веднага дава място в „Дунавски лебед" на обявление на д-р Иван Богоров за предстоящо публикуване на „Журнал за наука, занаят и търговия", радва се, че в Браила започва да излиза нов български вестник „Българска пчела", и т. н. При всеки подобен случай за Раковски обаче е задължително едно изискване: всеки редактор и издател трябва да бъде „българин чист и да следва да пише по български народен дух", защото всеки човек трябва да има едно постоянно начало, „а особито един редактор".[118]

През 1857 г., когато поради намесата на Високата порта австрийското правителство слага край на „Българска дневница" и експулсира неспокойния българин зад граница, редакторът на „Сербски дневник" д-р Данило Медакович, сам блестящ журналист, написва специално свидетелство за публицистичните качества на Раковски. В него той дава отлична характеристика за делото на българския родолюбец, което е било поставено в служба на неговия народ; той е показал рядка деятелност в книжовното поприще в полза на сънародниците си, с една дума — да бъде в услуга на народа си. И Медакович завършва: „Голяма щета е, че политическите условия не благоприятствуват той да служи на своя народ на литературното и книжовно поприще, тъй като той всеусърдно и вещо би му служил."[119]

Мерено с днешна мярка, публицистичното дело на Раковски не е особено голямо по обем: то обхваща четири вестника и едно списание в общо 92 броя, два пробни броя, един извънреден лист, един летящ лист и четири притурки. Освен това на лице е и участието на Раковски в други периодични издания: „Сербски дневник", „Цариградски вестник", в отделни други издания (като например „Истинний глас на България") и останали непубликувани няколко други публицистични труда — дейност, развита в течение на около 12 години. Не количествените измерения обаче превръщат публицистиката на Раковски в нещо, коренно отличаващо го от дотогавашните прояви на българската журналистика. Значението на неговата публицистика е във въздействието, което тя оказва върху съвременниците му, свои и чужди, ценни са идеите на Раковски, които в много отношения звучат съвременно и днес.

Много добре посочва тази особеност на публицистиката на Раковски покойният виден историк на българската журналистика проф. Георги Боршуков: „Емоционалността в журналистиката на Раковски извира от чистия и непресъхващ извор на неговото безпримерно родолюбие. Много български журналисти от това време са патриоти, но у никого родолюбието не е просмукано така дълбоко във всеки ред, във всяка буква, във всеки препинателен знак, който е написал — препинателните знаци играят голяма роля в неговите творби, — както е у Раковски. И това родолюбие не само е правило впечатление, а е и завладявало чрез силата на своята искреност и е подготвяло за революционни подвизи."[120]

Създател на революционната линия в развитието на българския печат, с идеите, разпространявани от неговите издания, Раковски спомага за издигането на българския народ на ново, по-високо равнище, приближава го към решителната борба срещу вековния потисник.

Д-р Веселин Трайков

БЕЛЕЖКИ

1. Виж поместения тук Позив от 1865 г.
2. Писмо до П. Златов от 29 август 1857 г. — АР, I, с. 130.
3. Виж тук под дата 1 ноември 1860 г.
4. Виж тук първата негова работа, включена в тома.
5. Т. 64 от Съдържание на житието ми. — АР, I, с. 497.
6. Писмо до Ал. Живкович от 29 декември 1856 г. — АР, I, с. 56.
7. АР, I, с. 70.
8. Писмо до Цв. Радославов от 6 февруари 1857 г. — АР, I, с. 72.
9. Виж по този въпрос подробно Г. Боршуков. Сътрудничеството на Раковски в Сербски дневник до излизането на Българска дневница. — В ст. му: Журналистиката на Г. С. Раковски. I. От най-ранните прояви на Раковски като публицист и журналист до края на в. Българска дневница. — В: Годишник на Соф. ун-т., Филолог. фак., т. 57, 1, С., 1963, с. 222—239.
10. Писмо до Васил Добрович от 6 февруари 1857 г. — АР, I, с. 71.
11. Писмо до бр. Петкович и Иван Мавриди от 16 април 1857 г. — АР, I, с. 97.
12. Писмо до Мавриди и Петкович от 23 юни 1857 г. — АР, I, с. 123.
13. Писмо от 11 юни 1857 г. — Архив на Г. С. Раковски, т. II, С., 1957 (нататък съкратено: АР, II), с. 194.
14. АР, II, с. 206.
15. Писмо от 15 август 1857 г. — АР, II, с. 208.
16. Писмо от 1 октомври 1857 г. — АР, II, с. 252.
17. Писмо от 27 април 1857 г. — АР, II, с. 175.
18. Виж писмата на Раковски до П. Златов и до Ив. С. Иванов — АР, I, с. 128—130 и 493.
19. Виж напр. писмото му до Мавриди и Петкович от 17 май 1857 г. — АР, I, с. 112.
20. Писмо до Васил Манчович от Свищов от 16 април 1857 г. — АР, I, с. 99.
21. Писмо до Ал. Живков в Букурещ от 16 април 1857 г. — АР, I, с. 100.
22. Писмо до П. Златов от 29 август 1857 г., в което той говори за издадения вече Дунавски лебед. — АР, I, с. 128.
23. Виж АР, II, с.309.
24. Георги Боршуков. Новото и особеното в журналистиката на Г. С. Раковски — Георги Стойков Раковски. Възгледи, дейност и живот, т. I, С., 1964, с. 101.
25. Виж подробности в: Австрийска преписка по искането на турското правителство да бъде заловен и предаден Г. С. Раковски — Георги Стойков Раковски. Възгледи, дейност и живот, т. II, С., 1968, с. 202 и сл.
26. Писмо до Ив. С. Иванов от март 1858 г. — АР, I, с. 493.

27. Виж обръщението на д-р Данило Медакович до спомоществователите на Българска дневница. — АР, I, с. 139.
28. Виж тук с дата декември 1857 г.
29. Прошение до Н. Конаки-Богориди от декември 1857 г. — АР, I, с. 334.
30. Писмо до Ив. С. Иванов от март 1858 г. — АР, I, с. 494.
31. Виж тук на дата 9 август 1858 г.
32. АР, I, с. 355.
33. Разрешението виж в АР, II, с. 493.
34. Виж в настоящия том статиите с дати 22 август 1859 и 6 февруари 1860 г.
35. АР, I, с. 186.
36. Писмо от 9 юли 1860 г. — АР, II, с. 529.
37. Писмо от 8 септември 1860 г. — АР, I, с. 194.
38. Писмо от 12 октомври 1860 г. — АР, II, с. 593.
39. Писмо от 7 септември 1860 г. — АР, II, с. 541.
40. Писмо от 15 ноември 1860 г. — АР, II, с. 683.
41. Писмо от 17 ноември 1860 г. — АР, II, с. 697.
42. Писмо от 18 септември 1860 г. — АР, II, с. 556.
43. Писмо от 31 декември 1860 г. — АР, II, с. 850.
44. Архив на Г. С. Раковски, т. III, С., 1966 (нататък съкратено: АР, III), с. 652.
45. Виж ст. на С. С. Бобчев. Раковски като публицист. — Сборник БАН, кн. IX. С., 1918, с. 56—57.
46. Писмо от 10 септември 1860 г. — АР, II, с. 543.
47. Архив Найден Геров, т. I, С., 1911, с. 252—253.
48. АР, III, с. 902.
49. Бр. 81 от 5—17 септември 1860 г.
50. Виж в настоящия том под дата края на 1862 г.
51. Виж в настоящия том с дата лятото на 1863 г.
52. Текстът виж в АР, I, с. 412—414.
53. Обявлението виж в настоящия том с дата 2 ноември 1863 г.
54. Виж Дипломатическа преписка... — Георги Стойков Раковски. Възгледи, дейности и живот, т. II. С., 1968, с. 95 и сл.
55. Предупреждението дадено в: Георги Стойков Раковски. Възгледи, дейност и живот, т. II. С., с. 95.
56. Подробно в кн. на Веселин Трайков. Раковски и балканските народи, С., 1972, с. 237—240.
57. Виж в настоящия том на дата 17 май 1864 г.
58. Преписката публикувана в АР, I, с. 521.
59. АР, I, с. 422—423.
60. Виж например писмо на Раковски до Райно Попович от 25 юни 1839 г. — АР, I, с. 14.
61. Тук в настоящия том на датата 1865 г.
62. Тук в настоящия том под дата 22 септември 1860 г.

63. Последни известия за наш свещений въпрос — Тук под дата 7 януари 1861 г.
64. Тези мисли са развити от Раковски в труда му „Български за независимо им свещенство днес възбуден въпрос и нихна черква в Цариград", поместен като подлистник в Дунавски лебед и издаден впоследствие като отделна брошура.
65. Виж в настоящия том на дата 25 април 1861 г.
66. Виж в настоящия том ст. Български народний въпрос пред Отоманската порта, на дата 8 ноември 1860 г.
67. Виж в настоящия том на дата 6 октомври 1860 г.
68. Виж в настоящия том уводната статия Български наш въпрос, на дата 6 декември 1860 г.
69. Виж в настоящия том ст. Български въпрос, на дата 11 юли 1861 г.
70. Виж в настоящия том ст. Куриер д'Ориан и негови кореспонденции..., на дата 7 март 1861 г.
71. Виж в настоящия том ст. Начало движения католицизма в България..., на дата 1 август 1861 г.
72. Виж в настоящия том ст. Последни известия за наш свещен въпрос, на дата 7 януари 1861 г.
73. Виж в настоящия том ст. Турска Европа, на дата 18 април 1861 г.
74. Виж тук ст. Изглед на Възток, на дата 3 октомври 1861 г.
75. Виж тук ст. Изглед на Възток, на дата 24 декември 1861 г.
76. Виж тук ст. Забележка учредничества, на дата 6 септември 1861 г.
77. Виж тук Забележка, на дата 21 ноември 1861 г.
78. Виж тук Изглед на Възток. България, на дата 25 октомври 1861 г.
79. Виж тук ст. Няколики речи о събитии в България в ляг 1853 до лят 1856, на дата 1856 г.
80. Виж тук ст. Защо се изключава грько-елински назван народ от съюза на народите, коим принадлежи разрешението Възточнаго въпроса, на дата 29 март 1864 г.
81. Виж тук на дата 14 март 1861 г.
82. Откъсите от труда на Сиприен Робер са поместени в Дунавски лебед, бр. 46 и 47 от 15 и 22 август 1861 г.
83. Виж тук на дата 14 март 1861 г.
84. Виж писмо от 3 април 1861 г. — АР, III, с. 364.
85. Виж тук на дата лятото на 1863 г.
86. Писмо от 24 април 1859 г. — АР, II, с. 428.
87. Виж тук коментара на Раковски по повод съобщението за основана търговска къща на Мавриди и Златов, на дата 27 октомври 1860 г.
88. Виж тук на дата 29 септември 1860 г.
89. Виж тук на дата 12 октомври 1860 г.
90. Виж тук ст. Народност, на дата 1 ноември 1860 г.
91. Виж тук ст. България, на дата 19 юли 1864 г.

92. Виж тук ст. България, на дата 9 октомври 1857 г.
93. Виж тук ст. Румъния. Вътрешний граждански обзор, на дата 1 май 1864 г.
94. Виж тук ст. Ромъния. Вътрешний граждански обзор, на дата 10 май 1864 г.
95. Виж тук позива му на дата 1865 г.
96. Писмо от 20 януари 1861 г. — АР, I, с. 235.
97. Виж тук Граждански обзор, на дата 7 март 1861 г.
98. Дунавски лебед, бр. 38 от 21 юни 1861 г.
99. Виж тук ст. Карагьозлук на Куриер д'Ориан и Журнал дьо Константинопол, на дата 28 февруари 1861 г. Колко много тази мисъл прилича на пламенната защита, която Георги Димитров развива 70 години по-късно на Лайпцигския процес, когато защищава честта на своя български народ!
100. Виж тук Граждански обзор, на дата 12 април 1861 г.
101. Виж тук ст. В 32. брой..., на дата 23 май 1861 г.
102. Виж тук ст. Болград (В Бесарабия), на дата 31 март 1861 г.
103. Писмо до Й. Дайнелов от декември 1860 г. — АР, I, с. 227.
104. Последни известия. — Бъдущност, бр. 1, 8 март 1864 г.
105. Писмо от 20 май 1857 г. — АР, I, с. 115.
106. Писмо от 15 март 1864 г. — АР, I, с. 309.
107. Писмо до В. Манчович от 16 април 1857 г. — АР, I, с. 99.
108. Виж тук Кореспонденция Дунавскаго лебеда, на дата 13 септември 1861 г.
109. Виж писмото му от 3 ноември 1861 г. — АР, III, с. 854—855.
110. Писмо до Й. Дайнелов от 4 август 1861 г. — АР, I, с. 288.
111. Писмо до Й. Дайнелов от 5 октомври 1861 г. — АР, I, с. 199.
112. Телеграма от Цариград с дата 26 февруари 1861 г. — Дунавски лебед, бр. 23, 28 февруари 1861 г.
113. Виж тук ст. Българския въпрос, на дата 19 май 1861 г. Статията е печатана само на френски език.
114. Виж тук ст. Поглед на Изток, на дата 13 септември 1861 г. Тя е печатана само на френски език.
115. Подробно виж ст. на Веселин Трайков. Създател на българската революционна публицистика (Георги С. Раковски) — Във: Върхове на българската журналистика, т. I, С., 1976, с. 91—134.
116. Писмо до Й. Дайнелов от 29 ноември 1860 г. — АР, I, с. 218.
117. Виж тук ст. В миналий брой..., на дата 1 ноември 1860 г.
118. Виж тук ст. Българските книжници и редактора им Бурмов, на дата 22 август 1861 г.
119. АР, II, с. 263.
120. Виж ст. на Георги Боршуков. Новото и особеното в журналистиката на Г. С. Раковски — В: Георги Стойков Раковски. Възгледи, дейност и живот, т. I, С., 1964, с. 102.

КОМЕНТАР

Книжовното богатство на Георги Стойков Раковски е забележително по своята широта. То обхваща трудове по история, езикознание, литературоведение, художествена проза и поезия, фолклор, етнография, нумизматика, народоправни изследвания и т. н., и т. н. Важен дял в творчеството на големия български родолюбец заема публицистиката, на която е посветен настоящият том втори от неговите „Избрани произведения".

Включените тук публицистични работи на Раковски са се появили от началото на 1853 г. до 1865 г. — период, извънредно важен за развитието на българския народ. През дванадесетте години, когато Раковски създава своята публицистика, следват събитие след събитие, играли важна роля в борбите за свобода и независимост. Кримската война и периодът след нея, усилията за духовно освобождение, отхвърляне властта на цариградския патриарх и неговите митрополити, действията на чуждите пропаганди, почините за въоръжена съпротива, борбата за изграждане на родно образование, за повишаване идейното равнище на българина — това са все теми, залегнали в публицистиката на Раковски: с всеки свой ред той темпераментно се сражава срещу всички и всякакви врагове на народния прогрес, на българското единство, на националната ни самобитност.

Включеният в настоящия том материал обхваща общо 257 отделни труда на Раковски — студии и статии, рецензии, отзиви, бележки, коментарии — проявите на неговото публицистично творчество са толкова разнообразни! Всички те са подредени строго хронологично — по този начин читателят има възможност да проследи развитието на мисълта в самия автор, да отбележи характерното за Раковски съобразяване с международната обстановка, с конкретните условия, без никога да се напуска основното, неизменното: фанатичната преданост към българския народ и неговите интереси.

В тома намират място не само обнародвани трудове, но и такива публицистични произведения, които по една или друга причина са останали неотпечатани — за тях в бележка се сочи и причината, поради която са останали непубликувани. Някои от тях представляват извънредно важни свидетелства за политическите виждания на българския патриот.

Досега откъси от публицистичното наследство на Раковски са били вече издавани. Съвсем малка част от тях бе включена от Михаил Арнаудов в издадения през 1922 г. том със Съчинения на Г. С. Раковски. В самостоятелни издания бе публикуван на няколко пъти „Предвестник Горскаго пътника". Отделни работи бяха поместени в Архив на Г. С. Раковски — издание на Българската академия на науките. Сравнително най-много публицистични творби обнародва Георги Боршуков в тома с произведения на Раковски „Българийо,

майко мила!" (С., 1967). Всичките тези публикации обаче обхващат малка част от публицистичното наследство на великия български възрожденец. Публицистиката на Раковски излиза сравнително пълно едва сега благодарение на почина на издателство „Български писател" да издаде съчиненията на видния наш възрожденец писател, поет и учен.

В настоящия том е поместена голямата част от публицистиката на пламенния българин: отделни творби, статии във вестниците му или в други български и чужди периодични издания, ръкописи от неговия архив. Необхванати са останали само отделни прегледи за събития в чужбина, които не се отнасят до България и българския народ — най-често те отразяват съобщения в чуждия печат. Тогава обаче, когато сред тях има материали, в които Раковски изразява определено становище или интересни мисли по един или друг важен за родината му въпрос, те намират тук място.

Видният български публицист е писал обикновено своите трудове без подпис. Рядко той добавя инициала Р. или още по-рядко Г. С. Р. Поради това за определяне авторството на Раковски при немалко случаи се наложиха специални проучвания — исторически, текстологични, литературни. Това се оказа особено трудно при установяване сътрудничеството на нашия автор в чуждия печат, специално в „Србски дневник". От този извор, поради това, в тома бяха включени само трудовете, които явно говорят за авторството на Раковски. Те бяха внимателно сверявани с материалите в „Србски дневник", за да се установи приносът на българския публицист. Не е изключено да се открие при работа с пълни течения на „Одесский вестник" някой материал от Раковски — засега обаче не съществуват дори и косвени сведения за подобни публикации.

Включването на материали от вестниците на българския възрожденец е съобразено и с неговите пътувания — тогава, когато той е отсъствувал от местоиздаването (Нови Сад или Белград), излезлите редакционни материали не се взимат, освен ако са изпратени от него и това е поменато в някакъв извор, или му принадлежат по език и стил и това намира потвърждение в някакъв друг материал.

Публицистичната дарба на Раковски е намерила изява и в редактирането на стотиците дописки, получени от цялата страна и от чужбина и внимателно преработени от българския родолюбец. В редакторската си работа той се старае да спазва авторския оригинал. Вмесванията му са по линия на изправяне стила, за да стане материалът четивен, разбираем. Много по-важни са вмесванията му по същество, когато изправя отклонения в политическата насока на дописките, в изложените идеи. Не рядко тогава той добавя и свои пасажи с цел да засили мисълта, да изложи своето становище. При по-важни подобни случаи тези текстове също са включени в настоящия том — особено чести са те при материалите около борбата срещу фанариотите и за опазване от чужди домогвания към душата на македонските и тракийски българи.

Значителни затруднения при обнародване публицистиката на Раковски пред-

ставлява неговият език. Той не е случаен, както пишат някои автори — българският възрожденец употребява внимателно премислен, наистина особен, но обоснован от него правопис и език, поради което трудовете му предизвикват критики сред някои читатели. Раковски не се съгласява с тези критики, но все пак с течение на времето постепенно отстъпва — в по-късните си работи постепенно се доближава до изговора на живия народен език. С оглед по-лесното възприемане на авторовите текстове езикът на Раковски е подложен на известна, съвсем лека нормализация, принципите на която са изложени в първия том.

Към тома е изработен и следният помощен апарат:

Бележки: те са наредени хронологично, по реда на написването на всеки материал или ако той не носи дата, по датата на публикацията. Вътре във всеки материал направените от редактора коментари са означени с индекси, които започват винаги от 1.

Показалец на лични, географски и други думи и предмети. В Показалеца е изнесено и коментирано всяко име, споменато от Раковски в текста. Посочени са и редица предмети, които според нас имат значение за по-точното възприемане на авторовия текст. Навсякъде са посочени страниците, на които даденото име или предмет се намира в текста.

Речник на непознатите думи, употребявани от Раковски.

Съдържание на тома. Отбелязват се страниците, на които статията се намира в текста, и страниците, на които тя е коментирана от редактора.

*
* *

1853, до август. Писмо до А. П. Гранитски. Поместено е в книгата на Анастас Гранитски „Истинний глас на България" (1853), с. 60—70. Тук е предадено по последното издание в Архив на Г. С. Раковски, т. I, С., 1952, с. 38—43. = 1) Преди да издаде книгата си, Гранитски изпратил ръкописа ѝ на Раковски за мнение. Терминът „списание" е употребен в смисъл на брошура. 2) На турски език значи: кажи ми добре, добре. 3) На гръцки език значи: кажи ми, брате, добре, добре. 4) Става дума за Александър Екзарх, когото Лаудон възхвалява като произхождащ от княжески род. 5) Намек за унищожението на Охридската българска архиепископия, която през 1767 г. е била закрита по искане на Цариградската фанариотска патриаршия. 6) Става дума за „Неделник" на Софроний Врачански, издаден през 1806 г. 7) Раковски изпълнява това свое обещание. Попаднал на „Житието" на Софроний, той го публикува частично в „Дунавски лебед", бр. 55—62 от 1861 г. 8) Става дума за поредицата от трудове, издадени от Петър Берон в Париж през 1846—1870 г.

1856, септември 21. Обявление за „Горски пътник" и в. „Надежда". Предадено е по запазения екземпляр в Архива на Раковски (Народна библиотека

„Кирил и Методий", БИА, I Б/767). С него Раковски пътува по крайдунавските селища, за да осигури абонати за своите издания. = 1) Табак — в смисъл на печатна кола. 2) Раковски не успява да издаде този свой замислен вестник.

1856, втората половина. „Няколики речи о събитии в България в лят 1853 до лят 1856". Това е първата статия от издадения в Нови Сад „Предвестник Горскаго пътника" на Раковски. Тук е предадена по подготвеното от Петър Динеков издание. = 1) Става дума за Русия и за Кримската война от 1853 1856 г. 2) С топло чувство Раковски подчертава обективно освободителния характер на руската политика. 3) Западните съюзници, които воюват срещу Русия, са Англия, Франция и Кралство Сардиния — те изпращат свои войски в помощ на Османската империя. 4) Раковски посочва различно броя на българите по онова време — между 6 и 7 милиона души. 5) Този извод на Раковски е в дисонанс с изложеното по-горе. Той обаче търси някакъв компромис за изход от положението при условията непосредствено след Кримската война, когато Русия е победена. Същевременно по този начин трудът му може да проникне в Османската империя.

1856, втората половина. „Пиршество на турски велможи". Втората статия, поместена в „Предвестник Горскаго пътника". И тя е предадена по подготвеното от Петър Динеков издание. = 1) Шарт бозмак — обичай при мохамеданите — раздаване храна на кучета, срещу което се получава освобождаване от клетва. 2) Абдес — измиване преди молитва. 3) По френски — разпространена по онова време мода. 4) Остри шапки. 5) Конници.

1857, януари 17. Увод към дописка от Свищов, пратена от В. Манчович на 31 декември 1856 г. и поместена в „Србски дневник", бр. 5 от 1857. Текстът на дописката изцяло е поместен в Архив на Г. С. Раковски, т. II. С., 1957, с. 135—137. Преводът на увода е направен навремето от Георги Боршуков и е поместен в статията му „Журналистиката на Г. С. Раковски. I. От най-ранните прояви на Раковски като публицист и журналист до края на в.„Българска дневница". — Годишник на Софийския университет, т. 57, 1. Филолог. фак. С., 1963, с. 230.

1857, януари 20. Увод и заключение към дописка за положението в България, поместена в „Србски дневник", бр. 6 от 1857 г. Преводът е взет също от посочената по-горе статия на Г. Боршуков. = 1) Следва текстът на дописката за положението в България, с изнасяне сведения за тежкото положение на народа в Габрово, Търново, Свищов, Лом, Видин и с. Слива, Свищовско.

1857, април 4. „България". Статия, поместена в „Дневница", пробен брой. Обобщение, писано от Раковски въз основа на получени дописки от различни места.Сведенията, посочени като изходящи от Шумен и Пловдив, са негови преработки, които, като използуват съобщени от дописниците му данни, извличат общи за състоянието на нещата в България изводи, поставят общоважещи за онова време проблеми. = 1) Съобразно с количеството пари. 2) Биниш — мантия, връхна дреха (тур.)

1857, април 18. „Чудно е отношението..." Статия, поместена в „Србски дневник", бр. 30 от 1857 г. Стилът и тонът издават Раковски. Заключението е повлияно от линията на вестника, поддържана от Медакович. Тук се дава в превод на български език. = 1) Диш хакъ — данък за изтъркване на зъбите (тур.). Събиран от насилници над българското население, което е трябвало да ги гощава и същевременно да им плаща данък, че си „изхабили" зъбите с неговата храна.

1857, май 19. „От българската граница..." Статия, поместена в „Србски дневник", бр. 39 от 1857 г. Раковски е писал дописката в Нови Сад по материали, изпратени от България. Тук се дава в превод на български език.

1857, май 21. „Раковица (в България)". Статия, поместена в Сръбски дневник, бр. 42 от 1857 г. Стилът и тонът на Раковски са явни. Тук се дава в превод на български език.

1857, юни 26. „Спомоществование на български лист „Дневница". Поместено в бр. 1 на новия вестник „Българска дневница". Представлява програмна статия. = 1) Става дума за замисления от Раковски литературен вестник „Дунавски лебед", от който излиза само един брой.

1857, юни 26. „България". Статия, поместена в „Българска дневница", бр. 1 от 1857 г. Раковски поставя проблемите около българския въпрос.

1857, юли 24. „Всегда е вредно..." Поместено в „Българска дневница", бр. 5 от 1857 г. = 1) Вероятно, в смисъл на вярно. 2) „Нашего" — понеже статията излиза и в „Сръбски дневник". Иначе Раковски сам отбелязва като своя тази статия, когато пише за нея по-късно в „Дунавски лебед" — виж поместената тук негова статия „Йезуитская отрепка..." — „Дунавски лебед", бр. 9 от 8 ноември 1860 г.

1857, август 28. „България". Уводна статия, поместена в „Българска дневница", бр. 10 от 1857 г.

1857, септември 4. „България". Уводна статия, поместена в „Българска дневница", бр. 11 от 1857. = 1) Без разлика.

1857, септември 4. „От разна места пишат..." Статия, поместена в „Българска дневница", бр. 11 от 1857 г.

1857, октомври 2. „Много от наши българи..." Статия, поместена в „Българска дневница", бр. 15 от 1857 г. = 1) Предполагат — внушават.

1857, октомври 9. „България". Уводна статия, поместена в „Българска дневница", бр. 16 от 1857 г. = 1) Беброво.

1857, октомври 16. „С голяма душевна радост..." Статия, поместена в „Българска дневница", бр. 17 от 1857 г. Материалът следва след поместена дописка от Русе, в която се описват успехите на образованието в града.

1857, декември. „Позив на спомоществование за учреждения на един български граждански и любословни вестник в Европа". Тук е предаден по текста, обнародван в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 337—339. Подготвен от Раковски по времето, когато, изгонен от Нови Сад, прави пак опити да уреди издаването на така необходимия за народа български вестник.

1858, август 9. „Позив на спомоществование за учреждения на един български граждански и любословни вестник в Европа". Предаден тук по текста, публикуван в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 344—345. Нов опит на Раковски да уреди издаването на свой вестник.

1859, август 22. „Княз Богориди". Статия, поместена в „Цариградски вестник", бр. 445 от 1859 г. = 1) В бр. 443 от 8 август 1859 г. е поместена статията „Смърт и жизнеописание княза Стефана Богориди", във връзка със смъртта на видния котленец, починал на 1 август 1859 г. Статията е без подпис. В нея има някои неточности във фактите, които са накарали Раковски да пише своята дописка. Възможно е да е писана от Александър Екзарх, тъй като в текста между другото е отбелязано: „Това сме слушали, когда в Париж сме били, от человеци, които лично са го познали" (става дума за Атанас Богориди, починал много преди Стефан). В статията се твърди още: „Той обичаше народа си, никога не се е отказал да изповяда, че е родом българин, и всегда с особита една гордост казуваше, че принадлежи на тойзи народ и че Котел му е отечеството." 2) Арнауткьой, Разградско. 3) Така българите наричат често Молдова. 4) Одринският мир обаче бил сключен не през 1828, а през следната 1829

г. 5) Княз Стефан Богориди е издържал Гаврил Кръстевич по време на следването му в Цариград и после в Париж.

1859, декември 19. „Отговор г-ну Кръстовичу, уреднику на Български книжици". Статия, поместена в „Цариградски вестник", бр. 469 от 6 февруари 1860 г. Във вестника е допусната печатна грешка — писмото на Раковски е от 19 декември 1859 г., а не от 1850, както е отбелязано там. = 1) Под инициала Д. е изпратено до „Цариградски вестник" и поместено в бр. 453 от 17 октомври 1859 г. писмо, с което се протестира, че „Български книжици" не са поместили никакъв отзив за „Показалеца" на Раковски, докато хвалят гърка Крокид, че превел за своите гърци Руската история. Мисълта, която Д. развива, е, че: „Вижда се, редактори или настоятели (по-невярно) на Българския книжнина завиждат или мразят г-на Раковскаго." Дописката е поместена с увод на редакцията, в който между другото се казва: „Наистина ми искрено уважаваме г-на Раковскаго за литературните му трудове и желаяхме такива сочинения и от другите европейски народи да можаха да се прочитат. Те чест сочинителю и народу нашему биха дали. А колкото, че г-н редактор на Болгарските книжици не споминал за тия г-н Раковскови трудове, ми не можем каза, че го е направил нито от завист, нито от неродолюбие, защото ми от всякаго другиго по-добре познаваме него и топлите му към народат чувства. Ако е направил оценение върху г-н Крокидоват превод, то не ще каже, че ще мълчи завсегда и за г-н Раковсковите трудове. Зато г-н Д. и неговите приятели излъгани се намерват в мисълта си върху г-на редактора на Българската книжнина, която, както долу ще видиме, они излагат." 2) Право, юридически науки.

1860, септември 1. „Известие". Програмна статия, поместена в „Дунавски лебед", бр. 1.

1860, септември 1. „България". Уводна статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 1, 1860. = 1) През лятото на 1860 г. великият везир Мехмед Кьорълзли паша предприема обиколка по българските земи. Българите очакват с много надежди резултатите от тази обиколка, надежди, останали изцяло излъгани. Великият везир се отнася грубо с народа и държанието му предизвиква протестите на страдащите от беззаконията българи, намерили място и по страниците на „Дун. лебед". 2) По това време руската царска дипломация се стреми да запази единството на православните християни, поради което поддържа Цариградската патриаршия и съветва българите да проявят примирителност.

1860, септември 1. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 1 от 1860 г. = 1) Става дума за Кримската война. 2) Сирийските събития — кръвопролитни сблъсквания, при които мюсюлманите избиват голям брой хора от православното население. Това става причина за френска военна намеса. 3) Т. е. за унищожението на Охридската архиепископия.

1860, септември 1. „Вагабонтство гръкофанариотов и легковерие западних просвещених". Статия, поместена в бр. 1 на „Дун. лебед" от 1860 г. = 1) Двете последни изречения дадени първо на гръцки език. Тук даваме само българския превод на Раковски. 2) Целият пасаж даден първо на гръцки език. Тук даваме само българския превод.

1860, септември 22. „Преди 4 часа...". Информация, поместена в бр. 2 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Княз Милош Обренович умира на 14 септември 1860 г.

1860, септември 22. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 2 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, септември 22. „Днешний век не се бои веке от неправедни анатеми (проклятия), тии нямат веке никаква сила!" Статия, поместена в бр. 2 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Раковски нарича папата Рим-поп или поп — наиме-

нование с иронично съдържание поради борбата, която води против йезуитите и опитите да се разпространи унията сред българите. 2) Става дума за френското католическо училище в Бебек, квартал на Цариград. 3) Вестникът на Драган Цанков „България", орган на униатското движение. Издаван е в Бенедиктинския манастир, затова подигравателно е наричан и „Бенедиктински тъпан". 4) Балкапан — голям хан в Цариград, център на българската емиграция, седалище на много търговски и занаятчийски фирми.

1860, септември 22. „В 38. брой вестника...". Бележка, поместена в „Дун. лебед", бр. 2 от 1860 г.

1860, септември 29. „Позив за учреждения на едно търговско българско дружество по главния места в Европа, отде български търговци извозват разни стоки". Статия, поместена в бр. 3 от 1860 г. на „Дун. лебед". Тя цели да подкрепи създаването на национално българско производство.

1860, септември 29. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 3 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Става дума за срещата на руския, австрийския и немския владетели.

1860, септември 29. „Йезуитская отрепка..." . Статия, поместена в бр. 3 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Вестник „България" на Драган Цанков. 2) Целият пасаж е даден първо на гръцки език. Тук поместваме само българския превод.

1860, септември 29. „В 79. брой...". Статия, поместена в бр. 3 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Вестник „България". 2) Бир бош лакърда - една празна приказка (тур.).

1860, октомври 6. „България". Уводна статия, поместена в бр. 4 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) След 1844 г. гръцката мегали-идея (голямата идея) за погърчване на православните християни е прегърната от свободната гръцка държава. Стига се постепенно до единни действия с Цариградската патриаршия, изявили се особено нашироко след Кримската война. 2) Става дума за избиванията, предприети от османските власти след избухването на гръцкото въстание през март 1821 г. 3) Актът от Великден, 3 април 1860 г., когато в българската църква в Цариград се изхвърля името на вселенския патриарх. 4) Иларион Макариополски.

1860, октомври 6. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 4 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, октомври 6. „В 404. брой фанариотскаго...". Статия, поместена в бр. 4 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Морея — Пелопонес. 2) Област в Средна Гърция, близо до Атина. Според Раковски, когато гърците дошли на Балканите, те са заварили българите вече там. 4) и 5) Пасажите се дават първо на гръцки език. Тук те са поместени само с българския си превод.

1860, октомври 12. „България в политико-икономическо отношение със Западна Европа". Уводна статия, поместена в бр. 5 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Става дума за опита на Гърция да влезне с Кримската война против Високата порта. Поради това англо-френският флот дълго окупира Пирея, за да попречи на гърците да предприемат някакво действие против Турция.

1860, октомври 12. „Дописка от Охрид (Бележка)". Поместена в бр. 5 от 1860 г. на „Дун. лебед", непосредствено след дописка от Охрид, в която се обяснява как върви борбата против фанариотите: охридчаните изхвърлят гръцкия език и от черквите и го заместват с български, „тики да му е мило чоеку да слуша язикот свой". = 1) Става дума за унищожението на Охридската българска архиепископия през 1767 г.

1860, октомври 12. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 5 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, октомври 12. „В 17. брой...". Статия, поместена в бр. 5 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, октомври 12. „Йезуитская отрепка...". Статия, поместена в бр. 5 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) В. „България", наричан от Раковски неизменно с името „отрепка". 2) Подигравателно име на Драган Цанков. 3) Френският католически колеж в квартала Бебек, основан от йезуитите.

1860, октомври 12. „От една особна дописка..:". Статия, поместена в бр. 5 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Отказването от Цариградската патриаршия на Великден 1860 г.

1860, октомври 19. „Български въпрос пред Отоманская порта". Уводна статия, поместена в бр. 6 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Народните представители в Цариград до началото на 1861 г. са Иларион Макариополски, Авксентий Велешки, Христо Тъпчилещов, х. Н. х. Минчоолу и Д. Ив. Гешов. Раковски помества и пълномощното им в „Дун. лебед", бр. 9 от 8 ноември 1860 г. (виж по-долу). Тези български представители действуват в турската столица по църковния въпрос. 2) Следва дописка от Цариград с дата 9 октомври 1860 г., в която се засяга и поведението на българските представители.

1860, октомври 19. „Граждански обзор". Поместен в бр. 6 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, октомври 19. „В 124. брой...". Статия, поместена в бр. 6 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Немският историк Фалмерайер поддържа, че поради славянското заселване на Гърция през средните векове днешното гръцко население представлява всъщност погърчени славяни и албанци. 2) и 3) Пасажите са дадени първо на гръцки език. Тук даваме само българския превод на Раковски.

1860, октомври 27. „Граждански обзор". Поместен в бр. 6 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) През 1859 г. Франция и Пиемонт воюват против Австрия и я побеждават.

1860, октомври 27. „Слава богу, че и...". Статия, поместена в бр. 7 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Дописката е изпратена от Йосиф Дайнелов, главният сътрудник на „Дун. лебед" в Цариград.

1860, октомври 27. „Съчинение Г. Раковскаго...". Статия, поместена в бр. 7 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Изразът на турски означава поговорката: Мюсюлманинът има много молитви, християнинът много пости; ей гиди циганлък — нито молитви, нито пости! 2) „Неделникът" на Софроний Врачански — първата новобългарска печатна книга, излязла през 1806 г. 3) Известният „Рибен буквар", отпечатан през 1824 г. 4) Стефанаки Богориди подарил мястото и подпомогнал строежа на българската църква в Цариград, превърнала се скоро в център на българската борба за духовно освобождение. 5) Иларион Макариополски е от гр. Елена. Дядо му по майчина линия обаче е преселник от Котел.

1860, октомври 27. „Йезуитская отрепка...". Статия, поместена в бр. 7 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, октомври 27. „Йезуитская отрепка за да съкрие...". Статия, поместена в бр. 7 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, октомври 27. „Преди няколко еще време...". Бележка, поместена в бр. 7 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 1. „Народност". Уводна статия, поместена в бр. 8 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 1. „В миналий брой...". Статия, поместена в бр. 8 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Става дума за дописка на Й. Дайнелов от 19 октомври 1860 г., в която между другото четем: „Под болест г-ну Екзарху, както се известих добре, се криела твърде дълбока мисъл!" 2) „Цариградски вестник" временно престава от 25 юни 1860 г. до 1 януари 1861 г. 3) Става дума за

първия български вестник „Български орел", излязъл през 1846—1847 г. в четири броя в Лайпциг. 4) Ив. Богоров заминава за Букурещ през 1850 г. От бр. 1 от 18 септември 1850 г. редактор на вестника е вече Александър Екзарх.

1860, ноември 1. „Атински публичисти...". Статия, поместена в бр. 8 от 1860 г. на „Дун. лебед" = 1) Известен под името Херкулес.

1860, ноември 1. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 8 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Варшавската среща е между владетелите на трите сили Прусия, Русия и Австрия.

1860, ноември 8. „Българский народен въпрос пред Отоманская порта". Уводна статия, поместена в бр. 9 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 8. „От една наша дописка...". Статия, поместена в бр. 9 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 8. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 9 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 8. „Сърбия". Статия, поместена в бр. 9 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 8. „Извод от една дописка от Солун". Бележка, поместена в бр. 9 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Дописката е от Киряк Държилович, в която той между другото пише: Голяма жалост чувствувам, като не познавам български писмен език, ако и да съм чист българин.

1860, ноември 8. „Йезуитская отрепка...". Статия, поместена в бр. 9 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Вестник „България" започва да излиза на 28 март 1859 г. 2) В „България" започват да се поместват статии, в които предмет на нападки са дори и одески българи, като Палаузови. 3) Касае се за немския „Алгемайне цайтунг" — тук името е дадено в превод. Раковски погрешно пише 1859 вместо 1857 г. 4)Касае се за статията на Раковски „Всегда е вредно...", поместена в настоящия том под дата 24 юли 1857 г.

1860, ноември 15. „Днешная политика и Наполеон III". Уводна статия, поместена в бр. 10 от 1860 г. на „Дун. лебед" = 1) Мирът във Вилафранка е сключен на 8 юли 1859 г. между Франция и Австрия и слага край на военния конфликт в Италия.

1860, ноември 15. „В първий еще брой...". Статия, поместена в бр. 10 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Става дума за статията на Раковски „Вагабонтство гръкофанариотов...", поместена тук с дата 1 септември 1860 г.

1860, ноември 15. „Преди десет месеца...". Статия, поместена в бр. 10 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Турски израз, значи: който разбира положението, в смисъл че трябва да се познава положението.

1860, ноември 15. „Фирмата Гешоглу...". Съобщение, поместено в бр. 10 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 22. „Несъгласие и зли следствия от него". Уводна статия, поместена в бр. 11 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Търновският митрополит Неофит, проявил се като върл гонител на всичко българско. 2) Пловдивският митрополит Хрисант, проявил се с големите си злоупотреби.

1860, ноември 22. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 11 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Става дума за освобождението на селяните, станало през следната 1861 г.

1860, ноември 22. „Еще един нов мъдрец...". Статия, поместена в бр. 11 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 29. „Българский народен въпрос". Уводна статия, поместена в бр. 12 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Парижкият мирен договор от 1856 г., сложил край на Кримската война (=Севастополски бой).

1860, ноември 29. „Последния известия за българский в Цариград народен въпрос". Статия, поместена в бр. 12 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 29. „В Бесарабия...". Статия, поместена в бр. 12 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, ноември 29. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 12 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) По това време румънците са избрали княз Куза за владетел и на Влахия, и на Молдова. С двойния избор те правят крачка към обединението и се борят за официалното му признаване. Това става обаче едва през следващата година, когато и Високата порта признава съединението на двете румънски княжества, „докато княз Куза е жив".

1860, декември 6. „Българский наш въпрос". Уводна статия, поместена в бр. 13 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Всъщност осем месеца от акта на Великден, когато българите се отказват от Цариградската патриаршия, като не споменават съобразно с църковните канони името на патриарха. 2) Раковски съзнателно пише по този начин за политиката на Русия, за да въздействува върху Високата порта, за която Русия е винаги най-опасната сила. Същевременно той цели да накара руските управляващи кръгове да изменят насоките в църковната си политика — нещо, което действително става няколко години по-късно, когато в Цариград като руски посланик идва граф Игнатиев. 3) Раковски съзнателно не споменава тук и третата причина, която всъщност е най-съществената: преценката на Високата порта по отношение на българския народ — най-многоброен и поради това най-опасен за нея. Съгласно старата максима „Разделяй и владей" правителството се стреми, от една страна, да разпалва още повече противоречията между българи и гърци и, от друга — ако може, да разцепи и самите българи.

1860, декември 6. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 13 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Османските власти разкриват в устието на Дунава няколко кораба с оръжие, които веднага реквизират. Случаят повдига дипломатическа буря.

1860, декември 13. „Известие". Поместено в бр. 14 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, декември 13. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 14 от 1860 г. на „Дун. лебед".

1860, декември 13. „Извод от една солунска дописка". Преглед, поместен в бр. 14 от 1860 г. на „Дун. лебед". Солунската дописка е изпратена на 29 ноември 1860 г. и е писана от Киряк Държилович. Запазена е в архива на Раковски и обнародвана в Архив на Г. С. Раковски, т. II. С., 1957, с. 757. = 1) Раковски е прав в преценката си по отношение на Неофит — скоро след това фанариотският митрополит показва неприязненото си отношение към българите.

1860, декември 20. „Историческое право народов в Европейска Турция". Уводна статия, поместена в бр. 15 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Всъщност 1839 г., когато е издаден Гюлханският хатишериф. 2) Турците стъпват здраво на Балканите през 1352 г., когато завладяват крепостта Цимпе на европейския бряг на Дарданелите. 3) Битката при Анкара се е водила през 1402 г. Тогава Тамерлан разбил напълно Баязид.

1860, декември 20. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 15 от 1860 г. на „Дун. лебед". = 1) Става дума за вълненията в българските бесарабски колонии, жестоко потушени с военна сила от румънското правителство.

1860, декември 20. „Не можем да не похвалим...". Статия, поместена в бр. 15 от 1860 г. на „Дун. лебед". Бележката на Раковски е писана по повод дописката на Григорий Хилендарски и Марко Балабанов, изпратена от Цариград на 28 ноември 1860 г. Раковски я е изпълнил с различни свои добавки, възклицания и коментарии вътре в текста — те сочат редакторската му работа

Най-значителната добавка засяга сведението на двамата дописници за гръцки автор, който твърдял, че православните не бива да се делят на отделни народи, а всички заедно да се борят за правата си, обединени в Цариградската патриаршия. Християните в Османската империя не били нито гърци, нито българи или арнаути чисти, но сбор от различни народи, та затова нито един от тях нямал право да иска особени права, а всички заедно могли да гонят една цел. В скоби Раковски добавя следния текст: „Тойзи господин трябва да е спал накриво и е видял лошав сън. Защото той като докаже това, кое е истина и други са го доказвали преди него, т. е. че Византийская държава никога не е била Елада, но смес от разни народи, а тии народи утвърдили ведно с матерний си език и по едно множество народа си, тогава като се преброят тии народи, между им ще се найде най-малко количество гърци! А като се отделят и ония, кои са в разни времена караказанци чрез езика насила погърчили, не ще остане почти нищо от гърци. А това не само в Отоманская държава ще бъде тъй, но и в сама свободна им зовима Елада! И тъй, той господин, вместо да даде някое си развитие на мечтайная велика идея, ще я еще угаси и може би да му доде нещо си на глава, ако е някой изтуплен елин, както прочутий богослов Фармакиди, кой, като чу, че българи си искат независимо свещенство, от изтупленост умря внезапо Защото и той, както е знайно, в съчинение си „Ὁ Συνοδικός τόμος“ доказа, че Ахая никоги не зависвала от Цариградската патриаршия, но от Охрид, а то негово съчинение стана оръжие силно в български ръце.“ = 1) Раковски намеква за своето следване в гръцката Велика школа на Куручешме в Цариград.

1860, декември 20. „Солун“. Статия, поместена в бр. 15 от 1860 г. на „Дун. лебед“. = 1) Този родолюбец е Киряк Държилович. Дописката му е поместена в бр. 14 на „Дун. лебед“ от 13 декември 1860 г. Раковски с основание пише с такава топлота за К. Държилович. В писмото си солунският български родолюбец пише между другото: „Много голяма скръб изпитвам, че макар и да съм българин, не знам да пиша на български език“ (Архив на Г. С. Раковски, т. II. С., 1957. с. 622). Той записва и народни песни и умотворения. В писмото си от 5 декември 1860 г. той отговаря на съвети на Раковски да записва „български песни, които са останали в паметта ми от детинство, а други песни ще ми каже старата ми майка“ (пак там с. 777). 2) Раковски използува за текст на дописката съдържанието на писмото на К. Държилович от 5 декември 1860 г., с което солунският родолюбец съобщава за предприетите от фанариотите мерки да задушат българското движение в Кукушко и Енидже-Вардарско.

1860, декември 20. „Тая дописка е от 40 дни...“. Поместено в бр. 15 от 1860 г. на „Дун. лебед“. Става дума за дописка от Сливен с дата 9 ноември 1860 г., изпратена от Стефан Г. Гидиков. = 1) Слухът, за който става дума в тази дописка, се отнасял до някакво мнимо решение на цариградските българи, ако не получат разрешение за независима българска йерархия, да се отнесат до папата в Рим. 2) турски израз = с чапкънски крак и вид.

1860, декември 20. „В друга една дописка..:“. Статия, поместена в бр. 15 от 1860 г. на „Дун. лебед“. = 1) Раковски има пред вид писмото на Сава Доброплодни от 25 ноември 1860 г. (Архив на Г. С. Раковски, т. II. С., 1957, с. 739—741.) 2) Става дума за втория брак на Сава Доброплодни с дъщерята на х. Генчо х. Киров, сключен на 6 ноември 1860 г. За него Доброплодни пише в цитираното по-горе свое писмо от 25 ноември 1860 г.3) Прошението е написано от името на котленските, жеравненски, градешки, медвенски, ичеренски и катунишки абаджии и овчари, които се оплакват от новата мода и донесената от сливенския „учен челяк“ (Доброплодни) „цивилизация“, поради която жените им захвърлили хурките и искат да следват новата „европейска мода“.

1861, януари 7. „Последния известия за наш свещен въпрос“. Уводна статия, поместена в бр. 16 от 1861 г. на „Дун. лебед“. С тази статия започва поместването в „Дун. лебед“ на част от материалите на Раковски и на френски език първоначално в буквален превод, а впоследствие — и съобразени със западния читател. = 1) Отчаяни от фанариотското тегло, кукушките българи заявяват, че ще приемат унията. Цариградската община тогава изпраща там Иларион Макариополски, който с такт и търпение успява да ги отвърне от това им намерение. Решението им обаче предизвиква голям смут в Цариградската патриаршия.

1861, януари 7. „Последните броеве...“. Статия, поместена в бр. 16 от 1861 г. на „Дун. лебед“. Материалът излиза само на френски език и е предназначен за чуждия читател. = 1) Вестникът е излизал по-рано под името „Прес д'Ориан“.

1861, януари 7. „Папищашкая слабост и последно им прибежище“. Статия, поместена в бр. 16 от 1861 г. на „Дун. лебед“. = 1) Става дума за вестник „България“. 2) Тоест Драган Цанков и Манол Иванов. Мюхлюзин значи пропаднал човек, фалирал. 3) Става дума за поп Тодор, запрян от Патриаршията и освободен от униатите.

1861, януари 7. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в бр. 16 от 1861 г. на „Дун. лебед“.

1861, януари 7. „Отстъпеная част Бесарабии Молдавскому правителству (1856), или български тамо от времени Русии преселения“. Статията е поместена в бр. 16 от 1861 г. на „Дун. лебед“. = 1) Съобщението на Раковски е поместено в настоящия том под дата 29 ноември 1860 г. 2) Дописките са предадени от Раковски в съкратен вид. Пълният им текст виж в Архив на Г. С. Раковски, т. II, С., 1957, с. 689—690; 700; 733—738; 779.

1861, януари 17. „Последни известия...“. Статия, поместена в бр. 17 от 1861 г. на „Дун. лебед“ и излязла едновременно на български и в превод на френски език. = 1) Вестник „България“, издаван от Драган Цанков в католическия манастир „Сан Бенедето“.

1861, януари 17. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в бр. 17 от 1861 г. на „Дун. лебед“.

1861, януари 24. „Последний цариградски куриерин..:“. Статия, поместена в бр. 18 от 1861 г. на „Дун. лебед“. = 1) Отговорът е наречен „Окръжно писмо“ на българската църква в Цариград и е обнародвано в същия брой 18 под заглавие „Кратък отговор на Патриаршеското окружно писмо“.

1861, януари 24. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в бр. 18 от 1861 г. на „Дун. лебед“.

1861, януари 24. „Известяваме се...“. Съобщение, поместено в бр. 18 от 1861 г. на „Дун. лебед“.

1861, януари 24. „Видин“. Статия, поместена в бр. 18 от 1861 г. на „Дун. лебед“. = 1) Сведенията за случая с наклеветеното от гръцкия владика българче са изпратени от Георги С. Йошев с писмо от 11 януари 1861 г., който сам моли името му да остане неизвестно. 2) Текстът дотук е изпратен от Йошев и редактиран от Раковски.

1861, януари 31. „Последни известия върху наш въпрос“. Уводна статия, поместена и в превод на френски език в бр. 19 от 1861 г. на „Дун. лебед“.

1861, януари 31. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в бр. 19 от 1861 г. на „Дун. лебед“.

1861, януари 31. „Разни новости“. Статия, поместена в бр. 19 от 1861 г. на „Дун. лебед“.

1861, януари 31. „Пловдив“. Статия, поместена в бр. 19 от 1861 г. на „Дун.

лебед". = 1) Това съобщава на Раковски Йоаким Груев в писмо от 20 януари 1861 г. (Виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966, с. 88.)

1861, февруари 7. „Български въпрос". Уводна статия, излязла и в превод на френски език и поместена в бр. 20 от 1861 г. на „Дун. лебед".

1861, февруари 7. „Граждански обзор: Преглед, поместен в бр. 20 от 1861 г. на „Дун. лебед". = 1) Възможно е да е допусната печатна грешка — текстът да е „все укрепява", вместо „се охрабрява", както е напечатано.

1861, февруари 7. „Забележка". Поместена в бр. 20 от 1861 г. на „Дун. лебед" непосредствено след „Огласа" на К. Миладинов за излизането на „Български народни песни". Раковски помества в същия брой и две стихотворения на К. Миладинов: „Тъга за юг" и „На чужина".

1861, февруари 14. „Обявление". Поместено в бр. 21 от 1861 г. на „Дун. лебед". Раковски повтаря обявлението и в следващия бр. 22 на „Дун. лебед" от 21 февруари 1861 г. = 1) Начиная от 1 март 1861 г. френската част на вестника се завежда от Шарл Арен, наст от Раковски с цел да осигури безупречен френски език за материалите, поместени в превода. Сам французин, Арен е преподавател по френски в Белградската гимназия. 2) Смяната става по искане на Й. Дайнелов, който остава и нататък най-усърдният дописник на „Дун. лебед".

1861, февруари 14. „Граждански обзор". Преглед, поместен в бр. 21 от 1861 г. на „Дун. лебед". = 1) Този призив е последван: от всички краища на България в Цариград пристигат народни представители, които образуват представителна българска комисия, която действува за разрешение на българския църковен въпрос.

1861, февруари 14. „Влашко и Богданско". Статия, поместена в бр. 21 от 1861 г. на „Дун. лебед". = 1) Става дума за българската делегация на бесарабските колонии начело с Никола Хорозов и членове Марко Демирев и Димитър Паламаря, която връчва оплакване на Високата порта и на посланиците на европейските сили в Цариград.

1861, февруари 14. „Венцеслав Ханка". Некролог, поместен в „Дун. лебед", бр. 21 от 1861 г.

1861, февруари 21. „Настоящее положение въпроса ни". Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 21 от 1861 г.

1861, февруари 21. „През тия дни получихме...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 22 от 1861 г. = 1) Брошурата излиза от печат в края на януари 1861 г. и съдържа 21 страници. Част от нея (първите осем страници) се съхранява в архива на Раковски — по нея Раковски подготвя своя отговор, поместен тук. 2) Иларион Макариополски. 3) Става дума да поместения в „Дун. лебед" материал „Подкупници папищашки или техния драматизъм" от Йосиф Дайнелов, в който се визира и дейността на Константин Ранов. 4) Въпреки поставената бележка „следова", Раковски повече не помества някакво продължение на тази своя статия.

1861, февруари 21. „Откак е започнал...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 22 от 1861 г. = 1) Спрял на 25 юни 1860 г., „Цариградски вестник" започва да излиза отново от 1 януари 1861 г. 2) Става дума за писма на Христо Караминков (виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966, с. 46—47, 143) и Йосиф Дайнелов (пак там, с. 57, 109).

1861, февруари 21. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед" бр. 22 от 1861 г.

1861, февруари 21. „Последни известия от България за наш въпрос". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 22 от 1861 г. = 1) От тези писма понастоящем

е запазено само писмото от Габрово, писано от Иван П. Грудов, който съобщава, че от града изпратили „една депотация от 3 лица" (Виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966, с. 133—134).

1861, февруари 21. „Любезни съотечественици!". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 22 от 1861 г.

1861, февруари 28. „Карагьозлук на Куриер д'Ориан и Журнал де Константинопл". Статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 23 от 1861 г. = 1) Това сравнение напомня за защитата на Георги Димитров в Лайпциг срещу нападките на хитлеристката преса по отношение на българския народ. 2) Турски израз, значи: хамбар без дъно, празна крина.

1861, февруари 28. „Последно покушение патриаршии против българскаго въпроса". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 23 от 1861 г. = 1) Паисий,българин по народност, но привърженик на Патриаршията, изпратен за врачански епископ.

1861, март 7. „Куриер д'Ориан и негови кореспонденции върху български въпрос". Уводна статия, поместена и на френски език в „Дун. лебед", бр. 24 от 1861 г.

1861, март. 7. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 24 от 1861 г.

1861, март 7. „Ние и други път..." Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 24 от 1861 г. Материалът следва непосредствено след поместените две дописки от Кукуш и Солун — от Кукуш с дата 17 февруари 1861 г., изпратена от Ат. Гоше Кушували, родолюбив българин, взел живо участие в борбите против гръцкото духовенство, и от Солун с дата 14 февруари 1861 г., изпратено от Киряк Държилович. И тук Раковски проявява родолюбието си в защита на всички българи независимо дали водят борбата в Тракия, Македония или Северна България.

1861, март 7. „Това е извод от писма...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 24 от 1861 г. Става дума за борбата против гръцкия владика и за задълженията на охридчани да проявят повече твърдост и единство.

1861, март 7. „Гръцкая злоба против българи". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 24 от 1861 г. = 1) Става дума за Фармакидис, гръцки богослов, автор на редица книги и по църковния спор около искането на българите за независима духовна йерархия.

1861, март 14. „Наш въпрос". Уводна статия, поместена и в превод на френски в „Дун. лебед", бр. 25 от 1861 г. = 1) Раковски има пред вид решението на Патриаршията да анатемоса Иларион и Авксентий. 2) Става дума за Великден 1860 г., когато българите се отказват от Патриаршията. 2) Тези мисли Раковски развива и в писмата си до цариградските българи, изпращани чрез Дайнелов. Българите трябва да се отделят в самостоятелна църква, която да признава за свой глава само Исус Христос, да признават за богоспасяеми всички други църкви и да се отделят в своя, българска ерес (виж писма до Й. Дайнелов от 11 и 17 март 1861 г. — Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 255, 257).

1861, март 14. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 25 от 1861 г. = 1) Раковски има пред вид наказанията над проявили се в престъпления друзи, участвували в кланетата над християните маронити в Сирия.

1861, март 14. „Епархия Поляна (в Солунско)". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 25 от 1861 г. = 1) Раковски използува една дописка от Дойран, изпратена до „Цариградски вестник", но останала там необнародвана. В нея се описват беззаконията на фанариотина епископ Мелетий и тримата владици, изпратени от Патриаршията уж да разследват положението, а всъщност да помогнат на фанариотина. Текстът на дописката изцяло виж в Архив на Г. С.

Раковски, т. III. С., 1966, с. 155—157.

1861, март 14. „Йезуитская отрепка...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 25 от 1861 г. = 1) Мансуп — подходящ (тур.). 2) Турски израз, значи: Аз съм главен на ибрикчиите.

1861, март 14. „Сърбия". Поместено в „Дун. лебед", бр. 25 от 1861 г.

1861, март 21. „Наш въпрос". Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 26 от 1861 г. = 1) По този повод Раковски пише на Дайнелов в Цариград: „Ето и 26. брой Дунавскаго лебеда. В тойзи брой забележете добре що е писано в уводни му член. По моему мнению то е наше спасение. На това всички трябва да се съгласим. Тейзи две точки на наша народна черква ще дадат голям шум в Европа да се говори за нас. Наша народна българска черква с това се възвишава от всички други християнски черкови...". (Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 258—259. 2) Седем острова — гръцките острови в Йонийско море, които по това време се намират още под владението на Англия. Техните жители са били известни с решителния си характер и готовност за борба; те същевременно били и убедени привърженици на Цариградската гръцка патриаршия, която си служела с тях в борбата срещу другите народи.

1861, март 21. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 26 от 1861 г.

1861, март 21. „Сръбско войводство в Австрия". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 26 от 1861 г. = 1) По онова време част от граничните области на Австрия са били отделени в така наречената „Военна граница", жителите на която имали редица задължения и са били отделени от останалите свои сънародници.

1861, март 31. „Български въпрос". Уводна статия, излязла и в превод на френски език и поместена в „Дун. лебед", бр. 27 от 1861 г. = 1) Паисий Пловдивски, по произход православен албанец, присъединил се към българската църква. 2) Този кореспондент е Йосиф Дайнелов. Раковски използува неговото писмо от 12 март 1861 г. (виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966, с. 256—257). 3) Княз Стефанаки Богориди. 4) Става дума за прошението от декември 1857 г., подадено от Раковски от името на българите в Молдова за основаване на българска народна печатница. Текстът виж в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 333—334. 5) Този съотечественик е самият Раковски, който през април 1858 г. му благодари за отзивчивостта да помогне за откриването на Болградската българска гимназия. В писмото си Раковски пише на Никола Конаки-Богориди следното: „Знайте добре, Ваше Сиятелство, че бъдещето на българите е много по-светло от бъдещето на молдавците. Възползувайте се от обстоятелствата! Божественият промисъл, който Ви е издигнал на това стъпало, на което се намирате, положително Ви е предопределил и за нещо по-вище!" (Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 142.)

1861, март 31. „Болград (в Бесарабия). Страданията на българските преселения, кои останаха в отстъпената част Бесарабии Молдавскому княжеству в 1856 г.". Статия, излязла в превод и на френски език и поместена в „Дун. лебед", бр. 27 от 1861 г. = 1) Дописката е написана от Иван Геугалов и изпратена на 1 март 1861 г. Оригиналът ѝ се съхранява в Архива на Раковски в Народната библиотека „Кирил и Методий". 2) Отличен журналист, Раковски помества дописката, но въпреки съществуването и на други сведения за станалото в българските колонии, не може още сам да поеме пълна отговорност за истинността на изнесеното. Затова той оставя материала „в отговорност дописника си".

1861, март 31. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 27 от 1861 г.

1861, април 4. „Последни известия върху въпроса ни". Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 28 от 1861 г. = 1) Кандия — остров Крит. 2) Бруса по онова време е център на значително гръцко население в Предна Мала Азия.

1861, април 4. „В 11. брой..." Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 28 от 1861 г. = 1) Отговорът е поместен тук под дата 21 февруари 1861 г. 2) Части от „Показалеца" са поместени в „Цариградски вестник", бр. 444 и 467 от 29 август 1859 и 23 януари 1860 г. 3) Става дума за арестуването на В. Чолаков в сръбската столица. В него били намерени много документи, които разобличавали униатската пропаганда, на която той бил деен съмишленик.

1861, април 4. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 28 от 1861 г.

1861, април 11. „Наш въпрос". Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 29 от 1861 г.

1861, април 11. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 29 от 1861 г.

1861, април 18. „Глас из България". Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 30 от 1861 г. С нея Раковски започва постепенно да сменява тона си, като не се стреми вече да пази Високата порта и да приписва беззаконията само на местните управители. Първоначално той обвинява турското правителство, че закриля и подпомага Цариградската патриаршия противно на разпоредбите на Хатихумаюна. = 1) Кримската война. 2) Тази свобода се е съхранявала чрез Охридската архиепископия, съществуваща като българско учреждение.

1861, април 18. „Турска Европа". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 30 от 1861 г.

1861, април 18. „Известия от Македония". Бележка, поместена в „Дун. лебед", бр. 30 от 1861 г. = 1) Това е първото известие в „Дун. лебед" за арестуването на Димитър Миладинов. Раковски е знаел за арестуването на видния български патриот още от по-рано. Първото документирано известие, стигнало до нас, е писмото на Георги Икономов от 26 март 1861 г.; Икономов съобщава новината на Раковски (виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966, с. 330). В същото писмо Икономов съобщава и за своята оставка.

1861, април 18. „Италия". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 30 от 1861 г.

1861, април 18. „В проминалий брой...". Бележка, поместена в „Дун. лебед", бр. 30 от 1861 г. = 1) Капитан без гемия (тур.).

1861, април 25. „България". Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 31 от 1861 г.

1861, април 25. „Дописки". Бележка, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 31 от 1861 г. = 1) За пръв път тук Раковски пише вече и за преселението на българи от Северозападна България. Нататък той започва открита борба против преселението.

1861, април 25. „Злоупотребления великия черкви". Статията е поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 31 от 1861 г. = 1) Димитър Миладинов е арестуван на 16 февруари 1861 г. в гр. Струга.

1861, април 25. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 31 от 1861 г.

1861, април 29. „Читатели наши знаят...". Бележка, поместена в „Дун. лебед", Летящий лист от 1861 г. [извънредно издание]. = 1) Дописката се отнася до решителния отпор, който цариградските българи са оказали на турските власти, за да запазят своите владици от заточение. Те са оказали съпротива и на

изпратените военни части. Дописката е преписана в Галац от Гаврил Аврамов и е препратена от Евлоги Георгиев.

1861, май 2. „България". Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 32 от 1861 г. = 1) Писмата за заточаването на Паисий Пловдивски са пратени от Боян Мирков от Пазарджик на 18 април 1861 г. и от Б. Драгоев от Пловдив на 21 април 1861 г. (виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966, с. 407—408, 417—418).

1861, май 2. „Варненска училищна община". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 32 от 1861 г. = 1) Дописката е изпратена на Раковски от бр. Георгиеви и Рали х. Мавридов с писмото им от 12 март 1861 г. Изцяло е публикувана в Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966, с. 35—40.

1861, май 11. „Известие учредничества „Дунавскаго лебеда". Съобщение, поместено в „Дун. лебед", бр. 33 от 1861 г.

1861, май 11. „„Български въпрос". Уводна статия, поместена в превод и на френски език в „Дун. лебед", бр. 33 от 1861 г.

1861, май 11. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 33 от 1861 г.

1861, май 11. „Папищашки мисионери". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 33 от 1861 г. = 1) Става дума за статията „Оттовор Чокърляну, доказаещ, че Възточная църква е истинно православна" (превод от сръбски). — „Дун. лебед", бр. 21, 22, 24, 25 и 30 от 14 и 21 февр., 7 и 14 март и 18 април 1861 г. Йован Чокърлян от Велики Бечкерек се проявява като привърженик на католицизма.

1861, май 19. „Български въпрос". Уводна статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 34 от 1861 г., написана само за български читател. = 1) Тук „наука" е употребена в смисъл на „поука". 2) Става дума за защитата, която цариградските българи са оказали на своите свещоначалници — срещу тях била изпратена даже войска, която обаче не е действувала с оръжие. 3) Вече се явява и едва прикрит намек, че българите ще бъдат принудени да прибягнат и към революционни действия.

1861, май 19. „Българският въпрос". Уводна статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 34 от 1861 г. и излязла само на френски език, написана специално за чуждия читател.

1861, май 19. „Предателство". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 34 от 1861 г. = 1) Визира се Александър Екзарх, редактор на „Цариградски вестник". 2) Касае се за поместеното в същия брой на „Дун. лебед" писмо на браилските българи до Екзарх от 1857 г.

1861, май 23. „Европейска Турция". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 35 от 1861 г. = 1) Дописката е поместена в бр. 33 на „Дун. лебед" от 11 май 1861 г.

1861, май 23. „В 32. брой Дунавскаго лебеда...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 35 от 1861 г. = 1) Той е Евлоги Георгиев, а преписът е направен от Гаврил Аврамов от Галац. 2) Изпратена е от Йосиф Дайнелов. 3) Става дума за х. Николи х. Минчоолу от Търново, виден ръководител на българската борба в Цариград.

1861, май 29. „България". Уводна статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 36 от 1861 г., написана само за български читател. = 1) Текстът на прошението, подадено до посланиците на всичките европейски сили в Цариград, е поместено на уводно място в бр. 35 от 23 май 1861. В него се апелира за изпълнение на Хатихумаюна, гарантиран тъкмо от великите сили. 2) Александър Екзарх. 3) Става дума за Паисий и Доротей, които по-късно стават герои на поредица

от сблъсквания, свързани с решимостта на българското население да не ги приема в София и Враца.

1861, май 29. „България". Уводна статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 36 от 1861 г. само на френски език, написана като за чужд читател.

1861, май 29. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 36 от 1861 г. = 1) Тоест за обявяване на независимост, свързано с отхвърляне сюзеренството на Османската империя.

1861, юни 6. „България". Уводна статия, поместена само на френски език в „Дун. лебед", бр. 37 от 1861 г. Написана е от Раковски, преди да замине за Русия на 1 юни 1861 г. = 1) Отново се чувствува заплаха с решителни революционни действия. По-късно Раковски въобще променя насоката в списването на „Дун. лебед".

1861, юни 6. „В 35. ...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 37 от 1861 г. = 1) Става дума за писмото на Евлоги Георгиев и Гаврил Аврамов от Галац, които препращат една дописка, в която х. Николи х. Минчоолу бил обвинен в противонародно държане при заточаването на свещеноначалниците.

1861, юни 21. „Павел Йосиф Шафарик". Некролог, поместен в „Дун. лебед", бр. 37 от 1861 г.

1861, юни 21. „Български въпрос". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 41 от 11 юли 1861 г. Изпратена е от Раковски от Одеса — той пребивава в голямото руско черноморско пристанище, където е отишел, за да убеди официалните руски власти да преустановят преселението на българи в Южна Русия. = 1) Прелест — в смисъл на лъстене, измамване. 2) Намеква се за бягството на Йосиф Соколски, който отнася със себе си и документите, с които е положен в сан от папата.

1861, преди юли 18. „Забележка учредничества". Поместена в „Дун. лебед", бр. 42 от 18 юли 1861 г. = 1) Дописката за бесарабските случки по българските колонии там, подложени на беззакония от страна на молдавските административни органи, била изпратена в Белград чрез Раковски, който добавил и своята бележка. Става дума за агитациите на заинтересовани лица сред бесарабските българи да изоставят своите огнища и се преселят в Русия — това според Раковски би представлявало нов тежък удар върху българските колонии в Бесарабия, вече веднаж принудени да изграждат нов живот след преселението си от България.

1861, август 1. „Изглед на Възток". Материалът, излязъл в превод и на френски език, е поместен в „Дун. лебед", бр. 44 от 1861 г. Представлява нова рубрика във вестника. = 1) Става дума за морската битка при Наварин, в която участвува и руският флот. 2) Мора—Пелопонес. 3) Раковски съзнателно не споменава руския принос, който в случая е решаващ — само походът на Дибич Задбалкански принуждава Високата порта да се съгласи с освобождението на Гърция. Това Раковски го знае, но се съобразява с политическия момент след Кримската война, когато тъкмо Франция и Англия са в състояние да подпомогнат борбата на българския народ, като използуват влиянието си над турското правителство и повлияят на турското правителство да даде независима духовна йерархия на българите. 4) Съгласно договора от Ускяр Искелеси от 1833 г. руска военна част е установена в близост до Цариград, за да окаже помощ на султан Махмуд II. 5) Дотук текстът на статията е поместен в бр. 44 от 1 август 1861 г. Оттук нататък до края статията е поместена в следващия брой 45 от 8 август 1861 г. 6) Още по-обширен преглед, вече с исторически уклон, Раковски дава три години по-късно в своя вестник „Бъдущност".

1861, август 1. „България“. Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед“, бр. 44 от 1861 г.

1861, август 1. „По случаю възлизания..:“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 44 от 1861 г. На френски език е дадена заедно със статията „Изглед на възток“ под едно заглавие. = 1) След смъртта на Абдул Меджид на престола идва неговият брат Абдул Азис. 2) Мехмед Къбръзли паша. 3) Става дума за опита на Патриаршията да настани в София изпратения от нея митрополит Доротей, българин по произход.

1861, август 1. „Известие“. Поместено в „Дун. лебед“, бр. 44 от 1861 г.

1861, август 8. „Наш въпрос“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 45 от 1861 г. = 1) Сред българските представители в Цариград се оформят групи на безкомпромисните (младите), на туркофилите и на „старите“, консервативно настроени. Решителен привърженик на твърдостта в действията на българите, Раковски последователно подкрепя „младите“.

1861, август 15. „Тъй като...“. Бележка, поместена в „Дун. лебед“, бр. 46 от 1861 г. Представлява увод на Раковски към извадка от книгата на Сиприен Робер. Текстът е даден само на френски език.

1861, август 15. „Съдържание того изложения...“. Бележка на Раковски към извадката от книгата на Сиприен Робер, поместена само на български в „Дун. лебед“, бр. 46 от 1861 г.

1861, август 15. „Българските представители в Цариград и народний ни въпрос“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 46 от 1861 г. = 1) Турски израз, в смисъл — няма да стана слуга на слугата. 2) Основният дух на дописката е: „Братя българи! Дръжте се мъжки и не бойте се от никого! Вашата съвест никой не може да потъпче!“

1861, август 15. „От друга же една дописка..“. Бележка, поместена в „Дун. лебед“, бр. 46 от 1861 г.

1861, август 15. „Забележка“. Поместена в „Дун. лебед“, бр. 46 от 1861 г. След нея следва текстът на „Образец протеста, кого трябва да дадат всички общини български против тая постъпка представителев“. Писан явно под внушението на Раковски, протестът гласи: „Понеже представителите не следоваха съобразно с пълномощните писма, кои им се дадоха от народна страна да предложат пред В[исоката] порта народното всеобщо искане, кое да му се припознае политически независимата йерархия, коя си е преди деветдесет години имал в Охрид, съобразно с Хатихумаюна, в кого се възвръщат и потвърдяват старите права на всичките подани в Турско народи, дадени им от завладетелите султани, понеже, казваме, нашите представители не действуваха съобразно с пълномощията си, ние не признаваме нищо от онова, що са тии злоупотребително с наше име вършили или подписали. То остава на тяхна отговорност и за тяхна само сметка. Ние известяваме пред всичкия свят, че никога не щем престана да ищем исторически си вероизповедни права и никоги не щем припозна веке фенерския патрик за духовен си началник и владетел.“

1861, август 15. „Забележка учредничества“. Поместена в „Дун. лебед“, бр. 46 от 1861 г. Дадена е след дописка от Браила, в която се описват мъките на преселниците от Видинско, тръгнали към Русия.

1861, август 15. „Гръцка земя“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 46 от 1861 г. = 1) Първият крал на освободена Гърция Отон е от Бавария. Неговото управление, продължило до революцията през 1862 г., е известно като „баварска власт“. 2) През 1842 г. народно въстание налага приемането на конституция, по-късно неприлагана от крал Отон.

1861, август 22. „Известие“. Поместено в „Дун. лебед“, бр. 47 от 1861 г. Текстът е поместен повторно и в следващия брой на „Дун. лебед“. = 1) По време на престоя на Гидиков в Одеса Раковски му оказва редица услуги, като го подпомага и материално и се стреми да уреди следването му.

1861, август 22. „Българските книжици“ и редактора им Бурмов“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 47 от 1861 г. = 1) Писмо до издателя на „Бълг. книжици“ от 25 юни 1861 г. и подписано от Никола Ценов, Петър Симу, Д. Дучев, А. Канович, д-р Ив. Селимински, Т. Миланов, М. Попович и А. Дукович. Разглеждат се въпроси около държането на представителите на народа, изпратени в Цариград, но непроявили постоянство за постигане на поставената цел: независима духовна йерархия. Протестира се и срещу насоката в списването на „Бълг. книжици“. Написан от Раковски, оригиналът се съхранява в Народна библиотека „Кирил и Методий“ — Български исторически архив (ІБ 7504).

1861, август 22. „Представителите и народний ни въпрос“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 47 от 1861 г.

1861, август 22. „Унията се скита“. Поместено в „Дун. лебед“, бр. 47 от 1861 г. = 1) Побягването на Йосиф Соколски в Русия, дето остава до края на живота си. 2) Гъркът Г. Цукалас, яростен българоразец.

1861, август 22. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Дун. лебед“, бр. 47 от 1861 г.

1861, август 28. „Изглед на Възток“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 48 от 1861 г. като уводна на български и в превод на френски. Редакционните изменения във френския текст акцентират върху отговорността на Европа. Френският текст има отделен увод, насочен към западната дипломация. Той гласи: Ние се страхуваме, че ще изморим читателите си с повторения, но какво да правим, когато все същите неща продължават да се повтарят и при това с постоянство и в непрекъснато растящи размери? В изложението, което дадохме по-рано относно общия ход на нещата в Турция от времето на установяването на турците в Европа, вярваме достатъчно се е разбрало, че вместо да върви към някакво подобрение, напротив, тази империя винаги е вървяла към все по-лошо положение — развитие, което неизбежно я води към пропадане. Всичко, което е опитала Европа с цел да избегне тази катастрофа, досега послужи само за продължаване състоянието на разпадане, в което тази империя чезне от близо един век, и че всички усилия, които са били направени за подобряване положението на християните, са довели само до увеличение на техните страдания и правят още по-непоносимо робството, което тегне върху тях. Днес, така както преди сто или двеста години, разбойничеството от всякакъв вид и убийствата стават посред бял ден и безнаказано. В предишния брой на вестника си ние твърдяхме, че злоупотребите, както фактите го доказват, представляват само една политика, възприета от турците още от времето на тяхното идване в Европа с цел да убият в християнските поданици всякакви социални връзки, всякакво народностно чувство, всякакво развитие на обществените блага и още повече на частната собственост, защото един рая, станал богат, трябва или да се изсели, или да се крие, да прикрива богатството си, за да не стане съмнителен и поради това да бъде убит. Това не е само просто предположение, това е една историческа истина и ние молим тези, които не са убедени в това, да благоволят да ни последват в краткото разглеждане, което ще направим тук. Ще може да се види как тази кървава политика, която почва дори от времето на завоеванията, е продължила и до наши дни с постоянство, достойно за една по-добра кауза, и ние ще изброим по-видните лица, които загинаха жертва на тази адска политика. = 1) Тази статия на Раковски вече ясно говори за решителния курс към въоръжена борба, поведена от големия български родолюбец.

1861, август 28. „Български въпрос". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 48 от 1861 г. = 1) Турски израз—Гледайте си вашата работа.

1861, септември 6. „Забележка учредничества". Поместена в „Дун. лебед", бр. 49 от 1861 г. Забележката е писана по повод поместената в броя дописка от Галац с дата 8 август 1861 г., в която се описват пагубните последици от преселението на видинските българи в Русия и техните страдания. Раковски вече е развил значителна дейност против преселението. Той издава специална брошура през май 1861 г., предприема пътуване в Русия, за да изясни пред ръководните дейци пагубните последици от преселението за българския народ. С настоящата бележка обаче той за пръв път излиза с редакционна статия открито пред читателите, за да очертае злото. Не случайно — пак за първи път — той се подписва под материала.

1861, септември 13. „Поглед на Изток". Уводна статия, излязла само на френски език и поместена в „Дун. лебед", бр. 50 от 1861 г. За българския читател мислите и сведенията се дават по друг начин. Сравнението между френския и български вариант сочи похвата на Раковски, който се счита винаги и с читателската публика — той винаги търси най-подходящата форма.

1861, септември 13. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 50 от 1861 г. = 1) Гарибалди, който се е оттеглил на остров Капрера. Гонак — гонче, преследвач (на потисниците). 2) Намеква се за голямата черногорска победа над турците при Грахово през 1858 г.

1861, септември 13. „Наш въпрос". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 50 от 1861 г.

1861, септември 13. „Кореспонденций Дунавскаго лебеда". Поместена в „Дун. лебед", бр. 50 от 1861 г. = 1) Лука Радулов, племенник на Теохар Папазов. По-късно Радулов отговаря със специално писмо на бележките на Раковски, като му благодари за „ободрението, що ми направихте чрез вестника ви" (виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966. с. 854).

1861, септември 22. „България". Уводна статия, поместена на български и съответно редактирана за чуждия читател на френски език в „Дун. лебед", бр. 51 от 1861 г.

1861, септември 22. „Известяваме се..:". Бележка, поместена в „Дун. лебед", бр. 51 от 1861 г.

1861, септември 22. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 51 от 1861 г.

1861, септември 22. „Забележка". Поместена в „Дун. лебед", бр. 51 от 1861 г. Забележката е дадена непосредствено след извод от една дописка от София с дата 9 септември 1861 г. против опитите на турския управител Ахмед Расим ефенди да наложи изпратения от Патриаршията митрополит Доротей и за съпротивата, оказана от софиянци.

1861, септември 22. „Йезуитский орган...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 51 от 1861 г. = 1) Статия на Славейков против йезуитите, изпратена до редакцията на „Дун. лебед" и обнародвана в бр. 29 до 32 от 11, 19 и 25 април и 2 май 1861 г. 2) Няма почит без почит (тур.).

1861, септември 26. „Черна гора". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 52 от 1861 г.

1861, септември 26. „Куриер д'Ориан — пропагандист и клеветник на българите". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 52, от 1861 г.

1861, октомври 3. „Обзор на Възток". Статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед", бр. 53 от 1861 г. Във френския текст са нанесени много редакторски изменения с оглед на чуждия читател. Добавено е и ново заключение: „Това е положението в Европейска Турция. А дали работите стоят

по-добре в Азия? Съгласно всички новини, които получаваме от тези области и даже съгласно столичните вестници и там цари безредие и разбойничество съществува на широка основа. И така, навсякъде цари хаос и съсипия в тази империя, навсякъде е анархия и въстания. Кога Европа ще сметне, че е необходимо да се намеси, за да сложи край на това жалостно състояние на нещата? Ще чака ли тя тази анархия да стигне дори до собствените ѝ граници?"

1861, октомври 3. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 53 от 1861 г.

1861, октомври 3. „Лудостта за преселението в Русия". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 53 от 1861 г. = 1) Раковски описва красноречиво положението в царска Русия, дето „благородните" са поставили под робство и „мужиците" — самия руски народ. Поддържал връзки с прогресивните руски кръгове, Раковски не на едно място изобличава руския царизъм, против когото се борят и най-добрите синове на руския народ.

1861, октомври 3. „Киевский богослов". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 53 от 1861 г.

1861, октомври 3. „В 17. брой...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 53 от 1861 г.

1861, октомври 10. „Според „Цариградски вестник"...". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 54 от 1861 г. = 1) Става дума за писмото на Младен Каракудин до Коч Ага и Абди ага от 6 юни 1861 г., поместено в „Дун. лебед", бр. 38 от 21 юни 1861 г., в което се описват страданията на преселниците.

1861, октомври 10. „Гръцката патрикана на Фенер". Поместено в „Дун. лебед", бр. 54 от 1861 г. = 1) Днес и утре, виждаме, че работата ви е наред — турски израз.

1861, октомври 10. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 54 от 1861 г.

1861, октомври 17. „Изглед на Възток". Преглед, излязъл и в превод на френски език и поместен в „Дун. лебед", бр. 55 от 1861 г.

1861, октомври 17. „Забележка". Поместена в „Дун. лебед", бр. 55 от 1861 г. Написана е към дописка от Цариград с дата 30 септември 1861 г., изпратена от Григорий Хилендарски, в която се описват раздорите в редовете на Патриаршията.

1861, октомври 25. „Поглед на Изток". Уводна статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 56 от 1861 г. само на френски език с оглед на чуждия читател. В същия брой е поместена и статията „Изглед на Възток. България", в която се излагат почти същите неща, но с оглед на българския читател. = 1) За първи път наименованието „булгар-миллет" фигурира във фермана за разрешаване строежа на българската църква в Цариград.

1861, октомври 25. „Изглед на Възток. България". Статия, поместена в „Дун. лебед", бр. 56 от 1861 г. и предназначена само за българския читател. = 1) Доволни, в смисъл на достатъчно. 2) По това време Раковски вече започва да подготвя своята легия, начело на която възнамерява да навлезе в България и вдигне народа на борба за свобода.

1861, октомври 25. „Забележка". Поместена в „Дун. лебед", бр. 56 от 1861 г. Писана към писмо от Солун с дата 10 октомври 1861 г. В него се описва борбата на фанариотите против Партений Зографски и се апелира към българите да действуват сами за извоюване на духовната си свобода, против опитите на представителите в Цариград да търсят споразумение с Патриаршията.

1861, октомври 25. „Граждански обзор". Преглед, поместен в „Дун. лебед", бр. 56 от 1861 г.

1861, октомври 25. „Забележка“. Поместена в „Дун. лебед“, бр. 56 от 1861 г. = 1) Непосредствено преди забележката се дават сведения за размириците в Московския университет и други руски висши учебни заведения и за поражения, които са претърпели турските сили в Босна и Херцеговина.

1861, октомври 25. „Жалостно известие“. Некролог, поместен в „Дун. лебед“, бр. 56 от 1861 г. = 1) Войводата Димитър Караташо умира в Белград, оплакан от българи, гърци и сърби. В архива на Раковски се съхраняват животописни бележки за него (виж Народна библиотека „Кирил и Методий“. Български исторически архив, ІБ 1823 и 1824).

1861, ноември 7. „Фанариотската лукава политика върху българския въпрос“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 58 от 1861 г.

1861, ноември 7. „Забележка“. Поместена в „Дун. лебед“, бр. 58 от 1861 г. Забележката е писана към дописка от Търново с дата 30 октомври 1861 г., в която се описват деянията на търновския гръцки митрополит.

1861, ноември 7. „Смърт и погребение на унията в България“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 58 от 1861 г.

1861, ноември 14. „Изглед на Възток. България“. Поместен в „Дун. лебед“, бр. 59 от 1861 г. = 1) Лихвари (тур.).

1861, ноември 14. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Дун. лебед“, бр. 59 от 1861 г.

1861, ноември 14. „Най-нови известия“. Поместено в „Дун. лебед“, бр. 59 от 1861 г.

1861, ноември 14. „Забележка“. Поместена в „Дун. лебед“, бр. 59 от 1861 г. Забележката е писана към дописка от Пловдив с дата 3 октомври 1861 г., която е изпратена от Б. Мирков с писмо от 26 октомври 1861 г. (виж Архив на Г. С. Раковски, т. III. С., 1966. с. 837). = 1) Игумен на Рилския манастир по това време е Неофит Рилски.

1861, ноември 21. „Изглед на Възток. Сплетни, употребени от руските консули и агенти за преселението българ в Русия“. Статията е поместена и в превод на френски език с известни редакционни промени в „Дун. лебед“, бр. 60 от 1861 г. = 1) За това Раковски пише в труда си „Български за независимо им свещенство днес възбуден въпрос и нихна народна черкова в Цариград“, поместен в „Дун. лебед“, бр. 7 от 27 октомври 1860 г. 2) Подписите са от Мачинско, Сливенско, Карнобатско, Варненско. В почти всяко селище начело между подписалите стоят местният поп, чорбаджията, а някъде — и учителят. 3) Раковски има пред вид дописката от Одеса с дата 19 октомври 1861 г. под заглавие „Жалостни известия из новоруската страна за преселниците“, написана от Христо Т. Стоянов.

1861, декември 1. „Изглед на Възток“. Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед“, бр. 61 от 1861 г. = 1) Дописникът е Сабарт — той осведомява Раковски за събитията във Виена.

1861, декември 1. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Дун. лебед“, бр. 61 от 1861 г.

1861, декември 1. „Най-нови известия“. Статия, поместена в „Дун. лебед“, бр. 61 от 1861 г.

1861, декември 24. „Изглед на Възток“. Уводна статия, поместена и в превод на френски език в „Дун. лебед“, бр. 62 от 1861 г. = 1) Разликата между номиналната и действителната стойност на парите и ценните книжа.

1861, декември 24. „Забележка“. Поместена е в „Дун. лебед“, бр. 62 от 1861 г. Писана е по повод дописка от София с дата 20 декември 1861 г., в която се описва успешната борба на софиянци против патриаршеския митрополит Доротей, българин по произход, но изпратен от Фенер, поради което не е приет от населението.

1861, декември 24. „Известие“. Поместено в „Дун. лебед“, бр. 62 от 1861 г. = 1) Въпреки намеренията си Раковски повече не издава нито един брой от „Дун. лебед“. Причините не са само материални — той е все повече погълнат от подготовката на Българската легия, начело на която се готви да премине в родината и вдигне народа на въстание.

1862, края. „Мили съотечественици българи“. Апел към българите, предаден тук по оригинала, съхраняван в Архива на Раковски (виж Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 410—412). Представлява равносметка за изминалата 1862 г., пълна със събития за българския народ, събития, които според Раковски дават повод за оптимистична оценка по отношение на бъдещето. = 1)Намек за помощта, която Румъния оказва на Сърбия при пренасяне на оръжие от Русия през Влахия, предназначено за засилване на сръбската армия. 2) Румъния по това време подготвя окончателното си обединение, свързано с борбата за постигане на национална независимост, като бъде отхвърлен сюзеренитетът на Високата порта.

1863, краят на лятото. „Сръбската политика относително на българите или мечтайний покрит пансърбизъм в Турска Европа“. Текст, публикуван в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952. с. 589. Раковски по това време подготвя специален труд, разглеждащ великодържавните стремежи на сръбското ръководство. Посетил Атина през пролетта на 1863 г., той научава за преговорите между Сърбия и Гърция, завършили със споразумение за подялба на български земи в Македония. Разочарован се във възможността да се постигне искрено сътрудничество, той се стреми да накара сръбските ръководители да се замислят над политиката си по отношение на българския народ. Предаденият тук текст представлява първата редакция на документа. = 1) Недоволен от текста, Раковски го прекъсва тук, за да започне да подготвя втора редакция на изложението си.

1863, краят на лятото. „Политическите отношения Сръбскаго княжества с България в днешните времена“. Предаден по оригинала, съхраняван в Народната библиотека „Кирил и Методий“ и публикуван в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 590—593. Текстът се предшествува от една „Забележка“, която представлява нещо като конспект на замислената втора редакция на труда и има следното съдържание: а) У общтий земльопис за Српске гимназие (прегледала и одобрила школска комисия). У бр. 155 говори „У Бугарской (има 1500 квадратне мил. 1 1/2 мил. жит.); б) Владислав крал Бугарски — поръгание и проч.; в) Интелигенцията каква гордост има и как мисли; г) Преса им, а особито Видов дан, като че има някаква си злоба; а. Ходът на политиката им от начала еще движения им. Никак не споменува история им участвуващите в битки им хайдуци и проч. в. Неправедното и неестествено разпростир. към България, пожитените окръжия и проч. г. Честите възбуждения и предателства с познатая цел. От 1829 какъв ход взе сръбската политика, доде е дошла до днес. Какъв ход са взели българите и доде са дошли днес.

1863, краят на лятото. „Политическите отношения Сръбскаго княжества с България в днешните времена“. Текстът се съхранява в Народната библиотека „Кирил и Методий“. Тук е предаден по публикацията в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 594—595. Недоволен от първите две редакции, Раковски започва и трета, която поместваме тук с оглед да се види публицистичният процес в българския родолюбец. Текстът се предхожда от една „Забележка“ със следното съдържание: а. Първото движение сръбско против турков във времени Карагеорги; б. В какво положение се е находила Турската държава тогава; в. Как

са били западните сили в тях времена на Възток, а особито съседная сърбам Австрийска държава; г. Как е била Русия; д. Кои са народи участвували в сръбската борба против турков, що ги е навлекло на това. Сръбската история що говори относително тем. И каква роля е играла Русия в сръбското движение; е. Какви са били успехите на Кара Георги; ж. Хайдут Велко и неговите бекяри; з. Милош и турците; и. 29. лето, Андрианополски договор; й. Син Милошов Михаил; к. Кара Георгиов син и неговата политика; л. Милошовите движения в изгнанство му; м. Неговото възвращане на княжеский престол; н. Княз Михаил и неговата до днес политика. = 1) И тази трета редакция остава недовършена. Явно Раковски се е колебал много дали да даде гласност на своите размишления с оглед да не накърни трайно възможностите за разбирателство със Сърбия. Той естествено въобще не е знаел за „Начертанието“ на Гарашанин, а само протестира срещу външните му прояви, отбелязани и болезнено изживени от големия български родолюбец.

1863, ноември 2. „Обявление“. Печатен лист, съхраняван в Народната библиотека „Кирил и Методий“. Тук е предаден по публикацията в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 415. Същевременно същият текст с малки съкращения е поместен и в бр. 1 на „Бъдущност“ от 8 март 1864 г. = 1) Последните два пасажа от „тойзи вестник...“ не са поместени във вестника, а само в изданията на 2 ноември 1863 г. печатен лист. 2) Раковски преминава сложен идеен път на развитие. Разчитал на общобалканско сътрудничество, на съюз със Сърбия, той последователно е разочарован и по това време гради надеждите си върху съюз с Румъния.

1864, март 8. „Един поглед върху хода на политиката“, Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 1 от 1864 г. Раковски се старае винаги да разглежда българския въпрос в контекста на общобалканската и европейска политика. Така постъпва той и в „Бъдущност“. = 1) Става дума за войната, която Прусия и Австрия водят през 1864 г. против Дания, която загубва провинциите Шлезвиг и Холщайн с пристанището Кил. 2) Франция и Англия по това време са в обтегнати отношения поради спорове около разпределението на колониалните владения.

1864, март 8. „Монастирский въпрос с гръкофанариотите в Ромъния“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 1 от 1864 г. Румънското правителство провежда по това време решителна мярка, свързана със секуларизацията на манастирските имоти. Тези имоти съставляват значителна част от най-плодородната земя в Румъния. Приходите от тях отивали изцяло в касата на Цариградската патриаршия. Изземването на тези имоти нанесло голям удар върху Патриаршията, която се лишила от значителните си доходи — от това спечелила и българската борба за църковна независимост. Естествено е Раковски да подкрепя изцяло и безрезервно тази мярка на румънското правителство.

1864, март 8. „България“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 1 от 1864 г. = 1) Текстът в кавички е даден във вестника първо на гръцки език и после на български. Тук се посочва само на български.

1864, март 15. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Бъдущност“, бр. 2 от 1864 г.

1864, март 15. „Черна гора“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 2 от 1864 г. = 1) През 1861 г. започва въстанието в Херцеговина, прераснало през 1862 г. във война на Черна гора против Османската империя, завършила неуспешно за черногорците. С наименованието „движение в Белград“ Раковски нарича сраженията около Белградската крепост. Конфликтът е ликвидиран с решенията на конференцията на европейските сили в Канлиджи, предградие на Цариград.

1864, март 15. „Документи, уничтожающи сплетките гръкофенерскаго свещенства, коих иска то да впосее според обичая си между простодушному ромънскому народу“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 2 от 1864 г. Раковски отново воюва срещу опитите на фанариотите да представят превратно настроението сред българския народ и интригите, които правят, за да заблудят обикновените румънци. = 1) Става дума за поместената тук статия „Монастирский въпрос с гръкофанариотите...“, в бр. 1 на „Бъдущност“ от 8 март 1864 г. 2) Румънският национален герой Тудор Владимиреску пада убит от дейци на гръцката Филики етерия, които го обвиняват в съглашателство с османските власти. 3) Става дума за избора на княз Куза за княз едновременно на Влахия и Молдова и за обединението на двете Дунавски княжества.

1864, март 22. „Ромънский печат..:“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 3 от 1864 г.

1864, март 22. „Забележка от редакцията“. Поместена в „Бъдущност“, бр. 3 от 1864 г. Забележката е написана по повод на поместената непосредствено преди нея дописка от Велико Търново с дата 11 март 1864 г., в която търновци описват как с измама и с помощта на османската местна администрация фанариотинът митрополит успял да се закрепи в техния град.

1864, март 22. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Бъдущност“, бр. 3 от 1864 г. = 1) По време на революцията унгарците не съумяват да си осигурят поддръжката на другите онеправдани народи в Хабсбургската империя. Нещо повече — сърби и румънци се обявяват против тях поради опитите им да им наложат властта си.

1864, март 22. „Гръцкото царство или веществена и видима Елада“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 3 от 1864 г. = 1) Раковски има пред вид въстанието от 1842 г. и най-вече от 1862 г., когато крал Отон е свален от престола си и в Гърция настъпват междуособни борби, на които Раковски е пряк свидетел през пролетта на 1863 г., когато пребивава в гръцката столица. 2) Това са все политически лица, с които Раковски е имал близки връзки по време на дипломатическата му мисия в Гърция през 1863 г.

1864, март 29. „България. Положението вероизповеднаго българскаго въпроса“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 4 от 1864 г.

1864, март 29. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Бъдущност“, бр. 4 от 1864 г.

1864, март 29. „Защо се изключава гръко-елинский назван народ от съюза на народите, коим принадлежи разрешението Възточнаго въпроса“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 4 от 1864 г. = 1) Раковски показва широкото си виждане, като е готов винаги да простре ръка на тези, които честно възприемат нормалните отношения на равенство в отношенията между народите. Противно на неговото виждане, неговият румънски приятел и виден учен Б. П. Хашдеу излиза в „Бъдущност“ със статия, в която отрича въобще възможността когато и да е да се сътрудничи с гърците, тъй като поради специфичните си национални качества те не дават гаранции за останалите народи, с които биха искали да влязат в някакви отношения. Виж в този смисъл неговата статия-писмо в „Бъдущност“, бр. 5 от 5 април 1864 г.

1864, април 5. „Сръбско княжество“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 5 от 1864 г. = 1) Става дума за Белградските събития, започнали на 3 юни 1862 г. Дейно участие в тях взима и организираната от Раковски Българска легия. 3) Конфликтът в Белград е уреден на конференцията на великите сили в Канлиджи. В резултат между другото и Българската легия трябвало да бъде разпусната.

1864, април 5. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Бъдущност“, бр. 5 от 1864 г. = 1) През 60-те години Франция се оказва въвлечена в истинска авантюра в Мексико, когато Наполеон III изпраща там своя военна експедиция и се мъчи да постави на трона Максимилиан, който се крепял само на френските щикове. Френските войски били изтеглени от Мексико през 1867 г., след ултиматум от страна на САЩ. Обявена била република, Максимилиан бил разстрелян, а престижът на Франция получил силен удар.

1864, април 5. „Дописника ни от Гюргево...“. Бележка, поместена в „Бъдущност“, бр. 5 от 1864 г. = 1) Т. е. „Хубава Гърция“ (гръцки).

1864, април 12. „България“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 6 от 1864 г. = 1) Поместеният в „Бъдущност“ устав обхваща 31 члена. Дружеството е замислено като българско — чл. 6 гласи: „Защото предприятието на това Дружество се почна от българи, затова и тие завсегда ще преимуществуват в управлението му.“ Дружеството закупило и един параход, наречен „Азизие“, с водоизместимост 560 тона. 2) Става дума за почина на Иван Богоров да изгради памучно-предачна фабрика, за което даже получил концесия за 25 години. Създадено било предприятие, но фабрика не била открита, въпреки че в акционерното дружество влезли дори и висши турски сановници. 3) Касае се за дописка от Пловдив с дата 18 март 1864 г., в която се съобщава за състоялия се там молебен и след това събрание за оглеждане на извършеното. Пловдивци решили да продължат и за в бъдеще пълномощията на своя представител в Цариград д-р Стоян Чомаков, който бил натоварен да ги представлява в борбата за църковна независимост. 4) Става дума за предложението да се честву̀ва общенародно Неделя Православна — денят, когато през 1861 г. за пръв път се изхвърля името на цариградския гръцки патриарх и започва откритата всенародна борба за независима българска църковна йерархия.

1864, април 12. „Явна благодарност“. Поместена в „Бъдущност“, бр. 6 от 1864 г. = 1) Град Александрия във Влашко е основан от българи преселници през 30-те години на XIX в., които дълго поддържат будно своето българско национално съзнание.

1864, април 12. „Граждански обзор“. Преглед, поместен в „Бъдущност“, бр. 6 от 1864 г. = 1) Опасенията на Раковски са основателни — само три години по-късно цялото френско начинание пропада, а Мексико става република.

1864, май 1. „Ромъния. Вътрешний граждански обзор“, поместен в „Бъдущност“, бр. 8 от 1864 г. С този брой и материал Раковски за пръв път се намесва пряко във вътрешнорумънските борби, на страната на реформатора княз Куза. Това и става причина дейците от Добродетелната дружина начело с Христо Георгиев да се оттеглят, да спрат финансовата си помощ и вестникът да спре само след още три броя. = 1) Дотогава румънският селянин няма собственост над земята, която обработва, и е подложен на безмилостна експлоатация от страна на боерите земевладелци. Становището на Раковски по този въпрос изтъква неговите безспорни демократични виждания, против привилегиите на определени класи за сметка на огромното мнозинство от народа.

1864, май 1. „България“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 8 от 1864 г.

1864, май 1. „Вънкашни граждански обзор“. Преглед, поместен в „Бъдущност“, бр. 8 от 1864 г.

1864, май 10. „Ромъния. Вътрешний граждански обзор“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 9 от 1864 г. = 1) Приложени са Княжеското послание на Куза до депутатите от 2 май 1864 г. при отваряне заседанията на Камарата, актът за разпускане на Камарата и Прокламацията до всички румънци, в която

се излагат мотивите за разпускането на Камарата, която непрекъснато пречела за прокарване на реформите.

1864, май 10. „Отговор А. Богдану на: Защо е Г. Раковски турнал в 1-ий брой „Бъдущност“ вероизповедний въпрос, а не черковний“. Статия, поместена в „Бъдущност“, бр. 9 от 1864 г. = 1) Авторът на статията е Натанаил Зографски, по-късно митрополит Охридски и Пловдивски. Поместената от него статия в „Българска пчела“ носи названието „Кратка забележка г. Раковскому за това, що в 1-й № на Букурещкий българо-румънский вестник Бъдещност дава на българский църковний въпрос название вероизповеден“. Натанаил е поддържал близки връзки с Раковски и по-късно — настоящата темпераментна размяна на мисли не попречва за тяхната дружба. 2) Запазените броеве от вестник „Бъдущност“ са дефектни. Скъсаният тук текст е възстановен по румънския превод и сочи само смисъла, а не и точния начин на характерното за Раковски писане, което в българския си оригинал липсва.

1864, май 10. „Вънкашни граждански обзор“. Поместен в „Бъдущност“, бр. 9 от 1864 г.

1864, май 17. „Известие от редакцията“. Поместено в „Бъдущност“, бр. 10 от 1864 г. = 1) Това се отнася до богатите букурещки българи, начело с дейците от Добродетелната дружина, които стават причина вестникът да спре. В дейността си те изхождат от своите класови интереси, сходни с интересите на румънската едра буржоазия — земевладелци и търговци.

1864, юли 19. „Важно известие“. Поместено в „Бранител“, бр. 1 от 1864 г. Стилът и съдържанието издават авторството на Раковски, който остава съзнателно на втори план в редакцията, за да може да осъществи издаването на новия вестник. = 1) Като издател на „Бранител“ фигурира Стефан Расидеску, българин по произход от Казанлък, а отговорник е Таке Василеску. Името на Раковски не фигурира никъде във вестника. 2) Въпросните дела, поместени тук, са: „Решение. Днес събравши се в Народное българско читалище решаваме следния“, „Устав дружества за издържание Българо-ромънскаго вестника „Бранител“ и „Решение за записване акции за издаването на вестника“. В първия документ, носещ дата 14 юли 1864 г., се обявява решението да се издава нов българо-румънски вестник. Той е подписан от И. Д. х. Бакалоглу, Хр. Георгиев, К. Панайотов, Ману Йоанов, Стати Станкович, Паск. Катарджиев, Ст. Расидеску, Петър Кутов, Васил Лазаров, Димитри Чапъров, Хр. Чапъров и Г. Зафиров. Във втория документ — устава — се предвижда направлението на вестника да цели развитието на народния дух на българите въобще и сближението на българския и румънския народ. Вестникът няма да помества материали, насочени против което и да е правителство и няма да влиза в лична полемика. В последния документ се дават имената на записалите акции — на първо място е Маринчо Бенли с 30 акции, Панарет Погонянски, записал 20 акции, Димитрие Гикулеску — 10 дяла и т. н. Христо Георгиев записва само 4 дяла. От общо замислени 300 акции записват се само 85 — още в началото „Бранител“ не получава необходимата материална основа, поради което и втори брой въобще не се появява.

1864, юли 19. „Положение вероизповеднаго ни въпроса“. Статия, поместена в „Бранител“, бр. 1 от 1864 г. = 1) Следва дописка от Цариград с дата 11 юли 1864 г., в която се съдържат нападки против държането на Чомаков и останалите представители на народа в османската столица. Заключението е, че „в тия хора патриотизмът е нула“.

1864, юли 19. „България“. Статия, поместена в „Бранител“, бр. 1 от 1864 г.

1864,юли 19.„Вънкашни. Граждански обзор". Преглед,поместен в „Брани-тел", (бр. 1 от 1864 г. = 1)Писмото от Париж с дата 21 юли 1864 г. (н. ст. — 9 юли ст. ст.). Става дума за намерението на Франция да не остави датския въпрос само като вътрешен въпрос за немците — по този начин той може да прерасне в европейски.

1865. „Господа! Основающ се на...". Апел останал в ръкопис, който се съхранява в Народната библиотека „Кирил и Методий". Текстът тук е даден по публикацията в Архив на Г. С. Раковски, т. I. С., 1952, с. 425—427.

ПОКАЗАЛЕЦ

ЗА ЛИЧНИ, ГЕОГРАФСКИ И ДРУГИ ИМЕНА И ПРЕДМЕТИ

Аали паша (Мехмед Емин Али-паша, 1815—1871), виден турски държавник от средата на XIX в., един от създателите на Хатихумаюна. Играл значителна роля в развитието на българския църковен въпрос. Опитен дипломат, той умело бавел решението му, като оставял надежди сред българите, че им съчувствува и прави необходимото, за да ги удовлетвори. Всъщност той провеждал политиката на Високата порта — да обтяга колкото се може повече отношенията между българи и гърци в интерес на владетелите. — 189, 201, 207, 211, 218, 248, 252, 267, 283, 284, 342, 368, 369, 385—387, 389, 423, 429, 436, 437, 449, 452, 491, 492.

Абди ага — 537.

Абдул Азис, син на султан Махмуд II и брат на Абдул Междид, когото наследява на трона след смъртта на последния на 13 юни 1861 г. Породените надежди, че новият владетел ще спомогне за разрешението на справедливите български искания, скоро угасват — вместо да се подобри, положението в Османската империя се влошава, за да стигне още в края на 1861 г. до революционна ситуация. Тя е използувана от Раковски, който изготвя план за въстание и организира Българската легия. — 343, 352, 422, 452, 534.

Абдул Меджид, султан от 1839 до 1861 г., син на реформатора султан Махмуд II. По време на неговото управление били издадени Хатишерифът и Хатихумаюнът, породили напразни надежди сред българите. Те обаче били използувани като законна основа за издигането на искания за самостоятелна духовна власт и народни училища. — 19, 20, 45, 50, 53, 54, 99, 178, 247, 282, 313—315, 534.

Авксенти, по-късно Велешки (1798—1865), заедно с Иларион Макариополски възглавил народната борба за духовна независимост. Почитан за твърдото си държане, заедно с Иларион той е наричан от Раковски неизменно „нашите свещеноначалници". На него е гледано като на народен мъченик по времето, когато е изпратен от Патриаршията на заточение през 1861 г. — 144, 210, 250, 282, 294, 302, 464, 523, 529.

Аврамов, Гаврил, по произход от Свищов, установил се в Галац, близък на Раковски. Оттам той е спомоществувател на редица от изданията на големия български възрожденец; същевременно му препраща писма и дописки в Белград. — 532, 533.

Аврамович, П., настанен в Галац, подпомагал Раковски. — 56.

Австрия (Австрийска империя, след 1868 г. Австро-Унгария, наричана още и Хабсбургска монархия) — 33, 39, 41, 84, 85, 92, 103, 111, 112, 120, 121, 140,

145, 150, 156, 159, 161, 170, 171, 173, 176, 177, 181, 182, 191, 194, 196, 199, 203, 214, 234, 254, 255, 259, 266, 281, 290, 305, 314, 338, 345, 346, 377, 388, 393, 394, 396, 408, 411, 412, 416, 417, 428, 433, 468, 478, 500, 504, 510, 523, 524, 530, 540—542.

Агиюца, румънски хумористичен вестник, излизал от ноември 1863 до юни 1864 г., с директор Богдан Петричейку Хашдеу, близък приятел на Раковски. — 432.

Адам — 156.

Адриатическо море (Ядранско море) — 70, 270, 352.

Азис — виж Абдул Азис, султан.

Азис паша — 210.

Азия — 49, 71, 178, 337, 338, 398, 497, 499, 537.

Акхям адлие, съд в Цариград — 158.

Албания — 179, 260, 345.

Алгемайне цайтунг, предаван от Раковски и като „Общ. нов." — 39, 148, 524.

Александрия, град в Египет — 58.

Александрия, град в Румъния — 447, 543.

Александър II, руски император — 110, 111, 120, 260, 330.

Алжир — 453.

Али паша — виж Аали паша.

Амалтия, гръцки вестник, излизал в Смирна от 1838 г. непрекъснато до гръцката Малоазийска катастрофа през 1922 г., след което се пренася в Атина. До 1870 г. излиза ежеседмично. Още през 1844 г. поместил съобщение за арестуването на Раковски и баща му Стойко Попович и отвеждането им в цариградските затвори. Взел участие в църковната борба, като застъпвал интересите на Цариградската патриаршия против българите. — 504.

Америка (континент) — 201.

Америка — виж Съединени американски щати.

Анатоли, гръцки вестник — 504.

Ангеларий, ученик на Кирил и Методий — 102.

Ангелов, Петър, българин от гр. Александрия, Румъния — 447.

Англия — 37, 71, 84, 91, 97—99, 112, 113, 121, 140, 149, 150, 159, 161—163, 166, 172, 173, 182, 190, 208, 209, 218, 230, 254, 266, 281, 290, 304, 305, 313—315, 336, 369, 388, 394, 395, 398, 408, 416, 420, 421, 437, 438, 448, 453, 454, 468, 496, 499, 504, 519, 430, 541.

Андон от Сливен — 58.

Анкара (Ангира) — 180, 526.

Анкона — 84, 85.

Антивари — 281.

Апостолеску, Янко, българин от Александрия, Румъния — 447.

Априлов, Василий Евстатиев (1789—1847), от Габрово, установил се в Одеса, дето, насърчен от Венелин, работил за просветата на българския народ.

Заедно с Н. Палаузов организира първото светско училище в родния си град. — 13, 88, 363.

Арбанаси (Арнауткьой, при Разград) — 57, 521.

Арен, Шарл, французин, настанил се в Белград, подпомагал Раковски при издаването на „Дунавски лебед" и на френски език. — 509, 528.

Арнаудов, Михаил — 516.

Арнауткьой, с. Разградско — виж Арбанаси.

Асен I, български цар — 123, 366, 413.

Асен II (Иван Асен II), български цар — 123.

Асеневци — 104, 105.

Атанасий Троядски, румънски духовник. — 430.

Атанасов, Петраки х., котленец, близък на Раковски — 479.

Атанасович, д-р Георги, виден българин от Букурещ, участвувал в народните борби на страната на старите. — 490.

Атина, гръцка столица — 70, 73, 89, 90, 138, 151, 183, 435, 488, 489, 507, 522, 539.

Атина, гръцки вестник, започнал да излиза в началото на 1832 г., първо в провинцията, а от 1835 г. в столицата на Гърция. Дългогодишен негов издател е Емануил Антониадис, виден гръцки журналист. Вестникът помества редица материали по църковната борба. — 328, 435, 504.

Атон (Света гора), полуостров в югоизточната част на Халкидика, известен с монастирите си. Просъществували повече от хилядолетие, тези монастири образували така наречената Атонска монашеска република и били подчинени направо на Цариградската патриаршия. Ползуващи се с редица правдини, те станали център на православна култура за гърци, българи, руси, румънци. Особено значение за българите имат монастирите Зографски и Хилендарски, дето Паисий Хилендарски подготвя своята „История славянобългарска". Използуващи влиянието си, цариградските патриарси нерядко заточавали в Атон тези, които били неудобни за тяхната политика. Така там загинал и Неофит Бозвели. — 9, 14, 49, 58, 250, 283.

Ауслянд, немско списание — 505.

Африка — 122, 201, 341.

Афуз ефенди, кадия в Пловдив — 358.

Ахайя, област в Гърция — 526.

Ахмед паша — 314.

Ахмед Взефик ефенди, турски посланик във Франция — 214.

Ахмед ефенди, ходжа в Цариград — 125.

Ахмед Расим ефенди — 536.

Ашир паша, турски комендант на Белградската крепост — 442.

Бавария — 535.

Бакалоглу, Иван Д. х. от Габрово, виден търговец, настанен в Букурещ, дето участвува в борбите на страната на „старите". — 545.

Бакърджиоглу, С. — 390.
Балабанов, Марко, виден български общественик. По времето, когато следвал в Атина, се сближил с Раковски, към когото храни почит до края на живота си. — 526.
Балдуин, император — 123.
Балкан — виж Стара планина.
Балкански полуостров — 192, 269, 405, 406, 489, 498, 526.
Балкански, Стоил, установен в Цариград, близък сътрудник на Раковски при списването и разпространението на „Дунавски лебед“ и при подготовката на Белградската легия — 487, 507.
Балкапан, хан в Цариград, център на българската емиграция, седалище на много български търговски и занаятчийски фирми. — 133—135, 300, 522.
Балтийско море — 214.
Банат Темишки — 196.
х. Барбут, от Дупница — 47.
Баязид Илдъръм, турски султан — 180, 526.
Бебек, квартал в Цариград — 522, 523.
Беброво, село Еленско — 52, 390.
Бейрут — 167, 215.
Бекир Мустафа, цариградски пияница — 72.
Белгия (Белжия) — 56, 482, 483.
Белград, сръбска столица. Там Раковски живее за малко през 1856 г., и по-трайно през 1860—1863 г., когато издава „Дунавски лебед“. — 65—67, 69, 73, 75, 76, 79, 80, 84, 85, 88, 89, 92, 95—97, 102—104, 108—110, 113—116, 120—122, 125, 127, 131, 133, 137, 140, 141, 144, 146—148, 151, 156, 158—160, 164—167, 170—174, 176, 181, 183—185, 187, 192, 193, 195, 196, 198—200, 202—204, 206—210, 213, 215—217, 219—221, 224, 228—231, 234, 235, 237, 238, 240—242, 246—250, 253, 255, 258—260, 263, 265—267, 269, 271, 275—280, 282, 283, 285, 288—291, 294, 295, 297—300, 303—305, 307, 311, 316, 318, 319, 321, 322, 326—331, 333, 335—337, 340, 341, 343, 346—353, 356, 358—361, 363, 368—372, 375, 377, 379, 380, 383, 384, 387—389, 392, 393, 395, 396, 398, 399, 403, 405, 406, 411, 426, 442, 443, 481, 484, 487, 488, 509, 517, 533, 538, 541—543.
Белградски гори, до Цариград — 298.
Белчо (Левкиас), Анастасиос Георгиадис (1773—1853), професор по медицина в Атинския университет от създаването му до 1847 г., автор на редица медицински и езикови трудове. По произход българин от с. Каратопрак, погърчен отрано. — 58.
Бенли, Маринчо, виден българин, близък на Раковски — 545.
Бер, град в Македония — 500.
Берлин — 46.
Берон, Василий, от Котел, следвал в Куручешме до 1840 г. заедно с Раковски,

с когото се срещал отново и по време на Кримската война, когато Берон е секретар на Българския комитет за поддържане на българските доброволци. От 1856 до 1864 г. Берон е управител на училищата в Търново, а до 1868 г. е директор на гимназията в Болград — 124.
Берон, д-р Петър (1800—1871), виден български възрожденец, учител, педагог, лекар, философ и учен. Роден в Котел, завършил медицина в Мюнхен. Автор на прочутия „Рибен буквар“. По-късно живял и работил във Франция и Румъния. Автор на поредица от обширни трудове по физика, химия, астрономия, философия и т.н., издавани на френски език. Раковски се отнася с нескрита почит към него заради заслугите му към българското образование и за трудовете му, разнесли името на България по Европа. — 12, 14, 124, 125.
Бесарабия — 93, 165, 182, 196, 197, 219, 258, 259, 311, 338, 506, 533.
Бесарабия, български колонии — 166, 383.
Беч — виж Виена.
Бизерта, град в Тунис — 460.
Бирмингам, град в Англия — 444.
Битоля — 106, 107, 280, 342, 509.
Бобчев, С.С., виден български буржоазен учен — 486, 513.
Богдан, А. — виж Натанаил, архимандрит.
Богданско — виж Молдова.
Богориди, Атанас Цонков, внук на Софроний Врачански, родом в Котел, най-малък брат на Стефанаки Богориди. Учил в Бейската академия в Букурещ, завършил медицина във Виена и Вюрцбург. Известен със сътрудничеството си в „Логиос о Ермис“ и други гръцки периодични издания. Починал в Париж през 1826 г. Раковски пише за него като за виден българин, който не е дал нещо особено за народа си. — 11, 12, 521.
Богориди, Гана, майка на Стефанаки Богориди, останала и докрай добра българка. С нея бил особено близък Раковски, който и като котленец се полувал в Цариград с обичта ѝ. Умряла през 1851 г., близо стогодишна. — 11.
Богориди, Георги, внук на Софроний Врачански, брат на Стефанаки Богориди. Починал млад. — 11, 12, 57, 58.
Богориди, княз Никола Конаки (1821—1863), син на Стефанаки Богориди и съученик на Раковски. По-късно каймакам на Молдова. Хранел надежди да стане княз на България, за което преди 1861 г. е поощряван и от Раковски, по чиято молба урежда създаването на българска гимназия в Болград. — 256—258, 262, 263, 482, 513, 530.
Богориди (Вогориди), княз Стефанаки (Стойко) (1775—1859), внук на Софроний Врачански, издигнал се като виден турски сановник още по времето на султан Махмуд II. Бил съветник на султан Абдул Меджид, ползувал се с голямо влияние в Османската империя. Помогнал на Раковски да се настани

като ученик в Куручешме и замислял кариера, сходна на тази, която осигурил за Г. Кръстозич. По-късно, когато Раковски поема революционния път през 1841 г., Стефанаки Богориди му става заклет враг и спомага за задържането на Стойко Попович и Раковски. — 11, 12, 57, 58, 72, 124, 313, 521, 523, 530.

Богориди, Цонко — 11, 12.

Богоров, Иван (1818—1892), наричал се сам до 1858 г. Иван Андреов Богоев. Приятел на Раковски още от младежките години, когато и двамата следват в гръцката Велика школа на Куручешме. През 1847 г. Раковски го насърчава да започне издаването на „Цариградски вестник", като чрез баща си и Василаки х. Великов от Върбица успява да издейства ферман за изданието. Поддържал кореспонденция със съученика си. Присъствувал на погребението на Раковски през октомври 1867 г. в Букурещ, Богоров пръв дава отзив за неговата смърт във в. Народност. — 133—135, 276, 476, 510, 524, 543.

Божко чорбаджи, от Карлово, убит от турците — 157, 339.

Бозвели — виж Неофит Бозвели.

Бойчов, Х. х. — 479.

Болград, главен град на българските колонии в Бесарабия — 166, 171, 219, 258, 383, 490, 509.

Болиак, Чезар, виден румънски журналист и държавник от XIX в. — 491.

Боре, Йожен, отец, виден католически мисионер в Близкия изток, установил се в Цариград от началото на 40-те години на XIX в. Особено активен през 60-те години, когато се стараел да разпространи унията сред българите. Поддържал преки връзки и подпомагал Драган Цанков, Хр. Ваклидов и други унияти, за което бил нападан от Раковски. — 154, 207, 277.

Боровски, Тома от Лом — 485.

Боршуков, Георги, професор по журналистика, заслужил изследовател на публицистичното дело на Раковски — 481, 511, 512, 515, 517, 519.

Босна — 29, 41, 234, 246, 254, 275, 290, 346, 377, 386, 388, 410, 414, 454, 500, 538.

Босолу, Ненко Дичов, котленец — 58.

Браила — 148, 151, 152, 155, 287, 332, 341, 348, 383, 475, 486, 490, 509, 510, 535.

Бранител, последният вестник на Раковски, излязъл в Букурещ само в един брой от 19 юли 1864 г., списан на български и румънски език. Спрял поради конфликта на Раковски със „старите". — 462, 492, 493, 507, 509, 544, 545.

Бруса — 262, 495, 531.

Брюнони, католически епископ, първият апостолически викарий на католиците в Османската империя. Заедно с Боре работи упорито за разпространението на униятството сред българския народ. — 207.

Буботинов, Михаил К., виден софианец, сътрудничил на Раковски с дописки от София по време на борбата срещу Доротей през 1861 г. — 507.

Будапеща (Буда, Будим, Песта) — 95, 173, 203, 290, 433.

Буйнов, Стоян, един от близките сътрудници на Раковски в революционните му планове, работил в Цариград. — 487, 507.

Буковина — 182.

Букурещ — 57, 182, 287, 412, 414, 415, 423, 424, 426, 429, 431, 433, 434, 436—438, 442—445, 447—449, 452, 453, 455, 456, 459, 460, 462, 464, 467, 468, 488, 489, 490, 501, 509, 512.

Булвер, английски посланик в Цариград — 428, 442.

Бурмов, Тодор Стоянов (1834—1906), родом от с. Нова махала, Габровско, виден деец на българското културно възраждане. Завършил през 1857 г. духовна семинария в Киев, учителствувал в Габрово и от 1860 г. се установява в Цариград, където редактира „Български книжици", а по-късно вестниците „Съветник" и „Време". Активен участник в църковната борба на страната на консервативното течение, той скоро става прицел на критиките на Раковски. Развил значителна дейност, той е първият министър-председател на освободена България. — 104—106, 331—333, 348, 364—367, 481, 507.

Бучюмул, румънски политически, литературен и търговски вестник, излизал в Букурещ от 1862 до края на 1864 г. Директор му бил големият румънски общественик Чезар Болиак. — 431, 491.

Бъдущност, вестник на Раковски, издаван на български и румънски език в Букурещ. Излезли десет броя от 8 март до 17 май 1864 г. С революционно-демократично направление, той бил спрян поради противоречията на Раковски със „старите", които според него били „человеци, в главите коим е влязъл един олигархически дух и изискват да всяко народно българско дело става само по тяхная воля и по тяхное убеждение! Тии презират народа!". — 412—414, 430, 432, 436, 438, 439, 444, 447, 456, 460—462, 490—493, 499, 507, 509, 534, 541—544.

България — 7-11, 15—18, 20, 24—26, 29, 31, 32, 34, 35, 39—41, 44, 50, 51, 53, 55, 56, 66, 68, 72, 78, 80—85, 88, 89, 94, 95, 97, 100, 101, 107, 113, 122, 124, 125, 127, 128, 131—133, 141, 153, 155, 158, 163—165, 167, 168, 171, 178, 179, 182, 185, 198, 204, 206, 212, 213, 219, 222, 230, 234—238, 240, 243, 245, 246, 252, 253, 257, 260—262, 267, 271, 274, 276—278, 282, 283, 286, 288—290, 295, 301—303, 305, 306, 316, 317, 320, 322, 325, 330, 333, 335, 339, 340, 342, 343, 345, 349, 358, 359, 361, 363, 366, 375, 380, 383—387, 390, 403, 406, 410, 411, 414, 423, 436, 444—446, 452, 466, 467, 470, 471, 478, 483, 485, 490, 497, 502, 503, 505, 520, 528, 533, 537, 540.

България Северна — 529.

България Северозападна — 532.

България, вестник, излизал в Цариград от 1859 до 1863 г., орган на католическата пропаганда сред българите, поради което е нападан жестоко от Раковски, който винаги го нарича „утрепка". Редактори са му били последователно Драган Цанков и след него Христо Ваклидов. Изиграл несъмнено

значителна роля в борбата против фанариотската Патриаршия. — 77, 79, 85, 88, 89, 106, 107, 122—127, 144, 147, 148, 151, 152, 155, 198, 201, 224, 227, 249, 353—356, 383, 485, 487, 522—524, 527.

България страждаща, първи публицистичен труд на Раковски — 476.

Българска дневница, първият орган на Раковски, издаван в Нови Сад от 26 юни до 30 октомври 1857 г. Разкрива беззаконията на османската власт, фанариотското духовенство и българските чорбаджии, като описва тежкото положение на българския народ. Спрян от австрийското правителство при печатането на бр. 19, когато Раковски бил експулсиран от Австрийската империя. — 148, 478—483, 486, 493, 494, 499, 507, 509, 510, 513, 519, 520.

Българска пчела, възрожденски български вестник — 510, 544.

Българска старина, списание на Раковски, от което излязла само една книжка през 1865 г. — 488, 492, 493, 501.

Български древности, списание, замислено от Раковски, но неосъществено — 484, 487.

Български книжици, едно от издържаните български възрожденски научно-популярни списания, излизало в Цариград от 1858 до 1862 г. Негов издател била специално създадената Община за българска книжнина. Редактори са му били последователно Димитър Мутев, Иван Богоров, Гаврил Кръстович, Тодор Бурмов, Иван Найденов, Сава Филаретов. Стоял на умерени позиции, поради което някои негови статии били предмет на остри нападки от страна на Раковски. — 59, 60, 104, 135, 308, 310, 322, 331—333, 348, 364, 365, 521, 535.

Български орел, първият български вестник, издаден от Ив. Богоров в Лайпциг през 1846—1847. — 476.

Ваклидов, Христо (1841—1891), от Казанлък, учил в католическите училища в Одрин и Цариград. Заради участието си в униатското движение нападан от Раковски. По-късно издавал в Браила вестник „Българска пчела“ и списание „Зорница“. — 107, 356.

Вандерер, виенски вестник — 505.

Варна — 26, 285, 286.

Варненско — 538.

Варшава — 76, 84, 92, 104, 110, 111, 120, 121, 140, 149.

Василеску, Таке, румънец от Букурещ, подпомагал Раковски при издаването на вестниците му — 415, 492, 544.

Веглеридис, грък-авантюрист — 70.

Везувий — 351.

Велес — 500, 509.

Велики Бечкерек — 532.

Велико Търново — виж Търново.

Великов, Василаки (Турко-Василаки), от с. Върбица, Котленско, висш сановник в османската администрация в Цариград, член на Танзиматския съвет, използвал се с влияние, използвано понякога от неговите сънародници. Бил епитроп на българската черква в Цариград. Починал през 1857 г. — 134—136, 476.

Великсин, Димитър (около 1840—1896), роден в Браила от родители сливенци. Известен с поетическото си творчество на български, румънски и френски езици. Сътрудничил на Раковски при издаването на „Бъдущност“. След Освобождението работи в София и като дипломатически представител в Букурещ. Подписвал се с псевдоним „Велисон“. — 508.

Велко, Хайдут, заслужил българин, участвувал в борбата на сърбите за освобождение — 540.

Венедикт, битолски фанариотски митрополит, българомразец, проявил се с беззаконията си още по времето, когато бил митрополит във Видин през 1846—1851 г. Особено лошо се проявил по време на въстанието във Видинско през 1850 г., когато сътрудничел тясно с османските власти против българското население. — 276.

Венелин, Юрий Иванович (1802—1839), руски историк и славяновед, с особени заслуги за проучване българското минало. — 501.

Венеция — 121, 150, 173, 181, 202, 209, 213, 214, 218, 229, 239, 254, 266, 281, 290, 360, 377, 396, 417.

Видин — 35, 39, 40, 42, 44, 49, 148, 204, 205, 327, 410, 485, 509, 519.

Видинско — 180, 260, 279, 282, 286, 341, 342, 535.

Видовдан, сръбски политически вестник, започнал да излиза през 1861 г. и спрял през 1876 г. Полуофициоз, на консервативни позиции. Печатал много материали и за България и българския народ. — 249, 504, 540.

Виена (Беч) — 46, 133, 186, 345, 351, 352, 371, 393, 394, 428, 476, 479, 481, 539.

Византис, гръцки вестник, излизащ в Цариград, застъпвал интересите на Цариградската патриаршия, насочен против българите и тяхната борба. Полемизира с българския периодичен печат по църковния въпрос. — 93, 113—116, 382, 399, 504.

Византия (Византийска империя) — 27, 70, 179, 180, 281, 372, 440, 526.

Виктор Емануил II, италиански крал, възглавил новосъздадената Италианска държава след сполучливата борба на Пиемонт. Като обединител той се ползува с известност сред българите. Раковски го споменава на много места, въпреки че всички негови симпатии са на страната на Джузепе Гарибалди. — 75, 76, 84, 85, 92, 104, 110, 121, 140, 145, 149, 150, 159, 170, 174, 201, 208, 213, 214, 217, 218, 229, 276, 422.

Виктория, английска кралица (1819—1901) — 218.

Вилафранка — 524.

Вилафрански мирен договор, сключен на 8 юли 1859 г. между Франция и Австрия, сложил край на войната в Италия.

Винер цайтунг — 505.

Виотия (област в Гърция) — 96.

Висока порта (Диван, Отоманская порта, Високое правителство). Високата порта, или съкратено Портата, станала символ на османската султанска феодална бюрокрация. — 25, 27—30, 32, 40, 44, 66, 67, 69, 72, 73, 91, 101, 122, 128—130, 132, 141, 153, 161—165, 167—169, 176, 180—182, 188, 189, 191, 195, 198, 201, 203, 206, 209, 211—214, 219, 222, 227, 230, 233, 235, 237, 238, 241—245, 248, 250—252, 254, 256, 260, 261, 266, 271, 274, 277, 278, 280—285, 288, 291—294, 298, 303, 306, 307, 310, 313—318, 320, 323, 324, 328, 329, 333, 334, 340, 341, 344, 347, 349, 351, 354, 372, 373, 375—378, 380—382, 386, 390, 423, 433, 437, 444, 464, 465, 477—497, 481—484, 486, 488, 490—492, 496, 497, 502, 505, 507, 511, 525, 258, 531, 533, 534.

Вишеград — 221.

Владимиреску, Тудор, румънски национален герой, убит през 1821 г. — 431, 542.

Влахия (Влашко) — 49, 57, 84, 94, 96, 134, 171, 209, 219, 234, 253, 258, 259, 270, 281, 305, 338, 477, 482, 499, 525, 539, 542, 543.

Влахобогдански княжества — виж Румъния.

Влашко — виж Влахия.

Вогорид — виж Богориди.

Воден, град — 175, 500.

Войводина — 196, 203, 214, 254, 259, 266.

Враца — 11, 124, 302, 533.

Врачеш, с. Ботевградско — 47.

Вукалович, Лука, виден борец за народни права, ръководител на въстанието в Херцеговина. Гледан с големи симпатии от всички български революционери — за него Раковски пише с топли чувства. — 281, 357, 426, 427.

Вулгарис, Димитриос, гръцки министър-председател — 435.

Вулгарис, Евгениос (1716—1806) от Корфу, един от най-видните гръцки възрожденци, изтъкнат просветител. Основал прочутата Академия на Атон, преследвана от Цариградската патриаршия за свободолюбивия си дух. — 14, 58.

Възпор — Босфора. Раковски често го споменава, понякога като синоним на Цариград.

Върбица, село Преславско — 134, 476.

Върбица, Маша, изтъкнат черногорец, близък на Раковски — 443.

Габес, град в Тунис — 460.

Габрово — 88,96, 185, 230, 249, 288, 355, 363, 364, 383, 519, 520, 529.

Габровски колиби — 363.

Гагарин, княз Л., руски дипломат в Италия — 110.

Гаета — 140, 158, 166, 167, 171, 173, 195, 196, 202, 209, 214, 217, 229.

Галата — 356.

Галац — 56, 159, 268, 287, 299, 307, 425, 482, 483, 506, 509, 532, 533, 536.

Галиция — 330, 425.

Гарашанин, Илия (1812—1874), един от най-големите сръбски държавници. Създател на прочутото „Начертание“ — държавна сръбска политическа програма за разширение на Сърбия за сметка на останалите южнославянски народи. Многократно министър и министър-председател. През 60-те години радетел за създаване на Балкански съюз. Поддържал тесни връзки с български дейци, вкл. и Раковски. Поради великодържавните буржоазни намерения на сръбското ръководство обаче Раковски прекъсва през 1863 г. връзките си с Гарашанин, който също бил недоволен от българския родолюбец. — 282, 488, 489, 540.

Гарибалди, Джузепе (1807—1882), вожд на италианското революционно демократично движение, борец за обединението на Италия, активен деятел на „Млада Италия“. Името му става легендарно. Раковски храни най-топли чувства към него и го сочи като пример за българите. — 68, 75—77, 85, 92, 107, 127, 145, 170, 195, 201, 202, 208, 213, 218, 230, 239, 246, 254, 259, 270, 276, 280, 281, 300, 346, 396, 422, 425, 426, 428, 438, 444, 499, 536.

Гарибалди, Миноти, син на Джузепе Гарибалди — 425.

Геда — 345.

Георгиев, Евлоги (1819—1897), съученик на Раковски в Карлово — при учителя Райно Попович. Станал крупен търговец, той запазил приятелските си чувства към своя другар от детинство и му помагал при начинанията му за културното развитие на българския народ. Заедно с брат си Христо завещал огромни суми за постройка на Софийския държавен университет „Климент Охридски“. — 532, 533.

Георгиев, Христо (1824—1872), крупен търговец и банкер, установил се в Букурещ. Стоял начело на партията на „старите“, член-основател на Добродетелната дружина. Раковски сътрудничи с него в началния период, но през 1863 г. окончателно се разделя поради противоречия във възгледите за пътищата на народната борба — Христо Георгиев разчита на подкрепата на Русия и е радетел за просветна и църковна независимост, противник на революционните действия, когато не са координирани с политиката на Русия. — 486, 490, 543, 545.

Георгиеви, бр. — 532.

Георгиеви, бр. Сава и Никола, родом от Търново, заселили се във Варна, дето се издигнали като едни от първите търговци в града. През 1860 г. основават българска община и повеждат борба за духовно освобождение. — 285.

Георгьович, Михаил — 53.

Германия — 203, 266, 468, 504.

Геров, Найден (1823—1900), родом от Копривщица. След завършването на образованието си в Одеса учителствува в Пловдив. От 1857 г. е руски вицеконсул в Пловдив и развива широка дейност в полза на българския народ. Оставил извънредно ценен архив. Автор на редица учебници както и на първата българска поема „Стоян и Рада“. С верните си и точни доклади спомогнал

за създаване на благоприятно настроение към България сред руските управляващи среди. — 334, 367, 486.
Героннер — 424.
Геугалов, Иван, родом от Галац. Изпълнявал длъжността секретар на Инспекционния училищен комитет в Болград. — 196, 531.
Гешов, Д. Ив. — 144, 523.
Гешов, Христо Д. от Карлово, от известния род Гешеви; установил се като търговец във Виена. Проявил се като патриот, той жертвувал значителни суми за подпомагане просветата на българите. — 479.
Гешоглу — 156.
Гидиков, Стефан (1837—1871) от Сливен, подпомаган от Раковски, но поради неуредици при разпространението книгите на големия български възрожденец връзките им били прекъснати. Гидиков взел инициативата за създаване по-късно в Сливен на читалище „Зора", което се издигнало като едно от най-добре уредените български читалища. — 329, 330, 355, 526.
Гикулеску, Димитрие — 545.
Гилон, дядо на Есхил — 138.
Гладстон, Уйлям — 444.
Глазгов (Глазгоу) — 444.
Глас едного българина — виж Истинний глас на България.
Горна Джумая (Джумая, днес Благоевград) — 47.
Горски пътник, първата революционна поема, написана от Раковски и издадена през 1857 г. в Нови Сад. — 322, 477, 497, 519.
Горчаков, Александър (1798—1883), руски държавник, от 1856 г. бил министър на външните работи, а от 1870 г. — канцлер на Русия. Ползувал се с голяма известност сред българите, които го олицетворявали с руската политика на Балканите. — 98, 140, 162, 171, 209, 346, 417.
Гранитски, Анастас Поппетров (1825—1879), родом от Котел, виден български книжовник, полиглот. Завършил Гръцката Велика школа в Куручешме. Взел активно участие в борбата за духовна независимост. Автор на редица трудове и преводи. — 7, 124, 476, 508, 519.
Грахово (в Черна гора) — 427, 536.
Грахово, битка, в която черногорците поразяват османските сили. — 352.
Греепок — 444.
Григорий, патриарх цариградски — 49.
Григорий, патриарх цариградски, обесен през 1821 г., при избухване на гръцкото въстание. — 90.
Григорий, митрополит, фанариот в Търново — 353.
Григорий Хилендарски (Григорий Григориевич, по-късно митрополит русенски, 1828—1898), родом от с. Сорока, Бесарабия, проявил се по-късно като туркофил и краен консерватор. На младини обаче той се проявява като горещ родолюбец патриот, сътрудничил на Раковски. На него се дължи запазва-

нето архива на Неофит Бозвели — понастоящем част от този архив се съхранява в архива на Раковски. Между съхранените документи се намира и ръкописа на „Мати Болгария". — 526, 537.
Гримани, Темистокли, грък от Гюргево — 444.
Гроссенблеттер, търговец в Кронщад — 432.
Грудов, Иван П., роден в Габрово, починал през 1895 г. В началото на своята дейност бил привърженик на Раковски и през 1862 г. бил член на Временното българско началство в Белград. По-късно минал на страната на „старите". — 487, 529.
Груев, Йоаким (1828—1912), настоятел на Дунавски лебед. Виден деец просветител и книжовник, дългогодишен учител. — 528.
Гърция — 29, 69, 89—91, 97, 100, 137, 138, 167, 168, 184, 195, 206, 243, 244, 253, 305, 312, 328, 329, 365, 379, 435, 436, 439, 469, 488, 489, 504, 522, 523, 533, 535, 539, 542.
Гюлхане, дворец в Цариград, в който бил издаден Хатишерифът — 18.
Гюргево — 444.
Дайнелов, Йосиф (1839—1891), от Русе, възторжен и предан приятел и дописник на Раковски от Цариград. Работил в търговската кантора на х. Николи х. Минчоолу. Поддържал обширна кореспонденция с Раковски, с когото разменил стотици писма. Заслужил специално за широкото разпространение на „Дунавски лебед". — 147, 216, 485, 504, 507, 515, 523, 524, 528—530, 533.
Далмация — 230, 345, 351, 510.
Дамаск — 234.
Дан войвода, влашки княз — 413.
Дания — 208, 416, 425, 453, 454, 468, 541.
Данов, Христо Г. (1828—1911), учител, книжовник и народен деятел, добил широка известност с издателската си дейност. Разпространявал между другото и книгите на Раковски, с когото се срещал в Белград и Нови Сад. — 330.
Дарданели — 314, 526.
Дебър — 298.
Делигиоргис, гръцки министър на правосъдието — 435.
Делияннис, гръцки министър на народното просвещение — 435.
Демир — виж Тамерлан.
Демирев, Марко, бесарабски българин — 528.
Демостен — 138.
Денкоглу, Иван (1781—1861), родом от с. Балша, Софийско. Настанен в Москва, той се издига като крупен търговец. Богатството си използува за подпомагане на българчета да следват и за благодеяния. Негов питомец бил и Сава Филаретов. Направил ред дарения и на охридчани. Раковски поддържал връзки с него и го ценял като щедър родолюбец. — 53.
Джамджиев, Никола — 485.

Джеридей Хавадиш, вестник — 504.
Джибалий, квартал в Цариград — 58.
Джумая Дупнична (Горна) — 53.
Джумая (Търговище, Ески Джумая) — 185.
Диарбекир — 501.
Дибич, Иван Иванович (1785—1831), руски военачалник, главнокомандуващ руските войски на Балканския фронт по време на Руско-турската война от 1828—1829, когато преминава Стара планина и превзема Одрин. Наречен поради това Забалкански. Раковски има спомени от него още от детски години, когато вуйчо му Георги Мамарчев готви въстание в Югоизточна България, но е задържан от Дибич, тъй като вече бил подписан мирния договор в Одрин. — 313, 533.
Диван — виж Висока порта.
Димитриевич, Костадин от Варна — 285.
Димитров, Банчо Ешилу от гр. Александрия в Румъния — 447.
Димитров, Георги М., един от най-видните български революционни дейци, герой от Лайпцигския процес — 515, 529.
Димитров, Макавей, от Александрия в Румъния — 447.
Димитров, Спас, родом от Шумен, установил се във Варна, основател на първата Варненска българска община. Взимал дейно участие в народните борби — 285.
Динеков, Петър — 519.
Дионисий Контаров, отровен от фанариотите — 49.
Дневница — виж Българска дневница.
Днестър, река — 182.
Добрев, Панайот х., известен и под името х. Добрев Списаревски, бил ученик в Котел, когато се завърнал от Франция Раковски. Писал биография на големия котленец. — 479.
Добрович, бр. от Галац — 56.
Добрович, Васил, родом от Сливен, установил се в Галац, с будно национално съзнание. Той подпомагал Раковски и с парични суми, и като настоятел на негови издания — 512.
Добрович, Димитър (1812—1885) от Сливен, заселил се в Цариград, дето се изявил като пламенен родолюбец. Настоятел на Раковски за „Дунавски лебед". За него Раковски пише „той ми е стар и тесен приятел". — 216.
Добровски, Иван (1812—1896), учител, книжовник и журналист, сътрудничи на много български вестници и списания. Ратува за славянска солидарност. — 220, 476.
Добродетелна дружина, организация на богатите българи в Румъния, с руска ориентация, подпомогнала редица народни начинания. — 490, 543, 544.
Доброплодни, Сава Н. (1820—1894), съученик на Раковски от гръцката Велика школа в Куручешме. Поради отрицателната роля, която Доброплодни изиграва в Котел при арестуването на Раковски и баща му, отношенията между двамата дейци не били добри. Раковски се отнася отрицателно и към опитите на Доброплодни да въведе западна цивилизация сред народа, непригодна за неговите нужди и обичаи. — 527.
Дойран — 530.
Дойче Алгемайне Цайтунг — 505.
Дойче Кореспонденц, вестник — 505.
Доротей Софийски, гонен с ожесточение от софианци поради принадлежността му към Цариградската патриаршия — 533, 534, 536, 539.
Драгоев, Б., близък на Раковски, изпратил му редица дописки от Пазарджик и Пловдив — 532, 535.
Драч — 270.
Дряново — 52.
Дубровник (Рагуза) — 371, 426.
Дукас, Неофитос (1760—1845), от Загора в Епир, следвал в Мецово и Букурещ, дето отпосле преподавал и основал своя езикова школа. При него следвали и немалко българи — от това време е известен и на българските дейци. След освобождението на Гърция отива там и се занимава с педагогическа дейност. — 57.
Дукати, Александър — 484.
Дуковић, А. 535.
Дунав — 70, 141, 187, 316, 341, 343, 391, 422, 429, 440, 446, 475, 476, 493, 525.
Дунавски княжества — виж Румъния.
Дунавски лебед, литературен вестник, издаден в един брой през 1857 г. — 56, 480—483, 487, 493, 501, 512, 520.
Дунавски лебед, най-големият и издържан вестник на Раковски. Излязъл в 62 броя от 1 септември 1860 г. до 24 декември 1861 г. Борил се за българско решение на църковния въпрос, против всякакви компромиси, за народно образование. През втората половина на 1861 г. призовава народа на въоръжена борба против турското робство. С разнообразното си съдържание е търсен из цяла България. — 65, 77, 92, 113—116, 118, 122, 127, 145, 147, 151, 171, 172, 174, 216, 224, 242, 263—265, 283, 285—288, 296, 297, 299, 319, 329, 330, 332, 348, 351, 353—355, 365, 399, 484—488, 493, 494, 498, 499, 504, 507, 509, 510, 514, 519—539.
Дупница (днешно Станке Димитров) — 47, 276.
Душан, сръбски крал — 114, 115.
Душица, българин от Александрия в Румъния — 58.
Дънди, в Англия — 444.
Държилович, Киряк, от с. Държилово, Воденско, установил се в Солун. Участвувал заедно с баща си и брат си Константин в гръцкото национално-освободително движение. По-късно заедно с брат си става стълб на българщината в Солун. — 507, 524—526, 529.

Държилович, Константин, брат на Киряк Държилович — 507.
Европа — 7, 16—21, 23, 24, 32, 41, 44, 45, 52, 54, 65, 67, 68, 71, 73, 75, 79, 80, 82—84, 91, 97—101, 103, 105, 111, 118, 121, 122, 125, 126, 131, 136, 149, 159, 161, 163, 166, 170—172, 174, 176—178, 181, 183, 190, 191, 194, 196, 197, 199, 201, 202, 207, 212, 213, 215, 223, 233, 237, 240, 252—254, 259, 266, 269, 271—274, 284, 298, 305, 309, 312—316, 318, 336, 337, 339, 341, 344, 345, 352, 359—361, 367, 370, 372, 373, 375, 393, 394, 397—399, 415, 416, 418, 420, 425, 433, 435, 441, 448, 449, 463, 468, 483, 496—499, 502, 510, 530, 535, 537.
Европа, Западна — 50, 200, 281, 290, 350, 351, 354, 364, 481.
Европа, Турска — виж Турция, Европейска.
Евтимий, отец — 10.
Евтимий, патриарх Търновски — 123.
Евтимов, Никола, известен и под името Сапунов, от Габрово, установил се в Цариград към 1840 г. Там той се издигнал като първомайстор на абаджийския еснаф и като такъв участвува в създаването на българската църква в столицата, превърнала се по-късно в средище на борбата за духовно освобождение. Към края на 50-те години се увлича в униатското движение, поради което е остро нападан от Раковски. Умира през 1861 г. в тъмницата, дето бил затворен по обвинение в подправяне на печати. — 232, 264, 383.
Египет — 312—314.
Единбург — 444.
Едрене (Едирне) — виж Одрин.
Едрине капусу, в Цариград — 125.
Екзарх, Александър Стоилов Бойоглу (1810—1891), от Стара Загора, виден български общественик и публицист. Редактирал повече от десет години „Цариградски вестник". С Раковски поддържал връзки, прекъснати поради позицията на Екзарх по църковния въпрос; Екзарх бил за разбирателство с Цариградската патриаршия и запазване православното единство. — 7, 8, 133, 136, 228, 229, 263—265, 481, 519, 521, 524, 532, 533.
Екрем паша — 371.
Елада — 71, 95, 439, 440, 526.
Елба, остров — 336.
Елена, град — 51, 523.
Елиади, братя от Александрия, Румъния — 447.
Елкей, град в Тунис — 460.
Елпис, гръцки вестник, излизал в Атина от 1836 до 1868 г. Издател е големият гръцки журналист Константин Левидис, ревностен поборник за демократични отношения. — 139, 504.
Елчи хан, в Цариград — 18.
Емона (Емине) — 71.
Ендепанданс, вестник — 92, 120—122, 215, 281, 504.
Ендепанданс Белж, вестник — 208.

Енидже-Вардарско — 526.
Еон, гръцки вестник, излизал в Атина от 1838 до 1890 г. Първи негов редактор бил Й. Филимон, историкът на гръцкото въстание, а по-късно — през периода, когато твори Раковски — Тимолеос Филимон. — 139.
Епир — 71, 95, 178, 242, 260, 405.
Ермис о Логиос, солидно гръцко списание, излизало във Виена през 1811—1821 г. под редакцията на Антимос Газис. Материална помощ давало Букурещкото филантропично дружество, Букурещката бейска академия (гимназия) „Св. Сава". В списването му участвували и Атанас Богориди, брат на княз Стефанаки Богориди — 12, 14.
Ерцеговина — виж Херцеговина.
Ески Загра — виж Стара Загора.
Есхил — 138.
Ефрат , река — 440.
Железник — виж Стара Загора.
Жеравна, с. — 10, 53
Живков, Ал. — 512.
Живкович, А. — 512.
Журнал де Деба, вестник — 460, 504.
Журнал дьо Константинопл, вестник на френски език, излизащ след 1843 г. в Цариград. Изразител на официалните виждания. Поддържал Високата порта и Цариградската патриаршия. — 34—38, 192, 198, 211—213, 223, 224, 227, 228, 233, 234, 334, 504.
Журнал дьо Санкт Петерсбург, вестник — 505.
Журнал за наука, занаят и търговия, издаван от Иван Богоров — 510.
Журнал л'Илюстраснон — 79.
Загора — виж Стара Загора.
Загреб — 199.
Займис, гръцки министър на външните работи — 435.
Залески, Б., полски писател — 221.
Замойски, граф Владимир, един от водачите на дясното крило в полското националноосвободително движение, близък сътрудник на княз Адам Чарториски. От края на 1853 г. организирал в Цариград полска дивизия, начело на която участвувал като генерал в Кримската война. По-късно останал на английски служба. — 221, 238.
Зафиров, Георги (1830—1876), познат на Раковски още от Цариград, когато следвал във Великата гръцка народна школа в Куручешме. По-късно като търговец в Галац поддържа близки връзки с Раковски. — 545.
Захаров, грък — 390.
Земун — 95.
Зимнич, гр. — 57.
Златен рог, в Цариград — 314.

Златица — 47.

Златов, Петър С., родом от с.Клисура, на работа първоначално в търговската кантора на Мавриди и Петкович в Русе. Там се издигнал и станал съдружник на Мавриди. Поддържал тесни връзки с Раковски. По-късно минал на туркофилски позиции, поради което е осмиван и нападан от Любен Каравелов и Христо Ботев. — 131, 479, 483, 486, 512, 514.

Зографски монастир, българска твърдина на Атон, хранител на много ценни ръкописи от миналото на българския народ. В него е работил и Паисий Хилендарски. — 11.

Золотов, Г. — 147.

Зора, замислен от Раковски вестник — 480.

Зърнещ (Зарнещ) — 432.

Ибраил — виж Браила.

Иван Асен II — виж Асен II.

Иван Шишман — 410.

Иванов, Иван С. (1828—1902), от Лясковец, един от влиятелните приятели на Раковски в Русия. До края на Кримската война се грижел за българските колонии в Бесарабия. Негова е идеята за откриване на „средоточно училище" там — бъдеща гимназия. По-късно Ив. Иванов бил назначен за попечител на българските колонии в Русия със седалище в Комрат. Поддържал преписка с Раковски. — 512, 513.

Иванов, Костадин Х. от Александрия в Румъния — 447.

Иванов, Манол, уният, нападан от Раковски — 193, 248, 249, 527.

Иванович, Стоян х., син на добричкия богаташ х.Иван Вълков Банов, установил се във Варна през 1853 г. Родът му по произход бил от Търговище, откъдето през 1828 г. преминал в Добрич. Търговец във Варна, той участвувал в основаването на Варненската българска община и взимал участие в народните борби. — 285.

Игнат, от Видин — 42.

Игнатиев, граф Н., като руски посланик в Цариград многозаслужил за българското национално движение, което подпомогнал талантливо и резултатно — 525.

Игнатий, видински фанариотски митрополит — 31.

Изворски, Стефан п.Николов (1815—1875), съгражданин на Раковски, следвал същo в Куручешме, един от изтъкнатите български предосвобожденски учители. Участвувал в Кримската война. Прекарал в Русия от 1850 до 1857 г., той взел участие в борбата за българска просвета. Учителствувал в Котел, Шумен, Цариград и Тулча. Накрай емигрирал в Галац, дето останал до края на живота си.

Икономов, Георги (1822—1865), книжовник, учител и деец по църковния въпрос, учителствувал в много градове, но най-много се задържал в Карлово, дето бил учител и на Васил Левски и колега на Ботю Петков. Близък на Раковски,

Икономов се грижел и за разпространението на някои негови съчинения. — 276,531.

Икономов, Теодосий (1836—1871), известен книжовник и сътрудник на Раковски през 1861 г. при редактирането на „Дунавски лебед". Бил е учител и директор на българската гимназия в Болград. Отношенията му с Раковски, отначало приятелски, се помрачили поради примиренческото му отношение към католическата пропаганда. — 508.

Иларион Стоянович, по-късно Макариополски (1812—1875), от Елена, със светско име Стоян Михайловски. Станал през 1832 г. монах и учил в Карея и на остров Андрос при Евгениос Вулгарис, после в Атина и във Великата школа на Куручшме. Сближил се с Раковски още в началото на 40-те години. Застанал по-късно начело на църковната борба, от 1851 г. е епископ Макариополски. На 3 април 1860 г. по искане на народа изхвърлил името на цариградския патриарх, заради което през 1861 г. бил заточен в Мала Азия до 1866 г. Станал символ на народната решимост за борба, той е почитан от Раковски, който се стреми да пази авторитета му. През 1872 г. избран за първи български търновски митрополит — 108, 124, 144, 164, 201, 210, 250, 253, 282, 289, 291, 294, 302, 464, 494, 522, 523, 527—529.

Илиос, гръцки вестник, излизал в Атина от 1855 до 1867 г. под редакцията на Панайотис Суцос и брат му Александрос Суцос — 70—72, 139.

Илюстрасион, журнал юниверсел — 69, 505.

Индия (Хиндистан) — 17, 37, 84, 113, 118, 127, 499.

Инокентий, румънски архимандрит — 430.

Ипсиланти, известен гръцки род — 242.

Ираклис, митичен герой, известен повече под името Херкулес — 138.

Иродот (Херодот) — 138.

Исак Комнен — 69.

Исмаил паша — 28, 29.

Испания — 164, 218.

Истинний глас Българии — брошура, издадена от Анастас Гранитски през 1853 г. В нея е поместен и първият публицистичен труд на Раковски — 88, 118, 119, 264, 296, 476, 511, 519.

Исус Христос — 86, 87, 127, 156, 245, 252, 369, 457, 529.

Италия — 68, 75—77, 85, 92, 93, 103, 107, 111, 112, 120, 121, 145, 149, 150, 159, 166, 170, 174, 181, 195, 199, 202, 207—209, 213, 214, 217, 218, 229, 234, 239, 246, 266, 270, 276, 280, 290, 300, 304, 305, 336, 346, 352, 369, 370, 377, 378, 388, 408, 416, 417, 422, 425, 428, 434, 438, 453, 468, 524.

Йероним, румънски архимандрит — 430.

Йерусалим — 239, 364.

Йоанов, Ману — 545.

Йонийски острови (Седем острова) — 71, 281, 425, 499, 530.

Йонийско море — 530.

Йорданеску, Костаки, от гр. Александрия, Румъния — 447.
Йорк — 444.
Йосиф II, неаполитански крал — виж Франц Йосиф.
Йосиф Наничану, румънски архимандрит — 430.
Йосиф Соколски (около 1786—1879), от Нова махала, Габровско. През 1832 г. основал Соколския манастир до Габрово. Участвувал в униатското движение и на 2 април 1861 г. бил ръкоположен от папата за архиепископ на българите-униати. Той се отказал от унията и бил отведен от П. Р. Славейков в Русия, дето и починал. — 267, 268, 277, 309, 333, 335, 383, 533, 535.
Йошев, Георги С. (1840—1884), от с.Сеславци, Софийско, учил в Русия и бил секретар на руското консулство във Видин. Лично познат на Раковски, с когото поддържал преписка. Отношенията им обаче се влошават поради изселването на българите от Видинско, в което Йошев играл незавидна роля. — 367, 527.
Кавказ — 113, 440.
Кавур, Камил Бенцо (1810—1861), италиански държавен деец, ръководител на „Млада Италия", от 1850 г. министър-председател. Под негово ръководство Италия взима участие в Кримската война и по-късно през 1859 г. във войната заедно с Франция против Австрия. Заслужил за обединението на Италия. Като борец против чуждата австрийска власт той спечелва симпатиите на Раковски, който го смята за опитен политик. — 75, 110, 140, 195, 213, 218, 280, 305, 346.
Казанлък — 185, 267, 335, 544.
Казас Артин — 194.
Кайлари, град — 500.
Кайруан, град в Тунис — 460.
Каин — 156.
Калифорния — 17
Калифрон, учител в Куручшеме, 1861 г. — 328.
Канада — 395.
Кандия — виж Крит.
Каниинг, лорд Статфорд Радклиф, английски посланик в Цариград, в началото на втората четвърт на XIX в. Ползувал се с голямо влияние пред Високата порта. Поддържал близки връзки със Стефанаки Богороди. — 190.
Канлиджи, преградие на Цариград, известно със споразумението между посланиците на европейските сили, сложило край на сръбско-турския конфликт в Белград през 1862 г., когато била разпусната и Българската легия на Раковски. — 541, 543.
Канович, А. — 535.
Капетанович, Георги от Александрия в Румъния — 447.
Капетанович, Йониць от Александрия в Румъния — 447.
Капрера — 145, 170, 202, 208, 239, 270, 280, 425.

Капуа — 140.
Кара Георги, ръководител на Първото сръбско въстание — 412, 540.
Карагеоргевич, Александър, княз, син на Кара Георги и княз на Сърбия, водел австрофилска политика — 484, 540.
Каракудин, Младен — 367, 537.
Караминкови, братя, от Калофер, установени в Цариград като търговци. Сред тях е и Христо Караминков, издал първата търговска книга у нас, поддържал връзки с Раковски — 135, 529.
Караташо, Димитър, от Македония, участник в борбите на гърците за освобождение. Деец за балканско разбирателство, починал през 1861 г. в Белград, дето дошел, препоръчан на Раковски от Христо Георгиев. В архива на Раковски се съхранява една ръкописна биография на Караташо, в която се изброяват проявите му в борбата против Високата порта. — 379, 538.
Каратеодориди — 382.
Каратопрак, с.Пловдивско — 58.
Карловец — 254, 255.
Карлово — 10, 133, 157, 287, 339, 485, 509.
Карловци — 40.
Карнобатско — 538.
Карпати — 440.
Карчак, поляк — 26.
Касабов, Иван (1837—1911), изтъкнат български деец, отначало привърженик на Раковски, влязъл в остър конфликт с него при изграждането на Тайния централен български комитет през 1866 г. По-късно става член на Българското книжовно дружество. Оставил интересни спомени за борбите по време на Възраждането. — 508.
Катарджиев, Паск. — 545.
Катуница, с. Котленско — 10.
Кесарий, румънски архимандрит — 430.
Кесария, град — 364.
Кескиневи, братя, дребни търговци от Карлово, поддържали връзки с Раковски — 485.
Киев — 53, 154, 364.
Кил — 541.
Кипиловски, Анастас (1802—1870), от с. Кипилово, Еленско, следвал в Лайпциг. Работил като книжовник в Букурещ и Цариград — 13, 124.
Кипър — 71.
Кирил, от Котел — 10.
Кирил, създал с брат си Методи българската азбука — 102.
Киров, х. Генчо х. от Сливен — 527.
Кисимов, Пандели (1832—1905) от Търново, привърженик на консервативното крило в българската емиграция в Румъния. Съавтор на прочутия „Мемоар

до султана", издаден от Българския таен централен комитет в Букурещ, поради което бил нападан за застъпваната от него идея за дуализъм с Османската империя. — 487.

Китай — 171, 499.

Кицуляну, румънски архимандрит — 430.

Кишелски, Иван (1826—1880), от Котел, участвувал като доброволец в Кримската война, по-късно постъпил на военна служба в руската армия, в която стигнал до чин генерал. Проявявал жив и непрекъснат интерес към българското революционно националноосвободително движение. — 483.

Кланрикард, лорд — 444.

Клапка, Георг (1820—1892), унгарски политически деец, революционер, ръководил унгарските войски през 1849 г. и постигнал редица победи. След поражението на революцията емигрирал, без да се откаже от намеренията си да воюва за освобождението на своя народ. Поради това представлява интерес за Раковски като решителен борец за свобода, чиито действия заслужава да бъдат следени. — 145, 352, 425.

Климент, ученик на Кирил и Методий, създал Охридската школа — 102, 103.

Клокот — 388.

Княжески, Захари (1810—1877), от с. Пишмани, Старозагорско, следвал духовна семинария в Одеса, след 1847 г. учителствувал в Стара Загора и другаде. Известен на Раковски като плодовит книжовник. Поради името му — „Княжески" — Раковски го критикувал за това му название, което не отговаря на демократизма на българите — 79.

Ковачевич, архимандрит Стефан, сърбин по народност, бил ръкоположен за епископ-предстоятел на българската църква в Цариград на 15 август 1851 г. с титлата Лаодикийски. На този пост остава до 1854 г., когато е заточен от патриарха в Трапезунд. Българите не били много доволни от него. Като човек с не големи заслуги за българите го оценява и Раковски по време на цариградския си период, преди Кримската война. — 49.

Когълничяну, Михаил (1817—1891), голям румънски държавник, отговорен за печалните събития в българските колонии в Бесарабия през 1860—1861 г. По-късно завързал близки връзки с Раковски и не бил настроен неприязнено към българското освободително движение. Буржоазен демократ, той бил на няколко пъти министър-председател на Румъния и участвувал в провеждането на аграрната реформа. — 219, 490, 491.

Коджабалкан — 24.

Колокол (Звон), периодично издание, редактирано от А. И. Херцен и Н. П. Огарьов в Лондон и Париж през 1857—1867 г. Борил се против самодържавието, против крепостничеството и чиновническия произвол. — 221, 506.

Комитас, Стефанос, гръцки учен и педагог, преподавал в началото на XIX в. в Букурещ, автор на поредица от ценни педагогически трудове. Известен с дейността си и сред българите. — 57.

Конаки—Богориди, Никола — виж Богороди, Никола Конаки —.

Конков, Апостол, от Александрия в Румъния — 447.

Константин, велик княз руски — 159.

Константин Велики, император — 422.

Конституционел, френски вестник — 110, 444.

Коня (Кония) — 58.

Копенхаген — 438.

Копривщица — 358, 367.

Кораис, Адамантиос (1848—1833), един от най-видните гръцки просветители, повлиял се от идеите на Френската революция, с големи заслуги за гръцкото възраждане. Един от създателите на модерния гръцки език, учител на много българи в училището на остров Андрос. Ползувал се с голямо уважение сред просветените български дейци. — 12.

Коронеос, гръцки министър на войната — 435.

Косово поле — 410.

Костадин IX, император — 69.

Котел — 10—13, 49, 57, 58, 123—125, 134, 185, 288, 479, 509, 521, 524.

Коч Ага — 537.

Кошут, Лайош (1802—1894), един от най-видните унгарски революционери и поети от XIX в., ръководител на унгарската революция от 1848 г. — 145, 203, 425.

Крайна — 388.

Крайова — 182, 469.

Крим (Къръм) — 341, 343, 345, 391, 476.

Кримска война (Кримски бой, Източна война), войната между Русия и Османската империя, подпомогната от западните сили, които се стараят да не допуснат разпадане на Турция. — 31, 49, 161, 316, 341, 494, 503, 516, 519, 521, 523, 525, 533.

Крит (Кандия), остров — 71, 262, 495, 531.

Крокид, гръцки автор — 521.

Кронщад (днес Брашов) — 432.

Кръстевич, Гаврил (1817—1898), от Котел, учил в Карлово при Райно Попович и във Великата школа на Куручешме, дето бил заедно с Раковски. Изпратен от Стефанаки Богориди да следва в Париж, дето свършил право. Взимал дейно участие в народните борби като ръководител на консервативното течение. Като такъв се изявил и по време на редакторството си на „Български книжици", поради което станал обект на нападки от страна на Раковски. — 58—61, 124, 481, 521.

Ксенофонт — 97, 119.

Куза, Александър Йоан (1820—1873), първи владетел на Румъния (1850—1866). Водил решителна политика за провеждане на социални реформи, насочени към подобряване участта на народните маси. Отнасял се благосклонно към

българите. Раковски поддържал с него лични връзки, които използувал в интерес на българската просвета. Куза бил свален от престола на 10 февруари 1866 г. от така наречената „чудовищна коалиция", обединила консервативните и реакционните либерални сили в страната. — 219, 281, 396, 433, 455, 489, 491, 493, 525, 542—544.

Кукуш — 175, 184, 188, 240, 247, 500, 529.

Кукушко — 526.

Кумундурос, гръцки министър на финансите — 435.

Куриер д'Ориан, вестник, излизал в Цариград на френски език от 1860 г. като продължение на Прес д'Ориан. Защищавал католическите интереси, поради което водел постоянна полемика с българските периодични издания — 192, 224, 227, 228, 233—235, 237, 238, 249, 335, 355, 358, 359, 504.

Куручешме — 69, 328, 526.

Кутов, Петър — 545.

Кушували, Ат. Гоше — 529.

Къбръзли паша — виж Мехмед Къбръзли паша.

Къолнише цайтунг, вестник — 505.

Кюстендил — 267.

Ла вуа дьо ла Румъни, вестник излизащ в Букурещ — 432.

Лазар, княз сръбски — 410.

Лазаров, Васил — 545.

Лазаров, Иван, от Александрия, Румъния — 447.

Лазиенски (Лажиенски) дворец във Варшава — 111.

Лайпциг (Липиска) — 133, 476, 524.

Ламорсиер, Луи дьо (1806—1865), французин, командуващ като генерал папските войски по време на борбата за обединение на Италия. Като противник на Гарибалди той не бил гледан добре от Раковски. — 85.

Лаудон, Марграсия, англичанка, свързала се в Париж с Александър Екзарх, който привлякъл вниманието ѝ към българските проблеми. Написала брошура „Гласът на България". В отговор на тази брошура излиза книгата на Ан. Гранитски с добавката на Раковски — там Лаудон е нападната за неточно отразяване на българската действителност и проява на пристрастие към Александър Екзарх. — 7.

Левант Хералд, вестник — 233, 238, 505.

Левкиас, Анастасиос Георгиадис — виж Белчо, А. Г.

Ледоховски, граф, полски емигрант в Париж — 221.

Лесбос, остров — 71.

Ливан — 215.

Ливаний — 138.

Ливерпул — 444.

Липиска — виж Лайпциг.

Лобанов-Ростовски, княз Алексей Борисович (1824—1896), бил руски посланик

в Цариград от 1859 до 1863 г., след което е представлявал Русия в Лондон и Виена. От 1895 г. до смъртта си бил министър на външните работи. Стремял се да запази православното единство, в унисон с тогавашната официална руска политика. — 218.

Ловеч — 288.

Логиос о Ермис — виж Ермис о Логиос.

Лом — 509, 519.

Ломбардия — 174.

Лондон — 221, 234, 246, 443, 454, 459.

Луково, с. в Черна гора — 371.

Любословие, първото българско списание, издавано от Фотинов в гр. Смирна, с пробен брой 1842 г. и редовни броеве 1844—1846 г. С енциклопедично съдържание. — 475, 476.

Мавриди, Иван Г., виден търговец в Русе, познат на Раковски със своето родолюбие. Заедно със съдружника си Петкович се грижел за разпространението на изданията на Раковски. — 131, 480, 486, 512, 514.

Мавридов, Рали х., родом от Шумен. Установил се в Цариград като търговец. Свързал името си със зараждането на българския периодичен печат — с негова материална помощ Фотинов издава своето „Любословие" в Смирна. Около 1855 г. се заселва във Варна, дето работи за българското културно възраждане. Той бил настоятел на „Дунавски лебед" във Варна. По-късно съдействувал и за отварянето на първата българска църква в града. — 285, 532.

Маджарско — виж Унгария.

Макавеев, Петър, от Александрия, Румъния — 447.

Македония — 95, 114, 178, 260, 286, 489, 500, 529, 530.

Македония, южна — 500.

Максим, отец — виж Райкович, Максим.

Максимилиан, мексикански крал — 443, 448, 543.

Мала Азия — 71, 500.

Мала Азия, предна — 531.

Мала Влахия (Олтения) — 125.

Малта — 70, 173, 225.

Мамула, барон фелдмаршал, австриец — 345, 350—352.

Мани, област в Пелопонес — 180.

Манчов, Драган (1824—1908), родом от Батак, Пещерско. От 1862 г. се издигнал като книгоиздател. Временно увлечен в униатството. За участие във въстанието от 1875 г. бил арестуван, но избягал в Румъния, дето се грижел за издаването на в. „Стара планина". — 107, 125, 144.

Манчестер — 444.

Манчович, Васил Данилов (1825—1907), един от свищовските приятели на Раковски, учител и общественик. Отворил първото българско училище в Би-

толя, дето лежал в затвора заедно с Димитър Миладинов през 1861 г. Поради участие в революционното съзаклятие през 1867 г. осъден на петгодишно заточение в Мала Азия. После емигрирал в Австрия. Бил настоятел на „Дунавски лебед". Поддържал близки връзки с Раковски. — 512, 515, 519.

Маргарит, от Търново — 58.

Марсилия — 475.

Маруф ага — 31.

Матанович, черногорски войвода, поддържал връзки с Раковски — 428.

Махмуд II, султан (1785—1839), изявил се като решителен реформатор. През 1824 г. премахва еничарския корпус, през 1834 г. провежда поземлена реформа. Опитал се да тласне Османската империя по пътя на модерното развитие, но смъртта му попречва да довърши започнатото. — 20, 90, 194, 272, 312—315, 421, 422, 454, 534.

Мацини, Йосиф (1805—1872), италиански патриот, държавник и революционер. С големи заслуги в борбата за обединението на Италия на демократична основа. Ползувал се с голяма популярност сред българските революционери. — 426, 437.

Мачинско — 538.

Медакович, д-р Данило (1819—1881), един от блестящите сръбски публицисти от средата на XIX в., приятел на България и специално на Раковски, когото подпомага да издаде „Българска дневница". — 15, 477, 478—480, 482, 511, 513, 520.

Мека — 22.

Мексико — 443, 448, 454, 543.

Мелети, грък, преспанско-охридски фанариотски митрополит, ярък противник на българското искане за духовна независимост, проявил се с гоненията против всички будни българи. Взел участие в доноса, предизвикал арестуването и по-късно смъртта на Димитър Миладинов. — 276, 280.

Мелетий поленински фанариотски епископ — 247, 530.

Мери, френски поет — 295, 510.

Месина, град в Сицилия — 230.

Месолонгион — 435.

Метеора, група монастири в Тесалия — 250.

Методий, заедно с брат си Кирил създали българската азбука — 102.

Мехмед Али паша (1769—1849), роден в с. Нусретлий, Кавалско, провъзгласил се за египетски паша през 1806 г. Преустроил войската си на европейски начала, водел независима от султана политика. Участвувал в борбата срещу въстаналите гърци, като изпраща там експедиционен египетски корпус начело със сина си. През 30-те години на XIX в. воюва срещу Високата порта, чиито сили са напълно разбити. Османската империя тогава е спасена от намесата на европейските сили. Неговото дело предизвиква интерес у Раковски, който още по време на Браилските бунтове се стреми да координира борбата срещу султана с египетските действия. — 288, 289, 312—314.

Мехмед ефенди — 358.

Мехмед Къбръзли паша (1810—1871), родом от Кипър, виден турски сановник, заемал през 1859—1861 г. везирския пост в Османската империя. Груб и невъздържан, той бил особено зле настроен към българите. — 109, 171, 342, 368, 386, 521, 534.

Миладинов, Димитър (1810—1862) от Струга, виден деец на българското възраждане, подготвил заедно с брат си Константин внушителен том с „Български народни песни" (1861). Поддържал близки връзки с Раковски, който го ценял много. — 276, 280, 500, 531, 532.

Миладинов, Константин (1829—1862) от Струга. С несъмнени поетични заложби, той оставя името си в развитието на българската поезия. Заедно с брат си съставя „Български народни песни", които издава през 1861 г. в Загреб с помощта на Щросмайер. Загинал в цариградските тъмници, дето бил хвърлен след арестуването му през август 1861 г. — 500, 501, 507, 528.

Миладинови, братя — 215.

Миланов, Т. — 535.

Милош Обренович — виж Обренович, Милош.

Минчо, х., от Търново, убит от турците — 157, 339.

Минчоолу, х. Николи х., от Търново, установил се като крупен търговец в Цариград, дето се издига като един от видните ръководители на народната борба за духовна независимост. Един от постоянните български представители пред Високата порта, с решимостта си се ползувал с уважението на Раковски. — 144, 299, 307, 523, 533.

Мирко, княз Петрович — виж Петрович, Мирко.

Мирков, Боян, родом от Пазарджик, разпален родолюбец и народен учител. Починал през 1863 г. — 507, 532, 538.

Миркович, Георги (1825—1905), от Сливен, завършил медицина в Монпелие, установил се като лекар в Цариград, където се сближил с униатите. За тази негова дейност е нападан от Раковски. По-късно бил директор на гимназията в Болград, лекар в Браила, Букурещ и Лом. Осъден като революционер, бил заточен в Диарбекир. Освободен, останал на лекарска практика в Мала Азия до 1878 г. След Освобождението лекар в България. — 232, 383.

Мирозрение, българско списание, издавано от Добровски — 476.

Мирчеа войвода, румънски княз — 413.

Михай Витязул (Храбрий), румънски княз — 413.

Михайло Обренович — виж Обренович, Михайло.

Моамер паша, поляк — 256.

Модена, гр. — 174.

Моисей — 156.

Молдова (Молдавия, Богданско) — 58, 84, 165, 166, 171, 182, 183, 186, 197, 209, 219, 220, 234, 253, 258, 259, 281, 305, 338, 383, 499, 521, 525, 530, 542.
Монастир Габровски Соколски — 267, 268, 277.
Монастир Зографски — виж Зографски монастир.
Монастир Рилски — 389, 538.
Монастир Хилендарски, на Атон, съхранил богати извори за българската история. В него Паисий Хилендарски подготвя своята „История славянобългарска“ — 10.
Монд, френски вестник — 505.
Монитьор, френски вестник — 435, 505.
Монтбело, френски посланик в Русия — 111.
Мора (Морея) — виж Пелопонес.
Морава, Българска, река — 410.
Морнинг кроникл, вестник — 504.
Морнинг пост, вестник — 504.
Москва — 53, 488.
Московски университет — 538.
Москов, Константин Д., от Александрия, Румъния — 447.
Моску, Киряк Д. — 447.
Мостар, град — 426, 427.
Мохамед, пророк — 21, 22.
Мохамед II, султан — 180.
Мурад II, султан — 410.
Мухлис ефенди, пловдивски управител — 385.
Наварин — 533.
Надежда, вестник, замислен от Раковски — 477, 519.
Наполеон I (1769—1821), френски пълководец, държавен деятел и император (1804—1814, 1815). Покрай завоевателния си характер , неговите войни нанесли сериозен удар върху феодално-абсолютичните порядки в Европа. — 161, 191, 395, 421.
Наполеон, принц — 214, 239.
Наполеон III, френски император от 1852 до 1870 г. Проводник на така наречения принцип на националното начало — международните въпроси да се решават въз основа на правата на нациите и в зависимост от тяхното етническо разпространение. Подкрепил обединението на Влахия и Молдова, проявявал интерес към Балканите като област, която може да бъде полезна за неговата европейска дипломатическа игра. Подпомагал Сърбия и Черна гора като противовес срещу Австрия. — 75, 84, 93, 104, 112, 121, 143, 148—151, 159, 166, 167, 170, 172, 208, 213, 214, 217, 218, 304, 336, 361, 369, 387, 388, 394, 395, 416, 424, 448, 453, 454, 543.
Натанаил Зографски, по-късно митрополит Охридски и Пловдивски (1820—1906), родом от с. Кучевища, Скопско. Станал монах в Зографския монастир, завършил духовна семинария в Киев. За кратко време учителствувал в Зограф, след което бил управител до 1869 г. на Добровецкия монастир в Молдова, който зависел от Зограф. В Добровец той се срещал на няколко пъти с Раковски. От 1870 г. се установил в Цариград, а през 1872 г. бил избран за пръв български митрополит в Охрид. Участвува през 1878—1879 г. като ръководител в Кресненското въстание. От 1883 г. до смъртта си е митрополит в Пловдив. Поддържал близки връзки с Раковски. — 456—459, 544.
Наум, ученик на Кирил и Методий — 102.
Начо чорбаджи, х. от Стара Загора, убит от турците — 157, 339.
Неапол — 76, 140, 174, 336.
Негри, Т. — 58.
Негуш — 500.
Немско — виж Прусия.
Неофит Бозвели (1784—1858), личен приятел на Раковски и на баща му Стойко Попович, инициатор на борбата за духовна независимост, автор на „Мати Болгария“ и други патриотични съчинения, на няколко хубави училищни ръководства, оставил незаличими спомени в младия Раковски. Изпълнен с уважение към своя съгражданин, Раковски проявява големи грижи и за издирването и запазването на неговия архив. — 10, 49, 77, 124, 158, 289, 390, 494, 495.
Неофит Рилски (около 1793—1881), от Банско, един от най-заслужилите български просветни дейци. Познавал се с Раковски от цариградския период, когато през 1848—1852 г. е бил учител по славянски езици на остров Халки в Богословското училище. От 1860 до 1864 г. бил игумен в Рилския монастир. — 13, 538.
Неофит, грък, фанариотски митрополит първо в Търново, по-късно в Солун, известен с борбата си против българите и тяхното искане за духовно освобождение. — 27, 30, 49, 52, 158, 175, 525.
Никола, княз — виж Петрович, княз Никола.
Никола х., чорбаджия от Елена — 51.
Николаев, Марин х. от Александрия, Румъния — 447.
Николаев, Цветко от Александрия, Румъния — 447.
Николаев, град на Черно море — 214.
Ница — 217, 336.
Ниш — 236.
Новачене, с. Ботевградско — 47.
Нови Сад — 15, 16, 25, 32, 34, 39, 42, 44, 47, 48, 50, 53, 95, 477—479, 482, 483, 484, 487, 517, 519, 520.
Норд, вестник излизал в Брюксел — 505.
Нюкастл, дук дьо — 444.
Няколко речи о Асеню..., труд на Раковски — 88, 104, 105, 122, 329, 330, 365, 366.

Обренович, Милош, княз на Сърбия от 1815 до 1839 и от 1858 до 1860 г. Ръководител на Второто сръбско въстание. С решителен и твърд характер, той водел политика на постоянен дипломатически натиск, с оглед постепенното изтикване на османската власт. По-късно постоянно се стремял към независимост, поради което се ползувал с популярност сред българските борци за свобода. — 73, 484, 522, 540.

Обренович, Михаил III (1823—1868), сръбски княз през 1839—1841 и 1860—1868 г., син на Милош Обренович. Поддържал връзки с български дейци и особено с Раковски, когото се стараел да използува за своята балканска политика през 60-те години на XIX в. По негово време стават Белградските събития от лятото на 1862 г., когато там действува и Българската легия на Раковски. — 73, 74, 146, 171, 249, 433, 488, 540.

Общ. нов. — виж Алгемайне цайтунг

Огнянович, от Виена — 479.

Одеса — 308, 311, 330, 363, 390, 391, 483, 487, 506, 533, 535, 538.

Одесский вестник — 483, 505, 517.

Одрин (Адрианопол, Едирне) — 28, 57, 123, 225, 335.

Одринска област — 350.

Одрински мирен договор, сложил край на Руско-турската война от 1828—1829 г. След него последвало значителното емигриране на българи, главно от Югоизточна България. — 250, 338, 406, 437, 521, 540.

Олимп — 73.

Олтения — виж Мала Влахия.

Омер паша Латаш (1806—1871), помохамеданчен бошнак, проявил се като опитен пълководец. Действувал за провеждане на реформите в Босна и Херцеговина, против волята на местните бегове; жестоко потушил техния бунт през 1851 г. Бил турски главнокомандуващ във войната срещу Черна гора през 1862 г., завършила с поражението на храбрите черногорци. — 290, 345—347, 351, 357, 395, 428.

Омир — 114, 117.

Опинион, френски вестник — 110.

Опинион насионал, френски вестник — 505.

Орлов, граф — 159.

Орфей — 138.

Османска империя — виж Турция.

Ост унд Вест — вестник, излизащ във Виена — 505.

Острово — 500.

Отечественные записки, месечно руско списание, започнало да излиза през 1820 г. в Сан Петербург. Едно от най-солидните периодични издания в Русия. През 1860—1866 г. негови редактори са А. А. Краевски и С. С. Дудишкин. — 505.

Отон, Фредерик-Лудовик, род. 1815 г., пръв гръцки крал след освобождението

на Гърция (1832—1862). Дошел от Бавария, установил в страната така наречения „баварски режим", характеризиращ се с насилията си. Против него се борят гърците, които през 1842 г. в една безкръвна революция успяват да установят конституционно управление. Скоро обаче тази конституция е отменена и 20 години по-късно нова революция сваля Отон от трона. — 305, 434, 435, 489, 535, 542.

Охрид — 102, 103, 132, 168, 212, 241, 410, 500, 523, 526, 534.

Охридска българска архиепископия — 103, 122, 168, 180, 519, 522, 523, 531.

Павел, апостол — 9, 127.

Пазарджик — виж Татар Пазарджик.

Пазвантоглу, Осман, потурчен бошнак, застанал начело на кърджалиите, дълго време самостоятелен владетел на Видин. Името му останало дори в народните песни от онова смутно време. — 57, 359.

Паисий, българин по произход, фанариотски служител, изпратен от Цариградската патриаршия, чиито верен служител бил. Проявил се с беззаконията си, поради което бил наричан подигравателно „Палисвет" и „кръвопиец на българщината". Народът се борел против него. За беззаконията му многократно изобличаван от Раковски. — 529, 533.

Паисий, гръцки фанариотски митрополит — 204, 205.

Паисий Пловдивски (около 1810—1872), роден в Янина от родители православни албанци. Като пловдивски митрополит взел решително страната на българския народ, поради което през 1961 г. бил заточен. За смелото си държане почитан от Раковски. — 209, 210, 250, 255, 283, 530, 532.

Паламаря, Димитър, бесарабски българин — 528.

Палаузов, Константин Н., по произход от Габрово, установил се в Одеса. Родолюбив българин, той бил съизпълнител на завещанието на В. Е. Априлов и се проявил като щедър дарител. — 147.

Палаузов, Николай Христофорович (1821—1899), родом от Габрово, учил в Одеса, заемал руска държавна служба до смъртта си. Проявил се като родолюбив българин и взимал дейно участие в работата на Одеското българско настоятелство. — 13.

Палаузов, Спиридон (1818—1872), по произход от Габрово, отпечатал редица ценни трудове за българското минало. На работа в руското министерство на народната просвета. Палаузов високо ценел Раковски, с когото поддържал преписка. Раковски също хранел голяма почит към учения българин, изследовател на българската история и му изпращал свои и други трудове. — 481.

Палаузови от Одеса — 524.

Палмерстон, лорд — 444.

Панайотов, Иван от Александрия, Румъния — 447.

Панайотов, К. — 545.

Панарет Погонянски — 545.

Панаутин, руски генерал — 111.

Паничков, Димитър (около 1810—1909), от Калофер, нападан от Раковски поради униатските му възгледи през ранния период. Проявил се като горещ родолюбец, той събирал помощи за легията на Раковски. Заточен в Мосул поради своя брошура против османската власт, той избягал оттам през 1864 г., отишел в Браила и открил там печатница, в която между другото печатал и „Дума на българските емигранти“ на Христо Ботев. Сам издавал редица вестници, като „Хъш“, „Хитър Петър“, „Кукуригу“ и др. — 144, 147.

Папазов, Теохар, близък на Раковски българин, който го подпомагал с материални средства в борбата за народно свестяване. — 536.

Париж — 12, 56, 60, 69, 70, 92, 120, 130, 145, 166, 167, 214, 217, 221, 230, 238, 239, 281, 433, 454, 468, 482, 521, 545.

Парижки мирен договор от 1856 г. (Севастополски), сложил край на Кримската война от 1853—1856 г. По него българските колонии в Бесарабия се разделят на две, като южната с главен град Болград преминава към Молдова. — 49, 69, 98, 112, 113, 140, 161, 162, 176, 182, 197, 250, 258, 273, 315, 352, 437.

Парисиади, грък, настанил се във Видин — 43.

Парнас — 73.

Партений Зографски (1818—1876), от с. Галичник, Дебърско, виден български книжовник, учител и духовник. Завършил Московската духовна семинария, през 1851 г. се настанил на служба в руското посолство в Цариград. Оттогава датират и връзките му с Раковски, който го ценял и уважавал. — 175, 247, 538.

Паскалев, Никола — 487.

Патриаршия вселенска (Фенерска, цариградска), духовен глава на българите, прочула се с беззаконията си. Особено опасна с политиката си на асимилиране на населението. Организирано гонела българската просвета и богослужение на български език. Заедно с турската администрация се проявила като главен враг на българското възраждане. — 25, 38, 44, 48, 49, 57, 71, 77, 90, 139, 157, 158, 188, 193, 200, 201, 206, 209, 221, 222, 228, 232, 235, 236, 242, 247, 250—253, 255, 260—262, 267, 273, 274, 279, 289, 301, 302, 306, 324, 325, 332, 334, 353, 368, 369, 423, 433, 436, 486, 489, 493—495, 499, 500, 519, 521—523, 525—527, 529—531, 534, 536—538, 541.

Патриаршия Карловачка — 196.

Патриаршия Охридска — виж Охридска архиепископия.

Патрис, вестник — 277.

Пашакапуцу, Иванчо от Сливен — 58.

Пекин — 171.

Пелисиер, алжирски френски управител — 453.

Пелопонес (Мора, Морея) — 94, 312, 522, 533.

Персия — 499.

Петко чорбаджи от Калофер — 157.

Петкович, братя от Русе, подпомагали Раковски — 480, 512.

Петрович, Мирко (1820—1867), черногорски велик войвода, баща на княз Никола Петрович. Опитен военачалник, прочул се с победите си над османските войски. Създател на ред юнашки песни, той бил уважаван от Раковски заради своята решимост. — 427.

Петрович, Неделчо от Александрия, Румъния — 447.

Петрович, княз Никола (1841—1921), княз на Черна гора от 1861 до 1918 г. Раковски се сближил с него по време на посещението си в Цетина през 1863 г. — 356, 357, 488.

Петроград — 69, 70, 110, 111, 120, 212.

Петър Велики (1672—1725), руски император, блестящ държавник, с огромен организаторски талант. Основал град Петербург, дето преместил столицата на Русия. С него Русия излиза като първостепенна световна сила. — 20, 313, 421.

Петър, х. котленец — 58.

Пеща — виж Будапеща.

Пиемонт — 103, 110—112, 120, 158, 173, 181, 182, 192, 202, 208, 523.

Пий IX, римски папа, известен с борбата си против усилията да бъде обединена Италия. След като загубва възможността си да противодействува, той се съгласява на споразумение, по силата на което запазва само духовната си власт в малка област в Рим около черквата „Свети Петър“ — Ватикана. — 70, 85, 145, 173, 239, 247.

Пиколо, Никола (1792—1865), роден в Търново, учил в Букурещ при Вардалах и в Болоня, дето завършва Медицинския факултет. Взел участие в гръцката борба за независимост, от 1828 до 1839 г. бил лекар и училищен инспектор в Букурещ, а след 1839 г. се установява в Париж, откъдето сътрудничи в гръцки вестници и списания. Издал поредица от гръцки класици. Раковски признава неговия принос, но отбелязва, че Пиколо не е работил никак за своя роден народ. — 58.

Пирот — 380.

Пинд — 500.

Пирея — 523.

Пирогов, Николай — 483.

Пициниос, Яковос, гръцки деятел, приел католицизма, като вярвал, че чрез него Гърция може да постигне своите цели, осигурявайки си помощта на Запада. Обект на нападки от страна на Раковски, който го познавал от цариградския период на живота си като авантюрист и проводник на западни влияния. — 69, 70, 79.

Платон — 97, 119.

Пловдив (Филибе) — 9, 25, 26, 28, 34, 35, 157, 158, 185, 209—211, 230, 234, 255,

260, 261, 267, 283, 287, 330, 335, 339, 358, 367, 423, 437, 446, 458, 494, 509, 520, 532, 538, 543.

Плоещ — 182.

Показалец, труд на Раковски — 59, 60, 264, 265, 322, 521, 531.

Полша (Полония) — 203, 209, 214, 270, 454.

Поляна, епархия — 247.

Попови, братя Х., по произход от Търново, установили се във Варна, дето участвуват в народните борби. Помагат за основаването на първата българска община в града. — 285.

Попович, Костаки (1821—1876), един от браилските приятели на Раковски, когото подпомагал при печатане на книгите му. Роден в Ямбол, той завършва живота си в Одеса. По време на Кримската война бил доброволец. По-късно става съосновател на Българското книжовно дружество в Браила. — 196, 507.

Попович, М. — 535.

Попович, Милош (1820—1879), виден сръбски журналист, редактор на „Српске новине" от 1844 до 1859 г. и на „Видовдан" от 1861 до 1876 г. Консерватор по убеждения. Раковски го уважава за професионалните му качества. — 250.

Попович, Райно (около 1773—1858), родом от с. Жеравна, учил в Сливен, Солун, на остров Хиос и в Букурещ при известния елинист Никифорос Дукас. Дълги години учителствувал — в Котел през 1819—1826 г., в Жеравна до 1828 г. и в Карлово и Пловдив след това. Предавал на Раковски в Карлово — от този период младият родолюбец запазва за цял живот топли чувства към своя учител. Райно Попович е автор на поредица от книги — църковни, басните на Езоп и др. — 10, 513.

Попович, Янаки, от Търново — 330.

Попски, Димитър — 500.

Портсмут — 444.

Правец, село (сега град) — 47.

Прага — 220, 221, 268, 486, 488, 508.

Предвестник Горскаго пътника, труд на Раковски — 477, 497, 519.

Прес д'Ориан, вестник — 527.

Преслав — 465, 470.

Прессе, вестник виенски — 505.

Протич, д-р Н. — 490.

Прусия — 92, 103, 111, 112, 186, 214, 416, 468, 524, 541.

Прут, река — 203.

Псара, остров — 71.

Пулиев (Пулиоглу), Никола, от Карлово, ограбен от турците — 339.

Пулиев (Пулиоглу), Христо, от Карлово, убит от турците — 339.

Пухмайер — 220.

Рагуза — виж Дубровник.

Радославов, Цветко (1820—1880), от Свищов, добър приятел на Раковски, който ползувал неговото гостоприемство при преминаванията си нелегално през Свищов. — 512.

Радулов, Лука, племенник на Теохар Папазов. След опита си в книжовното поле се отдал на търговия и станал представител на своя вуйчо в Турну Северин и Калафат. След Освобождението се пренесъл в Оряхово. — 508, 536.

Разград — 57.

Райкович, Максим (1801—1874), заслужил народен деятел, будител на българщината. Като сподвижник на Неофит Бозвели и будител, бил подгонен от турските власти, пред които бил представен от фанариотите за бунтовник. Първоначално бил в Сърбия (1844—1846) и после в Румъния в Браила (1847—1849) и Галац до края на живота си. По време на Кримската война бил свещеник в руските военни болници, заради което му било дадено руско поданство. Завързал близки приятелски връзки с Раковски. Дал цялото си имущество за българските училища в Галац, Дряново и Лясковец. — 49.

Райнов, Константин — виж Ранов, Константин.

Райнов, Теофан (1837—1910), син на Райно Попович, завършил търговско образование във Виена. Влязъл отрано в оживени връзки с Раковски. По време на организиране на легията служел за връзка между виенските българи и Раковски. Известен по-късно с това, че използувал турски средства, отпуснати за разузнаване сред българските емигранти, в полза на българската борба. Срещал се по-късно с Мацини и Херцен в Лондон, където бил изпратен от „младите" с мисия. Бил в услуга на Васил Левски — 156.

Раковица, село — 31.

Ранов (Райнов), Константин (1796—1866), заслужил деятел в борбата за духовно освобождение, съратник на Раковски от цариградския период. Бил е възпитател на сръбския престолонаследник княз Михаил Обренович, по-късно бил на служба в сръбската дипломатическа мисия в Цариград до самата си смърт. През 60-те години поради различия във вижданията за разрешението на църковния въпрос бил нападан от Раковски. — 224—226, 256, 257, 264, 265.

Расидеску, Стефан, от Казанлък, установил се като печатар в Букурещ. Близък на Раковски, той го подпомагал при издаването на „Бъдущност" и „Бранител". — 414, 492, 544, 545.

Ратаци, италианец — 388.

Рачински, Александър Викторович (1826—1876), широко известен сред българите. Поради примирителното му отношение по църковния въпрос обаче загубил симпатиите им, а поради участието му в преселението през 1861 г. като руски консул във Варна станал обект на нападки и от страна на Раковски. — 334, 348, 350, 390.

Рашеев Васил, от Калофер, установил се в Одеса като търговец, проявил се

като родолюбец българин, готов да подпомага напредъка на своя народ. — 147.

Рашид бей, от Самоков — 47.

Рашид паша (1802—1858), виден турски държавник, министър на външните работи по времето на Махмуд II. При Абдул Меджид на два пъти става велик везир. Привърженик на решителните реформи, с негова помощ се изработват Хатишерифът и Хатихумаюнът. — 72, 190, 314.

Ренезяну, Т., от Александрия в Румъния — 447.

Рениерис, Маркос (1815—1897), виден гръцки юрист и литератор, професор в Университета, дълги години бил управител на Гръцката народна банка. Автор на много трудове. През 1861 г. като гръцки посланик в Цариград преговаря с Илия Гарашанин и постига първото сръбско-гръцко споразумение за разделяне на Македония. — 242, 489.

Репанов, Ангел А., от Александрия в Румъния — 447.

Реформа, румънски либерален вестник, издаван в Букурещ от 1859 до 1888 г. Застъпвал между другото интересите на Цариградската патриаршия, поради което води диспут с българските издания от епохата. Негов редактор бил И. Г. Валентиняну. — 438, 439.

Рибински, полски емигрант — 221.

Риза паша — 288, 289.

Рикасоли, италианец — 388.

Рим, древна държава (Римска империя) — 114.

Рим — 68, 70, 75—77, 84, 85, 120, 121, 149, 173, 202, 209, 214, 217, 218, 229, 230, 234, 239, 247, 250, 270, 277, 280, 290, 309, 336, 356, 388, 417, 422, 527.

Робер, Сиприен (1807—1857), френски книжовник, автор на много книги за Балканите, написал между другото и книгата „Славяните в Турция". С подробностите, които изнася за българите, той става известен сред българските възрожденци. — 321, 322, 500, 514, 534.

Родос, остров — 71.

Рокдале, в Англия — 444.

Ромъния — виж Румъния.

Ромънул, вестник, излизащ в Букурещ от 1857 до 1905 г. Един от най-значителните румънски вестници, списван в либерален дух. Издател му бил Константин Росети, един от най-изтъкнатите румънски журналисти и общественици, близък на Раковски — 432, 504.

Румелия — 385.

Румъния (Влахобогдански княжества) — 167, 173, 182, 183, 185, 186, 199, 315, 396, 414, 418—421, 429, 431, 433, 440, 443, 449—451, 454, 455, 461—463, 484, 493, 504, 539, 541, 542.

Русе (Русчук) — 26, 33, 46, 53, 131, 288, 423, 433, 437, 465, 479, 480, 483, 486, 509, 520.

Русел, лорд Джон (1792—1878), английски държавник, бил и министър-председател след 1865 г. като водач на либералите. Съчувствувал на освободителните движения в Италия и други европейски страни. — 140.

Русия — 16, 18, 35, 37, 41, 66—68, 71, 79, 84, 85, 92, 103, 110—113, 135, 140, 141, 159, 161—163, 165—169, 171, 173, 182, 189, 191, 197, 203, 209, 213, 214, 223, 230, 233, 234, 237, 240, 246, 253, 254, 260, 264, 266, 268, 272, 278, 281, 313, 314, 316, 327, 333, 337, 338, 341—343, 354, 360—364, 370, 379, 384—391, 416, 417, 425, 468, 476, 483, 484, 498, 499, 506, 507, 519, 524, 525, 533, 535—537, 539, 540.

Русия, Южна — 533.

Русские ведомости, вестник — 505.

Рянов, Стоян роден през 1836 г. в Браила от родители, преселници от Ямбол. Той бил доверено лице на Раковски. Във връзка с борбата против преселението бил изпращан с мисия в България. По време на легията бил касиер-счетоводител на Раковски. — 487.

Сабарт, Л.Б., един от чуждите приятели на Раковски. След 1861 г. бил на служба в пруското представителство във Виена, откъдето пращал редовни дописки за политическото положение в Европа. Много от тях излезли в „Дунавски лебед". — 539.

Сава, свети, сръбски — 410.

Сава, река — 70.

Сава, ученик на Кирил и Методий — 102.

Сава чорбаджи х., от Севлиево, убит от турците — 339.

Савич Ангелаки (1817—1892), от Свищов, още от малък емигрирал в Браила. Служил 23 години като драгоманин при австрийското и английското консулства в Браила. Сътрудничил в много от предосвобожденските вестници. — 486.

Савоя — 217, 336.

Садък паша — виж Чайковски, Чайка.

Сами паша — 70.

Самоков — 35, 47, 267.

Самос — 71.

Самотраки, остров — 71.

Сан Бенедето, францискански монастир в Цариград, център на католическата пропаганда сред българите — 152—154, 169, 198, 238, 355, 358, 383, 384, 522, 527.

Сапунов, Н. — виж Евтимов, Никола Сапунов.

Сарданапал — 466.

Сардиния — 71, 75, 173, 305, 336, 519.

Саул, библейско лице — 156.

Света гора — виж Атон.

Световид, вестник — 504.

Свищов — 24, 30, 33, 125, 185, 230, 287, 330, 485, 501, 509, 512, 519.
Севастополски рат — виж Кримска война.
Северна Америка — виж Съединени американски щати.
Севлиево — 157, 339.
Седмица, вестник на Медакович — 480.
Селим, султан — 71, 72.
Селим Мехмед паша — 58.
Селимински, д-р Иван (1799—1867), от Сливен, напуснал родното си място, посетил Йерусалим и се установил в Кидония. Взел участие в гръцкото въстание, после след обиколка из Европа стигнал в Брашов. След Руско-турската война от 1828—1829 г. се установява до края на живота си в Румъния. Взел участие в Кримската война. През 1862 г. отношенията с Раковски охладняли, тъй като Селимински следвал руската политика на запазване мира. Изтъкнат наш учен и книжовник. — 535.
Серапион, отец — 10.
Сид Хамуда, туниски престолонаследник — 460.
Силистра (Дръстър) — 58, 93, 94, 141, 494.
Симеон, цар български — 326.
Симеонов, Захари — 124.
Симу, Петър — 535.
Синайска гора — 250.
Сипахия — 371.
Сирия — 67, 76, 162, 163, 167, 189, 197, 213—215, 217, 230, 234, 235, 240, 246, 285, 304, 345, 374, 376, 530.
Сицилия — 174, 290.
Скендер бег, албански национален герой — 425.
Славония — 230.
Славейков, Петко Рачов (1827—1895), виден общественик и журналист, проявил се и като добър етнограф. Поддържал връзка с Раковски, за когото пише в едно свое писмо: „Аз знам неговата пламенна душа и почитам неговото тъй да се каже неистово родолюбие, което не секиму е дадено.“ — 355, 481, 536.
Слива, с. Свищовско — 519.
Сливен — 9, 58, 185—187, 255, 260, 267, 326, 330, 335, 423, 509, 526.
Сливенско — 538.
Смирна — 476.
Соли, маркиз, италиански посланик в Русия — 110.
Солун — 146, 183, 247, 377, 500, 509, 529, 538.
Софийско поле — 410.
София (Средец) — 53, 267, 287, 302, 318, 342, 380, 410, 423, 437, 465, 480, 533, 534, 539.

Софроний Врачански (1741—1813), от Котел, с мирско име Стойко Владиславов, учил в килийни училища, станал свещеник в Котел през 1762 г., преписал през 1765 г. първи „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски. От 1794 г. бил епископ във Враца, жестоко преследван от кърджалиите. От 1803 г. преминал в Румъния, дето през 1806 г. издал първата новобългарска книга „Неделникът“, с която слага началото на новобългарското книгоиздаване. Участвувал в първите опити на българите да влязат в контакт с руските войски и да предизвикат намесата на Русия в решението на българския въпрос. Негов внук е княз Стефанаки Богориди. Тачен от Раковски като един от най-видните синове на родния Котел — 11, 12, 57, 58, 124, 501, 519, 523.
Сръбске новине, излизал в Белград през 1835—1919 г. като служебно държавно издание (Държавен вестник). — 113, 114, 504.
Сръбски дневник, издаван от видния сръбски журналист д-р Данило Медакович в Нови Сад. Един от най-известните и издържани сръбски вестници от средата на XIX в. — 15, 32, 477, 478, 479, 482, 494, 504, 511, 517, 519, 520.
Средец — виж София.
Средиземно море — 16, 71, 343, 365.
Стаев, Петър, от Котел, сродник на Стефанаки Богориди — 58.
Станкович, Стати — 545.
Станчо, поп, униат в Казанлък — 335.
Стара Загора (Загора) — 10, 157, 185, 198, 264, 267, 339, 509.
Стара планина (Балкан) — 71, 182, 268, 313, 405, 476.
Старопланинска звезда, замислен от Раковски вестник — 480.
Стефан, сливненец — 390.
Стойко, Яни поп от Александрия в Румъния — 447.
Стоян войвода — виж Йосиф Соколски.
Стоянов, Васил Д. (1840—1910), от Жеравна, почитател на Раковски още от ученическите си години в Прага. Участвувал в легията от 1862 г. По-късно еволюирал надясно, но запазил завинаги почитта си към Раковски. Участвувал дейно в живота на Българското книжовно дружество. — 486.
Стоянов, Марин от Шумен — 479.
Стоянов, Христо Т. (1845—1895), от София, ученик на Филаретов, завършил в Одеса и Юридическия факултет. Участвува в първия учителски събор в София, член е на първия революционен комитет в града. Станал неудобен, преселва се в Цариград като представител на софианци в черковната борба. След Освобождението е висш служител и министър на правосъдието и на външните работи. — 539.
Страцимир, Видински цар — 410.
Стремоухов, Петр Николаевич, висш руски държавен служител, през 1861 г. бил натоварен да се грижи за българските преселници в Крим. По-късно е

назначен за директор на Азиатския департамент при Руското министерство на външните работи. — 390.
Стросмайер — виж Щросмайер.
Струга — 276, 280.
Струмица — 175.
Сулина — 171, 391.
Суцо, фанариотски род — 242.
Съветник, български възрожденски вестник — 446.
Съединени американски щати (САЩ, Америка) — 40, 163, 150, 209, 393, 395.
Съмърсет, дук — 444.
Сърбия — 29, 41, 49, 73, 95, 96, 113, 114, 116, 146, 179, 234, 249, 253, 260, 268, 270, 275, 279, 281, 282, 337, 342, 344, 377, 406, 407, 409—412, 414, 425, 433, 441, 442, 454, 469, 482, 484, 489, 504, 539, 541.
Сятиста — 500.
Таймс, английски вестник — 120, 121, 504.
Тавър — 71.
Тамерлан (Темурланг, Демир) — 180, 526.
Танзимат — виж Хатишериф.
Татар Пазарджик — 9, 121, 261, 283, 532.
Татария — 171.
Телеки, граф — 290.
Темешвар — 95, 196.
Темурланг — виж Тамерлан.
Тенедос, остров — 71.
Тенер, нос — 71.
Теодоров, Ангел, от Александрия — 447.
Терацино — 218.
Термопили — 138.
Тесалия — 71, 178, 242, 267, 405, 500.

Тилеграфос ту Восфору (Телеграф дьо Босфор), гръцки вестник, излизащ в Цариград на гръцки и френски езици през 1850—1856 г., а след това до 1888 г. под името „Тилеграфос ке тилеграфос ту Восфору“. Бил негласен орган на Цариградската гръцка патриаршия. Поместил много материали против българската борба за духовна независимост. — 37.
Тимок, река — 410.
Тир, генерал — 352.

Тодор, поп, от Видин, станал униат, за което бил ожесточено нападан. След бягството на Йосиф Соколски напуснал окончателно унията. — 527.
Томаки, х. — виж Цанов, х. Томаки.
Тонев, Д. от Варна — 285.
Тончидере — 73.

Тошков, Николай Миронович (1816—1875), виден българин родолюбец, един от най-богатите търговци в Одеса, заслужил дарител за народната просвета. Близък на Раковски, той многократно го е подпомагал. — 147.
Тошкович, Г. С. Д. — 147.
Тракия — 95, 138, 178, 500, 529.
Тракия, Южна — 71.
Трансилвания — 182, 414.
Трапезунд — 49, 71.
Трговачке новине, сръбски вестник, излизал в Белград през 1861—1863 г. Издател му бил Й. Кумануди, а уредник Милан Миливук. Известен сред българите под името “Търговске новине“. — 249.
Триест (Тръст) — 448.
Трявна — 52, 384.
Тувенел, френски дипломат и министър — 140.
Тукидит — 138.
Тулча — 287, 342, 390, 391, 509.
Тунис — 453, 454, 460.
Турино — 110, 140, 149, 208, 234, 246.
Турция (Османска империя) — 16, 17, 19, 21, 27, 29, 30, 32, 33, 36—38, 44—49, 65, 68, 91, 96, 98, 99, 139, 141, 161—165, 167, 176—178, 180, 181, 188—190, 197, 203, 204, 212, 233, 237, 242, 243, 250, 251, 254, 259, 266, 268, 271—273, 275, 292, 297, 298, 304, 305, 311—317, 328, 329, 337—339, 342—347, 350, 351, 360, 369, 370, 373, 374, 376, 379, 384, 388, 394—398, 405, 409, 417—421, 425, 440, 452, 454, 458, 464, 475, 480, 483, 486, 489, 496—498, 500, 504, 519, 523, 526, 533, 535, 540, 541.
Турция, Европейска — 70, 91, 98, 137, 163, 164, 171, 176, 178, 179, 218, 270—272, 284, 297, 298, 311, 316, 317, 321, 323, 338, 359, 361, 373, 376, 384, 398, 405, 408, 412, 426, 537.
Тутракан — 298.
Тъпчилещов, Никола (1817—1893), от Калофер, близък на Раковски още от цариградския период. Крупен търговец и виден представител на цариградската българска колония, активен борец за извоюване на църковна самостоятелност. Поддържал богата преписка с Раковски. — 507.
Тъпчилещов, Христо, брат на Никола Тъпчилещов, издигнал се в Цариград като крупен търговец. Той бил същевременно един от най-активните борци за духовно освобождение, поради което бил високо ценен от Раковски — 134—136, 144, 299, 476, 523.
Търговище — виж Джумая.
Търново — 14, 25, 26, 35, 51, 52, 58, 123, 132, 157, 158, 175, 185, 212, 230, 246, 260, 267, 288, 330, 339, 352, 383, 398, 410, 494, 509, 519, 533, 538, 542.
Търновска област — 158.
Тюр, генерал — 425.

Узунджовски панаир, един от най-големите предосвобожденски панаири — 330.
Узунов, Цветко — 225.
Улм — 388.
Унгария (Маджарско) — 159, 167, 173, 408.
Университет Атински — 58.
Университет Московски — 330.
Ускяр Искелеси — 534.
Училище българско в Болград (гимназия) — 530.
Училище гръцко в Куручешме — 328 (виж и Куручешме)
Фалмерайер, Якоб Филип (1790—1861), немски историк и пътешественик. Аргументирал теорията за славяно-албанския произход на гръцкото население на Континентална Гърция — 115, 523.
Фармакидис, Теоклитис (1784—1860), гръцки богослов, взел участие в църковната борба против българите — 90, 241, 526, 529.
Фатерланд, вестник — 504.
Фенер, квартал в Цариград, станал синоним на фанариотството — 69, 72, 90, 192, 211, 240, 294, 295, 303, 305, 306, 310, 320, 347, 371, 377, 381, 386, 399, 510, 539.
Филаретов, Сава Вълчев (1825—1863), от с. Жеравна, Котленско, един от най-културните българи отпреди Освобождението, проявил се като общественик, книжовник и учител. Познавал Раковски още като ученик в Котел. Учил в гръцката Велика школа на Куручешме. Срещал се с именития си сънародник по време на цариградския период. Особено заслужил като учител в София, откъдето сътрудничил на Раковски в „Дунавски лебед". Като служител в Руското посолство в Цариград заболява и е изпратен на лечение в Кайро, дето умира съвсем млад. — 53, 480, 507.
Филалит, Йоанис, учител в Куручешме — 328.
Филибе — виж Пловдив.
Филики етерия (1814—1821) — 542.
Фонтенебло — 304.
Форшрит, вестник — 148, 504.
Фотиадис, Й., учител в Куручешме, 1861 г. — 328.
Фотинов, Константин Г. (1790—1858), виден български просветен деец и книжовник през Възраждането. Редактирал първото българско списание „Любословие" в Смирна. Подпомага възхода на българското училищно дело. — 476, 481.
Фотиадис, Ламброс — 57.
Франкфуртер цайтунг — 505.
Франц Йосиф II, австрийски император — 85, 92, 110, 111, 260.
Франц II Фердинанд, неаполитански крал от 1859 до 1861 г., свален в резултат на националноосвободителната борба на италианския народ начело с Гарибалди. — 110, 167, 173, 217, 229, 270, 388.

Франция — 40, 103, 112, 121, 148—150, 159, 161—164, 167, 172, 173, 190, 195, 196, 199, 203, 208, 213, 217, 218, 222, 229, 230, 234, 239, 240, 254, 266, 270, 277, 281, 290, 304, 305, 312, 314, 315, 336, 346, 369, 377, 387, 395, 396, 416, 420, 424, 425, 433, 438, 453, 454, 468, 475, 504, 519, 523, 524, 533, 541, 543, 545.
Фуат паша, действувал в Сирия. — 68, 214, 215.
Фулд, френски министър на финансите — 387.
Хабсбургска монархия — виж Австрия.
Халки — 58.
Хамамджиеви, братя от Галац — 56.
Ханка, Венцеслав (1791—1860), известен славист — 220, 221.
Харилаос, учител в Куручешме (1861 г.) — 328.
Хартлеопоол, маркиз — 444.
Хасан ага, от Котел, учил на турски език Стефанаки Богориди — 57.
Хасан Тахсен паша, софийски управител, спечелил си печална слава по време на борбата срещу Доротей, митрополит поддържан от фанариотите. — 318.
Хасун, арменокатолически патриарх в Цариград — 198.
Хасърчаршиси, в Цариград — 134.
Хатихумаюн, ферман, издаден от султан Абдул Меджид на 15 февруари 1856 г. С него се провъзгласили ред реформи в Османската империя, целящи да въведат равенство в правата между мохамедани и християни. Текстът му бил включен в Парижкия мирен договор, с което бил гарантиран и от европейските сили. Въз основа на него българите отправили редица искания за права, особено във връзка с борбата за духовно освобождение. — 18, 24—26, 31, 33, 34, 36, 37, 39, 45, 66, 68, 91, 98, 99, 101, 109, 129, 130, 161—163, 168, 178, 180, 181, 188, 190, 191, 203, 204, 212, 237, 243, 245, 250, 251, 266, 271—275, 278, 284, 290, 292, 298, 301, 305, 315, 317, 318, 324, 346, 373, 375, 376, 464, 477, 495—497, 502, 531, 533, 534.
Хатишериф, държавен акт, издаден от султан Абдул Меджид, с който се обещавали ред религиозни и граждански права за християните. Издаден през 1839 г. в двореца Гюлхане, поради което е наричан и Гюлхански Хатишериф. — 18, 24, 25, 32, 70, 178, 190, 272, 273, 314, 373, 375, 495, 526.
Хашдеу, Богдан Петричейку (1838—1907), виден румънски историк и филолог, член на Румънската академия на науките, член на Българското книжовно дружество. През 1857 г. бил назначен от княз Никола Конаки-Богориди за съдия в Кахулски окръг, Бесарабия — оттогава датира и познанството му с Раковски, обърнало се в близка дружба по времето, когато Раковски се настанява в Букурещ след 1863 г. Оставил интересни спомени за българския родолюбец и за вестник „Бъдъшност", в който Хашдеу активно сътрудничи. — 432, 542.
Херкулес (Ираклис) — 524.
Херодот — виж Иродот.

Херцеговина (Ерцеговина) — 240, 246, 254, 270, 275, 281, 290, 337, 346, 356, 357, 360, 361, 370, 377, 388, 392, 410, 414, 426, 427, 454, 500, 538, 541.

Херцен, Александър Ив. (Герцен) (1812—1870), руски революционен демократ, философ материалист, писател. Многократно арестуван и на два пъти заточаван поради борбата му срещу самодържавието. Емигрира в чужбина, дето издава в. „Колокол". — 506.

Херцен, дъщеря на Ал. Херцен — 221.

Хилендарски монастир — виж Монастир Хилендарски.

Хиос, остров — 71.

Ходжко, А. проф. — 221.

Холщайн — 541.

Хореновец, село в Чехия — 220.

Хорозов, Николай П., виден българин от Болград, стар познат на Раковски. През 1864 г. е негов настоятел за в. „Бъдущност". Избиран за депутат на българските колонисти в Румънското национално събрание. Критикуван по-късно от Каравелов и Ботев поради примирителното си отношение към народните борби. — 528.

Хохенцолерн, княз — 111.

Хрисант, пловдивски фанариотски митрополит, проявил се като противник на българското население, известен с беззаконията си. — 158, 525.

Христидис, гръцки министър на вътрешните работи. — 435.

Христо, х., чорбаджия от Елена — 51.

Хрулев, Теодор (1821—1865), от Лясковец, един от най-добрите предосвобожденски учители. Починал в Диарбекир, дето бил изпратен на заточение. — 501, 507.

Хърватско — 230, 259, 266.

Хърватско, Турско — 290.

Хюсеин паша, видински управител — 43, 49.

Цанев, Йордан от Александрия в Румъния — 447.

Цанко от Видин — 42, 43.

Цанков, Драган (1818—1911), от Свищов, един от видните български дейци, в началото бил близък с Раковски, с когото водел преписка. Дружбата им била прекъсната, когато Цанков станал водач на униатското движение в Цариград и основал вестник „България". Разгоряла се страстна полемика, която издълбала пропаст в отношенията им до смъртта на двамата български дейци. — 77, 78, 107, 125, 144, 147, 152, 153, 155, 159, 185, 193, 232, 264, 265, 356, 384, 481, 487, 496, 522, 523, 527.

Цанов, х. Томаки х., видински чорбаджия, проявил се като сътрудник на османската власт и експлоататор на българските селяни. Раковски го изобличава за тази му дейност и вижда в негово лице представител на противонародните чорбаджии. — 42—44.

Цариград (Стамбул, Византион, Костадинов град) — 11, 18, 22—24, 26, 29—31, 33, 37—39, 43—47, 49, 52, 54, 57, 58, 68—72, 77, 78, 82—84, 86, 90, 101, 108, 109, 114, 122, 125, 133—135, 139, 144, 147, 153, 160, 163, 164, 166, 168, 176, 178, 180, 185, 188, 194, 198, 201, 203, 206, 208, 211, 216, 218, 220, 222, 224, 225, 227, 230—232, 234, 236, 237, 240, 241, 243, 248, 250—252, 257, 260—263, 277, 278, 281—283, 287—289, 292, 294—296, 298, 299, 301, 303, 306, 312, 313, 315, 317—319, 326, 328, 330, 331, 334, 335, 340, 342, 347, 352—354, 367, 380, 390, 391, 397, 414, 425, 426, 428, 436, 437, 442, 446, 464—467, 475, 485, 486, 504, 506, 509, 515, 522, 523, 525, 526, 528, 530, 533—535, 537, 538, 541, 543, 545.

Цариградски вестник (1848—1862), основан от Иван Богоров, който го редактирал до 1850 г., когато го поема Александър Екзарх. Има умерено направление по църковния въпрос, поддържал примирително отношение към Цариградската патриаршия, поради което е нападан остро от Раковски. — 53, 59, 60, 133—136, 152, 216, 228, 263, 285, 295, 296, 301, 302, 367, 456, 476, 477, 484, 485, 510, 511, 521, 524, 529, 530—532.

Ценов, Никола, родом от Сливен, търговец-банкер в Браила. Взимал активно участие в народните дела, има големи заслуги и за укрепване на Българското книжовно дружество. — 486, 535.

Цетина — 351, 352, 356.

Цивита дел Транто (Чивита дел Транто) — 230.

Цимпе— 526.

Циялдини, генерал — 276, 280, 300.

Цонко, син на Софроний Врачански — 11.

Цукалас, Георги, грък от Закинтос, Йонийски острови, установил се в Пловдив. Проявил се като активен и яростен българомразец в борбата против усилията за духовна независимост, автор на няколко антибългарски труда. — 335, 535.

Църноевич, Арсение II, патриарх сръбски. След австро-турската война и нетърпимите турски притеснения, през 1690 г. се вдигнал с част от сърбите в южната част на страната и преминал на север от Дунав и Сава. — 412.

Цюрих — 92, 103.

Чайковски, Михаил (Садък паша) (1804—1886), полски писател, революционер, ръководил полската мисия в Османската империя. Свързал широки връзки с българските дейци, той работел за отдалечаването им от Русия. През 1840 г. приел мохамеданството под името Садък паша. Създател на казак-алая — християнска военна част, в служба на Високата порта. Стараел се да включи в нея и българи. Раковски влиза отрано в досег с него по време на затворническите си години и след това през цариградския период до 1853 г. — 221, 256.

Чапъров, Димитри — 545.

Чапъров, Христо — 545.

Чарториски, княз Адам (1770—1861), водач на дясното крило в полската емиграция, след въстанието от 1830 г. емигрирал в Париж, дето организирал центъра на полската борба — „Хотел Ламбер", негласно полско министерство. Негови емисари работели в цяла Източна и Югоизточна Европа. В неговите архиви са се съхранявали стотици документи за българското възраждане, изгорели в значителната си част през Втората световна война. — 221.

Чемберли таш, в Цариград — 18.
Черква българска в Цариград — 124, 135, 219, 252, 522.
Черква Св. Георги в Силистра — 93.
Черква Св. Климент в Охрид — 103.
Черква католическа на Галата — 238.
Черква униатска българска Св. Георги в Цариград, на Першембе — 192, 193.
Черна вода — 509.
Черна гора — 171, 208, 246, 259, 281, 337, 345, 347, 350, 351, 356, 357, 370, 377, 388, 395, 405, 414, 426, 427, 428, 442, 499, 541.
Черно море — 16, 316.
Чехия — 59, 220.
Чокала — виж Цукалас.
Чокърлян, Йован — 290, 291, 532.

Чолаков, Васил, известен български книжовник, събирал и български народни песни. Сътрудничел в българските цариградски вестници. Изгубил доверието на Раковски поради връзките си с католическата пропаганда. През 1875 г. станал монах в Рилския манастир. Починал през 1885 г. в Панагюрище — 264, 265, 531.

Чомаков, д-р Стоян (1819—1893), родом от Копривщица, учил при Каирис и в Атина, а следвал медицина в Пиза, Флоренция и Париж. От 1861 г. до 1877 г. бил представител на умереното течение. Постепенно се изявил като консервативен деятел, туркофил, противник на революционното движение. След Освобождението бил министър. — 211, 277, 543, 545.

Чърноевич — виж Църноевич.

Шафарик, Павел (1795—1861), един от най-изтъкнатите чешки слависти на XIX в., проявил жив интерес и към българските въпроси. — 307.

Шилер — 348, 508.

Шишков, Тодор (1833—1896), родом в Търново, дълго учителствувал в различни градове. Поради сътрудничество с Митхад паша бил нападан от революционните дейци. — 508.

Шишман — виж Иван Шишман.
Шкодра — 351.
Шлезвиг — 541.
Шумен — 26, 185, 191, 288, 437, 479, 492, 509, 520.

Щросмайер, Йосип Юрий (1815—1905), един от най-образованите хървати през XIX в. От 1850 г. е епископ в Дяково. Създател на Загребската академия и университет. С негова помощ Константин Миладинов издава „Български народни песни". Раковски го цени, но не приема дейността му за разпространение на католицизма в един важен за българите период на борба за духовна независимост. — 290, 291.

Юванчо от Севлиево, убит от турците — 339.
Юмер паша — виж Омер паша.
Юсреф паша, живял в началото на XIX в. — 57.
Юсреф паша — 313.
Юстиниан Велики (Управда) — 102.
Юстиниян П. Величар, племенник на Юстиниян Велики — 102.
Яков, библейско лице — 156.
Ямбол — 9, 185.
Яш — 54, 59.

РЕЧНИК

НА НЕПОЗНАТИ ДНЕС ДУМИ,
УПОТРЕБЯВАНИ ОТ РАКОВСКИ (СТАРОБЪЛГАРСКИ, ЧУЖДИ И ДР.)

абдест — измиване преди молитва
абие — веднага
аки — като, също
аки би — като че ли
арбанаси — албанци

байонет — щик
бакалъм — да видим
баснословие — митология
бегунц — емигрант, беглец
бежан — бежанец
бедел — военен данък, събиран от християните
билинене — злоупотребление, правене на бели
битиописание — история
благовествување — евангелие
благоволен — благоприятен
благовремие — благоприятно време
блещурева — бръщолевя
блистателен — висок, важен
боилище — борба, битка
болше — повече
ботка — аспра, най-малката пара

ведомо — известно, вярно
велегласно — с висок глас
велик — голям
вес — всичкият, целият
весило — бесилка
вещ — предмет, нещо
витяжество — юначество (витяз)
вище — повече
влада — правителство
вне — вън
вниждам — влизам
вреден — способен, полезен
всадник — конник
въверен — поверен
въверявам — поверявам
въздвижение — вълнение
въистина — наистина
вървище — пътека

ганимедовци — млади момчета, виночерпци
гледоточие — становище, гледна точка
глумец — актьор, смешник, шегаджия
гной — боклук
горе — горчиво
горко — горчиво
горше — по-горчиво
града — градуси
греда — планинска верига
гръколудие — гръкоманство
гудя (гуждам) — слагам, наглася-вам
гърмило — огнестрелно оръжие, оръдие
гюмрюк — мито

дава — дали
давно — отдавна
дале — по-нататък
далепис — телеграф
дан — данък, дължимо нещо
джелепин — търговец на добитък
диван — държавен съвет
димняк — комин
дневница — вестник
доволно — достатъчно
доде — докато
доизволение — позволение

домородство — семейство
дописание — дописка
дописател — кореспондент
допущение — позволение
другче — другояче
духан — тютюн

еда — дали, нима
емство — гаранция, залог
емствувам — поръчителствувам
ерлии турци — местни турци
еялет — провинция (административна единица)

железен път — ж. п.
железовързан — окован във вериги
желудок — злъчка

заборавност — забрава
зазарявам — заслепявам
законник — правник, юрист
замечание — бележка
заповест — заповед
зачавши — започващ
званичен — официален
згомот — шум (от рум.)
злак — зеленина
зреник — хоризонт

ибо — и така
игровод — хоро, танц
иждивявам — изразходвам
изволение — позволение
изиждам — излизам
изити — излизам
изступлен — въодушевен
изтирвам — изпъждам
изтъщение — усъвършенствуване
изумлен — луд, полудял от
изятие — изключение
илтизамджилък — даване земя под наем
имарет — благотворително учреждение
ираде — султанско позволително, ферман
ист, истий — същ
истирям — изгонвам
ишли — дошли
ища — искам

казн — наказание
кайме — банкнота, книжни пари
катадневен — ежедневен
кесат (кисат) — липсва
кичница — китка
кнез — кмет
кнут — камшик, хамут
коло — хоро
корист — полза
красноречец — оратор
крой — форма
кто — който, че
кюляф — островърха шапка, калимявка
кятипхане — писалище, бюро

ленно — лениво
лепо — хубаво
лепозрачно — хубаво на вид
лесище — гора
ложно — лъжливо
лозинка — парола
любомъдър — разумен, мъдър, умен
любословен — литературен
любословие — филология, литература

матка — майка
меджлис — събор, съд
медресе — мохамеданско духовно училище
месечина — месечна заплата

мешница — гайда
ми — ние
митарница — митница
морнарин — моряк
мстя — мъстя
мубашир — вестител, пратеник
мъждрак — копие, щит
мълва — спор, недоразумение, интрига
мюзевир — клюка, клеветник, интригант

навождам — привеждам
надлежи — предстои
налог — задължение
наложно — наложено
напрасен — внезапен, неочакван
наставям — продължавам
нахия — малка административна единица
начертание — характер, план
незнаиство — незнание
нели — нали
ненадезби — ненадейно
неповинен — невинен
неповолен — нежелан
непозиблен — непоклатим
непохитност — неподлежащо на изземване
непреривно — непрекъснато
нетъчия — не само
неуреден — нередовен
нечаяно — внезапно
нихен, нихни — техен, техни
новци — пари

обдържам — поддържам, издържам
обезбедити — осигурявам
обзирам — държа сметка
обичлив — обикновен
обично — обикновено
обличавам — разобличавам
обмамвам — измамвам
одължавам — задължавам
ожидам — чакам
озбилно — изобилно
окръстен — околен
опълчение — опълчване, противопоставяне
опърно — упорито, противно
остановление — създаване, установяване
отаи — от там
отнятие — отнемане
оттемвам — отнемам
оцищителен — чувствителен

паметен — умен
патрика — патриарх
пенези — пари
печатня — печатница
питая се — храня се
пища — храна
побожен — набожен
поверие — доверие
повест — разказ
повестница — история (наука)
повестност — история
повинувам — подчинявам
повременно — периодично
погружен — потънал
погружение — потъпкване, насилие
поглавар — ръководител, началник
подбадане — подбуждане
подвижвам — предизвиквам, причинявам
подпървa — отпърво, за първи път
позорие — изглед
позорище — театър, зрелище
покушение — опит
поместие — място, селище

попредание — предание
порекло — прякор
породица — семейство
порождение — поколение
поспешавам — побързвам
постизавам — постигам
постъпно — постепенно
потом — след това, после
почетак — начало
пощетявам — ощетявам
правление — управление
праводаяние — правосъдие
преводител — преводач
предуземам — взимам (мерки)
прилучава — случва се
примечание — бележка
приплетка — интрига, разправия
приставши — спряя, свършил
пристойно — достойно, прилично
притворен — с преструвки
притом — при това
прогнани — изгонени
продирам — пробивам, проникам
производ — произведение
произидам — произлизам
проузрокувам — причинявам
прочеи — други, другите
прочия — други
прошествие — минало

разбоище — битка, война
разбой — война
разве — отколкото, освен
разглобление — разлагане, анализ
разиждам — разпръсвам се, отивам си, премахвам
разсвет — разсъмване
разтощение — разхищение
растаям се — разделям се
рат — война
ратище — бойно поле
регатство — кралство
рочище — срок
рум миллет — римски народ (гърци)

садовство — градинарство
садразам (садаразам) — велик везир
самоволец — доброволец
сарай — дворец
свет — светлина
своероден — близък, роден
себя — обсебвам
сей — този
селци — селяни
селям — поздрав
сему — на това
сетенца — присъда
сигуранца — сигурност
сие — това
скончавам — завършвам, довършвам
слог — език
сматрям — гледам, смятам
смътявам — смущавам
спасно — спасително
сплетка — интрига, сплетня
спомоществувател — абонат
споразмерно — съобразно, съразмерно
способствие — подпомагане, спомагане
стален — постоянен
ствари — неща
стид — срам
стоварище — склад
странен — чужд
стълб — колона (на вестник)
субаш — местен орган на власт
сугубо — особено
суемъдрие — суеверие
сходно — удобно, сгодно
съвивам — свивам

съжеган — изгорян
сънмища — тълпи
сякам — смятам, мисля

такова — такива
такожде — така също
таксидиот — калугер, който обикаля за събиране на помощи
тат — разбойник, дявол
теке — манастир на дервиши
терджуман — преводач
тискарница — печатница
тисящи — хиляди
того ради — затова
тол — толкова
томрук — дървени пранги, букаи
торон — кула
точностия — с точност
труфа — мода
ту — тук
гълмач — преводач, тълкувател
тъчия — само, толкова

убавям — забавям
убо — прочие, и така
угушавам — потушавам, задушавам
уди — крайници, членове
узнемирител — размирник
узрок — повод, причина
укоризна — укор
унесретен — нещастен, несретен
унуждавам — принуждавам
унуждавам се — имам нужда
упълчение — опълчване, противопоставяне
уръжен — въоръжен
ускок — хайдутин, бунтовник
усъдба — присъда
усърчение — смелост
учинил — направил
учредничество — редакция

хамам — баня
харач — данък, плащан от немюсюлманите в Турция
хат — документ, послание
хитя — похищавам
хища — плячка, стръв
хоръгвоносец — знаменосец
хотя — въпреки че
худо — лошо, долно
художество — занаят

царство — държава

чамя — слабея, боледувам
человекословие — анатомия на човека
четник — учен, грамотен
читав — цял

шатор — палатка, шатра
шипца — роза
шипцоделие — отглеждане на рози

щение — желание

юря — нападам

яд — отрова
яриянски — арийски

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЪРВИ ПУБЛИЦИСТИЧНИ ТВОРБИ
1853—1859

Писмо до А. П. Гранитски, 1853 г. 7
Обявление за „Горски пътник" и в. „Надежда", 21 септември 1856 13
Няколики речи о събитии в България в лят 1853 до лят 1856. 1856 16
Пиршество на турски велможи. 1856 21
Увод към дописка от Свищов, 17 януари 1857 г. 24
Увод и заключение към дописка за положението в България, 20 януари 1857 г. 24
България, 4 април 1857 25
Чудно е отношението..., 18 април 1857 г. 29
От българската граница..., 19 май 1857 г. 30
Раковица (в България), 21 май 1857 г. 31
Спомоществование на български лист „Дневница", 26 юни 1857 г. 32
България, 26 юни 1857 г. 34
Всегда е вредно, 24 юли 1857 г. 39
България, 28 август 1857 г. 42
България, 4 септември 1857 г. 44
От разна места пишат, 4 септември 1857 г. 47
Многи от наши българи..., 2 октомври 1857 г. 48
България, 9 октомври 1857 г. 50
С голяма душевна радост..., 16 октомври 1857 г. 53
Позив на спомоществование за учреждения на един български граждански и любословни вестник в Европа, декември 1857 г. 54
Княз Богориди, 22 август 1859 г. 57
Отговор г-ну Кръстовичу, уреднику на Български книжици, 19 декември 1859 г. 59

ДУНАВСКИ ЛЕБЕД
1860—1861

Известие, 1 септември 1860 г. 65
България, 1 септември 1860 г. 66
Граждански обзор, 1 септември 1860 г. 67
Вагабонство гръкофанариотов и легковерие западних просвещених, 1 септември 1860 г. 69
Преди 4 часа..., 22 септември 1860 г. 73
Граждански обзор, 22 септември 1860 г. 75
Днешний век не се бои веке от неправедни анатеми (проклятия), тии нямат веке никаква сила!, 22 септември 1860 г. 76
В 38. брой вестника..., 22 септември 1860 г. 79
Позив за учреждения на едно търговско българско дружество по главния места в Европа, отде български търговци извозват разни стоки, 29 септември 1860 г. 80
Граждански обзор, 29 септември 1860 г. 84
Йезуитская отрепка..., 29 септември 1860 г. 85
В 79. брой..., 29 септември 1860 г. 88
България, 6 октомври 1860 г. 89
Граждански обзор, 6 октомври 1860 г. 92
В 404. брой фанариотскаго..., 6 октомври 1860 г. 93
България в политикоикономическо отношение със Западна Европа, 12 октомври 1860 г. 97
Дописка от Охрид, 12 октомври 1860 г. 102
Граждански обзор, 12 октомври 1860 г. 103
В 17. брой..., 12 октомври 1860 г. 104
Йезуитская отрепка, 12 октомври 1860 г. 106
От една особна дописка..., 12 октомври 1860 г. 108
Български въпрос пред Отоманская порта, 19 октомври 1860 г. 109
Граждански обзор, 19 октомври 1860 г. 110
В 124. брой..., 19 октомври 1860 г. 113
Граждански обзор, 27 октомври 1860 г. 120
Слава богу, че и..., 27 октомври 1860 г. 121
Съчинение Г. Раковскаго..., 27 октомври 1860 г. 122
Йезуитская отрепка..., 27 октомври 1860 г. 125
Йезуитская отрепка..., 27 октомври 1860 г. 127
Преди няколко еще време..., 27 октомври 1860 г. 131
Народност, 1 ноември 1860 г. 131
В миналий брой..., 1 ноември 1860 г. 133

Агански публичисти..., 1 ноември 1860 г. 137
Граждански обзор, 1 ноември 1860 г. 140
Български народен въпрос пред Отоманская порта, 8 ноември 1860 г. 141
От една наша дописка..., 8 ноември 1860 г. 143
Граждански обзор, 8 ноември 1860 г. 144
Сърбия, 8 ноември 1860 г. 146
Извод от една дописка от Солун, 8 ноември 1860 г. 146
Йезуитская отрепка..., 8 ноември 1860 г. 147
Днешная политика и Наполеон III, 15 ноември 1860 г. 148
В първий еще брой..., 15 ноември 1860 г. 151
Преди десет месеца..., 15 ноември 1860 г. 151
Фирмата Гешоглу..., 15 ноември 1860 г. 156
Несъгласие и зли следствия от него, 22 ноември 1860 г. 156
Граждански обзор, 22 ноември 1860 г. 158
Еще един нов мъдрец..., 22 ноември 1860 г. 159
Български народен въпрос, 29 ноември 1860 г. 160
Последния известия за български в Цариград народен въпрос, 29 ноември 1860 г. 164
В Бесарабия..., 29 ноември 1860 г. 165
Граждански обзор, 29 ноември 1860 г. 166
Български наш въпрос, 6 декември 1860 г. 167
Граждански обзор, 6 декември 1860 г. 170
Известие, 13 декември 1860 г. 171
Граждански обзор, 13 декември 1860 г. 172
Извод от една солунска дописка, 13 декември 1860 г. 175
Историческое право народов в Европейска Турция, 20 декември 1860 г. 176
Граждански обзор, 20 декември 1860 г. 181
Не можем да не похвалим..., 20 декември 1860 г. 182
Солун, 20 декември 1860 г. 183
Тая дописка е от 40 дни..., 20 декември 1860 г. 184
В друга една дописка..., 20 декември 1860 г. 185
Последния известия за наш свещен въпрос, 7 януари 1861 г. 187
Последните броеве..., 7 януари 1861 г. 192
Папищашкая слабост и последно им прибежище, 7 януари 1861 г. 193
Граждански обзор, 7 януари 1861 г. 195
Отстъпеная част Бесарабии Молдавскому правителству (1856) или български тамо от времени Русии преселения, 7 януари 1861 г. 196
Последни известия, 17 януари 1861 г. 198

Граждански обзор, 17 януари 1861 г. 199
Последний цариградски куриерин..., 24 януари 1861 г. 200
Граждански обзор, 24 януари 1861 г. 202
Известяваме се..., 24 януари 1861 г. 203
Видин, 24 януари 1861 г. 204
Последни известия върху наш въпрос, 31 януари 1861 г. 206
Граждански обзор, 31 януари 1861 г. 207
Разни новости, 31 януари 1861 г. 208
Пловдив, 31 януари 1861 г. 209
Българский въпрос, 7 февруари 1861 г. 210
Граждански обзор, 7 февруари 1861 г. 213
Забележка, 7 февруари 1861 г. 215
Обявление, 14 февруари 1861 г. 216
Граждански обзор, 14 февруари 1861 г. 217
Влашко и Богданско, 14 февруари 1861 г. 219
Венцеслав Ханка, 14 февруари 1861 г. 220
Настоящее положение въпроса ни, 21 февруари 1861 г. 221
През тия дни получихме..., 21 февруари 1861 г. 224
Откак е започнал..., 21 февруари 1861 г. 228
Граждански обзор, 21 февруари 1861 г. 229
Последния известия от България за наш въпрос, 21 февруари 1861 г. 230
Любезни съотечественици 21 февруари 1861 г. 231
Карагьозлук на Куриер д'Ориан и Журнал де Константинопл, 28 февруари 1861 г. 233
Последно покушение Патриаршии против българскаго въпроса, 28 февруари 1861 г. 235
Куриер д'Ориан и негови кореспонденции върху българский въпрос, 7 март 1861 г. 237
Граждански обзор, 7 март 1861 г. 238
Ние и други път..., 7 март 1861 г. 240
Това е извод от писма..., 7 март 1861 г. 241
Гръцкая злоба против българи, 7 март 1861 г. 241
Наш въпрос, 14 март 1861 г. 242
Граждански обзор, 14 март 1861 г. 246
Епархия Поляна (в Солунско), 14 март 1861 г. 247
Йезуитская отрепка..., 14 март 1861 г. 248
Сърбия, 14 март 1861 г. 249
Наш въпрос, 21 март 1861 г. 250
Граждански обзор, 21 март 1861 г. 253

Сръбско войводство в Австрия, 21 март 1861 г. 255
Българский въпрос, 31 март 1861 г. 255
Болград (в Бесарабия). Страданията на българските преселения, кои останаха в отстъпена част Бесарабии Молдавскому княжеству в 1856, 31 март 1861 г. 258
Граждански обзор, 31 март 1861 г. 259
Последни известия върху въпроса ни, 4 април 1861 г. 260
В 11. брой..., 4 април 1861 г. 263
Граждански обзор, 4 април 1861 г. 266
Наш въпрос, 11 април 1861 г. 267
Граждански обзор, 11 април 1861 г. 269
Глас из България, 18 април 1861 г. 271
Турска Европа, 18 април 1861 г. 275
Известия от Македония, 18 април 1861 г. 276
Италия, 18 април 1861 г. 276
В проминалий брой..., 18 април 1861 г. 277
България, 25 април 1861 г. 277
Дописки, 25 април 1861 г. 278
Злоупотребления великия черкви, 25 април 1861 г. 279
Граждански обзор, 25 април 1861 г. 280
Читатели наши знаят..., 29 април 1861 г. 282
България, 2 май 1861 г. 283
Варненска училищна община, 2 май 1861 г. 285
Известие учредничества Дунавскаго лебеда, 11 май 1861 г. 286
Българский въпрос, 11 май 1861 г. 288
Граждански обзор, 11 май 1861 г. 289
Папищашки мисионери, 11 май 1861 г. 290
Българский въпрос, 19 май 1861 г. 291
Българският въпрос, 19 май 1861 г. 294
Предателство, 19 май 1861 г. 295
Европейска Турция, 23 май 1861 г. 297
В 32. брой Дунавскаго лебеда..., 23 май 1861 г. 299
България, 29 май 1861 г. 300
България, 29 май 1861 г. 303
Граждански обзор, 29 май 1861 г. 304
България, 6 юни 1861 г. 305
В 35. брой..., 6 юни 1861 г. 307
Павел Йосиф Шафарик, 21 юни 1861 г. 307
Българский въпрос, 26 юни 1861 г. 308
Забележка учредничества, преди 18 юли 1861 г. 311

Изглед на Възток, 1 август 1861 г. 311
България, 1 август 1861 г. 316
По случаю възлизания..., 1 август 1861 г. 318
Известие, 1 август 1861 г. 319
Наш въпрос, 8 август 1861 г. 319
Тъй като..., 15 август 1861 г. 321
Съдържание того изложения..., 15 август 1861 г. 321
Българските представители в Цариград и народний ни въпрос, 15 август 1861 г. 322
От друга же една дописка..., 15 август 1861 г. 326
Забележка, 15 август 1861 г. 327
Забележка учредничества, 15 август 1861 г. 327
Гръцка земя, 15 август 1861 г. 328
Известие, 22 август 1861 г. 329
„Българските книжици" и редактора им Бурмов, 22 август 1861 г. 331
Представителите и народний ни въпрос, 22 август 1861 г. 333
Унията се скита, 22 август 1861 г. 335
Граждански обзор, 22 август 1861 г. 336
Изглед на Възток, 28 август 1861 г. 337
Български въпрос, 28 август 1861 г. 340
Забележка учредничества, 6 септември 1861 г. 341
Поглед на Изток, 13 септември 1861 г. 343
Граждански обзор, 13 септември 1861 г. 346
Наш въпрос, 13 септември 1861 г. 347
Кореспонденция Дунавскаго лебеда, 13 септември 1861 г. 348
България, 22 септември 1861 г. 349
Известяваме се..., 22 септември 1861 г. 350
Граждански обзор, 22 септември 1861 г. 351
Забележка, 22 септември 1861 г. 352
Йезуитский орган, 22 септември 1861 г. 353
Черна гора, 26 септември 1861 г. 356
Куриер д'Ориан — пропагандист и клеветник на българите, 26 септември 1861 г. 358
Обзор на Възток, 3 октомври 1861 г. 359
Граждански обзор, 3 октомври 1861 г. 360
Лудостта за преселението в Русия, 3 октомври 1861 г. 361
Киевский богослов, 3 октомври 1861 г. 363
В 17. брой., 3 октомври 1861 г. 365
Според „Цариградски вестник"..., 10 октомври 1861 г. 367
Гръцката патрикана на Фенер, 10 октомври 1861 г. 368

Граждански обзор, 10 октомври 1861 г. 369
Изглед на Възток, 17 октомври 1861 г. 370
Забележка, 17 октомври 1861 г. 371
Поглед на Изток, 25 октомври 1861 г. 372
Изглед на Възток. България, 25 октомври 1861 г. 375
Забележка, 25 октомври 1861 г. 377
Граждански обзор, 25 октомври 1861 г. 377
Забележка, 25 октомври 1861 г. 379
Жалостно известие, 25 октомври 1861 г. 379
Фанариотската лукава политика върху българския въпрос, 7 ноември 1861 г. 380
Забележка, 7 ноември 1861 г. 383
Смърт и погребение на унията в България, 7 ноември 1861 г. 383
Изглед на Възток, 14 ноември 1861 г. 384
Граждански обзор, 14 ноември 1861 г. 387
Най-нови известия, 14 ноември 1861 г. 388
Забележка, 14 ноември 1861 г. 389
Изглед на Възток. Сплетни, употреблени от руските консули и агенти за преселението българ в Русия, 21 ноември 1861 г. 389
Изглед на Възток, 1 декември 1861 г. 392
Граждански обзор, 1 декември 1861 г. 393
Най-нови известия, 1 декември 1861 г. 395
Изглед на Възток, 24 декември 1861 г. 396
Забележка, 24 декември 1861 г. 398
Известие, 24 декември 1861 г. 399

БЪДЪЩНОСТ. БРАНИТЕЛ
1862—1865

Мили съотечественици българи!, края на 1862 г. 403
Сръбската политика относително на българите или мечтайний покрит пансърбизъм в Турска Европа, края на лятото 1863 г. 405
Политическите отношения Сръбскаго княжества с България в днешните времена, края на лятото 1863 г. 406
Политическите отношения Сръбскаго княжества с България в днешните времена, края на лятото 1863 г. 411
Обявление, 2 ноември 1863 г. 412

Един поглед върху хода на политиката, 8 март 1864 г. 415
Монастирский въпрос с гръкофанариотите в Ромъния, 8 март 1864 г. 418
България, 8 март 1864 г. 423
Граждански обзор, 15 март 1864 г. 424
Черна гора, 15 март 1864 г. 426
Документи, уничтожающи сплетките гръкофенерскаго свещенства, коих иска то да впосее според обичая си между простодушному ромънскому народу, 15 март 1864 г. 429
Ромънский печат..., 22 март 1864 г. 431
Забележка от редакцията, 22 март 1864 г. 433
Граждански обзор, 22 март 1864 г. 433
Гръцкото царство или веществена и видима Елада, 22 март 1864 г. 434
България. Положението вероизповеднаго българскаго въпроса, 29 март 1864 г. 436
Граждански обзор, 29 март 1864 г. 437
Защо се изключава грько-елинский назван народ от съюза на народите, коим принадлежи разрешението Възточнаго въпроса, 29 март 1864 1864 г. 438
Сръбско княжество, 5 април 1864 г. 442
Граждански обзор, 5 април 1864 г. 443
Дописника ни от Гюргево.... 5 април 1864 г. 444
България, 12 април 1864 г. 445
Явна благодарност, 12 април 1864 г. 447
Граждански обзор, 12 април 1864 г. 448
Ромъния. Вътрешний граждански обзор, 1 май 1864 г. 449
България, 1 май 1864 г. 452
Вънкашни граждански обзор, 1 май 1864 г. 453
Ромъния. Вътрешний граждански обзор, 10 май 1864 г. 455
Отговор А. Богдану на: Защо е Г. Раковски турнал в 1-ий брой „Бъдущност" вероизповедний въпрос, а не черковний, 10 май 1864 г. 456
Вънкашни граждански обзор, 10 май 1864 г. 459
Известие от редакцията, 17 май 1864 г. 460
Важно известие, 19 юли 1864 г. 462
Положение вероизповеднаго ни въпроса, 19 юли 1864 г. 464
България, 19 юли 1864 г. 467
Вънкашни. Граждански обзор, 19 юли 1864 г. 468
Господа! Основающ се на..., 1865 г. 459

БЕЛЕЖКИ

Георги Стойков Раковски като публицист 475
Бележка към текста 512
Коментар 516
Показалец за лични, географски и други имена и предмети 545
Речник на непознатите днес думи, употребявани от Раковски — старобългарски, чужди и др. 592

Един поглед върху хода на политиката, 8 март 1864 г. 415
Монастирский въпрос с гръкофанариотите в Ромъния, 8 март 1864 г. 418
България, 8 март 1864 г. 423
Граждански обзор, 15 март 1864 г. 424
Черна гора, 15 март 1864 г. 426
Документи, уничтожающи сплетките гръкофенерскаго свещенства, коих иска то да впосее според обичая си между простодушному ромънскому народу, 15 март 1864 г. 429
Ромънский печат..., 22 март 1864 г. 431
Забележка от редакцията, 22 март 1864 г. 433
Граждански обзор, 22 март 1864 г. 433
Гръцкото царство или веществена и видима Елада, 22 март 1864 г. 434
България. Положението вероизповеднаго българскаго въпроса, 29 март 1864 г. 436
Граждански обзор, 29 март 1864 г. 437
Защо се изключава гръко-елинский назван народ от съюза на народите, коим принадлежи разрешението Възточнаго въпроса, 29 март 1864 г. 438
Сръбско княжество, 5 април 1864 г. 442
Граждански обзор, 5 април 1864 г. 443
Дописника ни от Гюргево..., 5 април 1864 г. 444
България, 12 април 1864 г. 445
Явна благодарност, 12 април 1864 г. 447
Граждански обзор, 12 април 1864 г. 448
Ромъния. Вътрешний граждански обзор, 1 май 1864 г. 449
България, 1 май 1864 г. 452
Вънкашни граждански обзор, 1 май 1864 г. 453
Ромъния. Вътрешний граждански обзор, 10 май 1864 г. 455
Отговор А. Богдану на: Защо е Г. Раковски турнал в 1-ий брой „Бъдущност" вероизповедний въпрос, а не черковний, 10 май 1864 г. 456
Вънкашни граждански обзор, 10 май 1864 г. 459
Известие от редакцията, 17 май 1864 г. 460
Важно известие, 19 юли 1864 г. 462
Положение вероизповеднаго ни въпроса, 19 юли 1864 г. 464
България, 19 юли 1864 г. 467
Вънкашни. Граждански обзор, 19 юли 1864 г. 468
Господа! Основающ се на..., 1865 г. 459

БЕЛЕЖКИ

Георги Стойков Раковски като публицист 475
Бележка към текста 512
Коментар 516
Показалец за лични, географски и други имена и предмети 545
Речник на непознатите днес думи, употребявани от Раковски — старобългарски, чужди и др. 592

ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ

СЪЧИНЕНИЯ
втори том

Редактор Светла Гюрова
Художник Евгени Клинчаров
Худ. редактор Кирил Гогов
Техн. редактор Веселина Балабина
Коректор Добрина Имова
Формат 16/60/90; Тираж 8113 екз.
Печатни коли 38; Издателски коли 38;
УИК 37,82 п.г. VI/55; Изд. №5835;
Поръчка №200/1982 година на изд. „Български писател“;
Дадена за набор на 30. VIII. 1982 година;
Излязла от печат на 30 XI.1983 година;
Цена 3,90 лв.
Код 25/95361
5505-93-83

ДП „Георги Димитров“ — София

Г. С. Выговскы

20

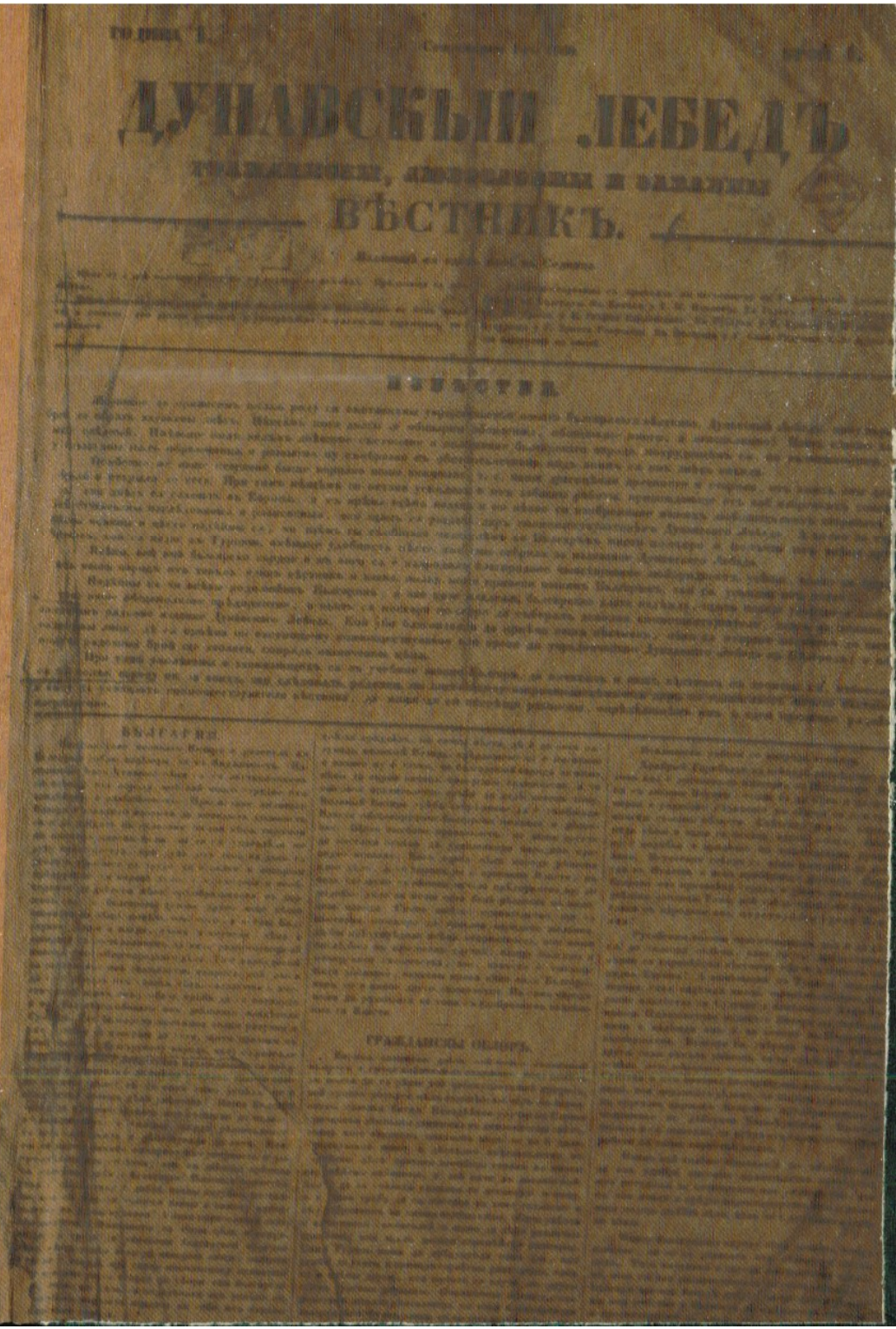
ДУНАЙСКІЙ ЛЕБЕДЬ

ВѢСТНИКЪ.

ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ

СЪЧИНЕНИЯ
В ЧЕТИРИ ТОМА

първи том
ПРОЗА
●
ПОЕЗИЯ

втори том
ПУБЛИЦИСТИКА

трети том
ИСТОРИОГРАФИЯ

четвърти том
ЕЗИКОЗНАНИЕ
●
ЕТНОГРАФИЯ
●
ФОЛКЛОР

Издателство
Български писател

ГЕОРГИ СТОЙКОВ РАКОВСКИ

втори том
ПУБЛИЦИСТИКА

Богата и разнообразна е дейността на Георги Стойков Раковски. С безспорни заслуги за развитието на обществения и политически живот на българите, Раковски е и пионер в областта на българската революционна публицистика. Пръв всред възрожденските ни деятели Раковски използува благодатните възможности на печата, за да пропагандира революционните идеи, да изобличава враговете на България, да отстоява интересите на сънародниците си пред тези, които по онова време се разпореждат със съдбините на народа, да сочи спасителния път на борбата. Същевременно Раковски се стреми да запознае европейското обществено мнение с нерадостната участ на поробената родина и пръв използува в публицистиката си международния за тогава френски език. Вестниците му „Дунавски лебед", „Бъдещност" и „Бранител" отразяват нашироко проблемите, с които живее българинът през един решителен за народа период. Списват се живо, темпераментно и пленяват и до днес със остроумието си и с широтата на погледа. Многобройните статии на Раковски по най-актуалните проблеми на времето са не само исторически извор и образцова полемична проза, но и великолепно въведение в българския и европейския обществен и политически живот в средата на миналия век.

София ● 1983